

Matius

1:1 Nadhe ke ne lapi-lapi huhu ama-appu Yesus Kristus, kolo loro Daud, kolo loro Abraham. Rai ngati Abraham lohe hape ma Daud, ne ngara-ngara ama-appu Yesus he na hedhe ke: **1:2-6a** Ti Abraham ta era ke Ishak, jhe era Yakub, jhe era Yehuda nga tuahhu-tuahhu no he, jhe era Peres nga Zerah (ne ngara ina ro Tamar), jhe era Hezron, jhe era Ram, jhe era Aminadab, jhe era Nahason, jhe era Salmon, jhe era Boas (ina no Rahab), jhe era Obed (ina no Rut), jhe era Isai, jhe era Duae Daud.

1:6b-11 Rai ngati Daud tade dhai hape la awe ta hora he do Israel la Babel ne ngara ro do bhuki he, na hedhe ke: Ngati Daud ta era ke Salomo (ne ina no ne, ihi-ammu ri Uria pa uru jhara ne), jhe era Rehabeam, jhe era Abia, jhe era Asa, jhe era Yosafat, jhe era Yoram, jhe era Uzia, jhe era Yotam, jhe era Ahas, jhe era Hizkia, jhe era Manasye, jhe era Amon, jhe era Yosia, jhe era Yekhonya nga tuahhu no he. **1:12-16** Rai ngati awe hora he do Israel la Babel lohe ma awe metana Yesus, ne ngara-ngara ro na hedhe ke: Ti Yekhoya ta era ke Sealtiel, jhe era Zerubabel, jhe era Abihud, jhe era Elyakim, jhe era Azur, jhe era Zadok, jhe era Akhim, jhe era Elihud, jhe era Eleazar, jhe era Matan, jhe era Yakub, jhe era Yusuf ddau pa hedhapa Maria ne. Jhe ngati Maria do napoanne ke ne metana Yesus do pale ta Kristus ne. **1:17** Hakku ngati Abraham lohe la ngi'u Daud, hari-hari henguru appa huhu ddau. Jhe ngati Daud lohe la awe hora he do Israel la Babel, henguru appa huhu ddau ri. Jhe ngati awe hora he do Israel la Babel lohe ma awe metana ne Kristus, henguru appa huhu ddau ri. **1:18** Mina hedhe ke ne jhara lua metana Yesus Kristus. Ina No Maria, do pa dhara peddhei ko nga Yusuf. Tapulara nga do dho peloko nga'a dae ro, moko ta era ke Maria nga kadho. Adho do toi ri Yusuf ne lai do naanne ta do ngati Henga Deo. **1:19** Yusuf dhe heddau do dhai kenanno pa dhara uku aigama. Ri do mina har re ke ta ddhei ke no ta pehappo ne lua peddhei ro, nga do dho tenge ta toi ri Maria, mita ie Maria ta do dho mekae dhara penaja nga ddau lowe. **1:20** Pa dhara awe nga peowe ko ri Yusuf ne lai do naanne, moko ta nii ke no. Pa dhara linii no

ne, ta ngadde ke ri no heddau naju Muri, do lii pa no, "Wo Yusuf kolo loro Daud, bhole meda'u au ta peloko nga'a nga Maria, rowi ne ana do pa kekara Maria ne, do pemure ri higa Henga Deo. **1:21** Do ta pemetane ri Maria heddau ana momone. Ne ngara do jhamma ta pehune ri au tu naiki do naanne, Yesus, rowi No ke ne medae ta pemmau-pema'i ne lubhu harro nga menyilu annuniki No." **1:22** Hari-hari ne lai do na hedhe, jadhi pedute nga do mina mii ne do alle pepale ri Muri, do pelake jhara nabi No, do lii mina hedhe, **1:23** "Heddau ana do ngarru do medae ta melole jhe metana heddau ana momone. Na iki do napoanne do medae ta pehune ne ngara No ta Imanuel." (Immanuel lii Ibrani, kinga pa lii di, "Deo, do era penau hari ta hela'u nga di.") **1:24** Ta merrai Yusuf, ta tao ke ri no pedute nga do mina mii ne do lii naju Muri ne. Ta peloko nga'a ke no nga Maria. **1:25** Tapulara ngaddhi dho Maria ta bba'i hela'u nga Yusuf tade dhai hape la awe kehoo dhara ne Maria. Ta alla pemetana ne naiki do naanne, ta pehune ke ri Yusuf ne nga No ta Yesus.

2:1 Yesus metana pa dhara rae Betlehem pa ihi rai Yudea; pa awe pereda Duae Herodes. Pa dhara awe do naanne ta dakka ke do parri ddau mone mmau dha ra jhara lua moto pa ihi liru, ngati hebhakka bira dimu la Yerusalem. **2:2** Kako ju la mii we ro, pee ri ro nga kebhale dete, "Pa mii marra ne Naiki do alla pemetana tu ta jadhi duae do Yahudi ne? Rowi do ngadde ke ri jhi ne moto jhara lua No do hhau pa hebhakka bira dimu, pa mina harre ke ne mai jhi tu ta ma wie hu nga mejura pa No ke." **2:3** Ta rangnge ri Duae Herodes ne lai do naanne, ta dhai kebhatti ke no, mina harre lema hari-hari ddau pa Yerusalem. **2:4** Ta lii ke Herodes pa hari-hari kattu mone tunu-menahu nga guru-guru aigama Yahudi ta la peowu. Moko ta kebhatti ke Herodes pa ro, "Pa mii ne era do ta metana ne Duae do alle pejaje ri Deo ne?" **2:5** Ta bhale ke ri ro, "Pa dhara rae Betlehem pa ihi rai Yudea. Rowi do mina hedhe ke ne do bhuke ri heddau nabi, **2:6** 'Au Betlehem, do pa ihi rai Yehuda, au wonaiki tu-tu dho pa telora hari-hari dhara rae do ketoo pa Yehuda. Rowi ngati dhara au do medae ta dakka heddau ne mone kettau, do ta ma bhau-ma bhata ne annu-niki Ya do Israel.'" **2:7** Ta alla pedhanno ne lipejhara do mina harre

ri Herodes, ta pedoa dhara-dhara ke ri no ne mone mmau dhara do ngati bira dimu he. Ta kebhalo ke ri no pa ro nga petu-tu ta parri ke ne jhari ta ngadde ri ro ne moto do naanne. **2:8** Ta alla pemina harre ta lii ke Herodes pa ro ta kako la Betlehem, jhe nga litakka do mina hedhe, "Kako we mu la kale pewoie-ie ne Naiki do naanne. Kinga peabu mu nga No, bhale mu ma peke pa ya, mita kako le ya la wiehu nga mejura pa No." **2:9-10** Moko ta kako ke ne mone mmau dhara he. Pa telora rujhara, ta ngadde ke ri ro ne moto do ngadde ri ro do pa hebhakka bira dimu ne. Dhahi mengallu dhara ro ta ngadde ri ro ne moto do naanne. Ne moto do naanne do peuru-anni nga ro, jhe la pengaha pemaddhi nga era Naiki do naanne. **2:11** Ta maho ke ro la dhara ammu do naanne, ta ngadde ke ri ro ne Naiki do naanne nga Maria ina No. Ta wiehu nga mejura ke ro pa Naiki do naanne, jhe boka ri ro ne olu-kohu ro, jhe wie ri ro ne bhara jhula ro pa No, mele lara, keminya nga hetagi. **2:12** Ta pehwina ke ro ri Deo pa dhara linii mita ie ro ta bhole bhala ri jhara nga Herodes. Hakku ta bhale ke ro la rai ro lake jhara rujhara do hewala ri. **2:13** Ta ludu le ne mone mmau dhara jhara lua moto he, ta pengaddi-anni ke naju Muri pa dhara linii pa Yusuf. Ta lii ke ne naju Muri ne pa Yusuf, "Herodes do nga lua pedabbho ke ta ma kale ta pemade ne Naiki do nadhe. Rowi do mina harre ke kaddhi we au, aggo we ne Naiki do nadhe hari nga ina No, jhe perai we la Mesir. Pee we pa ni tade dhahi ri ta era ne lii Ya pa au." **2:14** Ta kaddhi ke Yusuf pa dhara maddha do naanne dhangnge, jhe aggu ri no ne Naiki do naanne hari nga ina No, jhe perai la Mesir. **2:15** Ta pee ke ro pa ni tade made Herodes. Jadhi ne lai do nadhe mita petobe ke ne nga ne do alle pepale ri Muri do pelake jhara nabi No do mina hedhe, "Do ta pedoe ri ya ne Ana Ya ngati Mesir." **2:16** Ta toi ri Herodes ta do alle ke no pepebhalle ri mone mmau dhara do ngati bira dimu he, dhahi bubu tarra no. Moko ta pereda ke no ta la pemade hari-hari ana momone do pemuri dhue bhue ttau la dha'i, pa Betlehem nga rae rae do pehedharra he nga Betlehem. Jadhi ne lai do nadhe penau nga lipika mone mmau dhara he pa Herodes pa awe ngadde ne ri ro ne moto do naanne. **2:17** Jadhi ne lai do nadhe tu ta petobe ne nga ne do pale ri Nabi Yermia, do mina hedhe, **2:18** "Pa Rama do jhalo ke ne litangi pali, litangi pedihi noho perajja jaru. Rahel do tangi noho dhara

taga ana-ana no; pedhanno dho ke no nga lihale dhara ie rowi do ila ke ne hia nga wewo ro hari-hari." **2:19** Ta alla Herodes pemade, pa Mesir ko ma Yusuf, ta pengaddi-anni wari ke heddau naju Muri pa Yusuf, pa dhara linii. **2:20** Ta lii ke ne naju Muri ne pa Yusuf, "Ne ddau-ddau do ddhei ta pemade ne Naiki do napoanne alla ke pemade. Rowi do mina harre ke kaddhi we, aggo we ne Naiki do napoanne hari nga ina No, jhe bhale we la Israel." **2:21** Ta kaddhi ke Yusuf jhe aggu ri no ne Naiki do naanne hari nga Maria, jhe bhale la Israel. **2:22** Tapulara dhai pa leto he, ta rangngi ke Yusuf ta do Arkelaus, ana Herodes, ne do gate ama no ta jadhi duae pa ihi rai Yudea. Hakku ta meda'u ke Yusuf ta kako la Yudea. Ta alla Muri pepika loro jhara pa Yusuf pa dhara linii, ta kako ke no la ihi rai Galilea. **2:23** Pa nii ke no ne pee, pa dhara rae Nazaret. Ri do mina harre ke ta tobo ke ne nga ne do pale uru ri nabi-nabi jhara lua Naiki do naanne: "Do medae ke No ta pedoe ta do Nazaret."

3:1 Pa awe naanne ta dakka ke Yohanes Mone Pejhiu la kebhalla-ae pa Yudea, jhe jhari ta peliba lii. **3:2** Ta lii ke no, "Jharra we mu ngati lubhu harro nga menyilu mu, rowi adho ke do ta tui ri, do medae ke Deo ta pereda mii heddau Duae!" **3:3** Yohanes ke ne ddau do pale ri Nabi Yesaya ne pa dhara lipali no do mina hedhe, "Era ne ddau do langu do petoda pa dhara padha nga meraddha, 'Pemoke we ne rujhara tu Muri; pemere we ne rujhara tu No!' " **3:4** Ne bhara pake Yohanes, rrau unta. Ne dari wake no ngati kuri, jhe ne bhara nga'a no mokebhara nga ei-oni addu. **3:5** Ae ne ddau ngati Yerusalem, ti hari hewue ihi rai Yudea, ngati hari-hari era do pehedharra nga Loko Yordan dakka langa Yohanes. **3:6** Ta kelolo ke ri ro hari-hari ne lubhu harro nga menyilu do tao ri ro, ta pejhiu ke ro ri Yohanes pa pa Loko Yordan. **3:7** Ae lema ne do Farisi nga do Saduki do dakka langa Yohanes, tu ta la pejhiu. Tapulara ta ngaddi ro ri Yohanes, ta lii ke pa ro, "Mu hedhe ddau do apa do kerewe! Nadu ke ne do lii pa mu ta ludu mu ngati dhara lua wolo Deo ne hine? **3:8** Pedhelo we ri mu pa dhara wui ai-wui tao mu ta do jharra ke mu ngati lubhu harro nga menyilu mu. **3:9** Bhole penge ri mu ta do ta ludu mu ti dhara lua wolo nga pali ta do Abraham do ama-appu ri mu. Henge, ngati wowadu do na

hedhe lema, do nara ta tao ri Deo, ta jadhi ana-appu tu Abraham! **3:10** Ketaka do moko ke ta petue ne ajhu tade dhai hape la amo dha'i-rai. Kepue ajhu do nami we do dho bhule nga wue do woie do medae ta petue, jhe nabhe la dhara rao ai. **3:11** Pejhiu mu ri ya ri ei-loko we tu ta peteleo ta do jharra ke mu ngati lubhu harro nga menyilu mu; tapulara ri No do medae ta dakka leto ne, do ta pejhiu mu ri Henga Deo nga ri ai. No do rihi mone-ae ngati ya. Ta tebhe ne helapa No he le we jhamma tu-tu dho ya. **3:12** Pa dhara wola-abba No do era ke ne kerigi-dai tu ta dai nga ta ohe hari-hari namuhi tade mmau. Namuhi do mmau do ta ihi la dhara hoka, tapulara kaa nga hewaku do ta tunu pa dhara rao ai do dho i'a made wari." **3:13** Pa dhara awe naanne ngati Galilea ta kako ke Yesus la Loko Yordan. Pa ni ta kako ke No langa Yohanes, jhe ame ta pejhiu No. **3:14** Tapulara ta hakko ke ta nyakke ri Yohanes ne liami Yesus do naanne. Ta lii ke Yohanes mina he dhe, "Ne pa petu ne, ya ri ko ne do ta pejhiu ne ri Ama. Mina mii ne jhamma, Ama ri ne do dakka ta ma pejhiu ri ya." **3:15** Tapulara ta bhale ke ri Yesus pa no, "La'a le ko we no pa dhara awe na dhe. Rowi ri lai do nadhe ke ne petobe ri di hari-hari ne lua ddhei Deo." Moko ta pejhiu ke Yesus ri Yohanes. **3:16** Ta alle pepejhiu ta hae dhangnge ke Yesus ngati dhara ei ne. Ta boka-anni hetakka ke liru, jhe ngadde ri Yesus Henga Deo do puru mii hengi'u koro jhawa he la wokolo No. **3:17** Ta alla pemina harre rangnge ke hahhi lipedai ngati era do mmau do megala, do pali, "Nadhe ke ne Ana Ya, Ana hajha nga Ana ddhei ne Ya. No ke ne do pemengallo dhara Ya."

4:1 Ta alla pemina harre ta aggo ke Yesus ri Henga Deo la dhara padha do keji-kejidho tu ta la hakko ri Wango. **4:2** Appa nguru lodho appa nguru rammi Yesus ne do dho nga'a do dho nginu. Moko ta menganga ke No. **4:3** Ta dakka ke Wango jhe lii pa Yesus, "Au ke ne Ana Deo ne, too? Ki do mina harre ma lii we au pa wowadu do na hedhe ta bharri-anni ta roti." **4:4** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do era do hure do bhuke: 'Ddau raiwawa nara dho ta muri mada ngati roti we, tapulara lema ti hari-hari lipedai do pale ri Deo.'" **4:5** Ta alla pemina harre ta aggo ke Yesus ri wango ne la Yerusalem, rae do mmau do megala

ne, jhe la petito pa bangngu Ammu Deo. **4:6** Ta lii ke ne Wango ne pa Yesus, "Au ke ne Ana Deo ne, too? Ki do mina harre, riju ko we au ti dhe la dha'i; rowi do era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do mina hedhe, 'Do ta pepu ma ri Deo ne naju No he ta au, Do ta pepu ma ri Deo ne naju No ta ma herimo-heruge au, do medae au ta henate ri ruai ro, mita do dho goe le ne kae Au pa wowadu.'" **4:7** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Tapulara pa dhara Buku Lidara-Kikewahhu Deo do era do hure du bhuke lema, 'Bhole hakko ri au Deo Muri au.'" **4:8** Ta alla pemina harre ta aggo ri ke Yesus ri Wango ne la hewue lede do dhai ketutu, jhe pedhelo pa No hari-hari rai-pereda pa raiwawa nga hari-hari lua kaja nga kete'e no. **4:9** Ta lii ke Wango pa Yesus, "Hari-hari ne na he dhe do medae ta wie pa au ri ya, hadhi we au ta wiehu nga mejura pa ya." **4:10** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Langnga, pejjhau-anni au ngati dhe, Wango! Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do era do hure do bhuke, 'Do jhamma ke mu ta takke pekerihe Muri, Deo mu, jhe pemoke titu wata No we!'" **4:11** Pa pedakka rahi ta langnga ke ne Wango ne ti nga Yesus, moko ta dakka ke naju-naju Deo la pemoke Yesus. **4:12** Ta rangnge ri Yesus ta do alle ke Yohanes pepemaho la dhara ammu bhaddho, ta pehira-anni ke No la Galilea. **4:13** Ta pekaddhi ke No ngati Nazaret, jhe la pee pa Kapernaum do pa ngidi ei-lobo Galilea pa ihi rai Zebulun nga Naftali. **4:14** Hakku tao ri Yesus ne lai do nadhe, mita tobo ke ne lii do alle pepale ri Nabi Yesaya, **4:15** "Rai Zebulun nga rai Naftali, do pa rujhara do ju la ei-lobo, do pa hebhakka Loko Yordan ne, Galilea adho rai do Yahudi! **4:16** Ddau do muri mada pa dhara lua kerabba do ngadde ke ri ro ne weo do kelala! Tu do pee pa dhara rai kerabba made mada do hhau ke ne weo do kehabbha!" **4:17** Jhari ti awe do naanne ta jhari ke Yesus ta pepeke, "Jharra we mu ngati lubhu harro nga menyilu mu, rowi do hedharra ke Deo ta ma pereda mii Duae!" **4:18** Pa dhara nga lappa Yesus pa tabbi ei-lobo Galilea, ta ngaddi ke ri No do dhue ddau mone jhala, Simon (do pedoe lema ta Petrus) nga ari no Andreas. Ro do era pa dhara nga jhala nadu'u pa ei-lobo do naanne. **4:19** Ta lii ke Yesus pa ro, "Mai ma pedute Ya. Do ta ajha mu ri ya ta jadhi mone jhala ddau." **4:20** Ta kaddhi dhangnge ke ro, hami ne jhala ro, jhe pedute Yesus. **4:21** Ta

kako ke Yesus ri, ta ngaddi ke ri No do dhue ddau do pea'a-ari do hewala ri, Yakobus nga Yohanes, ana-ana ri Zebedeus. Era pa dhara nga habhi jhala nga ama ro pa dhara kowa. Ta pedoa ke ro hari do dhue ri Yesus, **4:22** ta kaddhi dhangnge ke ro, hane ne kowa ne nga ama ro, jhe la pedute Yesus. **4:23** Pa Galilea, ta bela ke Yesus pekehero hari hewue ihi rai do naanne, jhe ajha ddau ri No pa ammu-ammu hebhajha. Pepeke ri No ne jhara Li Hagha Dhara ta do ta pereda ke Deo. Ddau-ddau do paddha, peie ri No, mina harre lema ne ddau-ddau do lakka ri addha nga hagu. **4:24** Ta menyabbha ke ne lii jhara lua Yesus ne la hari hewue ihi rai Siria, hakku rihi rrau ne ae ddau do dakka langa Yesus. Dakka ro nga aggu ddau-ddau do lakka ri heworawwu-heworawwu paddha nga do hedui-herui. Ddau-ddau do lakka ri rani, do made ki'i nga do made hebhakka, ta peie ke ro hari-hari ri Yesus. **4:25** Dhai ae ne ddau do pedute Yesus pa dhara awe do naanne. Era do dakka ngati Galilea, ti Dekapolis, ti Yerusalem, ti Yudea nga era lema ti rai-rai do pa hebhakka Loko Yordan.

5:1 Ta ngaddi ri Yesus ne ddau lowe he, ta ha'e ke No la kolo hewue bhojho. Ta alla No pemejaddhi, ta dakka ke ne ana hekola he langa No, **5:2** moko moko ta jhari ke ta ajha ro ri No: **5:3** "Mangngi nga mengallu dhara tu ddau do toi ta do dho bhule ro nga rui nga kedi, jhe do titu wata do peketoe-anni pa Muri we; ro ke ne do ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo! **5:4** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do hedui nge danni ade; Deo ne do medae ta wie pa ro ne hagha hilu dhara pemengallu! **5:5** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do wawa nge danni ade; do ta petobe ri Deo ne lijaji-lijaji No pa ro! **5:6** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do ddhei ta petobe ne do ddhei Deo; Deo do medae ta wie ne lua hagha hilu dhara pemengallu pa ro! **5:7** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do i'a ruba dhara nga ddau do wala; Deo do ta ruba dhara lema nga ro! **5:8** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do mola do henarru ne ade ro; do medae ta tade Deo ri ro! **5:9** Mengngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do nga aggu lua pedhuri-pemira pa telora ddau raiwawa; do ta hammi ro ri Deo ta mii ana-ana ri No! **5:10** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau-ddau do dhui-hape lua hedui-herui ta ga tari do

petobe ne lua ddhei Deo; ro ke ne do ta jadhi ai-alla ngati anni-niki Deo!

5:11 Mangngi nga mengallu dhara tu mu ki kara-menihi mu, dede-merahhu nga kara nga waggi mu taga tari Ya. **5:12** Nabi-nabi do uru ngati mu lema do dhui hape hedui herui do mina harre. Mengallu nge nga kehaka dhara we mu, ro wi do ae ne pai-pala mangngi do pemoke ri Muri tu mu!" **5:13** "Mu ke ne mongahhi raiwawa. Ki melai ne mongahhi do napoanne, do nara ri ko ke no ta pemedaddhe bhale wari? Bhule dho ke no nga guna, do ta hore he ke no jhe jhalle jhe kerupe ri ddau. **5:14** Mu ke ne teleo raiwawa. Hewue rae do pa kolo bhojo do kenia nara dho ta pewune. **5:15** Bhule dho ddau do pekini lapu jhe la hegure ri guhi. Wala dho ke, ne lapu do naanne do ta pemejaddhe pa era pejaddhi no ma, mita ie ne weo no nara ta peteleo pa hari-hari ddau do era pa dhara ammu ne. **5:16** Mina harre lema ke ne teleo mu do jhamma ta kehabbha pa hedhapa ddau, mijhi kinga ngadde ri ro ne wui ai-wui tao mu do woie ne, do ta wue-waje ke ri ro Ama mu do era pa era do mmau do megala ne." **5:17** "Bhole peege ri mu ta do ne lua dakka ya, ta ma peele ne uku do petakke ri Musa, nga liajha nabi-nabi. Ne dakka ya adho tu ta ma peila ne lai do na harre, tapulara tu ta ma peteleo ne lua pedabbho do petu-tu ne ngati lai lai do na harre. **5:18** Henge! Kinga era ko ma liru nga raiwawa, ie ta helete he kiadho ie ta hedatta he, maji lema ta do hemaddha hala, do era pa dhara uku do na poharre, adho do medae ta era do ta peila, kinga do dho jadhi dae hari-hari ne do na harre! **5:19** Rowi do mina harre ke nadu we do pagge hala hahhi ngati lai-lai do dare do kewahho do na harre, maji le ta lai do rihi hemaddha, jhe ajha ri no pa ddau do wala mita tao le mina harre, moko ddau do na poanne ke do ta kappi pa telora annu-niki Deo. Tapulara nadu do pedutu ne lai-lai do dara do kewahhu do na harre, jhe ajha ri no pa ddau do wala, moko no ke ne do ta jadhi do ketoo pa telora annu-niki Deo. **5:20** Hakku he nge we: Nara dho mu ta jadhi annu-niki Deo, ki do dho rihi mu ne mappe ngati guru-guru aigama nga do Farisi he, pa dhara petobe ne lua ddhei Deo!" **5:21** "Do toi ke ri mu ma ta do pa ama-appu di do era ke ne liajha do mina hedhe: Bhole pemade ddau, nadu do pemade ddau do jhamma ke no ta wole. **5:22** Tapulara pa dhara awe nadhe, ne lii ya pa mu, nadu we, do ta bubu dhara hewe nga ddau do wala

do ta wole no, jhe nadu we do diu nga pedaddha ddau do wala, do medae no ta wole pa hedhapa Kattu-kattu Aigama. Jhe nadu do lii pa ddau do wala ta, 'Do bhodho' do jhamma no ta nabhe la dhara rao ai. **5:23** Rowi do mina harre ke, kinga era heddau ti telora mu do pa dhara ta jho le ne bhara jhula no pa Deo, jhe hewene ri no ta do era ddau do paddha ade taga tari wui ai-wui tao no, **5:24** do jhamma ke ri no ta hane ko ne bhara jhula no ne, jhe kako la peie ko no nga ddau do naanne. Ki alla ke pemina harre, jhe itu bhale no la jhole ne bhara jhula nga menahu no pa Deo. **5:25** Kinga era heddau do pemaho likela penaja nga mu, jhe nuni mu la hedhapa kattu, marri ai-ai dhangnge we mu ne la peie nga no ki do era ko ne awe tu mu nga do dho dhai dae mu la hedhapa kattu. Ki do adho ke do mina harre do ta jhole ke mu ri ddau do naanne la dhara wolaabba ddau mone happo hala, jhe jhole ri mu ri mone happo hala ne pa polisi. Ri Polisi ri ke ne do pemaho mu la dhara ammu bhaddo. **5:26** Jhe henge we ri mu: Do tatu ke mu ta do dho nara dae ta mahhu-anni ngati dhara ammu bhaddo ne, ki dho mmau dae hari-hari ne lua deda mu ne." **5:27** "Do toi ke ri mu ma ta do era ne liajha do mina hedhe, 'Bhole kenya la nga huka.' **5:28** Tapulara pa dhara awe nadhe ne lii Ya pa mu: nadu do ketarre heddau mobanni, jhe matta ne dhara no nga mobanni do naanne, ddau do napoanne do tao lua kenyo langa huka ke no pa dhara ade no. **5:29** Kinga namada au do hebhakka kedhanga ne do pebune au la dhara lubhu harro nga menyilu, wuke we no jhe hore! Rowi rihi ie au ta do dho bhule nga namada hebhakka ngati maho hari heddau au la dhara lua wolo do peloro ne. **5:30** Kinga ruai au do hebhakka kedhanga ne do pebune au la dhara tao lubhu harro nga menyilu, atte no jhe hore! Rihi ie no ta ele ngati maho au hari heddau la dhara lua wolo do peloro ne." **5:31** "Mina harre lema do era ne liajha do mina hedhe: 'Nadu do pehagghi nga ihi-ammu no, do jhamma ta wie pa no ne huri pehagghi.' **5:32** Tapulara pa dhara awe nadhe ne lii Ya pa mu: nadu do pehagghi nga ih-ammu no, jhe do adho ma ne mobanni do napoanne do tao lai do woapa, jhe taga ri lai do naanne ta tao ke kenyo langa huka ne ihi-ammu no ne, ki banga-ammu ri ne ihi-ammu no do naanne. Jhe nadu do banga-ammu ri nga mobanni do alle pepehagghe do naanne, do tao lua kenyo langa huka lema ke." **5:33** "Do lore ke ri mu

petoi ma, pa ama-appu di do era ke ne liajha do nadhe: 'bhole ddhei ta pekewarru-anni pa dhara lipejaji'. Ne nga ne lijaji do alle pejaje ri au nga pake lihupa pa hedhapa Deo, do jhamma ke ta petobe ri au. **5:34** Tapulara pa dhara awe nadhe ne lii Ya pa mu: bhole dhede tu-tu hupa, ie ta hupa nga ngara liru balla, rowi liru balla era mejaddhi Deo, **5:35** ie ta hupa nga ngara raiwawa, rowi raiwawa era jhalli Deo; kiadho nga ngara Yerusalem, rowi no dhara rae Duae do ketoo ngara. **5:36** Bhole dhede lema hupa nga ngara kattu au, rowi au mina adho do nara ta tao pepudi kiadho pemaddi ne rukattu au, maji lema ta helai he we. **5:37** Ta lii we ta 'oo' kiadho ta 'adho' -- rihi ti na harre do dakka ngati Wango ke." **5:38** "Do lore ke pe toi ri mu ma ta do era ne liajha do mina hedhe: 'namada pehure ri namada ma, ngutu pehure ri ngutu ma.' **5:39** Tapulara ne lii Ya pa mu pa dhara awe nadhe: bhole bhalelua takka nui pa ddau do tao lua apa penaja nga mu. Ne woie kinga era ddau ne do tabbhe ne kabha-ranga au do kedhanga ne, hane ri we no petabbhe ne do hebhakka keriu ne. **5:40** Jhe ki nga era do la kelaa penaja nga au la hedhapa kattu, jhe lii pa au ta mahho ne bhajhu au, wie le we ne juba au pa no. **5:41** Jhe kinga era heddau mone pereda do pehahhe au ta hape ne bhara no tade hekilo ne jjhau, hape we ri au ri tade dhue kilo. **5:42** Ki era ddau do ami ne nga we pa mu, wie we pa no, ne nga ne do ame ri no. Jhe bhole nyakka lema ne ddau do ddhei ta pepija ne nga we pa au." **5:43** "Do lore ke petoi ma ri mu ta do era ne liajha do mina hedhe: 'hajha-ddhei we nga ihi anga-ihia anga mu; jhe bubu dhara we nga ihi muhi-ihia lawa mu.' **5:44** Tapulara ne lii Ya pa mu pa dhara awe nadhe: hajha ddhei we nu nga ihi muhi-ihia lawa mu, jhe hebhajha we mu tu ddau do dede do dhaba mu, **5:45** mi ta ie mu ana-ana Ama mu do era pa era do mmau do megala ne. Rowi pehhau ri Deo mada lodho, adho ke ta tu dau do mola we, tapulara tu ddau do tao apa lema. **5:46** Rowi ki hajha ki ddhei ke mu titu wata nga ddau do ddhei nga mu we tu ta nga ri ke hakku ddhei Deo ta bhale ne wui ai-wui tao mu do naanne? Ta do adho ke ta do mina harre lema ne tao ri mone dhuki bhea he? **5:47** Nga mina harre lema ki pelangu ke ri mu titu wata ihi-anga mu we, ne nga ke ne do ke rihi pa lai do naanne? Ddau-ddau do dho tade Deo lema, do tao ne lai do mina harre lema! **5:48** Ama mu do era pa era do mmau do megala ne

do hajha do ddhei nga kehamme penaja nga hari-hari ddau. Mu lema do jhamma ta tao mina harre."

6:1 "Henge we, bhole jhagge ri mu ne uku-uku aigama he pa hedhapa ddau lowe kale mita ngadde ri ro. Ki do mina harre ke ne do tao ri mu, nara dho mu pai-pala mangngi ngati Ama mu do era pe era do mmau do megala ne. **6:2** Hakku ki wie ri mu bhara ne nga we pa ddau do kehia nga gahara, bhole pedhire lere-rai jhara lai do naanne, hela'u mii do tao ri ddau do ddhei ta kale gaa ngara he. Ddau-ddau do na harre, ddhei ta tao ne lai-lai do mina harre pa dhara ammu-hebhajha, pa rujhara-ae, mita ie ro ta nara lipuji ri ddau. Henge we, do moko ke ne pai-pala ro kiri tao ke ro mina poharre. **6:3** Tapulara mu, kinga wie ne nga-nga pa ddau, wie we ri mu dhara-dhara, mita do dho toi ri ddau do wala. **6:4** Hane we ne wui ai-wui tao mu do naanne pe do dho toi ie tari nadu we, wala ngati Ama mu do era pa era do mmau do megala ne. Ri No do tarre lohe ne nga we ne do tao ri mu, maji le ta pa era do pehune-penite. Jhe do medae ta wie ne pai-pala pa mu." **6:5** "Kinga hebhajha mu, bhole tao mu mii do tao ri ddau do ddhei ta peukuanni he. Ddau do mina harre do rihi ddhei ro ta hebhajha nga titu pa dhara ammu-hebhajha nga pa rujhara-rujhara pehapo mita ngaddi ro ri ddau. Henge we ri mu, do napoanne ke ne pai-pala do hamme dhangnge ri ro. **6:6** Tapulara ki hebhajha mu, maho we mu la dhara kama, jhe henabbhi we kelae, jhe hebhajha we mu pa Ama mu do dho ngadde ne. Do tarre lohe ri Ama mu ne nga we ne wui ai-wui tao mu do dho ngadde ri ddau ne, jhe do medae ta wie ri No pa mu ne pai-pala. **6:7** Kinga hebhajha mu, bhole ddhei ta pekehero-rai mii do tao ri ddau-ddau do dho tade Muri. Ne peere ri ro, do ta hammi ke ne liami ro, rowi do merai ke ne lihebhajha ro. **6:8** Bhole tao mu mii do tao ri ro he do mina harre. Do toi ma ri Ama mu ne nga ne do paralu ri mu, maji lema ta do dho ame dae ri mu pa No. **6:9** Ri do mina harre ke, hebhajha we mu mina hedhe, 'Ama jhi do era pa era do mmau do megala: Au ke ne Deo do Kemolo ne. Ki ie mudhe Au ke ne do ta pedhede-pekete. **6:10** Au ke ne Duae tu jhi. Ki ie mudhe he Au ke ne do pereda pa raiwawa jhe lua ddhei Au ke ne do ta pekerihe ne mii pa era do mmau do megala. **6:11** Wie we pa dhara lodho

do nadhe ne bhara nga'a do paralu tu jhi. **6:12** Pehuba we jhi ngati hala nga ludu jhi, mii do alla le ke ri jhi pepehuba ne ddau do tao hala penaja nga jhi. **6:13** Bhole hani we pepada ne lua manno nga kaho jhi pa dhara peabu jhi nga ruluji-ruhakku tapulara gole we jhi ngati higa nga kuaha Mone tao apa nga kedhaha. [Wata Au ke ne Duae do mone higa nga pereda nga do dhida do ketutu ne lohe la lodho do nami mii ne. Amin.]

6:14 Ki do pehuba ke ri mu ne hala ddau do tao hala penaja nga mu, do ta pehuba lema ne hala nga ludu mu ri Ama mu do era pa era do mmau do megala ne. **6:15** Tapulara ki do dho pehuba ke ri mu ne ddau do tao hala penaja nga mu, pe huba le dho ma ne hala-ludu mu ri Ama mu do era pa era do mmau do megala ne." **6:16** "Kinga puasa mu, bhole pehebhuru-anni mii do tao ri ddau do peuku-anni he. Do ta uku ke ro ta pebhuru-anni mita toi ro ri ddau ta do era pa dhara nga puasa. Henge we ri mu, napoanne ke ne pai pala ro do alle ke pehamme ri ro. **6:17** Tapulara kinga puasa mu, labbho ne tanga mada mu jhe kao peie ne rukattu mu, **6:18** mita do dho bhule ddau do toi mu ta do era pa dhara nga puasa, wala ngati Ama mu we ro era pa era do dho ngadde ne. Do ngadde ma ri No ne wui ai-wui tao mu do dho ngadde ri ddau ne, jhe do medae ta hamme ri mu ne pai-pala ne." **6:19** "Bhole kewore-kebhoke we ri mu hari-hari ne unu-oha tu ngi'u mu pa danni raiwawa, rowi do medae ta nga'e ri naweda nga rutu, jhe hari lema do medae ta mena'o ro do mena'o. **6:20** Rihi ie ta name ta kale we ri mu ne unu-oha do era pa era do mmau do megala ne, rowi pa ni adho ke do medae ta la peapa ri naweda nga rutu, nga adho lema ke do medae ta la mena'o ri do mena'o ri. **6:21** Rowi pa mii we ne unu ne oha mu, do paanne lema ke ne ade mu!" **6:22** "Namada, lapu ke tu ngi'u. Ki do mmau ne namada mu, moko hari heddau ne ngi'u mu do weo do kelala ke. **6:23** Tapulara we, ki do henunu ne namada mu, moko hari heddau ne ngi'u mu do kerabba guru-rai ke. Hakku kinga ne lapu do pa dhara ngi'u mu ne do kerabba ke, moko dhai pedakka kerabba tarra ke ne lua kerabba do napoanne!" **6:24** "Bhule dho heddau he do nara ta jhagga tu do dhue ddau muri. Rowi do ta rihi ddhei no nga heddau tinga do heddau ne. Kiadho no do ta rihi mappe nga heddau muri ngati heddau do wala ne. Mina harre lema mu. Nara dho mu ta jhagga tu Deo lema nga tu onu-oha raiwawa do

nadhe. **6:25** Rowi do mina harre ke, henge we ri mu; bhole kedhue-kepapi ne jhara lua muri mada mu, ne nga ne do medae ta nga'e ta ngino rowi mu, kiadho ne do medae ta pake ri mu. Ta do adho ke ne muri mada mu ne, do kerihhi ti bhara nga'a, nga bhara nginu mu, mina harre lema ti bhara pake mu? **6:26** Heleo ko ri mu dolila jhara dhida. Ngaddi dho ro ta kujha nga ta ghattu, jhe ngaddi dho ta hali hoka. Maji le ta mina harre do piara-peluja ma ro ri Amu do era pa era do mmau do megala ne! Ta do adho ke ne kebhue mu do kerihhi ngati kebhue dolila na harre? **6:27** Nadu ti telora mu do nara ta pebhue ne pemuri mu, maji le ta hekewahhu-ai he, ri lua kedhue-kepapi no ne? **6:28** Ta nga ke mu hakku kedhue-kepapi jhara lua bhara pake mu? Heleo we ri mu hari-hari bhunga pa dhara padha nga meraddha. Ngaddi dho ro ta jhagga nga ta mane nga menannu; **6:29** tapulara Duae Salomo le miha dhai kaja nga kete'e, ngaddi dho no ta mmau mii meleke bhunga-bhunga do na harre. **6:30** Jhu'u pa dhara padha do muri ko pa dhara lodho do nadhe, jhe bhale ma balli-rai ne do ta tune pekappu. Maji le ta mina harre, pennau mina harre ne worawwu meleka ko ma ri Deo. Mina mii ri ko mu! Tapulara lohe de dho mu ne parahajha! **6:31** Bhole kedhue-kepapi jhe lii, 'Ne nga ne do medae ta nga'e ri di, kiadho ne nga ne do medae ta ngino ri di, kiadho ne nga ne ta do me dae ta pake ri di?' **6:32** Lai-lai do napoharre do loro ke ne ddhei ta hudhekajhe-dhae ri ddau-ddau do dho tade Deo. Do ne pa petu ne, do lore ke petoi ma ri Ama mu, ta do napoharre do jhamma ta era tu mu. **6:33** Ri do mina harre ke, pekerihe ko we uru jhara, mita Deo ne do pereda pa dhara muri ma da mu, jhe jhagge we ne lua ddhei No. Moko ne lai-lai do hewala he, do medae ma ta wie ri Deo pa mu. **6:34** Ri do mina harre ke, bhole kedhue-kepapi we ne jhara lua do bhalli-rai ne. Rowi do bhalli-rai ne do nga lua kedhue-kepapi miha ma. Do waji he ke ne lua hedui herui tu lodho dhe, tenge dho ke ta pebhue ri."

7:1 "Bhole henginga ne pebunu hala ri mu pa ddau do wala, mita do dho henginga le Deo ne pebunu hala pa mu. **7:2** Rowi do mina mii mu ne henginga pebunu hala pa ddau do wala, mina harre lema Deo ne medae ta pebunu hala pa mu. Ri ruhakku do pake ri mu hakku ddau do wala,

ruhakku napoanne lema ne do ta pake ri Deo ta hakku mu. **7:3** Ta nga hakku ketarre-lere ri mu huni ajhu do era pa dhara namada tuahhu mu ne, jhe ne bhalo do pa dhara namada mu ne miha, wae dho ta pereha ri mu? **7:4** Mina mii mu ne nara ta lii pa tuahhu mu 'Mai ma hu'e ri ya ne huni ajhu ne ti dhara namada au ne,' jhe pa dhara namada mu miha do era bhalo helaa? **7:5** Wo ddau do pote do appi! Arre uru jhara ko we ne bhalo do ngati dhara namada mu ne miha jhe itu nara ta ngadde nga woie ri mu tu ta hu'e ne huni ajhu do era pa dhara namada tuahhu mu ne. **7:6** Bhole wie bhara do mmau pa ngaka, mita do dho lure bhale mu ri ngaka do naanne. Jhe bhole wie mutiara pa wawi, mita do dho jhalle-kerupe ne mutiara ne ri wawi do naanne." **7:7** "Ami we, moko do ta hamme ri mu. Kale we, moko do ta nara mu. Kedakku we kelae, moko do ta boke tu mu. **7:8** Rowi ddau do ami do ta hammi; ddau do kale do ta nara, jhe ddau do kedakku kelae do ta boke kelae tu no. **7:9** Era pa telora mu, heddau ama, ki ami roti ne ana no, jhe wie wowadu? **7:10** Kiadho ta wie debhoho ki ami nadu'u? **7:11** Maji lema mu ta ddau do apa do kerewe, do i'a ko ma mu ta wie bhara do woie tu ana-ana mu. Mina mii ri ko Ama mu do era pa era do mmau do megala ne! Lai do rihi woie ne do medae ta wie ri No tu ddau do ami pa No. **7:12** Tao we ri mu penaja nga ddau do wala, mina mii ne lai do ddhei mu ta tao ddau do wala penaja nga mu. Napoanne ke ne kepue lidara Musa nga liajha nabi-nabi." **7:13** "Maho we jhara kelae do kobho, rowi do dhai balla nga telae ne kelae nga loro jhara do ju la dhara lua wolo ne, jhe do ae ne ddau do lake jhara rujhara do naanne. **7:14** Tapulara do dhai kobho nga kehahhi jhe do dhai hedui ne kelae nga loro jhara do aggo ddau ju la dhara muri mada. Jhe do hudi we ne ddau dhae ne rujhara do naanne." **7:15** "Meniga we pewoie-ie penaja nga nabi-nabi do pote-do appi he. Ki dakka ro langa mu, do dakka mii naki'i jhawa he, tapulara ne adhe ro do mii ade ngaka addu he. **7:16** Ti wui ai-wui tao ro, do ta tada ma ro ri mu, ta nadu ro. Nagti koo nga huki, hhau dho wue ago, kiadho wue kepallu. **7:17** Ngati kepue ajhu do bebu do ta hhau ne wue do woie, ngati ajhu do lara do ta hhau ne wue do woapa. **7:18** Ngati kepue ajhu do woie hhau dho wue do woapa, ngati kepue ajhu do lara, hhau dho wue do woie. **7:19** Nami we ne kepue ajhu do dho bhule nga wue do woie, do ta petue

jhe tune pekappu ladu-ladu. **7:20** Mina harre lema ne nabi-nabi do pote-do appi he. Do ta tada ma ro ri mu ngati wui ai-wui tao ro." **7:21** "Adho hari-hari ddau do pedoe Ya ta, 'Muri, Muri' ne do ta jadhi ta annu-niki Deo, tapulara titu wata ddau do petobe ne lua ddhei Ama Ya do era pa era do mmou do megala ne. **7:22** Pa lodho pedakka rahi raiwawa, ae ddau do ta lii mina hedhe pa Ya, 'Muri, Muri ta do adho ke jhi hedhe nga pake ngara Au ma ne pedhae ri jhi ne litakka Deo ne? Jhe hari lema ta do adho ke pa dhara Muri lema ne alla ke ri jhi pehudhi nga keluru hari-hari henga kerabba, jhe hari lema alla ke petao ri jhi jhajhi ae ne lua madalae?' **7:23** Tapulara do ta bhale ri Ya, 'Tada dho mu ri Ya! Ri do mina harre ke pejjhau-anni we mu ngati dhe, mu hari-hari ddau do tao apa nga kerewe!' "**7:24** "Owe, ne ddau do dhanno nga tenae nga do pedute ne lipedai Ya do nadhe, hela'u lema mii ddau do mmou dhara do petito ne ammu no pa kolo pahi-ae. **7:25** Kinga dakka ke ajjhi, jhe dakka ei-waa talo-rai do lere ri raga nga opo la malle la kebie ne ammu do naanne, i'a dho no kerattu wari ri, rowi do petito pa kolo pahi-ae. **7:26** Jhe nadu ne ddau do dhanno ne lipedai Ya do nadhe, jhe adho do pedute ne lipedai ya dhe, do hela'u ke mii ddau do bhodho do petitu ammu pa woraiwuu. **7:27** Ki dakka ke ajjhi, jhe dakka ei-waa talo-rai jhe do lere ri raga nga opo la malle la kebie ne ammu do naanne, do medae ta keloli jhe menyalla. Adho ke ta apa he we, tapulara do ta menyalla kebalibali la hebhakka-bhakka." **7:28** Ta moko Yesus ne wie lijha, ta madalae ke hari-hari ne ddau do era pa anne, ta rangnge ri ro ne lijha Yesus ne. **7:29** Rowi ajha ri No ne ddau he, do tobo ri higa nga kuaha, do pewala ngati guru-guru aigama ro he.

8:1 Ta puru ke Yesus ngati kolo bhojo ne, jhe do ae ddau ne do podute No. **8:2** Pa dhara awe naanne ta dakka ke heddau do paddha nadato. Ta la lakku rutu ke no pa hedhapa Yesus, jhe lii no, "Ama, kinga ddhei Ama, do nara ma ta peie ya ri Ama." **8:3** Ta herae ke no ri Yesus, jhe lii pa no, "Do ddhei ya. Ie we au!" Pa dhara awe naanne dhangnge ta ele ke ne paddha no. **8:4** Moko ta lii ke Yesus pa no, "Henge we pewoie ri au! Bhole pedhire ri au ne lai do nadhe ie ta pa nadu we. Tapulara kako we au la pengaddi-anni pa mone tunu-menahu, jhe ame no ri au ta peteleo ta ie ke

au ngati paddha dhe. Ki alla ke pemina harre la jhole we ri au ne bhara tunu nga menahu do mina mii ne do lii ri Musa, mii hahhi telia ta ta do ie tarra ke au!" **8:5** Ta dhai Yesus ta maho la Kepernaum, ta dakka ke heddau kattu horodhadhu Roma la peabu nga No, jhe ame ne lua ruba dhara No. **8:6** "Ama", ane katu horodhadhu do naanne, "nmai ne ddau jhagga ya do paddha pa ammu ya. Nnai ke no ta pekelole he ke pa era bba'i no, i'a dho ke nga-nga, do dhai mejanni ke ne paddha no." **8:7** Ta lii ke Yesus pa no, "Medae Ya ta kako la peie no." **8:8** Ta bhale ke ri kattu horodhadhu do naanne, "Tenge dho Ama ta kako la ammu ya. Jhamma dho Ama ta hamme pa ammu ya. Ta pereda he we Ama. Do ta ie dhangnge ma ne ddau jhagga ya ne. **8:9** Rowi ya lema do jhamma ta pewawa-anni palipereda do rihi dhida ngati ya. Jhe pa dha'i ya ri do era lema ne horodhadhu-horodhadhu do jhamma ta pedute ne lipereda ya. Ki lii pa heddau ti te lora ro, 'Kako we!' ta kako he we no. Ki lii pa do wala ri, 'Mai ma dhe!' moko ta dakka he we no; jhe ki nga pali ke ya pa ddau jhagga ya, 'Tao ko nadhe!' ta i'a ta jhagge he we ri no." **8:10** Ta rangnge ri Yesus ne nga ne do pale ri kattu horodhadhu do naanne, dhai tarra Yesus ne madalae. Ta lii ke Yesus pa ddau-ddau do pedute No he pa dhara awe do naanne, "Dhai tarra ne ddau do nadhe. Pa telora do Israel pengaddi de dho Ya ta peabu do mii mone-ae lua manno ddau do nadhe!" **8:11** Tarra-tarra! Do medae ta ae ddau do ta dakka ti bira dimu nga bira waa ta ma mengallu nge nga kehaka dhara hela'u-la'u nga Abraham, Ishak nga Yakub pa dhara Raiwawa Deo do Wowiu ne. **8:12** Jhe moko ri ne ddau-ddau do ne pa petu ne do jhamma ta jadhi annu-niki Deo do ta nabha la tele, la era do kerabba guru-rai ne. Pa ni ke ro do ta tangi penina-noho nga perajja-jaru. **8:13** Moko ta lii ke Yesus pa kattu horodhadhu ne, "Bhale we au, rowi ne nga ne do parahajha ri au ne, naanne do ta jadhi." Pa dhara awe naanne dhangnge ta ie ke ne ddau jhagga kattu horodhadhu ne. **8:14** Ta kako ke Yesus la ammu Petrus. Pa ni ta ngadde ke ri Yesus ne ina ri ihi-ammu Petrus ne, era do emo pa era bba'i no. **8:15** Ta bhuje ke ri Yesus pa ruai no, moko ta ie dhangnge ke ne emo no. Ta kaddhi ke no jhe la pemoko nga'a-nginu tu Yesus. **8:16** Ta dhai ta umu ta maddha lodho, ae ddau do wujhu ne do aggu ri ddau langa Yesus. Ri heubha lipedai we, ne

hudhi ri Yesus ne henga-henga kerabba do na harre nga peie lema ri No hari-hari ne do paddha he. **8:17** Hari-hari ne do tao ri Yesus do na harre mita tobo ke ne lii do pale ri Nabi Yesaya, "No ke Mone dhui-hape hedui-herui di nga do peie di ngati lua roe nga paddha di." **8:18** Dhai ae tu-tu ne ddau do dhidhe pekehero Yesus. Ta ngaddi ro ri Yesus, ta lii ke Yesus pa ana hekola no he ta pekaddhi la hebhakka-rai. **8:19** Ta dakka ke heddau guru aigama la nga Yesus, jhe lii no, "Ama Guru, ddhei ta pedute Ama ri ya, ie ta la mii we Ama ne kako!" **8:20** Ta bhale ke ri Yesus, "Ngaka addu era nga ro'a nga dolila era nga nyabbhu, tapulara Ana Ddau Raiwawa bhule dho nga era tu ta pelakku-anni." **8:21** Moko ta lii ri ke heddau ngati ddau do pedute No he, "Ama, hane ko wue ya pebhale ta la pedane ama ya ko uru." **8:22** Tapulara ta bhale ke ri Yesus pa no, "Pedute we Ya ri au, hani ro do made pepedana ri ddau ro ma miha do made he." **8:23** Ta ha'e ke Yesus la dhara kowa, mina harre lema ne ana hekola No he, do ha'e hela'u-la'u nga No. **8:24** Ta dakka hewakka ke ne raga nga opo do rihi meliri dhara la ei-lobo do naanne, hakku ta pengijho-ngajho ke ne kowa ne, ne tube ri kolo nawa ne. Yesus do bba'i pa dhara awe do naanne. **8:25** Ta kako ke ne ana hekola No he la peree No, "Ama! Ruba kowe! Ihilaka ke di!" mina harre ke ne peka ro. **8:26** "Ta nga mu hakku meda'u?" ane Yesus, "Do kura ko ne lua parahajha mu pa Ya." Ta titu ke Yesus jhe jhege ne ngallu nga kolo nawa ne. Moko ta ketanna tu-tu dhangnge ke ne ei-lobo do naanne. **8:27** Ta madalae ke ne ana hekola No he hari-hari. Ta lii ke ro, "Nadu ke No dhe, hakku ta i'a pedute he we ne lipereda No ri ngallu nga nawa!" **8:28** Ta dhai ke Yesus la hebhakka-rai la ihi rai Gadara. Pa ni ta dakka ke do dhue ddau do wujhu langa Yesus. Ne do wujhu do na harre hari do ddhue do dhai ke ne bhani nga ddau, hakku bhule dho ke heddau he do bhani ta lake jha ra anne. **8:29** Ta mahhu-anni ke ro ngati naba ro'a raidare he, jhe peka, "Wo Ana Deo, ddhei ta nga ke jhi ri au? Adho ke au ddhei ta ma wolo jhi, maji lema ta do dho dhai dae ne awe ne?" **8:30** Rihi dho ne jjhau ngati era do naanne, do era hemabba ne wawi do pa dhara nga kale nga'a. **8:31** Ta ami ke ne wango do na harre pa Yesus, "Ki do ta lii ma Au ta mahhu-anni pa jhi, lii we pa jhi ta maho la dhara wawi-wawi do na hidhe." **8:32** "Kako we!" ane Yesus. Ta

mahhu-anni ke ne wango he ngati ddau do na har re, jhe maho la dhara wawi-wawi he. Moko ta perai ke ne wawi do na harre, me nyabbha kebali-bali, jhe riju la dhara ei-lobo ne, ta made he ke ne wawi he paanne.

8:33 Moko ne mone bhata-mone bhata wawi do na harre ta perai ke la dhara rae jhe la pedhiri jhara hari-hari lai do alla pejadhi he, mina harre ne jhara do dhue ddau do wujhu he. **8:34** Moko hari-hari ne ddau do pa dhara rae ne ta kako ke la peabu nga Yesus. Ta ngadde Yesus ri ro, ta huba ke ro pa Yesus, mita ie No ta langnga ti ihi-rai ro ne.

9:1 Ta ha'e ke Yesus la dhara kowa, jhe pekaddhi la hebhakka-rai, bhale la rae nga kowa No ma miha. **9:2** Pa ni ta dakka ke ddau nga aggu heddau do made he atta, do meree pa era bba'i no. Ta ngaddi ri Yesus ta do dhai meramma tarra ne lua manno nga kaho ddau do na harre, ta lii ke No pa ddau do paddha ne, "Halla-anni we, ana Ya! Ne lubhu harro nga menyilu au alle ke pepehai-pehuba." **9:3** Pa anne do era do parri ddau guru aigama, do lii pa dhara ade ro, "Ddau do nadhe ta kare nga menihe Deo ri No!" **9:4** Do toi ri Yesus ne nga ne do era pa dhara penge ro, hakku ta lii ke No, "Ta nga hakku era pa dhara penge mu ne lua penge do mina poharre ne worawwu woapa?" **9:5** Nami ne do rihi memudhe: lii ta, 'Lubhu harro nga menyilu au do alle ke pepehai-pehuba', we lii ta, 'Kaddhi we, jhe kako we?' **9:6** Tapulara pa dhara awe nadhe ta peteleo ke ri Ya pa mu, ta do tarra pa danni raiwawa do nadhe, Ana Ddau Raiwawa do nga higa ta pehuba lubhu harro nga menyilu." Ta lii ke Yesus pa ddau do made heatta ne, "Kaddhi we, jhe aggo we ne era bba'i au, jhe bhale we au la ammu-la kemali au." **9:7** Ta kaddhi ke ne ddau do naanne, jhe bhale la ammu no. **9:8** Ta ngadde ri ddau-ddau do era pa anne ne jhara lai do naanne, ta meda'u ke ro, jhe wuewaje Deo, rowi do wie ke ri Deo ne higa do dhai mone-ae pa ddau raiwawa. **9:9** Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne. Pa dhara nga kako ko ro, ta ngadde ke ri Yesus heddau mone hammi bhea, ne ngara no Matius era do mejaddhi pa kato no. Ta lii ke Yesus pa no, "Mai ma pedute Ya!" Ta kaddhi dhangnge ke Matius jhe pedute Yesus. **9:10** Pa dhara awe ta nga'a Yesus pa ammu Matius, ta dakka ke jhajhi ae ne mone hammi bhea he nga ddau-ddau do

ege ta ddau-ddau do hala loro-jhara kako he, ri ddau lowe, la nga'a hela'u-la'u nga Yesus nga ana hekola No he. **9:11** Do era le ne do Farisi he do ngadde ne lai do naanne. Ta la kebhali ke ro pa ana hekola Yesus he, "Tanga hakku nga'a hela'u guru mu nga mone hammi bhea nga ddau do apa do kerewe he?" **9:12** Do rangnge ri Yesus ne likebhali ro do naanne, moko ta bhale ke ri No pa ro, "Ddau do ie, kale dho dote, titu wata ddau do paddha we. **9:13** Hakku ko ta kale toi ne nga ke ne lua pedabbho lilolo do pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do nadhe: 'Ne do menangnge ri Ya, ade do era nga lua peruba dhara ne, adho bhada tunu nga menahu.' Rowi ne dakka Ya, adho ta ma pedoa ddau do lajaanni ta ddau do woie, tapulara tu ddau do tada ngi'u ta ddau do apa do kerewe." **9:14** Ta alla pemina harre, ta dakka ke ne ana hekola Yohanes Mone Pejhiu he langa Yesus. Ta kebbali ke ro, "Ta nga jhi hari lema do Farisi he do puasa, tapulara ana-hekola Ama he, pi'a dho ro ta puasa?" **9:15** Ta bhale ke ri Yesus, "Mina mii pa dhara penge mu hari-hari? Nara marra hino tamu-tamu pa dhara hahhi lai-ala peloko-nga'a ta hedui ne ade ro ki do era hari ko ne mone ngedhe ne nga ro? Do bhara tatu ta adho! Tapulara do ta dhai ma ne awe, ne mone ngedhe ta aggo ti telora ro. Awe do naanne ke jhe itu puasa ro. **9:16** Bhule dho ddau do kelapu bhajhu do dui ri bhalla do wiu. Rowi ne bhalla kelapu ne do ta kepuddhu jhe pewio rihi ae ri ne bhajhu do naanne. **9:17** Mina harre lema bhule dho ddau do hali ei-ago do wiu la dhara taa-kuri do dui. Rowi ne taa-kuri do naanne do medae ta mehakka jhe apa, moko ta hore ele he ke ne ei-ago do naanne. Ei-ago do eiu do jhamma ta hale taa-kuri do wiu ma, mita ie hari dhue ta pee ma nga ie." **9:18** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus nga ana hekola Yohanes Mone Pejhiu he, ta dakka ke heddau kattu ammu-hebhajha. Ta la lakku rutu ke no pa hedhapa Yesus, jhe lii, "Nnai ke ne ana ya do mobanni ta itu ko we ta alla pehappo henga. Ri do mina harre, ruba ko we ne dhara Ama ta la bhujhe, mita ie no ta muri bhale wari." **9:19** Ta kaddhi ke Yesus nga ana hekola No he penau nga ddau do naanne. **9:20-21** Pa telora rujhara ta era ke heddau mobanni do henguru dhue bhue ttau ke ne lakka ri paddha mili raa, ta dakka ke no la pehedharra-anni nga Yesus jhara kejhunga. Do penge ri no, "Hadhi ta goe he we ri ya ne juba No do ta ie Ya." Ta la goe

ke ri no ne wui jhalla juba Yesus. **9:22** Pa dhara awe naanne ta kebhaha ke Yesus, jhe ketarre ne mobanni do na anne jhe lii pa no, "Petone we ne ade au, ana Ya! Taga tari do parahajha ke au pa Ya, hakku ie ke au!" Pa dhara awe naanne dhangnge ta ie ke ne mobanni do naanne. **9:23** Ta alla pemina harre ta dhai ke Yesus la ammu kattu ammu-hebhajha ne. Ta ngaddi ke ri Yesus ne ddau do ggai ketadu-lalu nga ae ke ddau do kenya'u. **9:24** Ta lii ke Yesus pa ro, "Mahhu-anni ko mu hari-hari! Naiki do nadhe adho ta made, ta bba'i he we no." Ta mare ke Yesus ri ro hari-hari. **9:25** Ta alla pemahu-anni ne ddau-ddau do na harre, ta maho ke Yesus la dhara kama ne, jhe parro ri Yesus ne ruai naiki do naanne. Ta kaddhi ke ne ana mobanni do naanne. **9:26** Ta menyabbha dhang nge ke ne lai la hari hewue ihi rai do naanne. **9:27** Ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne. Pa telora rujhara, ta pedute ke No ri do dhue ddau do bhaddu. Ta peka ke ro, "Ana Daud, ruba ko we ne dhara Au nga jhi!" **9:28** Ta dhai Yesus ta maho la dhara ammu, ta dakka le ke ne do dhue ddau do bhaddu he langa No. Ta kebhali ke Yesus pa ro, "Do parahajha tarra ke mu hari do dhue ta do nara ri Ya ta peie mu?" Bhale ri ro, "Parahajha tarra jhi, Ama!" **9:29** Ta herae ke ri Yesus ne ruai No pa namada ro, jhe lii, "Rowi do paraha jha ke mu, jadhi we ne nga ne do henao ri mu." **9:30** Moko ta ngaddi dhangnge ke ro. Ta takka lii ke Yesus pa ro, mita bhole pepeke ri ro ne lai do naanne, ie ta pa nadu we. **9:31** Tapulara ta kako ke ro jhe la pepeke ne jhara lua Yesus pa hari hewue ihi rai do naanne. **9:32** Ta ludu ne do dhue ddau do na harre, moko ta dakka ri ke ne ddau nga aggo heddau do kewajje ri rani do dho i'a pedai lii la nga Yesus. **9:33** Ta hudhe ke ri Yesus ne rani ne, moko pa dhara awe do napoanne dhangnge ta i'a ke ne ddau do naanne pedai lii wari. Ta madalae ke ne ddau lowe he, jhe lii ro, "Pe ngaddi de dho jhi nga lai do mina hedhe pa Israel!" **9:34** Tapulara ta lii ke ne do Farisi he, "Kattu wango he ne do wie No ne higa ta hudhi ne wango-wango do na harre." **9:35** Mina harre ke Yesus ne bela ngati hewue rae la hewue rae, ngati hewue kejobho la hewue kejobho. Wie ri No ne liajha pa ammu-ammu hebhajha, nga pe peke ne Li Haha Dhara jhara lua mina mii Deo ne pereda mii heddau Duae. Pe ie ddau do paddha heworawwu-heworawwu paddha ri No nga ne nga we ne era pa ihi pa

kuri ro. **9:36** Ta ngaddi ri Yesus ne ddau lowe he, ta ruba dhara ke No, hala dho ke ro mii do bingu he, jhe i'a dho ke ro tao nga-nga, lude dho ke mii ki'i do dho bhule nga mone bhata he. **9:37** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Dhai ae ne do ta puru nga ta ghattu, tapulara dhai kappi ne mone puru nga ghattu. **9:38** Rowi do mina harre ke, ami we pa Mone muri dhoka ne mita pepu ri No ne mone puru nga ghattu ta la puru nga ghattu ne ihi habha no he."

10:1 Pa dhara helodho ta pedoa ke ri Yesus hari henguru do dhue ddau ne ana hekola No he la pekupu. Ta wie ke ri No ne higa pa ana hekola he tu ta hudhi henga-henga kerabba nga ta peie heworawwu-heworawwu paddha nga hari-hari hagu nga addha do era pa ihi nga kuri ddau he. **10:2** Ne ngara ro hari henguru do dhue, na hedhe ke, Simon (do pale lema ta Petrus) nga tuahhu no Andreas, Yakobus nga tuahhu no Yohanes, ro hari do dhue ana ri Zebedeus. **10:3** Filipus nga Bertolomeus, Tomas nga Matius mone hammi bhea ne, Yakobus ana Alfeus nga Tadeus; **10:4** jhe ne do pedakka Simon mone jhuru kattu ne nga Yudas Iskariot do mone pewie Yesus ne. **10:5** Ta pepu ke ri Yesus hari henguru do dhue ne rasul he, jhe nga litakka, "Bhole kako mu la rae ddau-ddau do wala ngati do Yahudi. Bhole kako lema la rae-rae do Samaria. **10:6** Tapulara kako we mu la nga do Israel we, rihi-rihi la nganga ro do huli do teballi he. **10:7** Peja'e-pepeke we pa ro jhara lua Deo do pereda mii heddau Duae. **10:8** Peie we ri mu ddau do paddha; pemuri we ddau do made, peie we ddau-ddau do paddha nadato, jhe hudhi-keluru we hari-hari henga kerabba. Alla ke dhe pehammi hari-hari ne na hedhe nga do dho bhule nga kebhue. **10:9** Bhole aggu doi mela-lara, mela pudi, kiadho doi mara. **10:10** Bhole aggu haku ta henata lua ruba dhara ddau, bhole aggu bhajhe pe dhue bhalla tu pa loro jhara kako, kiadho helapa, kiadho kajji. Rowi ddau do jhagga, do jhamma ke ta do ta pemoke ma ne lua muri mada no. **10:11** Kinga dhai mu la dhara rae-dhara kowa, kale we ri mu heddau do wae ta hammi mu. Pee we mu nga no tade pekaddhi mu ngati anne. **10:12** Kinga dhai mu ta maho la dhara hewue ammu, lii we mu mina hedhe, "Ki ie mudhe he ta wie ri Muri ne lua tarro-ie nga menyarro mangngi tu mu

hari-hari." **10:13** Kinga hammi ke mu ri ddau-ddau do pa ammu do naanne, ne lipelangu mu ne do ta eta ke pa ro. Tapulara nadu do dho hammi mu, nune wari ne lipelangu mu do naanne. **10:14** Kinga era ammu kiadho rae do dho wae ta hammi mu, kiadho do dho wae ta pedhanno nga lii mu, hane ne era do naanne jhe latte ne awu do era pa kabha jhalla mu ne. **10:15** Henge we ri mu! Pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, dau-ddau do pa rae Sodom nga Gomora do ta rihi memudhe ne nara ta pehai-pehuba ri Deo ngati ddau ddau pa rae do nyakka mu he. **10:16** "Kedu'e we ne nadhe: Pepu mu hari-hari ri ya, mii naki'i jhawa la telora ngaka addu do bhani. Hari-hari mu do jhamma ta i'a pekelakku-anni mii debho ho he, jhe ne ade mu do henono-henarru mii koro jhawa he. **10:17** Jaga nga meniga we mu, rowi do medae mu ta kappa ne nuni jhe pera'u la hedhapa kattu. Do ta dede ta dhaba mu pa dhara ammu-ammu hebhajha. **10:18** Do ta nuni ta pera'u mu la hedhapa mone pereda nga la hedhapa duae-duae taga tari mu ddau pedute Ya. Pa awe napoanne ke ne awe do woie tu mu ta peteleo ne jhara lua Ya pa ro nga pa ddau-ddau do dho tade Deo he. **10:19** Tapulara kinga aggu ta la pereha ne kwallu mu, bhole meghighi ne ade mu, jhara ne nga ne do ta pale ri mu, kiadho ne nga ne lilolo mu, rowi ne nga ne jhamma ta pale ri mu, do ta peke ma pa mu pa dhara awe do naanne. **10:20** Rowi adho mu ne do pedai lii pa awe do naanne adho mu, tapulara Henga Ama do era pa era do mmau do megala ne, ne pali pelake jhare ubha mu. **10:21** Do medae ta jadhi ri heddau do ta jhole tuahhu no miha tu ta la pemade. Jhe mina harre lema do ta jadhi pa telora ama nga ana no. Ana-ana do ta pelawa-petaddhu nga ina nga ama ro, jhe jhula ro tu ta la pemade. **10:22** Do medae hari hari ddau ta bubu dhara-kanna dhallu nga mu, taga tari mu do jadhi ddau pedute Ya. Tapulara nadu do makka tee nga wangnge, no ke ne do madae ta hamme ne lua helama tona ie ne. **10:23** Kinga hudhi-peraga mu pa hewue rae, perai we mu la rae do wala ri. Peke ri Ya pelohe pa mu: Nga do dho moko dae ne lappe ri mu hari-hari rae pa Israel, do dakka ke Ana Ddau Raiwawa. **10:24** Ana hekola adho do ta rihi ngati guru no, jhe heddau ddau jhagga adho do medae ta rihi ngati muri no. **10:25** Do dhai waji ke tu heddau ana hekola kinga hela'u ke no nga guru no, mina harre lema heddau ddau jhagga ki

nara ke no ta hela'u nga muri no. Kinga kattu dhara ammu ne do pehune ke ne ngara no ta Beelzebul, mina mii ri ko ke ne ana-oha no. Bhara tatu ta do rihi apa ri ko ne ngara ro." **10:26** Bhole meda'u we mu pa ddau raiwawa. Bhule dho lai do pehune-penite, do dho juu ta ngadde, jhe hari lema bhule dho lai do wuwuni do dho medae ta lebhū. **10:27** Ne nga ne do pale ri ya pa mu pa dhara awe do kerabba do jhamma ke ri mu ta pale pa awe anni-lodho do weo do kelala. Ne nga ne do pekewure pa wodilu mu, lango petode we pe lamma rai! **10:28** Bhole meda'u mu penaja nga ro do wata ke do nara ta pemade ngi'u dhe we, tapulara adho ro do nara ta pemade ne hemanga ne. Meda'u we pa Deo do nara ta pemade ngi'u nga hemanga pa dhara rao-ai do peloro ne. **10:29** Dhue ngi'u delo do nara ta walli ri hemada doi do rihi wo naiki, maji lema ta mina harre ngaddi dho hengi'u he ta bui la worai ki do adho ngati lua ddhei Ama mu. **10:30** Ne ae rukattu pa wokolo mu ne do lore ke pe kire hari-hari. **10:31** Rowi do mina harre ke, bhole meda'u. Ne kebhue mu do rihi ngati kebhue delo do na harre!" **10:32** "Nadu do mengaku ta no ddau pedute ya pa telora ddau lowe, ri ya lema do ta hamme no pa hedhapa Ama Ya do era pa era do mmau do megala ne. **10:33** Tapulara nadu do pehile ya pa telora ddau lowe, ri Ya lema do ta pehile no pa hedhapa Ama Ya do era pa era do mmau do megala ne." **10:34** "Bhole penge ta do ne lua dakka Ya ma raiwawa do nadhe do nga aggu lua pedhuri-pemira, tapulara lua pelawa-petaddhu. **10:35** Ne lua dakka ya do ta ma pedhubhe ne lua pelawa-petaddhu ngati ana momone penaja nga ama no, ana mobanni penaja nga ina no, nga ana ha'u mobanni penaja nga ina ha'u no. **10:36** Hakku ne ihi muhu do rihi moneae ne, ana-oha pa dhara ammu miha ma. **10:37** Ddau do hajha do ddhei nga ama no kiadho nga ina no do pekerihe ngati hajha nga ddhei penaja nga Ya, jhamma dho ta jadhi ddau pedute Ya. Mina har re lema tu ddau do rihi hajha nga ddhei nga ana no momone kiadho nga ana no mobanni, rihi ngati hajha nga ddhei penaja nga Ya. **10:38** Jhe ddau do dho dhuehape ne lua hedui-herui no jhe pedute Ya, jhamma dho ta jadhi ddau pedute Ya. **10:39** Ddau do dhe ta jage ne muri mada no, ne muri mada no do ta ele ngati no, tapulara ddau do ele ne muri mada no taga tari do halla-anni penaja nga Ya, do ta hamme bhale wari ri no ne muri mada no."

10:40 "Ddau do hammi mu, napoanne mii hamme Ya lema ke. Jhe nadu do hamme Ya mii hamme No lema do pepue Ya ne. **10:41** Ddau do hamme heddau nabi taga tari he ddau nabi, do ta hamme ri no lema ne pai-pala heddau nabi. Jhe nadu do hamme heddau do woie rowi no do tao lua do woie, do ta hamme ri no ne pai-pala heddau do lema lai do woie. **10:42** Nadu do wie ei ta nginu, maji lema ta ei-loko wue he pa hala heddau ti telora ddau-ddau do dhai woapa do na hedhe taga ta ri no ddau pedute Ya, parahajha we, do tatu ke do ta hamme ma ri no ne pai-pala no!"

11:1 Ta alla Yesus pewie ne lira'a-litakka no pa hari henguru do dhue ddau ana hekola No he, moko ta pekaddhi ke No ngati era do naanne. Ta kako ke No la wie liajha nga la pelebe ne litakka do ngati Deo ne pa rae-rae do peumu nga era do naanne. **11:2** Yohanes Mone Pejhiu pa dhara awe do naane do pa dhara ammu bhaddo, do rangnge ke ro no ne jhara lua jhagga Kristus. Moko ta pepu ke ri no do parri ddau ngati ana hekola no la nga Yesus, tu ta la kebhali pa Yesus, **11:3** "Ama ke ne do ta dakka ne, pedute nga lijaji Deo, we do jhamma ri ko ta mate ri jhi heddau do wala ri?" **11:4** Ta bhale ke ri Yesus, "Bhale we la nga Yohanes jhe pika we ri mu pa no, ne nga ne do dhanno nga do ngaddi ri mu: **11:5** Do bhaddu nata ke ta ngaddi, do kai nara ke ta kako mola, do paddha nadato, ie ke; do hoe nara ke ta rangngi, do made muri bhale wari ke, nga Li Hagha Dhara do ngati Deo ne do pelebe ke pa ddau-ddau do kehia nga gahara. **11:6** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau do dho bhule nga era jhalli tu ta nyakke Ya!" **11:7** Ta ludu ne ddau-ddau pepu Yohanes he, ta jhari Yesus ta pedae ne jhara lua Yohanes nga ddau lowe he, ta lii ke No, "Ne kako mu la kebhalla-ae, ta la heleo ne nga mu la ni? Ta la heleo helai rujhu'u do hewi'o ri ngallu ko? **11:8** Ta la heleo ne nga hakku kako mu la ni? La heleo heddau do nga pake bhara do woie? Ddau-ddau do nga nmau bhara do mina harre, ddau do pee pa ammu duae we! **11:9** Hakku ki mina harre ta la mii we mu ne kako la kebhalla-ae? Tu ta la heleo heddau nabi ko? Do petu tarra ma, kita ie ta lii do rihi ri ko nga ti heddau nabi. **11:10** Rowi Yohanes ke ne pedabbho ri Buku Lidara-Likewahhu Deo do mina hedhe,

'Ane Deo, no ke dhe ne ddau pepu Ya, do pepue ke no ri Ya uru jhara ngati Au, mita ie ke no ta perawi rujhara tu Au.' **11:11** Henge we ri mu! Pa danni raiwawa do nadhe, bhule dho ke heddau he do ta era ri do rihi ngati Yohanes Mone Pejhiu. Maji lema ta mina harre, ddau do rihi ne hemaddha pa telora annu-niki Deo, do rihi ne mone-ae ngati Yohanes. **11:12** Rai ngati awe ta pelebe ri Yohanes ne lipeliba no lohe ma dhara awe do nadhe do peee nga hobha we ne annu-niki Deo ri ddau-ddau do ddhei ta jhal li ta kerupu ro ri lua higa do pana-ro-ro. **11:13** Ta dhai ma awe dakka Yohanes, hari-hari lipereda Musa nga liajha nabi-nabi do pedare ke ne jhara hari-hari lai do jhamma ta jadhi. **11:14** Jhe kinga ddhei mu ta parahajha, Yohanes ke dhe Elia, do ne jhara lua dakka no dhe do alle ke pepedare. **11:15** Ki do nga wo dilu, dhanno we! **11:16** Nara ta pehakko nga ne nga ke ri Ya neddau-ddau do pa dhara awe nadhe? Ro do dho hala ke mii naiki-naiki do mejaddhi pa dhara paha he. Ti hekewolo pejhaga la hekewolo do wala he, **11:17** 'Ggai ke jhi ketadu lii alu lua mengallu nge nga kehaka dhara, bhule dho mu do wae ta ledo! Jhoke ke ri jhi ne lii alu lua lalu, moko wae dho mu ta tangi!' **11:18** Dakka Yohanes -- puasa no jhe adho do do nginu ei-ago; lii neddau-ddau he pa no, 'Nnai ke do nga wango pa dhara no!' **11:19** Pa awe nadhe ta dakka Ana Ddau Raiwawa -- nga'a-nginu No mii pa tima he; lii ri ne ddau-ddau he, 'Heleo ne ddau na nidhe! Do lala, mone nginu mawo, ihi-anga mone dhuki bhea nga ihi-anga ddau do nga lubhu harro nga menyilu.' Maji le ta mina harre, ne lua uku nga mmau dhara Deo do ta teleo ti wue nga wila no." **11:20** Moko ta jhari ke ta kara ta menihi ri Yesus ne rae-rae do pa dhara ro he, do rihi ae ne tao ri Yesus ne lua madalae he. Rowi ne ddau-ddau do pa dhara rae do na harre, adho do wae ta jharra ngati wui ai-wui tao ro do woapa he. **11:21** "Apa nga kerewe ke tu au Korasim! Mina harre lema ke tu au Betsida! Kita unu pala he ne lua-lua madalae do alla petao ri ya he pa telora mu, do tao pa Tirus nga Sidon do tatu ke ne ddau-ddau pa ni ta mala ke ro ne alla pepake bhara tada menyaha jhe luna awu pa wokolo ro. **11:22** Henge we ri mu pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa do rihi memudhe pa Deo ta pehuba ne lubhu harro nga menyilu do Tirus nga Sidon ngati pehuba lubhu harro nga menilu mu. **11:23** Nga au Kapernaum! Peere marra pa dhara

penge au ta do au do pedhede lohe hape la era do mmau do megala? Adho tu-tu mina harre! Do ta nabhe au la dha ra rao-ai do kedu-kedaru ne!

Rowi, kita do tao pa Sodom he ne lua-lua madalae do tao pa telora mu he, do bhara tatu ke ta era koma Sodom hape ma dhara awe do nadhe! **11:24**

Henge we ri mu, pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa do rihi memudhe pa Deo ta pehuba ne lubhu harro nga menyilu ddau pa Sodom ngati mu!"

11:25 Pa awe do naanne ta hebhajha ke Yesus, "Ama, Muri do mone higa pa liru nga raiwawa! Peha'e ri ya ne kolo lii ie-ae pa Au, rowi hari-hari lai do na harre do pehune-penite ri Au pa ddau-ddau do mmau dhara nga pa ddau do hekola, tapulara do peteleo ri Au pa ddau-ddau do dho tada nga-nga. **11:26** Rowi ro ke ne do pemengallo dhara Ama." **11:27** Moko ta

lii ke Yesus, "Hari-hari lai do alle ke pejhole ri Ama pa Ya. Bhule dho heddau do tade Ana wala ngati Ama. Bhule le dho ma heddau he do tade Ama wala ngati Ana, nga pa ddau-ddau do pa ro do alle ke pepetade Ama ri Ana. **11:28** Mai we ma nga Ya, woo mu hari-hari ddau do rogga nga

keloe, jhe do toi ke ta do mejanni ne lua dhui nga hape, do ta wei ke ri Ya pa mu ne lua hagma-hilu dhara pemengallu ne. **11:29** Pedute we ne

lipereda Ya, jhe ajha we mu ngati Ya. Rowi Ya dhe do lumu do majho nga do wawa nge danni ade, moko do ta kehaka ke ne dhara mu. **11:30**

Rowi ne lipereda Ya he, do pedhubhe ne lua mengallu nge nga kehaka, jhe ne bhara dhui nga bhara hape do pedhue-pehape ri Ya pa mu do hema-heletu."

12:1 Pa dhara helodho, Lodho Pengaha-ih, pa dhara nga narru Yesus jhara dhara maa gandum, moko ata puru ke ne wuri gandum he ri ana

hekola Yesus he jhe paggu mada ri ro, rowi do menganga ke ro. **12:2** Ta ngaddi ne tao ro ta do mina harre ri do Farisi he, moko ta lii ke ro pa

Yesus, "Heleo ko ri au! Ne ana hekola au hidhe do pehihu nga lii pa dhara uku aigama di nga jhagge ri ro ne lai do dho ie ta jhagga pa Lodho

Pengaha-ih." **12:3** Moko ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Ngaddi dae dho mu ta ajhe ne jhara lai do tao ri Daud nga ddau-ddau pedute no he pa dhara

nga menganga he ro? **12:4** Adho do maho Daud la dhara Ammu Deo; jhe la nga'a ri no ne roti do alla pejhula pa Deo he. Jhe ne do pa petu ne,

pedutu nga lii pa dhara uku aigama di, Daud miha nga ddau-ddau pedute no he, adho do ie ta nga'a ne roti do mi na harre -- wata ke mone tunu-menahu he we ne do ie ta nga'a. **12:5** We adho dae mu do ngaddi ta ajha pa dhara lidara Musa, ta do pa hadhi Lodho Pengaha ihi, ne mone tunu-menahu do pekako lua jhagga pa dhara Ammu Deo, do pehihu nga lai do peato jhara Lodho Pengaha-ih, tapulara ngaddi dho ta lii pa ro ta do hala? **12:6** Dhanno ko ri mu pewoie ne lii Ya do nadhe: pa dhe nee, ne do rihi ngati Ammu Deo dhe. **12:7** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke: Lua peruba-dhara ke ne do ddhei ri Ya, adho bhada tunu nga menahu. Jhe ki ta do tada nga petu-tu he mu ne lipedai do maanne, do bhara tatu ke mu dho lii ta do hala pa ddau do dho bhule nga hala he. **12:8** Rowi Ana Ddau Raiwawa do nga higa penaja nga lodho Pengaha-ih." **12:9** Ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne jhe kako la hewue ammu hebhajha. **12:10** Pa anne era heddau do made hebhakka. Do parri ddau do ddhei ta kale ne hala Yesus, ta la kebhal, ke pa Yesus, "Ie marra ta peie ddau pa Lo dho Pengaha-ih?" **12:11** Ki era pa telora mu do nga ki'i hengi'u, "Do bunu la dhara ro'a do meramma pa Lodho Pengaha-ih; kale marra ri no ne loro jhara ta la arre ne ki'i no ne ngati dhara ro'a ne? **12:12** Nah, ddau do rihi ne kebhue ngati ki'i! Hakku ki do mina harre, do ie ta ruba dhara nga ddau pa Lodho Pengaha-ih." **12:13** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ddau do made hebhakka ne, "Jhole ne ruai au." Ta jhole ke ri ddau do naanne ne ruai no, moko pa dhara do naanne dhangnge ta ie ke ne ruai no ne, mii do helaa ne. **12:14** Tapulara ne do Farisi he ta langnga ke ti ammu hebhajha ne, jhe la pelii ta pemade Yesus. **12:15** Do toi ke ri Yesus, ta do ne do Farisi he do nga lua pedabbho do woapa penaja nga ngi'u No. Hakku ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne, jhe do ae ddau do pedute No. Moko ta peie ke ri No hari-hari ddau do paddha. **12:16** Ta pulara ta lii ke Yesus ta bhole pejha'e ne jhara lua No pa ddau-ddau do wala ri. **12:17** Ri do mina harre ke ta tobo le ke ne lii do pale ri Deo do pelake jhara Nabi Yesaya, **12:18** "Nadhe ke ne ddau pepu do jhujhe ri Ya ne, ddau do ddhei Ya nga do maddhi pa ade Ya. Ne Henga Ya do ta wie ke ri Ya pa No, ne lua mola-mira Ya do ta pedae-pejha'e ke ri No pa hari-hari ddau-rai. **12:19**

Adho ke no do ta pebhata kiadho ta peka, kiadho ta lolo lii pa rujhara-ae poro-mata. **12:20** Kelaiwu do bele ri merajhu adho medae ta pepade ri No lapu do kelalu ke ne weo adho do medae ta pemade ri No. Do ta petadi no tu ta tade kajhe dhae ne lua mola mira ne; **12:21** hari-hari ddau-rai do ta pee nga ito nga hena pa No ke." **12:22** Ta alla pemina harre ta dakka ke nga aggo heddau do bhaddu jhe do bhangnga ri do maho ri henga kerabba, langa Yesus. Ta peie ke ri Yesus ne ddau do napoanne, hakku ta i'a ke no pedai lii, jhe mina harre lema ta nara le ke no ta ngaddi ne nga-nga. **12:23** Ta madalae ke ne ddau he hari-hari, jhe lii ro, "Adho marra ke ta No ke dhe ne Ana Daud do alle pejaje ne?" **12:24** Ta rangnge ne lii do napoanne ri do Farisi he, ta bhale ke ri ro, "Ddau nadhe wata ke no ne nara ta hudhi henga kerabba, ri do wie ke pa no ne kuaha ri Beelzebul kattu ngati henga-henga kerabba he." **12:25** Do toi ri Yesus ne penge do Farisi he. Hakku ta lii ke No pa ro, "Kinga hewue rai pereda do menyalla-nyalla pa dhara kejie-kjie do pee nga pemuhu-pelawa, moko ne rae pereda do napoanne rajja dho ke ne janna, Jhe hewue dhara rae do kiadho hewue dhara ammu do pee nga petobha-pedharru heddau nge heddau, rajja dho ke ne me nyalla dhangnge. **12:26** Mina harre lema pa dhara rae pereda Wango; ki ri hekejie hudhi keluru ne kejie do wala he, moko ne rae pereda Wango do mina harre do ta menyalla kebalibali ke jhe rajja dho ke ne jhanna. **12:27** Lii mu pa Ya ta do ne hudhi ri Ya ne wango he ri kuaha ngati Beelzebul. Ki do mina harre, nga kuaha nadu ri ke, hakku nara ne ddau ddau mu he ta hudi wango? Moko ri ddau-ddau mu ma miha ne do peteleo ta mu do hala. **12:28** Tapulara ne hudhi ri Ya ne henga kerabba he ri kuaha Henga Deo. Jhe ri lai do naanne ke, ne peteleo pa mu ta do jhari ke Deo ta pereda pa telora mu. **12:29** Mina mii ddau ne nara ta maho la dhara ammu heddau do rui tu ta la rabe ne unu-oha no, ki do adho do ujhe uru jhara ko ne ddau do rui do naanne ne? Ki alle ke peujhe ne ddau do rui do naanne, jhe itu nara ta la rabe ne unu-oha no ri ddau do naanne. **12:30** Ddau do dho anga jhara nga Ya, no ke ne do pa petu ne, ne do pelawa-pe taddhu nga Ya. Jhe ddau do dho rabhe do dho dharro Ya, no ke ne do peape n lua jhagga Ya! **12:31** Rowi do mina harre ke, henge we, do ki nga dhai ke ddau ta tao lubhu harro nga menyilu jhe nga pali likara nga menihi,

do nara ko no ta pehuba! Tapulara ki kare ki menihe ri no Henga Deo, adho ke no do nara ta pehuba ri! **12:32** Kinga era ddau do pali hahhi lai do pelawa-petaddhu nga Ana Ddau Raiwawa, do nara ko ma no ta pehuba, tapulara kinga kare nga menihe Henga Deo ri no, adho ke do nara ri lua pehuba, ie ta pa dhara awe nadhe mina harre lema pa dhara awe pedakka rahi raiwawa!" **12:33** "Mii ta nara wue do woie, ne kepue ajhu ne do jhamma ta do bebu do meragi. Kinga do lara do addha, ne wue ne do addha do hagu lema. Ngati wue do ta tade ma ne kepue ne, kepue do bebu do meragi we do adho. **12:34** Mu ddau do apa do kerewe, mina mii ne nara ta pali ne lai-lai do woie kinga mu do apa do kerewe? Nenga ne do pale ri ubha ne, naanne ke ne do lale ngati dhara ade ne! **12:35** Ddau do woie do pali ne lai-lai do woie rowi no do tobo ri lua do woie. Do wala ri ddau do apa do kerewe, ne do pale ri no lai-lai do apa do kerewe, rowi no do tobo ri lua do apa do kerewe. **12:36** Hakku, henge we: pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, heddau-heddau do jhamma ta hape ri no penaja nga nami we ne lipali no do dho bhule nga guna he. **12:37** Rowi ngati kolo lipali-lipedai mu ma miha ne do ta pake ta pehappo ta do hala au we adho." **12:38** Do parri ddau guru aigama nga do Farisi ta lii ke pa Yesus, "Ama Guru, jhi ddhei ta heleo Ama ta tao lua madalae." **12:39** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Dhai tarra ne apa nga langahuka ne ddau-ddau pa dhara awe nadhe. Mu ammi ta tao lua madalae pa Ya? Wie tu-tu dho pa mu ne lua madalae maji le ta hahii he, wata ke lua madalae ngati Nabi Yunus we. **12:40** Yunus tallu lodho tallu rammi ne pee pa dhallu lungi-rai. Mina harre lema Ama Ddau raiwawa do medae ta tallu lodho tallu rammi pa ro'a worai. **12:41** Pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, do Ninewe do ta kaddhi hela'u-la'u nga ddau pa dhara awe nadhe, jhe do medae ro ta kelaa penaja nga ddau-ddau pa dhara awe do nadhe. Rowi do Ninewe he alla ke ro pejharra ngati lubhu harro nga menyilu ro, ta alla ri ro pedhanno ne lipeliba Yunus. Tapulara pa dhe pa dhara awe nadhe nee ne do rihi mone-ae ngati Yunus. **12:42** Pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, banni-ae ngati ihi-rai Bholou do ta kaddhi hela'u-la'u nga ddau-ddau pa dhara awe nadhe, jhe do ta titu no ta kelaa penaja nga ro. Rowi tu ta la dhanno ne liajha Salomo do mone mmau dhara ne, alle ke penarro ri no ne loro jhara

do rihi jjhau ngati kebhihu raiwawa dhe. Tapulara pa dhe nee do rihi mone-ae ngati Salomo!" **12:43** "Ki nga mahhu anni ne henga kerabba ngati dhara heddau, do ta bela ke no la hebhacca-hebhacca ta la kale era do kemangu tu ta pengaha-ih, **12:44** tapulara peabu dho no nga era do mina harre, moko ta lii ke no, 'Rihi ie ya ta bhale la ammu do alle pehane ri ya ne.' Ta dhai no la ni, ne ammu do naanne era do keliu, do mmau nga do kenajjhe. **12:45** Ta kako ke ne henga kerabba ne la aggu do pidu henga kerabba do wala do rihi apa ri ngati no. Ta maho ke ro la dhara ddau do naanne, jhe pee pa anne. Moko ne ddau do naanne jadhi ta rihi kepali ri ngati do uru jhara ne. Mina harre ke ne do ta jadhi pa ddau-ddau do apa do kerewe do pa dhara awe nadhe." **12:46** Pa dhara awe nga pedai lii ko Yesus nga ddau lowe he, ta dakka ke ina nga tuahhu-tuahhu ri Yesus. Ta titu ke ro pa tele, jhe nga kale rujhara mita nara ta pedai lii nga Yesus. **12:47** Ta lii ke heddau ngati telora ddau lowe he pa Yesus, "Ama, ina nga tuahhu-tuahhu Ama, hhai pa tele ni. Ro ddhei ta pedai lii nga Ama." **12:48** Ta bhale ke ri Yesus, "Nadu ke ne ina Ya? Nadu ke ne Tuahhu-tuahhu Ya?" **12:49** Ta pejhujhu ke ri Yesus ne ana hekola No he, jhe lii No, "Na hedhe ke ne ina nga tuahhu-tuahhu Ya. **12:50** Nadu do pedute ne lua ddhei Ama Ya do era pa era do mmau do megala ne, no ke ne tuahhu ya do momone, do mobanni nga ina Ya."

13:1 Pa lodho do naanne dhangnge ta pekaddhi ke Yesus ngati ammu do naanne jhe kako la mejaddhi la ngidi ei-lobo ne. **13:2** Dhai ae ne ddau ne do peteni pekehero Yesus, rowi do mina harre ke ta kako Yesus la mejaddhi pa dha ra hewue kowa, jhe ne ddau he do titu pa lahalae ne. **13:3** Ta wie ke liajha ri Yesus pa ddau do na harre jhara lua ae lai nga pake lipehaku. "Ta era ke heddau mone liba wini ta la liba wini," mina harre ke ne jhare ri Yesus ne pedhiri No. **13:4** "Pa dhara liba ne wini he, era ne wini he do bunu pa rujhara. Ta dakka ke dolila jhe la tutu tade alla ne wini do na harre. **13:5** Era lema do bunu pa era do wowadu, ne worai pa anne do menii he we. Ne wini-wini do bunu paanne, henginga ne muri rowi do menii ne worai ne. **13:6** Tapulara ta dhai ta dhida lodho, ta merajhu ke ne wini do muri he, jhe made rowi adho do meramma ne amo

he. **13:7** Era lema ne wini he do bunu la ro'a koo nga huki. Ri koo nga huki he ta muri ke pekewowo ne wini do muri he tade made. **13:8** Tapulara era lema ne wini he do bunu pa worai do wwau-bbahha, muri jhe wila jhe wue, era do hengahu, era do anna nguru nga era lema do tallu nguru wari lipa." **13:9** Ta alla pepedhire ne lipehakku do naanne ta lii ke Yesus, "Ki do era nga wodilu, dhanno we!" **13:10** Ta dakka ke ne ana hekola Yesus he, jhe kebhali ro pa Yesus, "Tanga Ama hakku pake lipehakku, ki nga pedai lii Ama nga ddau lowe hidhe?" **13:11** Ta bhale ke ri Yesus, "Rowi do alle ke pehamme ri mu ne lua ruba dhara ne mita tada mu ne lai do pehune jhara lua mina mii Deo ne pereda, tapulara adho do wie pa ro. **13:12** Rowi nadu do era nga unu-oha, do ta wie ke pa no pe rihi ae, mita ie ta era pa dhara kereja-kenata. Tapulara nadu do dho bhule nga wuru ne nga-nga, moko ne nga we do era pa no, maji le ta hudi, do ta abbe ngati no. **13:13** Mina harre ke, hakku pake Ya lipehakku, ki pedai lii ya nga ddau lowe he, rowi ro do ngaddi ma, tapulara do hela'u mii do bhaddu he; do rangngi ma ro, tapulara do hela'u mii ddau do hoe he, jhe adho do tada nga nga. **13:14** Ri do mina harre tobo ke ne do pale ri Nabi Yesaya ne, 'Ane Deo: Do pee ma ri ro nga dhanno loro, tapulara tada dho ro nga-nga; Do heloe loro ma ri ro, tapulara tada ro ne nga ne do jadhi. **13:15** Rowi ne lua penge ddau-ddau do na hedhe do ketabba ke, ne wodilu ro do hoe ke nga ne namada ro do pebba'e ke. Hakku jadhi ne lai do na hedhe mita do dho ngaddi ke ne namada ro, ne wodilu ro mita do dho rangngi ke, ne penge ro mita do dho tada ke jhe bhale ro ma nga Ya moko ta peie ke ro ri Ya.' " **13:16** "Ta lii ke Yesus pa ana hekola No he," Tapulara mu do dhai mangngi tarra rowi do ngaddi ke nga do rangngi tarra ke mu. **13:17** Henge we ri mu, ae nabi nga ddau do pedhanno pa Deo, do ddhei ta ketarra ne nga ne do ngadde ri mu pa dhara awe nadhe, tapulara ngade dho ri ro. Dhei ri ro ta dhanno ne nga ne do dhanno ri mu pa dhara awe nadhe, tapulara dhanno dho ri ro." **13:18** "Dhanno we ri mu ne nga ne lua pedabbho ngati lipehakku mone liba wini ne. **13:19** Wini do bunu pa rujhara ne, do hela'u ke mii ddau-ddau do dhanno ma ne lii do mina mii Deo ne pereda, tapulara tada dho nga-nga. Dakka Wango la rabe ne nga ne do lebe ne ngati dhara ade ro. **13:20** Wini do bunu pa era do wowadu-

wowadu ne, do hela'u ke mii ddau-ddau do dhanno ma ne lii do naanne, jhe hamme dhangnge nga mengallu nge nga kehaka dhara. **13:21** Tapulara adho do dhai meramma pa dhara ade ro, hakku nara dho ta tui ne halla-anni. Ki peabu ke ro nga lua hedui-herui, kiadho nara lua dede-merahhu taga ri lii napoanne, do ta henginga dhangnge ke ro ne naja kejhunga. **13:22** Wini do bunu pa roa koo nga huki he, do hela'u ke mii ddau-ddau do dhanno ne lii do naanne, tapulara do keba'a-kepapi ne ade ro jhara lua muri mada ro, jhe do ddhei ta muri mada pa dhara keruka-kerakki. Rowi do mina harre ke ne lii do ngati Deo ne, do hengappe pekedhaddu pa dhara ade ro, hakku i'a dho ke tao wue. **13:23** Nga wini do bunu pa era do wwau-bbahha ne, do hela'u ke mii ddau-ddau do dhanno ne lii do naanne jhe kena'a-ketarra pa dhara ade ro. Dhai ne wue ro, era do hengahu, era do anna nguru, nga era do tallu nguru wari lipa ne wue ro." **13:24** Ta pedhire ke ri Yesus hewue lipehakku ri pa ddau lowe he, mina hedhe ne aneNo, "Kidhai Deo ta pereda, ne lua do naanne mii lipehakku do nadhe ke: Ta era ke heddau mone liba wini do woie pa dhara maa no. **13:25** Herammi, pa dhara nga bba'i hari-hari ddau, ta dakka ke ne ihi muhu ddau do naanne, la liba namuhi widu pa telora namuhi gandum do liba ri ddau do naanne, ta langnga ke ne ihi muhu do naanne. **13:26** Ta dhai ta muri ke jhe hobho jhe kehabbha, moko ta teleo ke ne widu he. **13:27** Moko ta dakka ke ne ddau-nga'a-kehiwa he la lii, 'Muri, adho do liba wini do woie we Muri pa maa Muri do hewari ne.' Ta mina mii hakku era widu do Muri pa ni?" **13:28** Ta bhale ke ri mone muri maa ne, 'Napoanne wui-ai ngati ihi muhu-ihhi lawa.' Ta kebhal ke ne ddau nga'a kehiwa he, "Mina mii Muri, o'o marra muri ta la bhita ri ne widu do na harre?" **13:29** Ta bhale ke ri mone muri maa ne, "Bhole, rowi ki nga bhita ke ri mu ne widu do na harre do ta meradda hari le nga gandum he. **13:30** Hani ro pemuri hela'u ne widu he nga gandum he, tade dhai la awe ghattu hine. Do ta lii ma ya hine pa ddau-ddau do ghattu he: Kebhoko uru jhara ne widu he, ujhu ro jhe tunu. Ki alla pemina harre jhe kebhoko ne gandum he, jhe hai la dhara hoka." **13:31** Ta pedhire wari ke ri Yesus hewue lipehakku pa ddau lowe he, mii na he dhe ne ane No, "Kinga dhai Deo ta pereda, ne lua napoanne do mina hedhe ke: "Henamuhi wosawi ta aggo ke ri heddau jhe la kojhe,

la kojhe rino la dhara maa no. **13:32** Ne namuhi wo sawi do naanne do dhai kenori. Tapulara ki dhai no ta muri, do jadhi ta hekepue ajhu do dhai herugu rame, jhe rihi mone-ae nga ti hari-hari ajhu do era pa anne. Ta jadhi ke no ta hekepue ajhu, hakku ta dakka ke dolila-dolila la tao nyabbhu pa kelai-kejanga no." **13:33** Era hewue lipediri do wala ri ne do pedhire ri Yesus pa ddau lowe he. "Ki dhai Deo ta pereda, ne lua naanne do hela'u ke mii muu, do aggo ri heddau mobanni, jhe la pehiwo nga terigu appa nguru kilo, ta jadhi ta hewuu hari-hari!" **13:34** Hari-hari ne naharre, ajha ri Yesus pa ddau lowe he nga pake lipehakku. **13:35** Rowi ri mina harre ke ta jadhi ke mii lii nabi, "Do ta pake lipehakku ke Ya ki pedai lii Ya nga ro; do ta pepeke ke ri Ya ne lai-lai do pehune-penite rai ti petari ta era raiwawa do nadhe." **13:36** Ta alla pemina harre ta hani ke ne ddau he ri Yesus, jhe maho No la dhara hewue ammu. Ta dakka ke ne ana hekola No he, jhe lii: "Hakko ko we ri Ama ta peteleo pa jhi ne nga ne pedabbho lipehakku widu pa telora gandum ne." **13:37** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Ddau do liba wini do woie ne, naanne Ana Ddau Raiwawa ke. **13:38** Maa ne, raiwawa do nadhe ke. Wini do woie ne, ddau-ddau do jadhi ta annu-niki Deo he ke. Widu he, ddau-ddau do anga jhara nga Wango ke. **13:39** Ihi muhu do la liba wini do woapa ne, Wango ke naanne. Awe ghattu ne Lodho Pedakka Rahi Raiwawa ke, nga ddau-ddau mone ghattu he naju-naju Deo ke. **13:40** Mina mii ne ujhu ne widu he jhe tunu pa dhara rao ai, mina harre lema ke pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa hine. **13:41** Ana Ddau Raiwawa do ta lii pa naju-naju No he ta la kebhoko ngati telora annu-niki No he, hari-hari ne ddau do pedubhu lubhu harro nga menyilu he, nga hari-hari do wala he do tao lai do apa do kerewe he. **13:42** Do ta nabha ke ro hari-hari la dhara rao ai do kedu-kedaru ne; pa ni ke ro do ta tangi penina-noho perajja-jaru nga era pe kiho ngutu do peloro ne. **13:43** Jhe ne ddau-ddau do petobe ne lua ddhei Deo do ta kelala ke mii mada lodho he pa dhara Raiwawa Deo do Wowiu ne, do Ama ri ro. Hakku, ki do era nga wodilu, dhanno we!" **13:44** "Ki dhai Deo ta pereda, ne lua ne do hela'u ke nga lipehakku do nadhe: ta era ke ne puhaka do pedane pa ro'a worai, ta ngadde ke ri heddau, ta pedane wari ke ri no la ro'a worai. Nga mengallu dhara no, ta kako ke no la pe wie hari-hari ne unu-oha no,

jhe la walle ne worai do naanne ri no." **13:45** "Ki dhai Deo ta pereda, ne lua ne mii lipehaku do nadhe: Heddau ana dhaga do kale mutiara-mutiara do dhida kebhue. **13:46** Ta dhai no ta peabu nga henamuhi mutiara do dhai tarra ne woie, ta kako dhangnge ke no la pewie ne unu-oha, jhe la walle ri no ne womutiara do henamuhi do naanne." **13:47** "Ki dhai Deo ta pereda, ne lua ne do pehako mii jhala doligo la dhara ei-lobo, jhe lakka nabu worawwu nadu'u. **13:48** Ta tobo le ne jhala ne, ta nune ke la kolo lede ri mone jhala he. Ta alla pemina harre ta mejaddhi ke ro jhe petala ne nadu'u do na harre: Nadu'u do ie takka la dhara hodi, jhe ne nadu'u do apa he ta hora he ke ro. **13:49** Mina harre ke lai ne pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, naju-naju Deo do ta kako la petala ne ddau-ddau do apa he ngati ddau-ddau do petobe ne lua ddhei Deo. **13:50** Ne ddau-ddau do tao apa nga kerewe he do ta hora la dhara rao ai. Pa anne ke ro do ta tangi penina noho perajja-jaru." **13:51** "Tada ke mu hari-hari ne lai do na harre?" ne kebhali ri Yesus pa ro. "Tada ke Ama ee!" ne bhale ari ro. **13:52** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ri do mina harre ke, nadu we ti telora guru aigama he do jadhhi ke ta annu-niki Deo, hela'u ke no mii heddau muri ammu do pemahhu ne bhara-bhara no do wiu nga do dui ngati era takka he." **13:53** Ta alla Yesus pepedhiri hari-hari ne lipehaku do na harre, ta pekaddhi ke No ngati era do naanne, **13:54** jhe bhale la rae nga kowa No. Pa ni ta kako ke No la ammu hebhajha, jhe wie liajha pa ddau he, moko ne ddau-ddau do dhanno-do tenae ne liajhe No ne, dhai madalae. Ta lii ke ro, "Ngati mii ne ddau do nadhe ne nara lua mmau dhara do mina hedhe ne worawwu? Jhe ti mii ke No ne nara higa tu ta tao lua madalae do mina hedhe? **13:55** Ta do adho ke No dhe ana heddau tuka ajhu? Ta do adho ke ta Maria ma ne ina No; jhe ne tuahhu-tuahhu No he, wala dho ke ti Yakobus, Yusuf, Simon nga Yudas? **13:56** Nga do adho ke ne nawanni No he do pee pa dhe lema? Ngati mii ke No ne nara hari-hari ne nahedhe?" **13:57** Moko ta nyakke he ke Yesus ri ro. Ta lii ke Yesus pa ro, "Heddau nabi pa mii we no do takke pekerihe ri ddau, tapulara pa rae nga kowa no, jhe pa ammu nga kemali no nara dho no ta takke pekerihe." **13:58** Rowi do mina harre ke, wae le dho ma ke Yesus ta tao ri ne lua madalae pa era do naanne, rowi ne ddau-ddau do paanne adho do wae ta

parahajha.

14:1 Pa dhara awe naanne Herodes, mone pereda pa ihi rai Galilea, do rangngi ke hari-hari ne jhara lua Yesus. **14:2** Ta lii ke Herodes pa pegawai-pegawai no he, "Do tatu ke ta nadhe ke Yohanes Mone Pijhiu, do alla ke pemuri wari ri! Ri do mina harre ke, hakku do nga higa No ta tao lua madalae." **14:3** Rowi uru jhara ngati do naanne do alla ke Herodes pe lii ta kappe Yohanes jhe petuke, jhe pemaho la dhara ammu bhaddo. Hakku tao Herodes mina poharre, taga ngati lai Herodias, ihi-ammu ngati Filipus, tuahhu no ma miha. **14:4** Rowi do ngaddi Yohanes ta lii mina hedhe pa Herodes, "Ie dho au ta peloje Herodias!" **14:5** Do ne pa petu ne do ddhei ke Herodes ta pemade Yohanes, tapulara do meda'u no penaja nga ddau lowe, rowi Yohanes do periho ri ro ta heddau nabi. **14:6** Pa awe pehewene ri Herodes ne lodho metana no, ta led do ke ne ana mobanni ri Herodias pa hedhapa hari-hari ddau do era paanne. Dhai mengallu dhara Herodes ne heleo ne led do ana mobanni do naanne, **14:7** hakku ta jaji ke Herodes nga dhede hupa pa ana mobanni do naanne, ta ne nga we ne do ta ame ri no, do ta wie pa no. **14:8** Taga tari do pedide ri ina no, moko ta lii ke ne ana mobanni do naanne, "Ne ame ri ya, kattu Yohanes Mone Pejiu, ta wie pa ya pa dhara awe nadhe dhangnge, jhe do takke pa dhara hewue dhula!" **14:9** Ta rangnge lii ami do naanne, dhai hedui ne ade Herodes. Tapulara rowi do alla ke no pepehupa pa hedhapa tamu no he, ta lii ke no ta petobe ne lii ami ana mobanni do naanne. **14:10** Ta pepu ke ddau ri Herodes la ammu bhaddo ne tu ta la atte kattu Yohanes. **14:11** Ta alla pemina harre ta aggo ke ne kattu Yohanes ne la dhara, do takke pa dhara hewue dhula, jhe wie pa ana mobanni do naanne. Ta aggo ke ri ana mobanni do naanne, jhe la wie pa ina no. **14:12** Ta alla pemina harre, ta dakka ke ne ana hekola Yohanes he la aggo ne ngi'u Yohanes ne jhe la pedane. Moko mina harre ta kako ke ro jhe la peke ne lua made Yohanes ne pa Yesus. **14:13** Ta rangnge ri Yesus ne lai do naanne, ta ha'e kowe ke No miha-miha jhe pekaddhi ngati era do naanne, la hahhi era do keliu. Tapulara ta dhai ta rangngi ne ddau-ddau he jhara lai do naanne, ta mahhu-anni ke ro ngati rae ro jhe kako la pedute Yesus narru jhara kolo

lede. **14:14** Ta dhai Yesus ta puru ngati dhara kowa ne, jhe ngaddi ri No ne ddau lowe he, ta ruba dhara ke No nga ro. Ta peie ke ri No ne ddau-ddau do paddha do era pa telora ro he. **14:15** Ta maddha lodho, ta dakka ke ne ana hekola Yesus he, jhe lii ro pa Yesus, "Maddha ke lodho, jhe ne era do nadhe do jjhau ngati rae nga kowa. Rihi ie Ama ta lii pa ddau do na hedhe ta bhale, mita ie ro ta la walli nga'a nginu la dhara rae hidhe." **14:16** Ta lii ke Yesus pa ro, "Tenge dho ro ta kako, wei ri mu we ro ne nga'a ne nginu." **14:17** Ta bhale ke ri ro pa Yesus, "Ne do era pa jhi, wata ke lammi kedalli roti nga dhue ngi'u nadu'u we." **14:18** Ta lii ke Yesus pa ro, "Aggu ne napoharre ma dhe." **14:19** Ta lii ke No pa ddau he ta mejaddhi pa rujhu'u. Ta aggu ke No ne roti do lammi kedalli he nga nadu'u do dhue ngi'u he. Ta tengara ke No la liru jhe peha'e ri No ne kolo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre ta pipi-pipi ke ruai No ne roti do na harre, jhe jhula pa ana hekola No he, tu ta la pekepala pa ddau lowe he. **14:20** Ta nga'a ke ro hari-hari tade bbhahhu keni'i-ni'i. Ta alla penga'a he, ta pekupu ke ri ana hekola he ne do rihi ri ro he; tobo henguru dhue hope. **14:21** Ne do nga'a he pa dhara awe do naanne, era ma ta do lammi tabbha ddau he, kire de dho mobanni nga na iki. **14:22** Ta alla pemina harre, ta pepu ke ri Yesus ne ana hekola No he ta pekaddhi uru jhara ngati No la hebhakka-rai. Pa dhara awe do naanne lema ta lii le ke Yesus pa ddau lowe he ta bhale. **14:23** Ta ludu le ne ddau lowe he, ta ha'e ke Yesus miha la hewue bhojo, tu ta la hebhajha. Lohe la telora maddha era ko ma Yesus miha-miha pa era do naanne. **14:24** Pa dhara awe do naanne lema ne kowa do ha'e ri ana hekola No he do dhai jjhau ke la telora eilobo ne. Do pengidhi-ngadho ke ne kowa ne ri kolo nawa, rowi do dakka ngallu ti hedhapa. **14:25** Pa telora wabba tallu nga wabba anna jhammi-ae, ta dakka ke Yesus la nga ro, jhe do kako pa dhida ei ne. **14:26** Ta kebaddi ke hari-hari ne ana hekola No he, jhe peka, "Wango!" do dhai meda'u tarra ro hari-hari. **14:27** Ta bhale dhangnge ke ri Yesus, "Peketanna-anni! Ya, Bhole meda'u!" **14:28** Moko ta lii ke Petrus, "Ki do tarra ma au ta Yesus, lii we pa ya ta ka ko ju la anne le pa dhida ei." **14:29** Ta bhale ke ri Yesus, "Mai we au," ta puru ke Petrus ngati dhara kowa ne, jhe kako ju la nga Yesus. **14:30** Tapulara dhai ta heleo ri Petrus ta do dhai tarra ne

ngallu nga kolo dahi ne, ta meda'u ke no jhe jhari ta janna. Ta peka dhangnge ke no, "Muri, ruba ko we nga ya." **14:31** Ta jhole dhangnge ke ri Yesus ne ruai No, jhe kappe Petrus, nga lii pa "Petrus, Petrus, Petrus au dhe ddau do kura lua parahajha. Ta nga hakku kepapi au penaja nga Ya?" **14:32** Moko ta ha'e ke ro hari do dhue la dhara kowa ne, moko ta ketanna le ke ne ngallu ne. **14:33** Moko ne ana hekola Yesus he, ta mejura ke pa hedhapa Yesus. Ta lii ke ro, "Tarra, Muri ke ne Ana Deo ne!" **14:34** Ta dhai ro la hebhakka-rai, ta puru ke ro pa Genesaret. **14:35** Ta dhai ta ngadde ri ddau-ddau do era paanne ta Yesus ne do dakka ne, ta pelebe ke ri ro la hari-hari kebhihu ihi rai do peumu nga rae do naanne. Moko ta aggu ke hari-hari ddau do paddha la nga Yesus. **14:36** Ta ammi ke ro pa Yesus, kita ie he, ta bhuje hewe ri do paddha la nga Yesus. Ta ami ro pa Yesus, kita ie he, ta bhuje hewe ri do paddha he ne wui jhalla juba No. Hari-hari do bhuje ne wui jhalla juba Yesus he, ta ie he ke ngati lua paddha ro.

15:1 Hekewolo do Farisi nga do parri ddau guru aigama ngati Yerusalem ta dakka ke la nga Yesus. Ta kebhal ke ro pa Yesus, **15:2** "Ta nga ne ana hekola Au he, hakku jhalle-kerupe ne uku nga hadha ama-appu di? Ki dhai ro ta nga'a, adho do lonye rauu uru jhara pedutu nga hadha ama-appu di!" **15:3** Ta bhale ke ri Yesus, "Jhe ta nga lema mu hakku jhalle-kerupe ne lipareda Deo, rowi do ddhei mu ta pedute ne uku nga hadha ama-appu mu? **15:4** Rowi do lii Deo, 'Takka we pekerihi ama nga ina mu', jhe, 'Nadu do kara nga menihi ama nga ina no, do jhamma ta wole pemade no.' **15:5** Tapulara wie ri mu ne liajha: kinga lii ddau pa ina nga ama no, 'Ne nga ne do jhamma ta wie ri ya pa ama nga ina, alle ke ri ya pe jhole pa Deo,' **15:6** moko ne ddau do na po anne adho ke do tenge ri ta takka pekerihi ina nga ama no. Hakku uku nga hadha ama-appu mu ta pehewa'o ke ri mu ne lipeda Deo. **15:7** Mu hedhe do potedo appi tarra! Do petu tarra ke ne do pedare ri Yesaya ne jhara lua mu, do mina hedhe, **15:8** 'Mina hedhe ke ne ane Deo: Ddau-ddau do na hedhe ne wie hu nga mejura pa Ya wata ke pa kuri-nyoro he we, tapulara ne ade ro do jjhau ngati Ya. **15:9** Parahuma he we ro ne wie hu nga mejura pa Ya, rowi lai do peato ri ddau raiwawa we

ne do ajha ri ro jhe ne na poharre do ege ta mii lai do peato ri Ya ke.' "

15:10 Ta pedoa ke ri Yesus ne ddau-ddau do na harre, jhe lii pa ro,

"Dhanno kowe ri mu, mita ie mu ta tada. **15:11** Ne do maho la dhara

ubha, nara dho ta perue-petaru ddau, titu wata ke do mahhu ngati dhara

ubha ne we ne do nara ta perue-petaru ddau." **15:12** Moko ta dakka ke ne

ana hekola Yesus he, jhe lii pa Yesus, "Toi ri Ama ne do Farisi he hhei do hala pa dhara, ta dhai ta rangnge ri ro ne lipedai Ama ne do mina harre?"

15:13 Ta bhale ke ri Yesus, "Naajhu do nami do adho do halle ri Ama Ya do era pa era do mmaw do megala ne do ta bhete. **15:14** Bhole pedhuli

nga do Farisi he. Ro hidhe kattu-kattu do bhaddu, jhe ki do bhaddu pera'u

do bhaddu, moko do ta bunu la dhara ro'a." **15:15** Ta lii ke Petrus, "Ruba

ko we ne dhara Ama ta peteleo ko ne lipehakku do naanne pa jhi." **15:16**

Ta bhale ke ri Yesus, "Tada dae dho mu? **15:17** Ta do dho toi dae ri mu,

ta ne do maho la dhara ubha, jhe dalle la dhallu, do ta mahhi-anni la

kejhunga? **15:18** Tapulara do mahhu-anni ngati dhara ubha, do dubhu

ngati dahra ade, napoanne ke ne do ta perue-petaru ddau. **15:19** Rowi

ngati dhara ade ke dubhu ne lua-lua penge do woapa, do pedidi ddau ta

pemade ddau, kenyo-langa-huka, ta tao ne lai-lai do woapa, loi-mena'o,

wie ne lilolo do pote do appi nga kara menihi ddau. **15:20** Lai-lai do na

harre ke ne do perue-petaru ddau, addho taga tari nga'a ri ruai do dho

lonye ne." **15:21** Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke Yesus ngati era do

naanne, jhe kako la ihi rai do peumu nga rae Tirus nga Sidon. **15:22**

Heddau mobanni do Kanaan ngati ihi rai do naanne, ta dakka ke la nga

Yesus nga peka, "Wo Ana Daud, ruba kowe ne dhara Au nga ya! Nnei ne

ana ya do mobanni, do lakka ri wujhu. Nnei do dhai hedui tarra no." **15:23**

Bhale dho ri Yesus ne liami mobanni do naanne. Ta dakka ke ne ana heko

Yesus he la nga Yesus, jhe ame No, "Ama, lii kowe pa mobanni do na

nidhe ta langnga ti dhe. Wata ke no ta pee nga toli we pa kejhunga di!"

15:24 Ta bhale ke ri Yesus, "Ya dhe ne pepue wata ke ma nga do Israel

we miha, rihi-rihi ma nga ro do huli do teballi he." **15:25** Ta dakka ke ne

mobanni do naanne la nga Yesus jhe mejura pa hedhapa No jhe lii, "Ruba

ko we nga ya Muri yaee." **15:26** Ta bhale ke ri Yesus, "Jhamma dho ta

aggu nga'a unu naiki jhe ligo wie ngaka." **15:27** Ta bhale ke ri mobanni do

naanne, "Do petu Muri yae, tapulara ngaka lema do jhamma ta nga'a ne tebui do ngati meja muri no." **15:28** Moko ta lii ke Yesus pa no, "Ina, do dhai tarra ne mone-ae lua manno nga kaho au! La'a we no, jadhi we mina mii ne do ddhei au ma!" Pa dhara we naanne dhangnge ta ie ke ne ana mobanni do naanne. **15:29** Ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne, jhe narru No ore ngidi Eilobo Galilea. Ta ha'e ke No la kolo bhojo jhe mejaddhi No paanne. **15:30** Ae ddau do dakka la nga No, nga aggu ddau do padha kai, do bhaddu, do made heatta, do bhangnga nga ae ri ko do paddha do wala he ri. Ta la takka ke ri ro ne ddau-ddau do paddha he la hedhapa Yesus. Ta peie ke ri Yesus ne ddau-ddau do na harre. **15:31** Ne ddau lowe do era pa anne, ta madalae tu-tu ke, ta ngaddi ri ro, do bhangnga nara ke ta pedai lii, do kai ie ke, do made heatta nara ke ta kako, do bhaddu nara ke ta ngaddi. Ri do mina harre ke ta wue-waje ke Deo do Israel ri ro. **15:32** Ta alla pemina harre ta pedoa ke ri Yesus ne ana hekola No he, jhe lii No pa ro, "Ta alle we ne dhara ya penaja nga ddau lowe do na hedhe. Tallu lodho ke ro ne hela'u-la'u nga Ya, jhe pa dhara awe nadhe bhule dho ke ro nga nga'a nginu. Dhae dho ri ade ya ta pebhale ro nga menganga, meda'u ya ta keloli ro pa rujhara kako." **15:33** Ta kebhalo ke ne ana he pa Yesus, "Pa mii ke di ne nara nga'a-nginu pa era do keliu-kejidho nadhe tu ddau do mina hedhe ne worawwu ae?" **15:34** Ta kebhalo ke Yesus pa ro, "Henga ne ae roti do era pa mu?" "Hee pidu bhue, nga parri ngi'u nadu'u naiki," ne bhale ri ana hekola he. **15:35** Moko ta lii ke Yesus pa ddau lowe he ta mejaddhi pa worai. **15:36** Moko ta aggu ke ri Yesus ne roti do pidu bhue he nga nadu'u he, jhe peha'e No kolo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre ta pipi-pipi ke ri No ne roti nga na du'u he, jhe wie pa ana hekola he. Ta la pebhagi-bhagi ke ri ro pa ddau lowe he. **15:37** Ta nga'a ke ne ddau-ddau do na harre ta bbahhu le. Ta alla ro penga'a, ta pekupu ke ri ana hekola he, ne do rihi he, tobo pidu bhue hope. **15:38** Ne ae ddau do nga'a he, momone ko we do appa tabbha ddau, adho dae do kire mobanni nga naiki. **15:39** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ddau lowe he ta bhale. No miha ta ha'e ke la hewue kowa jhe pekaddhi la ihi rai Magadan.

16:1 Ta dakka ke do parri ddau do Farisi nga do Saduki la nga Yesus do nga lua pedabbho ta kale ne hala No. Ta ame ke Yesus ri ro ta tao lua madalae tu ta peteleo pa ro ta do tarra No do dakka ngati Deo. **16:2** Ta bhale ke ri Yesus, ["Ki pa dhara nga ta janna ke lodho, lii mu, 'Awe do woie lodho dhe, rowi do mea ihi liru.' **16:3** Jhe pa dhara awe jhammi-ae, ane mu, 'Medae ta ajjhi lodho dhe, rowi do mea-mamo hi liru.' Nah, i'a mu ne peira ihi liru nga heleo ne nga do era pa ni, tapulara we, ia'a dho mu ne peira ne telia-telia ngati awe do nadhe!"] **16:4** "Dhai tarra ne apa-kedhaha nga langa-huka ne ddau-ddau do pa dhara awe nadhe. Ami mu pa Ya ta tao lua madalae, bhule dho do ta pedhelo pa mu, wata ke lua madalae Nabi Yunus we." Ta alla pemina harre, ta hani ke ro ri Yesus, jhe kako ngati nanne. **16:5** Ta dhai ne ana hekola Yesus he la hebhakka-rai, ta toi ke ri ro, ta do ballu ro ta do dho aggu roti. **16:6** Ta lii ke Yesus pa ro, "Meniga ie we mu nga ti muu do Farisi nga do Saduki he." **16:7** Ta rangngi ri ana hekola he, ta lii ke ro heddau pa heddau, "Hakku lii No mina hidhe rowi adho di do era aggu roti." **16:8** Do toi ri Yesus ta ne nga ne do pedai ri ro he, hakku ta lii ke No, "Ta nga hakku ta jadhi hahhi lai pa mu taga tari do dho bhulu mu nga aggo roti? Mu hedhe do kura ko ne lua parahajha! **16:9** Pee ko ma mu nga do dho tada dae hape ma dhara awe nadhe? Henge dho ke ri mu ne jhara lammi bhue roti do pipi-pipi ri Ya he tu do lammi tabbha ddau he? Ta dhai ne pekupu ri mu, henga ne ae do rihi he? **16:10** Jhe mina mii ri ne jhara pidu bhue roti, tu do appa tabbha ddau he? Perri hope ne do rihi he, ta alla ri mu pepekupu? **16:11** Ta nga mu hakku pee ma nga do dho tada jhara lipedai ya do ngine ne, rowi ne do pedabbho ri Ya, adho jhara lua roti? Meniga we pewie-ie mu penaja nga muu do Farisi nga do Saduki he!" **16:12** Moko ta tada he ke ne ana hekola No he, ta ne lua pedabbho Yesus ne, ne lii pa ro ta meniga pewoie-ie ne, adho penaja nga nga muu do pake pa roti, tapulara penaja nga liajha-liajha do Farisi nga do Saduki he. **16:13** Ta kako ke Yesus la ihi rai do peumu nga rae Kaisarea-Filipi. Pa ni ta kebhal ke No pa ana hekola he, "Pedutu nga lii ddau, nadu ke ne Ana Ddau Raiwawa?" **16:14** Ta bhale ke ri ana hekola No he, "Era do lii ta Yohanes Mone Pejhiu. Era lema do lii ta Elia. Do wala ri, era do lii ta Yermia, kiadho hala heddau nabi."

16:15 Ta kebhali ri ke Yesus pa ro, "Tapulara ki pedutu nga lii mu miha, nadu ke Ya dhe?" **16:16** Ta bhale ke ri Petrus, "Ama ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, Ana-Deo Do Muri ne." **16:17** Ta lii ke Yesus, "Mangngi mone-ae tarra au Simon ana Yona! Adho ddau-raiwawa ne do peke ne lai do naanne pa au, tapulara do peke ri Ama Ya do era pa era do mmou do megala ne. **16:18** Ri do mina harre ke, au ke Petrus, pahiae do dho i'a kerattu wari. Pa dhida pahi do nadhe ke do ta petito ne gereja Ya, do adho ke do nara ta jharra ri, maji lema ta ri lua made mada! **16:19** Do ta jhole ke ri ya ne ana kuhi Raiwawa Deo Do Wowiu ne pa au. Nenga we ne do labbe ri au pa danni raiwawa, nopoanne lema do ta labbe pa era do mmou do megala ne. Jhe ne nga ne do pemole ri au pa raiwawa dhe, na poanne lema do ta pemole pa era do mmou do megala ne." **16:20** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ana hekola No he mita do dho pepeke ri ro ne lai do naanne ie ta pa nadu we, ta do No ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne. **16:21** Jhari rai ngati awe napoanne, ta peke pemola-mola ke ri Yesus pa ana hekola No he ne jhara lua No, do jhamma No ta kako la Yerusalem, jhe do ta peabu lua hedui-herui do ae ngati mone kettau-kettau, kattu-kattu mone tunu menahu he nga guru-guru aigama. Do ta pemade No, tapulara pa lodho do ketal lu ne do ta kaddhi bhale wari. **16:22** Moko ta pera'o ke Yesus ri Petrus ju la hebhakka rujhara, jhe lii, "Ki ie mudhe he ta pejho ri Deo ne lai do naanne ngati Muri. Bhole tade dhai ta jadhi ne lai do naanne pa Muri!" **16:23** Ta kebhaha ke Yesus jhe lii pa Petrus, "Wango, langnga au ngati dhe! Au dhe ta ma bhate-bhate we Ya. Ne lua penge au do napoanne, lua penge ddau raiwawa we; adho lua penge do ngati Deo!" **16:24** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Ddau do ddhei ta pedute Ya, do jhamma ta awi la kejhunga ne lua paralu ngi'u no, jhe dhue hape ne ajhu ketoe no, jhe pee nga pedute Ya. **16:25** Rowi ddau do ddhei ta jage ne muri mada no, do medae ta ele ngati no. Tapulara tu ddau do jhole ne muri mada no taga Ya, do ta hamme ri no ne muri mada ne. **16:26** Ne nga ke ne lua mangngi tu heddau kinga unu ke ri no hari hewue raiwawa dhe, tapulara jhe do ele ne muri mada no? Nara marra ne muri mada dhe ta pehure nga heworawwu bhara ne nga-nga? **16:27** Rajja dho ke, do medae ke ta dakka Ana Ddau

Raiwawa, hela'u-la'u nga naju-naju No nga kuaha Ama No. Pa dhara awe do napoanne ke, do ta bhale ke ri No penaja nga heddau-heddau pedutu nga wui ai-wui tao ro. **16:28** Henge we ri mu! Do ta era ti telora mu do na hedhe do dho made dae, ki do dho ngadde dae ri no ne lua dakka Ana Ddau Raiwawa ne mii Duae he."

17:1 Ta ludu le anna lodho, ta aggu ke ri Yesus, Petrus, Yakobus nga tuahhu no Yohanes, petala-anni la hewue lede do dhida. **17:2** Pa hedhapa ro, ta lari-anni ke ne worawwu Yesus: Ne tanga mada No ta weo ke mii weo mada lodho he, jhe ne bhara pake No ta pudi kewa'a ke. **17:3** Ta alla pemina harre ta ngaddi ke ri do tallu ddau ana hekola Yesus he, Musa nga Elia do pedai lii nga Yesus. **17:4** Moko ta lii ke Petrus pa Yesus, "Dhai tarra ne woie pa dhe. Ki ta o'o he Muri medae ta petitu ke ri ya tallu bhue leo waa ngati bhalla lai pa dhe: hewue tu Muri, hewue tu Musa, jhe hewue ri tu Elia." **17:5** Pa dhara nga pedai lii ko Petrus, ta dakka ke ne merammu do dhai kelala la herimu ro, jhe hhau ne lipedai ti dhara merammu do naanne, do lii mina hedhe, "Nadhe ke ne Ana Ya, do hajha do ddhei Ya ne. No ke ne do maddhi pa dhara ade Ya. Pedhanno we nga No!" **17:6** Ta rangngi ri ana hekola he ne lipedai do naanne, ta meda'u ke ro, jhe herabba la worai. **17:7** Tapulara ta dakka ke Yesus la nga ro, la gu'i ro jhe lii, "Kaddhi we mu, bhole meda'u!" **17:8** Ta dhai ta heleo ri ro, pi'a dho ke ie ta heddau he, wala ngati Yesus we miha ne do era paanne. **17:9** Pa dhara nga puru ti kolo lede ne, ta lii ke Yesus pa ro, "Bhole pejha'i-ja'i mu ie ta nga nadu we, jhara ne nga ne do ngaddi ri mu do ngine ne nga do dho kaddhi dae Ana Ddau Raiwawa ti dhara made mada." **17:10** Ta kebhali ke ne ana hekola he pa Yesus, "Ta nga hakku lii ne guru-guru aigama he, ta do jhamma Elia ta dakka uru jhara?" **17:11** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Tarra Elia do ta dakka, jhe no ke ne do ta ma pemoko hari-hari lai. **17:12** Tapulara ne lii Ya pa mu, nee ke Elia, maji lema ta mina harre tade do dho no ri ddau-ddau he, jhe e'e ne ddhei ro we ne tao pa no. Jhe do mina harre ne do ta tao ri ro pa Ana Ddau Raiwawa." **17:13** Moko ta toi ke ri ana hekola No he, ne lii No do naanne jhara lua Yohanes Mone Pejhiu ke. **17:14** Ta dhai ta bhale Yesus nga ana hekola no do tallu ddau he la nga

ddau lowe he, ta dakka ke heddau momone, jhe la mejura pa hedhapa
Yesus, jhe lii no, **17:15** "Ama ee, ruba dhara ko we Ama nga ana ya. Nee
do lakka ri paddha ma de ki'i. Do rihi meliri dhara ki dhai ke ta kebhaddi
ne ihi no ne, jhajhi wari ke no ne keloli pa dhara rao ai, mina harre lema pa
dhara ei. **17:16** Alle lema ke ri ya peaggo la nga ana hekola Ama he,
tapulara nara dho ta peie ri ro." **17:17** Ta bhale ke ri Yesus, "Do dhai
tarra mu hedhe! Mu hedhe do ddhei ta tora miha, jhe bhule dho nga lua
parahajha. Tade hape la parri ri ko ke Ya ne pee nga makka tee nga
wangnge penaja nga mu? Aggo ne naiki napoan ne ma dhe!" **17:18** Moko
ta lii ke Yesus pa henga kerabba ne ta mahhu-anni ngati naiki do naanne.
Ta ie dhangnge ke ne naiki do naanne, pa awe naanne. **17:19** Ta alla
pemina harre, pa dhara awe Yesus he ke miha, ta dakka ke ne ana hekola
No he, jhe ke bhali pa Yesus, "Ama, ta nga marra, hakku do dho ta hudhi
ne henga kerabba do na harre?" **17:20** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Rowi
do kura ko ne lua parahajha mu. Henge we ri mu! Kinga era ke mu nga lua
manno nga kaho mii worena namuhi wohajho he we, do nara ke mu ta lii
pa bhojo do nadhe, 'Lari-anni au la nidhe!' Do ta lari-anni he we ne bhojo
do naanne. Bhule dho hahhi lai he do dho nara ta tao ri mu! **17:21**
[Tapulara henga kerabba do mina hedhe, wata ke ne nara ta hudhi ri
lihebhajha nga ri puasa we.]" **17:22** Pa dhara nga pekupu ne ana hekola
Yesus he pa Galilea, ta lii ke Yesus pa ro, "Rajja dho ke, Ana Ddau
Raiwawa, do ta jhole la dhara wolaabba ddau raiwawa. **17:23** Do ta
pemade No, tapulara pa lodho ke tallu ne, do ta pekaddhe bhale wari No."
Moko ta hedui ke ne ade ana hekola Yesus he. **17:24** Ta dhai Yesus nga
ana hekola No he la Kapernaum, moko ta dakka ke ne mone hammi bhea
Ammu Deo he la nga Petrus, jhe kebhali ro, "Do ma'i ma ke guru mu ne
bhea Ammu Deo, we adho?" **17:25** Ta bhale ke ri Petrus, "Ma'i!" Ta dhai
Petrus ta bhale, ta pelango uru ke no ri Yesus, "Simon, mina mii lii au?
Nadu do jhamma ta ma'i bhea pa duae-duae raiwawa dhe? Ana-rai we
ddau do wala rai?" **17:26** "Ddau do wala-rai!" Ta lii ke Yesus, "Ki do
mina harre ana-rai tenge dho ta ma'i. **17:27** Tapulara bhole pekedune ri di
ne ade ddau-ddau do na hidhe, hakku ri do mina harre ke kako we au la
ei-lobo jhe mengadi we nadu'u pa ni. Aggo ri au ne nadu'u do nara

petari-rai ne. Pa dhara ubha nadu'u do naanne do era hemada doi do waji ta ma'i ne bhea di dhue. Aggo ne doi do naanne, jhe kako la ma'i ri au pa ro ne bhea di dhue tu Ammu Deo."

18:1 Pa dhara awe naanne ta dakka ke ne ana hekola Yesus he la nga Yesus jhe kebhali, "Nadu ke ne do ege ta do rihi mone-ae pa telora annu-niki Deo?" **18:2** Moko ta pedoe ke ri Yesus heddau naiki, jhe petito pa hedhapa ro. **18:3** Moko ta ta lii ke Yesus, "Parahajha we mu! Titu wata ki bhari-annu mu ta jadhi mii naiki do nadhe, do ta jadhi ke mu ta ai-alla ngati annu-niki Deo. **18:4** Ddau do pewawa-anni, jhe jadhi mii naiki nadhe no ke nedo keriki pa telora annu niki Deo. **18:5** Jhe ddau do hamme naiki do mina hedhe taga Ya, lai napoanne do hela'u ke mii hamme Ya lema." **18:6** "Nadu do tao mita do dho parahajha ri ne naiki do na hedhe maji le ta he ddau he we penaja nga Ya, rihi ie ta peratte ri wowadu pa lakoko ddau napoanne, jhe nabhe no pebolo la dhara dahi balla. **18:7** Dhai tarra ne apa nga kerewe tu raiwawa do nadhe taga tari lai-lai do pebui ddau la dhara lubhu harro nga menyilu. Do tarra ma ne lai-lai do mina harre do pee ma ta era loro, tapulara apa nga kedhaha tu nadu we do tao ne lai-lai do mina harre. **18:8** Ki ruai au kiadho rubhebho au do pedide au ta tao lubhu harro nga menyilu, atte jhe nabhe no. Rihi ie au ta muri mada hela'u nga Deo nga do dho bhule kae hela, ngati maho hari hengi'u au la dhara rao ai do peloro ne. **18:9** Jhe ki nga namada au ne do pedide au ta tao lubhu harro nga menyilu, wuke jhe nabhe no. Rihi ie au ta muri mada hela'u nga Deo nga do dho bhule namada hebhakka, ngati hore au hari hengi'u la dhara rao ai do peloro ne, nga namada hari dhue bhakka." **18:10** "Jaga eeh! Bhole kara-menihi ie ta heddau he ti telora naiki do na hedhe. Rowi do mina harre ke henge pewoie we, ne naju ro he do era loro pa hedhapa Deo do era pa era do mmau do megala ne. **18:11** [Rowi ne mai Ana Ddau Raiwawa, ta ma wie ne lua helama tona ie tu ddau do huli do teballi!] **18:12** Mina mii pa tada mu? Kita era heddau do nga ki'i hengahu ngi'u, jhe mo ko ta ele hengi'u, ne nga ke ne do ta tao ri no? Rae-here dho ke, do ta hani ke ro ne, do ta hani ke ri no, ne ki'i no do heo nguru heo ngi'u he pa kolo lede, jhe la kale ri no ne do ele ne. **18:13** Jhe ki nga

ngadde bhale wari ke ri no ne ki'i no do ele ne -- parahajha we mu nga Ya -- do medae no ta rihi ne mengallu dhara penaja nga do hengi'u do naanne, ngati do heo nguru heo ngi'u he. **18:14** Do mina harre lema ke Ama mu do era pa era do mmau do mega la ne, do dho ddhei No ta era ie ta heddau he do huli do teballi ngati ddau ddau do ta itu ko ta parahajha do na hedhe pa Ya." **18:15** "Kinga tao tuahhu mu lubhu harro nga menyilu penaja nga mu, kako we mu jhe peke we ne lua hala no. Jhagge we dhara-dhara ne lai napoanne pa telora mu we dhue. Ki pedute ne lii au ri no, moko do mangngi ke au, rowi do abobhale wari ke ri au ne tuahhu au do naanne. **18:16** Tapulara, ki do dho dhanno ma ri no, tina we ri au heddau kiadho do dhue ddau ri. Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, 'Rowi ri lipejhara do dhue kiadho do tallu ddau hakahi ke ta peteleo ne hala heddau do peanynye.' **18:17** Ki do dho hammi ma no ne lira'a-litakka ddau do na harre peke ne lai do naanne pa jemaat. Pedakka rahi ki ki do dho wae ma no ta hammi ne lira'a-litakka jemaat, ege we no ta mii heddau mone hammi bhea he, nga mii heddau do dho tade Deo he." **18:18** "Henge we ri mu! Ne nga ne do labbe ri mu pa danni raiwawa, do ta labbe lema pa era do mmau do megala. Jhe ne nga nedo pemole ri mu pa raiwawa, do ta pemole lema pa era do mmau do megala. **18:19** Jehe henge lema we: Ki do era pa telora mu pa danni raiwawa dhe, do dhue ddau do hela'u lii-hela'u langu pa dhara lai ne nga we, jhe do aggo pa dhara lihebhajha, moko ne lihebhajha do napoanne do ta hamme ri Ama Ya do era pa era do mmau do megala ne. **18:20** Rowi pa mii we, ki era ke do dhue-tallu ddau do peteni taga Ya, do era heri ta hela'u ma Ya pa telora ro." **18:21** Moko ta dakka ke Petrus la nga Yesus, jhe kebhal, "Muri, tade parri wari ne jhamma ta pehuba ri ya, ki era ne tuahhu ya do tao lubhu harro nga menyilu penaja nga ya? Tade pidu wari ko?" **18:22** Ta bhale ke ri Yesus, "Adho, adho ta tade pidu wari he we! Tapulara pidu nguru wari pidu! **18:23** Rowi ki nga dhai ke Deo ta pereda, napoanne do hela'u ke mii lipehakku do nadhe: Ta era ke heddau duae do ddei ta pemoko hari-hari kallu ngati annu-niki no. **18:24** Pa lai do petari ne lua pereha no, ta pedoe ke ri no ne naannu no do nga kallu tabbha-riwo-rawo, **18:25** jhe adho ke do nara ri ta ma'i pemmau ri no. Moko ta pereda ke ne duae pa no, do ta

pewie ke no nga ana-ihhi-ammu no, nga hari-hari unu-oha no, mita nara ta ma'i ne kallu no he. **18:26** Ta mejura ke ne naannu do naanne pa hedhapa duae ne, jhe ami huba, 'Muri, pehuba kowe ya ri muri. Do ta ma'i ma ri ya pemmau hari-hari ne kallu ya pa muri.' **18:27** Ta ruba dhara ke ne duae do naanne nga naannu no ne, ta lii ke ne duae do naanne pa naannu no ne, ta do dho tenge ke ta ma'i ri ne kallu no he hari-hari. **18:28** Ta dhai ta mahhu-anni ke ne naannu do naanne, ta peabu ke no nga ihhi-anga no, heddau naannu lema, do nga kallu pa no parri tabbha we. Ta kappe ke ri no ne ihhi-anga no do naanne, jhe gharro pa koko ne, jhe lii no, 'Ma'i marri-ai hari-hari ne kallu au he pa ya!' **18:29** Tapulara ta mejura ke ne ne ihhi-anga no do naanne, jhe ami pa no, 'Mata dae kowe ihhi-anga ya eeh, do ma'i ma ri ya pemmau ne kallu ya he pa au.' **18:30** Tapulara ta nyakke we ne lihuba ihhi-anga no ne ri naannu do ngine ne. Ta aggo ke ri no ne ihhi-anga no ne jhe hahhe la dhara ammu bhaddo, tade mmau hari-hari ne kallu he pa no. **18:31** Ta ngadde ke ri naannu-naannu do wala he ne lai do tao ri naannu do naanne, ta hedui ke ne ade ro, jhe kako ro la pika pa duae ne. **18:32** Moko ta pedoe ke ne naannu do apa do kerewe do naanne, jhe lii pa no, 'Annu do apa do kerewe! Hari-hari ne kallu au, alla ke ri ya pepeila, ri do huba au pa ya. **18:33** Ta do adho ke ri au lema do jhamma ta ruba dhara nga ihhi-anga au ne, mina mii ne do alle ri ya petao pa au?' **18:34** Do dhai tarra ne bubu dhara ne duae do naanne. Ne naannu do tao apa do naanne ta pemaho ke ri no la dhara ammu bhaddo tade moko ne ma'i ri no ne kallu no he." **18:35** Ta tuu ne lipedhiri Yesus ne, ta lii ke No mina hedhe, "Mina harre lema ke Ama Ya do era pa era do mmau do megala ne, do ta tao No penaja nga mu heddau-heddau, ki dho pehuba ke ri mu ne hala tuahhu mu nga hewue nge danni ade."

19:1 Ta tuu le hari-hari ne lipedhiri Yesus do na harre, ta hane ke ri No Galilea, jhe kako la ihhi rai Yudea pa hebhakko Loko Yordan. **19:2** Ae ddau ne do pedute No. Pa anne ae ne ddau do peie ri No ti dhara lua paddha ro. **19:3** Moko ta dakka ke ne do Farisi he ta kale-kale ne hala Yesus. Ta kebhalli ke ro, "Pedutu nga uku aigama di, ie marra hino ddau ta pehagghi nga ihhi-ammu no, jhe ne nga ke ne do ta pake mii era jhalli?"

19:4 Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Ajha de dho mu pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, ta do ne Mone woro-Mone panynyi ddau raiwawa, pa petari rai, ne tao ddau raiwawa ta momone nga mobanni?" **19:5** Jhe alla penanne ta lii ke No, 'Rido mina harre ke, hakku momone do ta hani ke ri no ne ina-ama no, jhe jadhi ta hahhi nga ihi-ammu no, moko ro hari do dhue do jadhi ta hahhi ke.' **19:6** Hakku ro adho ke ta dhue ddau ri, tapulara do jadhi keta heraa-hemanynyi. Rowi do mina harre ke, ne nga ne do alle pepeheujhe-headde ri Deo ta jadhi hahhi, ie dho ke ta pehagghi ri ddau raiwawa." **19:7** Moko ta kebhali ri ke ne do Farisi he, "Ki do mina harre ma, ta nga hakku lii Musa pa ddau he ta wie huri pehagghi pa ihi-ammu do alla pepehaghe ri no ne?" **19:8** Ta bhale ke ri Yesus, "Hakku wie lua ri Musa pa mu ta pehagghi nga ihi-ammu mu taga tari lua keti-ketinga mu. Tapulara ne pa petu ne, adho mina harre rai ti petari. **19:9** Hakku dhanno ko we nadhe: Nadu do pehagghi nga ihi -- ammu no -- jhe do adho ma ne mo banni monanni do naanne do hala ne loro jhara kako, jhe banga-ammu ri ne momone do naanne nga mobanni do wala, moko ne ddau do na poanne, ddau do kenyo-langa huka ke." **19:10** Moko ta lii ke ne ana hekola Yesus he, "Ki do mina harre ke ne lua pedu momone nga mobanni, rihi ie ta bhole tenge we ta banga-ammu." **19:11** Ta bhale ke ri Yesus, "Ne lai napoanne nara dho ta hammi ri hari-hari ddau, titu wata ke ri ddau-ddau do alla pepetatu ri Deo we. **19:12** Rowi era ddau do dho nara ta banga-ammu, rowi do mina harre ke no rai ti awe ta metana, Era lema do dho nara ta banga-ammu, taga tari do mina harre ke ne tao ri ddau do wala pa no. Era lema ri lua ddhei miha ta do dho wae ta banga-ammu, mita nara ta pekako lua jhagga Deo. Ddau do nara ta hamme ne liajha do nadhe, hane we pehamme ri no ma." **19:13** Ta era ke ne ddau-ddau do nga aggu ne ana-ana ro la nga Yesus, mita ie ta takke ri Yesus ne ruai No pa wokolo ro jhe hebhajha tu ro. Tapulara ta bhani ke ne ana hekola Yesus he nga ddau-ddau do na harre. **19:14** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Hani ro ne naiki do napoharre pe dakka ma nga Ya! Bhole labba ro. Rowi ddau-ddau do mina hedhe ke, ne do ta jadhi annu niki Deo." **19:15** Moko ta takke ke ri Yesus ne ruai No pa wokolo naiki do na harre, jhe wie pa ro ne lua tarro ie nga menyarro mangngi. Ta alla pemina harre

ta pekaddhi ke Yesus ngati anne. **19:16** Pa dhara helodho ta dakka ke heddau momone la nga Yesus, jhe lii no, "Ama Guru, wui ai-wui tao ne nga ke ne do woie, do jhamma ta tao ri ya, mita nara ta hamme ri ya ne muri mada do peloro ne?" **19:17** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Tanga au hakku kebhali pa Ya, jhara lai ne nga ne do woie? Titu wata Heddau we ne do woie. Kiri do ddhei au ta muri mada, do jhamma ke au ta pedute ne lipedara Deo ne." **19:18** "Lipedara do nami ke ne do naanne?" ne kebhali ddau do naanne. Ta bhale ke ri Yesus, "Bhole pemade ddau, bhole kenyo langa huka, bhole me na'o, bhole jadhi hakahi pote, **19:19** takka pekerihi we ina nga ama, jhe hajhaddhei we nga ddau nga ddau ihi-anga mii ddhei nga ngi'u au miha." **19:20** "Hari-hari ne lipereda do napoharre alla ke ri ya pepedutu. Nenga ri ko ke ne do ta kale ri ya?" bhale ri ddau do ngaru do naanne. **19:21** Ta lii ke Yesus, "Ki do ddhei au ta jadhi ddau do keteme, kako we au la pewie hari-hari ne unu-oha au. Jhe ne kebhue na harre, pebhagi we ri au pa do kehia nga gahara, moko do ta hamme ke ri au ne puhaka do pa era do mmau do megala ne. Ki moko mina harre, mai we au ma pedute Ya!" **19:22** Ta rangnge ri ddau do naanne ne lipedai Yesus do mina harre, ta langnga ke no tianne nga dhai hedui ne ade no, rowi do dhai kaja no. **19:23** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Ne lii Ya pa mu, dhai hedui tu heddau do kaja ta jadhi ai-alla annu-niki Deo. **19:24** Jhe na dhe ri ko ne do ddhei ta pale ri Ya pa mu: do rihi memudhe hengi'u unta ta maho jhara wui-wohe ajhu jhau, ngati heddau do kaja ta maho la dhara Raiwawa Deo do Wowiu ne." **19:25** Ta rangngi ri ana hekola Yesus he ta do mina harre, ta madalae ke ro, jhe lii, "Ki do mina harre ma, nadu he ke ne do ta nara ne lua helama ne?" **19:26** Ta katarri ke ro ri Yesus jhe lii, "Tu ddau raiwawa nara ta do dho jadhi tapulara tu Deo do i'a jadhi he we." **19:27** Moko ta lii ke Petrus, "Heleo ko we ri Ama, hari-hari alla ke ri jhi pehani, jhe mai ma pedute Ama. Ne nga ne do ta hammi ri jhi?" **19:28** Ta lii ke Yesus pa ro, "Parahajha we mu, Pa Raiwawa Deo do Wowiu ne, Ana Ddau Raiwawa do medae ta mejaddhi pa kedera era mejaddhi No do dhida do kelodo ne. Pa dhara awe naanne ke, mu ne ddau-ddau pedute Ya do ta mejaddhi pa dhida henguru dhue bhue kedera, jhe pehappo ne hala henguru do dhue huhu do Israel. **19:29** Jhe nadu we

do alla pehani ammu nga kemali, tuahhu no momone nga mobanni, ina nga ama no, unu-oha no, lada maa no taga Ya, do ta hamme ke ri ddau do napoanne hengahu wari lipa. Hari lema do ta hamme ke ri no ne muri mada do peloro ne. **19:30** Tapulara ae ddau do uru jhara pa dhara awe nadhe do medae ta jadhi ta do pedakka rahi, jhe do pa dhara awe nadhe do letto-takka do ta jadhi ta do uru jhara."

20:1 "Ki dhai Deo ta pereda, ne lua do napoanne do mii lipehakku do nadhe ke: Ta era ke heddau do nga dhoka ago, pa dhara awe jhammi-ae ta mahhu anni ke no la kale ddau ta la jhagga pa dhoka ago no ne. **20:2** Ta alla ro pepemira lii, ta do ne gaji ro helodho hedinar, ta lii ke ne mone dhoka ne pa ddau do na harre ta kako la jhagga pa dhoka ago no ne. **20:3** Pa wabba heo jhammi-ae ta kako ri ke ne mone dhoka ne, ta ngaddi ke ri no do parri ddau pa paha, era do heka-heka he we. **20:4** Moko ta lii ke ne mone dhoka ne pa ddau do na harre 'Kako we mu la jhagga la dhoka ago ya. Do ta ma'i ri ya ne gaji do pekattu tu mu.' **20:5** Ta kako he ke ro la jhagga. Pa wabba henguru dhue nattu lodho jhe mina harre lema pa wabba tallu maddha lodho, ta kako ri ke ne mone dhoka ne la kale ddau. **20:6** Ta dhai ri, era ma ta wabba lammi maddha lodho he, ta mahhu-anni ri ke ne mone dhoka ne, jhe ngaddi ri, ri no ne ddau do heka. Ta kebhalo ke ri no pa ro, 'Ta nga mu hakku pee nga titu pa dhe he we helodho raiballa bilu, jhe do dho wae ta jhagga?' **20:7** Ta bhale ke ri ddau do na harre, 'Bhule dho ddau do wie jhi jhagga.' Ta lii ke ne mone dhoka ne pa ro, 'Ki do mina harre, kako we la jhagga la dhoka ago ya.' **20:8** Ta maddha lodho ta lii ke ne mone dhoka ago ne pa mado no he, 'Pedoa ne ddau jhagga do na hidhe, jhe ma'i ne gaji ro heddau-heddau, jhari ngati ddau do maho letto-takka he lohe hape la ddau do uru jhara he.' **20:9** Moko ta dakka ke ne ddau jhagga do maho pa wabba lammi maddha lodho he. Heddau-heddau nara he dinar. **20:10** Ta alla pemina harre ta dakka ke ne ddau jhagga rai jhammi-ae he. Pa penge ro do ta nara do rihi ae ke ro. Tapulara we ne do hammi ri ro, hedi nar lema we. **20:11** Pa dhara nga hammi ri ro ne doi do na harre, ta pegu-pegallo ke ro nga mone dhoka ne: **20:12** 'Ddau do jhagga leto do na hidhe, wata hejaa we ro ne jhagga. Bhale jhi ri do

jhagga helodho-rai balla-bilu, do nono-anni pa pana lodho do keti-ketinga, ma'i ri Muri pa ro hela'u we ne ae mii do ma'i pa jhi le.' **20:13** Ta bhale ke pa heddau ti telora ro ri mone muri dhoka ne. 'Ihi-anga, hala dho ya penaja nga au. Henge dho ke ri au ta do pemira lii ke di ta do ne kehewe au ri ya hedinar helodho-rai? **20:14** Nah! Hamme we ne gaji au jhe langnga au ngati dhe. Ki wata ke ne ddhei ya ta wie au ne gaji do hela'u ne ae nga ddau do dakka leto takka he. **20:15** Ta do dho ie ke ya, ta e'e ne ddhei ya we pa unu-oha ya? We ata pana dhara au taga taripedhelo ri ya ne lua ruba dhara ya pa ddau do wala?" **20:16** Moko ta lii ri ke Yesus, "Mina harre lema ke, ddau-ddau do letto-takka do ta jadhi ta do uru jhara, jhe ddau-ddau do uru jhara do ta jadhi ta do le to takka." **20:17** Pa dhara nga kako Yesus ju la Yerusalem, pa telora rujhara ko, ta pedoa ke ri No hari henguru do dhue ne ana hekola No he, jhe pekupu ro petala-anni. Ta lii ke Yesus pa ro, **20:18** "Dhanno ko ri mu! He ke di pa dhara awe nadhe ta ju la Yerusalem. Pa ni, Ana Ddau Raiwawa do ta jhole No la dhara wolaabba Kattu-kattu mone tunu-menahu nga guru-guru aigama. Jhe do medae No ta wole ta pemade; **20:19** ta alla pemina harre do ta jhole la dhara wola-abba ddau do adho do Yahudi. Do ta kare ta menihe No ri ro, jhe dede jhe merahho, jhe raje jhe ketoe No ri ro. Tapulara pa lodho do ketallu ne do medae No ta pekaddhe bhale wari." **20:20** Ta dhai ta dakka ke ne ihi-ammu Zebedeus, penau hela'u nga ana no he, la nga Yesus. Ta mejura ke no pa hedhapa Yesus, jhe ami hahhi lai. **20:21** Ta kebhal ke Yesus pa no, "Ina, ne nga ne do ddhei ina?" Ta bhale ke ri no pa Yesus, "Bhale ma ne ddhei ya, mita ie ke ne ana ya he dhe hari do dhue; heddau ta mejaddhi pa hebhakka keriu, jhe heddau ri pa hebhakka kedhanga Ama, ki dhai Ama ta jadhi Duae hine." **20:22** "Tada dho mu nga-nga ne jhara liami mu hedhe," ne lii Yesus pa ro, "Do makka mu ta ngino ngati kabha nginu lua hedui-herui do ta ngino ri Ya ne?" Bhale ri ro, "Makka". **20:23** Ta lii ke Yesus pa ro, "Tarra, do medae ma ta nginu ri mu ngati kabha nginu Ya ne. Tapulara jhara lua petatu ta nadu ne do medae ta mejaddhi pa hebhakka keriu nga kedhanga Ya adho pa dhara higa Ya. Ne era do napuharre tu ddau-ddau do alla pepetakka ri Ama Ya we." **20:24** Ta rangngi ri do henguru ddau ana hekola Yesus do haghe he, ne lii do

naanne ta bubu dhara ke ro nga do dhue ddau do petuahhu do na harre. **20:25** Rido mina harre ke ta pedoa ke ro hari-hari ri Yesus, jhe lii pa ro, "Toi ri mu hari-hari ne mone kettau-mone kettau ngati ddau-rai do dho tade Deo he, do ta jhalli ta kerupu ne ana rai ro. Jhe ne kattu-kattu mone-ae ro he ta anynyi ro pekehanynyi. **20:26** Tapulara ie dho mu ta mina harre. Tapulara ri, ddau do ddhei ta jadhi mone kettau pa telora mu, do jhamma ke no ta jadhi mone pemoko ri. **20:27** Jhe nadu do dhhei ta jadhi mone jhuru kattu pa telora mu, do jhamma ke no ta mone pemoko mu ri. **20:28** Hela'u mii Ana Ddau Raiwawa lema, ne dakka No adho tu ta ma pemoke, tapulara tu ta ma pemoko nga jhole ne ngi'u No tu ta peballa kattu do ae ddau." **20:29** Ta dhai ro ta mahhu ngati Yerikho, ae ddau ne do pedute Yesus. **20:30** Ta era ke do dhue ddau do bhaddu do mejaddhi pa ngidi rujhara. Ta rangnge ri ro, ta Yesus ne do ta narru jhara anne, ta peka ke ro, "Ana Daud ruba ko ne dhara Au nga jhi!" **20:31** Ta bhanni ke ne ddau lowe do paanne nga ro, jhe lii pa ro ta pe hangngo anni. Tapulara ta juu peka ke ro rihi kejarre, "Muri, Ana Daud, ruba dhara we nga jhi!" **20:32** Moko ta pengaha ke Yesus jhe pedoa ro, "Ne nga ke ddhei mu ta tao ri Ya penaja nga mu?" ne kebhali Yesus pa ro. **20:33** Ta bhale ke ri ro, "Muri, ne ddhei jhi mita nara jhi ta ngaddi!" **20:34** Ta ruba dhara ke Yesus nga ro, ta herae ke ri Yesus ne ruai No pa namada ro. Pa awe napoanne dhangnge ta ngaddi ke ro. Moko ta pedute ke Yesus ri ro.

21:1 Ta umu ro la Yerusalem, ta dhai ke ro la Betfage pa Lede Zaitun. Ti anne ta pepu ke ri Yesus do dhue ddau ngati ana hekola No he ta uru jhara ngati ro. **21:2** "Kako we mu la dhara rae do pehedhapa di do nanidhe," ne lii Yesus pa ro. "Do medae nga henginga ta peabu nga hengi'u keledai do akke hela'u nga ana no. Ma'i ri mu hari dhue ngi'u, jhe aggu ma dhe. **21:3** Kinga era ne ddau do kebhali nga-nga pa mu, bhale we ri mu, 'Ne ta paralu Muri nga no', moko ri ddau napoanne do ta hani ma mu nga henginga pe aggu ne keledai do na harre." **21:4** Do mina harre ke ne lai do naanne mita tobo ke ne nga ne do pale ri nabi do mina hedhe, **21:5** "Peke we pa Sion, nanne ke ne Duae mu la nga mu. No do wawa nge danni ade jhe do nga menya'e keledai, hengi'u keledai do najawi ko." **21:6** Ta alla pemina harre

ta kako ke ne ana hekola Yesus he, jhe la tao mii do alle pejaji ri Yesus pa ro. **21:7** La aggo ri ro ne keledai ne nga ana ne. Ta walle ke ri juba ro pa rudanni keledai he. Ta menya'e ke hengi'u ri Yesus. **21:8** Ae ne ddau do paanne do walla ne juba-juba ro pa rujhara ne, jhe era ri do wala do la atta kelai ajhu jhe la walla la rujhara ne. **21:9** Ne ddau lowe he do kako uru jhara he nga do pa kejhunga Yesus he, do hodha peka-ka jhe pali, "Medi-melatu Ana Daud! Peobhe-pemerage No do dakka nga ngara Muri! Wue waje pedhede peketute we Deo, do Mone Wiki Dhida ne!" **21:10** Moko dhai Yesus ta maho la Yerusalem, dhai kebhatti hari hewue dhara Yerusalem, "Nadu nadhe?" ne kebhatti ri ddau-ddau do pa dhara rae do naanne. **21:11** "Nabi Yesus, do ngati Nazaret do ti Galilea ne," ne bhale ri ddau-ddau do lere Yesus he. **21:12** Ta maho ke Yesus la dhara Ammu Deo, jhe hudi-keluru hari-hari ne ddau do pewie-pewalli paanne. Nyakka ri No pekebiro-baro tade keloli ne meja-meja mone pehuru doi he, mina harre le nga bhagu-bhagu mone pewie koro jhawa he. **21:13** Ta lii ke No pa ddau-ddau do na harre, "Pa dhara Buku Lidara-likewahhu Deo, do hure do bhuke ne lii Deo, 'Ammu ya do ta pale ta ammu era hebhajha.' Tapulara alle ke ri mu petao ta nyabbhu do mengamo!" **21:14** Ne ddau do bhaddu nga do made heatta he, do dakka la nga Yesus pa Ammu-Deo, ta peie ke ro hari-hari ri Yesus. **21:15** Tapulara kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru aigama he, ta bubu dhara ke nga Yesus taga tari lua ma dalae do tao ri Yesus he. Jhe do bubu dhara lema ro ne dhanno ne lihodha-lipeka naiki-naiki do pa Ammu Deo he, "Medi melatu Ana Daud!" **21:16** Ta lii ke ro pa Yesus, "Rangngi ri Au ne nga ne do pali ri ro hidhe?" Bhale ri Yesus pa ro, "Oo, rangngi ri Ya, ngaddi de dho ta ajhe ne lilolo do nadhe pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo: 'Naiki nga ana-mea do alla ke ro peajha ri Ya tu ta pali liwue-waje do kemolo?'" **21:17** Ta alla pemina harre ta hani ke ro ri Yesus, jhe mahhu-anni ngati dhara rae do naanne jhe kako la Betania, jhe bba'i pa ni. **21:18** Ta bhale ma helodho, rai jhammi-ae-ae, pa dhara ta bhale Yesus la Yerusalem, ta menganga ke Yesus. **21:19** Ta ngadde ke ri No hekepue kepallu pa ngidi rujhara ne. Ta kako ke No la kepue kepallu do naanne, tapulara peabu le dho nga wue ie ta hewue he, titu wata rrau ne we do dhai bebu. "Moko ta

lii ke Yesus pa kepallu do naanne, 'Adho ke au do ta wue ri!' " Ta merajhu dhangnge ke ne kepallu do naanne. **21:20** Ta ngadde ri ana hekola Yesus he ne lai do naanne, dhai madalae ro, "Mina mii ke hakku jadhi dhangnge ne kepallu do na nidhe ne made hari hekepue?" ne kebhali ro. **21:21** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Tarra-tarra," ki parahajha mu nga do dho kedhue-kepapi, do ta nara ma mu ta tao le mii do tao ri Ya pa kepallu do nadhe, Jhe adho ke ta naanne we, do rihi ri ko ti naanne, do nara mu ta lii pa bhojo do nadhe, 'Pahhi-anni au ngati dhe, jhe horaanni we au la dhara dahi'; moko lai do napoanne do ta jadhi ma. **21:22** Ne nga we ne do ame ri mu pa dhara lihebhajha, do ta hamme ri mu, hadhi ta parahajha we mu." **21:23** Ta alla pemina harre ta bhale ke Yesus la Ammu Deo, jhe maho la wie liajha pa ddau do pa anne. Pa dhara awe naanne ta dakka ke la nga Yesus, ne katu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he la kebhali pa Yesus, "Jhalli pa ne nga ke Au, ne tao ri Au hari-hari ne nahedhe? Nadu ke ne do wie Au ne higa do naanne?" **21:24** Ta bhale ke ri Yesus, "Ya lema ta kebhali pa mu. Jhe ki bhale ri mu ne likebhali Ya, moko do ta peke lema ke ri Ya pa mu, nga higa nadu ne tao Ya ne lai-lai do na hedhe. **21:25** Higa ngati nadu ke ne nara Yohanes, hakku pekako ri no ne lua pejhiu ne? Ngati Deo, we ngati ddau raiwawa?" Moko ata peli ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he, heddau nga heddau, "Kinga lii di, 'Higa ngati Deo,' do medae No ta lii No pa di, 'Ki do mina harre ta nga mu hakku do dho parahajha nga no?' **21:26** Tapulara ki nga lii di, 'Higa ngati ddau raiwawa,' meda'u di ri ddau lowe, rowi Yohanes do takke ri ro ta heddau nabi." **21:27** Hakku ta bhale ke ri ro, "Toi dho ri jhi." Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ki do mina harre, peke le dho ma ri Ya pa mu ta higa ngati nadu ne tao ri Ya lai do na hedhe hari-hari." **21:28** "Pa dahra awe nadhe mina mii lii mu, jhara lai do nadhe?" ne ene Yesus ri. "Ta era ke heddau ama do nga ana momone do dhue ddau. Ta kako ke ne ama do naanne la nga ana do mone-a'a ne jhe lii, 'Wo ana ya, kako ko we au la jhagga la dhoka ago lodho dhe.' **21:29** Ta bhale ke ri ana ne, 'Owe, ama, hane ta kako ke ya,' tapulara wae dho no ta kako. **21:30** Moko ta kako ri ke ne ama ne la nga ana no do kedhue ne, jhe lii mii lii no ma pa do heddau ne. Ta bhale ke ri ana no do kedhue ne, 'Wae

dho, 'Wae dho ya ta kako.' Ta alla pe mina harre ta menyaha ke no jhe kako la jhagga. **21:31** Nah, ngati telora do na hedhe, nami ne do pedute ne lua ddhei ama ro?" Ta bhale ke kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he, "Ana do kedhue ne." Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Parahajha we mu: Mone hammi bhea nga mobanni do hala loro jhara kako ke do ta uru jhara ne jadhi ta ai-alla annu-niki Deo ngati mu hedhe. **21:32** Rowi ne dakka Yohanes mone Pejhiu ta ma pepeke pa mu ne loro jha ra Muri mada do maddhi pa Muri, maji lema ta mina harre wae dho mu ta parahajha nga lii ajha no; tapulara we mone hammi bhea nga mobanni do hala loro jhara kako he do parahajha ke pa No. Tapulara maji lema ta do ngaddi ke hari-hari ri mu, pee ma nga do dho i'a lari-anni ne penge mu jhe do dho parahajha pa Muri." **21:33** Ta lii ke Yesus, "Dhanno we ne lipehakku do nadhe ri. Heddau mone rai, ta jhagga ke no kewue dhoka ago. Ta alla pemina harre ta petito ke ri no hewue leo jaga. Ta alla pemina harre ta pekehewe ke ri no pa ddau, jhe pekaddhi no la rai do hewala. **21:34** Ta dhai pa awe puu wue ago ta pepu ke ri mone dhoka ne, ne annu-niki no la nga mone jhangga-mone jhagga dhoka ago ne, ta la hammi ihi-rai. **21:35** Tapulara ri ddau-ddau do na harre ta kappa ke ne annu-niki he: Heddau kappe jhe dede, do wala he ri kappa jhe pemade, nga do wala he ri kajjhi ri wowadu. **21:36** Ta pepu ri ke ri mone dhoka ne, ne annu-niki no do rihi ae ri ngati do uru ne, tapulara hela'u we ne tao pa ro, mii do tao pa do uru he ma. **21:37** Pa pedakka rahi ta pepue ke ri mone dhoka ne, ne ana no do mone miha ne la nga ddau do na harre. Pa penge no, 'Do tatu ke ne ana ya dhe ta hamme nga woie ri ro.' **21:38** Tapulara we, ta dhai ta ngadde ri ddau-ddau do na harre ne ana mone dhoka ne, ta peli ke ro heddau nga heddau, 'No ke dhe ne ana mone hammi puhaka ne. Mai ma pemade ri di, mita ie ta bunu pa di ne unu-oha no dhe!' **21:39** Moko ta kappe ke ri ro, jhe nabhe la tele, jhe pemade ri ro." **21:40** Ta kebhal ke Yesus, "Nah, kinga dakka ne mone dhoka ne, ne nga ke ne do ta tao ri no pa ddau-ddau do na harre?" **21:41** Ta bhale ke ri ro, "Do teleo ke ta pemade ro hari-hari ri mone dhoka ne, jhe pekehewe ne dhoka ago ne pa ddau do wala, do wae ta ma'i ihi-rai pa no kinga dhai pa awe ma'i ihi-rai." **21:42** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ngaddi de dho

mu ta ajha ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo? 'Ne wowadu do alle pehore-penabbhe ri tuka wowadu alla ke pejadhi ta wowadu kepue. Nadhe ke ne lua do tao ri Muri; do dhai tarra ne gaa nga merake no!" **21:43** "Hakku henge we," ane Yesus, "hari-hari higa mii annu-niki Deo do ta bhete ngati mu jhe wie pa ddau do pedute ne lipereda Deo he. **21:44** [Ddau do bunu pa dhida wowadu do naanne do ta mae-tebho-ttei; jhe ne ddau do ta nappita kebii ri wowadu do naanne do medae ta kepanynyi-ranynyi-ranynyi.]" **21:45** Pa dhara nga dhanno ri kattu-kattu mone tunu-menahu he nga ri do Farisi he, ne lipehakku Yesus he, do toi ke ri ro ta do pedai jhara lua ro ri Yesus. **21:46** Ri do mina harre ke ta kale ke ri ro ne rujhara tu ta kappe Yesus. Tapulara do meda'u ro ri ddau lowe he, rowi ri ddau lowe he do takke Yesus ta heddau nabi.

22:1 Ta pedai lii ri ke Yesus nga ddau lowe he, nga pake lipehakku, **22:2** mina hedhe ke ne ane No, "Kinga dhai Deo ta pereda, ne lai ne mii lipehakku do nadhe ke: Heddau duae ta tao ke lai-ala peloko nga'a ana momone ngati no. **22:3** Ta pepu ke ri no ne annu-niki no ta la pika pa tamu do alla pepedoa he ri duae do naanne la dhara lai-ala peloko nga'a do naanne. Tapulara bhule dho ro do wae ta kako. **22:4** Ta alla harre ta pepu wari ke ri duae do naanne, ne annu-niki no do wala he ri, jhe lii no, 'Pika pa tamu do pedoa he: Do moko ke ne nga'a-nginu tu lai ala ne. Hapi nga nahapi ya do ta jhujhu he alla ke pekehabbha. Mai we la lai-ala peloko nga'a ne!" **22:5** Tapulara ne tamu do pedoa he, bhule dho heddau he do era do pedhuli. Kako ro heddau-heddau la lua kako-kaddhi ro -- era do kako la maa, era ri do kako la era jhagga ro; **22:6** jhe ne do wala he ri, kappa ne annu-niki duae do naanne jhe dede ri ro pemade. **22:7** Tarangngi ri duae ne ta do mina harre ne do jadhi pa annu-niki no he, moko ta bubu made ke no; ta pepu ke no do horodhadhu ta la pemade ne ddau do na harre hari-hari, jhe tunu pekappu ladu-ladu ne raekowa ro. **22:8** Ta alla pemina harre, ta pedoa ke ri no ne annu-niki no he, jhe lii pa ro, 'Hee ke do moko ne lai-ala peloko nga'a ne, tapulara ne ddau do langu do pedoa he adho ke do jhamma ri. **22:9** Pa awe nadhe dhangnge, kako we mu la rujhara-ae poro-mata, la pedoa we ri mu, henga we ne ae ddau do peabu nga mu pa

ni, pedoa we ri mu ma lai-ala peloko nga'a do nadhe.' **22:10** Moko ta kako ke ne annu-niki do na harre, la rujhara-ae poro-mata, la keworo hari-hari ddau do peabu nga ro pa ni, ddau do ie nga do apa. Moko tobo huke-huke ke ne era lai-ala peloko nga'a do naanne ri tamu he. **22:11** Ta alla pemina harre, ta maho ke ne duae ne, ta la heleo ne tamu he. Moko ke ri no heddau do dho pake bhara nmou lai-ala pa era do naanne. **22:12** Ta kebhale ke ri duae ne pa ddau do naanne, 'Ihi-anga, ta nga au hakku mai ma dhe nga do dho pake bhara nmou lai-ala?' I'a do dho ke lii nga-nga ri ne ddau do naanne. **22:13** Moko ta lii ke ne duae do naanne pa annu-niki no he, 'Ujhe ko ne ai ddau do nadhe, jhe nabhe no la tele, la era do kerabba ne. Pa ni ke ne do ta era ne litangi penina noho nga perajja-jaru ne.' " **22:14** Moko ta tuu ne lipahakku do naanne, ta lii ke Yesus mina hedhe, "Lowe ne ddau do pedoa, tapulara hudi we ne ddau do pidhi." **22:15** Ta alla pemina harre ta kako ke ne do Farisi he la pehela'u lii, mina mii ne loro jhara mita nara ri ro ta kappe Yesus, ri likebhali-likebhali ro. **22:16** Moko ta pepu ke ri ro do parri ddau ne ddau pedutu ro hela'u-la'u nga ddau ti kejie Herodes la nga Yesus. Ta lii ke ne ddau do na harre pa Yesus, "Ama Guru, ne toi ri jhi, Ama heddau do mola. Ajha ddau ri Ama nga peke mola mola jhara lua ddhei Deo nga ddau raiwawa, nga adho do pedhuli nga lua tada nadu we. Rowi adho Ama do ketarri worawwu ddau. **22:17** Ri do mina harre ke, hakku ko Ama ta lii pa jhi; Pedutu nga uku aigama di, ie marra ta ma'i bhea pa Kehe we adho?" **22:18** Do toi ri Yesus ne lua pedabbho ro do woapa he, hakku ta lii ke No, "Wo ddau-ddau do pote do appi! Ta nga ke mu hakku mai ta ma pehii nga Ya! **22:19** Hak ko ko ri mu ta pedhelo pa Ya, ne mada doi do pake ri mu ta ma'i bhea he!" Mo ko ta wie ke ri ro hemada doi mela pudi pa Yesus. **22:20** Ta kebhali ke Yesus pa ro, "Worawwu nga ngara nadu nadhe?" **22:21** "Worawwu Kehe," ne bhale ri ro. Moko ta kii ke Yesus pa ro, "Ki do mina harre ma, wie we pa Kehe ne nga ne do unu ri Kehe, jhe wie we pa Deo ma ne nga ne do unu ri Deo ma." **22:22** Ta rangnge ri ro ne lipejhara Yesus do naanne, ta madalae ke ro. Moko ta langnge he ke ro ti nga Yesus. **22:23** Pa lodho do naanne lema, era do parri ddau do Saduki do dakika la nga Yesus. Ro do na harre ngati kejie do nga lua tada ta do ne ddau do made he, adho ke do nara ri ta

kaddhi bhale wari. **22:24** "Ama Guru," ne ane ro, "Pedutu nga liajha Musa do mina hedhe: Kinga made heddau momone, jhe adho do ngaddi ana, moko tuahhu no do jhamma ata banga-ammu nga mobanni ihi-ammu do made ne, mita do dho happo ne kolo loro tuahhu no do made ne. **22:25** Ngaddi ta era do piddau do pea'a-ari do pee pa dhe. Ta banga-ammu ke ne mone a'a ne, jhe made nga do dho ngaddi ana. Ne ihi-ammu do made ne ta aggo ke ri tuahhu no do kedhue ne, **22:26** moko ta made le ke ne tuahhu no do naanne nga do dho ngaddi ana, ta aggo ke ri do ketallu ne, tapulara made ri, mina harre ke pelohe hape la do kepidu ne. **22:27** Pedakka rahi made le ne mobanni do naanne. **22:28** Nah, ki dhai pa awe pekaddhi bhale wari hine, ne mobanni do naanne jadhi ta ihi-ammu nadu ke? Rowi ri hari do pidu ddau do alla ke pebanga-ammu nga no." **22:29** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Dahi huli tarra mu hedhe, rowi tada dho mu ne lii Buku Lidara-likewahu Deo. **22:30** Rowi kinga dhai ke do made ta kaddhi bhale wari, adho ke ro do ta banga-ammu ri, tapulara do ta muri mada ke ro mii naju Deo pa era do mmau do megala ne. **22:31** Ngaddi de dho mu ta ajha ne nga ne do pale ri Deo jhara lua pekaddhi bhale wari ddau do made? Ane Deo, **22:32** 'Ya ke dhe ne Deo Abraham, Deo Ishak nga Deo Yakub.' Deo adho Deo ddau do made. No Deo ri ddau do muri!" **22:33** Ta rangngi ri ddau lowe he ne lipejhara Yesus ne, dhai madalae tarra ro ne jhara liajha No ne. **22:34** Ta rangngi ri do Farisi he, ta do ne do Saduki he, i'a dhoke lii nganga ri penaja nga Yesus, moko ta peowu ke ro. **22:35** Ata era ke heddau ti telora ro, heddau guru aigama, do la hakko ta hie Yesus ri likebhali, **22:36** "Ama Guru, li pereda do nami ke ne do rihi ketutu pa dhara uku aigama di?" **22:37** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Ddhei we nga Deo Muri mu nga hewue nge danni-ade, nga hari-hari lua rui nga kedi mu, nga hari-hari uku mmau dhara mu. **22:38** Napoanne ke ne lipereda do ketutu nga do kerihi! **22:39** Lipereda do kedhue, do hela'u we nga do petari ne: Hajha-ddhei we mu nga ddau nga ddau ihi anga hela'u le mii ddhei nga ngi'u mu miha. **22:40** Hari-hari uku aigama do wie ri Musa nga liajha hari-hari nabi do petitu pa dhue kewahhu lipereda do na poharre ke." **22:41** Pa dhara nga peowu ko ne do Farisi he paanne, ta kebhali ke Yesus pa ro, **22:42** "Mina mii pa dhara penge mu jhara lua Duae Mone

ma'i-Mone golo ne? Kolo loro nadu ke No?" "Kolo loro Daud," ne bhale ri ro. **22:43** "Ki do mina harre ma," ne kebhali Yesus pa ro, "tanga hakku peteleo ri Henga Deo pa Daud, hakku tu ta pale ri no ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne ta: 'Muri'? Rowi ne ane Daud, **22:44** 'Ne lii Muri pa Muri ya: mejaddhi we au pa hebhakka kedhanga Ya, tade pepada ri Ya ne ihi-muhu ihi-lawa Au he la dhara kabha jhalla Au.' **22:45** Hakku ki ri Daud miha do pale ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne ta 'Muri', mina mii ri ke No ne nara ta pale ta kolo loro Daud?" **22:46** Bhule dho ke heddau heri do nara ta bhale ne likebhali Yesus ne. Jhe jhari rai ti awe naanne, bhule dho ke do bhani ri ta kebhali ne nga-nga pa Yesus.

23:1 Moko ta lii ke Yesus pa ddau lowe he, nga pa ana hekola No he, **23:2** "Guru-guru aigama nga do Farisi, do nara higa ke ro ta dhahe ne lipereda Musa he. **23:3** Rowi do mina harre ke, pedhanno we mu jhe pedutu hari-hari ne lipereda ro. Tapulara bhole tao dutu mu ne nga ne do tao ri ro, rowi ro adho do pekako penau nga liajha do ajha ri ro he. **23:4** Ne do dhuki ri ro lai-lai do hedui, jhe wie ri ro ne rutie-rutatta do mejanni, tapulara adho ri ro do rabha do dharru ddau ta pekako ne lai do na harre ie ta hewuru he le. **23:5** Jhe nga hengaja ro ne pake dari-dari hebhajha do balla, jhe tao pehere-hereba ne wuijhalla juba ro! **23:6** Do rihi ddhei ro nga era mejaddhi do rihi woie pa era-era lai-ala, nga kedera-kedera do dhai woie pa ammu-ammu hebhajha. **23:7** Do dhai mengallu dhara ro kinga era ddau do pelangu ro pa paha-paha jhe ki pedoa ro ta 'Ama Guru'. **23:8** Tapulara mu, bhole wae ta pedoa ta 'Ama Guru', rowi ne Guru mu titu wata heddau we, jhe mu hari-hari do petuahhu. **23:9** Jhe bhole pedoa ri mu ie ta heddau he pa danni raiwawa do nadhe ta 'Ama', rowi titu wata heddau we ne Ama mu do era pa era do mmau do megala ne. **23:10** Jhe bhole wae mu ie ta heddau he ta pedoa ta 'Kattu', rowi wata heddau we ne Kattu unu mu, Duae Mone ma'i-Mone golo do jaje ri Deo ne. **23:11** Ddau do jadhi ta kattu mone-ae pa telora mu, do jhamma ke no ta jadhi mone pemoko mu. **23:12** Ddau do pedhida-anni do ta pewawe no, jhe ddau do pewawa-anni do ta pedhede no pedhida." **23:13** "Apa nga kerewe tu mu guru-guru aigama nga do Farisi! Mu hari-hari mone pekebhalli-anni. Mone

labba ddau tu ta jadhi ai-alla annu-niki Deo. Jhe mu miha adho do wae ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo, jhe ne ddau do era nga lua ddhei, labba ri mu. **23:14** Apa nga kerewe tu mu guru-guru aigama nga do Farisi: Mu hari-hari mone pekebhalli-anni, pemodha-pekewarru ri mu ne unu-oha mobanni-moniki wue, jhe raba ri mu ne ammu nga kemali ro, nga mita herimu ne wui-ai mu do napoharre, ta hebhajha ke mu pekehero-rai. Ri do mina harre ke ne do tao ri mu do medae ke ta mejanni tarra ne lua wolo tu mu hine. **23:15** Apa nga kerewe tu mu guru-guru aigama nga do Farisi! Mu mone pekebhalli anni! Dhai jjhau mu ne kako pagga llau, jhe bela ore rai, tu ta kale heddau ddau we mita ie no ta maho aigama mu. Jhe kinga maho ke no la dhara aigama mu, tao no ri mu ta jadhi ddau do ta ju la dhara lua wolo do peloro ne, jhe do dhue wari lipa ri ko ne rihi apa ngati mu miha! **23:16** Apa nga kerewe tu mu mone kattau-mone kettau do bhaddu! Wie ri mu ne li ajha do mina hedhe, 'Kinga dhede ddau lihupa taga Ammu Deo, ddau napoanne adho do akke ri lihupa no ne, tapulara ki pehupa no taga mela-lara do era pa dhara Ammu Deo, ddau napoanne do ta akke ri lihupa no do naanne.' **23:17** Mu ddau ddau do bhaddu jhe do bhodho ri! Nami ne do kerihi: Mela-lara ne we Ammu Deo do ri ammu do naanneke hakku tu ne mela-lara he ta mmau-ta megala? **23:18** Do ajha lema ri mu mina hedhe, 'Kinga dhede hupa heddau taga dheera era tunu-menahu, ddau napoanne adho do akke ri lihupa no do naanne; tapulara we kinga dhe de no lihupa taga bhara tunu-menahu do era pa dhida dheera do naanne, moko do ta akke ke no ri lihupa no do naanne.' **23:19** Dhai bhaddu tarra mu! Nami ne do ke rihi ne? Bhara tunu-menahu ne, we dheera era tunu-menahu ne, do ri dheera do naanne ke hakku tu ne bhara tunu-menahu he ta mmau - ta megala? **23:20** Ri do mina harre ke, kinga pehupa ke heddau taga dheera tunu-menahu, napoanne do hela'u ke ne kebhue ne nga bhara tunu-menahu do era pa dhida dheera do naanne. **23:21** Jhe hari lema kinga dhede ke heddau lihupa taga Ammu Deo, napoanne ne pa petu ne do pehupa ke no taga Ammu Deo do naanne, jhe lema nga taga Deo do pee dhara ammu do naanne ke. **23:22** Jhe kinga era heddau do dhede hupa taga era do mmau do megala ne, napoanne do ne pa petu ne, do hupa taga kedera era mejaddhi Muri ke, rihi ri ti naanne do taga Deo

do mejaddhi pa kedera do naanne lema ke. **23:23** Apa nga kerewe ke tu mu guru-guru aigama nga do Farisi! Mu hedhe mone pekebhalli-anni. Wwau mangngi-wwau mangngi mii rumeda'a, wobhagi nga wokuede jhole ri mu bhagi henguru tu Deo. Tapulara lai do rihi ketutu pa dhara uku aigama, mii lua mola-mira, lua ruba dhara nga lua mappe nga mejhanni, awi ri mu la kejhunga. Do ne pa petu ne, lai-lai do na harre ke ne do jhamma ta tao ri mu, jhe adho lema do ta hani ne lai-lai do hewala he.

23:24 Mu hedhe kattu-kattu do bhaddu! Lara pa dhara bhara nginu mu petae ri mu, tapulara unta dalla-kedhoa ri mu! **23:25** Apa nga kerewe tu mu guru-guru aigama nga do Farisi! Mu hedhe mone pekebhalli-anni! Mago nga piri nga'a mu he, lonye ri mu pemmau-mmau jhara tele, tapulara ne jhara dhara ne do dhai ra'i, ri lai-lai lua tao apa nga lua nga'a mada dalla-kedhoa. **23:26** Farisi bhaddu! Lonye we pemmau-mmau jhara dhara ne mago nga piri mu he, mita mmau le ne jhara tele ne. **23:27** Apa nga kerewe ke tu mu guru-guru aigama nga do Farisi! Mu mone pekebhalli-anni! Mu hedhe do dho hala ke mii raidare-raidare do joje ri tee do pudi, ngati tele do dhai woie, tapulara pa dhara ne do tobo ri rui do wwau do bhakku. **23:28** Do mina harre ke mu! Ngati tele heleo ri ddau, dhai tarra ne woie; tapulara pa dhara mu do tobo-do huke ri lai-lai do pote do appi nga lua hihu nga pagga." **23:29** "Apa nga kerewe ke tu guru-guru aigama nga do Farisi! Mu hedhe mone pekebhalli-anni! Alla ke ri mu pepetitu ne raidare-raidare do woie tu nabi-nabi, jhe pennau ri mu pegaa-pemerake ne tada-tada ngara ddau-ddau do woie he ne muri mada ro.

23:30 Jhe lii mu, 'Kita jhi he do muri mada pa dhara awe ama-appu jhi he, pa awe do uru he, wae dho jhi ta pedutu hela'u nga ro ta pemade ne nabi-nabi he.' **23:31** Jhe mu do pika wari-anni ke, ta mu hedhe kolo loro ddau-ddau do pemade nabi-nabi. **23:32** Ki do mina harre ke, peterue we jhe pemoke we ne lubhu harro nga menyilu do alle pejhare ri ama-appu mu he! **23:33** Mu do apado kerewe jhe kolo loro ddau do apa do kerewe. Mina mii ri ko mu ne nara ta ludu ne ngi'u mu ngati dhara wolo pa era wolo do peloro ne? **23:34** Dhanno we pewoie-ie: Do ta pepu ri ya la nga mu ne nabi-nabi, nga ddau-ddau do mmau dhara, nga guru-guru; bhagi dhue ngati ro do ta pemade ri mu, jhe haghe ri do ta ketoe peabbha. Jhe

era ri do wala he do ta dede ta merahhu ri mu pa ammu-ammu hebhajha, nga do wala he ri do ta hudhi ta peraga ri mu ngati hewue rae la hewue rae. **23:35** Rowi do mina harre ke, do medae ke mu ta wolo taga tari raa raa ddau do dho bhule nga hala do na harre -- jhari rai ngati lua pemade Habel do dho bhule nga hala ne lohe hape ma lua pemade Zakaria ana Berekia do pemade ri mu pa telora Ammu Deo nga dhea era tunu-menahu ne. **23:36** Parahajha we mu: hari-hari ne napoharre do ta dhue ta hape ri ddau-ddau pa dhara awe nadhe ke." **23:37** "Yerusalem, Yerusalem! Au ke ne do pemade nabi-nabi. Au ke ne do kajjhi ri wowadu tade made ne ddau-ddau pepu-peju Deo. Do parri wari ke ya pe ddhei ta wore-ta ngapi hari-hari ddau do pee pa dhara au, mii hengi'u rena manu he ne herimu-herugu ne ana-ana no ri rualla no, tapulara wae dho mu, **23:38** Rowi do mina harre ke, wae dho ke Deo ta penau-pelere nga mu ri. **23:39** Mita toi ri mu: Jhari ngati awe nadhe, adho ke do ta ngadde Ya ri mu, tade dhai ri ta pale ri au, 'Lua bebu nga meragi tu no do dakka nga ngara Muri.' "

24:1 Pa dhara awe ta mahhu-anni Yesus ngati Ammu Deo, ta dakkake ne ana he kola No he, jhe pejhujhe ri ro ju la Ammu Deo. **24:2** Ta lii ke Yesus pa ro, "Ngaddi ri mu hari-hari ne do nahidhe? Mita toi ri mu, do medae hine ta do dho bhule le hewue wowadu he do pee nga pera'a pa era ro ngati Ammu Deo do na hidhe. Hari-hari hine do ta nyakka pekeloro." **24:3** Ta kako ke Yesus la Lede Zaitun, jhe pa dhara awe nga mejaddhi No, ta dakka ke ne ana hekola No he, jhe la pedai lii ro he we miha nga Yesus, "Peke ko we pa jhi, parri ke medae ta jadhi ne hari-hari lai do na harre," ne ane ro pa Yesus, "Jhe ne nga ke ne telia-telia do ta peteleo ne jhara lua dakka Ama nga awe pedakka rahi raiwawa?" **24:4** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Meniga we pewoie-ie, bhole luu mu nga hengi nga-nginga. **24:5** Rowi ae ddou do medae ta dakka nga pake ngara Ya, jhe lii, 'Ya ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne!' Do medae ta ae ddau ne do pelu ri ro. **24:6** Do ta rangngi ri mu ne likedu-kedarru lua pedhutu pemuhu nga lipelole jhara lua peparapetabbhu, tapulara bhole meda'u mu. Rowi do jhamma ke ta jadhi hari-hari ne lai do na harre, tapulara ta mina harre lema adho dae awe pedakka rahi raiwawa. **24:7** Ddau-rai do hewala do ta

taki muhu nga ddau do hewala rai hewue rai pereda do ta dhutu muhu nga rai pereda do hewala. Pa hebhakka-hebhakka do ta jadhi lua menganga-rai nga dhai-ie. **24:8** Hari-hari napoharre, lai petari he ko we, hela'u lema mii lua paddha dhallu pa heddau ina do ta kehoo dhara he. **24:9** Ki alla pemina harre, do medae mu ta kappa, jhe jhula tu ta dede ta merahhu jhe pemade. Hari hewue raiwawa do ta bubu nga kete nga mu taga tari mu ddau pedute Ya. **24:10** Pa dhara awe naanne ae ddau do ta kebhatto ne ade ro, jhe tao apa nga takka-nui takka-bubu heddau penaja nga heddau. **24:11** Do ta hhau ae nabi-nabi do pote do appi jhe do ta peluu do jhajhi ae ddau. **24:12** Wui ai-wui tao do woapa do ta menyabbha ke la hebhakka-hebhakka, hakku jhajhi ae ddau do muri mada nga do dho bhule lua pehajha-peddhei. **24:13** Tapulara ne ddau do makka tee nga wangnge, do ta hamme ne lua hela ma tona ie ne. **24:14** Jhe Li Hagma Dhara jhara lua mina mii Deo ne medae ta pereda, do ta pelebe la hari he wue raiwawa, mita rangnge ri hari-hari ddau. Ki alla ke pemina harre, jhe itu dhai ne awe pedakka rahi raiwawa ne." **24:15** "Do ta ngadde ri mu, 'Lua tao apa do peapa-kerewe-rai ne', do titu pa era do mmaw do megala ne, mii do alle pepale ri Nabi Daniel (tu nadu we do ajhe ne nadhe do jhamma ta kale nga woie ne nga ne lua pedabbho ne). **24:16** Pa dhara awe do naanne, ddau do era pa Yudea do jhamma ke ta perai la kolo lede. **24:17** Ddau do era pa danni ammu, bhole puru wari ta la aggu ne nga-nga ti dhara ammu. **24:18** Ddau do pa dhara ma, bhole bhale wari la aggu juba no. **24:19** Do dhai tarra ne meliri dhara pa lodho-lodho do napoharre pa mobanni do nga mejanni ihi, mina harre lema pa ina-ina do nga pehuhu ana. **24:20** Hebhajha we mu mita ie ne lai do naanne ta bhole jadhi pa dhara warru ajjhi-lai, kiadho mita do dho lakka pa Lodho Pengaha-ih. **24:21** Pa lodho-lodho do dhai meliri dhara do mina harre, do ta era ne lua hedui-herui do dhai tarra ne hedui, hela'u lema mii lai do dho ngaddi dae ta jadhi rai tare ti petari-rai ta era raiwawa dhe lohe ma awe do nadhe, jhe adho lema ke do ta jadhi ri. **24:22** Kita do adho he ta penabhabhe ri Deo ne awe ne, moko do adho ke do ta era ri ie ta heddau he do muri mada. Tapulara we taga tari do henge ri Deo ne annu-niki No, moko ta pe nabhabhe ke ri Deo ne awe do napoanne. **24:23** Pa dhara awe naanne, ki

era heddau do lii pa mu, 'Heleo we, ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, ne pa dhe No!' kiadho, 'Nnai pa ni No!' -- bhole wae mu ta parahajha nga lii ddau do na harre. **24:24** Rowi do ta hhau ne mone ma'i-mone golo do pote-do appi nga nabi-nabi do pote-do appi. Do ta tao ri ro ne lai-lai do rihi ngati ihi nga lua madalae-lua madalae tu ta pelu ddau ki nga ie mudhe he mita luu le ne annu-niki Deo he. **24:25** Hakku penge ie we ri mu! Alla ke ri Ya pepika pa mu hari alle, nga do dho dhai dae ta jadhi ne lai-lai do na harre. **24:26** Kinga lii ddau pa mu, 'Heleo we, nmai ke No pa dhara kebhalla-ae!' -- bhole kako mu la ni. Kiadho, ki lii ro, 'Heleo ko, ne ke No pehuni-anni pa dhara kama pa dhe!' -- bhole parahajha mu. **24:27** Rowi ne lua dakka Ana Ddau Raiwawa do mii kehabbha weo bhela he ngati bira dimu pelohe la bira wa. **24:28** Rowi pa mii we ne era bhada made, paanne ke gaga nga luji-ae ne peworo." **24:29** "Rajja dho ke, ki ludu ke ne awe hedui-herui do naanne, mada lodho do ta kerabba, jhe mada warru adho ke do ta kelala ri. Moto-moto do ta kelo ro ngati ihi liru, nga hari-hari do nga higa pa ihi liru do ta kenyawu-nyela. **24:30** Ki alla ke pemina harre ne telia jhara Ana Ddau Raiwawa do ta ngadde ke pa ihi liru. Pa dhara awe naanne hari-hari ddau pa danni raiwawa do ta tangi. Do ta ngadde ke ri ro Ana Ddau Raiwawa, do dakka jhara kolo merammu pudi nga lua higa nga kuaha, lua weo nga kana do dhai kelodo. **24:31** Do ta tio ke pekedarro ne wotabbe-ae ne, jhe Ana Ddau Raiwawa do ta lii pa naju-naju No ta la pe kupu ne annu-niki No ngati hari appa kebhihu raiwawa, rai ti hebhakka kepue liru la hebhakka kepue liru do wala." **24:32** "Aggu ko mu liajha ngati kepue kepallu. Ki dhai ke ta obho ne kolo no, napoanne telia ke tu mu ta do ta hedhape ke ne warru wadu. **24:33** Mina harre kinga ngaddi ta do jadhi ke ne lai-lai do na harre ri mu, ta toi ke ri mu ta do hedarra ke ne awe ne. **24:34** Mita toi rowi mu! Hari-hari lai do na harre do ta jadhi nga do dho made dae hari-hari ne ddau do era pa awe nadhe. **24:35** Liru nga raiwawa do ta ele, tapulara lipedai Ya do nadhe do peloro lohe la lodho do nami mii ne." **24:36** "Bhule dho heddau he do toi ne lodho do nami nga ja do nami, ie ta naju naju Deo, hape ma Ana Deo le miha, wata ke Ama we miha, ne do toi. **24:37** Kinga dhai ke Ana Ddau Raiwawa ta dakka hine, ne lua dakka No do dho hala ke mii pa dhara awe Noh do uru he.

24:38 Pa lodho-lodho nga do dho lale dae dahi, ddau ddau nga'a-nginu nga banga-ammu. Mina harre ke lohe hape ma awe maho ne Noh la dhara kapa ne. **24:39** Pa awe lale ne ei-waa ne, jhe lale la kebii ro hari-hari, jhe itu kebhatti ro, ta ne nga ne do ta hedhape ri ro. Mina harre lema ke hine ne lua dakka Ana Ddau Raiwawa. **24:40** Pa awe napoanne, do dhue ddau do pa dhara nga ko'o maa: Heddau do ta aggo jhe heddau ri do ta hane. **24:41** Do dhue ddau mobanni do pa dhara gehu gandum: Heddau do ta aggo, jhe heddau ri do ta hane. **24:42** Hakku meniga we pewoie-ie, rowi do dho toi ri mu ta parri ne awe dakka Muri mu. **24:43** Henge we ne nadhe ri mu! Kita do toi he ri mone muri ammu, awe nami pa dhara anni-maddha ne dakka do mena'o, adho ke no do ta bba'i, mita do dho maho ne do mena'o ne la dhara ammu no. **24:44** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu, ta pemoko-moko-anni. Rowi Ana Ddau Raiwawa, do ta dakka pa dhara awe do dho toi ri mu." **24:45** Ta lii ri ke Yesus, "Ki do mina harre, annu nami ke do pedhanno nga do mmau-dhara? No ke ne do ta dhede ri muri no ta jadhi kattu annu-annu no do wala he, mita ie ri no ta wie nga'a tu ro pa awe do petatu ne. **24:46** Dhahi tarra ne mengallu dhara ne annu do naanne, kinga bhale ne muri no, jhe do era no pa dhara pekako ne tenge no. **24:47** Parahajha we mu, ri muri no do naanne, do ta jhula ke pa no hari-hari ne unu-oha muri no ne tu ta pemoko ri no. **24:48** Tapu lara we, ki do apa ne naannu do naanne, do taa lii no pa dhara ade no miha, **24:49** 'Do tui ko jhe itu dakka muri ya, moko ta dede ta merahhu ke ri no ne annu-annu do wala he, jhe kako no la nga'a-nginu nga ddau-ddau do nginu mawo he. **24:50** Jhe moko ne muri no ne ta bhale pa awe do dho e'e-do dho toi ri no. **24:51** Moko ne naannu do naanne, do ta dede ri muri no tade hetenga made nga muri, jhe nabhe la era ddau-ddau do apa do kerewe he. Do ta tangi ke ro pedihi noho nga dhui hape hedui-herui pa era do naanne.' "

25:1 "Ki dhahi ke ta dakka Ana Ddau Raiwawa mii heddau Duae, ne lua ne mii lipehakku nadhe ke: Ta era ke henguru ddau an mobanni do ngarru, do ta la penau nga ana momone do ta peloko nga'a. Ro heddau-heddau do nga aggu lapu, jhe kako ro la mate ne mone ngdhe ne. **25:2** Do lammi ddau ti

telora ro, do bhodho, jhe ne do lammi ddau he ri do mmau-dhara. **25:3** Ne do lammi do bhodho he wata ke nga aggu lapu he we, bhule dho nga pemoko ei-manyinyi pa era do wala. **25:4** Do lammi ddau do mmau dhara he, aggu ne lapu ro jhe do era ri ko nga pemoko ei-manyinyi pa era do wala. **25:5** Do lajho ne dakka mone ngedhe ne, hakku ta mengattu ke ne namada ana mobanni do henguru ddau do na harre; ta bba'i ke ro. **25:6** Pa telora maddha, ta rangngi ke ri ro ne lihodha nga peka, 'Nanne ke ne mone ngedhe ne! Mai we la hapo no!' **25:7** Ta kaddhi ke ne ana mobanni do ngarru do na harre, jhe pekini ne lapu ro. **25:8** Ta lii ke ne ana mobanni do bhodho he, 'Wie ko we jhi hudi he ne ei-manyinyi unu mu rowi do kelalu ke ne lapu jhi.' **25:9** 'Jadhi dho ke ta mina harre!' ne bhale ri ana mobanni do mmau dhara he, 'Rowi ki pebhagi ke nga mu ri, moko do medae ke ta dho waji ri tu di hari-hari. Kako we mu la walli la toko.' **25:10** Moko ta kako ke ne ana mobanni do bhodho he la walli ei-manyinyi. Pa dhara nga ludu ro, ta dhai le ke ne mone ngedhe ne. Hari do lammi ddau ne ana mobanni do ngarru do nga moko he, ta maho ke hela'u-la'u nga mone ngedhe la era lai ala peloko nga'a ne, moko ta henabhi ke ne kelae he! **25:11** Ta alla pemina harre ta dakka ke ne ana mobanni do bhodho he. Ta peka ke ro, 'Muri, muri, boka ko we kelae wie jhi.' **25:12** Tapulara bhale ke ri mone ngedhe ne, 'Tada dho mu ri ya!' " **25:13** Moko pa pedakka lipehakku ne ta lii ke Yesus mina hedhe, "Rowi do mina harre ke jaga nga meniga we mu, rowi adho do toi ri mu ne lodho ne, nga awe ne." **25:14** "Kinga dhai ta dakka Ana Ddau Raiwawa mii heddau Duae, ne lua ne mii pa dhara lipahakku nadhe ke. Ta era ke heddau do ddhei ta pekaddhi la rai do jjhau. Ta pedoa ke ri no ne annu-annu no, jhe lii no ta heleo ne unu-oha no pa annu-annu do na harre. **25:15** Pa annu no do na harre ta wie ke ri no pa heddau-heddau pedutu nga lua makka ro. Pa heddau ta wie ke ri no lammi tabbha doi mela-lara. Pa heddau ri wie ri no dhue tabbha doi mela-lara. Jhe pa heddau ri, wie ri no hetabbha doi mela-lara. Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke no. **25:16** Ne ri annu do nara lammi tabbha doi mela-lara ne, ta kako ke no nga henginga la pedhaga, moko ta nara ke no bhunga lammi tabbha doi mela-lara ri. **25:17** Mina harre lema ne annu do nara doi melara do dhue tabbha ne, nara no bhunga dhue tabbha doi

mela-lara ri. **25:18** Tapulara we ne annu do hammi doi mela lara do hetabbha ne, ta la kkei ro'a ke no, jhe pedane ri no ne doi muri no do naanne. **25:19** Ta tui le ti naanne ta bhale ke ne muri do naanne la nga annu no do naharre, jhe jhari ta peege, pekire nga ro. **25:20** Ta dakka ke ne annu do hammi doi mela-lara do lammi tabbha ne, ta jhula ke ri no henguru tabbha, jhe lii no, 'Muri, wie ri muri pa ya lammi tabbha doi mela-lara. Heleo we ri muri, nara ke ya lammi tabbha ri.' **25:21** 'Napoanne ke ne do woie', ne ane muri ne, 'au ke ne annu do woie nga do pedhanno. Rowi ngati do hudi do nara ke lua parahajha do ta wei ke pa au ri ya do rihi ae ri. Maho we au, jhe mengallu nge kehakadhara we hela'u-la'u nga ya!' **25:22** Moko ta dakka ri ke ne annu do hammi doi mela-lara do dhue tabbha ne, jhe lii no, 'Muri, alla ke pewie pa ya ri muri doi mela-lara dhue tabbha. He leo we ri muri nara ke ya bhunga dhue tabbha ri.' **25:23** 'Do woie ke napoanne,' ne ane muri ne, 'au annu do woie nga do pedhanno. Rowi ngati do hudi do nara ke au lua parahajha, do ta wie ke ae ri pa au ri ya!' **25:24** Ta alla pemina harre ta dakka ke ne annu do hammi doi mela-lara do hetabbha ne, jhe lii no, 'Muri, do toi ri ya, ta Muri heddau do ade wowadu. Muri puu wue ngati era do dho ngaddi ta halla, jhe ghattu ngati era do dho ngaddi Muri ta kujha nga liba. **25:25** Ya do meda'u ri muri, rowi do mina harre ke, hakku ne doi Muri he ta la pedana ke ri ya la ro'a worai. Ohi ke na hedhe ne doi Muri he.' **25:26** 'Au dhe annu do keti-ketinga nga do bhajja-wa!' ne ane muri ne, 'Adho do toi ke ri au ma, ta ya dhe heddau do puu ngati era do dho ngaddi ya ta halla, jhe ghattu ngati era do dho ngaddi ya ta kujha nga liba? **25:27** Ki do mina harre ma, do ne pa petu ne do jhamma ke ri au ta pemaho ne doi ya he la kato era takka doi, mita ki dhai ya ne bhale mina hedhe, nara ri ya ta hammi bhale wari hela'u-la'u nga bhunga he. **25:28** Rowi do mina harre ke, aggu ne doi ya do na harre ngati no, jhe wie we pa ddau do nga doi mela do henguru tabbha ne. **25:29** Rowi ddau do era ke nga unu-oha do ta pebhue-petabe ke pa no mita ju ae ri, mi ta ie no ta era pa dhara lua re'a nga lale. Tapulara tu ddau do dho bhule nga ne nga-nga, ne do hudi do era pa no ne, do ta aggo ngati no. **25:30** Jhe ne annu do dho i'a nga-nga ne, hore no dhara era do kerabba ne do pa tele ne. Pa ni ke no do medae ta tangi penina

noho-perajja-jaru nga dhue hape ne hedui-herui ne.' " **25:31** "Kinga dhai ke Ana Ddau Raiwawa ta dakka mii heddau Duae do nga lere nga kelao ri hari-hari naju No, do ta mejaddhi ke No pa dhida kedara era mejaddhi No do dhida do kelodo ne. **25:32** Hari-hari ddau pa danni raiwawa do ta pe teni pa hedhapa No. Moko ta petala ke ri No pe jadhi ta dhue kejie, mii heddau mone bhata he ne petala ki'i jhawa ngati ki'i hawu. **25:33** Ddau-ddau do pedutu lua ddhei Deo, do ta pekupu pa hebhakka kedhanga No, nga do hewala he pa hebhakka keriu No. **25:34** Kinga alla ke pemina harre ne Duae do naanne do ta lii ke pa dddau do pa hebhakka kedhanga No he, 'Mai we mu hari-hari do alla pehamme-pehenate ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne ngati Ama Ya. Maho we mu ma dhara Rae Pereda do alle pepemoke ne tu mu rai ti petari ta era raiwawa dhe. **25:35** Rowi pa dhara awe nga menganga Ya, mu kene do wie Ya nga'a, pa dhara awe nga hae-koko Ya, mu ke ne do wie Ya eiloko ta nginu. Ya mii do wala-rai, mu ke ne do hamme Ya la dhara ammu mu. **25:36** Pa dhara nga do dho bhule bhara pa ihi Ya, mu ke ne do pepake Ya. Ki paddha Ya, mu ke ne do pemoke Ya. Pa dhara ammu bhaddo Ya, mu ke ne do ruba dhara nga Ya.' **25:37** Moko ta bhale ke ri ddau do na harre, 'Muri, parri ke ne ngadde Muri ri jhi ta do era pa dhara nga menganga, jhe wie ri jhi nga'a ta nga'a, kiadho do era pa dhara hae koko, jhe wie ri jhi eiloko ta nginu? **25:38** Parri ke Muri ne ngadde ri jhi, do mii do wala-rai, jhe hamme ri jhi la dahara ammu jhi? Parri ke Muri ne ngadde ri jhi ta do dho bhule nga bhara pa ihi, jhe pepake ri jhi? **25:39** Parri ke Muri ne ngadde ri jhi ta do paddha kiadho do era pa dha ra ammu bhaddo, jhe moko jhi ta la ruba dhara nga Muri?' **25:40** Do ta bhale ri Duae do naanne, 'Mita toi ri mu; ne nga ne do alla petao ri mu penaja nga tuahhu-tuahhu Ya woapa do na hedhe, napoanne do hela'u ke mii tao penaja nga Ya lema.' **25:41** Moko ta lii ke ne Duae do naanne pa ddau do pa hebhakka keriu no he, 'Langnga mu ngati dhe ddau-ddau do tao apa nga kerewe! Maho we mu la dhara rao ai do dho i'a made wari ne, do lore ke pepemoke tu Wango nga naju no he! **25:42** Rowi pa dhara awe nga menganga Ya, wie dho Ya nga'a ri mu, pa dhara awe hae koko Ya, wie dho Ya ri mu eiloko ta nginu. **25:43** Ya mii heddau do wala rai, ngaddi le dho mu ta hamme la dhara ammu mu. Pa

dhara awe nga do dho bhule bhara pa ihi Ya, ngaddi dho mu ta pepake Ya. Pa dhara nga paddha Ya, nga pa dhara ammu bhaddo Ya, ngaddi dho ta la pemoke Ya.' **25:44** Moko ta lii ke ro pa No, 'Muri, parri ke Muri ne ngadde ri jhi ta do menganga, kiadho ta hae koko, kiadho pa dhara ammu bhaddo, jhe moko jhi ta do dho ruba dhara nga Muri?' **25:45** Do ta bhale ri Duae do naanne, 'Mita toi ri mu: pa do dho wae mu ta ruba dhara le nga heddau he ti telora ro do woapa do na hedhe, napoanne do hela'u lema ke nga do dho wae ta ruba dhara penaja nga Ya!' **25:46** Moko ne ddau do na harre do ta wolo ke pa dhara lua wolo do peloro ne."

26:1 Ta moko Yesus na ajha hari-hari lai do na harre, ta lii ke No pa ana hekola No he, **26:2** "Do toi ke ri mu ma, dae dhue lodho ke jhe dhai la lodho Nga'a Kewahhu Paskah ne, jhe Ana Ddau Raiwawa do ta jhole ru ta la ketoe-peabbha-rappa!" **26:3** Pa awe naanne, kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he do peowu pa dhara rae Kattu Mone-ae mone tunu-menahu Kayafas. **26:4** Peowu ro ta peli ta kappe dhara-dhara he we Yesus mita do dho bhule lua kenya'e nga buluru, jhe pemade No. **26:5** "Tapulara," ne ane ro, "Bhole jhagge ne lai do nadhe pa dhara awe nga nga'a kewahhu dhe, rowi do ta hhau ne lua kenya'u-buluru pa telora ddau-rai." **26:6** Pa awe Yesus pa Betani, pa ammu Simon, do uru he do lakka ri paddha nada to, **26:7** ta dakka ke heddau mobanni la nga Yesus. Pa dhara nga mejaddhi ta nga'a Yesus, ta la tude ke ri eiloko wwau mangngi pa wokolo Yesus ri mobanni do naanne. **26:8** Ne lai do naanne do heleo ri ana hekola Yesus he. Dhai bubu dha ra ro, ta lii ke ro, "Ne nga ke ne guna ne na hedhe hari-hari, kinga dhutu liba ila mina hedhe?" **26:9** "Eiloko wwau mangngi do mina hedhe, do nara ta pewie nga kebhue do dhai dhida, jhe ne kebhue ne do nara ta wie pa ddau do kehia nga gahara!" **26:10** Do toi ri Yesus ne nga ne do era pa dhara penge ro, moko ta lii ke Yesus pa ro. Ta nga hakku pehedue ri mu ne mobanni do nadhe? Ne do tao ri no dhe, hahhi lai do woie tu Ya. **26:11** Ddau do kehia nga gahara do era loro ma pa telora mu, tapulara Ya dhe, adho ke do ta era loro hela'u-la'u nga mu ri. **26:12** Rowi ri lua tude ri eiloko wwau mangngi ri mobanni do nadhe ma wokolo Ya, nnau ta mii lua pemoke ne

lua pedane Ya ke ri No. **26:13** Parahajha we mu! Pa hari hewue raiwawa dhe, pa mii we ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne pelebe, lai do tao ri mobanni do nadhe do ta pedhire lema, mii hahhi lua ta pehewene jhara lua no." **26:14** Moko heddau ngati telora henguru do dhue ddau ana hekola Yesus, ne ngara no Yudas Iskariot, ta kako ke no la nga kattu-kattu mone tunu-menahu he. **26:15** Ta lii ke Yudas pa ro, "Wie ne nga ya ri mu, ki jhole Yesus ri ya pa mu?" Moko ta kire ke ri ro tallu nguru mada doi mela pudi, jhe wie ne doi do na harre pa Yudas. **26:16** Jhari rai ti awe naanne ta kale ke ne awe do woie ri Yudas tu ta jhole Yesus. **26:17** Pa lodho petari pa dhara awe nga'a Kewahhu Roti do dho tao ri muu ne, ta dakka ke ne ana hekola Yesus la nga Yesus. Ta kebhalo ke ro, "Pa mii ke ne ddhei Ama, ta pemoke ri jhi ne era tu ta nga'a Paskah ne?" **26:18** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Kako we mu la nga heddau ddau do pa dhara rae, jhe lii pa no, 'Ane Ama Guru, dhai ke ne awe tu Ya, pa dhara ammu au ke ne ddhei Ya ta tao ne nga'a Kewahhu Paskah ne hela'u-la'u nga ana hekola Ya he.'" **26:19** Ta pedute ke ri ana hekola Yesus he ne nga ne do lii Yesus pa ro. Ta kako ro la pemoke ne era tu nga'a Paskah ne. **26:20** Ta dhai ta maddha, Yesus nga hari henguru do dhue ana hekola No he ta mejaddhi ke ro ta nga'a. **26:21** Pa dhara nga nga'a ro ta lii ke Yesus, "Dhanno ko ri mu, heddau ti telora mu do medae ta jhole Ya." **26:22** Ta rangnge ne naanne, dhai hedui ne ade ro hari-hari. Moko heddau alla heddau ta jhari ke ta kebhalo pa Yesus, "Bhara tatu ta adho ya ne do pedabbo ri Ama ne?" **26:23** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Ddau do pehabbhu roti hela'u-la'u nga Ya la dhara mgo ne, no ke ne do ta jhole Ya ne. **26:24** Do tarra ma, Ana Ddau Raiwawa do ta made, mii do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. Tapulara we apa nga kerewe ne tu ddau do jhole Ana Ddau Raiwawa. Rihi ie no ta do dho metana ma danni raiwawa nadhe." **26:25** Moko ta lii ke Yudas mone tao apa ne, "Bhara tatu ta adho ya ne do pedabbho ri Ama Guru ne?" Bhale ri Yesus, "Mina harre ke ne ane au ma!" **26:26** Pa dhara awe nga nga'a he ro, ta aggo ke ri Yesus ne roti ne, jhe hebhajha No. Ta alla pemina harre, ta pipi ke ri No ne roti do naanne, jhe jhula ri No pa ana hekola No he, jhe lii, "Aggu we, jhe nga'a we; na dhe ke ne kebhue-kedalli Ya." **26:27** Ta alla pemina harre ta aggo ke ri

No hegela ne ago ne jhe hebhajha No pa Deo. Ta alla pemina harre ta jhole ke ri No pa ana hekola No he, jhe lii No, "Nginu we ri mu hari-hari. **26:28** Rowi nadhe ke ne raa Ya do ta perue ne lijaji Deo ne. **26:29** Ne li Ya pa mu, adho ke Ya do ta nginu ri ei-ago lohe la awe ngino ri Ya ne ei-ago do wiu ne hela'u-la'u nga mu pa dhara Raiwawa Ama Ya do wowiu ne." **26:30** Ta alla pemina harre ta jhuka lodho ke ro, hewue lilodho liwue-waje. Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke ro ju la Lede Zaitun. **26:31** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Pa dhara rammi do nadhe, do ta perai mu hari-hari jhe hane Ya miha; rowi do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, 'Do ta pemade ri Ya ne mone bhata ne, jhe ne naki'i-naki'i no do ta menyabbha kebali-bali.' **26:32** Tapulara we ki alla ke Ya pekaddhi bhale wari do ta uru jhara Ya ngati mu la Galilea." **26:33** Ta lii ke Petrus pa Yesus, "Maji lema ro hari-hari ta hane Ama, ya adho tu-tu!" **26:34** "Henge," ane Yesus pa no, "Pa dhara rammi na dhe dhangnge, nga do dho tutu-oo dae manu, alle ke Ya pepehile ri au tallu wari." **26:35** Bhale ri Petrus, "Maji lema ya ta made hela'u-la'u nga Ama, medae dho ya ta lii ta do dho tade Ama ri ya!" Mina harre lema ne ane ana hekola do wala he. **26:36** Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke Yesus nga ana hekola No he la hahhi era, ne ngara era do naanne Getsemani. Pa ni ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Mejaddhi we mu pa dhe, ta la hebhajha ko Ya." **26:37** Moko ta tina ke ri No, Petrus nga hari do dhue ana Zebedeus he ta penau hela'u nga No. Ta jhari ta herimo ke No ri hedui nga penina noho. **26:38** Ta lii ke Yesus pa ro, "Ne ade Ya ne ke do dhai tarra ne hedui, mii do ta made he ke Ya ne worawwu. Pee ko we mu pa dhe, jhe jaga-jaga we hela'u nga Ya." **26:39** Ta alla pemina harre ta kako ke Yesus hudi ju la hedhapa, moko ta lakku rutu ke No la worai, jhe hebhajha, "Ama", ane No, "kinga ie mudhe he, pejjho ko we ngati Ya ne lua hedui-herui do jhamma ta dhue ta hape ri Ya dhe. Tapulara we, bhole pedute ne lua ddhei Ya, jadhi we pedute nga lua ddhei Ama ma." **26:40** Ta alla pemina harre, ta bhale ke Yesus nga ana hekola No do tallu ddau he, ta dhai No, era do bba'i ro. Ta lii ke Yesus pa Petrus, "Makka le dho mu hari do tallu ta jaga hela'u nga Ya, ie ta hejaa he we? **26:41** Jaga-jaga we, mido dho lakka mu ri ruhakku. Tarra ne ade

mu do ddhei ta tao ne do petu, tapulara makka dho mu, rowi wue ddau raiwawa do keloe." **26:42** Ta kako ri ke Yesus la hebhajha, ane No, "Ama, kinga ne lua hedui-herui do nadhe do jhamma ke ta dhue ta hape ri Ya, jhe do adho ke do nara ta pejjho wari ngati Ya, la'a we no ta jadhi ma pedute nga lua ddehi Ama." **26:43** Ta alla pemina harre, ta bhale ri ke Yesus, jhe ngaddi ri No ne ana hekola No he era do bba'i ma, rowi do dhai mengattu tarra ke ro. **26:44** Ta hani ke ro ri Yesus, jhe bhale No la hebhajha tu pa do ketallu wari ne nga pale ri No ne lipali No ma do hela'u nga do uru ne. **26:45** Ta alla pemina harre, ta bhale ke No la nga ana heloka No he, jhe lii, "He ko ma mu do bba'i nga pengaha-ih? Heleo we, dhai ke ne awe tu Ana Ddau Raiwawa ta jhole la dhara higa ddau-ddau do tao lubhu harro nga menyilu. **26:46** Kaddhi we, mai we di ma kako ngati dhe. Heleo we! Nee ke ne ddau do ta jhole Ya ne!" **26:47** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus, Yudas heddau ti telora henguru do dhue ana hekola Yesus he, ta dakka ke. Ae ddau do dakka penau hela'u nga no, do nga aggu kelewa nga tubu. Ne ddau do na harre, do pepu ri kattu-kattu mone tunu-menahu nga kattu-kattu do Yahudi he. **26:48** Ri mone tao apa ne do alle ke pewie ne tada do nadhe, "Ddau do hengaddho ri ya ne, No ke dhe bhoke. Kappe we No ri mu!" **26:49** Ta dhai dhangnge Yudas la era do naanne, ta kako dhangnge ke Yudas langa Yesus jhe lii no, "Helama, Ama Guru!" jhe hengaddho Yesus ri no. **26:50** Ta bhale ke ri Yesus, "Tuahhu, ta ma mii ke hakku dakka tuahhu ma dhe?" Ta alla pemina harre ta duli ke ne ddau lowe he, jhe kappe Yesus. **26:51** Heddau ri telora ana hekola Yesus do era pa anne, ta bhita kelewa ke, jhe pare pa heddau annu Kattu Mone-ae mone tunu-menahu tade happo ne wodilu no. **26:52** Ta lii ke Yesus pa ana hekola No do naanne, "Hope kebhali ne kelewa au do napoanne. Rowi hari-hari ddau do pemanga kelewa, do ta made ri kelewa ma. **26:53** Ne penge ri au ta dho nara Ya ta ami rurabha-rudharru ngati Ama Ya, jhe nga henginga ne moa ri No henguru dhue tajji naju No? **26:54** Tapulara ki do mina harre ke mina mii ne nara ta jadhi ne nga ne do alle pepedare pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, ta do tarra ta tade jadhi ne lai mii do jadhi pa dhara awe nadhe?" **26:55** Moko ta lii ke Yesus pa ddau lowe he, "Pa dhara penge mu, ta ddau do tao apa ke Ya dhe,

hakku dakka mu nga aggu kelewa nga tubu tu ta ma kappe Ya? Helodho-helodho ma Ya ne wie liajha pa Ammu Deo, jhe pi'a dho mu ta kappe Ya!

26:56 Tapulara do tarra, do jhamma ke ta mina harre ma, mita tobo ke ne nga ne do hure do bhuke ri nabi-nabi pa dhara Buku Lidara-likewahhu Deo." Ta alla pemina harre ta perai ke ne ana hekola Yesus he, jhe hane Yesus miha ri ro. **26:57** Ta alle Yesus pekappe ri ddau do na harre, ta aggo ke ri ro la ammu Kattu Mone-ae mone tunu-menahu Kayafas. Pa ni do teni ke no guru-guru aigama nga kattu-kattu do Yahudi he. **26:58** Petrus do pee ma nga pedute Yesus ngati jjhau tade dhai la kebhalla ammu Kayafas. Moko ta maho ke no lakebhalla do naanne, jhe la mejaddhi hela'u nga mone jaga he. Do ddhei ta roi ri Petrus mina mii ne pedakka ngati hari-hari do na harre. **26:59** Kattu-kattu mone tunu-menahu he nga hari-hari kattu Mone Happo Hala pa dhara Aigama he, pee ke ro nga petadi ta kale lilolo pote, mita nara ro ne rujhara ta pebune lua wolo made pa Yesus. **26:60** Tapulara nara dho ro, ie ta hahhi lai he do nara ta peteleo ta do era Yesus nga hala, maji lema ta ae ne lilolo hakaki do pote he. Moko ta era ke do maju la hedhapa. **26:61** Ta lii ke ro mina hedhe, "Ddau nadhe do ngaddi ta lii mi na hedhe, 'Do nara ri ya ta pekelole Ammu Deo, jhe pa dhara tallu lodho nara ta petito bhale wari ri ya.' "

26:62 Moko ta titu ke Kayafas, jhe lii no pa Yesus, "Wae dho ri au ta bhale ne lilolo do penaja nga au do ne hidhe?" **26:63** Tapulara ta pehangngo-anni we Yesus. Ta kebhale ri ke Kayafas pa Yesus, "Pa dhara ngara Deo do Muri ne, lii ko au pa jhi, au ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo, Ana Deo ne?" **26:64** Ta bhale ke ri Yesus, "Mina harre ke ne ane au ma. Tapulara, parahajha we, jhari ngati awe do nadhe do ta ngadde ke ri mu, Ana Ddau Raiwawa do ta mejaddhi pa hebhakka kedhanga Deo Do Mone Rihi Higa ne, jhe do ta dakka jhara merammu pudi pa ihi liru nidhe!" **26:65** Moko ta hio kepale-pale ke ri Kayafas ne bhara pake no, jhe lii, "No do kare-menihe Deo! Tenge dho ke ta era ri hakahi. Do rangnge miha ke ri mu, hari-hari ne lipedai No, ta do ri No dhe do kare menihe Deo. **26:66** Hakku mina mii ke ne pa dhara dhahi mu pa awe nadhe?" Ta bhale ke ri ro, "Do hala No, jhe do jhamma No ta pemade."

26:67 Moko ta hebue ke ri ilu ne tanga mada Yesus ri ro, jhe dede jhe

merahho Yesus ri ro. Era lema do tabbhe ne tanga mada No, **26:68** jhe lii, "Hakko ko ta peere jhe peke pa jhi, woo Duae Mone ma'i-Mone golo! Nadu ne do tabbhe tanga mada Au dhe?" **26:69** Petrus era do mejaddhi pa tele, pa kebhalla ammu ne ma. Ta dakka ke heddau annu mobanni la nga Petrus, jhe lii pa no, "Adho au lema dhe do hela'u-la'u nga Yesus do Galelia nidhe?" **26:70** Tapulara ta pehile ke Yesus ri Petrus, pa hedhapa hari-hari ddau do era ra paanne, "Tada dho ya ne nga ne lua pedabbho au ne," bhale ri Petrus, jhe ka ko no la ubha toka kebhalla do naanne. **26:71** Ta ngadde ri ke Petrus ri heddau annu mobanni do wala ri, jhe lii pa ddau-ddau do era paanne, "Ddau nadhe lema ngine ne do era hela'u-la'u nga Yesus do ngati Nazaret ne." **26:72** Moko ta pehili ri ke Petrus jhe pehupa, "Tarra-tarra tade dho ri ya ne ddau do na nidhe!" ane Petrus. **26:73** Rajja dho ngati naanne, ne ddau-ddau do titu paanne ta kako ke la nga Petrus, jhe lii ro pa Petrus, "Do tarra ma au dhe heddau ti telora ro. Lai nadhe do teleo ngati alu lipedai au ma miha." **26:74** Moko ta hupa-hupa wari-anni ke Petrus, jhe lii, "Tade tu-tu dho ri ya ne ddau do na nidhe!" Pa awe naanne dhangnge ta tutu-oo ke manu. **26:75** Ta henge ke ri Petrus, ta do alla ke Yesus pe lii pa no, "Nga do dho tu tu-oo manu, alle ke Ya pepehile ri au tade tallu wari." Moko ta mahhu-anni ke Petrus la tele jhe la tangi nga pedihi-noho.

27:1 Pa rai jhammi-ae-ae, hari-hari ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he, ta tao ke ro ne lihappo ta pemade Yesus. **27:2** Ta ujhe Yesus ri ro, jhe aggo la jhole pa Pilatus, Gubernur Mone Pereda Roma. **27:3** Ta ngadde ri Yudas mone tao apa ne, ta do alle ke pepebune ne lua wolo pa Yesus, moko ta menyaha ke no. Moko ta la pebhale ke ri no hari tallu nguru mada doi mela pudi he, pa kattu-kattu mone-tunu menahu he. **27:4** Ta lii ke Yudas, "Alla ke ya petao lua apa nga kerewe pa ddau do dho bhule nga hala, hakku tade lakka No ri wolo ta pemade!" Tapulara ta bhale ke ri kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he, "I'a dhoke jhi, napoanne unu pala au ke miha." **27:5** Ta nabbha ke ri Yudas ne doi do na harre la dhara Ammu Deo, jhe kako no la akki-anni. **27:6** Ta pidhi ke ri kattu-kattu mone tunu-menahu he

ne doi do na harre, jhe lii ro, "Doi na hedhe, doi kebhue raa. Pedutu nga uku aigama, doi do mina hedhe, nara dho ta pemaho la dhara era takka bhara jhula pa Ammu Deo." **27:7** Ta moko le ro ne pehela'u-lii, ta pake ke ri ro ne doi do na harre ta walli worai jhe pehune ne worai do naanne ta: Worai Mone Mahhi Arru. Ne worai do naanne, do pake ta raidare ngati ddau do wala rai. **27:8** Taga tari do mina harre ke hakku lohe ma dhara lodho do nadhe ne worai do naanne do pehune ta: "Rai Raa". **27:9** Ri do mina harre ke, tobo ke ne nga nedo pale ri Nabi Yermia, "Ta hamme ke ri no ne doi mela pudi do tallu nguru mada ne, dhoi kebhue ngati lua hela'u-lii do Israel, mii lua ma'e kebhue No. **27:10** Jhe ne doi do na harre ta pake ke ri ro tu ta walli Worai Mone Mahhi Arru, mii do pale ri Muri pa ya." **27:11** Ta dhai Yesus la hedhapa Pilatus, gubernur pa rai do naanne, moko ta ke bhali ke no pa Yesus, "Au ke ne duae do Yahudi ne?" "Mina harre ke ne lii au ma," bhale ri Yesus. **27:12** Kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu do Yahudi he, jhajhi ae ne likela ne do pemaho ri ro panaja nga Yesus, tapulara wae dho ta bhale ri Yesus ie ta heubha he. **27:13** Rowi do mina harre ke, moko ta lii ke Pilatus pa Yesus, "Rangngi dho ri Au, hari-hari ne likela ro hidhe penaja nga Au?" **27:14** Tapulara bhale dho ri Yesus ie ta heubha he, hakku jadhi ta madalae we Pilatus. **27:15** Hadhi dhai la awe nga'a Kewahhu Paskah, do tima mone pereda ta golo heddau do bhaddo pedutu nga lua ddhei ddau lowe. **27:16** Pa awe naanne do era heddau do bhaddo do dhai keto ngara. Ne ngara no Yesus Barabas. **27:17** Hakku pa dhara awe nga teni ke ne ddau lowe, ta kebhali ke Pilatus pa ro, "Nadu ne do dhe mu ta gole tu mu? Barabas we Yesus do pale lema ta Kristus ne?" **27:18** Hakku lii Pilatus mina harre rowi do toi ke ri no, ta do ne jhole Yesus pa no ri kattu-kattu do Yahudi he taga tari do pana dhara ke ro nga Yesus. **27:19** Pa dhara nga mejaddhi Pilatus pa era happo kewallu ne, ta moa litakka ke ne ihi-ammu Pilatus ne, nga lii mina hedhe pa Pilatus, "Bhole pehiwu lai ma au pa dhara kewallu ddau do dho bhule nga hala napoanne, rowi taga No, do peabu ya nga lua nii do meliri dhara pa lodho dhe." **27:20** Tapulara ri kattu-kattu do Yahudi he, pee nga pedidi loro ne ddau lowe he mita lii ta gole Barabas pa Pilatus, jhe wole Yesus. **27:21** Moko ri mone pereda do naanne ta kebhali ke pa ddau

lowe he, "Ngati do dhue ddau do na hedhe, nadu ne do ddhei mu ta gole ri ya tu mu?" "Barabas," ne bhale ri ro. **27:22** Ta kebhali ri ke Pilatus pa ro, "Ki do mina harre ma, ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya penaja nga Yesus do pale ta Kristus ne?" "Ketoë No peabbha-rappa!" ne bhale ri ddau lowe he hari-hari. **27:23** "Tapulara lua tao apa ne nga ke ne do tao ri No?" ne kebhali Pilatus ri pa ro. Moko ta peka ke ro do rihi maddu, "Ketoë peabbha-rapa No!" **27:24** Pa pedakka rahi toi ke ri Pilatus, ta do dho nara ke no ta tao nga-nga ri, jhe nga penge ke ri no, jaga ngeta tao lua kenya'ubuluru ne ddau lowe he ta pelawa nga do pereda. Ri do mina harre ke, ta aggu eiloko ke Pilatus, jhe lonye ri no ne ruai no pa hedhapa ddau lowe he, jhe lii no, "Do ludu nga ti kolo gunu ya ne jhara lua made ddau do nadhe. Lai napoanne jadhi ta bhara dhui-bhara hape mu ma miha!" **27:25** Ta bhale ke ri hari-hari ddau lowe he, "Hane no pedhue-pehape ri jhi ma nga ana-oha jhi ne lua wolo taga ri Lua Made ddau do napoanne!" **27:26** Moko ta gole ke Barabas ri Pilatus tu ddau lowe he, jhe lii no pa ddau he ta dede ta merahho Yesus ri gui. Ta jhole ke Yesus ri Pilatus ta la ketoë peabbha rappa. **27:27** Ta alla pemina harre ta aggo ke Yesus ri do horodhadhu he la dhara rae Pilatus. Hari-hari ne do horodhadhu he ta pewore pekehero ke Yesus. **27:28** Ta boka ke ri ro ne bhara pake Yesus, jhe pepake ri ro pa No hewue juba do woawu-kelere-mea. **27:29** Ta tao ke ro hewue labba ngati kelai-kelai ajhu do dudu-do kanna jhe petaddho pa wokolo Yesus. Ta alla pemina harre ta peparro ke ri ro hebhanggu kajji pa ruai kedhanga No, jhe lakku rutu ro pa hedhapa No, jhe mare-jhe dhole No. "Helama Duaë Do Yahudi!" ne ane ro. **27:30** Ta hebue ke ri ilu Yesus ri ro, jhe rabe ne kajji ne, jhe liko petire-tire pa kattu Yesus. **27:31** Ta alle pepemange mina harre Yesus ri ro, ta boke ke ri ro ne juba do woawu kelara mea ne, jhe pepake wari ne bhara Yesus ma miha. Ta alla pemina harre ta aggo ke No la tele tu ta la ketoë peabbha-rappa. **27:32** Pa telora rujhara ta peabu ke ro nga heddau ti Kirene ne ngara no Simon. Ta pehahhe ke ri ro ne ddau naanne, ta hape ne ajhu ketoë Yesus ne. **27:33** Ta alla pemina harre, ta dhai ke ro la hahhi era do pehune ta Golgota, ki pa lirai di, "Era Rui Kabha Kattu." **27:34** Pa anne, ta pengino ke Yesus ri ro eiago do pehiwo nga ei-addhu. Tapulara ta alle peketaddhe ri Yesus,

wae dho ke ta ngino ri No. **27:35** Ta alla pemina harre ta ketoe ke Yesus ri ropeabbha-rappa, jhe pebhagi-bhagi ri ro ne bhara pake No. **27:36** Ta moko mina harre ta mejaddhi ke ro ta jage Yesus pa anne. **27:37** Pa bira dhida ngati wokolo Yesus, era do bhuke ri ro ne lipedai do nadhe: "Nadhe ke Yesus Duae do Yahudi ne." Lipedai do nadhe ne mii hahhi lipeanynye Yesus ke." **27:38** Hela'u-la'u nga Yesus, era lema do dhue ddau mone raba unu-oha ddau, do ketoe peabbha-rappa ri ro; heddau pa hebhakka kedhanga jhe heddau ri pa hebhakka keriu Yesus. **27:39** Ne ddau-ddau do lake jhara anne, ta piku-piku kattu ke, jhe kare-menihe Yesus. **27:40** Mina hede ne lii ro, "Au ke dhe ne do ddhei ta pekelole Ammu Deo, jhe pekaddhe bhale wari pa dhara tallu lodho? Ki do tarra ma Au ta Ana Deo, puru we au ngati ajhu ketoe au do napoanne, jhe gole we ne ngi'u Au ma miha!" **27:41** Mina harre lema ne kattu-kattu mone-tunu-menahu he, guru-guru aigama he nga kattu-kattu do Yahudi he, ne mare dhole Yesus. Mii he ne ane ro, **27:42** "Ddau do wala nara ri ro ta golo, tapulara ngi'u No miha, nara dho ta gole ri No. Ki do tarra ma No ta duaе do Israel ne, rihi ie No ta puru ngati ajhu ketoe nidhe, jhe itu wae jhi ta parahajha pa No. **27:43** No do pararahajha pa Deo ma, jhe lii No, ta do No ke ne Ana Deo ne. Ki mina harre mai ma heleo ri di, wae marra Deo ta ma gole No pa dhara awe nadhe." **27:44** Mina harre lema ne do tao ri mone raba unu-oha ddau do ketoe hela'u nga Yesus he, do kare do menihe Yesus lema. **27:45** Pa awe nattu lodho kewore mawo ta jhalle, pa dhara tallu jaa ne tui, ta kerabba guru rai hari hewue ihi rai do naanne. **27:46** Pa wabba tallu maddha lodho he, ta peka ke Yesus nga hahhi lipeka do dhai talla tarra, "Eli, Eli lama, sebakhtani?" kipebhale ma lirai di, "Wo Ama Ya, wo Ama Ya, ta nga ke hak ku jhane ya ri Au?" **27:47** Do parri ddau do era pa anne, ta rangnge ne lipeka No do naanne, ta lii ke ro, "Nee ta pedoe Elia ri No!" **27:48** Heddau ngati ro, nga henginga-nginga ta la aggu ke buro'o-dahi jhe la pehabbhoa la dhara ei-ago do menyilu. Ta pelue ke pa hu ajhu, jhe pejhole ri no la kurinyoro Yesus. **27:49** Tapulara ta lii ke ne do haghe he, "Mata dae ko, mai ma heleo ko ri di, dakka marra Elia ma gole No we adho!" **27:50** Moko ta peka ri ke Yesus nga lipeka do maddu, jhe tule ri No ne henga No do pedakka rahi ne. **27:51** Bhalla wata do pa

dhara Ammu Deo ne, tore bhagi dhue rai ngati dhida lo he ma dha'i. Dakka dhai-ei nga lede-lede wowadu mehakka tora-tora, **27:52** Raidare-raidare boka-anni, jhe ae ne annu-niki Deo do pekaddhi bhale wari. **27:53** Ta alle Yesus pepekaddhe ngati dhara made mada, ta mahhu-anni ke ro ngati ro'a-raidare, jhe maho ro la Yerusalem. Do ngaddi ro ri do ae ddau pa ni. **27:54** Ne kattu horodhadhu ne nga do horodhadhu do jage Yesus he, ta meda'u ke do dho ie ta nga-nga ri dakka dhai-ei ne, nga ri hari-hari lai do jadhi he. Ta lii ke ro, "Tarra, No dhe, Ana Deo tarra!" **27:55** Pa anne, do ae lema ne mobanni do heleo ngati jjhau. Ro do na harre do pedute nga do pemoke Yesus rai ti Galilea. **27:56** Ti telora ro do na harre: Maria Magdalena, Maria ina Yakobus nga Yusuf nga ina ri ana-ana Zebedeus he. **27:57** Pa dhara maddha lodho do naanne ta dakka ke heddau do kaja ngati Arimatea, ne ngara Yusuf. No lema heddau ana hekola Yesus. **27:58** Ta kako ke no la nga Pilatus, jhe la ame ne ngi'u Yesus ne. Moko ta lii ke Pilatus mita wie ne ngi'u Yesus ne pa Yusuf. **27:59** Moko ta la aggo ke ri no ne ngi'u Yesus ne, jhe la wute ri bhalla pudi do wiu ko. **27:60** Moko ta la takke ke ri no ne ngi'u Yesus ne la dhara ro'a raidare unu no miha, do tao pa dhara hewue bhujjo wowadu. Ta alla pe mina harre, ta riho ke ri no hewue ne wowadu do worena jhe la henabbhe pa ubha ro'a ne. Ta moko, ta bhale ke no. **27:61** Maria Magdalena nga Maria do wala he, pee ma paanne, mejaddhi ro hedhape ne raidare ne. **27:62** Ta bhale ma jhammi-ae, pa Lodho Pengaha-ihhi ne, moko ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga do Farisi he, ta kako ke ro hela'u-la'u la nga Pilatus, **27:63** ta lii ke ro pa Pilatus, "Muri, nee do henge ri jhi ne lipedai ngati mone pote ne, pa awe nga muri mada ko No, do ngaddi No ta lii, 'Ki ludu ti tallu lodho, do ta kaddhi Ya.'" **27:64** Rowi do mina harre ke, lii kowe pa ddau ta la jage pewoie-ie ne raidare ne lohe la lodho do ke tallu ne, mita do dho na ra ne ana hekola No he ta la aggo ne ngi'u No, jhe lii ro pa ddau ta do alla ke No pepekaddhe ngati dhara made mada. Moko ne lua pote nga appi do leto do nadhe do medae ta rihi ne apa ngati do uru jhara ne." **27:65** Moko ta lii ke Pilatus pa ro, "Do nga horodhadhu jaga ma mu, kako we la jage pebharre ne raidare ne." **27:66** Moko ta kako ke ro la raidare ne, jhe la hege ri ro ne wowadu henabbhi

ne, nga tao ri ro ne era jaga pa hedhapa ubha ro'a ne, mita dho bhule ddau la tao lai nga-nga pa raidare ne.

28:1 Ta ludu ne lodho Pengaha-ihhi ne, pa lodho Migu, rai jhammi-ae-ae, Maria Magdalena, nga Maria do wala he, ta kako ke ro la heaho ne raidare ne. **28:2** Ta dakka hewakka ke ne dhai-ie do dhai meliri dhara. Heddau naju Muri puru ngati era do mmau do megala, jhe la riho ne wowadu henabbhi ubha ro'a ne. Ta alle periho ne wowadu ne, ta mejaddhi ke no pa dhida wowadu do naanne. **28:3** Ne tanga mada no do kelala mii weo bhela he, jhe bhara pake no do pudi kewa'a. **28:4** Ne do horodhadhu do jaga he ta meda'u ke jhe kerighi-keraggu, jhe hala dho ke mii do made he. **28:5** Ta lii ke ne naju Deo ne pa mobanni he, "Bhole meda'u mu! Do toi ri ya, mu hedhe do ta ma kale Yesus do alle peketoe peabbha-rappa ne. **28:6** Pe'e dho ke No pa dhe. Alla ke No pekaddhi, mii do alla ma No peli pa mu do uru he. Mai we mu ma heleo ne era do pebba'e No dhe. **28:7** Pa dhara awe nadhe, kako we mu nga henginga la pika pa ana hekola No he, 'Alla ke No pekaddhi, jhe pa awe nadhe, mmai ke No do uru jhara ngati mu la Galilea. Pa ni do ta pengaddi ke mu nga No!' Henge we ne nga ne do alle pepeke ri ya pa mu." **28:8** Nga henginga-nginga ta langnga ke ti anne ne mobanni do na harre. Nga ade do nga meda'u-da'u jhe do nga mengallu dhara ma, ta perai ke ro nga henginga pa eke ne lai do naanne pa ana hekola Yesus he. **28:9** Ta harra hewakka ke Yesus la peabu nga mobanni do na harre, jhe lii No, "Helama tona ie tu mu!" Moko ta pehedharra-anni ke ro, jhe ngape ne rubhebho No, jhe wie hu nga mejura pa No. **28:10** "Bhole mada'u mu," ane Yesus pa ro, "kako we mu la pika pa tuahhu-tuahhu Ya he, mita ie ro ta kako la Galilea; pa ni ke ro ne do medae ta ngadde Ya." **28:11** Ta ludu ne mobanni he, do parri ddau ngati do horodhadhu do jaga pa rai dare he, ta bhale ke la dhara rae -- jhe la pika pa kattu-kattu mone tunu-me nahu ne nga kattu-kattu do Yahudi he, ne jhara hari-hari lai do alla pejadhi he. **28:12** Ta peli ke ne kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he. Moko ta wie ke ri ro pa do horodhadhu he, doi do dhai ae, **28:13** jhe li ro, "Dho jhamma mu ta lii ta do ana hekola Yesus he ne do dakka la mena'o ne ngi'u No pa awe

anni-maddha, abu pa dhara nga bba'i mu. **28:14** Jhe kinga rangngi gubernur ne lai do naanne, ta la ube ke ri jhi, mita do dho nara mu lua hedui nga-nga ri." **28:15** Moko ta aggu ke ri do horodhadhu he ne doi do na harre, jhe tao ri ro pedutu nga litakka do alla pejaji pa ro he. Rowi mina harre ke hakku ne lipe dhiri do naanne pee ko ma nga menyabbha pa telora do Yahudi lohe ma dhara lo dho do nadhe. **28:16** Hari do henguru heddau ne ana hekola Yesus he ta kako ke la hewue bhojo pa Galilea, pedutu mii litakka Yesus pa ro. **28:17** Pa awe ngadde Yesus ri ro pa ni, ta wie hu nga mejura ke ro pa No. Tapulara era ma haghe ti telora ro do kepapi ne ade ro penaja nga No. **28:18** Ta peumu-anni ke Yesus nga ro jhe lii pa ro, "Hari-hari higa nga kuaha do era pa era do mmau do megala nga pa danni raiwawa, alla ke pejhole pa Ya. **28:19** Rowi do mina harre ke, kako we mu la nga hari-hari ddau pa hari-hari kebhihu raiwawa jhe pejadhi we ro ta ana-ana hekola Ya. Pejhiu we ro nga pale ne ngara Ama, nga Ana nga Henga Deo. **28:20** Ajha we ro ta pedutu hari-hari ne do alla pera'a-petakka ri Ya pa mu. Jhe henge we ri mu, do ta era loro Ya ne penau-hari pelere-hela'u nga mu lohe la pedak ka rahi raiwawa dhe."

Markus

1:1 Nadhe ke ne Li Hagha Dhara jhara lua Yesus Kristus, Ana Deo. **1:2** Ne Li Hagha Dhara do napoanne, do jhare mii do bhuke ri Nabi Yesaya, do mi na hedhe, " 'No ke do nadhe ne do pepue ri Ya,' ane Deo: 'Do pepue ke no ri ya uru jhara ngati Au, mita ie ke ri no ta pemoke ne rujhara tu Au.' **1:3** Ta era heddau do langu do petoda pa dhara padha nga meraddha, 'Pemoke we ne rujhara tu Muri; pemere we ne loro jhara-loro jhara do ta narro ri No.' " **1:4** Mina mii ne do hure do bhuke, mina harre le ma ke ne harra Yohanes la dhara kebhallae ne. Ta pejhiu ke ddau ri no, jhe pepeke ri no ne lii do ngati Deo ne, "Do jhamma ke mu ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu mu, jhe jhula we ne ngi'u mu tu ta pejhiu, mita ie mu ta pehai-pehuba ri Deo," mina harre ke ne lii Yohanes. **1:5** Hari-hari ddau ngati ihi rai Yudea, mina harre lema ngati dhara rae Yerusalem do kako lema la dhanno ne lipeliba Yohanes ne. Ta kelolo mola ke ri ro ne

lubhu harro nga menyilu ro. Ta pejhiu ke ro ri Yohanes pa dhara Loko Yordan. **1:6** Ne bhara pake Yohanes ne, ngati rrau unta. Ne dari wake no ngati kuri bhada, jhe ne bhara nga'a no mokebhara nga ei-oni-addu. **1:7** Te pepeke ke ri no ne lii do nadhe, "Do medae hine, kinga ludu ke ya, ta dakka heddau do rihi ngati ya. Jhamma tuu-tuu le dho ya, ta peru'u-anni, tu ta ma'e ne dari helapa No. **1:8** Pejhiu mu ri ya, ri eiloko we, tapulara ri No do ta pejhiu mu ri Henga Deo." **1:9** Pa dhara awe naanne, ta dakka ke Yesus ngati Nazaret do pa ihi rai Galilea ne. Moko ta pejhio ke No ri Yohanes pa dhara Loko Yordan. **1:10** Ta dhai ta mahhu-anni dhangnge Yesus ngati dhari ei ne, ta ngadde ke ri No, liru do boka-anni, jhe puru Henga Deo mii hengi'u koro jhawa he la wokolo No. **1:11** Moka ta rangnge ke ne lipedai Deo do pali mina hedhe, "Au ke ne Ana hajha nga Ana ddhei Ya. Au ke ne do maddhi pa dhara ade Ya." **1:12** Ta alla pemina harre ta aggo ke Yesus ri Henga Deo la dhara kebhalla-ae do keliu-kejidho. **1:13** Appa nguru lodho No ne pee pa ni, ta hakko ke No ri Wango. Bhada-bhada addu era le do manga hela'u-la'u nga No pa ni, jhe No do pe moke ri naju Deo pa ni. **1:14** Ta alle Yohanes pepemaho la dhara ammu bhaddo, ta kako ke Yesus la Galilea, jhe pepeke ri No ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne pa ni. **1:15** Ta lii ke Yesus mina hedhe, "Do ta pereda ke Deo nga henginga. Jharra ngati lubhu harro nga menyilu mu, jhe parahajha we nga Li Hagha Dhara do ngati Deo ne!" **1:16** Pa dhara nga lappa-lappa Yesus pa ngdi Eilobo Galilea ne, ta ngaddi ke ri No do dhue ddau mone jhala, Simon nga ari no Andrias. Era pa dhara nga jhala nadu'u ro pa dhara eilobo ne. **1:17** Ta lii ke Yesus pa ro, "Mai ma pedute Ya ri mu. Do ta ajha mu ri Ya ta mone jhala ddau." **1:18** Ta hani dhangnge ke ne jhala ro he jhe kako la pedute Yesus. **1:19** Ta narru teru ke Yesus, moko ta ngaddi ke ri No ri do ddau do petuahhu Yakobus nga Yohanes, ana-ana ri Zebedeus. Era pa dhara kowa ro, pa dhara nga habbhi jhala. **1:20** Ta pedoa dhangnge ke ro ri Yesus. Ta kaddhi dhangnge ke ro, jhe hane ama ro nga ddau-ddau do nga'a gaji he pa dhara kowa ne, jhe kako ro la pedute Yesus. **1:21** Ta dhai ke Yesus nga ana hekola No he la dhara rae Kapernaum. Ta dhai ro la ni, pa Lodho Pengaha-ihhi do kedhue ne, ta mako ke No la dhara ammu hebhajha, jhe jhari No ta wie liajha pa

anne. **1:22** Dhai madalae ne ddau-ddau do dhanno ne liajha No he. Rowi ne wie ri No ne liajha mii heddau do jhamma ta tengare, do wala kea-kea ngati guru-guru aigama he. **1:23** Pa dhara awe naanne ta maho ke heddau do wujhu la dhara ammu hebhajha ne jhe do nga peka-pekarra, **1:24** "Wo Yesus do Nazaret, ddhei ta tao ne nga ke au penaja nga jhi hedhe? Ta ma pemade jhi ke ri Au? Do tade ri ya ta nadu Au. Au ke ne ddau pepu-peju do mmau do megala ne do ngati Deo!" **1:25** "Pehangngo-anni!" ne jhege ri Yesus ne wango do naanne, "mahhu-anni au ngati dhara ddau do napoanne!" **1:26** Ta kenyoke ke do maddu-maddu pebito-bato la hebhakka-bhakka ne ddau do anne ri wango ne, jhe mahhu-anni ngati ddau do naanne nga peka. **1:27** Ta madalae ke ne ddau he hari-hari, jhe lii ro heddau pa heddau, "Bhoka-eh, ne nga ke ne na hedhe? Hahhi liajha do wiu! Nga mina harre neworawwu henginga, ta lii he we No pa wango-wango do na harre ta mahhu-anni, ta i'a pedutu he we ro pa No!" **1:28** Moko ne lii jhara lua Yesus dhe dhai henginga ne menyabbha dhangnge la hari hewue ihi rai Galilea. **1:29** Ta pekaddhi ke Yesus nga ana hekola No he ngati ammu hebhajha ne, jhe kako la ammu Simon nga Andreas. Mina harre lema Yakobus nga Yohanes do penau lema la anne. **1:30** Ina matu ri Simon era do emo pa era bba'i no. Ta dhai Yesus nga ana hekola No he ta maho la dhara ammu ne, ta pika ke ro pa Yesus ne jhara lai do naanne. **1:31** Moko ta kako ke Yesus la nga ina matu ri Simon ne, jhe parro ne ruai no. Ta pekaddhe ke no ri Yesus. Ta ie dhangnge ke no ti emo ne. Ri do mina harre ke, ta kako ke no la pemoko nga'a-nginu tu ro. **1:32** Pa dhara maddha lodho he, do janna ke mada lodho, ta dakka ke ddau lowe nga aggu hari-hari ddau do paddha nga do wujhu, la nga Yesus. **1:33** Hari-hari ddau pa dhara rae do naanne ta dakka ke la peworo penyabbhu la ubha kelae ammu do naanne. **1:34** Moko ta peie ke ri Yesus do ae ddau do nga paddha heworawwu heworawwu paddha do na harre, jhe hudhi-keluru lema ae wango ngati ddau do lakka ri wujhu he. Ne wango-wango do harre adho do wie ri Yesus ta pedai lii rowi do tade ke Yesus ri wango ta nadhu No. **1:35** Ta bhale ma bhalli-rai ne, pa dhara rai jhammi-ae-ae, ta kaddhi ke Yesus jhe kako ngati ammu do naanne. Ta kako ke No la hahhi era do keliu pa tele ngati dhara rae do naanne, jhe

hebhajha No pa era do naanne. **1:36** Tapulara Simon nga ihi-anga no he ta kako ke la kale Yesus. **1:37** Ta dhai ta peabu ro nga Yesus, moko ta lii ke ro, "Hhai ke hari-hari ddau do pekale nga Ama." **1:38** Tapulara ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Mai we di ma peterue ne loro jhara kako dila dhara rae do wala he ri, rae-rae do peumu he pa dhe. Do jhamma lema ya ta la peliba lii la era do na harre, rowi ne dakika Ya ma raiwawa do nadhe, tu lai do naanne ke." **1:39** Rowi do mina harre ke ta bela-ta lappa ke Yesus la hebhakka-hakka pa hari hewue ihi rai Galilea, jhe peliba lii pa ammu-ammu hebhajha, jhe hudhi-keluru ne wango-wango he ngati hari-hari ddau do wu jhu. **1:40** Ta dakika ke heddau do paddha nadato la nga Yesus. Ta dhai no la nga Yesus, ta lakku rutu ke no pa hedhapa Yesus, jhe lii no, "Kita ddhei he Ama, do nara ma Ama ta peie ya." **1:41** Ta ruba dhara ke Yesus nga ddau do naanne. Hakku ta bhuje ke ri No ne ddau do naanne, Jhe lii, "Do ddhei Ya ta peie au!" **1:42** Pa awe naanne dhangnge ta ie ke ne ddau do naanne ngati paddha no ne. **1:43** Moko ta lii ke Yesus pa no ta bhale jhe lii, **1:44** "Jaga eeh, bhole pedhiri au ie ta pa nadu we, tapulara kako we au la nga mone tunu nga menahu, jhe ami we au pa ro ta peteleo ta do ie tarra ke au ngati lua paddha au dhe. Ki alla pemina harre, jhe kako au la jhole ne bhara jhula au, pedute nga lii do dare ri Musa, mii hahhi tada tu ddau lowe, ta do ie tarra ke au ngati lua paddha au." **1:45** Tapulara we ne tao ddau do naanne, ta pedhire ke ri no la hebhakka-bhakka ne jhara lai do naanne, hakku nara dho ke Yesus ta kako nga peteleo-leo-anni la dhara rae do naanne. Wata ke No ta pee pa tele he ke, pa era-era do keliu he ke. Maji lema ta mina harre, pee ma nga dakika loro ne ddau la nga No, ti hebhakka-bhakka.

2:1 Ta ludu parri lodho, ta bhale ke Yesus la Kapernaum. Moko ta menyabbha ke lii ta do era ke No pa ammu. **2:2** Moko ta ddakka ke ddau do ae la nga Yesus. Ta peworo penyabbhu ke ro pa anne tade bhule dho ke ne era ri. Pa ubha kelae ne le do dhai kehahhi ke ri ddau. Moko ta pedhae ke ri Yesus ne lii do ngati Deo ne pa ro. **2:3** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus, ta dakika ke do appa ddau nga mere heddau do made heatta ju la nga Yesus. **2:4** Tapulara taga ta ri do rihi ae ke ddau, nara dho ke ro ta

peumu-anni nga Yesus. Hakku ta ha'e ke ro la dhida, jhe boka ruammu pemaddhi nga era titu Yesus. Ta alla peminaharre ta pedhule ke ro ne ddau do paddha ne hela'u-la'u nga dappi no ne la hedhapa Yesus. **2:5** Ta ngaddi ri Yesus ta do dhai tarra ne mone-ae lua manno nga kaho ro, moko ta lii ke Yesus pa ddau do paddha ne, "Wo ana Ya, hari-hari ne lubhu harro nga menyilu au, alla ke pepehai-pehuba." **2:6** Do parri ddau guru aigama do era do mejaddhi pa anne, ta penge-nge ke ri ro pa dhara ade, **2:7** "Bhani tarra ddau nadhe ta pali mina harre ee! Ta kare menihe Deo ri no dhe. Nadu ke do nara ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu, wala ngati Deo miha?" **2:8** Pa awe naanne dhangnge lema do toi ke ri Yesus, ne penge ro ta do mina harre. Moko ta lii ke Yesus, "Ta nga mu hakku pee nga penge-nge mina harre pa dhara ade mu?" **2:9** Nami do rihi ne memudhe; pali ta, 'Lubhu harro nga menyilu au, do alle ke pepehai-pehuba', we pali ta, 'Kadhi we au, aggo we ne dappi au jhe kako we au?' **2:10** Tapulara mita toi ri mu, pa dhara awe nadhe ta peteleo ke pa mu ri Ya ta do pa danni raiwawa do nadhe, Ana Ddau Raiwawa do nga higa ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu." Moko ta lii ke Yesus pa do paddha ne, **2:11** "Kaddhi we au, aggo we ri au ne dappi au, jhe bhale we au la ammu au!" **2:12** Ta kaddhi ke ne ddau do naanne, jhe aggo ri no ne dappi no, jhe mahhu-anni ngati anne nga heleo ri hari-hari ddau do era paanne. Dhai madalae ne ddau do na harre. Ta wue-waje ke Deo ri ro. Ta lii ke ro, "Ngaddi de dho di ta peabu nga lai do mina hedhe!" **2:13** Ta bhale ri ke Yesus la ngidi eilobo Galilea. Ae ne ddau do dakka la nga Yesus. Ta wie ke ri Yesus ne liajha pa ro. **2:14** Pa dhara nga kako Yesus pa anne, ta ngadde ke ri No heddau mone dhuki bhea, ne ngara no Lewi ana ngati Alfeus, era do mejaddhi pa katto era hammi bhea ne. Ta lii ke Yesus pa no, "Mai ma pedute Ya." Moko ta kaddhi ke no jhe la pedute Yesus. **2:15** Pa dhara awe nga mejaddhi ta nga'a Yesus pa ammu Lewi, ae ne mone dhuki bhea nga ddau-ddau do pali ta ddau do woapa he do dakka la nga'a hela'u nga Yesus nga ana hekola No he. Rowi do ae ti telora ro do pedute Yesus. **2:16** Do parri ddau guru aigama ngati kejie do Farisi, do ngadde Yesus ta nga'a hela'u la'u nga mone dhuki bhea he mina harre lema nga ddau-ddau do hala loro jhara kako he. Moko ta kebhali ke ne guru

aigama he pa ana hekola Yesus he, "Ta nga hakku nga'a hela'u-la'u ne guru mu nga mone dhuki bhea he mina harre lema nga ddau-ddau do hala loro jhara kako he?" **2:17** Do rangnge ri Yesus ne likebhali ro do naanne, moko ta bhale ke ri No, "Ki ddau do ie adho do paralu nga dote, wata ke ddau do paddha we. Ne dakka ya, adho ta ma pedoa do laje ne ngi'u no ta do woie, tapulara tu ddau do tade ne ngi'u no ta do woapa." **2:18** Pa dhara hewari, pa awe nga puasa, ana-ana hekola Yohanes Mone Pejhiu nga do Farisi he; ta dakka ke ddau la nga Yesus jhe kebhali, "Ta ne ana heko la Yohanes Mone Pejhiu nga ddau ana hekola do Farisi he hakku puasa, jhe dhai ne ana hekola Ama adho do puasa?" **2:19** Ta bhale ke ri Yesus, "Pa era lai-ala peloko nga'a, adho ke ne tamu-tamu he do nga'a pa anne? Do bhara tatu ke ro ta nga'a nga era hela'u-la'u ko ne mone ngedhe ne. **2:20** Tapulara do ta dhai ma ne awe ne mone ngedhe ne ta aggo ti telora ro hine. Dhai pa awe napoanne ke hine, jhe itu do dho nga'a-ngi nu ro. **2:21** Bhule dho ddau do kelapu bhajhu do bura ri bhalla do wiu. Rowi ne bhalla kelapu do wiu ne, do ta kepudhu, jhe pemejarre rihi ae ri ne bhajhu do na anne. **2:22** Mina harre lema, bhule ledho ma ddau do hali ei-ago do wiu la dhara haku kuri do dui. Rowi ri ei-ago do wiu ne do ta pekepahho ne haku kuri do dui ne. Pedakka rahi ta hora ila wue he ke hari dhue. Ei-ago do wiu do jhamma ta ihe la dhara haku kuri do wiu lema!" **2:23** Pa dhara helodho, lodho Pengaha-ihhi, pa dhara nga narru Yesus jhara hewue maa gandum, moko ne ana hekola Yesus he, ta ghattu ke ne wuri gandum he. **2:24** Moko ta lii ke ne do Farisi he pa Yesus, "Ta nga hakku pehiu ne ana hekola Au he nga uku aigama di; nga tao ri ro ne lai do dho jhamma pa lodho Pengaha-ihhi?" **2:25-26** Ta bhale ke ri Yesus, "Ngaddi dho mu ta ajha, ne nga ne do tao ri Daud, pa dhara awe Abyatar do jadhi kattu mone-ae ngati mone tunu-menahu he. Pa awe menganga Daud nga ddau-ddau no he, jhe adho ke ro do era ri nga bhara nga'a, do maho Daud la dhara Ammu Deo, jhe la nga'a ne roti do alla pejhula pa Deo he. Nga mina harre lema do wie ri no ne roti do harre pa ddau-ddau no he. Jhe ne pa petu ne, pa dhara uku aigama di, wata ke mone tunu-menahu he we ne do ie ta nga'a ne roti do na harre." **2:27** Moko ta lii ri ke Yesus, "Lodho Pengaha-ihhi do tao tu ddau raiwawa, adho ddau raiwawa tu Lodho

Pengaha-ih. **2:28** Hakku Ana Ddau Raiwawa do nga kuaha, mina harre lema penaja nga lodho Pengaha-ih.

3:1 Ta bhale ri ke Yesus la ammu hebhajha ne. Pa anne do era heddau do made hebhakka. **3:2** Pa anne do era lema ne ddau do ddhei ta kale-kale ne hala Yesus, mita nara ro ne loro jhara ta pemaho likela penaja nga Yesus. Hakku ta pee nga heleo loro ke ri ro, ta do medae marra ta peie ri Yesus ddau pa lodho Pengaha-ih ne. **3:3** Moko ta lii ke Yesus pa ddau do made hebhakka ne, "Mai ma titu ma dhe, pa hedhapa dhe." **3:4** Moko ta kebhal ke Yesus pa ddau-ddau do era pa anne, "Pedutu nga uku aigama, ne nga ne do jhamma ta tao ri di pa lodho Pengaha-ih? Tao lai do woie we tao lai do woapa? Ta peie ddau we ta pemade ddau?" Ta pehangngo-anni we ro hari-hari. **3:5** Nga bubu dhara ta heleo ke ro pekeheru ri Yesus, tapulara do nga hedui lema ne ade No. Rowi do rihi tarra ro ne adu kewadu-kattu. Moko ta lii ke Yesus pa ddau do made hebhakka ne, "Jhole ne ruai au ma dhe." Ta jhole ke ri ddau do naanne ne ruai no, moko ta ie dhangnge ke no. **3:6** Moko ta langnga ke ne Farisi he, ti ammu hebhajha ne, jhe la peli dhangnga nga do parri do pehala'u lii nga Herodes, tu ta pemade Yesus. **3:7** Ta pejjhau-anni ke Yesus nga ana hekola No he la ngidi Eilobo Galilea. Moko dhai ae ddau ngati Galilea do kako la pedute Yesus. Ae lema do dakka ngati Yudea, **3:8** ngati Yerusalem, ngati ih rai Idumea nga ngati ih rai do pa hebhakka bira dimu Yordan nga ngati rae-rae do peumu nga Tirus nga Sidon. Hari-hari ro dakka la nga Yesus, rowi do rangngi ke ri ro ne lai-lai do alla petao ri No he. **3:9** Do dhai rihi ae ne ddau do na harre, hakku tade lii Yesus pa ana hekola No he, ta pemoko kowa tu No, mita do dho pekedhaddo No ri ddau lowe he. **3:10** Do dhai worawwu ae lema ne ddau do paddha ne do peie ri Yesus, hakku ro ne do paddha he do pee nga perubhi-rai ke ta peumu-anni nga Yesus, mita nara ro ta bhujje No. **3:11** Mina harre lema ne ddau do wujhu he, ki ngadde ke Yesus, ta mejura dhangnge ke ro pa hedhapa No jhe peka, "Au ke ne Ana Deo ne!" **3:12** Tapulara labba made ri Yesus ne wango-wango do na harre, mita do dho peteleo ri ro ta nadu No. **3:13** Ta alla pemina harre, ta ha'e ke Yesus la hewue bhojo, jhe pedoa ri No, ne ddau-ddau do maddhi pa No. Moko ta

dakka ke ne ddau-ddau do na harre, **3:14** ta pidhi ke ri No ngati telora ro do na harre, henguru do dhue ddau. Ta lii ke Yesus, "Ne pidhi mu hari-hari do na hedhe ri Ya, mita ie ke mu ta penau-pelere nga Ya, jhe ta pepu ri ya la pelebe ne Li Hagga Dhara do ngati Deo ne, **3:15** jhe do ta nara mu kuaha ta hudi-keluru hega-henga kerabba." **3:16** Na hedhe ke ne ngara ro hari henguru do dhue ddau: Simon (do pedoe lema ta Petrus). **3:17** Yakobus nga Yohanes tuahhu no, ana-ana ri Zebedeus (do pehuni ne ngara ro ta Boanerges, pa lii di "ana dhoru"), **3:18** Andreas, Filipus, Bertolomeus, Matius, Tomas, Yakobus ana Alfeus, Tadeus, Simon mone Jhuru-kattu ne **3:19** nga Yudas Iskariot do mone pewie Yesus ne. **3:20** Ta alla pemina harre ta bhale ke Yesus la ammu. Tapulara ta jila ri ke ne ddau lowe he ne dakka la anne la peworo ro, hakku nara dho ke Yesus nga ana hekola No he ta nga'a-nginu. **3:21** Ne ddau-ddau he lii pa Yesus, "Alla ke No pewujhu!" Jhe dhai ta rangngi ri a'a-ari No ne lai do na poanne, ta kako ke ro ta la aggo Yesus ngati era do naanne. **3:22** Mina harre ne lii guru-guru aigama do dakka ngati Yerusalem he, "Nnai do maho ri Beelzebul ke pa No! Kattu ngati henga-henga kerabba do naanne ke ne do wie kuaha pa No ta hudhi-keluru ne henga kerabba he." **3:23** Moko ta pedoa ke ri Yesus ne ddau lowe do na harre, jhe pedhiri pa ro parri bhue lipehakku. "Mina mii ne nara ta jadhi, henga kerabba hudhi ri henga kerabba," ane Yesus pa ro. **3:24** "Kinga hewue rai pereda do menyalla pa dhara parri bhue kejie do pee nga pemuhu, moko nara dho ke ne rai pereda do napoanne ta era loro. **3:25** Jhe kinga pa dhara hewue ammu-kemali, adho do era ne lua heujhu-headde, jhe hari-hari ne ddau do pa dhara ammu-kemali do naanne do pee nga pehibhi-penyami, moko ne dhara ammu-kemali do naanne do ta mae-te bho-ttei. **3:26** Kinga pa dhara rai pereda Wango, do era ne lua pehagghi-pebhagi nga lua peparapetabbhu, moko ne rai pereda do napoanne rajja dho ke ne titu, do ta ele nga henginga. **3:27** Bhule ledho ma heddau do nara ta maho la dhara ammu heddau do rui, jhe la rabe ne unu-oha no, ki do dho ujhe dae uru jhara ri no ne ddau do rui do ne. Ki alla pemina harre jhe itu nara ri no ta rabe ne unu-oha ddau do naanne. **3:28** Do jhamma ta toi ri mu! Kinga tao ddau lubhu harro nga menyilu jhe pali ne likara nga menihi, do nara ko no

ta pehuba. **3:29** Tapulara kinga kare nga menihe Henga Deo ri no, adho ke no do ta nara ri lua pehuba! Rowi ne lua kara nga menihi do napoanne, hahhi luaunu-kolo-taddhu do peloro." **3:30** (Hakku lii Yesus mina harre, rowi era do lii, ta Yesus domaho ri henga kerabba). **3:31** Ta alla pemina harre ta dakka ke la nga Yesus, ina nga tuahhu-tuahhu No. Do titu ta mata pa tele he we ro, jhe lii pa ddau he ta la pedoe Yesus. **3:32** Pa awe naanne do ae ddau ne do mejaddhi pewore Yesus. Ta lii ke ne ddau he pa Yesus, "Ama, ina nga tuahhu-tuaahhu Ama, hhai pa tele ni. Hhai ta kale Ama ri ro." **3:33** Ta bhale ke ri Yesus, "Nadu ke ne ina Ya? Nadu ke ne tuahhu-tuahhu Ya?" **3:34** Ta alla pemina harre, ta heleo ke No ju la nga ddau-ddau do mejaddhi pekehero No he, jhe lii, "Na hedhe ke ne ina nga tuahhu-tuaahhu Ya! **3:35** Ddau do pedute ne lua ddhei Deo, no ke ne tauhhu ya do momone nga do mobanni nga ina Ya."

4:1 Ta wie liajha ke ri Yesus pa ngidi Eilobo Galilea. Do ae tut-tu ne ddau do pewore No paanne. Ri do mina harre ke, hakku ta kako ke Yesus la mejaddhi pa dhara hewue kowa do era pa dhara ei ne, jhe ne ddau lowe he do titu pa ngidi eilobo ne. **4:2** Moko ta ajha ke ri Yesus ae lai pa ddau lowe he nga pake lipehakku. Mina hedhe ke ne ajha ri No ne ddau lowe he. **4:3** "Dhanno we ri mu! Ta era ke heddau mone jhagga worai-wowadu, do kako la liba wini. **4:4** Pa dhara nga liba ne wini he, era haghe do bunu pa rujhara. Moko ta dakka ke dolila, jhe la tutu tade alla ne wini do na harre. **4:5** Haghe ri era do bunu la era do wowadu-wadu jhe do meni ne worai. Henginga ne muri ne wini do na harre, rowi do meni ne worai, **4:6** tapulara ta dhai ta dhida lodho, moko hari-hari ne wini do muri he ta jhari ke ta merajhu jhe made, rowi adho dhai meramma ne amo he la ro'a worai. **4:7** Haghe ri era do bunu la ro'a koo nga huki. Moko ri ko nga huki do na harre ta muri ke jhe hengappi pekewowo ne wini do muri do na harre, hakku nara dho ta wila nga wue. **4:8** Tapulara era lema ne wini he do bunu pa era do wwau-bahha. Ne wini do na harre muri nga woie, henginga ne ju, jhe wila jhe wue, era do tallu nguru, era do anna nguru, era do hengahu wari lipa." **4:9** Ta alla pepedhire ne lipehakku do naanne, ta lii ke Yesus, "Ki do nga wo dilu mu, dhanno we!" **4:10** Pa dhara nga kiha

miha Yesus, ta dakka ke ke ne ddau do alla pedhanno ne lipehakku Yesus he langa No, hela'u-la'u nga hari henguru do dhue ddau ana hekola No he. Ta ami ke ro pa Yesus ta peteleo ne lua pedabbho lipehakku do naanne.

4:11 Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Pa mu do alla ke pewie ne lua ruba dhara tu ta tada ne jhara lua do mina mii Deo ne pereda. Tapulara ddau-ddau tele, do ajha ri lipehakku, **4:12** mita, 'Do ta pee ma ro nga heleo loro tapulara tada dho ne nga ne do ta jadhi, do pee ma ro nga dhanno loro tapulara tada dho, nadhe ne jadhi mita ie ke ro ta bhole ngaddi jhe tada jhe bhole dakka la nga Deo jhe pehai-pehuba ro ri Deo.' "

4:13 Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ki do ado mu do tada ne lipehakku do naan ne, mina mii ri ke mu ne nara ta tada ne lipehakku do hewala he ri?

4:14 Ne mone liba wini ne, wala dhoke ngati ddau do pelebe ne lii do ngati Deo ne. **4:15** Wini do bunu la rujhara ne do hala ke mii ddau-ddau do dhanno do tenae ne lii jhara lua mina mii Deo na pereda. Mina harre ne dhanno ri ro, jhe dakka Wango la aggo ne nga ne do lebe pa dhara ade ro.

4:16 Wini do bunu pa era do wowadu-wadu ne, do hela'u ke mii ddau-ddau do dhanno ne lii do naanne, jhe hamme nga mengallu nge nga kehaka dhara. **4:17** Tapulara ne lii do naanne dhai dho ta meramma ne amo pa dhara ade ro. Ki peabu ro nga lua hedui herui kiadho lua dede nga merahhu taga tari lii do naanne, ta naja-anni dhangnge ke ro. **4:18** Wini do bunu pa telora koo nga huki he do dho hala ke mii ddau-ddau do dhanno ne lii do naanne, **4:19** tapulara do kedhue-kepapi ne jhara lua muri mada ro, jhe do ddhei ta muri mada pa dhara keruka-kerakki. Lua ddhei ta hudhe-kajhe-dhae hari-hari lai, do maho la dhara ade ro. Rowi do mina harre ke ne lii do ngati Deo ne, do wiwo pekewowo ke ri lai-lai do na harre pa dhara ade ro, hakku ri do mina harre ke nara dho ta era nga wila nga wue. **4:20** Jhe ne wini do bunu pa worai do wwau-bahha ne, do dho hala ke mii ddau-ddau do dhanno do tenae ne lii do naanne jhe hamme nga woie, jhe wila jhe wue dhai ae, era do tallu nguru, era do anna nguru nga era do hengahu wari lipa ne wue ro." **4:21** Ta lii ri ke Yesus, "Ngaddi marra ddau ta pekini lapu jhe la hugure ri guhi, kiadhola pejaddhe la dha'i era bba'i? Ta do adho ke ri no ta la pejaddhe pa era pejaddhi lapu ma?

4:22 Adho do ta era ne lai do pehuni do dho me dae ta teleo; jhe bhule

dho ne lai do wowuni do dho medae ta boka peteleo. **4:23** Rowi do mina harre ke, ki do nga wodilu, dhanno we!" **4:24** Moko ta lii ri ke Yesus, "Heleo we ri mu pewoie-ie ne nga ne do dhanno ri mu do nadhe! Ri ruuku do pake ri mu tu ddau do wala, do ta uke bhale wari pa mu ma ri Deo -- do medae ta rihi ri ko. **4:25** Rowi nadu do nga unu oha, do ta wie ri perihi ae pa no; tapulara tu ddau do dho bhule ke nga wuru ne nga-nga, ne do hudi do era pa no ne do ta aggo bhale wari ngati no." **4:26** Ta peterue ke ri Yesus ne lipedai No, "Kinga dhai Deo ta pereda mii Duae, ne jhara lua no, nara ta pehakko mii heddau do la liba wini pa maa no. **4:27** Ta maddha le ta bba'i ke no, ta hhau lodho ta kaddhi ke no. Pa dhara awe naanne lema ta muri ke ne wini-wini do na harre, jhe ju lodho ju kepai. Tapulara mina mii ne wini do na harre ne muri jhe ju kepai, nara dho ta toi ri ddau do naanne. **4:28** Ri worai ne ma we miha ne peera nga wila nga wue; uru jhara-jhara pago ne, jhe wuri ne ri, jhe itu namuhi ne. **4:29** Jhe ki ihi ke ne gandum do na harre, moko ta la waggi ke ri ddau do naanne, rowi do dhai ke ne awe ghattu ne." **4:30** "Ki dhai Deo ta pereda, nara ta pehakko nga ne nga ke ri di?" ne kebhalu Yesus pa ro wari. "Lai ne nga ke ne do nara ta pake ri di tu ta pejhare ne jhara lua no? **4:31** Kinga dhai ke Deo ta pereda, ne lua no do mii lipehakku do nadhe ke: Henamuhi wo sawi do dhai kenori ngati telora namuhi woajhu pa raiwawa. **4:32** Tapulara kinga dhai ke ta muri, do ta jadhi ta hekepue ajhu do rihi mone-ae ti telora hari-hari ajhu. Ne kejanga-kelai no do dhai heraga nga mamu rrau, hakku hari-hari do lila dakka laanne, jhe la tao nyabbhu la ro'a rame no." **4:33** Mina harre ke Yesus ne wie liajha pa ddau he nga pake jhajhi ae lipehakku do mina harre, mina mii ne do dhae ri lua tada ro. **4:34** Loro-loro Yesus ne pake lipehakku kinga dhai ke No ta ajha ne ddau do na harre. Tapulara kinga Yesus we miha nga ana hekola No he, ta peteleo ke ri No, hari-hari ne lipehakku do na harre pa ro. **4:35** Pa dhara maddha lodho, pa lodho do naanne, ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Mai we di ma pekaddhi la hebhakka-rai." **4:36** Moko ta ha'e ke Yesus la dhara kowa, ta hani le ke ri ana hekola No he ddau lowe he, jhe ha'e ro la dhara kowa do ha'e ri Yesus ne. Do era lema ne kowa-kowa do wala paanne. Ta alla pemina harre. Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke Yesus nga ana hekola No he. **4:37** Rihi

dho ne tui ngati naanne, ta dakka ke raga nga opo. Jhari ta wabbe nga tube ne kowa ne ri kolo dahi. Miga ke ta tobo ri ei ne kowa ne. **4:38** Pa dhara awe naanne Yesus do bba'i nga nallu pa nallu, pa wui kowa ne. Ta pekaddhe ke No ri ana hekola No he. Ta lii ke ro, "Ama Guru, pedhuli dho ke Ama, ki ihilaka di?" **4:39** Moko ta kaddhi ke Yesus, jhe jhege ri No ne ngallu do naanne, jhe lii No pa eilobo ne, "Pehangngo-anni, ketanna we!" Ta ketanna ke ne ngallu ne, mina harre lema ne eilobo ne, bhule dho ke ta kemuki-keiko ri. **4:40** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No ne, "Ta nga mu hakku meda'u? Ta nga mu hakku do dho parahajha pa Ya?" **4:41** Moko ta meda'u ke ro, jhe lii ro heddau pa heddau, "Nadu ke ne ddau do nadhe ne pa petu ne, hakku ta i'a pedutu he we ngallu nga kolo nawa pa lii pali No."

5:1 Ta dhai ke Yesus nga ana hekola No he la hebhakka-rai, pa ihi rai Gerasa. **5:2** Ta dhai dhangnge Yesus ta puru ngati kowa ne, ta dakka ke langa No heddau momone do mahhu-anni ngati ro'a-ro'a lie do pake ta raidare. **5:3** Ne ddau do naanne do wujhu jhe do pee pa ro'a-ro'a raidare he. Adho ke no do nara ri ta akke; maji lema ta akke ri rate. **5:4** Jhajhi wari ke ne kae no he hari appa laa ta ujhe ri rate, tapulara ta pehappo we ri no hari-hari ne rate do na harre. Mina harre lema ne tuki bhahhi do petuke pa rubhebho no he, pepada le ri no. Do wala wewo tarra ne rui no, hakku bhule dho ke ddau do nara ta kappe no ri. **5:5** Anni lodho nga anni maddha pee nga pekemale-anni pa raidare nga pa kolo bhojo he ke no, jhe pee nga peka-pekarra, jhe garre-garre ne ngi'u ni ri wowadu tade no'e. **5:6** Ta ngadde Yesus ri no ngati jjhau, ta perai-loro ke no jhe la mejura pa hedhapa Yesus. **5:7** Nga lipeka do ie ta nga-nga ne maddu, ta lii ke no, "Yesus Ana Deo Tabbho-rai Tabbho-liru! Do ta tao ne nga ke Au pa jhi we? Nga ngara Deo, ne ame ri ya pa au, bhole wolo we ya ri au." **5:8** (Hakku lii ne ddau do na anne mina harre pa Yesus, rowi doalla ke Yesus peli pa no, "Wango-apa, mahhu-anni au ngati ddau do nadhe!") **5:9** Moko ta kebhalu ke Yesus pa no, "Nadu ne ngara au?" Ta bhale ke ri ddau do naanne, "Ngara ya 'Legiun' -- rowi jhi hedhe do rihi ae!" **5:10** Dhai meggai no ne ami loro-loro pa Yesus ta bhole lii pa wango he ta mahhu-anni ngati

ihirai do naanne. **5:11** Peumu nga era do naanne do era ne wawi do dhairae, do pa dhara nga kale nga'a pa keraha lede. **5:12** Moko ta ami ke ne wango do na harre pa Yesus, "Lii we pa jhi ta maho la dhara wawi-wawido na hidhe." **5:13** Ta o'o he ke Yesus. Hakku ta mahhu-anni ke ne wango do na harre ngati ddau do naanne, jhe maho la dhara wawi-wawido na harre. Hari-hari ne kewolo wawido na harre, ta takka ta perai ke, jhe rijula dhara eilobo ne jhe janna hari-hari. Era ma ne wawido na harre ta dhue tabbha ngi'u he ne ae. **5:14** Moko ta perai ke ne mone bhata-mone bhata wawihe la dhara rae jhe la pe lebe ne lai do naanne nga pa rae-rae do peumu he nga rae do naanne. Moko ta mahhu-anni ke ne ddau-ddau he la heleo ne lai do alla pejadhi do naanne. **5:15** Ta kako ke ro la nga Yesus, moko ta ngadde ke ro ne ddau do wujhu ne do era do mejaddhi pa anne. Era do nga pake bhara ke no, jhe do mmau dhara ke. Moko ta meda'u ke ro hari-hari. **5:16** Ne ri ddau-ddau do alla ke pengadde miha ne lai do jadhi pa ddau do naanne nga pa wawi-wawido na harre, ta kako ke ro la pedhiri ne lai-lai do na harre. **5:17** Moko ta ame ke Yesus ri ddau pa ihirai do naanne mita ie No ta langnga ti anne. **5:18** Ta dhairae pa Yesus ta ha'e la dhara kowa ne, moko ne ddau do ie ngati wujhu ne ta ami ke pa Yesus mita ie no ta pedutu le. **5:19** Tapulara o'o dho Yesus. jhe lii pa No, "Bhale we au, jhe la peke we pa a'a-ari au, ne nga ne do alle petao ri Deo tu au, jhe do mina mii ne worawwu ie No penaja nga au!" **5:20** Moko ta kako ke ne ddau do naanne, jhe la pedhire pa ihirai Henguru Bhue Rae, ne nga ne do alla petao ri Yesus penaja nga ngi'u no. Ta madalae ke ro hari-hari ta rangnge ne lii do naanne. **5:21** Ta bhale ke Yesus la hebhakka-rai. Pa ngidi eilobo do naanne, do ae ke ddau ne do dakka la pewore Yesus. **5:22** Ta dakka ke heddau ne ngara no Yairus. No heddau kattu ngati ammu hebhajha do era pa dhara rae do naanne. Ta ngadde Yesus ri no, ta la mejura ke no pa hedhapa Yesus, **5:23** jhe noho ne ame Yesus, "Ama, ana ya, ana mobanni, n'ai ke do paddha mejanni. Ruba kowe ne dhara Ama, ta la bhuje ne ihino, mita ie no, jhe ludu ta do dho made!" **5:24** Moko ta kako ke Yesus penau nga Yairus. Ae ddau ne do pedute No, jhe do pekedhaddo No ngati hari-hari kebhihu. **5:25** Pa telora ro do na harre do era heddau mobanni do henguru dhue bhue ttau ke ne tui ne lakka ri

paddha mili raa. **5:26** Alla ke hari-hari ne unu-oha no ne pake ta kehiwa dote-dote, tapulara bhule dho nara ta peie no, ta rihi ri we ne ju ne paddha no ne. **5:27** Do dhai ke ne lii do rangngi ri mobanni do naanne jhara lua Yesus. Moko pa telora ddau lowe do na harre ta pehedharra-anni ke no la nga Yesus ngati kejhunga, **5:28** rowi do penge ke ri no, "Hadhi ta baro he we ri ya ne juba No, do ta ie ya!" **5:29** Ta baro ke ri no ne juba Yesus, moko pa dhara awe do naanne dhangnge ta pengaha ke ne mili raa no ne. Ta toi ke ri no ta do ie ke no. **5:30** Pa awe naanne lema ta toi ke ri Yesus ta do era hahhi higa ngati dhara No do mahhu-anni. Moko ta kebhaha ke Yesus la nga ddau lowe he, jhe lii No, "Nadu ne do baro juba Ya?" **5:31** Moko ta lii ke ne ana hekola No he, "Ama, heleo miha we ri Ama, do mina hedhe ke ne worawwu ae ddau do pekedhaddu di. Bhole tenge ri we Ama ta kebhalo ta nadu ne do baro Ama!" **5:32** Tapulara pee ma Yesus nga heleo teru pekeheru tu ta kale ne ddau do la baro No ne. **5:33** Moko ne mobanni do naanne do toi ke ne nga ne do alla pejadhi pa ngi'u no ne, nga kerighi-keraggu ta la mejura ke la hedhapa Yesus, jhe ke lolo ke ri no hari-hari ne lai do alla ke pajadhi pa ngi'u no. **5:34** Moko ta lii ke Yesus pa mobanni do naanne, "Ana Ya, taga tari do parahajha ke au pa Ya, hakku nara ke au ta ie! Kako we au nga helama tona ie. Do ie tu-tu ke au!" **5:35** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus, ta dakka ke do parri ddau do pepu ti ammu Yairus, jhe la lii pa Yairus, "Ne ana Muri ne, alla ke pemade, tenge dho ke Muri ta pehedue Ama Guru ri la ni." **5:36** Wae dho Yesus ta pedhanno nga lii ddau do na harre, moko ta lii ke No pa Yairus, "Bhole kebhadhi au, parahajha we au pa ya!" **5:37** Moko ta kako teru ke Yesus, tapulara o'o dho No ta era ddau do wala ne do pedute No, wata ke Petrus, Yohanes nga Yakobus do pea'a-ari he. **5:38** Ta dhai ro la ammu Yairus, ta ngaddi ke ri Yesus ne lai do pa anne do dhai kenya'u ke, jhe era ke litangipali do maddu. **5:39** Moko ta maho ke Yesus, jhe lii pa ro, "Ta nga hakku kenya'u jhe tangi ri? Made dho ne naiki do nadhe, nee ta bba'i he we no!" **5:40** Ta mare ke Yesus ri ro. Moko ta lii ke Yesus pa ro hari-hari ta mahhu-anni la tele. Ta aggu ke ri Yesus, ina nga ama naiki do naanne nga ana hekola No do tallu ddau he, jhe maho la dhara kama naiki do naanne, **5:41** jhe lii pa No, "Talita kum," pa dhara lii rai di, "Ana mobanni, ne lii

Ya pa au, kaddhi we au!" **5:42** Moko ta kaddhi dhangnge ke ne ana mobanni do naanne, jhe kako. (Ne pemuri no, henguru dhue bhue ttau ke.) Hari-hari ddau do ngadde ne lai do naanne dhai madalae! **5:43** Tapulara labba made ri Yesus pa ro ta pedae-pejha'e ie ta nga nadu we ne jhara lai do naanne. Moko ta lii ke No, "Wie ko nga'a ne naiki na poanne."

6:1 Ngati era do naanne ta bhale ke Yesus nga ana hekola No he la rae nga kowa No. **6:2** Pa Lodho Pengaha-ihhi ta jhari ke No ta ajha ddau pa ammu hebhajha. Ae ddau ne do era paanne. Ta rangnge ri ddau do na harre ne liajha Yesus, dhai madalae ro. Ta lii ke ro, "Nara ngati mii ke ne na hidhe hari-hari ne ddau do na nidhe? Ta mina mii ke hakku nara No ta tao lua madalae?" **6:3** Ta adho ke, ta No dhe, ana tuka ajhu ne, ana ri Maria, jhe ne tuahhu No Yakobus, Yoses, Yudas nga Simon? Nawanni No lema he do pee pa dhe lema." Ri do mina harre ke, ta nyakke he ke Yesus ri ro tianne. **6:4** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Heddau nabi, pa mii we do nara ta takke pekerihe, tapulara ki pa rae nga kowa no miha nga pa telora wini nga huhu no nga pa nga tuahhu-tuahhu no, adho no do nara ta takke pekerihe." **6:5** Pa era do naanne nara dho ke Yesus ta tao ie ta hahhi lua madalae he, ti tu wata ta takke ne ruai No he ke pa do parri ddau do paddha, ta peie ro. **6:6** Ta madalae ri we pa Yesus, rowi do dho bhule ro do parahajha. Ta alla pemina harre ta kako ke Yesus la rae-rae do peumu nga era do naanne, jhe ajha ddau. **6:7** Ta pedoa ke ri No hari henguru do dhue ddau ne ana heko la No he, jhe pepu ri No do dhue-do dhu pa dhara ketajji-hetajji nga wie ri No ne kuaha pa ro tu ta hudhi-keluru wango. **6:8** Ta takka lii ke No mina hedhe, "Bhole aggu mu ne nga-nga tu pa loro jhara kako mu, titu wata kajji we. Bhole aggu mu bhara nga'a, mina harre lema alukohu doi ruba dhara, kiadho doi. **6:9** Pake we mu ma helapa, tapulara bhole aggu mu bhajjhu ta dhue bhalla." **6:10** Jhe lii lema No, "Kinga maho mu la dhara hewue ammu, pee we mu pa anne ta de dhai hape la awe pekaddhi ne mu ngati dhara rae napoanne. **6:11** Tapulara kinga dhai mu la hewue rae do dho hammi mu, jhe do dho pedhanno lema nga mu ne ddau-ddau pa anne, hane ri mu ne rae napoanne. Latte ri mu ne awu do era pa kabha jhalla mu, mii hahhi lai ta pekebhaddi ro!" **6:12**

Moko ta kako ke ne ana hekola Yesus he hari henguru do dhue ddau. Ta kako ke ro pelebe ne lii, ta do jhamma ke ddau raiwawa ta jharra ngati lubhu-harro nga menyilu ro. **6:13** Ae wango ne do hudhi ri ana hekola Yesus he, jhe ddau do paddha he, pehami ri ro ri eimanyinyi zaitun, jhe peie ri ro ne ddau do paddha do na harre. **6:14** Hari-hari lii jhara lai do jadhi do na harre do dhai la nga Duae Herodes, rowi ne ngara Yesus do dhai ketoo ke pa mii we. Era ddau do lii, "Yohanes Mone Pejhiu alla ke pemuri wari! Ri do mina harre ke hakku nara No ta tao lua madalae do na harre." **6:15** Tapulara era ri ma ddau do wala do lii, "No dhe Elia." Era lema do lii, "No dhe nabi, do mii hala heddau ngati nabi do rai-uru rai-tare." **6:16** Ta rangngi ri Herodes hari-hari ne na harre, ta lii ke no, "Do bhara tatu ke ta no dhe Yohanes Mone Pejhiu, do uru he do alla ke ya pe lii ta lore ne koko no ne. Pa dhara awe nadhe alla ke no pemuri bhale wari!" **6:17** Rowi pa uru ngati do naanne, do alla ke Herodes pe lii ta kappe Yohanes jhe lii ta pemaho la dhara ammu bhaddo. Hakku tao Herodes mina harre taga ngati lai Herodias ihi-ammu Filipus tuahhu Herodes ma miha. Rowi Herodias do jadhi ta ddau piara Herodes ke. **6:18** Taga ri lai do naanne ke, do loro-loro ke Yohanes pe lii mina hedhe pa Herodes, "Ie dho au ta piare ne ihi-ammu tuahhu au ne do napoanne!" **6:19** Rowi do mina harre ke, hakku ta takka-nui ke Herodias nga Yohanes, jhe ddhei ta pemade Yohanes, tapulara nara dho no rujhara ta tao ne lai do naanne, rowi do labbe ri Herodes. **6:20** Rowi do mina harre ke do alla ke Herodes pe li ta jage pewoie-ie Yohanes pa ammu bhaddo ne, rowi do meda'u no penaja nga Yohanes. Do toi ri no ta Yohanes heddau do woie do pepue ri Deo. Jhe do tarra, ki dhai ke Yohanes ta pedai lii, do ddhei lema Herodes ta dhanno maji le ma ta do hedui ne ade no. **6:21** Pedakka rahi, ta nara ke loro jhara Herodias ta dhai pa lodho pehenge lodho metana Herodes. Pa awe naanne, ta tao lai-ala ke Herodes tu hari-hari kattu mone pereda, kattu-kattu horodhadhu nga mone kettau-mone kettau ti ana rai pa Galilea. **6:22** Pa dhara lai ala do napoanne ta ledoo ke ne ana mobanni ri Herodias, jhe ne ledoo naiki do naanne do dhai pemengallo ne dhara Herodes nga hari-hari ddau do pedoa ri no he. Moko ta lii ke Herodes pa ana mobanni do naanne, "Ne nga ne do ddhei au, ami

we au, do ta wie ri ya pa au." **6:23** Moko ta pejaji ke Herodes nga ana mobanni do naanne nga pake hupa. Ne lii Herodes, "Ne nga ne liami au, do ta wie ri ya pa au, maji lema ta bhagi dhue ngati rai pereda ya dhe!" **6:24** Moko ta mahhu-anni ke ne ana mobanni do naanne, jhe la kebhal pa ina no, "Ina ne nga ne do rihi woie ta ame ri ya?" Ta bhale ke ri ina no, "Ame we ri au kattu Yohanes Mone Pejhiu." **6:25** Ta bhale ke ne ana mobanni do naanne la nga Herodes, jhe lii, "Ne ami ya, wie we pa ya nadhe dhangnge kattu Yohanes Mone Pejhiu pa dhara hewue dhula!" **6:26** Ta rangnge ri Herodes ne liami do naanne, dhai hedui ne ade no. Tapulara nara dho ke no ta nyakke ne liami do naanne, rowi do alla ke no pepehupa pa hedhapa ddau-ddau do pedoa ri no he. **6:27** Hakku ta pereda dhangnge ke no pa heddau mone jaga ta la aggo ne kattu Yohanes Mone Pejhiu ne. Moko ta kako ke ne do horodhadhu do naanne la ammu bhaddo ne, jhe la atte ne kattu Yohanes Mone Pejhiu. **6:28** Ta alla pemina harre ta aggo ke ri no ne kattu Yohanes ne pa dhara hewue dhula, jhe la wie pa ana mobanni do naanne. Jhe ri ana mobanni do naanne la wie wari pa ina no. **6:29** Ta dhai ta rangngi ne ana hekola Yohanes he, ne jhara lai do naanne, ta kako ke ro jhe la aggo ne ngi'u Yohanes ne ta la pedane. **6:30** Moko ta bhale ke ne ana hekola do pepu ri Yesus he, la peteni wari la nga Yesus. Ta pedhiri ke ri ro pa Yesus, hari-hari ne do alla petao nga ne do alla peajha ri ro he. **6:31** Do dhai ae tarra ne ddau do dakka nga do bhale, hakku nara le dho ke ta nga'a Yesus nga ana hekola No he. Ri do mina harre ke ta lii ke Yesus pa ana hekola he, "Mai we di la era do keliu, mita ie ta di we miha, jhe nara di ta pengaha ko pa dhara hemelila he." **6:32** Moko ta pekaddhi ke ro jhara kowa la era do keliu. **6:33** Tapulara do ngaddi ro ri ddau lowe he ta pekaddhi ngati anne, jhe do tada ta nadu ro. Hakku ta haggga ke ne ddau he ngati hari-hari rae pa ihi rai do naanne, ta perai-rai ke narru jhara kolo lede peuru-anni ngati Yesus nga ana hekolo he. **6:34** Ta dhai Yesus ta puru ngati dhara kowe ne, ta ngaddi ke ri No ne ddau lowe. Moko ta ruba dhara ke No nga ro, rowi do dho hala ke ro mii ki'i do dho bhule nga mone bhata he. Moko ta ajha ke ri No pa ro jhajhi ae lai pa ro. **6:35** Ta dhai ta maddha lodho, ta lii ke ne ana hekola he pa Yesus, "Umu ke ta maddha, jhe ne era do nadhe, era do kiha. **6:36** Rihie

Ama ta lii pa ddau-ddau do na hedhe ta bhale, mita nara ro ta walli nga'a-nginu pa rae-rae do peumu he ngati dhe." **6:37** Tapulara ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Penga'a ri mu we ro." "Ina eeh, hakku jhi ke ne do ta walli roti, do ne kebhue he do era ma ta dhue ngahu doi mela pudi he tu ta penga'a ne ddau ddau do na hedhe?" mina harre ke ne lii ana hekola he pa Yesus. **6:38** Moko ta kebhali ke Yesus, "Henga ne ae roti do era pa mu? Hakku ko ta heleo." Ta alla peheleo ri ro, ta lii ke ro, "He lammi bhue roti nga nadu'u lema dhue ngi'u." **6:39** Moko ta lii ke Yesus pa ddau he hari-hari ta mejaddhi pehekewolo-hekewolo pa dhida ruju'u he. **6:40** Ta mejaddhi ke ne ddau do na harre nga woie-ie, he kewolo-hekewolo. Pa hekewolo era ma ta do hengahu ddau he, nga era lema do lammi nguru ddau. **6:41** Moko ta aggu ke ri Yesus ne roti do lammi bhue he nga nadu'u do dhue ngi'u he, jhe tengara No la liru, jhe peha'e no kolo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre, ta pipi-pipi ke ri ruai no ne roti he, jhe wie ri No pa ana hekola No he mita la pebhagi-bhagi pa ddau lowe he. Mina harre lema ne nadu'u do dhue ngi'u he ne la pebhagi-bhagi pa ro hari-hari. **6:42** Ta nga'a ke ro tade bhahhu keni'i-ni'i. **6:43** Ta alla pemina harre ta peku pu ke ri ana hekola he ne roti do hiha he -- hari-hari ne do hiha he, hari-hari tobo henguru dhue hope. **6:44** Ne ddau do nga'a he, momone we era ma ta do lammi tabbha ddau he. **6:45** Ta alla dhangnge pemina harre, ta pepu ke ri Yesus ne ana hekola No he ta pekaddhi uru jhara ngati No, jhara kowa la Betsaida do pa hebhakka eilobo do naanne, jhe pa dhara awe naanne lema, ta lii ke Yesus pa ddau lowe he ta bhale. **6:46** Ta alla pegolo ne ddau lowe he, ta ha'e ke Yesus la hewue kolo bho jo, ta la hebhajha. **6:47** Ta maddha le, ne kowa do ha'e ri ana hekola Yesus he lohe ke hape la telora, tapulara Yesus miha pee koma pa kolo bhojo ne. **6:48** Do ngaddi ri Yesus, ne ana hekola No he do era do wohe hetenga made, rowi ngallu ngati hedhapa. Ri do mina harre ke, era ma pa telora wabba tallu nga wabba anna jhammi-ae he, ta dakka ke Yesus ju la nga ro, do narru pa dhida ei ne. Ta narru ke Yesus mii do ta peuru-anni he ngati kowa ana hekola he. **6:49** Ta ngadde Yesus ri ro, do kako pa dhida ei ne, pa ane ro, naanne wango ke, **6:50** ri do mina harre ke ta peka ke ro, taga tari meda'u. Rowi ri ro hari-hari do ngadde Yesus, ri do mina harre ke do dhai kebhaddhi tarra ro.

Tapulara ta lii ke Yesus pa ro, "Ketanna! Ya, Yesus. Bhole meda'u!" **6:51** Moko ta ha'e ke No la dhara kowa ne, jhe ngallu ne le ma ta ketanna ke. Ta dhai madalae ke ne ana hekola No he. **6:52** Lua madalae ri lammi bhue roti he, nara de dho ta maho la dhara penge ro. Dhai hedui tu ro ne jhara lai do na harre. **6:53** Ta dhai la hebhakka-rai ta penawu ke ro pa ubha dhara Genesaret. **6:54** Ta dhai ro ta mahhu-anni ngati dhara kowa ne, ta tade dhangnge ke ri ddau he, ta Yesus ne do dakka ne. **6:55** Moko ta perai loro ke ro la hebhakka-bhakka, la hari hewue ihi rai do napoanne, jhe jhari ta aggu ne ddau-ddau do paddha pa dhida era bba'i ro la nga Yesus. Ki rangngi ke ro, pa mii we ta do era ke Yesus, ta aggu ke ri ro ne do paddha he la era do naanne. **6:56** Pa mii we Yesus ne dhai -- pa rae do nami we, ta dakka ma ke ne ddau he la anne nga aggu -- do paddha he la era peede ddau. Jhe ami meggai-ggai ro mita ie ta wie lua pa do paddha he ta bhujhe he we ne juba Yesus, maji lema ta wui jhalla ne we. Hari-hari ne do bhujhe juba Yesus ne, ta ie he ke ti paddha ro.

7:1 Hekejie do Farisi nga do parri ddau guru aigama ngati Yerusalem, ta dakka ke la nga Yesus. **7:2** Ta ngaddi ke ri ro do parri ddau ngati ana hekola Yesus, do nga'a nga do dho lonye ruai pedutu nga uku aigama. Ne ana hekola do na harre adho do lonye ne kae ro, pedutu nga uku do peato pa dhara aigama. **7:3** Do Farisi he, mina harre lema hari-hari do Yahudi he, do dhai meppe ne pedutu uku nga hadha ama-appu. Nga'a de dho ro, kiadho dae ro do lonye ruai pedutu nga lai-lai do alla ke pepeato. **7:4** Ne nga ne do walli ti paha tu ta nga'a, do jhamma ko ta lonye uru jhara, jhe itu ie ta nga'a. Ae ri ko ne lai lai do wala, do ngati ama-appu ro, do pee nga kedhagu dhai bharra ri ro, mii lua lonye gela, mago nga nalu-nalu ngati mara. **7:5** Rowi do mina harre ke, ne do Farisi nga guru-guru aigama he, ta kebhal ke pa Yesus, "Ta nga ne ana hekola Au he, hakku nga'a nga do dho lonye ruai? Ta nga hakku do dho wae ta pedutu uku nga hadha ama-appu di?" **7:6** Ta bhale ke ri Yesus, "Mu hedhe do pote do appi. Hala tarra dho ke nga ne nga do pale ri Nabi Yesaya jhara lua mu hedhe hari-hari do mina hedhe, 'Mina hedhe ke ne lii Deo, Ne ddau-ddau do na poharre wata ke pa kuri ubha he we ne wie hu nga mejura pa Ya, tapulara

ne ade ro do jjhau ali-ali ngati Ya. **7:7** Parahuma wue he we ro ne wie hu nga mejura pa Ya, rowi ne do ajha ri ro lai do peato ri ddau raiwawa we jhe peege ri ro ta mii lai do peato ri Ya he!" **7:8** Lipedara-lipedara Deo awi ri mu la kejhunga, jhe ne lai-lai do peato ri ddau raiwawa ne do parro ri pebharra-bharra." **7:9** Ta lii ri ke Yesus, "Dhai i'a tarra mu hedhe ne nyakke ne lipereda Deo, mita nara mu ta kedhago ne liajha mu miha. **7:10** Ri Musa, alle ke pewie ne lipereda do nadhe, 'Takka we pekerihi ina nga ama mu', jhe, 'Nadu do kara nga waggi ama nga ina no, do jhamma ke no ta wole pemade.' **7:11** Tapulara ajha ri mu: Kinga era ddau do lii pa ina-ama no, 'Ne nga ne do jhamma ta wie pa ina nga ama, na poharre alla ke ri ya pejhula pa Deo', **7:12** moko ta peballe kattu he ke ri mu ne ddau do naanne, ti tenge no ta ruba dhara nga ina-ama no. **7:13** Hakku ri liajha mu pa ddau he, moko mu dhangnge ma miha ne do peeke ne liajha Deo. Jhajhi ae lai ri ko ne do mina hedhe ne do tao ri mu." **7:14** Moko ta pedoa ke ri Yesus ne ddau lowe he, jhe lii No pa ro, "Dhanno we mita ie mu ta tada! **7:15** Bhule dho ie ta hahhi he do maho ngati tele la dhara ubha do nara ta do dho pejhamma ddau pa hedhapa Deo, tapulara ne nga we do mahhu ngati dhara ddau, naanne ke ne do dho pejhamma ddau pa hedhapa Deo. **7:16** [Hakku nadu do nga wodilu, dhanno we!]" **7:17** Ta alla pehani ri Yesus ne ddau lowe he, jhe maho No la dhara ammu, mo ko ta kebhalike ne ana hekola No he, ne jhara lua pedabbho lipehakku No do naanne. **7:18** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Pee ko ma mu nga do dho tada dae? Tada de dho mu, ta do ne nga ne do maho la dhara heddau ddau, adho do nara ta do dho pejhamma ddau pa hedhapa Deo? **7:19** Rowi ne do maho ne, dho do lake jhara ade, tapulara do lake jhara dhallu, jhe mahhu-anni la kejhunga." Ri li pedai-lipedai do na harre ke, ne peteleo ri Yesus, ta do hari-hari bhara nga'a do ie ta nga'a. **7:20** Moko ta lii ke Yesus, "Lai do mahhu-anni ngati dhara ddau, naanne ke ne do pera'e no. **7:21** Rowi do ngati dhara, do ti dhara ade ke ne muri lua penge do woapa, do pedidi ddau la lua tao bhute nga dhawu, la loi nga mena'o, tabbhu ddau-pemade ddau, **7:22** kenyo-langa-huka, pote nga appi, kara-menihi ddau, nga ddhei ta tao lai do woapa, ddhei ta nga'a mada dalla kedhoa, bhule dho nga hadha, pana dhara, dhida ade, jhe do hedui ne peajha-pewolo. **7:23**

Hari-hari ne do woapa do na harre do dhubhu ti dhara ade, jhe ri lai-lai do napoharre ke ne do dho pejhamma ddau pa hedhapa Deo." **7:24** Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne, jhe kako No la ihi rai do peumu nga rae Tirus. Ta maho ke No la dhara hewue ammu, jhe adho No do ddhei ta toi ie ta ri heddau he, ta do era No pa anne. Tapulara nara dho No ta pehuni-anni. **7:25** Heddau ina do nga ana mobanni heddau we do lakka ri wujhu; do rangngi ke no ne jhara lua Yesus. Ta dakka ke no la nga Yesus, jhe la mejura pa hedhapa Yesus, **7:26** jhe ame ri no, mita la hudhe ri Yesus ne wango ne ngati dhara naiki do naanne. Ne mobanni do naanne adho do Yahudi, do metana pa ihi rai Fenesia pa Siria. **7:27** Ta lii ke Yesus pa no, "Do jhamma ta penga'a ko ana-ana uru jhara. Adho do woie, ki nga'a unu naiki ta nabbhe wie ngaka." **7:28** "Muri", ane mobanni do naanne, "Ngaka-ngaka do era pa dha'i meja ne lema do jhamma ta nga'a ne tebui-tebui do bunu ri naiki he!" **7:29** Moko ta lii ke Yesus pa no, "Taga tari do mina harre ke ne libhale au, bhale we au, alla ke ne wango ne pemahhu-anni ngati ana au ne." **7:30** Ta bhale ke ne ina do naanne, ta dhai no la ammu, era ke ne ana no ne do bba'i pa era bba'i, jhe ne wango ne alla ke pemahhu-anni ngati naiki do naanne. **7:31** Ta pekaddhi ke Yesus ngati ihi rai Tirus, jhe kako teru lake jhara Sidon la ngidi Eilobo Galilea. Lake No pa rujhara do narru jhara ihi rai Hengu ru Bhue Rae. **7:32** Pa nii ta dakka ke ddau nga aggo heddau do bhangnga jhe do hoe ri. Ta ame ke Yesus ri ro ta takke ne ruai No pa ddau do naanne. **7:33** Ta aggo ke ri Yesus ne ddau do naanne, la pekiha-anni ngati ddau lowe he, jhe pemaho ri No ne koloku'u No la ro'a wodilu ddau do naanne pa hari dhue bhakka. Ta alla pemina harre, ta penyi'u ilu ke Yesus, jhe herae ri No ne we'o ddau do naanne. **7:34** Ta alla pemina harre ta tengara ke Yesus la liru, jhe happi No henga do maddu, jhe lii pa ddau do naanne, "Efata" pa lii rai di, "Boka-anni we!" **7:35** Ta boka-anni ke ne wodilu no, jhe lumu ne we'o no, jhe jhari no ta pedai lii nga woie. **7:36** Moko ta lii ke Yesus pa ro hari-hari ta bhole pedhire ne lai do naanne ie ta pa nadu we. Tapulara we, ju labba ri Yesus, ju pemenyabbhe ri ddau he ne lai do naanne. **7:37** Hari-hari ddau do rangnge ne lai do naanne dhai madalae tarra ro. Moko ta lii ke ro, "Do woie le we hari-hari ne do tao ri No! Lohe la do hoe nara ta dhanno ne

nga-nga, do bhangnga nara ta pedai lii!"

8:1 Rihi dho ne tui ti naanne, moko ta era ri ke hekewolo ddau lowe do dakka la peteni. Rowi do dho bhule ro nga nga'a-nginu, ta pedoa ke ri Yesus ne ana hekola No he, jhe lii pa ro, **8:2** "Ta ruba dhara ya nga ddau lowe do na hedhe. Tallu lodho peduke-duke ke ro ne era hela'u-la'u nga Ya, jhe bhule dho ke ro nga nga'a-nginu. **8:3** Kinga lii ke Ya pa ro ta bhale nga kelepo, lakka ke ro ta melanu he ke pa rujhara. Rihi-rihi ri pa telora ro, era do dakka ngati era-era do jjhau-jjhau." **8:4** Ta bhale ke ri ana hekola No he, "Pa era do kiha mina hedhe, pa mii ke ddau ne nara nga'a do nara ta pelamma ne ddau do na hedhe hari-hari?" **8:5** Ta kebhali ke Yesus pa ro, "Henga ne ae roti do era pa mu?" "Pidu bhue," ne bhale ri ro. **8:6** Moko ta lii ke Yesus pa ddau lowe he ta mejaddhi pa worai, jhe aggu ri No ne roti do pidu bhue he, jhe peha'e No kolo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre ta pipi ke pemaer ri ruai No ne roti do na harre, jhe wie ri No pa ana hekola he, ta la pebhagi-bhagi pa ddau lowe he. Moko ta la pebhagi-bhagi ke ri ana hekola he. **8:7** Do era lema pa ro parri ngi'u nadu'u naiki. Ta peha'e kolo lii ie-ae ri ke Yesus pa nadu'u do na harre, jhe lii No pa ana hekola he ta la pekepala pa ddau lowe he. **8:8-9** Ta nga'a ke ro tade bhahhu -- era ma hino ta do appa tabbha ddau he ne do nga'a. Ta alla penga'a, ta pekupu ke ne do rihi he ri ana hekola he -- tobo pidu hope. Moko ta lii ke Yesus pa ddau lowe he, ta bhale **8:10** jhe Yesus nga ana hekola No he ta pekaddhi dhangnge ke ti anne ju la ihi-rai Dalmatuna. **8:11** Ta dakka ke do parri ddau do Farisi la nga Yesus, jhe jhari ta pebhata tu ta hakko No. Ta ame ke Yesus ri ro ta tao lua madalae ta mii telia ta do tarra ta No do dakka ngati Deo. **8:12** Ta pedihi-anni ke Yesus jhe bhale, "Tanga marra hakku ame Ya ri ddau pa dhara awe nadhe ta tao lua madalae? Adho! Adho do medae ta wie ri Ya ne telia do mina harre pa ro!" **8:13** Moko ta hani ke ro ri Yesus, jhe ha'e la dhara kowa; jhe pekaddhi la he bhakka eilobo ne. **8:14** Bhale ne ana hekola Yesus he do ballu ta do dho aggu roti do waji tu ro. Wata ke hewue roti we ne do era pa ro pa dhara kowa ne. **8:15** Talii ke Yesus pa ro, "Meniga pewoie-ie mu penaja nga muu do Farisi nga Herodes." **8:16** Moko ta jhari ke ne ana

hekola he ta pedae ne jhara lai do naanne. Ta lii ke ro, "Hakku lii No mina hidhe, rowi do dho bhule di nga roti." **8:17** Do toi ri Yesus ne nga ne do pedae ri ro he. Ri do mina harre ke, ta ke bhali ke Yesus pa ro, "Ta nga hakku jadhi ta hahhi lai tu mu, taga ri do dho bhule mu nga aggu roti? Ta do dho toi dae ri mu? Tada dae dho mu? Do mina harre ko ne kedhaddu ne penge mu?" **8:18** Do nga namada ma mu -- ta nga hakku do dho ngaddi? Do nga wodilu ma mu -- ta nga mu hakku do dho rangngi? Ta do dho henge ke ri mu, **8:19** ne jhara lammi bhue roti do pipi-pemae ri Ya he? Parri hope ne do rihi dhai ta pekupu ri mu?" "Henguru dhue hope," ne bhale ri ro. **8:20** "Jhe pa awe pipi-pemae ri Ya ne roti do pidu bhue he, tu do appa tabbha ddau he, parri hopo ne do rihi dhai ta pekupu ri mu?" "Pidu hope," ne bhale ri ro. **8:21** "Nah, hakku pee ko ma mu nga do dho tada dae?" ne ane Yesus ri pa ro. **8:22** Ta dhai ke ro la Betsaida. Ta dakka ke ne ddau la anne nga aggu heddau do bhaddu la nga Yesus, jhe ame Yesus ri ro ta bhuje ne do bhaddu do naanne mita ie. **8:23** Moko ta parro ke ri Yesus ne ruai ddau do bhaddu ne, jhe kedhago ri No aggo ju la tele ngati dhara rae do naanne. Ta alla pemina-harre, ta penyi'o ke ri ilu No la namada ddau do naanne. Ta takke ke ne ruai No pa namada ddau do naanne, jhe kebhale ri No, "Nara ke au ta ngaddi ne nga nga pa awe nadhe?" **8:24** Ta heleo ke ju la hedhapa ne ddau do naanne, jhe lii no, "Oo, ngaddi ke ri ya ne ddau do lappa ma, tapulara hala dho mii hekepue ajhu he." **8:25** Ta takke ke ri Yesus ne ruai No pa namada ddau do naanne. Pa awe do nadhe ta petadi tarra ke ne ddau do naanne ta ketarri. Ta ie ke ne namada no jhe ngaddi hari-hari ne nga we nga dhai woie ne teleo. **8:26** Moko ta lii ke Yesus pa no, "Bhale we au jhe bhole bhale wari la rae do na nidhe." **8:27** Ta kako ke Yesus nga ana hekola No he la rae-rae do peumu nga Kaisaria-Filipi. Pa telora rujhara ta kebhali ke Yesus pa ro, "Pedutu nga lii ddau he nadu ke Ya dhe ne ane ro?" **8:28** Ta bhale ke ri ro, "Era do lii ta Yohanes Mone Pejhiu, era lema do lii ta Elia, jhe lii do wala ri: hala heddau ngati telora nabi he." **8:29** "Tapulara ki pedutu nga lii mu miha, Ya dhe, nadu ke?" ne kebhali Yesus pa ro. Ta bhale ke ri Petrus, "Ama ke ne Duae Mone-ma'i-Mone golo ne!" **8:30** Moko ta lii ke Yesus pa ro, ta bhole pepeke ie ta pa nadu we ne jhara lua ngi'u No ne.

8:31 Ta alla pemina harre, ta jhari ke Yesus ta ajha ne ana hekola he, jhara Ana Ddau Raiwawa do jhamma ta dhui hape hedui-herui do dhai ae, jhe do ta tobhe-ta dharro No ri kattu-kattu mone tunu-menah u nga ri guru-guru aigama. Do ta pemade No, tapulara pa lodho do ketallu ne do ta pekaddhe bhale wari No. **8:32** Do dhai teleo ne peke ri Yesus ne jhara lai do naanne pa ana hekola No he. Moko ta nune ke Yesus ri Petrus la keraha, jhe jhege No. **8:33** Tapulara ta kebhahha ke Yesus jhe katarri ne ana hekola No he, jhe jhege Petrus ri No, "Langnga au ngati dhe, Wango! Lua penge au dhe, lua penge ddau raiwawa we, adho lua penge Deo!" **8:34** Ta alla pemina harre ta pedo ke ri Yesus ne ddau lowe do era pa anne he la'u-la'u nga ana hekola No he. Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Nadu do ddhei ta pedute Ya, do jhamma ke ri no ta awe la kejhunga ne lua ddhei no miha, jhe dhue hape ne ajhu ketoe no, jhe pee loro nga pedute Ya ri no. **8:35** Rowi ne ddau do ddhei ta parro nga kedhago ne muri mada no, do ta ele ne muri mada no do naanne. Tapulara ddau do jhole ne muri mada no tu Ya nga tu Lii Hagha Dhara do ngati Deo ne, do ta pehelame ke ne muri mada no. **8:36** Ne nga ke ne lua mangngi pa heddau, maji le ta unu ri no hari hewue rai wawa dhe, tapulara do ele ne muri mada no? **8:37** Do nara ke ane ne muri mada ne ta pehure ri heworawwu bhara he? **8:38** Ki nga mekae ke heddau ta mengaku Ya, nga hari lema ne nga ne do ajha ri Ya pa dhara awe do apa-do kedhaha do nadhe, ri Ana Ddau Raiwawa lema do ta mekae ta mengaku ne ddau do napoanne, kinga dhai pa awe dakka No hine do nga kuaha Ama No, jhe do nga lere nga kelao ri naju-naju No do mmau do megala he."

9:1 "Do jhamma ke ri mu ta toi!" ane Yesus, "Ngati telora mu do na hedhe, bhule de dho heddau he do made dae hine, ki dho ngadde dae ne lua pereda nga kuaha Deo ne!" **9:2** Ta ludu anna lodho, ta aggu ke ri Yesus, Petrus nga Yakobus nga tuahhu no Yohanes, pekiha-anni la hewue lede do dhida. Pa hedhapa ro hari-hari, ta lari-anni ne worawwu Yesus. **9:3** Ne bhara pake No ta pudi kewa'a ke. Bhule dho heddau tuka bhara he do nara ta bhaha tade pudi kewa'a mina harre ne worawwu. **9:4** Ta alla pemina harre, ta ngaddi ke ri hari do tallu ana hekola No he, Yesus era do

pedai-dai lii nga Elia nga Musa. **9:5** Moko ta lii ke Petrus pa Yesus, "Ama Guru, do woie tarra di pa dhe. Rihi ie jhi ta petitu talu bhue ammu bhalla lai: hewue tu Ama, hewue tu Musa nga hewue ri tu Elia." **9:6** Ne pa petu ne, toi dho ri Petrus ne nga ne do pale ri no ne, rowi ro hari do tallu pa dhara nga meda'u do dho ie ta nga-nga. **9:7** Ta alla pemina harre, ta dakka ke ne merammu la herimu ro, jhe rangnge ri ro lipedai ngati dhara merammu do naanne do pali, "Nadhe ke ne Ana hajha nga Ana ddhei Ya ne. Pedhanno we mu nga No!" **9:8** Nga henginga-nginga, ta heleo ke ri ro pekehero ne era do naanne, ngaddi dho ke ri ro ie ta heddau he nga ro ri pa anne wala ngati Yesus miha. **9:9** Pa dhara nga puru ro ngati kolo lede ne, ta pehewina ke ri Yesus, "Bhole pejha'i ri mu ie ta pa nadu we ne nga ne do ngaddi ri mu do ngine ne, ki do dho pekaddhe dae Ana Ddau Raiwawa ngati dhara made mada." **9:10** Ta pedute ke ri ro ne litakka Yesus do naanne, tapulara pa telora ro mi ha do jhari ke ta pedae ne nga ne lua pedabbho Yesus nga lipedai: "muri bhale wari ngati made mada". **9:11** Moko ta kebhali ke ro pa Yesus, "Ta nga hakku era ne lii guru-guru aigama he ta do Elia ne do jhamma ta dakka uru jhara?" **9:12** Ta bhale ke ri Yesus, "Do tarra ma Elia ta do dakka uru jhara ta ma pemoko hari-hari lai. Tapulara mina mii ke ne jhara lua Ana Ddau Raiwawa? Ta nga hakku pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do era do hure do bhuke, ta do medae Ana Ddau Raiwawa ta dhui-hape jhajhi ae lua hedui-herui nga lua kare nga menihe ri ddau?" **9:13** Tapulara ne lii Ya pa mu: Do nee ke Elia, jhe e'e ne ddhei we ddau raiwawa ne tao pa no. Lai do napoanne do hela'u ke nga do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, jhara lua ngi'u no." **9:14** Ta dhai Yesus nga ana hekola No he hari do tallu la nga ana hekola do haghe he, ta ngaddi ke ri ro, do ae ke ddau pa anne. Do parri ddau guru aigama era ke do pebhata nga ana hekola Yesus he. **9:15** Ta ngadde dhangnge Yesus ri ddau do na harre ta madalae ke ro, jhe perai-loro ta la peabu nga Yesus. **9:16** "Ne nga ne do pedae ri mu nga guru-guru aigama do na hidhe?" ne kebhali Yesus pa ana hekola No he. **9:17** Ta bhale ke ri heddau ti telora ddau lowe he pa Yesus, "Ama Guru, ne do nga aggo ri ya, ne ana ya ma nga Ama. Ne do dho i'a pedai lii, rowi ne do maho ri wango ma dhara no. **9:18** Kinga dhai ke no ta kepali, ta

tue-tabbho-laggo ke no la worai, jhe woro ne ubha dhe, pekiho ne ngutu he jhe hekota hari hengi'u. Alla ke ri ya peami ne ana hekola Ama he ta hudhe ne wango do naanne, tapulara nara dho ta hudhe ri ro." **9:19** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Do dhia lara-wata tarra mu he dhe hari-hari. Mu hedhe ddau do dho bhule nga lua manno nga kaho. Tade henga ri ko ne ne tui ne jhamma Ya ta era hela'u-la'u nga mu jhe makka tee penaja nga mu hari-hari? Aggo ma dhe ne naiki do napoanne!" **9:20** Ta aggo ke ri ro ne naiki do naanne la nga Yesus. Ta ngadde dhangnge Yesus ri wango do naanne, ta pekepangnge ke ri no ne na iki do naanne, hakku ta keloli pebhare-gore ke la worai, jhe woro ne ubha ne. **9:21** Moko ta kebhali ke Yesus pa ama ri naiki do naanne, "Henga ke ne tui, ne paddha no do mina hedhe?" "Rai ngati awe naiki ko ma no!" ne bhale ri ama naiki ne. **9:22** "Jhajhi wari ne wango do naanne ne petadi ta pemade no nga loro jhara ta pekelole no la dhara rao-ai, kiadho la dhara ei. Tapulara kinga nara Ama ma ta ruba dhara, ruba ko we nga jhi!" **9:23** "Ne nga ne lii au? Kinga nara ma Ama?" ne bhale ri Yesus. "Hari-hari lai do nara ta jadhi, hadhi we ddau ta parahajha!" **9:24** Ta hamme dhangnge ke ri ama ri naiki do naanne nga peka, "Muri, parahajha ya, tapulara ne lua manno nga kaho ya do kura ko. Ruba kowe nga ya mita ju rui ne lua manno nga kaho ya!" **9:25** Ta dhai ta ngaddi ri Yesus ne ddau lowe he ta la peworo ro, ta lii ke Yesus pa wango do naanne, "Wango hoe nga bhangnga, ne lii Ya pa au, mahhu-an ni we ngati naiki do nadhe, jhe bhole maho ri au la dhara no!" **9:26** Ta peka ke ne wango do naanne, jhe pekepangnge-pangnge ne ihi naiki do naanne. Ta heleo ne naiki do naanne, hala dho ke mii do made he, hakku ta lii ke ne ddau he hari-hari, "Alla ke pemade no!" **9:27** Tapulara ta parro ke ri Yesus neruai naiki do naanne, jhe pekaddhe no. Ta kaddhi ke ne naiki do naanne. **9:28** Ta dhai Yesus la ammu, ta dakka ke ne ana hekola No he, pa awe ro he we miha, la kebhali pa Yesus, "Ta nga marra, hakku nara dho ri jhi ta hudhe ne wango do naanne?" **9:29** Ta bhale ke ri Yesus, "Wango do mina harre, adho do nara ta hudhi ie ta ri loro jhara ne nga we, wala ngati ri lihebhajha we." **9:30** Ta pekaddhi ke Yesus nga ana hekola No he ngati era do naanne jhe peterue ne loro jhara kako ro, lake jhara Galilea. Ddhei dho ke Yesus ta toi ri ddau ta pa mii ne era No, **9:31** rowi do pa dhara nga

wie lijha ko ri No ne ana hekola he. "Ana Ddau Raiwawa do ta jhole la dhara higa ddau raiwawa, jhe do ta pemade tapulara pa lodho do ketallu ne do ta kaddhi No!" mina harre ke ne lii Yesus. **9:32** Tada dho ne ana hekola he ne nga ne do ajha ri Yesus pa ro, tapulara do meda'u ro ta kebhal pa Yesus. **9:33** Ta dhai ke ro la Kapernaum. Pa awe pa ammu ko ro, ta kebhal ke Yesus pa ana hekola No he, "Ne nga ne do pedae ri mu pa telora rujhara he ngine?" **9:34** Bhule dho ri ro do bhale, rowi pa telora rujhara he do pehala ro, jhara lua nadu ne do rihi mone-ae ti telora ro. **9:35** Ta mejaddhi ke Yesus, jhe pedoa ri No hari henguru do dhue ddau ne ana hekola No he. Ta lii ke Yesus pa ro, "Ddau do ddhei ta jadhi ta nome ahhi, do jhamma no ta jadhi ta nome do pedakka rahi jhe do jhamma ta mone pemoko hari-hari ddau." **9:36** Moko ta aggo ke ri Yesus heddau naiki, jhe petito pa hedhapa ro hari-hari. **9:37** "Ddau do hamme heddau naiki do mina hedhe taga Ya, napoanne do hamme Ya ke. Jhe nadu do hamme Ya, adho ke no ta hamme Ya he we, tapulara do hamme No lema ke do pepue Ya ne." **9:38** Moko ta lii ke Yohanes pa Yesus, "Ama Guru, ngadde ri jhi heddau do hudhi wango nga pake ne ngara Ama. Ta lii ke jhi pa no ta bhole tao mina harre rowi no do adho no ti nga di." **9:39** Ta lii ke Yesus, "Bhole labbe no, rowi bhule dho heddau he do tao lua madalae pa dhara ngara Ya, do nara dhangnge ta pewoape Ya. **9:40** Rowi ddau do dho pelawa nga di, no do jhara nga di ke. **9:41** Henge we ri mu! Ddau do wie mu eiloko ta nginu, rowi do toi ta mu ddau pedute Duae Mone ma'i-Mone golo ne, do tatu ke do ta hamme ri no ne pai pala no hine." **9:42** "Nadu do periju hala heddau ngati ddau-ddau do naiki do na hedhe, mita do dho parahajha ro pa Ya, rihi ie ta akke ri wowadu pa lakoko no, jhe nabhe no la dhara dahi. **9:43** Ki nga ruai do perijo au ta tao lubhu harro nga menyilu atte ne ruai do napoanne. Rihi ie ta muri mada hela'u nga Deo nga do dho bhu le nga ruai hebhakka, ngati maho au nga ruai hari dhue bhakka la dhara raoai do peloro ne. **9:44** [Pa ni ke ne ai do dho i'a made wari ne nga attu do dho i'a made ne.] **9:45** Jhe ki nga rubhebho au do perijo au la dhara tao lubhu harro nga menyilu, attenue rubhebho au do naanne. Rihi ie au ta muri hela'u nga Deo nga rubhebho hela we, ngati nabhe au la dhara rao ai do peloro ne nga rubhebho dhue

laa. **9:46** [Pa ni ke ne ke ne ai do dho i'a made wari ne nga attu do dho i'a made ne.] **9:47** Kinga namada au do perijo au la dhara tao lubhu harro nga menyilu, wuke ne namada au do naanne. Rihi ie au ta maho la dhara Raiwawa Deo Do Wowiu ne nga namada hebhakka we, ngati maho au nga nadama hari dhue bhakka la dhara rao-ai do peloro ne. **9:48** Pa ni ke ne ai do dho i'a ma de wari ne nga attu do nara ta made ne. **9:49** Heddau-heddau do happo ri ai, mii bhara tunu-menahu do pemoo-pemegala ri mongahhi. **9:50** Mongahhi do woie, tapulara ki melai ke, nara ko marra no ta pemedaddhe? Hakku do jhamma ke mu ta jadhi mii mongahhi he -- muri mada we hela'u-la'u nga penau-penadhe-ie."

10:1 Ta pekaddhi ke Yesus ngati era do naanne, jhe kako la ihi-rai Yudea nga ihi-rai do pa hebhakka Loko Yordan. Ta dakka ri ke ne ddau lowe he la pewore Yesus. Jhe mii pa tima ma ta ajha ke ro ri Yesus. **10:2** Do parri ddau do Farisi ta dakka ke la hie Yesus. Ta kebhalo ke ro pa Yesus, "Pedutu nga uku aigama di, ie marra ddau ta pehagghi nga ihi-ammu no?" **10:3** Ta bhale ke ri Yesus, "Mina ne lipereda do wie ri Musa pa mu?" **10:4** "Ri Musa do wie ma ne lua pa ddau ta pehagghi nga ihi-ammu no, hadhi we ta tao huri pehagghi uru jhara," ne bhale ri ro. **10:5** "Ne bhuke ri Musa ne lipereda do naanne, rowi do rihi tarra ne hedui ne peajha nga mu," ane Yesus pa ro. **10:6** "Tapulara pa awe petari-rai ne, pa awe woro nga panyinyi ddau raiwawa ri Deo, do peteleo ke, ta do tao ro ta momone nga mobanni ri Deo. **10:7** Ri do mina harre ke, momone do ta hani ke ri no ina-ama no jhe la peheujhu-headde ta jadhi hahhi nga ihi-ammu no, moko ro hari do dhue, jadhi ta hahhi ke, **10:8** hakku ro adho ke ta do dhue ddau ri, tapulara do jadhi ta hahhi ke. **10:9** Ri do mina harre, ne nga ne do alla pepeketeme ta jadhi hahhi ri Deo, ie dho ke ta pemenyalle wari ri ddau raiwawa!" **10:10** Ta alla ro pemaho la dhara ammu, ta kebhalo ke ne ana hekola No he, jhara lai do naanne pa Yesus. **10:11** Ta lii ke Yesus pa ro, "Nadu do pehagghi nga ihi ammu no, jhe banga ammu ri nga mobanni do wala, ddau napoanne do kenyo-langa huka ke penaja nga ihi-ammu no ne. **10:12** Mina harre lema mobanni do pehagghi nga ddau pa hedhapa no, jhe banga ammu nga momone do wala, mobanni do na anne lema do kenyo

langa huka ke." **10:13** Ta era ke ne ddau-ddau do nga aggu ne ana ro la nga Yesus ta bhujjhe wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu naiki do na harre. Tapulara ta bhani ke ne ana hekola Yesus nga ddau-ddau do na harre. **10:14** Ta ngadde ri Yesus ne lai do tao ri ana hekola No he, ta bhani ke No nga ro, jhe lii pa ro, "Ha ni ro ne naiki-naiki do napoharre pe dakka ma nga Ya. Bhole labba ro, rowi ddau-ddau do mina hedhe ke ne do ta jadhi ai-alla annu-niki Deo. **10:15** Henge we ne nadhe! Nadu do dho mengadha nga Deo, mii heddau naiki, jadhi dho no ta ai alla annu-niki Deo." **10:16** Ta alla pe lii mina harre, ta kedhaka ke ri Yesus ne naiki do na harre, jhe dhede ne ruai No pa wokolo naiki do na harre heddau-heddau, jhe wie ri no ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu ro. **10:17** Pa dhara peterue ri Yesus ne loro jhara kako No, ta dakka ke heddau nga perai-loro la nga Yesus. Ta la mejura ke ne ddau do naanne la hedhapa Yesus jhe kebhalino, "Wo Guru do woie, ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya tu ta hamme ri ya ne muri mada do petu nga do peloro ne?" **10:18** "Ta nga au hakku lii pa Ya ta do woie?" ne kebhaleri Yesus pa ddau do naanne. "Bhule dho do woie, titu wata Deo we miha. **10:19** Do toi ke ri au ma ne lipereda-lipereda Deo, 'Bhole pemade ddau, bhole kenyo-langa huka, bhole loi bhole mena'o, bhole ha'e hakahi pote, takka pekerihi we ina-ama mu.'" **10:20** "Ama Guru," ne ane ddau do naanne, "hari-hari ne lipedara do na harre, do pedutu ke ri ya rai ti awe nga ngarru ne ko ya." **10:21** Ta ketarre ke ri Yesus ne ddau do naanne nga ruba dhara jhe lii pa no, "Nee ko hahhi lai ne do jhamma tu au. Kako we au la pewie hari-hari ne unu oha au he, jhe pebhagi we ne doi kebhue he pa ddau do kehia nga gahara, moko do ta hamme ke ri au ne puhaka do pa era do mmau do megala ne. Ki alla pemina harre, mai we au ma pedute Ya." **10:22** Ta rangnge ri ddau do naanne ta do mina harre ne lii Yesus, ta penina noho ke no, jhe langnga ngati era do naanne nga hedui nge, rowi do kaja-do kete'eno. **10:23** Ta ketarri ke ri Yesus ne ana hekola No he, jhe lii pa ro, "Hedui tarra tu ddau do kaja ta jadhi ai-alla annu-niki Deo!" **10:24** Ta madalae ke ne ana hekola No he ta rangnge ri ro ne lipedai Yesus do mina harre. Ta lii ri ke Yesus, "Wo ana-ana Ya, do hedui tarra tu ta jadhi ai-alla annu niki Deo! **10:25** Do rihi memudhe tu hengi'u unta ta maho jhara ro'a wuiwohe

ajhu-jhau ngati heddau do kaja ta maho la Raiwawa Deo do Wowiu ne."

10:26 Ta madalae ke ne ana hekola Yesus he ta rangnge ri ro ne nga ne do pale ri Yesus he hari-hari do na harre. Ta pekerrai-kebhali ke ro heddau nga heddau, "Ki do mina harre ma, nadu ke ne do ta nara ne lua helama ne?" **10:27** Ta ketarri ke ro ri Yesus, jhe bhale pa ro, "Ne nga ne do dho jadhi pa ddau raiwawa; hari-hari lai do ta i'a jadhi he we pa Deo." **10:28** Moko ta lii ke Petrus, "Heleo we ri Ama, jhi hedhe alla ke pehani hari-hari ne nga we tu ta ma pedute Ama." **10:29** Ane Yesus, "Parahajha we mu; ddau do alla pehani ammu nga kemali no, ki adho tuahhu no momone nga mobanni, kiadho ina no, ama no, ana-oha no, kiadho maa are maa terae no, taga Ya nga taga Li Hagma Dhara do ngati Deo ne, **10:30** ddau napoanne do ta hammi do rihi ae ngati ne nga ne do era pa dhara awe do nadhe. Do ta hamme ri no hengahu wari rihi ae ammu nga kemali, tuahhu momone nga mobanni, ina-ama, ana-oha, maa are-maa terae, -- nga lua dede nga merahhu le ma. Jhe hine pa awe do medae ne ddau do napoanne do ta hamme ne muri mada do petu nga do peloro ne. **10:31** Tapulara ae ddau do pa awe nadhe do petari-rai do ta jadhi ta do pedakka rahi, jhe ne do peddakka rahi do ta jadhi ta do petari-rai." **10:32** Pa dhara awe ta ju la Yerusalem Yesus nga ana hekola No he. Do kako uru Yesus pa hedhapa, jhe ne ana hekola No he hari-hari, do pa dhara nga do dho mengallu dhara. Ddau lowe he do pedutu ro ti kejhunga do pa dhara nga meda'u. Ta pedoa ke ri Yesus ne ana hekola No he la pekiha-anni, jhe pika ri pa ro ne nga ne do ta jadhi hine pa ngi'u No. **10:33** "Dhanno we ri mu!" ane Yesus, "pa dhara awe nadhe hee ke di ta ju la Yerusalem. Pa ni, Ana Ddau Raiwawa do ta jhole la dhara wolaabba kattu-kattu mone tunu-menahu nga guru-guru aigama. Do ta wole pemade No, ki alla pemina harre ta jhole ke No la dhara wolaabba ddau do adho do Yahudi. **10:34** Do ta mare ta dhole No ri ro, hebue ri ilu, jhe dede jhe merahho ri ro, jhe ketoe peabbha-rappa No. Tapulara pa lodho do ketallu ne do ta kaddhi bhale wari No." **10:35** Moko ta dakka ke la nga Yesus, Yakobus nga Yohanes, ana-ana ri Zebedeus jhe lii, "Ama Guru", ane ro, "ne hahhi lai ne do ddhei jhi ta tao ri Ama tu jhi." **10:36** Ta kebhale ke ri Yesus pa ro, "Ne nga ke ne do ddhei mu ta tao ri Ya tu mu?" **10:37** Bhale ri ro, "Ne

ddhei jhi, ta mejaddhi pa kedhanga nga keriu Ama, ki nga dhai Ama ta mejaddhi pa kedera era mejaddhi Ama do dhida do kelodo ne." **10:38** Ta lii ke Yesus pa ro, "Ta da dho mu ta ne nga ne liami mu do naanne, makke ta ngino ri mu ngati gela lua hedui-herui Ya do medae ta ngino ri Ya ne, jhe makka mu ta maho la dhara lua jaru nga lalu do ta dhue ta hape ri Ya ne?" **10:39** Bhale ri ro, "Makka jhi!" Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Tarra do ta ngino ma ri mu ngati gela hedui-herui do ta ngino ri Ya ne, jhe do ta maho la dhara lua jharu nga lalu do ta maho ri Ya ne. **10:40** Tapulara we, jhara lua nadu do ta mejaddhi pa kedhanga nga keriu Ya, adho do petatu ri Ya. Deo miha we ne do petatu, ta nadu-nadu ne do ta mejaddhi pa era-era do na harre." **10:41** Ta rangngi ri do henguru ddau ana hekola Yesus do wala he, ne lai do naanne ta bubu dhara ke ro nga Yakobus nga Yohanes. **10:42** Hakku ta pedoa ke ro hari-hari ri Yesus, jhe lii, "Do toi ke ri mu ma, ta do ne kattu-kattu ddau do dho tade Deo, do ta jhalli ta kerupu ne ana rai ro. Jhe ne mone pereda-mo ne pereda ro do ta jhalli ro pekepida. **10:43** Tapulara ie dho mu ta tao mina harre. Rowi ne do pa petu ne, ddau do ddhei ta jadhi ddau do mone-ae, no do jhamma ta mone pemoko mu. **10:44** Jhe ne ddau do ddhei ta jadhi ta do petari ti telora mu, do jhamma ta jadhi ta annu tu hari-hari. **10:45** Rowi Ana Ddau Raiwawa ne dakka No adho ta ma pemoke ri ddau. Ne dakka No tu ta ma pemoke nga ta ma jhole ne ngi'u No tu ta ma'i nga golo do ae ddau." **10:46** Ta dhai ke ro la Yerikho. Ta dhai Yesus nga ana hekola No he, hela'u-la'u nga ddau lowe he ta pekaddhi ngati rae do naanne, ta era ke heddau do bhaddu do mejaddhi nga henata-ai pa rujhara. Ne ngara no Bartimeus ana ri Timeus. **10:47** Ta dhai ta rangnge ri no, ta do ne ddau do ta lake jhara anne, Yesus do Nazaret ne, ta peka ke no, "Yesus Ana Daud! Ruba kowe ne dahara au nga ya!" **10:48** Ae ddau do bhani nga do bhaddu do naanne, jhe lii pa no ta pehangngo-anni. Tapulara ta ju peka do rihi maddu ri we no, "Wo Ana Daud! Ruba ko we ne dhara au nga ya." **10:49** Moko ta pengaha ke Yesus, jhe lii, "Pedoe ko no." Hakku ta pedoe ke ri ro ne ddau do bhaddu do naanne. Ta lii ke ro pa no, "Peketanna-anni we au! Nnai ke au ta pedoe ri Yesus, kaddhi we!" **10:50** Ta ligo ke ne juba ne ri do bhaddu ne jhe marri-ai-ai no ne kaddhi ta titu, jhe kako ju la nga Yesus. **10:51** Ta kebhali

ke Yesus pa no, "Ne nga ne ddhei au ta tao ri Ya tu au?" Ta bhale ke ri do bhaddu ne, "Ama Guru, ne ddhei ya, ta ngaddi ya." **10:52** "Kako we au!" ane Yesus pa no, "taga ta ri do parahajha ke au pa Ya, ie ke au." Pa dhara awe naanne dhangnge ta ngaddi ke ne ddau do naanne. Moko ta pedute ke Yesus ri no pa loro kako Yesus do naanne.

11:1 Ta umu ro nga Yerusalem, ta dhia ke ro la Betfage nga Betania, pa keraha Lede Zaitun. Pa ni ta pepu ke uru jhara ri Yesus do dhue ddau ngati ana hekola No he. **11:2** "Kako we mu la dhara rae do pa hedhapa di dhe," ne lii Yesus pa ro, "Mina harre dhangnge mu ne maho la dhara rae do na nidhe, do ta ngadde dhangnge ke ri mu hengi'u keledai do era do akke, do dho ngaddi dae ta menya'e ri ddau. Ma'e ri mu jhe aggo ma dhe. **11:3** Jhe kinga era ddau do kebhalu pa mu, ta nga hakku ma'e ri mu ne keledai do naanne, bhale ri mu, 'Ne ta paralu Muri nga no, jhe do ta pebhale ri No nga henginga.' " **11:4** Ta kako ke hari do dhue ne ana hekola Yesus do na harre, jhe peabu tarra ro nga hengi'u ana keledai do era do akke pa kelae hewue ammu do pa ngidi ru jhara. Moko ta la ma'e ke ri ro ne keledai do naanne. **11:5** Ta kebhalu ke ne ddau-ddau do era pa anne, pa ro, "Heeh, tanga mu pa anne? Ta nga hakku ma'e ri mu ne ana keledai do napoanne?" **11:6** Ta bhale ke ri ro mii do lii Yesus pa ro he. Moko ta hane ke ri ddau-ddau do era pa anne, pee aggo ne keledai do naanne ri ana hekola Yesus he. **11:7** Ta dhai ro la nga Yesus, ta walla ke ri ro pa danni keledai do naanne ri juba ro, moko ta menya'e ke ri Yesus. **11:8** Ae ddau do walla ne juba ro pa rujhara ne, era ri do liba kelai-kelai ajhu do aggu ri ro ngati dhara maa pa rujhara do ta lake ri Yesus ne. **11:9** Hari-hari ddau, ie ta do pa hedhapa, mina harre lema do pa kejhunga he do nga hodho nga peka, "Waje we Deo! Lua tarro ie nga menyarro mangngi tu No do dakka pa dhara ngara Muri! **11:10** Medii-melatu ne lua pereda No do medae ta dakka ne -- lua pereda Daud ama-appu di! Wue-wa je we ne ngara Deo do Dhida do Ketutu ne!" **11:11** Pa pedakka ta dhai ke Yesus la Yerusalem, jhe maho la Ammu Deo. Pa ni ta heleo ke ri No pekehero hari-hari kebhihu. Tapulara rowi do umu ke ta kerabba moko ta pekaddhi ke No la Betania hela'u-la'u nga hari henguru do dhue

ddau ana hekola No he. **11:12** Ta bhale ma jhammi-ae, pa dhara nga kako ro, mahhu-anni ngati Betania, ta menganga ke Yesus. **11:13** Ngati jjhau ta ngadde ke ri Yesus hekepue kepallu do dhai bebu ne rrau ne. Hakku ta kako ke Yesus la kepue kepallu do naanne, ta la heleo ngeta era ne wue ne. Tapulara ta dhai Yesus la kepue ajhu do naanne, bhule dho nga wue ie ta hewue, titu wata ke rrau ne we, rowi do adho dae do dhai la awe wue kepallu. **11:14** Moko ta lii ke Yesus pe kepue ajhu do naanne, "Jhari rai ngati awe do nadhe bhule dho ke ie ta heddau he do ta nga'e ri ne wue au!" Ne lipali Yesus do naanne do rangnge ri ana hekola No he. **11:15** Ta alla pemina harre ta dhai ke ro la Yerusalem, ta kako ro ke Yesus la Ammu Deo. Pa ta jhari ke ri No ta hudhi ta keluru hari-hari ddau do pewie-pe walli pa era do naanne. Nyakka pekeloli-bito bato ne meja-meja mone pehuru doi he, mina harre lema ne bhagu-bhagu mone pewie koro jhawa he. **11:16** Jhe o'o le dho ke No ta era ie ta heddau he do nga aggu nenga-nga jhara kebhalla Ammu Deo ne. **11:17** Alla pemina harre ta ajha ke ri Yesus ne ddau-ddau do era pa anne. Ta lii ke No, "Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke Do lii Deo, 'Ammu Ya dhe, do ta pale ta ammu era hebhajha hari-hari ddau-rai.' Tapulara pejadhe ri mu ta nyabbhu do mena'o we!" **11:18** Ri kattu-kattu mone tunu-menahu nga ri guru-guru aigama do rangnge ne pali Yesus do naanne. Moko ta jhari ke ro ta kale ne rujhara ta pemade Yesus. Do meda'u ro penaja nga No, rowi hari-hari ddau do kena'a-ketarra pa ade ro ne liajha Yesus. **11:19** Ta umu ta maddha ta pekaddhi ke Yesus nga ana hekola No he ngati dhara rae do naanne. **11:20** Rai jhammi-ae-ae ta bhale ma helodho ne, ta dhai ta narru ke ro jhara kepue kepallu ne, ta ngadde ke ri ro ne kepue kepallu do naanne do made ke lohe la amo-amo he. **11:21** Moko ta henge ke ri Petrus ne lai do jadhi ti helodho ne. Moko ta lii ke Petrus pa Yesus, "Ama Guru, hakko ko ta heleo! Ne kepallu do wole ri Ama ne, made ke!" **11:22** Ta bhale ke ri Yesus, "Parahajha we pa Deo. **11:23** Tarra-tarra do nara mu ta lii pa bhojo do nadhe, 'Dhede-anni we jhe hora-anni we la dhara dahi!' mo ko ne lai do na poanne do ta tao ma tu mu; hadhi we mu ta do dho keba'a-kepapi jhe do parahajha ta do ne nga we do pale rowi mu, napoanne do ta jadhi tarra-tarra ma. **11:24** Rowi do mina harre ke, henge

we ri mu ne nadhe: Kinga dhai mu ta hebhajha jhe ami heworawwu lai, parahajha we ta do alle ke pewie ri Deo ne nga ne do ame ri mu ne. **11:25** Jhe kinga hebhajha mu, tapulara ne ade mu adho do mengallu dhara penaja nga heddau, pehuba kowe ne ddau napoanne uru jhara, mita ie ri Ama mu do era pa era do mmau do megala ne le ma ta pehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu mu. **11:26** [Ki do dho pehuba ke ddau do he wala ri mu, Ama mu lema do era pa era do mmau do megala ne, wae le dho ma ta pehai-pehuba harro nga menyilu do tao ri mu he.]" **11:27** Ta bhale ke ro la Yerusalem. Pa dhara nga lappa Yesus pekehero pa dhara Ammu Deo, ta dakka ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu he, guru-guru aigama nga kattu-kattu unu do Yahudi he la nga Yesus. **11:28** Ta kebhali ke ro, "Jhalli pa lai ne nga ke Au, hakku tao ri au hari-hari ne lai do na hedhe? Nadu ke ne do wie higa pa Au?" **11:29** Ya lema ddhei ta kebhali pa mu. "Bhale we ri mu mita bhale le ri Ya pa mu, nga higa ti nadu hakku tao ri Ya ne lai-lai do na hedhe. **11:30** Ne lua pejhiu do pekako ri Yohanes ne, nga higa ngati nadu, ngati Deo we ngati ddau-raiwawa?" **11:31** Moko ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru aigama he ta jhari ke ta peli pa telora ro. Ane ro, "Kinga lii di, 'Nga higa ti Deo', do ta lii No, 'ta nga mu hakku dho parahajha pa Yohanes?" **11:32** Tapulara hedui le ma kita lii di, 'Nga higa ti ddau raiwawa.' " Rowi do meda'u ro penaja nga ddau lowe he, rowi ri hari-hari ddau do takke Yohanes ta heddau nabi. **11:33** Hakku ta bhale ke ri ro pa Yesus, "Toi dho ri jhi." Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ki do mina harre ma, wae le dho ma Ya ta pika pa mu, nga higa nadu ne tao ri Ya, hari-hari ne lai do na hedhe."

12:1 Moko ta jhari ke Yesus ta pedai lii nga pake lipehakku pa kattu-kattu mone tunu-menahu he, guru aigama nga kattu-kattu unu do Yahudi he. Ta lii ke Yesus, "Era ke heddau do halla ago pa hewue dhoka ago. Ta lao ke ri no ri lau ne dhoka do naanne. Ta alla pemina harre ta kkei ke no ro'a tu nalu hengappi woago, jhe petito ri no hewue ne leo jaga. Ta alla pemina harre ta pekehewe ke ri no pa do parri ddau mone jhagga, jhe pekaddhi no la rai do hewala. **12:2** Ta dhai pa awe puu woago, moko ta pepu ke ri ddau do naanne heddau ne naannu no la nga mone jaga dhoka do na harre,

tu ta la hammi ne ihi-rai unu pala mone dhoka ne. **12:3** Tapulara we, ta kappe ke ne naannu do naanne mone jhagga do na harre, ta alle pekappe ri ro ta dede ta merahho ke, jhe lii pa no ta bhale nga ai wue. **12:4** Moko ta pepu ri ke ri mone dhoka, ne naannu do wala ri. Tapulara ri mone jhagga dhoka he, ta mate ta wabbe petire pa kattu we na naannu do naanne, jhe hudhe-perage no nga dio-pedaddhe ri no. **12:5** Ta pepu ri ke ne mone dhoka ne, heddau naannu do wala ri. Tapulara mate ri ro ta tah bho pemade ne naannu do naanne. Jhe mina harre ke teru ne tao ri ro pa do ae ri ko ne naannu do wala he, era do dede-do merahhu jhe era lema do pemade ri ro. **12:6** Nadu ri ke ne nara ta pepu ri mone dhoka ne pa dhara awe do nadhe? Titu wata heddau ke, ana no miha, do ana hajha-ana ddhei ne no. Hakku pa pedak ka rahi ta pepue ke ri no ne ana no do naanne la nga mone jhagga dhoka do na harre. 'Do tatu ne ana ya dhe, do ta takke pekerihe ri ro,' pa dhara penge mone dhoka ne. **12:7** Tapulara ta peli ke ne mone jhagga dhoka he, heddau nga heddau, 'No ke dhe ne mone hammi puhaka ne. Mai ma pemade ri di, mita ie ta bunu pa di ne puhaka no!' **12:8** Moko ta kappe ke ri ro ne ana do naanne, jhe pemade. Ne ngi'u ana do naanne ta nabhe ke ri ro la tele ngati dhara dhoka ne." **12:9** Moko ta kebhali ke Yesus, "Ne nga ke ne do ta tao ri mone dhoka do naanne? Do dho rae here ke no ta kako, jhe la pemade ne mone jhagga dhoka do wala ri. **12:10** Do bhara tatu ke, do alla ke ri mu peajhe ne kewahhu do nadhe pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. 'Ne wowadu do dho pake ne ri tuka-tuka wowadu alla ke pejadhi ta wowadu kepue. **12:11** Na dhe ke ne lua jhagga Muri do dhai tarra ne gaa nga merake!' " **12:12** Moko ne mone kettau-kettau ngati do Yahudi he, do dhanno ne lipehakku do naanne, ta kale ke ne rujhara tu ta kappe Yesus, rowi do toi ke ri ro ne lua pedabbho lipehakku do naanne do petuje penaja nga ro ke. Tapulara do meda'u ro penaja nga ddau lowe he. Hakku ta langnga ke ro jhe hane Yesus. **12:13** Do parri ddau do Farisi nga do parri ddau do ti kejie Herodes do pepu ta la hie Yesus nga pake likebhali-likebhali. **12:14** Ta kako ke ro la nga Yesus jhe lii, "Ama Guru, do toi ri jhi ta Ama heddau do mola jhe do adho do pedhu li nga lii nadu we. Ajha ri Ama nga dhai teleo, ne jhara lua ddhei Deo tu ddau raiwawa, rowi Ama adho do ketarri worawwu ddau. Nah,

hakko ko ri Ama ta peteleo pa jhi, 'Pedutu nga uku aigama di, ie marra ta ma'i bhea pa Kehe we adho? Do jhamma ke di ta ma'i bhea do naanne we adho?' " **12:15** Do toi ke ri Yesus ne lua pekebhalli-anni ro do na harre. Ta bhale ke ri Yesus, "Ta nga ke hakku ma hie Ya ri mu? Hakko ko ri mu ta pedhelo pa Ya hemada doi wopudi." **12:16** Moko ta wie ke ri ro hemada doi wopudi pa Yesus. Moko ta kebhali ke Yesus pa ro, "Worawwu nga ngara nadu nadhe?" "Kehe," ne bhale ri ro. **12:17** "Nah, ki do mina harre," ane Yesus pa ro, "wie we pa Kehe ne nga ne do unu ri Kehe, jhe wie we pa Deo ne nga ne do unu ri Deo." Ta madalae ke ro ta rangnge ri ro ne bhale Yesus do naanne. **12:18** Moko ta dakka ke do parri ddau ngati kejie do Saduki la nga Yesus. (Ro do na harre do ngati kejie do nga lua tada ta do adho do era lua kaddhi bhale wari tu ddau do alla pemade.) **12:19** "Ama Guru," mina harre ke ne ane ro lang ngu Yesus, "Do bhuke ri Musa ne lidara tu di: 'Ki made heddau momone jhe do adho no do era nga ana, moko ne tuahhu ri no do jhamma ta banga-ammu nga mobanni do bhalu napoanne mita pemure ne kolo loro ngati tuahhu no do made ne.' **12:20** Ngaddi ta era do pidu ddau do petuahhu. Ta banga ammu ke ne do mone a'a ne, moko ta made ke nga do dho bhule ana. **12:21** Moko ta peloje ke ne ihi-ammu do made ne ri nome dhue ne, tapulara made ri ne nome dhue nga do dho ngaddi-ana. Mina harre lema ne do jadhi pa do ketallu ne, **12:22** jhe pelohe la do kepidu ne. Pedakka rahi ta made le ke ne mobanni do naanne. **12:23** Pa lodho kaddhi bhale wari do made, jadhi ta ihi-ammu nadu ke ne mobanni do naanne? Rowi hari do pidu ddau alla ke pemanno-ammu nga no!" **12:24** Ta bhale ke ri Yesus, "Dhai keliru tarra mu hedhe. Rowi tada dho mu ne lii pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, jhe mina harre lema nga higa Deo. **12:25** Rowi kinga dhai ta kaddhi bhale wari hari-hari do made, adho ke ro do ta banga-ammu ri, tapulara do ta muri mada ke ro mii naju-naju Deo do mmau megala he. **12:26** Jhe jhara lua pekaddhi bhale wari do made, ngaddi dho mu ta ajha pa dhara buku Musa, jhara ro'a koo nga huki do woe ne. Pa dhara lilolo-lilolo do na harre do hure do bhuke, do lii Deo pa Musa, 'Ya ke ne Deo Abraham, Deo Ishak nga Deo Yakub.' **12:27** Deo do naanne adho Deo ddau do made. No Deo ri ddau do muri. Do dhai keliru tarra mu hedhe!" **12:28**

Moko ta dakka ke heddau guru aigama ta la dhanno ne lai do pedae ri Yesus nga ddau-ddau do ngati kejie do Saduki do na harre. Ta heleo ri guru aigama do naanne, do dhai woie ne bhale do bhale ri Yesus ne. Moko ta kebhali ke no pa Yesus, "Lipereda do na mii ke ne do rihi ketutu ngati hari-hari lipereda?" **12:29** Ta bhale ke ri Yesus, "Lipereda do petari, nadhe ke: 'Dhanno we wo do Israel! Deo Muri di ne, Muri do naanne do kemolo. **12:30** Ddhei we au nga Deo Muri au nga hewue nge danni ade, nga hari-hari uku nga mmou dhara au, nga hari-hari lua rui nga kedii au.' **12:31** Lipereda do kedhue ne: 'Dhei we au nga ddau ihi-anga, mii ddhei nga ngi'u au le miha.' Bhule dho ke ne lipereda do kerihri ri ngati dhue lipereda do napoharre." **12:32** Moko ta lii ke ne guru aigama do naanne pa Yesus, "Dhai petu tarra, Ama Guru. Tarra, do petu tarra ne do ane Ama ne: Muri ke ne Deo do Kemolo ne, jhe bhule ne Deo do wala ri. **12:33** Jhe ddau raiwawa do jhamma ta ddhei nga hewue nge danni ade, nga hari-hari uku nga mmou dhara no, nga hari-hari lua rui nga kedii no. Jhe mina harre lema do jhamma ta hajha ta ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga mii ddhei nga ngi'u no le miha. Napoanne do rihi ie ngati jhula bhara tunu-menahu nga bhara jhula do wala-wala he ri pa Deo." **12:34** Ta heleo ri Yesus ta do ne libhale guru aigama do naanne, libhale do wo ie, moko ta lii ke Yesus pa no, "Au dhe, dae hudi ke ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo." Ta alla pemina harre bhule dho ke heddau he do bhani ta pekako likebhali ri pa Yesus. **12:35** Pa dhara nga ajha pa Ammu Deo, ta kebhali ke Yesus, "Mina mii hakku tu ta lii ne guru-guru aigama he ta ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne ta kolo loro Daud? **12:36** Jhe dhai ri Daud miha -- taga ri do peke ri Henga Deo -- do lii, 'Lii Muri pa Muri ya: mejaddhi we au pa hebhakka kedanga Ya tade alla pepejadhi ri Ya ne ihi muhu-ihri lawa Au ta pewawa-anni la dhara kabha jhalla Au.' **12:37** Hakku ri Daud miha do pale ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne ta 'Muri', ta mina mii ri ke hakku pale No ta kolo loro Daud ri?" Ne ddau lowe do era pa Ammu Deo he, dhai mengallu dhara, ne dhanno ne liajhe Yesus. **12:38** Ta lii ke Yesus pa ro, "Meniga pewoie-ie mu penaja nga guru guru aigama he. Ne ddau do na harre do rihi ddhei ta bela nga lappa pa rujhara nga pake juba do dhai dhedho nga do ddhei ta pelangu ri ddau pa paha-paha. **12:39** Ne ddhei ro

ta mejaddhi pa era-era do woie pa dhara ammu hebhajha, mina harre lema pa era-era lai-ala. **12:40** Do ta pelu ri ro ne do ula-do bhalu, jhe raba ne ammu nga kemali ro. Jhe tu ta herimu ne wui ai-wui tao ro do woapa he, ta hebhajha ke ro pemerai-rai. Ne lua wolo tu ro do mejanni hine!" **12:41** Pa dhara nga mejaddhi penaja hedhapa Yesus ju la nga patti bhara jhula pa Ammu Deo. Ta heleo ke ri Yesus ne ddau do takka doi la dhara patti do naanne. Ae ddau do kaja do pemaho doi do ae; **12:42** moko ta dakka ke heddau mobanni do kehia, jhe la pemaho ri no dhue mada doi mara, doi womae do dhai wawa kebhue. **12:43** Moko ta pedoa ke ri Yesus ne ana hekola No he, jhe lii pa ro, "He leo ko ne lai do nadhe; do pemaho ri mobanni do kehia do na nidhe, do rihi-ae ngati do pemaho ri hari-hari ddau do wala he la dhara patti do na nidhe. **12:44** Rowi ro hari-hari, ne do wie ri ro ngati unu-oha ro do kerih. Tapulara we ne mobanni do na nidhe maji lema no ta do rihi kehia, Alla ke ri no pewie hari-hari ne nga we ne do era pa no, rihi-rihi bhara do rihi paralu tu muri-mada no."

13:1 Ta dhai Yesus ta mahhu-anni ngati Ammu Deo ne, heddau ngati ana hekola No he, ta lii ke, "Ama Guru, hakku ko ta heleo ne ammu-ammu do nahidhe. Heleo ko ne wowadu hidhe. Dhai tarra ne woie!" **13:2** Ta bhale ke ri Yesus, "Do peheleo nga ammu-ammu do worena hidhe au ko? Bhule dho hewue wowadu he ti ammu do na hidhe do ta pee nga pera'a hewue pa dhida hewue. Hari-hari do ta pemenyalla hine!" **13:3** Ta dhai ta kako ke Yesus la Lede Zaitun, jhe mejaddhi pa hahhi era do pehedhapa nga Ammu Deo ne. Moko ta dakka ke Petrus, Yakobus, Yohanes nga Andreas la nga No. Ta la pedai ngati ade la ade. **13:4** "Hakko ko we ta peke pa jhi ri Ama," ane ro pa Yesus, "parri ke ne jadhi ne na harre hari-hari? Jhe ne nga ke ne telia ne do ta peteleo ta do ne awe ne do dhai ke?" **13:5** "Meniga we pewoie-ie," bhale ri Yesus, "bhole dhai mu ta luu. **13:6** Ae ddau do medae ta dakka nga pake ngara Ya, jhe lii pa mu, 'Ya ke dhe No!', jhe pelu do ae ddau. **13:7** Kinga rangngi mu likedu-kedarru pedhutu-pemuhu, bhole meda'u. Lai-lai do na harre, adho ke do ta ludu wari, tapulara we, dhai dedho ne awe pedakka rahi ne. **13:8** Ddau-rai ngati hewue rai -- pereda do ta la dhutu muhu nga ddau-rai do hewala. Hewue

rai-pereda do ta la dhutu muhu nga rai-pereda do hewala. Pa mii-mii do ta jadhi-ie nga lua menganga-rai. Hari-hari laido na poharre hulai he ko we, do mii lua paddha dhallu pa heddau ina do ta kehoo dhara he. **13:9** Do jhamma dhe mu bhoke ta meniga pewoie-ie, rowi do ta kappu mu jhe nuni la hedhapa kattu. Do ta dede ta merahhu mu pa ammu-ammu hebhajha. Do ta nuni mu la hedhapa kattu mone pereda nga la hedhapa duae-duae taga tari mu ddau pe dute Ya. Jhe na poanne ke ne awe tu mu ta pepeke ne jhara lua Ya pa ro. **13:10** Ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne do ta pelebe uru jhara ko pa hari-hari ddau. **13:11** Jhe kinga kappa mu jhe aggu la hedhapa mone happo hala, bhole kebhatti mu, jhara lua ne nga ne do ta pale ri mu. Kinga dhai ne awe ta pedai lii ne mu, pa le we ri mu ne nga ne do peke pa mu pa dhara awe do naanne. Rowi ne lipali do jhamma ta pale ri mu ne nga ne do peke pa mu pa dhara awe do naanne. Rowi ne lipali do jhamma ta pale ri mu do na harre adho lipedai ngati mu. lipedai do na harre do dakka ngati Henga Deo. **13:12** Ddau do ta pewie ne tuahhu no miha, mita ie ta pemade. Mina harre lema do ta jadhi pa telora ama nga ana no. Ana-ana do ta pelawa-petaddhu nga ina-ama, jhe jhula mita la pemade. **13:13** Do medae hari-hari ddau ta takka-nui penaja nga mu rowi mu ddau pedute Ya. Tapulara ddau do makka tee nga wangnge tade la pedakka rahi, do ta helama tona ie." **13:14** "Do ta ngadde ri mu ne lua apa do ta ma Peapa-Kerewe-rai ne, do titu pa era do adho tu no. (Lipehewina tu nadu do ajha: Dhino we ne nga ne lua pedabbho ne). Pa awe do naanne, ddau do era pa Yudea do ta perai la kolo lede-ae. **13:15** Ddau do era pa danni ammu bhole puru ri jhe maho la dhara ammu ta la aggu ne nga-nga ri. **13:16** Ddau do era pa dhara maa bhole bhale wari tu ta la aggu ju ba no. **13:17** Do dhai tarra ne meliri dhara tu mobanni do nga kadho nga ina do pa dhara pehuhu ana! **13:18** Hebhajha we, mita ie ne lai-lai do mina poharre ta bhole jadho pa awe ajjhi-lai. **13:19** Pa awe do meliri dhara do mina harre do ta era hahhi lua hedui do dho ngaddi dae ta jadhi, rai ngati awe ta peera raiwawa raiwawa dhe ri Deo lohe hape ma dhara awe nadhe, jhe adho lema ke do ta jadhi ri. **13:20** Kita do adho he ta penabhabhe ri Deo ne awe do naanne, moko adho ke do ta era ri heddau he do helama. Tapulara taga tari annu-niki No, mo ko ta penabhabhe ke ri

Deo ne awe ne. **13:21** Pa dhara awe naanne ki era heddau do lii pa mu, 'Heleo, ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, nee ke pa dhe!' kiadho, 'nai ke pa ni!' -- bhole parahajha mu pa ddau napoanne. **13:22** Rowi mone ma'i-mone ma'i-mone golo do pote nga appi nga nabi-nabi pote nga appi do medae ta dakka. Do ta tao ri ro ne telia-telia do rihi ngati ihi nga lua-lua do madalae tu ta pelu ddau, kita era he ne loro jhara, annu-niki Deo lema do ta peluu ri ro. **13:23** Ri do mina harre ke, meniga we mu pewoie-ie! Hari-hari do na poharre, do pika ke ri Ya pa mu uru jhara nga do dho dhai ne awe ne." **13:24** "Ki ludu ne awe lua hedui-herui do napoanne, mada lodho do ta kerabba jhe warru nara dho ke ta kelala ri. **13:25** Moko-moto pa ihi liru do ta keloro jhe hari-hari do nga higa pa ihi liru do ta kenyawu-nyela. **13:26** Pa dhara awe do naanne ke do ta ngadde ke Ana Ddau Raiwawa do dakka jhara kolo merammu do nga higa do ketutu pa dhara lua weo nga kana No. **13:27** Do ta pepu ri No ne naju naju No he tu ta la pekupu ne annu-niki do jhujhu do do pidhi ri No he ngati hari appa kebhihu raiwawa, rai ti kepue liru hebhakka lohe la kepue liru hebhakka ri." **13:28** "Aggu we liajha ngati kepue kepallu. Kinga jhari ke ta obho nga mengarru ne kelai-kejanga no, jhe kehabbha ne hoko no ne, ta toi ke ri mu ta do he dharra ke ne warru pana. **13:29** Mina harre lema ke ki nga ngaddi ke ri mu ne lai lai do mina poharre do jadhi ke, do toi ke ri mu ta do hedharra tarra ke ne awe ne. **13:30** Henge we ri mu! Hari-hari lai do na harre do ta jadhi nga do dho made dae ne ddau-ddau do era pa dhara awe nadhe. **13:31** Liru nga raiwawa do nadhe do ta ele, tapulara lipedai Ya dhe do peloro lohe la lodho do na mii-mii ne." **13:32** "Maji lema ta mina harre, bhule dho heddau he do toi ta parri ne lodho ne kiadho ta parri ne ja ne. Ie ta naju-naju Deo do era pa era do mmau do me gala ne, mina harre lema Ana, titu wata Ama we miha ne do toi. **13:33** Hakku do jhamma ke mu ta jaga nga meniga, rowi adho do toi ri mu ta parri ne awe ne. **13:34** Ne lua ne do mii heddau do ta langnga ngati ammu nga kemali no, jhe kako la era do jjhau. Ta lii ke no pa annu-annu no he ta pemoko ne ammu nga kema li no, jhe wie ne jhagga pa ro heddau-heddau. Lii no pa mone jaga kelae ne ta jaga pewoie-ie. **13:35** Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta jaga nga meni ga, rowi adho do toi ri mu ta parri ne bhale ne

muri ammu ne -- wue marra no ta bhale pa maddha lodho, wue marra pa telora maddha, wue marra pa awe perammo, kiadho marra pa awe hhau lodho. **13:36** Ki harra ke no nga hewakka, bhole abu we mu pa dhara nga bba'i. **13:37** Ne nga ne do pale ri Ya pa mu dhe, do pale lema ke ri Ya pa hari-hari ddau: jaga nga meniga we mu!"

14:1 Medae dhue lodho ke jhe dhai la lodho Nga'a Kewahhu Paskah nga Roti do dho tao ri muu ne. Ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru ai gama he do pa dhara nga kale loro jhara ke, mita do dho era nga likenya'u nga-nga tu ta pemade Yesus. **14:2** "Tapulara bhole tao ri di pa dhara nga nga'a kewahhu dhe," ne ane ro, "rowi do ta hhau lua kenya'u nga buluru." **14:3** Ta dhai Yesus ta era pa Betania, pa ammu Simon, do uru he do lakka ri paddha nadato ne, ta dakka ke heddau mobanni la nga Yesus. Dakka ne mobanni do na anne nga aggu henawobhuri eiloko wwau mangngi do dhai dhida kebhue. Pa awe mejaddhi ta nga'a Yesus, ta pehappo ke ne koko wonabhuri ne ri mobanni do naanne, jhe hegabbhe ri no la wokolo Yesus. **14:4** Do parri ddau ne ddau do era pa anne ta bubu dhara ke jhe lii heddau pa heddau, "Guna nga ke ne dhutu liba-ila ne eiloko wwau mangngi do mina hidhe ne worawwu dhida kebhue? **14:5** Eiloko wwau mangngi do mina hidhe do nara ta pewie nga kebhue do rihi ti tallu ngahu doi mela pudi, jhe ne doi he do nara ta wie pa do kehia nga gahara!" Moko ta bhani ke ro nga mobanni do naanne. **14:6** Tapulara ta lii ke Yesus, "Hane no! Ta nga hakku pehedue no ri mu? Ne nga ne do tao ri no, hahhi lai do woie nga do jhamma ta pekerihe penaja nga Ya. **14:7** Do kehia nga garaha do era loro ma pa telora mu. Pa awe do nami we, ki ddhei mu, ta nara he we mu ta ruba dhara nga ro. Tapulara ya dhe adho ke do ta era loro ri nga mu. **14:8** Ne nga ne do tao ri mobanni do nadhe, nadhe ke nedo nara ta tao ri no penaja nga ya. Nnau ta mii pemoke lua pedane Ya ke ri no ri eiloko wwau mangngi do nadhe uru jhara nga do dho dhai dae ne awe ne. **14:9** Pa rahajha we! Pa hari hewue raiwawa dhe, pa mii we ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne pelebe, ne nga ne do alle petao ri mobanni do nadhe do ta pedhire lema mii hahhi lua ta pehewene ne." **14:10** Moko Yudas Iskariot, heddau ngati henguru do dhue ddau ana

hekola Yesus he, ta kako ke la nga kattu-kattu mone tunu-menahu he nga lua pedabbho ta la jhole Yesus pa ro. **14:11** Dhai mengallu dhara tarra ro ta rangnge ri ro ne litawa do naanne, jhe jadji ro ta wie doi pa Yudas. Moko ta jhari ke Yudas ta ka le ne awe do woie tu ta jhole Yesus. **14:12** Pa lodho do petari lua Nga'a Kewahhu Roti do dho bhule nga muu ne -- pa awe kehabbha ki'i Paskah ne -- ta kebhali ke ne ana hekola Yesus he, "Pa mii ke ne ddhei Ama, ne pemoke ri jhi ne nga'a Paskah tu Ama?" **14:13** Ta pepu ke do dhue ddau ngati ro ri Yesus, "Kako we mu la dhara rae, pa ni do ta peabu mu nga heddau momone do nga aggu hewue guhi do nga ei. **14:14** Pedute we no ri mu la ammu do maho ri no ne, jhe lii pa muri ammu do naanne, 'Lii Ama Guru ta ma kebhali, pa mii ke ne era tu No nga ana hekola No he ta nga'a Nga'a Paskah ne.' **14:15** Ri ddau napoanne do ta pejhujhe pa mu ne kama do balla pa dhida. Ne kama do napoanne do alle ke pepeato pewoie-ie jhe do nabbu hari-hari nalu-Pemoke we ri mu ne kama do naanne tu di." **14:16** Moko ta kako ke ne do dhue ddau do na harre la dhara rae do naanne. Pa ni ta peabu tarra ke ro, hela'u nga lii Yesus ne pa ro. Moko ta pemoko ke ri ro ne nga'a Paskah ne. **14:17** Pa maddha he, ta dakka ke Yesus nga hari henguru do dhue ana hekola No he. **14:18** Pa awe mejaddhi ta nga'a ro, ta lii ke Yesus, "Dhanno ko ri mu: heddau ti telora mu do nga'a hela'u-la'u nga Ya, do ta jhole Ya." **14:19** Ta rangnge ne lii do naanne, moko ta hedui ke ne ade ana hekola he. Moko ta kebhali ke ro heddau-heddau pa Yesus, "Do bhara tatu ta adho ya ne do ane Ama ne?" **14:20** Ta bhale ke ri Yesus, "Ne ddau do naanne, heddau ti telora mu ma do henguru dhue ddau hedhe, do nga'a pa hewue piri nga Ya. **14:21** Do tarra ma ta Ana Ddau Raiwawa do ta made mii do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. Tapulara dhai tarra ne apa nga kedhaha pa ddau do jhole Ana Ddau Raiwawa ne!" **14:22** Pa dhara awe nga nga'a ro, ta aggo ke ri Yesus ne roti ne, jhe peha'e No kolo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre ta pipi-pipi ke ri ruai No ne roti do naanne, jhe wie ri No pa ana hekola No he, jhe lii No, "Aggo we, jhe nga'e we, nadhe ke ne kebhue-kedalli Ya." **14:23** Ta alla pemina harre ta aggo ke ri No hewue ne era nginu eiago. Ta peha'e ri ke ri No ne kolo lii ie-ae pa Deo, jhe wie ri No pa ana hekola No he. Ta nginu ke ro hari-hari.

14:24 Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus, "Nadhe ke ne raa ya do ta perue ne lijaji Deo ne, raa do dhute tu do ae ddau. **14:25** Nginu wari dho ke Ya eiago do mina hedhe, tade dhai ne awe tu Ya ta nginu ri ne ei ago do wowiu ne hela'u-la'u nga mu pa Raiwawa Deo do Wowiu ne." **14:26** Ta alla pemina harre ta jhuka ke ro hewue lilodho liwue-waje. Ta moko mina harre ta kako ke ro la Lede Zaitun. **14:27** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Mu hari-hari do ta perai, jhe hane Ya miha. Rowi pa dhara Buku Lidara'likewahhu Deo do hure do bhuke, 'Do ta pemade ri Deo ne mone bhata ne, jhe ne naki'i-naki'i no he do ta menyalla kebali-bali.' **14:28** Tapulara ki alle ke Ya pepekaddhe bhale wari, do ta kako ya uru jhara nga ti mu la Galilea." **14:29** "Adho," bhale ri Petrus, "La'a we no ro hari-hari pee hane Ama, ya hane tu-tu dho Ama." **14:30** "Henge eeh," ne ane Yesus, "parammi do nadhe dhangnge, nga do dho tutu-oo dae manu dhue wari, alle ke Ya pepehile ri au tallu wari." **14:31** Ta bhale ke ri Petrus nga rihi rui ri, "La'a we no ya pejhamma ta made hela'u-la'u nga Ama, wae tu-tu dho ya ta lii ta do dho tade Ama!" Mina harre lema ne lii ana-ana hekola do hewala he. **14:32** Ta dhai ke ro la hahhi era ne ngara era do naanne Getsemani. Ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Mejaddhi ko we mu pa dhe, ta la hebhajha ko Ya." **14:33** Ta tina ke ri Yesus, Petrus, Yakobus, nga Yohanes ta kako hela'u-la'u nga No. Jhari ta hedui ke No, jhe pedihi noho. Ta lii ke No pa ana hekola No do tallu ddau he, **14:34** "Ne ade Ya, dhai tarra ke ne hedui, hala dho ke mii do ta made he ke. Pee we mu pa dhe, jhe meniga-niga we mu!" **14:35** Ta kako ke Yesus pejjhau-anni hudi ngati ro. Ta mejaddhi lakku rutu ke No jhe peheguru-anni la worai, jhe hebhajha No. Pa dhara lihebhajha No ne, ta ami ke No, mita ki ie mudhe he, tenge dho ke ri No ta lake ne lua hedui do naanne. **14:36** "Ama, bhule dho ke hahhi lai he do dho jadhi pa Ama. Pelude ko we ne lua hedui-herui do nadhe ngati Ya. Tapulara we, bhole jadhi pedute nga do ddhei Ya, jadhi we nga lua ddhei Ama ma." **14:37** Ta alla pe mina harre ta bhale ke Yesus, jhe ngaddi ri No ne ana hekola No he era ke do bba'i. Ta lii ke No pa Petrus, "Simon ta bba'i au? Nara le dho au ta taha pe dhara heja he hela'u-la'u nga ya?" **14:38** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Jaga-jaga we, jhe hebhajha we, mita do dho peabu mu nga

lua ruhakku. Tarra ma ta do era ne lua ddhei mu ta jhagge ne lai do petu, tapulara nara dho, rowi ne ngi'u mu do keloe." **14:39** Ta kako ri ke Yesus hewari ri la hebhajha jhe kebhale ne lii pali No ma do uru jhara ne. **14:40** Ta alla penanne ta bhale ri ke Yesus la nga ana hekola No he, moko era ma ro do bba'i rowi do rihi ke ro ne mengattu. Moko ta ngela he ke ro, i'a dho ke pali nga-nga ri pa Yesus. **14:41** Ta dhai Yesus ta bhale pa do ketallu wari ne, ta lii ke No, "Hee ko ma mu do bba'i ta peila keloe? Waji we! Dhai ke ne awe pa Ana Ddau ta jhole la dhara wolaabba ddau do tao apa nga kerewe. **14:42** Kaddhi we, mai we di ma kako ngati dhe. Heleo we! Naanne ke tianne ne ddau do ta jhole Ya ne!" **14:43** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus, ta dakka ke Yudas, heddau ngati hengu ru do dhue ddau ana hekola Yesus he. Hela'u-la'u nga Yudas, dakka do ae ddau do nga aggu kelewa nga tubu. Ro do na harre do pepu ri kattu-kattu mone tunu-menahu he, guru-guru aigama nga ri kattu-kattu do Yahudi he. **14:44** Do alla ke pepeato ri Yudas ne hahhi telia tu ro, "Nadu ne ddau do hengaddho ri ya ne, No ke. Kappe ri mu jhe aggo No, jhe jage nga dhai bharra," mina harre ke lii jaji Yudas pa ddau do pedute no he. **14:45** Ta dakka Yudas ta dabbho dhangnge ke no ju la nga Yesus, jhe lii, "Ama Guru!" ta hengaddho ke Yesus ri no. **14:46** Moko ta kappe ke Yesus ri ddau-ddau do penau nga Yudas he, jhe ujhe Yesus ri ro. **14:47** Tapulara hala heddau ngati do era paanne, ta radda kelewa ke no, jhe pare pa heddau annu ri Kattu Mone-ae mone tunu-menahu he, tade happo ne wodilu naannu do naanne. **14:48** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ne penge ri mu hedhe, ta ddau do tao apa ke Ya dhe, hakku dakka mu nga kelewa nga tubu ta ma kappe Ya? **14:49** Helodho-helodho, adho do ajha ddau ma Ya pa hedhapa mu pa Ammu Deo, jhe pe'e Ya ta kappe ri mu? Tapulara do jhamma tarra ma ya ta mina harre, mita tobo ke ne do era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo." **14:50** Moko ta perai ke hari-hari ne ana hekola Yesus he, jhe hane Yesus miha. **14:51** Heddau ana do ngarru do nga pake hebhalla hi'i we pa ihi no, ta kako ke la pedute Yesus. Ta kappe ke no ri ddau he, **14:52** tapulara ta petegalli-anni ke no, ta gole ke ri no ne hi'i no ne, jhe perai nga do dho bhule bhara pa ihi. **14:53** Ta aggo ke Yesus la ammu kattu mone-ae mone tunu-menahu ne.

Pa ni do pe teni ke hari-hari kattu mone tunu-menahu, kattu-kattu do Yahudi nga guru-guru aigama he. **14:54** Do pee nga pedute ma Yesus ri Petrus ngati jjhau tade maho ls kebhalla ammu kattu mone-ae mone tunu-menahu ne. Pa ni ta kako ke no la menyiru ai hela'u-la'u nga mone jaga he. **14:55** Kattu-kattu mone tunu-menahu he nga Kattu-kattu Aigama he, do petadi ke ta kale ne kewahhu do nara ta pebune hala pa Yesus, jhe nara ro ta happo ne lua wolo ta pemade Yesus. Tapulara na ra dho ro ie ta hekewahhu he. **14:56** Ae ne hakahi do pedoa ri ro ta la wie lilolo do dho petu penaja nga Yesus, tapulara ne lilolo ro do petabbu heddau nga nga heddau. **14:57** Moko ta titu ke do parri ddau hakahi jhe wie ne lilolo do pote do mina hedhe jhara Yesus, **14:58** "Do rangnge ri jhi ne lii ddau do nadhe do lii mina hedhe, 'Do ta pekelole ri Ya ne Ammu Deo do nadhe, do tao ri ddau raiwawa, jhe ki ludu ti tallu lodho, do ta petitu do wala ri Ya, do adho do jhagge ri ruai nga kolo ku'u ddau raiwawa!' " **14:59** Tapulara ne lilolo-lilolo ddau-ddau do na harre do pee ma nga petabbu heddau nga heddau. **14:60** Moko ta titu ke ne kattu mone-ae mone tunu-menahu ne pa hedhapa ro hari-hari, jhe kebhali pa Yesus, "Ta nga ri Au hakku do dho bhale ne likela-likela do penaja nga Au hidhe?" **14:61** Tapulara ta pehangngo-anni we Yesus. Wae le dho ke No ta boka ubha he. Moko ta kebhali ri ke ne kattu mone-ae mone tunu-menahu ne pa Yesus, "Au ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, Ana Deo do mmau do megala ne?" **14:62** Ta bhale ke ri Yesus, "Ya ke, jhe do ta ngadde Ana Ddau Raiwawa do ta mejaddhi pa hebhakka kedhanga Deo Do Mone Wiki Rihi Higa nga Pereda ne, jhe do ta dakka jhara merammu pudi ngati ihi liru ni." **14:63** Moko ta hio-kepale-pale ke ne bhara pake no ri kattu mone-ae mone tunu menahu ne, jhe lii, "Tenge dho ke ta pake hakahi ri. **14:64** Do rangnge miha ke ri mu ne lipedai-lipedai No do kare-menihe Deo. Ri do mina harre ke, ne nga ke ne lii mu mu pa dhara awe nadhe?" Ta happo ke ri ro hari-hari ta do hala ke Yesus, jhe do jhamma ta wole ri lua wolo ta pemade. **14:65** Moko ta jhari ke do parri ddau ta penyi'o Yesus ri ilu, jhe henabbhe ri ro ne tangamada No, jhe dede-merahho ri ro. Ta lii ke ro, "Hakko ko ta peira ri Au, nadu ke ne do dede Au dhe?" Ne mone jaga he le ma ta dutu hela'u le ta tabbhe Yesus. **14:66** Pa awe nga era ko Petrus pa

kebhalla ammu ne, ta dakka ke heddau moban ni, annu ri kattu mone-ae mone tunu-menahu ne la anne. **14:67** Ta ngadde ke Petrus ri no do era do menyiru ai, ta ketarre ke ri no pewoie-ie ne tanga mada Petrus, jhe lii no, "Adho ke ta au lema dhe, do hela'u-la'u nga Yesus do Nazaret ne?" **14:68** Tapulara ta pehile ke ri Petrus, "Toi dho ri ya, jhe tade dho ri ya, ne nga ne lua pedabbho au ne." ane Petrus pa annu mobanni do naanne. Moko ta ka ko ke Petrus la ubha toka ammu kattu mone-ae mone tunu-merahu ne. [Pa awe naanne lema ta tutu-oo ke manu.] **14:69** Ta ngadde ri ke Petrus ri annu mobanni do naanne ma, ta lii ke no pa ddau-ddau do pa anne, "No dhe do tarra ta hala heddau ngati ro!" **14:70** Tapulara ta pehile ke Yesus ri Petrus. Tui dho ti napoanne, ta lii ke ne ddau-ddau do paanne pa Petrus ri, "Nara dho ke au ta pehili ri, do tarra ta au dhe hala heddau ngati ro, rowi au dhe ngati Galilea!" **14:71** Moko ta hupa-hupa-annu ke Petrus jhe lii, "Tade tu-tu dho ri ya ne ddau do ane mu ne!" **14:72** Pa awe naanne lema ta tutu-oo ke manu tu do kedhue wari ne pa dhara rammi do naanne. Ta henge ke ri Petrus ta do alla ke Yesus pa lii pa no, "Nga do dho tutu-oo dae manu dhue wari, alla ke au pepehile Ya tallu wari," Moko ta tangi pedihi noho ke Petrus.

15:1 Pa ri jhammi-ae-ae, hari-hari ne Kattu Aigama he, do maho le ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu he, kattu-kattu do Yahudi nga guru-guru aigama he, do marri-marri-ai ke ne peli. Ta petuke ke Yesus ri ro, jhe aggo No la jhole pa Pilatus. **15:2** Ta kebhalo ke pilatus pa Yesus, "Do petu ke ta au dhe ne duae do Yahudi ne?" "Mina harre ke ne lii au ma," ne bhale ri Yesus. **15:3** Ne ri kattu-kattu mone tunu-menahu he do pemaho ke dhai ae likela penaja nga Yesus. **15:4** Moko ta kebhalo ri ke Pilatus pa Yesus, "Wae dho ri Au ta bhale? Hakku ko ri au ta helao, henga ke ne ae likela ddau penaja nga Au!" **15:5** Tapulara wae tu-tu dho ke Yesus ta pedai lii ri, hakku ta madale ke Pilatus. **15:6** Hadhi ki dhai ke la lodho nga'a Kewahhu Paskah, pa tima Pilatus ta golo heddau do rate pedutu nga lua pidhi ddau lowe. **15:7** Pa dhara ammu bhaddo, pa te lora do pelawa nga do pemade ddau pa awe era lua kenya'u ne, era heddau ne ngara no Barabas. **15:8** Ta peowu ke ne ddau lowe he, jhe ami pa Pilatus mita ie ta

gole ri no heddau do rate mii pa tima he. **15:9** Ta kebhali ke Pilatus pa ro, "Wae mu ta gole ri ya ne duae do Yahudi ne tu mu?" **15:10** Rowi do toi ke ri Pilatus ma, hakku jhole Yesus pa no ri kattu-kattu mone tunu-menahu he, taga ta ri do pana dhara ma ke ro nga Yesus. **15:11** Tapulara ta pedidi ke ri kattu-kattu mone tunu-menahu he, ne ddau lowe he, mita ame pa Pilatus ta gole Barabas tu ro. **15:12** Moko ta lii ri ke Pilatus pa ddau lowe he, "Ki do mina harre ma ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya pe naja nga ddau do pale ri mu ne ta duae do Yahudi ne?" **15:13** Ta pekakero, "Ketoe No peabbha-rappa!" **15:14** Ta kebhali ke Pilatus, "Tapulara lua tao apa ne nga ne do tao ri No?" Moko ta ju maddu ke ro ne peka, "Ketoe No peabbha-rappa!" **15:15** Do ddhei ri Pilatus ta pemengallu dhara ne ddau lowe he, moko ta gole ke Barabas ri Pilatus tu ddau lowe he. Ta alla pemina harre ta lii ke Pilatus ta dede Yesus ri gui, jhe jhole Yesus ri No tu ta la keot peabbha-rappa. **15:16** Ta aggo ke Yesus ri dohorodhadhu he la era happo hala pa dhara rae gubernur. Ta alla pemina harre ta pedoa ke hari-hari ne do horodhadhu he la pe kupu. **15:17** Moko ta pepake ke ri ro pa Yesus juba do wokelere mea, jhe tao ri ro ne labba ngati kelai-kelai ajhu do dudu, ta alla pemina harre ta petaddho ke la kattu Yesus. **15:18** Ta moko ne petaddho ri ro ta tabbhe ta petabhe ke ro nga Yesus, jhe lii, "Medi-melatu tu duae do Yahudi!" **15:19** Ta wabbe ke ri ro ri kajji pa kattu Yesus, jhe hebue ri ro ri ilu pa Yesus, jhe mejura ro pa No. **15:20** Ta alle Yesus pepemange mina harre ri ro, ta boke ke ri ro ne juba do wo kelere mea ne, jhe pepake wari ne bhara Yesus ma miha. Ta alla pemina harre ta aggo ke Yesus ri ro la tele tu ta la ketoe peabbha-rappa. **15:21** Pa telora loro jhara ta pehahhe ke ri ro heddau ddau ta hape ne ajhu ketoe Yesus ne. Ne ddau do naanne ta bhale padha ti liha kowe, jhe do ta ju la dhara rae ke. (Ne ngara ddau do naanne, Simon do Kirene -- ama ri Aleksander nga Rufus.) **15:22** Ta lere ke ri ro ju la hahhi era ne ngara era do naanne Golgota, do ki pebhale ma lii rai di "Era Rui Kabha Kattu." **15:23** Pa ni do ddhei ke ro ta pengino Yesus ri eiago do pehiwo ri muu, tapulara wae dho ta ngino ri Yesus. **15:24** Ta alla pemina harre ta ketoe peabbha-rappa ke Yesus ri ro, jhe pe bhage-bhage ne bhara No nga loro jhara pepidhi ode mita toi ne unu ro heddau heddau. **15:25** Ne lua ketoe

No do naanne pa wabba heo jhammi-ae. **15:26** Pa dhida ajhu ketoe do naanne do era do bhuke ne lipeanyne Yesus, "Duae do Yahudi." **15:27** Era lema do ketoe peabbha-rappa hela'u-la'u nga Yesus do dhue ddau do mone raba unu-oha ddau, heddau pa hebhakka kedhanga jhe heddau ri pa hebhakka-keriu Yesus. **15:28** [Ri do mina harre ke ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "No do ege ta ddau do tao apa nga kerewe."] **15:29** Ne ddau-ddau do lake jhara anne ta piku-piku kattu ke, jhe kare-jhe menihe Yesus. Ta lii ke ro, "Woi, au dhe do ddhei ta pekelole Ammu Deo, jhe pe kaddhe wari pa dhara tallu lodho. **15:30** Hakku ko au ta puru ngati ajhu ketoe au do napoanne, jhe pelude ne ngi'u Au ngati lua made dhe!" **15:31** Mina harre lema ne ri kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru aigama he, ne mare nga dhole Yesus. Lii ro heddau pa heddau, "Ddau do hewala pehelama ri No, tapulara tu ngi'u No miha, nara dho ri No ta pehelame! **15:32** Ki du ae do Israel ma No, Duae Mone ma'i-Mone golo ma, do ie ke No pa awe nadhe ta puru ngati ajhu ketoe do na nidhe ri jhi, jhe parahajha pa No!" Do kare do menihe lema Yesus ri ddau-ddau do ketoe peabbha-rappa hala'u-la'u nga No he. **15:33** Pa nattu lodho he, kewore mawo ta jhalle he, pa dhara tallu ja ne tui, hari-hari rai ta kerabba guru rai ke. **15:34** Jhe pa wabba tallu maddha lodho he, ta peka Yesus nga lipeka do maddu, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" pa lii di, "Wo Deo Ya, wo Deo Ya, ta nga ke hakku jhane Ya ri Au?" **15:35** Ta lii ke do parri ddau do rangnge ne lipeka Yesus do naanne, "Dhanno we, nmai ke ri No ta pedoe Elia!" **15:36** Ta marri-ai-ai ke heddau ti telora ro, la aggu buro'o jhe tabbho pa hu ajhu, jhe la pebbho la dhara ei ago menyilu. Ta alla pemina harre ta jarro ke la kuri nyoro Yesus, jhe lii, "Mate ko ri di, dakka marra Elia ma pepure No ngati ajhu ketoe do na nidhe." **15:37** Moko ta peka ke Yesus, ta alla pemina harre ta made ke No. **15:38** Bhalla lai do wata kama pa dhara Ammu Muri, harre bhagi dhue, ngati dhida lohe la dha'i. **15:39** Ne kattu horodhadhu ne do titu penaja hedhapa nga ajhu ketoe ne, do ngadde mina mii Yesus ne made. Ta lii ke no, "Ddau nadhe tarra-tarra ta Ana Deo!" **15:40** Pa anne lema era do parri ddau mobanni, do heleo hari-hari ne na poharre ngati jjhau. Pa telora ro do na harre: Salomo, Maria Magdalena, nga Maria ina ri Yakobus ana

do ngarru ne nga Yoses. **15:41** Ro ke ne mobanni-mobanni do pedutenge do pemoke Yesus pa dhara nga era ne ko Yesus pa Galilea, Jhe do era ri ko do ae ne mobanni do wala he pa anne do dakka ngati Yerusalem do penau hela'u nga Yesus. **15:42-43** Ta meringi lodho pa ihi, ta dakka ke Yusuf ngati Arimatea. No dhe, he ddau ngati Kattu Aigama do takke pekerihe ri ddau. No le ma do pa dhara nga mate ne awe Deo ta jhari ta pereda mii Duae. Ne lodho do napoanne, Lodho Pemoko-anni (helodho uru jhara ngati lodho Pengaha-ihine). Rido mina harre ke nga bhanni dhallu ta kako ke Yusuf la nga Pilatus, ta la ame ne ngi'u Yesus ne. **15:44** Ta madalae ke Pilatus ta rangnge ri no ta do alla dhangnge ke Yesus pemade. Hakku ta pepu ke ddau ri Pilatus ta la pedoe ne kattu horodhadhu ne, jhe kebhalli pa no ta do tui ke Yesus ne alla pemade, we adho dae. **15:45** Ta alla pedhanno ri Pilatus ne lipika kattu horodhadhu ne, ta wie lua ke ri no pa Yusuf ta la aggo ne ngi'u Yesus ne. **15:46** Moko ta la walli ke Yusuf bhalla do pudi kewa'a do lumu. Ta alle pepure ne ngi'u Yesus ne, moko ta wute ke ri Yusuf ri bhalla do naanne. Ta la takke ri no ne ngi'u Yesus pa dhara ro'a do kee pa hewue bhojo wowadu. Ta alla pemina harre, ta riho ke ri no hewue ne wowadu do worena, jhe henabbhe ri no pa ubha ro'a ne. **15:47** Pa awe naanne lema Maria Magdalena nga Maria ina Yoses ne do ngadde pa mii ne era takke ngi'u Yesus ne.

16:1 Ta ludu le ne lodho Pengaha-ihine, ta kako ke Maria Magdalena, Maria do ina ri Yakobus, nga Salome la walli wwau mangngi-wwau mangngi tu ta la pehame ne ngi'u Yesus ne. **16:2** Pa lodho do petari ne pa migu do naanne, rai jhammi-ae-ae, ta kako ke ro la raidare ne. **16:3-4** Pa telora rujhara ta pedai ke ro heddau nga heddau, "Nadu marra ke ne do ruba dhara nga di ta la riho ne wowadu do henabbhe pa ubha ro'a ne?" Rowi ne wowadu do naanne do dhai worena. Tapulara ta dhai ro la ro'a ne, ta ngadde ke ri ro ne wowadu donaanne, alle ke periho. **16:5** Moko ta maho ke ro la dhara ro'a ne. Pa bira pa dhara ro'a ne, ta ngadde ke ri ro heddau do ngarru, do era do mejaddhi do nga pake juba wopudi, moko ta kebhatti ke ro. **16:6** Moko ta lii ke ne do ngarru do naanne, "Bhole meda'u! Do toi ri ya, ta do ta ma kale Yesus do Nazaret ne ri mu, do alle

peketoe peabbha-rappa ne. Pe'e dho ke No pa dhe. Alla ke No pekaddhi bhale wari! Heleo miha we ri mu, pa dhe ke ne era pebba'e No ri ro he.

16:7 Kako we mu nadhe dhangnge la pedhae ne lai do nadhe pa ana hekola No he, nga pa Petrus lema. Lii pa ro, 'Do ta uru No ngati mu la Galilea. Pa Galilea ke jhe itu pengaddi mu nga No, mii do lii No pa mu do uru he.' " **16:8** Moko ta mahhu-anni ke ne mobanni do harre ngati dhara ne, jhe perai ri kebhaddi nga meda'u. Rowi do meda'u ro, bhule le dho ro ta pedai-pejha'i lai ne nga-nga he ie ta nga heddau he. **16:9** [Ta kako ke ne mobanni do na harre la nga Petrus nga ihi-anga no he, jhe pedhiri nga nabhabha he we ne hari-hari ne do alla pepika pa ro ri do ngarru do naanne. Ta alla pemina harre, Yesus miha nga pake ne ana hekola No he ta la pelebe ti bira Dimu pelohe la bira waa ne lii do mmau do megala nga do pe loro ne, jhara lua helama tona ie do peloro ne.] [Ta alla Yesus pekaddhi ngati made mada, pa rai jhammi-ae-ae pa lodho Migu, uru pengaddi-anni No pa Maria Magdalena. (Do ngati Maria dhe, do ngaddi ta hudi ri Yesus pidu ngi'u wango). **16:10** Moko ta kako ke Maria Maria Magdalena la pepeke ne lai do jadhi naanne pa ihi-anga ihi-anga Yesus he, do era pa dhara lalu nga tangi he. **16:11** Tapulara ta dhai ta rangnge ri ro ta do muri ke Yesus jhe do alla ke pepengaddi-anni pa Maria, wae dho ro ta parahajha. **16:12** Ta alla pemina harre ta pengaddi-anni ke Yesus pa do dhue ddau ana heko la No. Ne lua pengaddi-anni do nadhe, jadhi pa awe do dhue ddau do na harre era ta ju la hewue rae. **16:13** Hakku ta bhale ke ro, jhe la peke ne lai do naanne pa do haghe he. Tapulara parahajha dho ro. **16:14** Pa pedakka rahi, ta pengaddi-anni ke Yesus pa do henguru heddau ana hekola No he, pa awe nga nga'a ro. Ta lii ke Yesus pa ro, taga tari do kura ne lua manno ro nga do rihi adhu ne kewadu kattu, hakku do dho wae ro ta paraha jha nga lii ddau-ddau do ngadde ri namada miha ke, ta do tarra do alla ke Yesus pemuri. **16:15** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Kako we mu la hari-hari kebhihu-raiwawa dhe, jhe la pelebe we ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne pa hari-hari ddau raiwawa. **16:16** Ddau do dho parahajha do ta nara lua wolo. Tapulara ddau do parahajha jhe pejhiu do ta helama tona ie. **16:17** Mii hahhi telia ta do parahajha ro, ddau-ddau do na harre do ta hudhi ta keluru wango pa dhara ngara ya, do ta pedai lii

ro pa dhara lipedai-lipedai do dho tada ri ro. **16:18** Kinga parru ro debhoho, kiadho kinga nginu ro raho, bhule do ro ta nga-nga. Kinga takka ne ruai ro pa ddau do paddha, moko ne ddau do na harre do ta ie." **16:19** Ta alla Muri Yesus pepedai lii nga ro, ta dhede ke No la era do mmau do megala. Pa ni do ta pereda ke No hela'u-la'u nga Deo. **16:20** Moko ne ana hekola No he ta kako ke la pelebe ne lii do ngati Deo ne, la hebhakka-hebhakka. Jhe Muri lema do jhagga hela'u-la'u nga ro, jhe do peteleo pelake jhara lua mada lae-lua madalae ta do ne lipeliba ro do petu-petarra.]

Lukas

1:1 Wo Teofilus do dhai woie henge nga danni-ade, Ae ke ne ddau do petadi ta bhuki jhe pejhare nga woie, jhara hari-hari lai do alla pejadhi pa telora di. **1:2** Ne do bhuki ri ro, do hela'u ke nga do pedhiri pa di he, ri ddau-ddau do ngaddi ke ri namada ro miha, ne hari-hari lai do na harre rai ti petari, jhe pelebe ri ro la hebhakka-hebhakka ne lii jhara lai do naanne. **1:3** Ta alla ri ya pekale toi jhe penarro nga woie, ne jhara lai na harre hari-hari rai tare ti petari, pa penge ya, rihi ie ta bhuke ri ya hahhi lipejhara do pera'e nga woie tu tuan. **1:4** Hakku tao ri ya mina harre, mita ie ke ta toi ri tuan, ta do ne nga ne do alle pepejhare ri ya pa tuan, napoanne do petu tarra. **1:5** Pa dhara awe Herodes jadhi ta duae pa rai Yudea, era heddau mone tunu-menahu ne ngara no Zakaria. No dhe ti kejie mone tunu-menahu Abia. Ne ngara ihi-ammu no, Elisabet, ti kolo loro mone tunu-menahu lema. **1:6** Ne muri mada ro hari do dhue do pemengallo dhara Deo. Do henono-henarru ro pa hari-hari ne nga we ne do dare do Kewahho ri Muri. **1:7** Adho ro do era nga ana, rowi Elisabet do kebaki jhe do weka ke ro hari do dhue. **1:8** Pa dhara helodho, pa awe unu kejie Abia, ta lakka ke Zakaria ta la pekako jhagga mii heddau mone tunu-menahu pa hedhapa Deo. **1:9** Pa tima, ne mone tunu-menahu he, do ta pepidhi ode ko uru jhara, ri do mina harre ke ta lakka ke Zakaria ta pejhujhe ta maho la dhara Ammu Deo ta la tunu keminya. **1:10** Pa dhara nga tunu keminya ne, jhe ne ddau lowe he do hebhajha pa tele. **1:11** Pa

dhara awe naanne ta pengaddi-anni ke heddau naju Deo pa Zakaria. Ne naju Deo do naanne do titu pa bira kedhanga ngati meja era tunu-menahu keminya ne. **1:12** Ta ngadde ri Zakaria ne naju Deo do naanne, ta bingu ke no jhe meda'u. **1:13** Tapulara ta lii ke ne naju Deo ne, "Bhole meda'u, Zakaria! Do dhanno do tenae ke ri Deo ne lihebhajha au. Elisabet, ihi-ammu au ne, do ta metana ri no heddau ana momone. Do jhamma ta pehune ri au ne ngara no ta Yohanes. **1:14** Do ta mengallu nge nga kehaka dhara au, mina harre lema ae ddau do ta mengallu nge nga kehaka dhara, ki dhai hine ta metana ne naiki do naanne! **1:15** Do ta jadhi ddau do mone-ae no pa hedhapa Deo, jhe adho no do medae ta nginu ei-ago, kiadho bhara nginu ne nga we do ta pemawo ddau. Henga Deo do ta herimo-heruge no, rai ta metana. **1:16** Ae do Israel do ta bhau ta bhata ri no, mita bhale langa Deo, Muri ro. **1:17** Do ta jadhi ddau pepu-peju Deo ke no, do rui nga do nga kuaha do mii Elia. Do ta peie ri no ama nga ana, jhe do ta bhau ta bhata ri no ne ddau do keti-ketinga mita bhale la lua penge do petu. Nga mina harre ke ne pemoke hekejie ddau do moko tu Muri." **1:18** "Mina mii ne nara ta toi ri ya ta do ta jadhi ne lai do naanne?" ne kebhale ri Zakaria pa naju Deo do naanne. "Ya dhe do weka ke, mina harre lema ne ihi-ammu ya." **1:19** Ta bhale ke ri naju Deo ne, "Ya dhe Gabriel. Ya ke ne do pemoke Deo, jhe No ke ne do pepue ya ta ma peke pa au ne lii mengallu nge nga kehaka dhara do nadhe. **1:20** Ne nga ne do peke ri ya pa au dhe, do ta hine ki dhai ne awe ne. Tapulara taga tari do dho parahajha au, do medae ta do dho nara au ta pedai lii; do ta bhangnga au tade dhai hape la awe jadhi ne nga ne do peke ri ya dhe." **1:21** Pa dhara awe naanne ne ddau lowe he do pee ke nga mate Zakaria. Ta madalae ke ro ta nga hakku rihi tui Zakaria pa dhara Ammu Deo ne. **1:22** Ta dhai no ta mahhu-anni, i'a dho ke no pedai lii. Pee ke no nga wiu-wiu-ai ke pa ddau lowe he, jhe pee no nga bhangnga. Moko ta toi ke ri ddau he ta do alla ke Zakaria pengaddi hahhi lai pa dhara Ammu Deo. **1:23** Ta moko le ne jhagga Zakaria pa Ammu Deo, moko ta bhale ke Zakaria la ammu. **1:24** Tui dho ngati awe naanne, moko Elisabet ta era ke nga kadho, jhe bhaddo anni no pa dhara ammu, lammi warru ne tui. **1:25** Ta lii ke Elisabet, "Pedakka rahi, ruba dhara ma Muri nga ya, jhe peele ne lua

woapa ya." **1:26** Ta dhai ta anna warru Elisabet ne era nga kadho, ta pepue ke naju Deo, Gabriel ri Deo la Nazaret, hewue rae pa ihi rai Galilea. **1:27** Ne pepue Gabriel, la nga heddau ana do ngarru, ne ngara no Maria. Ne ana mobanni do naanne do pa dhara peddhei nga heddau ne ngara no Yusuf, kolo loro Duae Daud. **1:28** Ta dakka ke ne naju Deo ne la nga Maria, jhe lii, "Helama tona ie tu au, au ke ne do ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do kerihi ri Deo! Muri ne do ta penau-pelere nga au!" **1:29** Ta kebhaddi ke Maria ta dhai ta rangnge ri no ne lipedai naju Deo do naanne, hakku ta penge-nge ke ri no pa dhara ade no ne nga ne lua pedabbho lipelangu do naanne. **1:30** Moko ta lii ke ne naju Deo ne pa Maria, "Bhole meda'u, Maria, rowi do maddhi ke au pa dhara ade Deo. **1:31** Do ta melole jhe metana ri au heddau ana momone, jhe do jhamma ta pehune ri au ne ngara ne ta Yesus. **1:32** Do ta keto-kelodo ke No, jhe do ta pale ta Ana Deo Tabbho-rai Tabbho-liru. Ri Muri Deo do ta dhede No ta jadhi Duae mii Daud ama-appu No. **1:33** Jhe do ta pereda No pa kolo loro Yakub lohe la lodho do nami mii ne. Ne Rai-pereda No adho do era nga lua pedakka ne." **1:34** Ta lii ke Maria pa naju Deo ne, "Mina mii ne nara ta jadhi ne lai do naanne, rowi ya dhe heddau ana do ngarru kehamme ko?" **1:35** Ta bhale ke ri naju Deo ne, "Henga Deo do ta dakka ma nga au, jhe kuaha Deo ne do ta herimo-heruge au. Ri do mina harre ke ne naiki do ta metana ne, do ta pale ta Dommou-Domegala, Ana Deo. **1:36** Henge: Elisabet do tu raa-tu manynyi au ne, nnai ke wila nga wue, jhe anna warru ke, maji lema ta do weka ke no, jhe do pale ke ri ddau ta do kebaki. **1:37** Rowi pa Deo bhule dho do dho dhae ta do dho jadhi." **1:38** Moko ta lii ke Maria, "Ya dhe annu Muri; la'a we no jadhi we pa ngi'u ya, mina mii ne do pale ri au ne." Moko ta langnga ke ne naju Deo ne ti nga Maria. **1:39** Tui dho ti awe naanne, ta kako ke Maria la hewue rae pa Yudea pa ihi rai do pa kolo lari-ae. **1:40** Ne pedabbho Maria ta la ammu Zakaria, ta dhai no ta maho ta pelango ke Elisabet ri no. **1:41** Mina harre ta ne rangnge ri Elisabet ne lipelangu Maria ne ta kebhijo-bhajo ke ne naiki pa dhallu Elisabet ne. Moko ta helibho ke Elisabet ri Henga Deo, **1:42** moko ta lii ke no, "Au ke ne do hamme ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do kerihi ngati hari-hari mobanni! Do medi-melatu ke ne naiki do ta metana ri

au ne! **1:43** Nadu ke ya dhe hakku dakka ina ri Muri ya ta ma heaho ya? **1:44** Rowi mina harre ta rangnge ri ya ne lipelangu au ne, ne naiki do pa dhallu ya dhe ta kebhijo-bhajo ke ri mengallu dhara. **1:45** Mangngi nga mengallu dhara tu au, taga tari do parahajha ke au, ta do ne nga we do pale ri Muri pa au ne do ta jadhi!" **1:46** Ta lii ke Maria, "Ne ade ta wue-waje Muri ke, **1:47** jhe dhara kodo ya ta mengallu nge nga kehaka dhara ke rowi Deo ke ne Mone ma'e-Mone gole ya. **1:48** Do henge ri No, ne annu No do woapa! Jhari ngati dhara awe nadhe hari-hari ddau-rai do ta lii pa ya ta do mangngi nga mengallu dhara **1:49** Rowi Deo do Mone Wiki Rihi higa nga pereda do tao ke ne lai-lai do mone-ae pa ya. Do mmau do megala ke ne ngara No. **1:50** Ngati hehuhu la hehuhu Muri do pee nga peloro ne pedhelo ne lua ruba dhara pa ddau do megighi meda'u pa No. **1:51** Ri rukemakku No do mina harre ne worawwu rui pemenyabbha kebbali-bali ri No ne ddau do wue-anni, jhe pekenyawu-nyela ri No ne lai do peito perijho ri ro. **1:52** Pepuru ri No ne duae-duae ngati kedera era mejaddhi ro, jhe dhede pedhida ri No ne ddau do woapa. **1:53** Ddau do menganga, pebhahhu ri No ri hari-hari lai do woie, do kaja hudhi nga keluru ri No nga ai-wue. **1:54** Do rabhe do dharro ri No annu-niki No, Israel pedutu nga lijaji do alle petao ri No nga ama-appu di. **1:55** Adho do ballo ri Muri ne lijaji No, do pedhelo ri No ne lua ruba dhara No pa Abraham nga pa kolo loro no lohe la lodho do nami mii ne." **1:56** Era ma tallu warru he Maria ne pee nga Elisabet, jhe itu bhale no la ammu no. **1:57** Moko ta dhai ke ne awe pa Elisabet ta keho-dhara. Ta metana ke ri no heddau ana momone. **1:58** Ta dhai ta rangngi ne do rae do kowa no he, nga a'a-ari, wini-huhu no he, ta do mina harre ke ne dhai woie Muri penaja nga Elisabet, ta mengallu dhara ke ro hela'u-la'u nga Elisabet. **1:59** Aru lodho ta alla pemetana ne naiki do naanne, ta dakka ke ro ta la dare ngutu ne naiki do naanne. Ne ddhei ro ne naiki do naanne ta pehune ne ngara no ta Zakaria pedute nga ngara ama no, **1:60** tapulara ta lii ke ina no, "Bhole! Do jhamma ne ngara no pehune ta Yohanes." **1:61** Ta lii ke ro, "Bhule dho ie ta heddau he ti telora a'a-ari mu do era ne ngara ta do mina harre." **1:62** Ta wui-ai ke ro, ta kebhali pa Zakaria, ta ne nga ne ngara do ddhei Zakaria ta pehune pa naiki do naanne. **1:63** Ta ami ke Zakaria hewue lei,

jhe bhuke ri no, "Ne ngara no, Yohanes." Ta madalae ke ro hari-hari. **1:64** Pa dhara awe naanne lema ta nara ke Zakaria ta pedai lii, jhe wue-waje Deo. **1:65** Ta meda'u ke hari-hari ne do rae do kowa ro he, jhe ne lai do naanne ta menyabbha ke la hari-hari ihi kolo lari-ae Yudea ne. **1:66** Hari-hari ddau do rangnge ne lai do naanne, ta kebhali ke ro pa dhara ade ro, "Do medae ta jadhi nga marre ke ne naiki nadhe hine?" Rowi nee do penau-pelere Muri nga no. **1:67** Zakaria, ama ri naiki do naanne, ta helibho ke ri Henga Deo, hakku ta pedhae ke ri no, ne lii do ngati Deo ne. Ta lii ke no, **1:68** "Mai we di ma wue-waje Muri, Deo do Israel! Do nee ke No ma pedhelo ne lua ruba dhara no pa annu-niki No, jhe ma peballa ne kattu ro. **1:69** Do ma wie ke pa di ri No, ne Mone ma'i-Mone golo do ketoo, kolo loro Daud, annu No ne. **1:70** Rai uru-rai tare, pelake jhara nabi-nabi do jhujhu do pidhi ri No, do alle ke pewie ri Muri ne lijaji No **1:71** tu ta ma'i ta golo di ngati ihi-muhu ihi-lawa di ngati dhara wolaabba ddau do kena nge-paddhu dhara nga di. **1:72** Tu ta ma pedhelo ne woie nge danni-ade No pa ama-appu di, do ta petobe ri No ne lijaji No do mmou do megala ne. **1:73-74** Nga dhede hupa No pa Abraham ama di, jhe pejaji No tu ta ma'i ta golo di ngati ihi-muhu ihi-lawa di, mita do dho bhule di nga megghighi meda'u ne pemoke No **1:75** jhe jhole loro ne muri mada di pa No nga pemengallo nge nga kehaka dhara ne ade No pa hewue muri mada di. **1:76** Au, ana ya ee, do ta pale ke ta nabi Deo do Rihi Dhida nga ketutu ne. Do pepue ke au uru jhara ngati Muri ta ma pemoke ne loro jhara tu No, **1:77** tu ta ma pepeke pa annu-niki No ta do ro do ta ma'i ta golo ke, ki alla ke ri Deo pepehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu ro. **1:78** Muri di do mone manynyi nga natta ade; ne dakka No ta ma'i ta golo di. Do mii mada lodho he ne hhau pa awe jhammi-ae, **1:79** mina harre ke ne pekelale ri No ne weo nga kana No pa hari-hari ddau do muri mada pa dhara lua kerabba nga lua megghighi-meda'u. Do ta bhau ta bhata ke di ri No pa loro jhara do petuje la dhara lua pedhuri-pemira." **1:80** Bhale ma ne ana Zakaria ne, ju rui ne henga no. Ne era pee no pa dhara padha nga meraddha, tade dhai la awe peteleo-anni ne no pa do Israel.

2:1 Pa dhara naanne, ta pereda ke Kehe Agustus, pa hari-hari ddau do pa

dhara Rai-pereda Roma, ta bhuki ngara mita toi ne ae ddau pa dhara rai-pereda no. **2:2** Nadhe ke ne lua bhuki ngara do petari-rai, do pekako pa dhara awe Kirenius do jadhi ta gubernur ihi-rai Siria. **2:3** Hari-hari ddau pa dhara awe naanne, ta kako la bhuki ngara la dhara rae nga kowa ro miha. **2:4** Ta pekaddhi ke Yusuf ngati Nazaret pa Galilea, la Betlehem pa Yudea, era metana Duae Daud; rowi Yusuf ngati kolo loro Daud. **2:5** Ta la bhuki ke ri Yusuf ne no hela'u-la'u nga Maria, ana mobanni do peddhei nga Yusuf ne, do era pa dhara nga mejanni ihi ne. **2:6** Pa dhara awe pa Betlehem ro, ta dhai ke ne awe pa Maria ta keho-dhara. **2:7** Ta metana ke ri no heddau ana momone, ana mone-a'a ri no. Ta perobe ke ri no ri ra'a jhe pebba'e; pa dhara kerabha nga'a bhada do walle ri ruju'u made; rowi do dho nara ke ro era tu ta huri kattu. **2:8** Pa dhara maddha do naanne do era ne mone bhata-bhata do nga jaga ne naki'i ro pa dhara padha pa ihi-rai do naanne. **2:9** Ta harra hewakka ke ne naju Muri la pengaddi-anni pa ro, do nga weo nga kana ngati Deo la pekelale pa ro, moko ta meda'u-dhai ke ro. **2:10** Tapulara ta lii ke ne naju Deo ne pa ro, "Bhole meda'u! Rowi ne dakka ya, nga aggu li hagma dhara tu mu -- lii do dhai tarra ne wie lua mengallu nge nga kehaka dhara tu hari-hari ddau. **2:11** Pa lodho do nadhe pa dhara rae Daud, alla ke pemetana ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, Kristus, Muri. **2:12** Nadhe ke ne tada tu mu: Do ta peabu mu nga heddau naiki do perobe ri ra'a, jhe do pebba'e pa dhara kerabha nga'a bhada." **2:13** Nga do dho e'e do dho toi ri ro, ne naju Deo do naanne do lere ri do ae naju Deo do wala do nga wue-waje Deo. Ne ane ro, **2:14** "Lua dhida nga kelodo tu Deo do pa liru do rihi dhida nga ketutu! Nga pa raiwawa, ta hagma hilu dhara pemengallu ke ddau raiwawa, do pemengallu dhara Muri!" **2:15** Ta ludu ne naju Deo he la era do mmau do megala, ta peli ke ro heddau nga heddau ne mone bhata he, "Mai we di la Betlehem, la heleo ne lai do jadhi ne, do peke ri Muri pa di hedhe." **2:16** Ta kako dhangnge ke ro nga henginga-nginga, ta peabu ke ro nga Maria nga Yusuf, mina harre lema nga naiki do naanne, do pebba'e pa dhara kerabha nga'a bhada. **2:17** Ta ngadde ri mone bhata he ne naiki do naanne, ta pedhiri ke ri ro nenga ne do peke ri naju Deo ne pa ro, jhara lua naiki do naanne. **2:18** Ta madalae ke hari-hari ne ddau do dhanno ne

lipedhiri mone bhata he. **2:19** Tapulara ri Maria ta kedu'e ke ri no hari-hari ne napoharre, jhe keriwu pa dhara ade no. **2:20** Ta bhale ke ne mone bhata he nga wue-waje Deo, rowi hari-hari ne do dhanno nga do ngadde ri ro, do petu-tarra mii do lii naju Deo ne pa ro. **2:21** Ta aru lodho ne alla pemetana, ta dare ngutu ke ne naiki do naanne. Ta pehune ke ri ro ne ngara no ta Yesus, ngara do alle pepehune ri naju Deo ne pa naiki do naanne, nga do dho melole dae ri ina No. **2:22** Ta dhai ne awe pa Yusuf nga Maria, ta petobe ne uku pemmau-anni pedutu nga do dare ri Musa. Hakku ri do mina harre ke, ta aggo ke ri ro ne Naiki do naanne la Yerusalem, tu ta la jhole pa Muri. **2:23** Rowi pa dhara Lipedara Muri do hure do bhuke mina hedhe, "Hari-hari ana momone do mone-a'a, do jhamma ta jhole pa Muri." **2:24** Ro lema do nga lua pedabbho ta la jhula bhara jhula, hemawo koro-iki, kiadho dhue ngi'u ana koro jhawa, mii do petakke pa dhara Lipedara Muri. **2:25** Pa dhara awe do naanne, pa Yerusalem do era heddau ne ngara no Simeon. No ddau do woie, do meda'u ri Deo, jhe do pa dhara nga mate ne awe Deo ta peballa kattu do Israel. Ta helobho ke no ri Henga Deo, **2:26** jhe do alle ke pepeke ri Henga Deo pa no, ta do dho made dae no, ki do dho ngadde dae ri no ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne do alle pejaje ri Muri ne. **2:27** Ri lua jhagga Henga Deo pa Simeon, ta maho ke no la dhara Ammu Deo. Pa awe naanne lema ta maho le ke Yusuf nga Maria nga hero'e Yesus do dhai kappi hala ko, tu ta la petobe ne nga ne do alle pedare pa dhara uku aigama. **2:28** Moko ta hamme ke ri Simeon ne Naiki do naanne, jhe hero'e ri no, moko ta wue-waje ke Deo ri no, **2:29** "Muri ya ee, alle ke ri Au pepetobe ne lijaji Au pa dhara awe nadhe. Hane we naannu Au dhe, pebhale kattu nga ketanna. **2:30** Rowi do ngadde ke ri namada ya miha, ne Mone ma'i-Mone golo do ngati Au ne. **2:31** Do alle ke pepemoke No ri Au tu hari-hari ddau-rai: **2:32** pala mii weo do peteleo ne rujhara tu ddau-ddau rai do wala, tu ta dakka ma nga Au; teleo do ta wie ne lua weo nga kana tu annu Au Israel!" **2:33** Ta madalae ke Yusuf nga Maria ne dhanno ne nga ne do pale ri Simeon jhara lua Ana ro ne. **2:34** Ta wie ke ri Simeon ne lua tarro ie nga menyarro mangngi pa ro jhe lii pa Maria ina ri Naiki ne, "Naiki do nadhe do alle ke pepidhe ri Deo tu ta pema-tebho-ttei nga ta ma'i ta golo

ae ddau do Israel. Do ta jadhhi tada no ngati Deo, do ta pebhata nga No do ae ddau, **2:35** jhe ri mina harre do ta megalli ke ne ihi ade ro. Lua hedui-herui do ta peno'e ne ade au mii no'e ri hebhangngu kelewa do na'a he." **2:36** Era ri heddau nabi mobanni, do dhai weka ke. Ne ngara no Hana, ana Fanuel, ngati udu Asyer. Ta alla no pemanno-ammu pidu bhue ttau, **2:37** ta made ke ne ddau pa hedhapa no, pa dhara awe nadhe ne pemuri no aru nguru appa bhue ttau ke. Adho ke no do ngaddi ta langnga ti Ammu Deo ne. Anni maddha nga anni lodho do pee nga penina ke no ne hebhajha nga puasa. **2:38** Pa dhara awe naanne lema, ta dakka le ke no, jhe waje Deo, jhe pedae ri no ne jhara lua Naiki do naanne pa hari-hari ddau do mate ne awe ngati Deo tu ta peballe-kattu Yerusalem. **2:39** Ta moko le hari-hari ne nga ne do jhamma ta petobe ri Yusuf nga Maria pedutu nga lai do dare do Kewahho ri Deo, moko ta bhale ke Yusuf nga Maria la Nazaret pa Galilea. **2:40** Ju kepai ne Naiki do naanne ju rui nga kedi. Do dhai mmau dhara, jhe do dhai tarra-tarra Deo ne hajha nga ddhei nga No. **2:41** Hewue ttau-hewue ttau, ina nga ama Yesus he, kako la Yerusalem tu ta la Nga'a Kewahhu Paskah. **2:42** Ta dhai ta henguru dhue bhue ttau ne pemuri Yesus, ta kako ke ro mii pa tima he. **2:43** Ta moko ne awe nga'a kewahhu ne, ta bhale ke ro, tapulara Yesus, Naiki do naanne do pee ko pa Yerusalem, adho do toi ri ina nga ama No. **2:44** Pa penge ro, do era ma No pa telora ddau lowe he. Ta tobo le ta helodho-rai ro ne kako, jhe itu pekale gaa ro; ta kale ke Yesus ri ro pa telora a'a-ari ro he nga pa telora ddau-ddau do petada he nga ro. **2:45** Tapulara ngadde dho Yesus ri ro, hakku ta bhale ke ro la Yerusalem. **2:46** Ta tallu lodho ne kale ri ro, ta ngadde ke Yesus ri ro, era pa dhara Ammu Deo. Era do mejaddhi ta pedhanno nga lii guru-guru aigama he, jhe pemaho ri No ne likebhali-likebhali. **2:47** Dhahi madalae hari-hari ddau do dhanno ne libhale No do mina harre ne worawwu pekatta. **2:48** Dhahi madalae lema ina nga ama No ne heleo No. Moko ta lii ke ina No pa No, "Ana ya-ee, ta nga ke Au hakku tau mina hedhe pa jhi? Dhahi hetenga made jhi dhue ne nga ama Au ne kale Au!" **2:49** Ta bhale ke ri Yesus, "Ta nga ama nga ina hakku pekale nga Ya? Ta do dho toi ri ina nga ama ta do jhamma Ya ta era pa dhara Ammu Ama Ya?" **2:50** Tapulara tada dho ro, ta ne nga ne lua pedabbho libhale

Yesus do naanne. **2:51** Ta alla pemina harre ta bhale ke Yesus hela'u-la'u nga ro la Nazaret, jhe pee No nga pedhanno nga ro. Hari-hari ne lai do na harre ta kedu'e we ri Maria pa dhara ade no. **2:52** Ju kepai No, ju mmau dhara, jhe Deo ju hajha ju ddhei nga No, mina harre lema ddau raiwawa do ddhei nga No.

3:1 Pa ttau do ke henguru kelammi ne ngati lua pereda Kehe Tiberius, Pontius Pilatus ne do jadhi gubernur pa Yudea, nga Herodes ne do pereda pa Galilea. Filipus tuahhu Herodes, ne do pereda pa Iturea nga Trakhonitis, jhe Lisantias ne do pereda pa Abilene. **3:2** Ne do jadhi ta ta Mone tunu-menahu Mone-ae pa awe naanne Hanas nga Kayafas. Pa ttau do naanne ke, ne pedai lii Deo pa Yohanes, ana Zakaria ne, pa padha ae. **3:3** Moko ta bela-ta lappa ke Yohanes Mone Pejhiu la hebhakka-hebhakka pa kejobho Loko Yordan jhe pejha'e-pepeke ri no ne lii do ngati Deo ne. Ta langu ta petoda ke ri Yohanes, "Jharra we mu ngati lubhu harro nga menyilu mu, jhe do jhamma ke mu ta pejhiu, mita pehai-pehuba mu ri Deo." **3:4** Lai do nadhe do penau ke nga do hure do bhuke pa dhara Buku Nabi Yesaya: "Era ne ddau do langu do petoda pa padha nga meraddha, 'Pemoke we ne rujhara tu Muri, pemere we ne rujhara tu No. **3:5** Jhe hari-hari ne do kejobho dannu we pemira, hari-hari lede nga bhojo kkai we pemira. Rujhara do kelakku-kelakku pemola we, nga rujhara do rijhu-rrau pemira we. **3:6** Do medae ta ngaddi ri ddau-ddau pa hari hewue raiwawa ne ma'i ne golo ddau raiwawa ri Deo!" **3:7** Ae ne ddau do dakka la nga Yohanes tu ta la pejhiu. Ta lii Yohanes pa ro, "Mu hedhe ddau do tao apa nga kerewe! Nadu ke ne do lii pa mu ta do nara mu ta ludu ngati lua wolo Deo do medae ta dakka ne? **3:8** Pedhelo we ri mu ne wui-ai wui-tao mu, do nara ta peteleo ta do jharra ke mu ngati lubhu harro nga menyilu mu! Bhole pahe ri mu ta do Abraham ne ama-appu mu. Henge we ri mu: Ngati wo wadu do na hedhe, do nara ta tao ri Deo ta jadhi ta ana-appu ri Abraham! **3:9** Do moko ke ne ketaka ta petue ne kepue ajhu jhe do ta mengalle lohe la amo-wuru he. Jhe kepue ajhu do nami we do dho bhule nga wue do woie do ta petue, jhe nabha la dhara rao-ai." **3:10** Ta kebhalu ke ne ddau he pa Yohanes, "Hakku ne nga ne do jhamma ta tao

ri jhi?" **3:11** Bhale ri Yohanes, "Ddau do nga bhajhu dhue bhalla, do jhamma ke hebhalla ta wie ri no pa ddau-ddau do dho bhule nga bhajhu, jhe ne ddau do era nga nga'a nga nginu do jhamma ke ri no ta pebhagi-bhagi nga ddau-ddau do dho bhule nga nga'a nga nginu." **3:12** Ddau-ddau do mone dhuki bhea he, dakka lema la nga Yohanes tu ta la pejhio. Ta kebhalo ke ro, "Ama guru, ne nga ke ne do jhamma ta tao ri jhi?" **3:13** Ta bhale ke ri Yohanes, "Bhole dhuki perihio ae ngati henga ne do alle ke pepe tato." **3:14** Era lema ne do horodhadhu do kebhalo, "Mina mii ri nga jhi? Ne nga ne do jhamma ta tao ri jhi?" Bhale ri Yohanes, "Bhole hemuhi nga raba unu-oha ddau, jhe bhole peanyinyi ddau nga hekemada-mada. Waji we ri gaji mu ma!" **3:15** Pa awe napoanne ta jhari ke ne ddau he ta pekerrai-kebhalo, ta do Yohanes ke ne Mone ma'i-Mone golo ne we adho, do pa dhara nga mate-mate ne ri ro. **3:16** Ri do mina harre ke, ta lii ke Yohanes pa ro hari-hari, "Pejhio mu ri ya, ri eiloko we, tapulara do ta dakka Heddau do rihio mone-ae ngati ya. Ta la boke ne dari helapa No he le we, jhamma tu-tu ledho ya. No ke ne do medae ta pejhio mu ri Henga Deo nga ai. **3:17** Pa dhara wolaabba No do moko ke ne kerigidai tu ta dai nga ohe gandum tade mmau. Do lamuhi do ta hali la dhara hoka, tapulara kaa nga do woapa do ta tunu la dhara rao-ai do dho i'a made wari!" **3:18** Mina harre ke ne litakka Yohanes pa ddau he, nga heworawwu-heworawwu loro jhara, pa dhara tawe ri no ne Li Hagha Dhara ne. **3:19** Tapulara ta lii ke Yohanes pa Herodes, jhara lua banga-ammu Herodes nga Herodias, ddau pa hedhapa tuahhu Herodes; nga hari-hari wui-ai wui-tao Herodes do woapa he. **3:20** Tapulara Herodes ta ju la'a we ne tao do woapa jhe pemaho Yohanes la dhara ammu bhaddo. **3:21** Ta alla pepejhio ne ddau do na harre, ta pejhio le ke Yesus. Pa dhara nga hebhajha No, ta boka-anni ke liru, **3:22** jhe puru Henga Deo la wokolo No mii he ngi'u koro jhawa he. Moko ta rangnge ke ne lipedai Deo do pali, "Au ke ne Ana hajha-Ana ddhei Ya. Au ke ne do pemengallo dhara Ya." **3:23** Pa awe jhari ta jhagga ne Yesus, ne pemuri No era ma ke ta tallu nguru bhue ttau he. Pedutu nga lilolo ddau, No ana ri Yusuf, ana Eli, **3:24** ana Matat, ana Lewi, ana Malkhi, ana Yanai, ana Yusuf, **3:25** ana Matica, ana Amos, ana Nahum, ana Hesli, ana Nagai,

3:26 ana Maat, ana Matica, ana Simei, ana Yosekh, ana Yoda, **3:27** ana Yohanan, ana Resa, ana Zerubabel, ana Sealtiel, ana Neri, **3:28** ana Malkhi, ana Adi, ana Kosam, ana Elmadam, ana Er, **3:29** ana Yesua, ana Eliezer, ana Yorim, ana Matat, ana Lewi, **3:30** ana Simeon, ana Yehuda, ana Yusuf, ana Yonam, ana Elyakim, **3:31** ana Melea, ana Mina, ana Matata, ana Natan, ana Daud, **3:32** ana Isai, ana Obed, ana Boas, ana Salmon, ana Nahason, **3:33** ana Aminadap, ana Admin, ana Arni, ana Hezron, ana Peres, ana Yehuda, **3:34** ana Yakub, ana Ishak, ana Abraham, ana Terah, ana Nahor, **3:35** ana Serug, ana Rehu, ana Peleg, ana Eber, ana Salmon, **3:36** ana Kenan, ana Arpakhshad, ana Sem, ana Nuh, ana Lamekh, **3:37** ana Metusalah, ana Henokh, ana Yared, ana Mahalaleel, ana Kenan, **3:38** ana Enos, ana Set, ana Adam, ana Deo.

4:1 Ta helibho ke Yesus ri Henga Deo, ta dhai ta alle ri No pehane Loko Yordan. Ta aggo ke No ri Henga Deo la dhara padha-ae. **4:2** Pa ni ke No ne hakko ri wango appa nguru lodho ne tui. Pa awe do mina harre ke No ne worawwu-tui, nga'a-nginu dho No ne nga-nga. Hakku pa pedakka rahi ta menganga heke No. **4:3** Ta lii ke wango pa No, "Adho Au ke ne Ana Deo ne, we adho? Hakku lii we Au pa wowadu nadhe ta jadhi roti ta bhari-anni ta roti." **4:4** Ta bhale ke ri Yesus, "Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, 'Ddau raiwawa, nara dho ta muri mada ngati roti we.' " **4:5** Moko ta aggo ke Yesus ri wango ne, la era do dhai dhida, jhe pa dhara hekewu'u namada we, ta pengaddi ke ri wango ne, hari-hari ne rai-pereda pa raiwawa pa Yesus. **4:6** "Hari-hari lua pereda nga lua kaja nga kete'e do na hedhe do ta wie ri ya pa Au," ne ane wango pa Yesus, "Rowi hari-hari do alla ke pewie pa ya, jhe do nara ta wie ri ya pa nadu ne do ddhei ta wie ri ya. **4:7** Na hedhe do ta jadhi ta unu-oha Au, kinga wie hu nga mejura au pa ya." **4:8** Ta bhale ke ri Yesus, "Do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, 'Wie we hu nga mejura pa Deo Muri mu, jhe wata ke ta pemoke No we.' " **4:9** Moko ta aggo ri ke Yesus ri wango ne la Yerusalem, jhe la petito la danni Ammu Deo ne, jhe lii pa Yesus, "Adho Au ke ne Ana Deo ne? Ki do mina harre riju ko Au ngati dhe. **4:10** Rowi era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-

Likewahhu Deo, 'Do ta pepu ma ri Deo ne naju No he, ta ma jage Au pewoie-ie. **4:11** Jhe mina harre lema ne ri naju Deo he do ta henate Au pa ruai ro, mita do dho goe he le ne kae Au pa wowadu.' " **4:12** Ta bhale ke ri Yesus, "Do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, 'Bhole hakku Deo, Muri mu.' " **4:13** Ta moko le wango ne hakku Yesus, nga pake heworawwu-worawwu loro jhara, ta hane he ke Yesus ri wango ne, jhe mate ne awe do woie ne ri no. **4:14** Ta alla pemina harre ta bhale ke Yesus la Galilea; jhe helobho No ri Henga Deo. Ne lii jhara lua ngi'u No ta menyabbha ke la hari hewue ihi-rai do naanne. **4:15** Ta ajha ke ri No ne ddau-ddau he pa ammu-ammu hebhajha, ta puji ke No ri ddau he hari-hari. **4:16** Ta kako ri ke Yesus la Nazaret, era manga No tade kepai ne. Pa lodho Pengaha-ih, pedutu mii pa tima ma, ta kako ke No la ammu hebhajha. Ta titu ke No ta ajhe Buku Lidara-Likewahhu Deo, **4:17** ta wie ke pa No ne Buku Nabi Yesaya. Ta boke ke ri No ne lulu buku do naanne, jhe maddhe ri No pa lilolo do nadhe, **4:18** "Henga Deo do nee ke pa Ya, rowi do alle ke Ya pehue ri No tu ta pepeke ne Li Hagha Dhara ne pa ddau do kehia nga gahara. No ke ne do pepue ri Ya tu ta ma pepeke ne lua balla kattu pa ddau do ujhu-ai rapi ubha nga lua ie tu ddau do bhaddu; tu ta ma peballa kattu ne ddau do jhalli do kerupu **4:19** nga ta ma pepeke ne awe dakka Muri ta ma ma'i ma golo ne annu-niki No." **4:20** Ta lule ke ri Yesus ne buku do naanne, jhe pebhale ri No pa ddau jhagga paanne, jhe kako No la mejaddhi. Ta ketarre ke No ri hari-hari ddau do paanne. **4:21** Ta jhari ke Yesus ta pedai lii nga ro, mina hedhe, "Ne lilolo-lilolo ngati Buku Lidara-Likewahhu Deo do nadhe, tobo ke pa dhara awe dhanno ri mu, pa lodho do nadhe." **4:22** Dhai meduru tarra ne lipedai-lipedai do pali ri No he, hakku ta madalae ke jhe perabha nga No. Ta lii ke ro, "Adho ana Yusuf No dhe?" **4:23** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Do bhara tatu ke mu ta pake ne lipepahhi do nadhe, 'Dote, peie we ne ngi'u au ma miha.' Ne lua madalae do tao ri Au pa Kapernaum he, tao le ko we ri Au pa rae nga kowa Au miha. " **4:24** Ta pebhue ke ri Yesus ri, "Henge we, bhule dho heddau nabi he do takke pekerihe pa dhara rae nga kowa no miha. **4:25** Tapulara dhanno we: pa awe Elia, pa awe do dho puru ke ajjhi tallu bhue ttau anna warru ne tui, jadhi ne lua menganga-rai do dhai tarra ne hedui pa

hari hewue ihi-rai. Pa awe do naanne, ae mobanni wue-moniki wue pa Israel. **4:26** Maji lema ta mina harre, pepue dho Elia ri Deo la nga heddau he ti telora mobanni do na harre, titu wata la nga heddau mobanni wue pa Sarfat pa ihi-rai Sidon. **4:27** Mina harre lema pa awe Nabi Elisa, era do ae ddau pa Israel do lakka ri paddha nadato, maji lema ta mina harre bhule dho heddau he do peie, wata ke Naaman do Siria ne we." **4:28** Hari-hari ddau pa ammu hebhajha do naanne, dhai bubu dhara ta rangnge ne lii No do naanne. **4:29** Ta kaddhi ke ro ta titu, jhe hudhe Yesus ri ro la tele ngati dhara rae do naanne, jhe aggo ri ro la lede do tabbi, do pa lede do naanne ke ne petito ri ro ne rae ro ne. Ne pedabbho ro ta nyakke ngati naanne ke Yesus pebune la dhara ro'a. **4:30** Tapulara ta pehira-anni ke Yesus ngati telora ddau lowe do na harre, jhe langnga ngati naanne. **4:31** Ta kako ke Yesus la Kapernaum pa Galilea. Pa ni ta ajha ke ne ddau-ddau he pa lodho Pengaha-ih. **4:32** Dhai madalae ne ddau he hari-hari, ta ngadde ri ro mina mii ne ajha ri No ne ddau he, rowi ki pedai ke No lii, do mii lii heddau do jhamma ta tengare he. **4:33** Pa ammu hebhajha do naanne do era heddau do wujhu. Ne ddau do naanne do pee nga peka-pekarra we, **4:34** "Wo Yesus, do Nazaret ne nga ke ne do ta tao ri Au penaja nga jhi? Ta ma pemade jhi ke ri Au? Do ta de Au ri ya ta nadu: Au ke ne ddau pepu-peju do mmau do megala do ngati Deo ne!" **4:35** Ta jhege ke ri Yesus ne wango do naanne, "Heh, pehangngo-anni! Mahhu-anni au ngati ddau do nadhe!" Moko ta bhate ke pekelole ne ddau do naanne ri wango ne pa hedhapa ro hari-hari, jhe mahhu-anni ngati ddau do naanne nga do dho pepaddhe nga-nga ri wango ne. **4:36** Ta madalae ke ne ddau he hari-hari, jhe lii ro heddau pa heddau, "Dhai tarra ne lipedai No dhe. Rowi do nga higa nga kuaha, ta lii he we No ta mahhu-anni pa wango he, ta mahhu-anni tarra dhangnge ma we ro!" **4:37** Moko ne lii ne ta menyabbha ke pa hari-hari ihi-rai do naanne. **4:38** Ta pekaddhi ke Yesus ngati ammu hebhajha ne, jhe kako la ammu Simon. Ina ri ihi-ammu Simon ne era do emo. Ta peke ke ne lai do naanne ri ddau he pa Yesus. **4:39** Ta kako ke Yesus la era bba'i ina do naanne, jhe hudhe kelure ri No ne emo do naanne. Ta ie ke ne ina ri ihi-ammu Simon ne, jhe kaddhi ne la pemoko nga'a-nginu nga ro. **4:40** Ta umu le ta janna lodho, ta dakka ke hari-hari ddau la nga

Yesus do nga aggu ne a'a-ari ro do paddha heworawwu-heworawwu paddha. Ta herai ke ri ruai Yesus pa ro heddau-heddau, jhe peie ro. **4:41** Jhajhi ae ne wango do mahhu-anni ngati do ae ddau, jhe peka ro, "Au ke ne Ana Deo ne!" Tapulara ta jhege ke ro ri Yesus, jhe wie dho ke lua pa ro ri Yesus ta pedai lii, rowi do toi ke ri ro ta do Yesus ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne. **4:42** Pa dhara nga ta hhau ne lodho ne, ta pekaddhi ke Yesus ngati rae do naanne, jhe kako No la era do keliu. Ta jhari ke No ta kale ri ddau-ddau he, ta dhai ro ta peabu nga Yesus, ta ami ke ro mita bhole langnga No ti telora ro. **4:43** Tapulara ta lii ke Yesus pa ro, "Li Hagha Dhara, jhara lua mina mii Deo ne pereda, do jhamma ta pepeke ri Ya la dhara rae do hewala he lema, rowi tu lai do napoanne ke ne peppue Ya ri Deo ma raiwawa do nadhe." **4:44** Rowi do mina harre ke, ta peliba lii ke Yesus pa ammu-ammu hebhajha pa hari hewue ihi-rai Yudea.

5:1 Pa dhara hewari ta titu ke Yesus pa tabbi Eilobo Genesaret. Ae ddau do perubhi-rai tu ta dhanno ne lii do ngati Deo ne. **5:2** Ta ngaddi ke ri Yesus dhue bhue kowa pa lahalae ne; do alla ke pepuru ne mone jhala he ti kowa ro he, jhe do era pa dhara nga bhaha jhala ro pa awe do naanne. **5:3** Ta ha'e ke Yesus la dhara hewue ngati kowa do na harre, kowa Simon, ta lii ke No pa Simon ta nyakke pejho hudi ne kowa ne ngati lahalae ne. Ta mejaddhi ke Yesus pa dhara kowa ne, jhe ajha ri No ne ddau-ddau he ngati dhara kowa ne. **5:4** Ta alla No peajha ne ddau he, ta lii ke No pa Simon, "Wohe ko ri au ju la do ei-ae, jhe ligo ne jhala au, tu ta jhala nadu'u." **5:5** Ta lii ke Simon, "Ama Guru, herammi-rai ne ngine jhi ne petadi, bhule le dho jhi ta nara wuru ne nga-nga he! Tapulara ri lii Ama ke, hakku ta pedute he ke ri ya ta ligo ne jhala ya dhe." **5:6** Ta alla pepehhe ne jhala ne ri Simon ta lakka ke ne nadu'u do dhai ae, ta jhari ke ta meny'i ne jhala ne. **5:7** Ri do mina harre ke, ta ami tulu ke ro pa ihi-anga ro he, do era pa kowa do wala he ta la ruba dhara nga ro. Ta dakka ke ne ihi-anga he la ruba dhara nga ro, jhe ruba dhara nga ro, jhe la ihi ri ro ne kowa ro he hari dhue bhue tade tobo ri nadu'u he, tade miga ta bolo ne kowa he. **5:8** Ta ngadde ri Simon ne lai do naanne, ta mejura ke no pa hedhapa Yesus, jhe lii, "Hane we ya ri Muri! Rowi ya dhe ddau do nga lubhu harro

nga menyilu!" **5:9** Ta madalae ke Simon nga hari-hari ddau do hela'u nga no he paanne, ne heleo ne nadu'u do mina harre ne worawwu-ae ne do lakka pa jhala ro ne. **5:10** Mina harre lema ne ihi-anga Simon he, Yakobus, Yohanes ana-ana Zebedeus he. Ta lii ke Yesus pa Simon, "Bhole meda'u! Jhari rai ngati dhara awe nadhe, au do ta jadhi ke ta mone jhala ddau." **5:11** Ta nuni ke ri Simon nga ihi-anga no he ne kowa he la lahalae, ta alla pemina harre ta hani ke ri ro hari-hari ne na harre, jhe pedute Yesus. **5:12** Pa dhara helodho, era ke Yesus pa dhara hewue rae. Paanne do era heddau momone do kelabe ke hari hengi'u ri paddha nadato. Ta ngadde Yesus ri no, ta mejura ke no pa hedhapa Yesus, jhe ami, "Ama, kita wae he Ama, do nara ta peie ya ri Ama!" **5:13** Ta bhuje ke ri Yesus ne ddau do naanne, jhe lii pa no, "Wae Ya, ie we au!" Pa awe naanne dhangnge ta ele ke ne paddha ddau do naanne. **5:14** Ta lii ke Yesus pa ddau do naanne, ta bhole pedhire ne lai do naanne ie ta pa nadu we, ane Yesus, "Kako we au la nga mone tunu-menahu, jhe ami we au ta peteleo, ta do ie tarra ke au ngati lua paddha au dhe. Ki alla pemina harre la jhole we ne bhara jhula au, pedutu nga do dare ri Musa, mii hahhi telia tu hari-hari ddau ta do ie tarra-tarra ke au." **5:15** Tapulara ne lii jhara lua Yesus dhe ta ju we ne menyabbha la hebhakka-bhakka, jhe ae ne ddau do dakka la dhanno ne liajha No, mina harre lema tu ta la peie ne lua paddha ro. **5:16** Ta alla pemina harre ta kako ke Yesus la hebhajha la era do keliu. **5:17** Pa dhara helodho pa dhara nga ajha ddau Yesus, do era lema do parri ddau do Farisi nga guru-guru aigama do mejaddhi paanne. Ro do na harre do dakka ti Yerusalem nga ngati rae-rae pa Galilea nga Yudea. Higa nga kuaha Muri do era pa Yesus tu ta peie ddau-ddau do paddha. **5:18** Pa dhara awe do naanne ta dakka ke do parri ddau nga meree pa dappi heddau do made heatta. Ta petadi ke ro ta kale loro jhara ta maho la dhara ammu ne ta la takke ne ddau do naanne la hedhapa Yesus. **5:19** Tapulara do rrau-ae ddau paanne, hakku nara dho ro ta ta maho nga aggo ne ddau do paddha ne. Rowi do mina harre ke ta peha'e ke ri ro ne ddau do paddha ne la danni ammu ne. Ta bhoke ke ri ro ne ruammu ne, jhe pedhule ri ro ne ddau do paddha ne hela'u-la'u nga dappi no ne pa hedhapa Yesus pa telora ddau lowe he. **5:20** Ta ngadde ri Yesus ta do mina harre

ke ne worawwu mone-ae lua manno ro, ta lii ke Yesus pa ddau do naanne, "Tuahhu, ne lubhu harro nga menyilu au, alle ke pepehai-pehuba." **5:21** Ne guru-guru aigama nga do Farisi he ta jhari ke ro ta lii heddau pa heddau, "Nadu ke No dhe, hakku bhani ta kare ta menihe Deo? Nadu do jhamma ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu, wala ngati Deo miha?" **5:22** Do toi ri Yesus ne nga ne do pekerrai-kebhali ro he. Hakku ta lii ke Yesus, "Ta nga mu hakku pekerrai-kebhali do mina harre pa dhara ade mu?" **5:23** Nami ne do rihi memudhe ta pale, 'Alle ke pepehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu au', we, 'Kaddhi we au jhe kako we!?' **5:24** Tapulara pa dhara awe do nadhe ta peteleo ke ri Ya pa mu, ta do pa danni raiwawa do nadhe, ta do Ana Ddau Raiwawa do nga higa ta pehuba lubhu harro nga menyilu." Moko ta lii ke Yesus pa ddau do made heatta ne, "Kaddhi we au, aggo ne dappi au ne, jhe bhale we au!" **5:25** Ta kaddhi dhangnge ke ne ddau do naanne pa hedhapa ro hari-hari, jhe aggo ne era bba'i no ne, jhe bhale no nga wue-waje Deo. **5:26** Dhai madalae ro hari-hari, jhe wue-waje Deo. Nga meda'u ro, ta lii ke ro, "Dhai madalae tarra ne lai do jadhi do ngadde ri di pa lodho dhe!" **5:27** Ta alla penapoanne ta mahhu-anni ke Yesus, jhe ngadde ri No heddau mone dhuki bhea, ne ngara no Lewi, era do mejaddhi pa kato no. Ta lii ke Yesus pa no, "Mai ma pedute Ya." **5:28** Moko ta titu ke Lewi, jhe kako la pedute Yesus, jhe jhani hari-hari ne na harre. **5:29** Ta alla pemina harre, ta tao ke Lewi lai tao pa ammu no tu Yesus. Ae ne mone dhuki bhea nga ddau-ddau do wala he ri ko do nga'a hela'u-la'u nga ro. **5:30** Do parri do Farisi nga guru-guru aigama, adho do mengallu dhara, hakku ta lii ke ro pa ana hekola Yesus he, "Ta nga mu hari-hari hakku nga'a-nginu nga mone dhuki bhea nga ddau-ddau do apa?" **5:31** Ta bhale ke ri Yesus, "Ddau do ie kale dho dote; titu wata ddau do paddha we. **5:32** Ne dakka Ya adho ta ma pedoa ddau do penge ne ngi'u no ta do ie, tapulara tu ddau-ddau do nga lubhu harro nga menyilu, mita ie ro ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro." **5:33** Ta lii ke ne ddau he pa Yesus, "Ana hekola Yohanes nga ddau-ddau pedutu do Farisi he, jhajhi wari ro ne puasa nga hebhajha. Tapulara we ne ana hekola Au hedhe pee nga nga'a nga nginu we ro." **5:34** Ta bhale ke ri Yesus, "Nara marra mu ta lii pa tamu-tamu ta bhole nga'a

pa dhara lai ala peloko nga'a, kinga era ko ne mone ngedhe ne hela'u-la'u nga ro? **5:35** Do bhara tatu ta do dho nara! Tapulara do ta dhai ma ne awe ne, ne mone ngedhe ne, do medae ta aggo ti telora ro. Pa awe naanne ke ro ne do medae ta do dho nga'a do dho nginu." **5:36** Moko ta pedhire ke ri Yesus ne lipehakku do nadhe pa ro, "Bhule dho ddau do kelapu bhajhu do dui ri hekewudi bhalla do wiu ngati bhajhu do wowiu. Rowi do ta hio ke ri no ne bhajhu do wowiu ne. Mina harre lema, bhalla kelapu do wiu ne pekatta dho nga bhajhu do dui ne. **5:37** Mina harre lema, bhule dho ddau do hali ei-ago do wiu la dhara haku kuri do dui, rowi ri ei-ago do wiu ne do ta pekepahho ne haku kuri do dui ne. Moko dhute hari ele ne ei-ago ne jhe hari lema ne haku apa. **5:38** Ei-ago do wiu do jhamma ta hale pa dhara haku kuri do wiu ma. **5:39** Mina harre lema bhule dho ddau do ddhei ta nginu ei-ago do wiu ki do alla ke penguinu ei-ago do dui. 'Ei-ago do dui do rihi woie ngati ei-ago do wiu,' ne ane no."

6:1 Pa dhara helodho, pa lodho Pengaha-ihhi, pa awe nga lake Yesus jhara dhara maa gandum, ta ghattu ke ne ana hekola Yesus he ne wuri gandum he. Ta hemodha ke ri ro pa ruai ro, jhe paggu mada. **6:2** Moko ta lii ke do parri ddau ne do Farisi he, "Ta nga hakku hihu nga pagga ri mu ne lai-lai do alla pepedara pa dhara uku aigama di nga tao ne lai do ie ta jhagga pa lodho Pengaha-ihhi?" **6:3** Ta bhale ke ri Yesus, "Ngaddi dho mu ta ajha jhara lai do tao ri Daud, pa awe nga menganga ne no nga ddau-ddau pedute no he? **6:4** Adho ke no do maho la dhara Ammu Deo, jhe la aggu ri no ne roti do alla pejhula pa Deo he, jhe nga'a ri no. Ta alla no penga'a ta wie ke ri no pa ddau no he. Jhe ki pedutu nga uku aigama di, mone tunu-menahu we ne do ie ta nga'a ne roti do na harre." **6:5** Moko ta lii ke Yesus, "Ana Ddau Raiwawa do nga kuaha penaja nga lodho Pengaha-ihhi!" **6:6** Pa dhara helodho, pa lodho Pengaha-ihhi do wala ri ta kako ke Yesus la ajha ddau pa dhara ammu hebhajha. Paanne do era heddau do made hebhakka. **6:7** Do parri ddau guru aigama nga do Farisi do ddhei ta kale ne hala Yesus, mita nara ta nune Yesus ri ro la hedhapa kattu. Hakku ta pee ke ri ro nga heleo Yesus, do ta peie ri No ne ddau do naanne pa lodho Pengaha-ihhi ne we adho. **6:8** Tapulara do toi ri Yesus ne nga ne do penge

ri ro he. Moko ta lii ke Yesus pa ddau do made hebhakka ne, "Mai ma titu ma dhe!" Ta kaddhi ke ne ddau do naanne jhe kako la era do pejhujhe ri Yesus ne. **6:9** Ta alla pemina harre ta kebhal ke Yesus pa ddau-ddau do era paanne, "Pedutu nga uku aigama, ne nga ne do ie ta tao pa lodho Pengaha-ih? Tao woie we tao woapa? Pehelama ddau we pehedui ddau?" **6:10** Ta heleo pekeheru ke ri Yesus hari-hari ne ddau do na harre, jhe lii No pa ddau do made hebhakka ne, "Jhole ma dhe ne rukemakku au ne." Ta jhole ke ri ddau do naanne ne rukemakku no ne, moko ta ie ke ne ruai no do naanne. **6:11** Tapulara ne guru-guru aigama he nga do Farisi he, do dhai tarra ke ro ne bubu dhara nga Yesus. Ta jhari ke ro ta peli mina mii ne loro jhara do nara ta tao ri ro penaja nga Yesus. **6:12** Pa awe naanne ta ha'e ke Yesus la hewue bhojo ta la hebhajha. Pa ni tade herammi-rai Yesus ne hebhajha pa Deo. **6:13** Ta dhai ta mmau-rai, ta pedoa ke ri No ne ana hekola No he, jhe pidhi ri No henguru do dhue ddau ti telora ro. Ta pehuni ke ro hari henguru do dhue ddau ta rasul-rasul. Ro do na harre: **6:14** Simon (do pedoe lema ta Petrus), nga Andreas tuahhu ri Simon; Yakobus nga Yohanes, Filipus nga Bartolomeus, **6:15** Matius nga Tomas, Yakobus ana Alfeus, nga Simon (do pale ta mone jhuru-kattu ne), **6:16** Yudas ana Yakobus nga Yudas Iskariot do pedakka rahi do jadhi ta ddau do pewie Yesus ne. **6:17** Ta alla pemina harre ta puru ke Yesus ngati kolo bhojo ne hela'u-la'u nga rasul-rasul he, jhe pengaha pa hahhi era do mira. Paanne era do dhai ae ne ana hekola No do wala he nga ae ri ko ne ddau do dakka ti hebhakka-hebhakka, ngati hari hewue ihi-rai Yudea, Yerusalem, ngati dhara rae Tirus nga Sidon do pa tabbi dahi-ae ne. **6:18** Ne dakka ro ta la dhanno nga tanae ne liajha Yesus nga tu ta la peie ne lua paddha-lua paddha ro. Ddau do lakka ri wujhu do dakka lema, jhe peie ro ri Yesus. **6:19** Hari-hari ddau do perubhi-rai ke ta la bhujhe Yesus, rowi do era ne kuaha do mahhu-anni ngati ngi'u Yesus do nara ta peie ro hari-hari. **6:20** Ta heleo ke ri Yesus ne ana hekola No he, jhe lii No, "Mangngi nga mengallu dhara mu ne ddau-ddau do kehia nga gahara, rowi mu ke ne ai-alla ngati annu-niki Deo. **6:21** Mangngi nga mengallu dhara mu ne do menganga pa dhara awe nadhe; do medae mu ta pebhahhu! Mangngi nga mengallu dhara mu ne do tangi penina noho pa awe nadhe;

do medae mu ta mari ta keehe! **6:22** Mangngi nga mengallu dhara mu, ki paddhu ddau nga mu, ki nyakka mu, ki kara nga menihi, ki geo nga waggi mu ri ddau taga Ana Ddau Raiwawa! **6:23** Nabi-nabi do rai-uru rai-tare do alla ke pemina harre lema. Kinga jadhi ke ne lai do mina harre pa mu, do jhamma ke mu ta mengallu dhara jhe kerejhe-kewajji, rowi do pemoke ke ne pai-pala mu do dhai mone-ae pa era do mmau do megala ne. **6:24** Tapulara apa nga kerewe tu mu do kaja nga kete'e pa awe nadhe; rowi do alla ke ri mu pemange ne lua manynyi nga natta ne! **6:25** Apa nga kerewe tu mu do bhahhu do keni'i pa dhara awe nadhe; rowi do medae mu ta kelepo nga menganga! Apa nga kerewe tu mu do mari nga keehe pa awe nadhe; rowi do medae mu ta paddha no'e ade nga tangi penina noho! **6:26** Apa nga kerewe tu mu, ki wue pedhede mu ri hari-hari ddau; rowi do mina harre lema ke ama-appu mu he ne wue pedhida ne nabi-nabi do pote do appi he pa awe do uru he." **6:27** "Tapulara pa mu hari-hari do dhanno do tenae Ya pa awe do nadhe, ta wie ke ri Ya ne lira'a-litakka pa mu: hajha ddhei we mu nga ihi-muhu ihi-lawa mu jhe tao ie we pa ddau do paddhu-do kemari nga mu. **6:28** Wie we ne lua tarro ie-nga menyarro mangngi pa ddau do wie lua apa nga kerewe pa mu, jhe hebhajha we mu tu ddau do tao apa pa mu. **6:29** Kinga tabbhe hebhakka ne kabha-ranga au, hane we ne petabbhe ri ne kabha-ranga au do hebhakka ne ri no. Kinga rabe ne juba au, wie le we ne bhajhu au ne. **6:30** Kinga ami ddau heworawwu ne nga we pa mu, wie we pa no ne naanne; jhe kinga rabe ne unu-oha au, bhole ame wari pa no. **6:31** Tao we ri mu penaja nga ddau do wala, mii ne nga ne do ddhei mu ta tao ri ddau do wala penaja nga mu. **6:32** Kinga wata ke mu ddhei nga ddau-ddau do ddhei nga mu we, ne nga ke ne lua ie au? Ddau-ddau do tao lubhu harro nga menyilu do ddhei lema nga ddau do ddhei nga ro! **6:33** Jhe kinga tao ie ke au titu wata penaja nga ddau do tao ie nga au we, ne nga ke ne lua ie tu au? Ddau-ddau do tao lubhu harro nga menyilu lema do mina harre! **6:34** Jhe kinga pepija ke ri mu ne doi mu titu wata pa ddau do nara ta pebhale wari ne doi mu do na harre, ne nga ke lua ie mu? Ddau do nga lubhu harro nga menyilu lema do pepija ne doi ro pa ddau do nga lubhu harro nga menyilu, jhe ami wari ta pebhale! **6:35** Do ne pa petu ne, adho do mina harre! Do jamma mu ta

ddhei nga ihi-muhumu jhe tao ie pa ro. Do jhamma mu ta pepija ne nga we pa ro, jhe bhole ami bhale wari. Ki do mina harre ke, do ae ke ne pai-pala mu jhe do ta jadhi ta ana-ana Deo do Rihi Dhida nga kelodo ne ke mu. Rowi Deo miha do woie ade penaja nga ddau do dho i'a bhale lua woie ddau, jhe mina harre lema penaja nga ddau do tao apa nga kerewe. **6:36** Do jhamma ke mu ta pehajha-peddhei do mii Ama mu lema do tobo ri lua hajha nga ddhei ne!" **6:37** "Bhole ddhei mu ta pebunu hala pa ddau do wala, mita do dho pebunu le ne hala pa mu ri Deo. Bhole wolo ddau do wala ri mu, mita do dho wolo lema mu ri Deo. Pehuba we ddau mi jhe pehuba lema mu ri Deo. **6:38** Wie pa ddau do wala, mita wie lema ri Deo pa mu; do medae ta hamme ri mu ne lua ruba dhara do re'a do lale, do alle pehahhe tade adu keni'i-ni'i. Rowi ri ruuku do pake ri mu tu ddau do wala, do napoanne lema ne do ta pake ri Deo tu mu." **6:39** Ta alla pemina harre ta pedhire ke ri Yesus tu ro ne lipehakku do nadhe, "Kinga ddau do bhaddu do pera'u ddau do bhaddu do wala, dae wari-wari dho ke ro hari do dhue ta do dho bunu la do gallo. **6:40** Bhule le dho ma ana hekola do rihi ngati guru no. Tapulara ana hekola do moko ke ne hekola ro, do ta hela'u ke ro nga guru ro. **6:41** Ta nga mu hakku ddhei ta heleo huni ajhu pa dhara namada tuahhu mu, jhe ne bhalo do pa dhara namada au ne miha, wae dho ri au ta heleo? **6:42** Mina mii mu ne nara ta lii pa tuahhu mu, 'Mai, tuahhu, mai ma hu'e ri ya ne huni ajhu do napoanne ti dhara namada au', jhe ne bhalo do pa dhara namada au ne miha, wae dho ri au ta heleo? Wo ddau do pekebhalli-anni! Mahho uru ko we ne bhalo do era pa dhara namada au ne miha, jhe itu nara au ta ngaddi nga woie. Moko ri do mina harre ke jhe itu nara au ta hu'e ne huni ajhu ti dhara namada tuahhu au ne." **6:43** "Bhule dho ngati kepue ajhu do woie ta era ne wue do woapa. Mina harre lema, ti kepue ajhu do apa, nara dho ta era wue do woie. **6:44** Ti wue ne ke, ne ta tade ne kepue ajhu ne. Ti koo nga huki nara dho ta wue, wue kepallu, jhe hari lema ngati ro'a koo nga huki nara dho ta wue, wue ago. **6:45** Ddau do woie do pemahhu ne lai-lai do woie ma, rowi ne ade no do tobo ri lai-lai do woie. Ddau do apa do pemahhu ne lai-lai do woapa ma, rowi ne ade no do tobo ri lai-lai do woapa. Rowi ne nga ne do pale ri ubha, napoanne do pedabbho ngati ade ne ke." **6:46** "Ta nga mu hakku

pedoe Ya ta, 'Muri, Muri', tapulara jhagge dho ri mu ne nga ne do pale ri Ya? **6:47** Do nara ta pale hela'u nga nadu ke ri Ya ne ddau do dakka ma nga Ya, jhe do pedhanno nga lipedai Ya nga do lere ta jhagge ri no? -- Rihi ie ri Ya ta peteleo pa mu --. **6:48** No do napoanne do mii heddau do petitu-ammu pa dhida era do alle pekee tade dhai meramma, jhe pejaddhe pa dhida wowadu. Ki dhai ta dakka eiwa, jhe la malle la kebie ne ammu do naanne, bhule le dho ta kerattu he, rowi do petito pa era do woie ne rui. **6:49** Tapulara ddau do dho dhanno ne lipedai Ya ne, no mii heddau do petitu ammu do adho pa dhida era do adho do rui. Ki dhai ta dakka ne eiwa la malle la kebie ne ammu do naanne do ta keloli nga henginga; jhe apa do rihi ngati apa dhangnge!"

7:1 Ta moko Yesus ne pedai ne lai-lai do na harre nga ddau lowe he, ta kako ke No la Kapernaum. **7:2** Pa ni do era heddau kattu horodhadhu Roma, do nga naannu heddau do dhai hajha no. Ne naannu do naanne do era pa dhara paddha do ta mate ta made he ke. **7:3** Ta rangnge ri kattu horodhadhu do naanne, ne jhara Yesus, ta pepu ke no do parri ddau kattu do Yahudi ta ame Yesus mita kako la peie ne naannu no ne. **7:4** Ta ddhai ne ddau do na harre la nga Yesus, ta meggai ke ro ne ame Yesus mita kako No la ruba dhara nga kattu horodhadhu do naanne. Ta lii ke ro pa Yesus, "Ama, do jhamma ke Ama ta ruba dhara nga kattu horodhadhu do nadhe, **7:5** rowi no dhe do dhai woie nga ddau-ddau di, nga do alla ke no pepetitu hewue ammu hebhajha tu jhi." **7:6** Moko ta kako ke Yesus penau nga ro. Ta dhai Yesus ta umu nga ammu kattu horodhadhu do naanne, moko ta pepu ke ri kattu horodhadhu ne do parri ddau ihi-anga no, ta la lii mina hedhe pa Yesus, "Tenge dho Ama ta pehedui-anni ta tade dhai ma ammu ya. Jhamma dho ya ta hamme Ama ma ammu ya. **7:7** Rowi mina harre ke, hakku ya miha bhani dho ta la peabu nga Ama. Hakku ri do mina harre ke ta wie lii he we ri Ama mita ie ne naannu ya dhe. **7:8** Rowi ya lema do jhamma ta pewawa-anni pa kattu unu ya, jhe pa dha'i ya ri do era do horodhadhu-horodhadhu do jhamma ta pedute ne lipereda ya. Ki pereda ke ya pa heddau do horodhadhu, 'Kako!' ta i'a kako he we no; jhe ki pali ya pa do hewala ri, 'Mai madhe!' ta dakka ke no. Jhe ki pereda ke

ya pa naannu ya 'Jhagge nadhe!' ta i'a jhagge he we ri no." **7:9** Ta madalae ke Yesus ne dhanno ne lii do naanne. Ta kebbhaha ke Yesus jhe lii pa ddau lowe do pedute No he, "Dhai tarra ne ddau do nadhe. Pa telora do Israel le miha, ngaddi do dho Ya ta peabu nga lua manno do mina hedhe ne worawwu mone-ae!" **7:10** Ta dhai ne ddau-ddau do pepu ri kattu horodhadhu he la ammu, era ke ne naannu do naanne do ie. **7:11** Rihi dho ne tui ta alla penaanne ta kako ke Yesus la dhara rae Nain. Ne ana hekola No he nga ddau lowe he do kako le penau hela'u nga No. **7:12** Ta dhai Yesus ta umu nga ubha toka rae do naanne, ta era ke ne ddau-ddau nga merrei do made do ta mahhu-anni ngati dhara rae do naanne. Ne do made do naanne, heddau ana momone do mone miha ngati heddau mobanni-wue. Ae ne ddau ngati dhara rae do naanne do penau nga ina do naanne. **7:13** Ta dhai ta ngadde ri Yesus ne mobanni do naanne, ta ruba ke ne dhara No jhe lii, "Ina, bhole tangi!" **7:14** Ta pehedharra-anni ke Yesus nga era mere do made ne. Moko ta pengaha ke ne ddau-ddau do merrei he. Ta lii ke Yesus, "Wo ana do ngarru, ne lii Ya pa au, kaddhi we!" **7:15** Moko ne ana momone do made do naanne ta kaddhi ke jhe mejaddhi, jhe jhari ta pedai lii. Moko ta wie ke ri Yesus ne ana momone do naanne pa ina no. **7:16** Hari-hari ne ddau do na harre ta meda'u ke jhe jhari ta wue-waje Deo. Ta lii ke ro, "Heddau Nabi mone-ae, nee ke do dakka ma telora di! Nee ke Deo do dakka ma ruba dhara, ta ma ma'i ma golo ne annu-niki No!" **7:17** Ne lii jhara lua Yesus dhe ta menyabbha ke la hari hewue Yudea nga ihi-rai ihi-rai do peumu he. **7:18** Ta pedhiri ke ri ana hekola Yohanes ne, ne hari-hari lai do alla pejadhi he pa Yohanes. Moko ta pedoa ke ri Yohanes do dhue ddau ne ana hekola no, **7:19** jhe pepu ro la nga Muri Yesus, ta la kebhali, "Ama ke ne ddau do ta mate ta dakka ne pedutu nga do jaje ri Deo ne, we do ta mate ri ko ri jhi heddau do wala ri?" **7:20** Ta kako ke hari do dhue ne ana hekola Yohanes he la nga Yesus, jhe lii ro, "Jhi hedhe pepu ri Yohanes Mone Pejhiu ta ma kebhali pa Ama, Ama ke ne do ta dakka ne pedutu nga do jaje ri Deo ne, we do jhamma ko ri jhi ta mate heddau do wala ri?" **7:21** Pa awe naanne do ae ke ddau do peie ri Yesus, jhe do ae lema wango ne do hudhi do peraga ri Yesus, mina harre lema do bhaddu nara ke ta ngaddi wari. **7:22** Hakku ta

bhale ke ri Yesus, "Bhale we mu la nga Yohanes, jhe la peke we pa no, ne nga ne do ngaddi ri mu: do bhaddu nara ke ta ngaddi bhale wari, do made heatta nara ke ta kako, do paddha nadato ie ke, do hoe rangngi ke, do made muri bhale wari ke, nga Li Hagha Dhara do ngati Deo nee ke do pejha'e-pepeke ke pa do kehia nga gahara. **7:23** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau do dho bhule ri nga hekera'a-hekera'a lai tu ta nyakke Ya dhe." **7:24** Ta ludu le ne ddau pepu Yohanes he, ta lii ke Yesus pa ddau lowe he jhara lua Yohanes, ane No, "Ne kako mu la dhara padha-ae, ta la heleo ne nga mu? Helai ruju'u do hewi'o ri ngallu? **7:25** Ne kako mu la ni ta la heleo ne nga? Heddau do nga nmau bhara do weo do kana? Ddau-ddau do nga nmau bhara do mina harre do pee pa dhara rae duae we! **7:26** Hakku ne mahhu-anni mu ta la heleo ne nga we? Ta la heleo heddau nabi? Tarra rihi ri ko ti heddau nabi. **7:27** Rowi jhara lua Yohanes ke ne pedabbho ri lilolo Buku Lidara-Likewahhu Deo do nadhe, Mina hedhe ke ne lii Deo, 'No ke ne ddau pepu-peju Ya,' 'Do ta pepue uru jhara ke no ri Ya ngati Au, mita ie no ta la perawi loro jhara tu Au!' " **7:28** Ta lii ri ke Yesus, "Henge we, pa raiwawa do nadhe adho ke do ta era ri do rihi ngati Yohanes Mone Pejhiu. Tapulara ddau do rihi hemaddha pa telora annu-niki Deo, do rihi mone-ae ngati Yohanes Mone Pejhiu." **7:29** Hari-hari ddau -- do maho le ke nga mone hammi bhea he -- do rangngi ne nga ne do pale ri Yesus ne; ro ke ne ddau-ddau do pedhanno nga lidhuku-lidhuki Deo he nga do ddhei ta pejhio ri Yohanes. **7:30** Tapulara ne do Farisi he nga guru-guru aigama he, adho do wae ta hammi ne do peato ri Deo tu ngi'u ro. Wae dho ro ta pejhio ri Yohanes. **7:31** Moko ta lii ri ke Yesus, ane No, "Nga ne nga ke ne nara ri Ya ta penono ne ddau-ddau do pa dhara awe do nadhe? Do mii ne nga ke ro? **7:32** Hala dho ke ro mi naiki do mejaddhi pa paha he; hekewolo pekoo la hekewolo do wala he, 'Ggei ke jhi alu lii mengallu dhara tu mu, tapulara wae dho mu ta ledi! Jhuka ke jhi alu lalu, wae dho mu ta tangi!' **7:33** Ta dakka Yohanes Mone Pejhiu -- puasa no, jhe adho no do nginu ei-ago -- lii mu pa no, 'Nnai ke no do hala kattu!' **7:34** Ta dakka Ana Ddau Raiwawa -- nga'a-nginu No -- moko ne ane mu, 'Heleo ko ne ddau do nidhe! Do lala-do hopa, mone nginu mawo, ihi-anga mone dhuki bhea, nga ihi-anga ddau do nga lubhu

harro nga menyilu.' **7:35** Maji lema ta mina harre, lua mmau dhara Deo do teleo ke ngati hari-hari ddau do hamme No." **7:36** Heddau do Farisi, ne ngara no Simon, ta perihe ke Yesus ta nga'a la ammu no. Moko ta kako ke Yesus la ammu Simon, jhe mejaddhi ta nga'a. **7:37** Pa dhara rae do naanne do era lema heddau mobanni do muri mada pa dhara lai do woapa. Ta rangnge ri mobanni do naanne ta do era Yesus do nga'a pa ammu Simon, moko ta dakka ke no nga aggu henawonabhuri eiloko wwau mangngi. **7:38** Ta la titu ke no pa kejhunga Yesus, peumu nga rubhebho Yesus, ta tangi ke no jhe pehute ne einamada ne la rubhebho Yesus. Ta alla pemina harre, ta hae ke ri rukattu no pekemangu ne rubhebho Yesus ne. Ta kemangu le, ta hengaddho ke ri no, jhe tude ri eiloko wwau mangngi ne. **7:39** Ta ngadde ri do Farisi do perihe Yesus, ne lai do tao ri mobanni do naanne, ta lii ke no pa dhara ade no, "Ki do petu tarra ma ne ddau do nadhe ta nabi, do tatu ta toi ri No ta nadu ne mobanni do la bhuje No nidhe, ta heddau do muri mada pa dhara lubhu harro nga menyilu!" **7:40** Moko ta lii ke Yesus pa Simon, "Simon, nee hahhi lai do ddhei ta pedae ri Ya nga au." Ta bhale ke ri Simon, "Owe Ama Guru, pedae we ri Ama." **7:41** Ta lii ke Yesus, "Era do dhue ddau do lakka ri kallu pa ddau mone pepija doi. Heddau ne kallu no, lammi ngahu doi mela pudi, jhe heddau ri lammi nguru doi wopudi. **7:42** Nara dho ke ro hari do dhue ta ma'i ne kallu ro do na harre. Moko ri ddau mone pepija doi ne ta lii ke pa ro ta bhole tenge ri ta ma'i ne kallu ro do na harre. Nah, nadu ti telora ro hari do dhue, ne do rihi ddhei nga mone pepija doi ne?" **7:43** Ta bhale ke ri Simon, "Pa penge ya, ddau do rihi ae kallu ne ke!" "Do petu ne lii au do napoanne," ne bhale ri Yesus. **7:44** Moko ta heleo ke ri Yesus ne mobanni do naanne, jhe lii pa Simon, "Ngadde ri au ne mobanni do nadhe? Dakka Ya ma ammu au, pemoke dho ri au ne eiloko ta lonye ne kabha-jhalla Ya; tapulara ri mobanni do nadhe, alle ke pepemo ri no ne rubhebho Ya ri einamada no, jhe hae pekemangu ri rukattu no. **7:45** Ri au, hamme dho Ya ri au ta hengaddho, tapulara ri mobanni do nadhe pengaha dho no ne hengaddho ne rubhebho Ya, rai ta dhai Ya madhe. **7:46** Tude dho ri au ne wokolo Ya ri eiloko wwau mangngi, tapulara ri mobanni do nadhe alle ke petude ne rubhebho Ya ri eiloko wwau mangngi. **7:47** Tarra-tarra ne lua

ddhei no do rihi ngati ihi do nadhe, mnau mii hahhi lua ta peteleo ke ta do ne lubhu harro nga menyilu no do dhai ae he do alla ke pepehai-pehuba! Ki ddau do hudi ne lua pehuba, moko ne lua hajha nga ddhei no do hudi lema we." **7:48** Moko ta lii ke Yesus pa mobanni do naanne, "Alle ke pepehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu au do ae he." **7:49** Moko ne ddau-ddau do mejaddhi ta nga'a hela'u nga Yesus he, ta jhari ke ta lii ke heddau pa heddau, "Nadu ke ne ddau nadhe, hakku nara No ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu?" **7:50** Tapulara ta lii ke Yesus pa mobanni do naanne, "Taga tari do parahajha ke au pa Ya, nara ke au ne lua helama tona ie ne. Bhale we au nga mengallu nge nga kehaka dhara!"

8:1 Tui dho ti naanne, ta bela ta lappa ke Yesus la dhara rae-rae nga kejobho, la pepeke ne Li Hagha Dhara ne, ta do jhari ke Deo ta pereda mii Duae. Ne ana hekola No do henguru do dhue ddau he do penau le hela'u nga No. **8:2** Mina harre era do parri ddau mobanni do alla pepeie ti dhara wujhu nga lua paddha do wala he ri. Ro ne do na harre: Maria do pale ta Magdalena (do alla pepemahhu ti dhara no do pidu wango); **8:3** lema Yohana, ihi-ammu Khuza, pegawai Herodes; Susana, nga ae ri ko ne mobanni do wala he. Ngati eikebahhu ro miha, pemahhu ri ro ta pemoke ne nga-nga tu Yesus nga ana hekola No he. **8:4** Ne ddau he pee nga dakka loro we la nga Yesus ti hari-hari rae nga kowa. Ta dhai ta ae ne ddau do peteni, ta pedhire ke ri Yesus ne lipehakku do nadhe: **8:5** "Ta era ke heddau do kako la liba wini. Pa dhara nga liba ri no, moko ta era ke ne wini he bunu pa rujhara. Hakku haghe era do jhalli do kerupu ri ddau, jhe haghe ri tutu ri do lila. **8:6** Era ri ne wini he do bunu pa worai do wowadu-wadu. Ta dhai ta bhuku, ta merajhu dhangnge ke rowi ne worai ne do kemangu. **8:7** Era ri haghe do bunu pa ro'a koo nga huki. Koo nga huki he do muri hela'u nga wini he, jhe wiwo pekewowe ne wini do muri he tade made. **8:8** Era ri ma ne wini he do bunu pa worai do wwau-bahha, jhe muri nga woie jhe wie ne wue hengahu wari lipa." Ta alla pepedhire ri Yesus ne lipehakku do naanne ta lii ke No, "Ki do nga wodilu, dhanno we!" **8:9** Ta kebhal ke pa Yesus ne ana hekola he, ne nga lua pedabbho lipehakku do naanne. **8:10** Ta bhale ke ri Yesus, "Do alla ke pewie pa mu

ne lua ruba tu ta toi ne lai do pehuni, jhara lai mina mii Deo ne pereda mii Duae. Tapulara ne ddau-ddau do wala he, ajha ri lipehakku mita ie ro ta tada, tapulara tada dho ro ne nga ne do ta jadhi; jhe do rangngi ma ro tapulara tada dho nga-nga." **8:11** "Mina hedhe ke ne lua pedabbho lipehakku do naanne: Ne wini ne, napoanne lipedai Deo. **8:12** Wini do bunu pa rujhara ne, hala dho ke mii ddau-ddau do dhanno ne lipedai Deo ne. Tapulara dakka wango la rabe ne lii do naanne ngati dhara ade ro, mita ie ro ta do dho parahajha, jhe hari lema mita do dho hamme ri ro ne lua helama ne. **8:13** Wini do bunu pa era do wowadu-wadu ne, mii ddau-ddau do ki pa dhara nga dhanno ko ri ro ne lii do naanne, do hamme ko ma ri ro nga mengallu nge nga kehaka dhara. Tapulara dhai dho ta meramma ne lii do naanne pa dhara ade ro. Ne parahajha ro pa dhara hemelila he we, jhe kinga dakka ke ruhakku, do henginga dhangnge ke ro ne naja-anni. **8:14** Wini do bunu pa ro'a koo nga huki he, mii ddau-ddau do dhanno ma ne lii do naanne, tapulara do kepapi ne muri mada ro, jhe dhai ta muri mada nga keruka-kerakki nga mengallu dhara pa raiwawa do nadhe. Hari-hari ne na harre do hengappe pekewowe ro, hakku nara dho ke ta era nga wue nga wila. **8:15** Wini do bunu pa worai do wwau bahha ne, mii ddau do dhanno do tenae ne lii do napoanne, jhe takke pa dhara ade ro do woie jhe do mola do mira ne. Do makka tee nga wangnge ro tade nara ro ta wie ne wila nga wue." **8:16** "Bhule dho ddau do pekini lapu jhe la henabbhe ri guhi, kiadho la pejaddhe la dha'i era bba'i. Do ta pejaddhe ri no ne lapu do naanne pa era pejaddhi lapu ma, mijhi kinga maho ddau la dhara, do ta ngadde ke ne weo lapu ne. **8:17** Bhule dho hahhi lai do penite do dho medae ta ngadde; jhe do dho bhule hahhi lai do wowuni do dho medae ta megalle la dhida jhe do dho medae ta do dho toi. **8:18** Rowi do mina harre ke heleo we pewoie-ie ne nga ne do dhanno ri mu. Rowi ddau do era ke nga unu nga oha, do ta wie ri peae pa no; tapulara ddau do dho bhule ke nga ne nga-nga ri, ne do hudi do era ko pa no do ta aggo ri ti no." **8:19** Ta dakka ke ina nga tuahhu-tuahhu Yesus he la nga Yesus, tapulara nara dho ro ta dhai la nga No, rowi do rihi ae ddau. **8:20** Moko ta era ke heddau do lii pa Yesus, "Ama, ina nga tuahhu-tuahhu Ama he, hhai pa tele ni. Ro ddhei ta peabu nga Ama." **8:21** Tapulara ta lii ke Yesus pa ro,

"Ddau-ddau do dhanno jhe pedute ne lipedai Deo, ro ke ne ina nga tuahhu-tuahhu Ya." **8:22** Pa dhara helodho Yesus nga ana hekola No he ta ha'e ke la dhara kowa. Ta lii ke Yesus pa ro, "Mai we di ma pekaddhi la hebhakka-rai." Moko ta pekaddhi ke ro. **8:23** Pa dhara nga kako ne kowa ne, ta bba'i ke Yesus. Ta harra hewakka ke raga nga opo pa eilobo do naanne. Ta jhari ke ta maho ri ei la dhara kowa ne, hakku miga ke ro ta bolo. **8:24** Ta kako ke ne ana hekola he la peree Yesus. Ta lii ke ro, "Ama Guru, ihilaka ke di!" Ta kaddhi ke Yesus, jhe jhege ri No ne raga nga opo ne nga kolo nawa do mina harre ne worawwu kehabbha ne. Ta pengaha dhangnge ke ne kolo nawa nga raga nga opo ne, ta milu tu-tu ke ne eilobo ne. **8:25** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Tanga mu hakku do dho parahajha nga Ya?" Ta madalae ke ro jhe meda'u. Ta lii ke ro heddau pa heddau, "Nadu ke No dhe ne pa petu dhe, hakku ki dhai No ta pereda pa kolo nawa nga raga-opo, moko ta i'a pedutu he we!" **8:26** Ta pekaddhi teru ke Yesus nga ana hekola No he, jhe dhai la ihi-rai Gerasa pa hebhakka Eilobo Galilea ne. **8:27** Ta dhai Yesus ta puru la kolo lede ta dakka ke la nga No heddau momone do wujhu. Ne ddau do naanne do dakka ti dhara rae. Do tui ke no ne do dho pake bhara jhe do dho wae ke ta pee pa ammu nga kemali. Wata ke ne ddhei no ta la pee pa ro'a-ro'a lie era pedana do made we. **8:28** Ta ngadde Yesus ri no, ta peka ke no jhe mejura pa hedhapa Yesus, jhe lii, "Yesus, Ana Deo Tabbho rai-tabbho liru! Do ta tao ne nga ke Au pa ya dhe? Ami huba ya, bhole wole ya!" **8:29** Hakku lii ne ddau do naanne mina harre, rowi do alla ke Yesus peli pa wango ne, ta mahhu-anni ngati ddau do naanne. Jhajhi wari ne tao wango ne pa ddau do naanne, maji lema ta ujhe ri rate ne ruai nga rubhebho jhe jage bharra, pee ma ma nga nara ri no ta pehappo ne rate he, jhe abbhe ri wango ne la dhara kebhalla-ae. **8:30** Ta kebhale ke ri Yesus pa ddau do naanne, "Nadu ne ngara au?" "Ngara ya 'Legiun', " ne bhale ri ddau do naanne -- rowi do ae ne wango he do maho la dhara ddau do naanne. **8:31** Ta ami ke ne wango he pa Yesus mita bhole hudhi ro la dhara Ro'a Made Mada ne. **8:32** Peumu nga era do naanne, do era ne wawi do dhai ae do pa dhara nga kale nga'a pa keraha bhojo. Ta meggai ke ne wango he ne ami pa Yesus, mita wie lua pa ro ta maho la dhara

wawi do na harre. Ta o'o he ke Yesus. **8:33** Moko ta mahhu-anni ke ne wango he ti ddau do naanne jhe maho la dhara wawi do na harre. Moko ta perai ke ne wawi do na harre, jhe riju ti tabbi la dhara eilobo ne, moko ta janna he ke hari-hari. **8:34** Do heleo ri mone bhata wawi he ne lai do jadhi do naanne. Moko ta perai ke ro la dhara rae ne jhe la peke ne lai do naanne pa dhara rae ne nga la kejobho-kejobho do peumu he. **8:35** Moko ta mahhu-anni ke ddau-ddau he ta la heleo ne nga ne do alla pejadhi ne. Ta kako ke ro la nga Yesus, jhe ngadde ri ro ne ddau ie ti wujhu ne paanne, era do mejaddhi peumu nga bhebho Yesus. Do era ke do nga pake bhara, jhe do mmau dhara ke no. Moko ta meda'u ke ro. **8:36** Ro ne do ngadde ne lai do naanne, ta pedhiri ke pa ddau he mina mii ne jhara lua peie ddau do naanne. **8:37** Moko ri ddau he hari-hari ta meggai ke ne ame Yesus, mita pekaddhi ngati era do naanne, rowi do dhai meda'u ro hari-hari. Hakku ta ha'e ke Yesus la dhara kowa ne, jhe ddhei ta bhale he ke. **8:38** Moko ne ddau do ie ti dhara wujhu ne ta ami ke no pa Yesus mita ie no ta pedutu le. Tapulara ta lii ke Yesus pa no ta kako, mina hedhe ne lii Yesus pa no, **8:39** "Bhale we au, jhe la pedhire ri au, ne nga ne do alle petao ri Deo pa au." Moko ta kako ke ne ddau do naanne, jhe la peke ri no pa hari hewue dhara rae do naanne, ne nga ne do alle petao ri Yesus pa no. **8:40** Ta dhai Yesus la hebhakka eilobo ne, ta hamme ke No nga mengallu dhara ri ddau he, rowi do pa dhara nga mate-mate ke No ri ro. **8:41** Moko ta dakka ke he ddau kattu mone jaga ammu hebhajha pa era do naanne. Ne ngara no Yairus. Ta la mejura ke no la hedhapa Yesus, jhe meggai ne ame Yesus ri no ta kako la ammu no, **8:42** rowi do era ne ana no do mobanni, do banni miha, do ne pemuri no henguru dhue bhue ttau ke do era pa dhara paddha do ta mate he ke ta made. Pa dhara nga kako ko Yesus ju la ammu Yairus, pee nga pekehahhe we No ri ddau ti hebhakka-hebhakka. **8:43** Pa telora ro do na harre do era heddau mobanni, do henguru dhue bhue ttau ke ne lakka ri paddha mili raa. Alla ke ri no ne jarru lakku-lakku ne unu-oha no ta kale dote ta peie no, tapulara bhule dho ie ta heddau he do nara ta peie no. **8:44** Ta pedharra-anni ke no la nga Yesus jhara kejhunga, jhe la baro ri no ne wui-jhalla juba Yesus. Pa dhara awe naanne dhangnge ta pengaha ke ne mili ne raa no ne. **8:45** Ta kebhali

ke Yesus, "Nadu do baro Ya?" Hari-hari ne ddau he ta pehili ke. Moko ta lii ke Petrus, "Ama, do rihi ae ddau ne do pewore Ama; do pee nga pekehahhe ke Ama ri ro!" **8:46** Ta lii ke Yesus, "Tapulara era ddau do baro Ya. Do toi ri Ya ne naanne, rowi do era ne kuaha do mahhu-anni ngati Ya." **8:47** Ta toi ke ri mobanni do naanne, ta ne wui-ai no do naanne, do toi ke ri ddau. Hakku ta dakka ke no nga ke rijhi-keraggu, jhe la mejura pa hedhapa Yesus. Moko ta pedhire ke ri no pa hedhapa ddau he hari-hari, ta nga hakku baro Yesus ri no, jhe mina mii ne ie dhangnge no pa dhara awe do naanne. **8:48** Ta lii ke Yesus pa mobanni do naanne, "Ana Ya, taga tari do parahajha ke au pa Ya, ie ke au. Bhale we au nga helama tona ie." **8:49** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus, ta dakka ke heddau, do pepue ngati ammu Yairus. Moko ta lii ke ne ddau do naanne, "Muri, alle ke pemade ne ana muri ne. Bhole tengge ri we muri ta pehedue Ama Guru ri." **8:50** Ta rangnge ri Yesus ne lii do napoanne, ta lii ke No pa Yairus, "Bhole meda'u. Parahajha we, do ta ie ma ne ana au ne." **8:51** Ta dhai ro la ammu Yairus, o'o dho ke Yesus ta era ddau do maho hela'u nga No, titu wata ke Petrus, Yohanes, Yakobus nga ina-ama ri naiki do naanne we. **8:52** Hari-hari ne ddau he, era ke do tangi pali, taga ri made naiki do naanne. Tapulara ane Yesus, "Bhole tangi. Made dho ne naiki do napoanne, ta bba'i he we no!" **8:53** Ta mare ta dhole ke Yesus ri ro, rowi do toi ke ri ro ta do made ke ne naiki do naanne. **8:54** Ta alla pemina harre, ta parro ke ri Yesus ne ruai naiki do naanne, jhe lii No, "Woo ana, kaddhi we au!" **8:55** Ta bhale ke ne henga naiki do naanne, jhe kaddhi dhangnge no pa dhara awe do naanne. Ta alla pemina harre, ta lii ke Yesus pa ro ta wie nga'a ne naiki do naanne. **8:56** Dhai madalae ne ina-ama ri naiki do naanne. Tapulara ta lii ke Yesus pa ro ta bhole pedai pejha'i ie ta nga nadu we ne jhara lai do naanne.

9:1 Ta pedoa ke ri Yesus hari henguru do dhue ddau ne ana hekola No he, jhe wie pa ro ne kuaha tu ta hudhi nga keluru wango nga ta peie lua paddha. **9:2** Ta alla pemina harre ta pepu ke ro ri Yesus, ta la peie ddau do paddha nga ta la pepeke ne lii jhara lua mina mii Deo ne pereda mii Duae. **9:3** Ta lii ke Yesus pa ro, "Bhole aggu mu ne nga-nga tu pa loro

jhara kako mu. Bhole aggu mu kajji kiadho allokohu doi, kiadho bhara nga'a, doi, jhe bhole aggu lema bhara pedhue bhalla. **9:4** Pa mii we mu ne hammi ri ddau, pee we mu paanne tade dhai ta pekaddhi ngati dhara rae do napoanne. **9:5** Jhe pa mii we mu ne do dho hammi, ki dhai mu ta pekaddhi ti dhara rae do naanne, llatte ne awu do keparre pa dhara kabhajhalla mu ne, mii hahhi lii pekebhaddi tu ro." **9:6** Moko ta pekaddhi ke ne ana hekola No he, jhe kako la dhara rae nga kowa, jhe la pepeke ne Li Hagha Dhara ne, nga peie ne ddau do paddha pa hebhakka-hebhakka. **9:7** Ta rangnge ri Herodes, do pereda pa Galilea, ne hari-hari lai do tao ri Yesus he, ta bhingke ke no. Rowi era ddau do lii ta do alla ke Yohanes Mone Pejhiu pemuri bhale wari. **9:8** Era lema do lii ta do nee ri ke Elia. Era ri ma do lii ta heddau nabi ti telora nabi do rai uru he, do muri bhale wari ke. **9:9** Ta lii ke Herodes, "Do alla ke ya peli pa ddau he ta lore Yohanes. Tapulara ne ddau do nadhe, ne pa petu ne, nadu ke No? Ae ke ne do rangnge ri ya ne jhara lua No." Moko ta pee ke Herodes ta petadi mita ngadde Yesus. **9:10** Moko ta bhale ke ne rasul-rasul he, jhe pedhiri ro pa Yesus ne nga ne do alla petao ri ro. Moko ta tina ke ro ri Yesus jhe kako ro la pekiha-anni la dhara rae Betsaida. **9:11** Tapulara ta toi ri ddau he ne lai ta do mina harre, ta la pedute ke Yesus ri ro. Ta hammi ke ro ri Yesus, jhe peteleo pa ro, mina mii Deo ne pereda mii heddau Duae he. Jhe hari lema, peie ri No ne ddau do paddha do era pa telora ro he. **9:12** Ta dhai ta meringi lodho pa ihi he, ta dakka ke hari henguru do dhue ne ana hekola Yesus he la nga Yesus, jhe lii, "Ama, ne era do nadhe era do kiha. Rihi ie Ama ta lii we pa ddau-ddau do na hedhe ta bhale, mita nara ko ro ta la kale nga'a-nginu nga ta la pengaha-ihiko ro pa rae nga kowa do peumu hedhe." **9:13** Tapulara ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Penga'a ri mu we ro." Ta lii ke ne ana hekola he pa Yesus, "Ne do era pa jhi wata ke lammi bhue roti nga dhue ngi'u nadu'u we. Mina mii, ne kako jhi ri la walli nga'a tu ddau do mina hedhe ne worawwu ae?" **9:14** (Momone we, era ma ta do lammi tabbha ddau he.) Ta lii ke Yesus pa ana hekola he, "Lii we pa ddau-ddau do na hedhe ta mejaddhi pehekewolo-hekewolo, ki ie he, do lammi nguru ddau pa hekewolo." **9:15** Ta kako ke ne ana hekola Yesus he la lii pa ddau lowe he mii do lii Yesus pa ro. **9:16** Moko ta aggu ke ri

Yesus ne roti do lammi bhue he nga nadu'u do dhue ngi'u he, ta alla pemina harre ta tengara ke No la liru, jhe peha'e No olo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre, ta pema'e ke ri ruai No ne roti nga nadu'u he, jhe wie ri No pa ana hekola he, tu ta la pebhagi-bhagi pa ddau lowe he. **9:17** Ta nga'a ke ro hari-hari tade bhahhu le. Moko ta pekupu ke ri ana hekola he ne do hiha he ne ae henguru dhue hope. **9:18** Pa dhara helodho, pa dhara nga hebhajha miha-miha Yesus, ta dakka ke ne ana hekola he la nga Yesus. Ta kebhali ke Yesus pa ro, "Ki pedutu nga lii ddau he, nadu ke Ya dhe?" **9:19** Ta bhale ke ri ro, "Era do lii ta Yohanes Mone Pejhiu. Era lema do lii ta Elia, do wala ri, lii ta heddau ti telora nabi rai uru he, do alla ke pemuri bhale wari." **9:20** Ta kebhali ke Yesus pa ro, "Tapulara ki pedutu nga lii mu miha, nadu ke Ya dhe?" Ta bhale ke ri Petrus, "Ama ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, do jaje ri Deo ne." **9:21** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Bhole peke tu-tu ri mu ne lai do napoanne, ie ta pa nadu we." **9:22** Ane Yesus lema, "Ana Ddau Raiwawa do jhamma ke ta dhui hape dhai ae lua hedui-herui, jhe do ta tobhe No ri mone kettau-mone kettau, ri kattu-kattu mone tunu-menahu nga ri guru-guru aigama. Do medae ta pemade No, tapulara pa lodho do ketallu ne do ta pekaddhe bhale wari No." **9:23** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa hari-hari ddau do era paanne, "Ddau do dhe'i ta pedute Ya, do jhamma ke ri no ta do dho penge ri no ne jhara lua ngi'u no, dhue-hape ri no ne bhara-dhui bhara-hape no do helodho-lodho ne jhe pee loro nga pedute Ya. **9:24** Rowi heddau do ddhei ta jage ne muri mada no, do ta ele ne muri mada no do naanne. Tapulara ddau do jhole ne muri mada no tu Ya, do ta helama ke no. **9:25** Ne nga ke ne lua mangngi tu heddau-ddau maji lema hari hewue raiwawa dhe jadhi ta unu-oha no, tapulara do peape nga do pe e ri no ne muri mada no? **9:26** Ki do mekae ddau ne mengaku Ya nga liajha Ya he, Ana Ddau Raiwawa lema do ta mekae ne mengaku ddau do napoanne, kinga dhai Ana Ddau Raiwawa ta dakka hine nga kuaha No, jhe nga kuaha Ama No hari lema nga kuaha naju Deo do mmau do megala he! **9:27** Do ie ke ta toi ri mu: ti telora mu do na hedhe era ko do dho made dae, ki do dho ngadde dae Deo ne pereda ri no." **9:28** Era ma ta hewue do migu he ne tui, ta alla Yesus peajha ne lai-lai do napoharre, ta

aggu ke ri No, Petrus, Yohanes nga Yakobus la kolo hewue lede ta la hebhajha. **9:29** Pa dhara nga hebhajha Yesus paanne, ta bhari-anni ke ne worawwu No, jhe ne bhara pake No ta pudi kebhela ke. **9:30-31** Ta harra hewakka ke do dhue ddau, Musa nga Elia do pengaddi-anni nga lua weo nga kana ngati era do mmaw do megala. Pedae ri ro nga Yesus ne jhara lua made Yesus, do adho ke do ta tui ri do ta lake ri Yesus pa Yerusalem.

9:32 Pa dhara awe naanne Petrus nga ihi-anga no he do bba'i-luu, tapulara ta kebhaddi ke ro ta kaddhi, jhe ngadde ri Yesus ri ro era ke do weo-do kelala nga do dhue ddau he era ke do titu hela'u nga No. **9:33** Pa dhara ta hane ke Yesus ri do dhue ddau do na harre, ta lii ke Petrus pa Yesus, "Ama Guru, do dhai woie di pa dhe. Rihi ie jhi ta petitu tallu bhue leo-bhalla-lai pa dhe: hewue tu Muri, hewue tu Musa nga hewue ri tu Elia." (Ne lii Petrus do mina harre do pali nga do dho pali nga hara ghaggha he we no.) **9:34** Pa dhara nga pali ko Petrus mina harre, ta dakka ke hekewolo merammu, jhe la herimu ro, hakku ta meda'u ke ro. **9:35** Ta rangnge ke ri ro ne lipedai ti dhara merammu do naanne, do pali mina hedhe, "Nadhe ke ne Ana Ya do jhujhe do pi dhe ne ri Ya. Dhanno-tenae we No!" **9:36** Ta pengaha ne lipedai do naanne, ta ngadde ke Yesus ri ro, do era miha-miha ke paanne. I-a dho ke lii nga-nga ri ne ana hekola he, jhara hari-hari lai do napoharre, jhe hari lema, peja'e-pepeke le dho ma ri ro ie ta pa heddau he ne jhara lai do ngadde ri ro do naanne. **9:37** Ta bhale ma jhammi-ae he, ta puru ke Yesus nga do tallu ddau ana hekola No he ti kolo lede do naanne, moko ta dakka le ke ne ddau lowe la nga Yesus.

9:38 Ta peka ke heddau momone do era pa telora ddau lowe he, "Ama Guru, ruba ko we Ama ta la heleo ko ne ana ya -- do helamuhi ddau no we miha ne ana ya! **9:39** Ki dhai ke no ta ghughe ri henga kerabba ne, ta kebhaddi ta peka ke jhe hekoto hari heddau jhe woro ne ubha ne. Do pee nga pehedue we no ri henga kerabba do naanne, jhe wae dho ta mahhu-anni ngati no! **9:40** Alla lema ke peami ri ya ne ana hekola Ama he, ta hudhe ne henga kerabba do naanne, tapulara nara dho ta hudhe ri ro." **9:41** Ta bhale ke ri Yesus, "Do dhai tarra mu hedhe! Do tarra-tarra mu hedhe ta ddau do huli do teballi nga ddau do dho parahajha! Ne pa ddhei mu tade mina mii ri ko Ya ne tui ne pee nga mu, jhe makka tee

penaja nga mu hedhe? Aggo ma dhe ne naiki do napoanne!" **9:42** Pa dhara nga kako ko ne naiki do naanne ju la nga Yesus, ta bhate petabbho-laggo ke ne naiki do naanne ri henga kerabba ne, jhe kepangngi-kepangngi ne ihi naiki ne. Tapulara ta pereda ke Yesus pa henga kerabba ne ta mahhu-anni, moko ta ie dhangnge ke ne naiki do naanne. Moko ta wie ke ri Yesus ne naiki do naanne pa ama no. **9:43** Hari-hari ne ddau he ta madalae ke ne heleo higa Deo do mina harre ne worawwu mone-ae. Pa dhara nga madalae ko ne ddau do na harre taga tari ngaddi hari-hari ne lai do tao ri Yesus he, ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, **9:44** "Heleo we ri mu pewoie-ie, jhe bhole bhallo ri mu ne lipedai Ya do nadhe: Ana Ddau Raiwawa do ta jhole la woalaabba ddau raiwawa." **9:45** Tapulara tada dho ne ana hekola he ne nga ne lii Yesus do naanne. Do pehuni ko ne lai do naanne pa ro mita ro ta do dho tada. Tapulara do meda'u ro ta kebhali pa Yesus ne lai do naanne. **9:46** Pa telora ana hekola Yesus he ta era ke ne pehala jhara lua ta nadu do rihi mone-ae. **9:47** Do toi ri Yesus nenga ne do era pa penge ro, rowi do mina harre ke, ta aggo ke ri Yesus heddau naiki jhe petito pa keraha No. **9:48** Moko ta lii ke No pa ana hekola he, "Ddau do hamme naiki do nadhe taga Ya, napoanne do mii hamme Ya lema ke. Jhe ddau do hamme Ya, do hamme No ke do pepue Ya dhe. Rowi ddau do dhai rihi hemaddha pa telora mu, no ke ne do rihi mone-ae!" **9:49** Ta lii ke Yohanes, "Muri, ngadde ri jhi heddau do hudhi wango nga pake ngara Muri, ri do mina harre ke ta lii ke jhi pa no ta bhole tao mina harre, rowi no adho ngati ihi di." **9:50** "Bhole labbe no," ane Yesus pa Yohanes nga pa ana hekola do wala he, "rowi ddau do dho pelawa nga mu, ddau do napoanne do jhara nga mu ke." **9:51** Ta dhai ta umu le ne awe pa Yesus ta dhede la era do mmau do megala, ta happo ke ri Yesus ta kako la Yerusalem. **9:52** Moko ta pepu ke ri Yesus ne ddau he ta kako uru jhara ngati No. Ne ddau do pepu ri Yesus do na harre, ta maho ke la dhara hewue kapo pa Samaria tu ta la pemoko ne nga-nga tu Yesus. **9:53** Tapulara, ne ddau-ddau do pa dhara kapo do naanne wae dho ta hamme Yesus, rowi No do teleo ke ta ju la Yerusalem. **9:54** Moko ta dhai ta toi ne lai do naanne ri ana hekola Yesus, ri Yakobus nga Yohanes, moko ta lii ke ro, "Muri, ddhei marra Muri, ta ami ai jhi ta puru ti liru tu ta ma

pekappo ladu-ladu ne ddau-ddau do na hedhe?" **9:55** Ta kebbhaha ke Yesus la nga ro, jhe bhani nga ro. **9:56** Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke ro la kapo do wala he. **9:57** Pa dhara nga peterue ko ne loro jhara kako ro, ri Yesus nga ana hekola No he, ta era ke ne ddau do la lii pa Yesus, "Ama, ya ddhei ta pedute Ama ke, la mii we Ama ne kako!" **9:58** Ta bhale ke ri Yesus, "Ngaka-addu do era nga ro'a jhe dolila do era nga nyabbhu, tapulara tu Ana Ddau Raiwawa bhule dho nga era tu ta pelakku-anni he le." **9:59** Moko ta lii ke Yesus pa heddau do wala, "Pedute we Ya." Tapulara ta lii ke ne ddau do naanne, "Hane ko we ya pebhale ngarra ko, tu ta la pedane ama ya ko." **9:60** Ta bhale ke ri Yesus, "Hane ro do made pepedane ri ddau ro miha do made he. Tapulara au dhe, kako we la pepeke ne jhara lii ta do Deo do jhari ke ta pereda." **9:61** Era ri heddau do wala do lii, "Ama, ddhei ya ta pedute Ama, tapulara gole ko we ya uru ta la pelangu ko." **9:62** Ta lii ke Yesus, "Ddau do era pa dhara nga kebhalla worai ri bajak, jhe kebbhaha la kejhunga, jhamma dho no ta jadhi ai-alla annu-niki Deo."

10:1 Ta alla pemina harre ta pidhi ke ri Yesus do pidu nguru ana hekola No, jhe pepu ri No, do dhue-do dhue pa dhara hetajji, uru jhara ti No la hewue-hewue rae la era do ta lake ri No. **10:2** "Do dhai ae ke ne ihi-habha do ta ghattu," ne ane No pa ro, "tapulara ne mone ghattu do hudi we. Rowi do mina harre ke, ami we pa mone maa ne mita ie no ta pepu mone ghattu ta ma ghattu ne maa no do ihi dhe. **10:3** Nah, pekaddhi we! Ne pepu mu ri Ya mii naki'i jhawa he la telora ngaka addu. **10:4** Bhole aggu mu wokepaka doi, kiadho kerabbhu era ami doi ruba dhara, kiadho helapa. Bhole pengaha mu pa telora rujhara tu ta pelangu ddau, ie ta pa heddau-heddau he. **10:5** Ki maho mu la dhara hewue ammu, lii we mu uru jhara, 'Ki ie mudhe he, helama tona ie we pa dhara ammu do nadhe.' **10:6** Kinga paanne do era ne ddau do ddhei nga lua pedhuri-pemira, ne lipelangu mu do naanne do ta pee ta eta pa no; ki do adho, happe kebhali ne lipelangu-mahu mu do naanne. **10:7** Pee we mu pa hewue ammu we. Hammi ri mu ne nga ne do pemoko ri ro tu mu, rowi nadu do jhagga do jhamma ta hamme ne unu pala no. Bhole lari-lari-anni mu ti hewue ammu

la hewue ammu. **10:8** Kinga dhai mu la dhara hewue dhara rae, jhe hammi mu nga woie paanne, nga'a-nginu we mu paanne ne nga we ne do pemoko tu mu. **10:9** Peie we ri mu ne ddau do paddha pa dhara rae do napoanne, jhe pepeke we ne pa ddau-ddau do paanne, 'Do henginga ke Deo ne jhari ta pereda mii Duae pa bhuri telora mu.' **10:10** Tapulara kinga dhai mu la dhara hewue dhara rae, jhe do dho hammi mu paanne, mahhu-anni we mu la rujhara, jhe lii mu mina hedhe, **10:11** 'Nah, ne awu dhara rae mu do keparre pa kabha-jhalla jhi le, ta latte ke ri jhi, mii hahhi li pekebhaddi tu mu! Tapulara do ie ke ta toi ri mu, do hedharra ke ne awe Deo ta jhari ta pereda mii Duae pa telora mu!' **10:12** Henge eeh! Pa awe pedakka rahi raiwawa do nadhe, ddau pa Sodom do rihi memudhe ne pehuba ri Deo ngati ddau do pa dhara rae do napoanne!" **10:13** "Apa nga kerewe tu au, Korazim! Jhe apa nga kerewe tu au, Betsaida! Kita do ta tao pa dhara Tirus nga Sidon he ne hari-hari lua madalae do tao pa telora au, dae wari dho ke hari-hari ne ddau pa ni, tui ke ne alla pejharra ti dhara lubhu harro nga menyilu ro, jhe pake ri ro ne bhara lua lau jhe do alla ke ro peluna awu pa wokolo ro. **10:14** Pa lodho pedakka rahi raiwawa, ddau-ddau ti Tirus nga Sidon do medae ta rihi memudhe ne pehuba ri Deo ngati mu. **10:15** Nga au, Kapernaum! Pa penge au, do ta pedhe ke au lohe la era do mmau do megala ne? Adho! Do ta nabhe au la dhara rao ai do dho i'a made wari ne!" **10:16** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Ddau do dhanno do tenae mu, do mii dhanno do tenae Ya lema ke. Ddau do nyakke mu, nmau mii nyakke Ya lema ke. Jhe ddau do nyakke Ya, nmau mii nyakke No lema ke do pepue Ya ne." **10:17** Ta bhale ke ne pidu nguru ddau ana hekola he, nga dhai mengallu nge nga kehaka dhara. Ta lii ke ro, "Muri, ne wango he, i'a ta pedutu he we kinga pereda ke jhi pa ngara Muri!" **10:18** Ta bhale ke ri Yesus, "Ne ngadde ri Ya, wango do bunu mii bhela he ti ihi liru. **10:19** Do ie ke ri mu ta toi! Alla ke mu pewie ri Ya ne kuaha mita nara ke mu ta jhalli pekehenynyi debhoho nga kerakarai, nga nara ta pepada hari-hari lua rui nga kedi ihi-muhu ihi-lawa, jhe do dho bhule hahhi lai he ta pehedui mu. **10:20** Maji lema ta mina harre, bhole we mu ta mengallu nge nga kehaka dhara, rowi do pewawa-anni ke henga kerabba pa mu. Rihi ie mu ta mengallu nge nga kehaka dhara taga tari do

hure do bhuke ke ne ngara mu pa era do mmou do megala ne." **10:21** Pa awe naanne dhangnge lema, ta mengallu nge nga kehaka dhara ke Yesus, rowi do helibho ke No ri Henga Deo. Ta lii ke Yesus, "Ama, Muri do pereda liru nga raiwawa! Peha'e ri Ya ne kolo lii ie-ae pa Au, rowi do pehune ri Au pa ddau-ddau do mmou dhara nga do era lua tada, tapulara do peteleo ri Au pa ddau-ddau do dho hekola. Rowi do napoanne ke ne do pemengallo dhara Ama. **10:22** Hari-hari lai do alle ke pejhole ri Ama pa Ya. Bhule dho heddau he do tade Ana, wala ngati Ama. Bhule le dho ma do tade Ama, wala ngati Ana; nga pa ddau-ddau do ddhei Ana ta petade Ama." **10:23** Moko ta kebhahha ke Yesus ju la nga ana hekola he, jhe lii pa ro miha, "Do mangngi ke mu, rowi do ngadde ke ri mu ne nga ne do heleo ri mu pa awe do nadhe. **10:24** Rowi do mina harre ke, henge we: Ae nabi nga duae do ddhei ta ngadde ne nga ne do heleo ri mu pa dhara awe do nadhe, tapulara ngadde dho ri ro. Do ddhei ri ta dhanno ne nga ne do rangnge ri mu pa dhara awe do nadhe, tapulara nara dho ta dhanno ri ro." **10:25** Ta alla pemina harre ta harra ke heddau guru aigama tu ta la hie Yesus. Ta kebhali ke no, "Ama Guru, ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya, mita nara ta hamme ri ya ne muri mada do petu nga do peloro ne?" **10:26** Ta bhale ke ri Yesus, "Nenga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo? Mina mii pa penge au ne jhara lai do naanne?" **10:27** Ta bhale ke ri ddau do naanne, " 'Ddhei we au nga Deo Muri au nga hewue nge danni-ade au nga hari-hari uku nga penge au,' jhe 'Hajha ddhei we au penaja nga ddau ihi-anga, mina mii ne ddhei au nga ngi'u au miha.' " **10:28** Ta lii ke Yesus, "Do petu ne libhale au do napoanne. Jhagge we ri au ne lai do napoanne, moko do ta muri mada ke au." **10:29** Tapulara ne guru aigama do ddhei ta pemola-anni. Ta kebhali ke no, "Nadu ke ne ddau nga ddau ihi-anga ne?" **10:30** Ta bhale ke ri Yesus, "Ta era ke heddau momone do puru ngati Yerusalem la Yerikho. Pa telora rujhara, ta kappe ke no ri do mengamo, jhe rabe hari-hari ne unu-oha no, dede tade melupu le, jhe hane pekebhalle pa rujhara ne nga do no'e dhai ae. **10:31** Ta huru hape ke ta era heddau mone tunu-menahu do narru pa rujhara do naanne. Ta dhai ta ngadde ri no ne ddau do naanne ta pehira-anni ke no ju la hebhakka rujhara, jhe kako teru. **10:32** Mina harre lema heddau do Lewi

do narru jhara anne; ta ngadde ri no ne ddau do naanne, ta pehedharra-anni ke no mita ngadde ri no nga woie. Tapulara, no lema, ta pehira-anni ke la hebhakka rujhara, jhe kako teru. **10:33** Ta alla pemina harre, ta era ke heddau do Samaria do pa loro jhara kako, do lake jhara anne lema. Ta dhai ta ngadde ri no ne ddau do naanne, dhai ruba dhara ne ade no. **10:34** Ta kako ke no la peumu-anni nga ddau do naanne. Ta la pemoo ke ri no ri eiago ne ihi do no'e he ngati ddau do naanne, jhe pelobe ri eimanynyi ri no. Ta alla pemina harre, ta rapi ke ri no hari-hari ne ihi do no'e he, jhe wue ri no pa danni keledai no miha, jhe aggo la ammu era pengaha, nga woie-ie ne pemoke ri no. **10:35** Bhale ma jhammi-ae, ta wie ke ri no dhue mada doi mela pudi pa muri ammu pengaha ne, jhe lii no, 'Pemoke no nga woie, jhe kinga era ne kebhue do wala-wala ri, do pemahhu tu no, mata kinga dhai ya ta bhale hine, do ta ma'i ma ri ya.' " **10:36** Pa pedakka lipedhiri do naanne pepedakka ri likebhali do mina hedhe, "Ngati telora do tallu ddau do na harre, do nami ke, pedutu nga lii au do jadhi ta ddau nga ddau ihi-anga penaja nga ddau do hedui do naanne?" **10:37** Ta bhale ke ri guru-aigama do naanne, "Ddau do ruba dhara nga ddau do naanne." Ta lii ke Yesus pa no, "Nah, ki do mina harre ma, kako we au jhe la tao ri au mina harre lema!" **10:38** Ta kako teru ke Yesus nga ana hekola No he, jhe dhai ro la hewue rae. Paanne do era heddau mobanni, ne ngara no Marta, do pehare Yesus la ammu no. **10:39** Marta do nga ari ne ngara no Maria. Maria dhe do mejaddhi peumu nga Yesus, ta dhanno ne liajha-liajha No. **10:40** Tapulara Marta do dhai kewallu-wala ke ta pemoko ne nga-nga. Ta kako ke no la nga Yesus, jhe lii, "Muri, ta nga ke hakku hane Marta ri Muri, jhe hane ya miha pekewallu-wala? Lii ko we pa no ta ruba dhara le nga ya!" **10:41** Ta bhale ke ri Muri, "Marta, Marta! Do keba'a-kepapi au, jhe do dho ketanna au ne penge nadhe nga nanidhe; **10:42** tapulara ne do rihi paralu ne, tituwata hahhi we, jhe ri Maria do alla ke pepidhe ne do woie ne, do adho ke do ta aggo ri ti no."

11:1 Pa dhara helodho ta hebhajha ke Yesus pa hahhi era. Ta alla le pehebhajha ta lii ke heddau ti telora ana hekola No he, "Muri, ajha ko we jhi ne lihebhajha, mii do tao ri Yohanes ta ajha ne lihebhajha pa ana

hekola no he." **11:2** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Kinga hebhajha mu, lii we mu mina hedhe, 'Ama, Au ke ne Deo do Kemolo ne. Ki ie-mudhe he pa Au he ke ne lua mejura nga do pekerihe. **11:3** Wie we helodho-helodho he nga'a-nginu do paralu tu jhi. **11:4** Pehai-pehuba we ne lubhu harro nga menyilu jhi, rowi ri jhi lema do pehuba ke ie ta nadu we ne do alla petao hala pa jhi. Jhe bhole hani we peila ne lua parahajha jhi pa awe peabu jhi nga ruluji-ruhakku.' " **11:5** Ta lii ke Yesus pa ana hekola he, "Kita era he, heddau ti telora mu do kako la ammu ihi-anga no pa awe telora maddha, jhe la lii, 'Thi-anga ya-ee, ruba ko we ne dhara au, ta pepija ko roti tallu nguru bhue he, **11:6** rowi nee ta itu ta hare ko we ne ihi-anga ya do nee pa dhara nga kako jhara, jhe do dho bhule ke pa ya ne nga-nga tu ta nga'a-ngu nga no!' **11:7** Kita bhale he ri ihi-anga au do kako au la ami ne, mina hedhe ngati dhara ammu no, 'Bhole ma pehedue ya! Do alla ke ya peheloto kelae, jhe ya nga ana-ana ya hee ke do bba'i. Nara dho ke ya ta kaddhi jhe la wie au ne nga-nga.' " **11:8** "Hakku ta mina mii he ke?" ne lii Yesus ri, "Ne lii Ya pa au, ta moko he ke! Maji lema au ta ihi-anga no, adho ke no do ta kaddhi ri jhe la wie au ne nga-nga. Tapulara rowi do dho i'a mekae dhara, ne ami loro jhara pa no, moko do ta wie ma pa au ri no ne nga ne do ta paralu au. **11:9** Hakku ne lii Ya pa mu: Ami we, moko do ta wie pa mu; kale we, moko do ta nara ma mu; kedakku we kelae, moko ne kelae do ta boka tu mu. **11:10** Rowi ddau do ami do ta wie; ddau do kale do ta nara, nga ddau do kedakku kelae, moko kelae do ta boka tu no. **11:11** Pa telora mu, era marra ama do wie debhoho pa ana no, ki ami nadu'u pa no? **11:12** Ki adho ta wie kerakarai, ki ami dallu manu pa no? **11:13** Maji lema mu ta do rihi apa do mina mii lema, do i'a ko ma mu ta wie ne lai do woie pa ana-ana mu. Mina mii ri ko Ama mu do era pa era do mmau do megala ne! Do ta wie ri No ne Henga No pa ro do ami he pa No!" **11:14** Pa dhara helodho ta hudhi wango ke Yesus ngati heddau do bhangnga. Ta alla pemahhu-anni ne wango ne, ta jhari ke ne ddau do naanne ta pedai lii. Ae ne ddau do madalae, **11:15** tapulara era do lii, "Ne nara ri No ta hudhi ne wango he, ri do nara kuaha ti Beelzebul kattu ngati wango he." **11:16** Era ri ma ne ddau-ddau do wala he do ddhei ta hie Yesus, hakku ta ame ke Yesus ri ro ta tao hahhi lua madalae ta mii hahhi

telia ta do tarra No do dakika ngati Deo. **11:17** Tapulara do toi ri Yesus ne lua pedabbho ro. Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Kinga hewue rai-pereda do menyalla-nyalla pa dhara hekejie-hekejie do pee nga pemuhu hekejie nga hekejie do ta henginga ne janna. Nga hewue dhara ammu do petobha-pedharru heddau nga heddau ne ddau do pa dhara ammu do naanne, do medae ne dhara ammu do naanne ta menyalla kebalibali. **11:18** Mina harre lema pa dhara rai-pereda wango; kinga hekejie do pehala nga hekejie do wala he, rai-pereda do naanne do ta janna. Lii mu, ta do hudhiri ri Ya ne wango he ri kuaha Beelzebul. **11:19** Ki do mina harre, nga kuaha nga ri ke ne ana hekola mu he, ne hudhiri wango do na harre? Peteleo ri ana hekola mu miha ta do hala mu! **11:20** Tapulara ne hudhiri ri Ya ne wango he ri kuaha ngati Deo, jhe ne napoanne ne pa petu ne ta peteleo ke ta do, Deo do jhari ke ta pereda pa telora mu. **11:21** Kinga heddau do rui, do nga rakka do dhai nabbu tu ta jage ne ammu no miha, moko hari-hari ne unu-oha no bhule dho ke ta nga-nga. **11:22** Tapulara ki dakika heddau do rihi rui, la pedhaba jhe pejharre no, moko ri ddau do rihi rui do naanne do ta rabe ke hari-hari ne rakka do peini-anni muri ammu do naanne, moko ta pebhage-bhage he ke ne unu-oha no he. **11:23** Ddau-ddau do adho do anga jhara nga Ya, ne pa petu ne do pelawa-petaddhu ke nga Ya, jhe ne ddau do dho rabhe Ya, ne pa petu ne do peape ne lua jhagga Ya ke!" **11:24** "Kinga alla ke ne wango ne pemahhu-anni ti dhara heddau ddau, ta bela ke no pekeweru-weru-anni la era do kemangu he, tu ta la kale ne era pengaha-ihhi, tapulara peabu dho no. Rowi do mina harre ke, ta lii ke no, 'medae ta bhale ko ya la ammu do hane ri ya ne!' **11:25** Ta dhai no la ammu do naanne, ta ngadde ke ri no ne ammu do naanne do mmau nga do kenajjhe ke. **11:26** Moko ta kako ke ne wango do naanne la aggu ri do pidu wango do wala do dhai rihi apa ri ngati no. Ta alla pemina harre ta maho ke ro la dhara ddau do naanne, jhe pee ro paanne. Pa pedakka ne ddau do napoanne jadhi ta ju la'a apa ri ne kenyawu ngati do uru jhara ne." **11:27** Ta alla Yesus peli mina harre, ta lii ke heddau mobanni ti telora ddau lowe he, pa Yesus, "Dhai tarra ne mengallu nge nga kehaka dhara ne mobanni do alle pepemetane nga do pehuhe Au ne!" **11:28** Tapulara ta bhale ke ri Yesus, "Do rihi ri ne mengallu nge nga kehaka dhara ne ddau

do dhanno ne lipedai Deo, jhe do jhagge pedute nga lii do naanne ri no!"

11:29 Pa dhara nga pewore ko Yesus ri ddau do na harre, ta peterue ke ri Yesus ne lipedai No, jhe lii No, "Do dhai tarra ke ne apa nga kerewe ne ddau-ddau do pa dhara awe nadhe. Ami ro ta tao lua madalae, mita nara ro ta parahajha nga Ya, tapulara medae dho ta wie pa ro, maji lema ta hahhi lua madalae he we, titu wata ke lua madalae Nabi Yunus we. **11:30** Mina mii Nabi Yunus do jadhi dhangnge ta hahhi lua madalae ne dhangnge tu ddau-ddau pa dhara rae Niniwe, mina harre lema Ana Ddau Raiwawa do ta jadhi hahhi lua madalae tu ddau-ddau do pa dhara awe nadhe. **11:31** Pa awe pedakka rahi raiwawa, Banni-ae ngati bi bhollau do ta kaddhi penau nga ddau-ddau do pa dhara awe nadhe, jhe peanynyi ro. Rowi, tu ta la dhanno ne liajha Salomo do mone mmou dhara ne, ne Banni-ae do naanne alla ke penarru hahhi loro jhara do dhai jjhau. Tapulara pa dhe, nee heddau do rihi mone-ae ngati Salomo! **11:32** Pa lodho pedakka rahi raiwawa, ana-rai Niniwe do ta kaddhi penau nga ddau pa dhara awe nadhe, jhe peanynyi ro, rowi ddau pa Niniwe do alla ke pejharra ti lubhu harro nga menyilu ri ta dhai Yunus ta wie ne lipeliba pa ro. Tapulara pa dhe do nee heddau do rihi mone-ae ngati Nabi Yunus!"

11:33 "Bhule dho ddau do pekini lapu jhe la pewune ri no, kiadho ta la hegure ri guhi. Do ta la pejaddhe ri no pa era pejaddhi lapu, mita ie ne ddau do maho ne ta heleo ne weo no. **11:34** Namada do mii lapu he ke tu ngi'u. Kinga do mmou ne namada au, hari heddau au do weo do kelala ke. Tapulara ki do kerabba ne namada au, moko au hari heddau jadhi ta do kerabba guru-rai. **11:35** Rowi do mina harre ke, meniga we pewoie-ie, mita ie ne teleo do era pa au ne, bhole jadhi ta kerabba. **11:36** Kinga teleo ke hari ta heddau, jhe do bhule ke au nga do kerabba ne, moko do weo do kana ke au hari heddau mii do pekelale ri weo lapu he ke." **11:37** Ta moko Yesus ne pedai lii, ta perihe ke Yesus ri heddau do Farisi ta la nga'a la ammu no. Moko ta kako ke Yesus la nga'a laanne. **11:38** Ta madalae ke ne do Farisi ne, ta ngadde Yesus ri no do nga'a nga do dho lonye ruai uru jhara pedutu nga uku aigama. **11:39** Rowi do mina harre ke ta lii ke Yesus pa no, "Do tarra ma mu do Farisi hedhe do tima ta lonye mago nga piri, ngati tele ne we, tapulara pa dhara mu miha do huke ri lua karri nga lua do

woapa ne. **11:40** Do bhodho mu! Ta do adho ke ta Deo ma ne do tao do jhara tele ne, jhe No lema ne do tao do jhara dhara ne? **11:41** Ne nga ne do era pa dhara mago ne nga pa dhara piri mu ne, do na harre ke ne jhamma ta wie ri mu pa do kehia nga gahara. Rowi ro loro jhara do mina poharre ke hari-hari do ta jadhi ta do mmau ke tu mu. **11:42** Apa nga kerewe tu mu, ddau-ddau do Farisi! Rowi ti nahabha-nala'a mu, mii rumeda'a, wobhagi nga wokuede nga wwau mangngi do wala he ri ko, do wie ri mu bhagi henguru pa Deo, tapulara pedhuli dho mu nga lua hajha nga ddhei nga Deo, jhe ne do pa petu ne, do na harre ke, ne do jhamma ta tao ri mu, jhe ie ledho ma ta peballu ri mu ne lai-lai do wala he. **11:43** Apa nga kerewe tu mu, ddau-ddau do Farisi! Mu hedhe do ddhei nga era-era mejaddhi do woie pa dhara ammu-ammu hebhajha, jhe do ddhei ta pelangu ri ddau pa paha-paha. **11:44** Apa nga kerewe ke tu mu! Hala dho ke mu mii raidare do hahe ri wowadu, do jhalle do kerupe, jhe do dho toi ke ri ddau." **11:45** Ta lii ke heddau ngati guru aigama he pa Yesus, "Ama Guru, ri lipedai do napoharre, nnau ta kara ta menihi jhi ke ri Ama." **11:46** Ta bhale ke Yesus, "Apa nga kerewe tu mu lema, guru-guru aigama he! Dhuki ri mu ne lai-lai do hedui jhe wie ri mu ne rutie-rutatta do mejanni, tapulara mu miha wae dho ta ruba dhara maji le ta hudi he penaja nga ddau do ddhei ta jhagga ne na harre. **11:47** Apa nga kerewe ke tu mu! Jhagga mu raidare tu nabi-nabi do alla pepemade ri ama-appu mu ma miha. **11:48** Hakku mu ma miha ne do peketarra, ta do mu do hela'u nga ne nga ne do alla petao ri ama-appu mu he; rowi do pemade ri ro tarra ma ne nabi-nabi do na harre, jhe mu dhangnge ma miha ne do jhagga ne raidare ro. **11:49** Ri do mina harre ke, ane lua mmau dhara Deo, 'Do ta pepu ri Ya la nga ro, nabi-nabi nga ddau-ddau pepu Ya; haghe do ta pemade, jhe haghe ri do ta dede ta merahhu ri ro!" **11:50** Ne tao ri Deo ne lai do napoanne, mita ie ke ne ddau-ddau pa awe nadhe ta wolo, rowi lua pemade do alla petao penaja nga nabi-nabi do rai ti awe ta peere raiwawa, **11:51** jhari ti lua pemade Habel pelohe ma lua pemade Zakaria, do jadhi pa telora dheera era tunu-menahu ne nga Ammu Deo. Parahajha we mu: Ddau-ddau do pa awe do nadhe, do tatu ke, do ta wolo taga tari hari-hari lai do napoharre. **11:52** Apa nga kerewe tu mu guru-guru aigama! Kuhi tu

ta boka kelae lua mmau dhara do takke pa mu, tapulara mu miha wae dho ta maho la dhara tu ta la kale ne lua mmau dhara do naanne. Mu ri ko ma ne do pelabba-anni pa ddau-ddau do petadi ta maho la dhara ne!" **11:53** Ta langnga Yesus ngati era do naanne, moko ne guru-guru aigama he nga do Farisi he ta bubu dhara ke nga Yesus do rihi ngati ihi. Ta jhari ke ro ta mengade-mengade Yesus mita wae No ta pedai riae lai nga ro. **11:54** Jhe pa dhara awe do naanne lema ta mate ke Yesus ri ro nga woie-ie ta kappe ne nga ne do hala do pale ri No.

12:1 Tabbha-tabbha ddau ne do pee ke nga pewingi we, hakku tade era do pejhalli pa danni kabha jhalla. Pa dhara nga peworo-woro ne ddau do na harre, ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Meniga we mu pewoie-ie nga muu do Farisi he, ne pedabbho Ya nga lua pekebhalli-anni ro he. **12:2** Rowi bhule dho lai do pehune-penite do dho medae ta ngadde, jhe bhule dho lai do wowuni do dho medae ta boka peteleo. **12:3** Do pale ri mu pa awe maddha, do ta rangnge pa awe anni lodho; nga lai do pekewure ri mu pa wodilu ddau pa dhara kopo do henabbhe, do ta lango la hebhakka-hebhakka." **12:4** "Wo ihi anga-ihia anga Ya, henge we! Bhole meda'u mu pa ro do wata ke do nara ta pemade ngi'u dhe we, tapulara adho do nara ta tao do rihi ri ti napoanne. **12:5** Mai ma pejhujhe ri Ya pa mu, pa nadu ne do jhamma ne mu ta meda'u. Meda'u we mu titu wata pa Deo we! Rowi ki alla ke pepemade ri No, do nga kuaha ri ko No ta nabha la dhara rao-ai do peloro ne! Parahajha we, do titu wata pa No he ke ne do jhamma mu ta meda'u. **12:6** Lammi ngi'u menguu, pewie nga kebhue dhue mada doi do rihi wonaiki. Maji le ta mina harre bhule dho hengi'u he do ballu ri Deo. **12:7** Rukattu pa wokolo mu le miha do alla ke pekire hari-hari, rowi do mina harre ke bhole meda'u; ne kebhue mu do rihi ngati menguu do na harre!" **12:8** "Henge we pewoie-ie: Ddau do mengaku pa hedhapa ddau lowe ta do no ddau pedute Ya, do ta mengaku lema no ri Ana Ddau Raiwawa pa hedhapa naju-naju Deo. **12:9** Tapulara ddau do pehili-anni pa hedhapa ddau lowe ta do adho ddau pedute Ya, no lema do ta pehile ri Ana Ddau Raiwawa pa hedhapa naju-naju Deo. **12:10** Kinga era ddau do pali ne nga-nga do pelawa-petaddhu nga Ana Ddau Raiwawa, do nara ke

no ta pehuba; tapulara kinga kare-menihe Henga Deo, nara dho ke no ta pehuba ri. **12:11** Kinga nuni-pera'u mu la ammu-ammu hebhajha tu ta la pedae ne hala pa hedhapa do pereda kiadho do higa, bhole kebhaddi ne jhara lua mina mii mu ne do jhamma ta pemole ne ngi'u mu, kiadho ne nga ne do jhamma ta pale ri mu. **12:12** Rowi ne nga ne do jhamma ta pale ri mu, do ta peke ma pa mu ri Henga Deo kinga dhai ne awe ne." **12:13** Heddau ti telora ddau lowe he, ta lii ke pa Yesus, "Ama Guru, hakko ko we ri Ama ta lii pa tuahhu ya wie pa ya haghe ngati puhaka ama jhi he." **12:14** Ta bhale ke ri Yesus, "Tuahhu, nadu ne do alle pedhede Ya ta jadhi pehappo kiadho ta mone pebhagi puhaka pa telora mu hari do dhue?" **12:15** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa hari-hari ddau do era paanne, "Meniga we mu, bhole rihi ne lala. Rowi muri mada ddau raiwawa, adho do peini-anni pa lua kaja kete'e, maji lema ta do kenata ke ne unu-oha no." **12:16** Moko ta pedhire ke ri Yesus ne lipehakku do nadhe, "Ta era ke heddau do kaja. No do nga rai nga unu, jhe do dhai jadhi ne habha-ne la'a no ngati rai no do na harre. **12:17** Ta jhari ke ta penge ri no pa dhara ade no, 'Bhule dho ne era ri ta takka ne ihi-habha ya hedhe. Ne nga ke uku ya pa awe nadhe?' **12:18** Ta alla pemina harre ta penge ke ri no pa dhara ade no miha, 'Ngadde ke ri ya ne uku; medae ta lii ke ya ta bhagi hari-hari ne guda ya do dui hedhe, jhe petitu guda do rihi worena ri. Do ta takka paanne ke ri ya ne ihi-habha ya nga hari-hari bhara do wala he ri. **12:19** Ki alla ke pemina harre, do ta lii ke ya pa ngi'u ya miha: Do rihi mangngi tarra ke au! Hari-hari do ie-do ae do unu-do oha ke ri au, jhe adho do ta alla ri, maji lema ta ttau-ttau ne tui. Pengaha-ih i we au pa awe nadhe! Nga'a-nginu we au e'e ne ddhei au, pa dhara muri mada au!" **12:20** Tapulara ne lii Deo pa no, 'Woo do bhodho! Pa rammi do nadhe dhangnge do ta made ke au, nadu ke ne do ta hammi ne lua kaja nga kete'e do alla pepe kupu ri au he tu ngi'u au ne?' **12:21** Mina harre ke ne do ta jadhi pa nadu we do ddhei ta kaja tu ngi'u no miha, tapulara adho do petadi ta kaja pa dhara namada Deo." **12:22** Moko ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Ri do mina harre ne lii Ya pa mu, 'Bhole keba'a-kepapi mu jhara lua muri mada mu, jhara ne nga we ne do ta na'e ri mu, kiadho ne nga we do ta pake ri mu.' **12:23** Ne muri mada ne do rihi ti bhara nga`a, nga

ngi`u do rihi ti bhara pake. **12:24** Heleo miha gaga ri mu! Ngaddi dho no ta kujha, jhe ngaddi le dho ma ta ghattu, bhule le dho ma no nga guda kiadho nga hoka. Tapulara do piara-peluja ma ri Deo hari-hari! Do rihi ne dhida ne kebhue mu ngati dolila do na harre! **12:25** Nadu ke ti telora mu do nara ta pemedere ne muri mada no ie ta heaggha he ri lua keba'a-kepapi no? **12:26** Ki lai-lai do mina harre ne worawwu he maddha nara dho ma ke ri mu ta tao, ta nga ri ko hakku keba'a-kepapi pa lai-lai do wala ri? **12:27** Heleo miha kelia barri ne muri, ne bhunga-bhunga do na harre ngaddi dho ta mane-ta menannu. Tapulara Duae Salomo miha do mina harre ne worawwu kaja nga kete'e, ngaddi dho ta pake bhara do mina harre ne worawwu gaa nga merake mii wila bhunga do na harre! **12:28** Jhu'u pa pa dhara padhe do muri pa dhara helodho iki he we, jhe do pa bhalli-rai ne, do ta tunu ke pekappu-ladu-ladu. Tapulara Deo do pemoke no ta mina harre ne worawwu gaa nga merake. Mina mii ri ko mu ri! Tapulara lohe dho mu ne parahajha! **12:29** Hakku, bhole keba'a-kepapi nga bhingu jhara lua ne nga ne do ta nga'a ta nginu ri mu. **12:30** Lai-lai do mina harre do hudhe kajhe-dhae ri ddau-ddau do dho tade Deo we. Jhe ne pa petu ne ri Ama mu do toi ke ta do paralu ma tu mu hari-hari ne na harre. **12:31** Tapulara do jhamma ma mu ta wohe-la'a-rui, mita ie Deo ta pereda pa dhara muri mada mu, moko ne lai-lai do wala he do ta wie lema ri Deo tu mu." **12:32** "Ne ae mu do kappi we, bhole meda'u! Rowi Ama mu do nga mengallu dhara ne wie pa mu ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati lua Pereda No. **12:33** Pewie we ne unu-oha mu, jhe ne doi kebhue he, wie we pa do kehia nga gahara. Tao we tu ngi'u mu ne wokepaka doi do adho do i'a bura wari, unu-oha do takke pa era do mmau do megala ne. Puhaka do dho i'a ele wari, rowi adho ke do dae ri ta la mena'o ri do mena'o nga adho ke do dae ri ta la peape ri rurai. **12:34** Rowi pa mii we ne puhaka mu, do paanne lema ke ne ade mu!" **12:35** "Pemoko-moko-anni we pa dhara hari-hari lai. Do jhamma mu ta era nga moko loro ne pake ne bhara mu, jhe ne lapu mu do pee nga peweo, **12:36** hela'u mii naannu-naannu do pa dhara nga moko ta mate muri ro ta bhale ngati lai-ala peloko nga'a. Kinga dhai ne muri ro ta bhale, jhe kedakku kelae, do nga hengi-nga ke ro ne boka kelae. **12:37** Dhai tarra ne mengallu dhara ne

naannu-naannu do abu pa dhara nga mate ne lua dakika muri ro ne. Parahajha we mu: ne muri do naanne do ta pebharra-anni ke jhe lii pa naannu do na harre ta mejaddhi, jhe no miha ne do ta pemoko nga'a-nginu tu ro. **12:38** Dhai tarra ne mangngi ne naannu do na harre kinga abu ke ro ri muri ro do era pa dhara nga pemoko-anni, ta mate no maji lema ne muri ro ne ta dakika pa awe telora maddha, kiadho rihi maddha ri ko ti naanne! **12:39** Henge we ne nadhe! Kita do toi he ri muri ammu ne ta wabba henga ne medae ta dakika do mena'o, moko do ta jaga ke no, mita do dho nara ne do mena'o ne ta maho la dhara ammu no. **12:40** Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta jaga nga meniga, rowi Ana Ddau Raiwawa do ta dakika pa awe do dho e'e do dho toi ri mu." **12:41** "Muri, mina mii, ne lii ajha do napoanne do petuje pa jhi ke ri Muri, we pa hari-hari ddau?" ne kebhali Petrus. **12:42** Bhale ri Muri, "Nadu ne naannu do mappe nga henarru jhe do mmahu dhara hakku dhede no ta jadhi kattu pa naannu do wala he, mita ie ta wie ri no ne nga'a-nginu pa awe do alle pepetato ne? **12:43** Dhai tarra ne mengallu dhara ne naannu do naanne ki bhale ne muri no ne, jhe abo no do pa dhara nga pekako ne tenge no! **12:44** Parahajha we mu: Ri muri do naanne do ta jhula ke hari-hari ne unu-oha no he tu ta pemoko ri naannu do naanne. **12:45** Tapulara kinga lii ne naannu do naanne pa dhara ade no, 'Do tui ko muri ya jhe itu bhale,' jhe dede-merahhu ri no hari-hari ne naannu do wala he, jhe nga'a-nginu no tade mawo, **12:46** moko muri no ne do bhale pa awe do dho e'e do dho toi ri no. Moko ne naannu do napoanne do ta dede ta merahho tade hetenga made nga muri, jhe pehela'u ne unu pala no nga ddau-ddau do dho meda'u penaja nga Deo. **12:47** Naannu do toi ne lua ddhei muri no, jhe do dho pemoko-moko-anni nga dho tao pedute nga do ddhei muri no ne, do ta dede do mejanni no. **12:48** Tapulara naannu do dho toi ne lua ddhei muri no, jhe do tao ri no hahhi lai do jhamma no ta dede, do medae ta hema we ne dede no. Rowi ddau do alle pewie do ae, do ta dhuke do ae lema ngati no. Jhe ngati ddau do alle pejhole do ae tu ta pemoke ri no, ngati no lema do ta dhuke do ae." **12:49** "Ne dakika Ya tu ta ma peera ai do ta pekappu ne nga-nga pa raiwawa dhe. Jhe do tarra ne woie ki do weo ke ne ai do naanne! **12:50** Nee ko ne lua hedui-herui do rihi ngati ihi do jhamma ta narro ta lake ri Ya. Jhe ne ade Ya do pee ko

nga penina noho nga do dho jadhi dae ne lai do naanne. **12:51** We ne penge ri mu ne lua dakka Ya ma raiwawa do ta ma wei ne lua pedhuri-pemira? Adho, adho lua pedhuri-pemira, tapulara lua pelawa-petaddhu. **12:52** Jhari rai ngati awe nadhe, dhara ammu do era do lammi ddau pa dhara no, do ta petobha-pedharru, do tallu pelawa nga do dhue, kiadho do dhue pelawa nga do tallu. **12:53** Ama do ta pelawa nga ana no do momone, jhe ana do momone do ta pelawa nga ama no. Ina do ta pelawa nga ana no do mobanni, jhe ana no do mobanni do ta pelawa nga ina no. Ina ri momone do ta pehala nga ihi-ammu ana no do momone, jhe ihi-ammu ri ana momone do ta pehala nga ina matu no." **12:54** Mina harre lema ta lii ke Yesus pa ddau lowe he, "Ki ngaddi mu merammu ta ha'e ti bira waa, lii dhangnge mu, 'Medae ke ta ajjhi.' Jhe dakka tarra ajjhi. **12:55** Kinga toi ke ri mu ta dakka ke ngallu ti bira bhollau, ane mu, 'Medae ke ta pana.' Jadhi tarra ta pana. **12:56** Mu hedhe ddau do ddhei ta pekebhalli-anni! Nara ri mu ta toi ne nga ne do ta jadhi jhara dhida nidhe nga heleo ihi liru nga do era pa dha'i dhe. Ta nga hakku do dho nara ri mu ta kale toi ne tada-tada ngati awe do nadhe?" **12:57** "Ta nga mu hakku do dho bhani ta happo miha ne nga ne do petu ne? **12:58** Kinga era ddau do la pemaho lii kela penaja nga mu pa mone happo hala, ne woie-ie ne kale we ri mu ne loro jhara ta pemoke ne kewallu do naanne nga pa telora loro jhara ko mu. Ki do adho ke do mina harre, do ta nuni ke mu ri no la hedhapa ddau mone happo hala, jhe ri mone happo hala do ta jhula ke mu pa polisi, jhe ri polisi ri do ta pemaho ke mu la dhara ammu bhaddo. **12:59** Parahajha we! Adho ke mu do medae ta mahhu-anni dae ngati dhara ammu bhaddo ne ki do dho mmau dae ne hala mu ne."

13:1 Pa awe naanne ta pedhire ke ri ddau pa Yesus, jhara do parri ddau do Galilea do alla pepemade ri Pilatus, pa dhara nga jhula bhara tunu-menahu ro pa Deo. **13:2** Mii libhale ngati lipedhiri do naanne ta lii ke Yesus, "Taga tari mina harre ke ne lua made do Galilea do na harre, hakku ne peira ri mu, ta napoanne ke ne tada ta do rihi ne lubhu harro nga menyilu ro ngati Galilea do wala he? **13:3** Adho tu-tu mina harre! Tapulara henge we: Ki do dho jharra mu ngati lubhu harro nga menyilu,

mu hari-hari do ta made mii ro lema. **13:4** Jhe mina mii ri ne jhara do henguru do aru ddau do made pa Siloam he, do nappi ri ammu jaga do keloli ne? Penge ri mu ne lai do naanne ta peteleo ta do rihi ke ne lubhu harro nga menyilu ro ngati ddau do wala he, do pee pa Yerusalem he?

13:5 Adho tu-tu mina harre! Hewari ri ne li Ya pa mu: Ki dho jharra ke mu ngati lubhu harro nga menyilu mu, do ta made lema mu hela'u mii ro le." **13:6** Ta alla pemina harre ta pedhire lema ke ri Yesus ne lipehakku do nadhe, "Ta era ke heddau do nga kepallu hekepue pa dhara dhoka ago no. Pa helodho ta kako ke no la kale ngeta era nga wue ne kepallu do naanne, tapulara bhule le dho ie ta hewue he. **13:7** Hakku ta lii ke no pa mone jaga dhoka ne, 'Heleo we, tallu bhue ttau ke ya ne dakka ma wue kepallu do nadhe, tapulara ngaddi le dho ta peabu nga ya ie ta hewue he. Petue no! Wata ke no ta pealla wwau bbahha we!' **13:8** Tapulara ta bhale ke ri mone jaga dhoka ne, 'Hane kowe no pemuri hewue ttau ri, muri ee. Do ta ketake ko ri ya ne worai pekehero kepue ne jhe tao ri wwau bbahha. **13:9** Jaga nge ta wue no pa ttau hedhapa dhe. Tapulara ki dho wue ma no, ta petue he ke no, ki lii muri ta petue.' " **13:10** Pa dhara helodho, lodho Pengaha-ihhi, Yesus do era nga ajha ddau pa dhara hewue ammu hebhajha. **13:11** Paanne do era heddau mobanni do henguru aru bhue ttau ke ne paddha, ri do era ne wango pa dhara ngi'u no. Do buku ke ne mobanni do naanne jhe nara tu-tu dho ke no ta titu pemola-anni. **13:12** Ta ngadde no ri Yesus, ta lii ke Yesus pa no, "Ina, ludu ke au ngati paddha au dhe!" **13:13** Moko ta takke ke ri Yesus ne ruai No pa mobanni do naanne, pa awe naanne dhangnge ta mola ke ne titu mobanni do naanne, jhe wue-waje Deo. **13:14** Ta bhani ke ne kattu ammu hebhajha ne, ri peie ddau ri Yesus pa lodho Pengaha-ihhi, ri do mina harre ta lii ke ne kattu ammu hebhajha ne pa ddau he, "Do era anna lodho tu ta jhagga; dakka we pa lodho-lodho do na harre ta ma peie ddau too, bhole pa lodho Pengaha-ihhi mina hedhe!" **13:15** Ta bhale ke ri Muri, "Mu hedhe do pote do appi! Pa lodho Pengaha-ihhi, hari-hari ddau do la golo ne hapi ro kiadho ne keledai ro ngati dhara bhaddo, jhe lari ri ro la penguinu ei. **13:16** Nah, pa dhe nee heddau mobanni kolo loro Abraham, do henguru aru bhue ttau ke ne tui ne akke ri wango. Ta do dho ie ke no ta gole le pa lodho Pengaha-ihhi?" **13:17**

Ne lii bhale Yesus do naanne, do dhai pemekae ne dhara ihi-muhu ihi-lawa No he; tapulara hari-hari ddau do haghe he do mengallu dhara ne heleo hari-hari lua madalae do tao ri Yesus he. **13:18** Ta kebhal ke Yesus, "Kinga dhai ke Deo ta pereda, mina mii ke ne lua ne? Do nara ta pehakko nga nenga ke ri Ya? **13:19** Ne lua ne mii lipehakku do nadhe ke. Helamuhi wosawi ta aggo ke ri heddau la halle la dhara dhoka no. Ta muri ke ne namuhi wowowagga do naanne, jhe jadhi ta hekepue ajhu do mone-ae, ri do mina harre ke ta dakka ke dolila la tao nyabbhu pa kelai-kejanga no." **13:20** Ta ri ke Yesus, "Kinga dhai ke Deo ta pereda, nga ne nga ke ne nara ta pehakko ri Ya ne jhara lua no? **13:21** Ne lua no mii muu do aggo ri heddau mobanni, jhe la pehiwo nga appa nguru lite kebatte, tade jadhi ta hewuu hari-hari." **13:22** Pa loro jhara ta ju la Yerusalem ta narru ke Yesus jhara rae-rae nga kejobho, jhe ajha ddau ri No. **13:23** Moko ta era ke heddau do kebhal pa No, "Ama, do hudi ke ne ddau do ta nara ne lua helama tona ie ne?" Ta bhale ke ri Yesus, **13:24** "La'a rui we au ta maho jhara ubha kelae do kobho ne. Rowi henge we pewoie ri mu! Do ae ne ddau do ddhei ta maho, tapulara nara dho ro. **13:25** Pa awe kaddhi muri ammu jhe la henabbhe ne ubha kelae ne, do ta titu ke mu pa tele, jhe kedakku marri jhe lii mu, 'Muri, boka ko we kelae tu jhi!' Do ta bhale ri muri ammu ne, 'Adho mu do tada ri ya ta ti mii!' **13:26** Do ta bhale ri mu, 'Do alla ke jhi penga'a-penginu hela'u-la'u nga muri ma, jhe ri muri do alla ke peajha jhi pa rujhara-rujhara pa dhara rae jhi!' **13:27** Tapulara do ta lii wari ne muri-ammu do naanne, 'Tada dho ri ya ta ngati mii. Langnga mu ti dhe, mu hedhe do tao apa nga kerewe!' **13:28** Kinga dhai ta ngaddi ri mu, Abraham, Ishak, Yakub nga hari-hari nabi do era pa dhara lua mengallu nge nga kehaka dhara pa dhara Raiwawa Deo do Wowiu ne, do ta tangi penina noho-perajja jaru, rowi mu miha do ta hudhi ta keluru la tele! **13:29** Ddau-ddau do ta dakka ngati bira dimu nga bira waa, ngati bira bhodhae nga bollau, jhe do ta mengallu nge nga kehaka dhara pa dhara Raiwawa Deo do Wowiu ne. **13:30** Tarra-tarra, ddau-ddau do pedakka-rahi do ta jadhi ta do petari-rai, jhe ddau do petari do ta jadhi ta do pedakka-rahi." **13:31** Pa dhara awe naanne lema, ta era ke do parri ddau do Farisi do dakka la nga Yesus, jhe lii, "Bhole pee pa dhe! Langnga

Au ngati dhe, rowi nee do ddhei ta pemade Au ri Herodes." **13:32** Ta bhale ke ri Yesus, "Kako la peke pa ddau do dho bhule nga guna do naanne, 'Lodho dhe nga bhalli-rai do ta hudhi wango nga do ta peie ddau do paddha ko Ya, tapulara nalli do ta pemoke ke ri Ya ne lua jhagga Ya.'

13:33 Maji lema ta mina harre do jhamma ta tapetue ma ri Ya ne loro jhara kako Ya pa lodho dhe, bhalli-rai nga nalli, rowi woie dho heddau nabi ta pemade pa tele Yerusalem. **13:34** Yerusalem, Yerusalem! Ne nabi-nabi he alla ke pepemade ri au! Ddau-ddau pepu-peju Deo, alla ke ri au petuku ri wowadu tade made! Jhajhi wari ke Ya ne ddhei ta wore ta ngape hari-hari ne ddau do pee pa dhara au, mii hengi'u renamanu he ne ddhei ta herugu ne ana-ana no pa dhara rualla no, tapulara wae dho au!

13:35 Ri do mina purre adho ke Deo do penau-pelere nga mu. Do jhamma ke ta toi ri au, jhari ngati awe nadhe, do medae ke ta do dho ngadde Ya ri au, ri tade dhai hape la pali ri au, 'Medi melatu tu No do dakka pa dhara ngara Muri.' "

14:1 Pa dhara helodho, lodho Pengaha-ihhi, ta kako ke Yesus la nga'a la ammu heddau mone kettau do Farisi. Paanne do pee nga heleo pewoie-ie ke Yesus ri ddau he. **14:2** Moko ta dakka ke la nga Yesus, heddau do paddha bhahi, do bhahi ke ruai nga rubhebho no he. **14:3** Moko ta kebhali ke Yesus pa guru-guru aigama he nga pa do Farisi he, "Pedutu nga uku aigama di, ie marra di ta peie ddau do paddha kinga pa lodho Pengaha-ihhi we adho?" **14:4** Ta pehangngo-anni we ne guru-guru aigama he nga do Farisi he. Hakku ta pedoe ke ri Yesus ne ddau do paddha bhahi ne, ta peie ke no ri Yesus, ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ddau do naanne ta bhale. **14:5** Ta moko mina harre ta lii ke Yesus pa ddau he, "Kita era he pa telora mu do nga na heddau naiki kiadho do nga hapi hengi'u do bunu la dhara eiholo pa lodho Pengaha-ihhi, ta do adho ke mu do ta marri-ai-ai ne la nune ta pemahho la tele ne naiki kiadho ne hapi ne pa lodho do napoanne dhangge ma?" **14:6** Tapulara bhule dho ie ta heddau he do bhale ne likebhali Yesus jhara lai do naanne. **14:7** Ta ngaddi ke ri Yesus, do era ne tamu-tamu do pili era do rihi woie. Rowi do mina harre ta wie ke ri Yesus ne liajha do nadhe pa ro hari-hari. **14:8** "Kinga pedoa mu ri

ddau la lai ala peloko nga'a, bhole kako mu la mejaddhi la kedera do pemoko tu ddau do takka pekerihi. Rowi ngeta do era ne ddau do rihi ri ti mu do pedoa le la lai ala do napoanne, **14:9** mita do dho dhai ne muri ammu do pedoa mu hari do dhue, nga mejanni ade ne dakka la lii pa mu, 'Ami pehuba, ne era do nadhe do alle ke pepemoke tatu tamu do nanidhe.' Moko nga tobo ri lua mekae dhara ta kaddhi ke mu nga hewiki, jhe kako la mejaddhi la era do lohe hape la kejhunga tu-tu ri. **14:10** Rowi do mina harre ke, ki pedoa mu ri ddau, pili we era do hape la kejhunga, mita dakka ne muri ammu ne, jhe la lii pa mu, 'Thi-anga, mai la mejaddhi la era do rihi woie.' Rowi ri loro jhara do mina harre ke, ne pekerihe mu pa hedhapa hari-hari tamu do wala he. **14:11** Rowi nadu do ddhei ta dhida-anni do ta pewawe, tapulara nadu do pewawa-anni do ta pedhede." **14:12** Moko ta lii ke Yesus pa muri ammu ne, "Kinga pedoa au ddau ta ma lai ala tao nga'a, pa anni lodho kiadho pa anni maddha ko, bhole pedoa ihi-anga, kiadho tuahhu, kiadho a'a-ari, kiadho lema do rae do kowa do kaja. Rowi do ta pedoa au ri ro, rowi do mina harre ke do ta hamme bhale wari ri au ngati lai do tao ri au ne. **14:13** Hakku, ki tao au lai tao nga'a, pedoa we ri au ne ddau do kehia nga gahara, do kai, do made heatta, nga do bhaddu. **14:14** Ti lai do naanne do ta hamme ke ri au ne lua tarro ie nga menyarro mangngi, rowi do dho nara ke ta pebhale ne lua tao ie au ri ddau-ddau do na harre. Ne lua tao ie au ne do ta bhale ri Deo pa awe pekaddhi bhale wari ngati dhara made mada ne ddau-ddau do alla au petao ie he pa ro." **14:15** Pa awe naanne ta lii ke heddau ti telora do nga'a hela'u-la'u he paanne do dhanno ne lipedai Yesus ne, ane no, "Dhai mangngi tarra ne ddau do ta nga'a hela'u-la'u nga Deo, kinga dhai No ta dakka mii Duae hine!" **14:16** Tapulara ta lii ke Yesus pa ddau do naanne, "Pa dhara hewari ta era ke heddau do tao lai ala tao nga'a do worena, jhe do ae ne ddau do pedoa. **14:17** Ta dhai ta jhari ne lai tao do naanne, ta lii ke ne ddau do naanne pa naannu no ta kako la nga ddau pedoa he, jhe la lii, 'Mai we, rowi do moko ke hari-hari!' **14:18** Tapulara hari-hari ro, heddau-heddau ta ami huba ke ta do dho nara ro ta kako la lai tao do naanne. Do petari ne, lii mina hedhe paannu do naanne, 'Ta alla pewalli worai ko we ya, hakku do nee ta heleo ko ri ya ne worai do naanne. Pehuba ko we ya,

nara dho ke ya ta kako.' **14:19** Ane do wala he ri, 'Ta itu ta alla ko we ya pewalli lammi mawo hapi, jhe ddhei ta la hakku ko ri ya ne hapi do na harre. Pehuba ko we ya, nara dho ke ya ta kako.' **14:20** Ane do wala he ri, 'Ta itu ta alla ko we ya pepeloko-nga'a, rowi do mina harre nara dho ke ya ta kako.' **14:21** Ta bhale ke ne naannu do naanne la pika pa muri no ne. Dhai bubu dhara ke ne muri do naanne, ta lii ke no pa naannu no ne, 'Kako we mu nga henginga la rujhara-ae poro mata, nga la rujhara pehapo pa dhara rae. Aggu we ri au madhe, ddau do kehia nga do gahara, ddau do kai, do bhaddu, do made heatta.' **14:22** Ta alla pemina harre ta lii ke ne naannu do naanne, 'Muri, alle ke ri ya pejhagge ne lipereda muri ne, tapulara ae ko ne era do dho mejaddhi dae ri ddau.' **14:23** Moko ta lii ne muri do naanne, 'Kako we la rujhara-ae poro mata do pa tele ti dhara rae dhe, jhe pehahhi we ri au ne ddau do dakka he, mita ie ne ammu ya dhe ta tobo huke-huke. **14:24** Henge we! Bhule dho heddau he ngati tamu-tamu do alla pepedoa he do ta nga'a ta nginu ne nga'a-nginu do pa dhara lai tao ya do nadhe!' " **14:25** Do dhai ae ne ddau do penau nga Yesus. Ta kebbhaha ke Yesus jhe lii pa ro, **14:26** "Kinga dakka ddau ma nga Ya, tapulara ki do rihi ne ddhei no ina no, ama no, ihi-ammu no, ana-oha no, tuahhu-tuahhu no, rihi ri ti naanne nga ngi'u no miha, jhamma dho no ta jadhi ddau pedute Ya. **14:27** Ddau do dho wae ta hape ne ajhu ketoe no, jhe pedute Ya, nara dho no ta jadhi ddau pedute Ya. **14:28** Ki heddau ti telora mu do ddhei ta petitu hewue ammu jaga, do bhara tatu ko no ta mejaddhi uru jhara ko, ta pekire ko henga ne ae doi do ta pake ri no, do waji marra ke ne doi no tu ta pemoke ne ammu jaga do naanne we adho dae. **14:29** Rowi kinga teleo ke ta do dho nara ke ta pemoke ri no ne ammu jaga do naanne, jhe alla ke ri no pepemoke ne era ne, do ta mare ta dhole ke no ri ddau he. **14:30** Do ta lii ke ne ddau he pa no, 'Heleo ko ne jhagga ddau do nadhe, pe'e dhoke ta jhu la dhaka-la dhuku!' **14:31** Kinga heddau duae do nga horodhadhu do henguru tabbha ddau ne ae, jhe do ddhei ta la taki mu nga duae do nga horodhadhu do dhue nguru tabbha ddau, do bhara tatu ke ne duae do naanne ta mejaddhi uru jhara ko no ta peohe, makka marra no ta pelawa nga ihi-muhu ihi-lawa no do naanne. **14:32** Kinga toi ke ri no ta do dho makka ke no, do tatu ke no, rai ti jjhau

ko ne ihi muhu no ne, do ta pepu ddau ke no ta la ami ta peie." **14:33** Pa pedakka ta lii ke Yesus, "Mina harre lema nga mu. Bhule dho heddau he ngati mu do nara ta jadhi ddau pedute Ya, ki dho hani ri no ne unu-oha no he." **14:34** "Ki mengahhi do woie, tapulara kinga melai, do nara ri ko no ta pemedaddhe bhale wari? **14:35** Bhule dho ke no nga guna nga-nga ri, ie ta tu lada-maa-ko'o ie lema ta jadhi ta wwau-bbahha. Hakku ta hore he ke no. Ki do nga wodilu, do jhamma ke ta dhanno!"

15:1 Pa dhara helodho, do ae ne mone dhuki bhea nga ddau-ddau do ege ta ddau-ddau do apa he ri ddau lowe, do dakka la dhanno ne liajha Yesus. **15:2** Ne do Farisi he nga guru-guru aigama he, ta jhari ke ta pegu. Ne ane ro, "Bueh, ddau nadhe hammi ne ddau-ddau do apa jhe rihi-rihi ri ko nga'a hela'u-la'u nga ro!" **15:3** Ri do mina harre ke ta pedhire ke ri Yesus ne lipehakku do nadhe, **15:4** "Kita era he, heddau ti telora mu do nga ki'i jhawa hengahu ngi'u, jhe ele hengi'u -- ne nga ke ne do ta tao ri no? Raehere dho ke ta do dho medae ta hani ri no ne heo nguru heo ngi'u he pa dhara padha, jhe kako la kale ri no ne do ele ne tade ngadde. **15:5** Jhe kinga ngadde ke ri no, do dhai mengallu dhara ke no, tade hape ri no ki'i jhawa no ne pa kolo-gunu no, **15:6** jhe aggo bhale ri no. Ta alla pemina harre ta pedoa ke ri no ne ihi anga-ihanga no nga do rae do kowa no he, jhe lii no, 'Mai we di ma mengallu nge nga kehaka dhara, rowi ne ki'i jhawa ya do ele ne, nee ke do ngadde bhale wari!' **15:7** Nah, mina harre lema ke pa era do mmau do megala, do ta era ne mengallu nge nga kehaka dhara do dhai tarra, ki era heddau do jharra ngati dhara lubhu harro nga menyilu, ti do heo nguru heo ddau do woie nga do dho tenge ke ta jharra ri." **15:8** "Kiadho, kita era he heddau mobanni do nga doi mela pudi henguru mada, jhe ele hewue -- ne nga ne do ta tao ri no? Do medae ta pekini lapu no jhe penyaro ne ammu no nga kale ri no pa hebhakka-bhakka tade ngadde wari ri no ne doi no do naanne. **15:9** Ki ngadde ke ri no ne doi no do naanne, do ta pedoa ke ri no ne ihi anga-ihanga no nga do rae do kowa no, jhe lii no, 'Do tarra-tarra ke ya ne mengallu dhara rowi do ngadde bhale wari ke ne doi ya do ele ne. Mai we di ma mengallu nge nga kehaka dhara!' **15:10** Do mina harre lema ke naju Deo he ne mengallu nge

nga kehaka dhara kinga era ke heddau do tao apa nga kerewe do jharra ngati lubhu harro nga menyilu no. Parahajha we!" **15:11** Ta lii ri ke Yesus, "Ta era ke heddau ama do nga ana momone do dhue ddau. **15:12** Ta lii ke ne ana do mone-ari ne pa ama ne, 'Ama, wie we pa ya ne unu pala ya ne ngati puhaka ama he.' Moko ta pebhagi ke ri ama ne pa ro hari do dhue. **15:13** Ta ludu le parri lodho, ta pewie ke ri ana do mone-ari ne, ne do unu pala no he, jhe pekaddhi no la ihi rai do jjhau. Pa ni ta leo-laja ke ri no ne doi no he nga muri mada do keruka-kerakki. **15:14** Ta alla le hari-hari ne doi no he, ta jadhi ke lua menganga do dhai ladhara-wata menganga, ta jhari le ke no ta hedui ri kehia. **15:15** Moko ta kako ke no la jhagga pa heddau ana-rai pa rai do naanne, jhe lii pa no ta la padha ta la bhata wawi. **15:16** Do dhai menganga tarra ke no hakku ta ddhei ke no ta nga'a ne nga'a unu wawi he. Maji lema no ta do mina harre ke ne worawwu menganga, bhule dho heddau he do wie nga'a pa no. **15:17** Pedakka rahi ta toi ke ri no ne ngi'u no, jhe lii no, 'Ddau-ddau jhagga pa ammu ama do dhai re'a nga lale ne nga'a-nginu ro, tapulara ya pa dhe, miga ke ta made ri menganga dhallu! **15:18** Rihi ie ya ta pekaddhi ngati dhe, jhe bhale la nga ama ya, jhe do ta lii ya pa no: Ama, alla ke ya petao lubhu harro nga menyilu penaja nga Deo, mina harre lema penaja nga ama. **15:19** Jhamma dho ke ya ta pedoe ta ana ri ama ri. Ege we ta heddau ddau jhagga oha ama he we.' **15:20** Moko ta pekaddhi ke no bhale la nga ama no. Rai ngati jjhau ko no, ngadde dhangnge ke no ri ama no. Nga mina harre ne worawwu ruba dhara, ta perai ke ne ama no ne la peabu nga no, jhe ngape jhe hengaddho no. **15:21** Ta lii ke no pa ama no, 'Ama, alla ke ya petao lubhu harro nga menyilu penaja nga Deo nga penaja nga ama. Jhamma dho ke ta pale ri ta ana ri ama.' **15:22** Tapulara ri ama no ta pedoa ke ne naannu no he jhe lii pa ro, 'Henginga ne la aggu bhara do woie, jhe pepake pa no. Pepake ne teru'u pa kolo-ku'u no, jhe pepake ne helapa pa kabha jhalla no. **15:23** Ki alla pemina poharre kako la aggu ana hapi do kebhabbhu jhe kehabbhe. Do ta nga'a ta nginu di, ta mengallu nge nga kehaka dhara. **15:24** Rowi ne ana ya dhe mii do alla ke no pemade jhe pa awe nadhe, ne ke no do muri bhale wari; do alla ke no peelee, pa awe na dhe ne ke no do ngadde bhale wari.' Moko ta jhari ke ro ta elo ta bhaba.

15:25 Pa awe do naanne ne ana do mone a'a ne do era pa maa. Ta dhai no ta bhale, ta umu no nga ammu ne, ta rangngi ke ri no ne lii elo nga bhaba.

15:26 Ta pedoe ke ri no heddau ngati naannu no he, jhe kebhalli, 'Era ne nga ne pa ammu dhe?' **15:27** Ta bhale ke ri naannu ne, 'Ari muri ne, nee ke do bhale! Jhe ama ri muri he, alla ke pelii ta para na hapi do kebhabbhu, rowi do ngadde bhale wari ke ri no ne ana no ne nga helama tona ie!'

15:28 Dhai bubu dhara ne ana mone a'a ne, hakku wae dho ke no ta maho la ammu ri. Moko ta mahhu-anni ke ama no jhe la ube no ta maho. **15:29** Tapulara ta lii ke no pa ama no, 'Ttau-ttau ke ya ne jhagga bhagi dhue made nga muri tu ama. Ngaddi dho ya ta pelawa nga lii ama. Ne nga do wie ri ama pa ya? Ie ta hengi'u naki'i he ngaddi le dho ta wie ri ama tu ya ta mengallu dhara nga ana ihi-anga ya! **15:30** Ana ama, do alla ke peleo-laja ne doi no nga mobanni do apa nga kerewe he, mina harre no ne bhale, para dhangnge ama na hapi do kebhabbhu tu no!' **15:31** Ta bhale ke ri ama no, 'Woo ana ya, au do era loro ma pa dhe nga ya. Hari-hari ne unu-oha ya he, do na harre do unu-oha au ma. **15:32** Tapulara do jhamma ke di ta mengallu nge nga kehaka dhara, rowi ne ari au ne, mii do alla ke no pemade, tapulara pa awe nadhe, nee ke no do muri bhale wari; do alla ke no peele, tapulara pa dhara awe nadhe, nee ke no do ngadde bhale wari.' "

16:1 Ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Ta era ke heddau mone kaja. Do nga mone takka doi do pemoko hari-hari ne unu-oha no. Moko ta era ke ne lipika ddau pa mone kaja ne, ta do ne mone takka doi no ne do ddhei ta leo-laja ne doi no he. **16:2** Ri do mina harre ke, ta pedoe ke ri no ne mone takka doi ne jhe lii, 'Ne nga ke ne do rangngi ri ya jhara wui-ai au? Pa awe nadhe dhangnge jhole pa ya, hari-hari do mina mii ne lua pemane ri au pa dhara pemoko ne unu-oha ya he. Ie dho ke au ta jadhi mone takka doi ya ri.' **16:3** Moko ta penge ke ri mone takka doi ne, 'Ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya pa dhara awe nadhe? Nee ke ya ta mahho ri muri ya. Ta la para maa, rui dho ya; jadhi ta mone ami-ami, ta mekae dhara ya. **16:4** Ngadde ke ri ya ne penge; kinga dhai ke ya ta alla pemahho, do jhamma ke ya ta era nga ihi-anga do ddhei ta hamme ya pa ammu ro!'

16:5 Hakku ta pedoe ke ri no, nadu we do lakka ri kallu ri muri no ne. Pa do petari ne, ta lii ke no, 'Henga ne ae kallu au pa muri ya?' **16:6** Ta bhale ke ri ddau do naanne, 'Hengahu guhi eimanynyi zaitun.' Ta lii ke ne mone takka doi ne, 'Oni ne huri kallu au ne. Mejaddhi au marri-ai jhe bhuke: lammi nguru.' **16:7** Ta alla pemina harre, ta lii ri ke no pa do kedhue ne, 'Nga tuahhu, henga ne kallu au?' Ta bhale ke ri ddau do naanne, 'Hetabbha karo gandum.' Ta lii ke ne mone takka doi ne pa no, 'Oni ne huri kallu au ne. Bhuke: ta aru ngahu we.' **16:8** Moko ta puji ke ne mone takka doi do kewarru do naanne ri muri no ne, rowi do i'a no ne kale penge pa awe do kedhaddu ne; rowi ddau-ddau raiwawa do rihi mmau dhara ne pemane lua jhagga ro ngati ddau-ddau do muri mada pa dhara teleo." **16:9** Moko ta lii ri ke Yesus, mina hedhe, "Dhanno we ri mu! Pake we ri mu ne lua kaja raiwawa dhe tu ta nara ihi-anga, mita ie ki dhai ne lua kaja raiwawa dhe ta do dho bhule ke nga kebhue ri, do ta hamme ke mu pa era do peloro ne. **16:10** Nadu do henarru pa lai-lai do naiki, moko pa lai-lai do mone-ae do nara ke tatao rino. Tapulara nadu do dho henarru pa lai-lai do naiki, moko henarru ledho ma no pa lai-lai do mone-ae. **16:11** Hakku, kinga jhara lua kaja raiwawa dhe, do dho nara ke mu ta parahajha ri ddau, nadu ri ke do medae ta wie ne lua parahajha ri pa mu jhara lua kaja nga kete'e do pedu nga Deo? **16:12** Jhe kinga jhara lua bhara do unu ri ddau do wala, do teleo ta do dho parahajha ke ddau pa mu, nadu ri ke ne ddhei ta wie pa mu ne nga ne do jadhi ta unu mu miha? **16:13** Bhule dho heddao he do nara ta jhagga tu do dhue ddau muri; rowi do ta rihi ddhei no nga heddao ngati do heddao ne, kiadho do ta rihi pedhanno no nga heddao ngati do heddao ne. Mina harre lema mu. Nara dho mu ta jhagga tu Deo nga tu unu-oha raiwawa do nadhe." **16:14** Hari-hari ne nga ne do pali ri Yesus he do dhanno ri do Farisi he. Moko ta mare ta dhole ke Yesus ri ro, rowi ro do rihi ddhei nga doi. **16:15** Tapulara ta lii ke Yesus pa ro, "Mu ke hedhe ne ddau do kita heleo pa hedhapa ddau do wala do dhai mola, tapulara ri Deo do toi ne ihi ade mu hedhe. Rowi ne nga ne do ege ta do dhida ri ddau raiwawa, do wawa ne he heleo ri Deo. **16:16** Lipereda do wie ri Musa ne nga liajha nabi-nabi, do pee ko hape ma awe Yohanes Mone Pejhiu. Rai ti dhara awe naanne Li Hagha Dhara jhara mina mii Deo ne

pereda mii Duae do pee ke nga pepeke loro. Jhe ddau do ta pehahhe ke ne ngi'u no tu ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo. **16:17** Tapulara do rihi ne memudhe tu liru nga raiwawa ta ele, ngati ele helete he ngati dhara lipereda Deo. **16:18** Nadu do pehagghi nga ihi-ammu no, jhe banga-ammu ri nga mobanni do wala, do kenyo-langa-huka ke ne ddau do napoanne. Jhe ne ddau do banga-ammu nga mobanni do alla pepehagghi do naanne, do tao lua kenyo-langa-huka lema ke." **16:19** "Ta era ke heddau do kaja. Ne bhara pake no do dhida kebue we, nga ne muri mada no pa dhara lua kereja-kenata ti helodho la helodho. **16:20** Pa hedhapa ubha kelae ammu no, do pejaddhe ri ddau, heddau do kehia nga gahara, ne ngara no Lazarus. Hari heddau ne ngi'u no do kerape-ree ri kemmau. **16:21** Ddhei ke no ta nga'a ne tebui-tebui do bunu ngati meja mone kaja ne. Tapulara ngaka ri ko ne dakka la jhore ne kemmau no he. **16:22** Moko ta made ke ne do kehia do naanne jhe aggo ri naju Deo la era do rihi ie pa keraha Abraham pa era do mmau do megala. Ta made leke ne mone kaja ne jhe pedane. **16:23** Pa era maga do made do dhai tarra ne hedui ne mone kaja ne. Pa awe naanne ta tengara ke la dhida ne mone kaja ne, ta ngadde ke ri no Abraham pa era do jjhau, jhe Lazarus pa keraha no. **16:24** Ta peka ke no, 'Woo Abraham, ama ya! Ruba ko we ne dhara au nga ya. Pepue ko we Lazarus la pehabbho ne kolo-ku'u no pa eiloko, jhe ma pebobhe ko we ne koko ya. Nee ke ya do dhai tarra ne hedui pa dhara rao ai do nadhe!' **16:25** Tapulara ta bhale ke ri Abraham, 'Henge we ri au ana yae. Henga ne merai muri mada au, alle ke ri au pehamme hari-hari ne do woie; bhale ri Lazarus do hamme ne do apa-apa he we. Pa awe nadhe nee ke no do mengallu dhara pa dhe, jhe au ri do dhue hape ne hedui-herui. **16:26** Rihi ri ti naanne pa telora au nga jhi, do alle ke petao ne tabbi do dhai balla, mita ie ddau ngati dhe, mina harre lema ngati anne nara dho ke ta peoli.' **16:27** Ta lii ri ke ne do kaja ne, 'Ki do mina harre ma ama yae, ta menangnge tu-tu ke ri ya pa ama, mita ie ko Lazarus ta pepue ri ama la ammu ama ya. **16:28** Hhai ko do lammi ddau ne tuahhu ya pa ni. Lii we pa Lazarus ta la pekebhaddi ko ro, mita ie ro ta bhole tade dhai ri ta bunu ma era rae ra'e-jaru do nadhe.' **16:29** Bhale ri Abraham, 'Hhai ma pa ro buku-buku Musa nga buku nabi-nabi. Hani we ro pepedutu ne nga ne do

hure do bhuke pa dhara buku-buku do na harre!" **16:30** Tapulara ta bhale ke ri do kaja ne, 'Waji dho ri na harre we, ama yae Abraham. Tapulara kinga era do made do muri bhale wari jhe dakka langa ro, do ta jharra ke ro ngati lubhu harro nga menyilu ro!' **16:31** Tapulara ta lii ke Abraham, 'Ki dho pedhuli ke ro nga lipedara Musa nga nabi-nabi, do bhara tatu lema ke ta do dho parahajha ro, maji lema ta kaddhi bhale wari ne do made.' "

17:1 Ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Lai-lai do pekedune ddau la dhara lubhu harro nga menyilu do tatu ke ta do medae ta era. Tapulara apa nga kerewe tu ddau do tao lai do naanne! **17:2** Do rihi ne woie kita akke ri wowadu gehu pa lakoko no, jhe nynyake la dhara dahi, ngati taga no do nara ta pekedune heddau ti telora naiki do na hedhe tu ta tao lubhu harro nga menyilu. **17:3** Rowi do mina harre ke, meniga we pewoie-ie! Kinga tao tuahhu lubhu harro nga menyilu, peware we ne kattu no. Kinga menyaha no, pehuba we no. **17:4** Kinga tao no lubhu harro nga menyilu penaja nga au pidu wari pa dhara helodho, jhe hadhi tao no dakka la nga au, jhe la lii, 'Ami ta pehuba ya', pehuba we no ri au." **17:5** Ta lii ke ne rasul he pa Yesus, "Muri, perui we ne lua manno nga kaho jhi." **17:6** Ta bhale ke ri Yesus, "Kinga era mu nga lua manno nga kaho mii worena namuhi wohajho he, do nara ke mu ta lii mina hedhe pa kepue ajhu do nadhe, 'Bhita-anni we au ngati dhe jhe la halla-anni we au la dhara dahi', do tatu ke ta pedute ne lipereda au ri kepue ajhu do naanne." **17:7** "Kinga era he ngati mu do nga naannu do jhagga pa maa, kiadho do nga bhata ki'i. Kinga dhai ne naannu do naanne ne bhale la ammu, do ta lii mina hedhe ke no pa naannu no ne, 'Marri-ai, mai ma nga'a'? **17:8** Do bhara tatu ke ta do adho mina harre! Tapulara do ta lii no pa naannu no ne, 'Pemoko ko nga'a tu ya. Pake we ne bhara au do mmau he, jhe hage ya pa dhara nga nga'a nga nginu ko ya kinga moko ya jhe ie au ta nga'a.' **17:9** Ne naannu do naanne adho do tenge ta puji taga tari do alla ke ri no pepedute ne lipereda muri no, we adho? **17:10** Mina harre lema mu. Kinga alla ke mu pejhagga hari-hari ne do lii pa mu ta jhagga he, lii we mu, 'Jhi hedhe heddau naannu pa tima he we, wata ke tenge jhi hema we, ne do jhagge ri jhi.' " **17:11** Pa loro jhara ta ju la Yerusalem, ta narru ke Yesus jhara ihi-rai do pewa ta

nga Samaria nga Galilea. **17:12** Pa awe ta maho No la hewue kapo, ta dakka ke la nga Yesus do henguru ddau do paddha nadato. Ta titu ke ro ngati jjhau, **17:13** jhe peka ro, "Yesus! Muri! Ruba kowe ne dhara au nga jhi!" **17:14** Ta ngaddi ro ri Yesus, ta lii ke No, "Kako we mu la nga mone tunu-menahu, ami we pa ro ta pereha ne ngi'u mu." **17:15** Heddau ti telora ro, ta toi ri no ta do ie ke no, ta bhale ke no nga wue-waje Deo. **17:16** Moko ta dhai no la hedhapa Yesus ta mejura ke no, jhe jhula kolo lii ie-ae pa Yesus. Ne ddau do naanne heddau do Samaria. **17:17** Ta lii ke Yesus, "Nginge ne, adho do henguru ddau ne do alla ke peie? Hhai ke la mii ne do heo ddau he?" **17:18** Tanga hakku ne ddau do wala rai do nadhe we ne do bhale ma peha'e kolo lii ie-ae pa Deo?" **17:19** Moko ta lii ke Yesus pa ddau do naanne, "Kaddhi we au jhe kako we, taga tari do parahajha ke au pa Ya, ie ke au." **17:20** Do parri ddau do Farisi ta kebhali ke pa Yesus, ta parri ke Deo ne dakka tu ta ma pereda. Ta bhale ke ri Yesus, "Lua pereda Deo, jhare dho ri tada-tada do ngadde ri ddau, **17:21** hakku do nara ddau ta lii, 'Mai ma heleo, oni ke no!' kiadho, 'Nnai ke no pa nidhe!' Rowi Deo do nee ke do jhari ta pereda pa telora mu." **17:22** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Do ta dhai ne awe ne, do ddhei ta ngadde ri mu helodho ngati lodho-lodho Ana Ddau Raiwawa, tapulara nara dho ta ngadde ri mu. **17:23** Do ta lii ddau pa mu, 'Heleo, pa ni!' kiadho, 'Heleo pa dhe!' Tapulara bhole mahhu-anni mu ta la kale no. **17:24** Mina mii bhele ne kehabbha pa ihi liru, jhe kelala ti hebhakka la hebhakka, mina harre lema ke hine ne jhara lua Ana Ddau Raiwawa pa lodho do ta peteleo ne. **17:25** Tapulara uru jhara ti naanne do jhamma ke No ta dhui hape ae lua hedui-herui, jhe adho No do ta hamme ri ddau-ddau pa dhara awe nadhe. **17:26** Pa awe ta peteleo ne lodho Ana Ddau Raiwawa ne hine, hala dho ke mii pa awe Nuh do uru he. **17:27** Ddau nga'a-nginu, banga-ammu, mii pa tima he nga do dho bhule nga pengaha lohe la awe maho ne Nuh la dhara kapa ne, jhe lale dahi jhe pemade hari-hari ddau. **17:28** Mina harre lema pa awe Lot. Ddau nga'a-nginu, pemane nga maa nga petitu ammu nga kemali, pewie-pewalli. **17:29** Tapulara ta dhai Lot ta mahhu-anni ngati Sodom, pa lodho do naanne, puru ai ngati liru, jhe pemade hari-hari ddau. **17:30** Mina harre ke hine

kinga dhai ke ne lodho Ana Ddau Raiwawa ta peteleo anni hine. **17:31** Pa dhara lodho naanne ddau do era pa danni ammu, bhole puru ri ta la aggu bhara-bhara do era pa dhara ammu. Mina harre lema ddau do era pa dhara maa, bhole bhale wari la ammu no. **17:32** Henge we ne nga do alla pejadhi pa ihi-ammu Lot ne! **17:33** Ddau do ddhei ta pehelame ne muri mada no, do ta ele ngati no. Tapulara ddau do ele ne muri mada no, do ta pehelame ne muri mada no. **17:34** Parahajha we mu: Pa dhara rammi do naanne, do dhue ddau do era do bba'i pa hewue era bba'i, heddau do ta aggo jhe heddau do ta jhane. **17:35** Do dhue ddau mobanni do gili gandum, heddau do ta aggo jhe heddau do ta jhane. **17:36** [Do dhue ddau do era pa dhara nga jhagga pa dhara maa, heddau do ta aggo jhe heddau do ta jhane.]" **17:37** Ta kebhali ke ne ana hekola Yesus he, "Muri, pa mii ke ne na harre ne medae ta jadhi?" Ta bhale ke ri Yesus, "Pa mii ne do era bhada made, paanne lema ke gaga ne era."

18:1 Ta alla pemina harre ta pedhire ke ri Yesus ri hewue lipehakku mii liajha tu ana hekola No he mita loro-loro ro ne hebhajha jhe bhole atta dhara. **18:2** Ta lii ke Yesus, "Pa hewue dhara rae, ta era ke heddau mone happo hala do dho meda'u ri Deo, jhe adho do pedhuli ie ta nga nadu we. **18:3** Pa dhara rae do naanne lema do era heddau mobanni-wue do loro-loro ke ne kako la nga mone happo hala do naanne, la ame mita ie ta pemole ne kewallu no ri mone happo hala do naanne, 'Ruba ko we dhara nga ya pa dhara penaja ya nga ihi-muhu ya,' ne ane mobanni do naanne. **18:4** Pa dhara parri wari ne tui, wae dho ta ruba dhara ne mone happo hala do naanne nga mobanni-wue do naanne. Tapulara pa pedakka rahi ta penge ke ri mone happo hala do naanne, 'Maji lema ya ta do dho meda'u ri Deo jhe do adho lema do pedhuli ie ta nga nadu we, **18:5** tapulara taga tari mobanni-wue do nadhe do loro-loro ne ke pekenyawo ne dhara ya, rihi ie no ta pemole ri ya pa dhara kewallu no dhe. Kiadho ke do mina harre, ta pee ke no nga dakka loro ma pehedue ya.' " **18:6** Moko ta lii ke Muri, "Heleo we ri mu ne nga ne do pale ri mone happo hala do bibhi hebhakka do naanne! **18:7** Nah, ta do adho lema ke Deo do mina harre, do ta pemola ne hala annu-niki No miha, do peka pa No, anni-lodho nga

anni-maddha? Do ta pelajho-lajho ke ri No ne awe tu ta la ruba dhara nga ro? **18:8** Parahajha we mu: Do ta henginga No ne la pemola ne hala ro! Tapulara kinga dhai ta dakka Ana Ddau Raiwawa, era ko marra ne ddau do parahajha pa No pa raiwawa do nadhe?" **18:9** Do pedhire lema ri Yesus ne lipehakku do nadhe, do petuju nga ddau do peheleo nga ddau do wala ta do dho bhule nga kebhue, jhe do ege ne ngi'u no ta do woie. **18:10** Ane Yesus, "Ta era ke do dhue ddau do ta la hebhajha la Ammu Deo. Heddau do Farisi, jhe heddau ri mone dhuki bhea. **18:11** Ne do Farisi ne ta titu ke pekiha-anni jhe hebhajha, 'Woo Deo, peha'e ri ya ne kolo lii ie-ae pa Au, rowi ya dhe adho mii ddau do wala he, do rihi lala nga hopa, do nga'a mada dalla kedhoa, kiadho do kenyo-langa-huka. Peha'e ri ya ne kolo lii ie-ae, rowi adho ya do mii mone dhuki bhea do na nidhe. **18:12** Pa dhara hewue migu, dhue wari ya pe puasa, jhe do wie ri ya bhagi henguru ngati ihi habha ya, mii bhara jhula pa Au.' **18:13** Tapulara we, ne mone dhuki bhea ne, ta titu ke rai ti jjhau, jhe rihi ti naanne, bhani dho no ta tengara la dhida. Nga herodhe ri no ne danni ade no, ta lii ke, 'Oo Deo yaee, ruba ko we ne dhara Au nga ya dhe, ddau do tobo ri lubhu harro nga menyilu dhe!" **18:14** Ane Yesus, "Parahajha we mu, pa awe bhale la ammu, ne mone dhuki bhea ne do ta hamme ri Deo, jhe adho do Farisi ne. Rowi nadu do ddhei ta pedhida anni do ta pewawe; jhe nadu do pewawa-anni do ta pedhede pedhida." **18:15** Ta era ke ne ddau-ddau nga ne ana-ana ro do naiki ko la nga Yesus, mita bhuju jhe wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ri Yesus. Ta ngaddi ri ana hekola Yesus he, ta bhani ke ro nga ddau do na harre. **18:16** Tapulara ta pedoa ke ri Yesus ne naiki-naiki do na harre, jhe lii pa ana hekola No he, "Hani ro ne naiki-naiki do napoharre pe dakka ma nga Ya! Bhole labba ro, rowi ddau do mina hedhe ke ne do jadhi ta annu-niki Deo. **18:17** Henge we! Ddau do dho hela'u mi naiki ne la mengadha nga Deo, adho do ta jadhi ai-alla annu-niki Deo." **18:18** Ta kebhali ke heddau kattu do Farisi pa Yesus, "Wo Ama Guru do woie, ne nga ne do jhamma ta tao ri ya mita nara ta hamme ri ya ne muri mada do petu nga do peloro ne?" **18:19** Ta kebhali ke Yesus pa no, "Ta nga au hakku lii pa Ya ta do woie? Bhule dho heddau he do woie, wala ngati Deo miha. **18:20** Do toi ke ri au ma ne lipereda-lipereda Deo:

'Bhole kenyo-langa-huka, bhole pemade ddau, bhole loi-mena'o, bhole ha'e hakahi pote, nga takka we pekerihi ina nga ama mu.' " **18:21** "Hari-hari ne lii pereda do na harre do alla ke pepedutu ri ya rai ti awe nga ngarru ne ko ya," ne ane ddau do naanne. **18:22** Ta rangnge ri Yesus ta do mina harre ne libhale ddau do naanne, ta lii ke Yesus, "Nee ko hahhi lai ne do jhamma ta tao ri au: Pewie we hari-hari ne unu-oha au, jhe ne doi kebhue he wie we ri au pa ddau do kehia nga gahara, moko do ta nara ke au unu-oha pa era do mmau do megala ne. Ki alla pemina harre mai we au ma pedute Ya." **18:23** Tapulara ta rangnge ri ddau do naanne ne lii Yesus ne, ta hedui ke ne ade no, rowi do dhai kaja nga kete'e no. **18:24** Do toi ri Yesus ta do hedui ne ade ddau do naanne, ri do mina harre ke ta lii ke No, "Dhai hedui tarra ddau do kaja ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo! **18:25** Rihi memudhe tu hengi'u unta ta maho jhara ro'a wui-wohe ajhu-jhau, ngati heddu do kaja ta maho la Raiwawa Deo do Wowiu ne." **18:26** Ne ddau-ddau do rangnge ne lii Yesus do naanne, ta kebhali ke ro, "Ki do mina harre ma, nadu ke ne do ta nara ne lua helama ne?" **18:27** Ta bhale ke ri Yesus, "Lai do dho jadhi pa ddau raiwawa, do ta i'a jadhi he we pa Deo!" **18:28** Moko ta lii ke Petrus, "Heleo we! Alla ke ri jhi pehani ne ammu nga kemali jhi tu ta ma pedute Ama." **18:29** Ta lii ke Yesus, "Parahajha we mu, ddau do alla pehani ammu nga kemali no kiadho ihi-ammu no, kiadho tuahhu no, kiadho ana-oha no, taga tari ma pemoke Deo, **18:30** ddau napoanne do ta bhale pa no dhue wari lipa pa dhara awe do nadhe, jhe pa awe do ta dakika ne, do ta wie pa no ne muri mada do petu nga do peloro ne." **18:31** Ta pekupu ke ri Yesus hari henguru do dhue ne ana hekola No he, pekiha-anni, jhe lii No, "Dhanno we ri mu! Pa awe nadhe hee ke di ta ju la Yerusalem. Pa ni, hari-hari ne do hure do bhuke ri nabi-nabi jhara lua Ana Ddau Raiwawa ne, do ta jadhi ke. **18:32** Do ta jhole No pa ddau-ddau do adho do Yahudi, do ta mareta jhole No, ta kare ta wagge nga do ta penyio ri ilu No. **18:33** Do ta dede ta merahho No ri ro, jhe pemade, tapulara pa lodho do ketallu ne, do ta kaddhi bhale wari No." **18:34** Hari-hari ne na harre nara dho ta toi ri ana hekola he, maji le ta hewuru he. Ne lua pedabbho ngati lipedai Yesus do naanne do pewune ko pa ro. Tada dho ta jhara lua ne nga ne do pedae ri Yesus ne.

18:35 Ta dhai Yesus ta umu nga Yerikho, ta era ke heddau tuka ami-ami do bhaddu do mejaddhi pa ngidi rujhara. **18:36** Ta rangnge ri no, ta do ta era ddau lowe, do ta lake jhara anne, ta kebhal ke no, "Era ne nga ne?" **18:37** Ta lii ke ne ddau pa no, "Yesus do Nazaret ne, do ta lake jhara dhe." **18:38** Moko ta peka ke ne do bhaddu ne, "Woo Yesus Ana Daud, ruba ko we ne dhara Au nga ya!" **18:39** Ta bhani ke ddau do pehedhapa he nga no, jhe lii pa no ta pehangngo-anni. Tapulara ta ju peka we no do rihi maddu ri, "Ana Daud, ruba ko we ne dhara Au nga ya!" **18:40** Ta pengaha ke Yesus, jhe lii pa ddau he ta aggo ne do bhaddu do naanne la nga No. Ta dhai ne ddau do naanne la nga Yesus, ta kebhal ke Yesus pa no, **18:41** "Ne nga ke ne do ddhei au ta tao ri Ya tu au?" Bhale ri do bhaddu ne, "Ne ddhei ya Muri ee, mita ie ta ngaddi." **18:42** Moko ta lii ke Yesus, "Ki do mina harre, ngaddi we au! Taga tari do parahajha ke au nga Ya, hakku ie ke au." **18:43** Pa awe naanne dhangnge ta ngaddi ke ne ddau do bhaddu do naanne, moko ta pedute ke Yesus ri no, jhe peha'e ri no ne kolo lii ie-ae pa Deo. Ta ngadde ri ddau lowe he ne lai do naanne, ta wue-waje ke Deo ri ro.

19:1 Ta dhai Yesus la Yerikho, ta narro pelohe ke ri No ne dhara rae do naanne. **19:2** Pa dhara rae do naanne do era heddau ne kattu ngati mone dhuki bhea do kaja. Ne ngara no Zakheus. **19:3** Do ddhei ke no ta la ngadde ta nadu ke Yesus ne pa petu ne, tapulara taga tari do rihi ae ddau, jhe Zakheus miha do mone bhabha, moko nara dho ke ta ngadde Yesus ri no. **19:4** Hakku ri do mina harre ke ta perai ke no uru jhara ngati ddau lowe he, jhe ha'e no la kolo hekepue kepallu, mita nara ta ngadde Yesus ri no do ta lake jhara anne. **19:5** Ta dhai Yesus la kepue kepallu ne, ta tengara ke No la dhida, jhe lii, "Zakheus, henginga au ne puru ngati anne! Rowi lodho dhe, do ta hare Ya la ammu au." **19:6** Ta puru ke Zakheus nga henginga-nginga jhe nga mengallu nge nga kehaka dhara, ta la peabu ke no nga Yesus. **19:7** Hari-hari ddau do heleo ne lai do naanne, ta pegu-pegallo ke ro. Ta lii ke ro, "Bhueh! Ta hare la ammu ddau do kedhaha No!" **19:8** Ta alla pemina harre, pa ammu Zakheus, ta kaddhi ke Zakheus ta titu, jhe lii pa Yesus, "Muri, bhagi dhue ngati unu-oha ya, do ta

wie ke ri ya pa do kehia nga gahara; jhe nadu we ne do alla pepelu ri ya, pa ro do ta ma'i ke ri ya appa wari lipa!" **19:9** Moko ta lii Yesus pa no, "Pa dhara lodho nadhe, au nga hari-hari ana-oha au, ri Deo do ta wie ke ne lua helama tona ie ne nga muri mada do wowiu ne, rowi au lema kolo loro Abraham. **19:10** Ne dakka Ana Ddau Raiwawa tu ta ma nama nga kale, nga ta ma pehelama do huli do teballi." **19:11** Pa dhara nga dhanno ri ddau he ne lipedai Yesus do naanne, ta pedhire ke ri No hewue lipehakku. Rowi, pa awe naanne do umu ke No nga Yerusalem, jhe pa dhara penge ddau he ta do hedharra ke Deo ta ma pereda mii heddau Duae pa raiwawa dhe. **19:12** Ta lii ke Yesus, "Era ke heddau naduae do ta pekaddhi la ihi-rai do jjhau tu ta dhede ta jadhi duaе, jhe bhale wari. **19:13** Nga do dho pekaddhi dae no, ta pedoa ke ri no henguru ddau ne naannu no, jhe wie pa ro heddau-heddau hemada doi mela lara. Ta lii ke no pa ro, 'Pedhaga we ri mu ne doi do na hedhe pa dhara awe nga langnga dhe ya.' **19:14** Tapulara ana-rai pa dhara rai do naanne adho do mengallu dhara nga no. Hakku ta alla no pepekaddhi ta pepu ddau ke ro, tu ta la lii, 'Ddhei dho jhi nga ddau do nadhe ta jadhi duaе tu jhi ri.' **19:15** Tapulara ne naduae do naanne ta dhede ma ta jadhi duaе, ta alla pemina harre ta bhale ke no la rai nga liha no. Ta pedoa ke ri no ne naannu no he ta la mengadha nga no, mita toi ri no ta henga ne lua mangngi do ta hammi ri no. **19:16** Ta dakka ke ne naannu do petari-rai ne, jhe lii, 'Muri, ngati doi muri do hemada do wie pa ya ne, alle ke ri ya pepebhunga pejadhi ta henguru mada ke.' **19:17** Ta lii ke ne muri no ne, 'Mina poharre ko do woie! Au heddau naannu do woie! Rowi pa lai do hudi do nara ke ddau ta parahajha nga au, do ta dhede ke au ri ya ta jadhi mone pereda pa henguru bhue rae.' **19:18** Ta dakka ri ke ne naannu do kedhue ne, jhe lii, 'Muri, ngati doi mela muri do hemada do wie pa ya ne alle ke ri ya pepebhunga, jhe jadhi ke ta lammi mada ri.' **19:19** Ta lii ne duaе do naanne, 'Au do ta jadhi mone pereda pa lammi bhue rae.' **19:20** Ne naannu do wala ne ta dakka jhe lii, 'Muri, oni ne doi muri ne; do wute pa dhara nalehu ri ya. **19:21** Do meda'u ya ri muri, rowi muri heddau do bhani. Muri do aggu ne nga do adho do unu ri muri, jhe muri la ghattu pa era do adho muri do ngaddi ta kujha.' **19:22** Moko ta lii ke ne duaе ne pa no, 'Au dhe heddau

naannu do apa do kerewe! Penau nga lipedai-lipedai au ma miha do ta wole au ri ya. Do toi ma ri au ta do ya dhe heddau do bhani; jhe ne do aggu ri ya adho do unu-oha ya, jhe ya dhe do ghattu ngati era do adho do kujha ri ya. **19:23** Ki do mina harre ma ta nga hakku do dho pemaho ri au ne doi ya ne la kato era takka doi, mijhi ki bhale ya, do nara ke ri ya ta la hamme ne bhunga ne?' **19:24** Ta alla pemina harre ta lii ke ne duae ne, 'Aggo ko ne doi do napoanne ngati no, jhe wie pa naannu do nga mada doi do henguru mada he.' **19:25** Tapulara ta lii ke ne ddau he, 'Muri, do hhai ke pa no ma ne do henguru mada he.' **19:26** Bhale ri duae ne, 'Henge we! Ddau era nga unu nga oha ke, do ta wie ri tu no perihia ri. Tapulara ddau do dho bhule ke nga ne nga-nga ri, ne nga ko ne do era pa no do ta aggo ngati no. **19:27** Jhe pa awe nadhe, aggu we ne ihi-muhu ihi-lawaya he, ro do dho wae penaja nga ya ta jadhi duae tu ro. Pemade ro hari-hari pa hedhapa ya!' " **19:28** Ta alla Yesus pepali hari-hari na harre, ta kako ke No uru jhara ti ro ju la Yerusalem. **19:29** Ta dhai ro ta umu la Betfage nga Betania pa Lede Zaitun, ta pepu ke ri Yesus do dhue ddau ngati ana hekola No he ta uru jhara ngati ro. **19:30** Ta lii ke Yesus pa ro mina hedhe, "Kako we mu la kapo do pa hedhapa di nidhe, ki dhai mu ta maho la ni, do ta ngadde ri mu hengi'u ana keledai do akke. Ne keledai do naanne adho dae do ngaddi ta menya'e ri ddau. Ma'e ri mu ne keledai do naanne jhe aggo ri mu ma dhe. **19:31** Kinga era ddau do kebhali pa mu, 'Ta nga hakku ma'e ri mu ne keledai do napoanne?' lii mu, 'Nee ta paralu Muri nga no.' " **19:32** Ta kako ke ne ana hekola No he hari do dhue, jhe peabu tarra ro mii do lii Yesus ne pa ro. **19:33** Pa dhara nga ma'e ri ro ne keledai ne, ta kebhali ke ne mone unu keledai ne pa ro, "Ta nga hakku ma'e ri mu ne keledai do napoanne?" **19:34** Ta bhale ke ri ro, "Ta paralu Muri nga no." **19:35** Moko ta aggo ke ri ro ne keledai do naanne la nga Yesus. Ta alla pemina harre ta walla ke ri juba ro pa rudanni na keledai do naanne, jhe pemanya'e Yesus ri ro la rudanni ne. **19:36** Pa dhara nga menya'e ri Yesus ne keledai do naanne, ta walla ke ri ddau he ne juba ro pa rujhara do ta narro ri Yesus ne. **19:37** Ta hedharra le Yesus la Yerusalem, pa rujhara do puru ngati Lede Zaitun, ne hari-hari ne ddau do pedute Yesus he, ta jhari ke ta hodha, jhe wue-waje Deo nga peha'e ne kolo lii

ie-ae pa No, rowi do ngadde ke ri ro hari-hari ne lua madalae do tao ri Yesus he. **19:38** Ta hodha ke ro jhe lii, "Lua medi-melatu tu No do Duae, do dakka nga ngara Muri! Helama tona ie tu No do pa era do mmau do megala ne, dhida nga kelodo we Deo!" **19:39** Ta lii ke do parri ddau do Farisi ngati telora ddau lowe he pa Yesus, "Ama Guru, lii ko ta bhole hodha pa ddau do pedute Ama he." **19:40** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Parahajha we mu! Kinga pehangngo-anni ke ro, wowadu-wowadu do na hedhe do ta hodha he ke." **19:41** Ta umu le Yesus nga Yerusalem, jhe do ngadde ke ri No ne dhara rae do naanne, ta tangi ke No. **19:42** Ta lii ke No, "Hedui tarra, do rihi ne woie, kita do toi he ri au pa dhara lodho do nadhe, ne nga ne do nara ta pedubhe ne lua pedhuri pemira ne! Tapulara pa dhara awe nadhe nara dho ke ta ngadde ri au. **19:43** Do ta narro ri au ne hahhi awe, ta do ne ihi-muhu ihi-lawa au do ta tao ne rulabba-rulabba, jhe labbe pekehero au; jhe medae ro ta pekehero au, jhe pekehahhe au nga ti hari-hari kebhihu. **19:44** Do ta pemaie tebho ttai ke au ri ro, hela'u-la'u nga hari-hari ddau do pee pa dhara au; jhe adho ke do ta hane ri ro ie ta hewue wowadu he do ta pee ri nga pera'a pa era ro, rowi do adho au do pedhuli nga awe ta ma gole ne au ri Deo!" **19:45** Ta maho ke Yesus la dhara Ammu Deo, jhe la hudhi la keluru ne ana dhaga-ana dhaga do paanne. **19:46** Ta lii ke Yesus pa ro, "Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do hure do bhuke mina hedhe: Do lii Deo, 'Ammu Ya dhe do ta jadhi ammu hebhajha.' Tapulara tao ri mu ta nyabbhu mone raba unu-oha ddau!" **19:47** Helodho-helodho Yesus ne ajha ddau pa dhara Ammu Deo. Ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru aigama he, hela'u-la'u nga kattu-kattu do Yahudi he, do ddhei ke ta pemade Yesus, **19:48** tapulara nara dho ro ne loro jhara ta tao ne lai do naanne, rowi ne ddau he do pee nga petadi we ta dhanno ne liajha Yesus, jhe do munu tarra ne pa dhara ade ro ne lipedai-lipedai No he.

20:1 Pa dhara helodho, Yesus pa dhara awe nga wie liajha jhe nga pepeke ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne pa ddau-ddau do era pa dhara Ammu Deo he. Ta dakka ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu he, guru-guru aigama he, hela'u-la'u nga kattu-kattu unu do Yahudi he la nga Yesus, **20:2**

jhe lii ro pa Yesus, "Hakko ko ri Au ta peke pa jhi, jhalli pa ne nga ke Au ne tao hari-hari ne lai do na hedhe? Nadu ke ne do wie ne higa do naanne pa Au?" **20:3** Bhale ri Yesus pa ro, "Ya lema do ddhei ta kebhali pa mu. Hakko ko ri mu ta peke pa Ya, **20:4** Yohanes hakku pejhio ddau ri no nga higa ti nadu? Higa ngati Deo we ngati ddau raiwawa?" **20:5** Moko ta pelii ke ro, "Kinga lii di, 'Higa ngati Deo', do ta lii No, 'Ki do mina harre ma ta nga mu hakku do dho parahajha pa no?' **20:6** Tapulara kinga lii di, 'Ngati ddau raiwawa', moko hari-hari ddau do ta tuku ke di ri wowadu, rowi do parahajha ro, ta Yohanes heddau nabi." **20:7** Hakku ta bhale ke ri ro, "Toi dho ri jhi." **20:8** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ki do mina harre ma, Ya lema wae dho ta peke pa mu, nga higa nadu, ne tao ri Ya hari-hari ne na hedhe." **20:9** Ta pedhire ke ri Yesus ne lipedhiri do nadhe pa ddau-ddau do na harre, "Era heddau do halla ago pa hewue dhoka ago. Ta pekehewe ke ri no pa do parri ddau mone jhagga dhoka, jhe pekaddhi no la rai do wala, ta pee ke no petui pa ni. **20:10** Ta dhai pa awe puu woago, ta pepu ke ri no, ne naannu no la nga mone jhagga doka he, tu ta la hammi ne unu pala no. Tapulara ta dede ke ri ro ne naannu do naanne, jhe lii pa no ta bhale nga ai-wue. **20:11** Moko ta pepu ri ke heddau ne naannu do wala ri, tapulara ne naannu do naanne lema ta dede ke ri ro jhe kare menihe, jhe pebhale nga ai-wue. **20:12** Ta alla pemina harre, ta pepu ri ke ri muri dhoka ne, ne naannu no do ketallu ne. Tapulara dede ri ne naannu do naanne jhe nabhe la tele ngati dhara dhoka ne ri mone jhagga dhoka he. **20:13** Pa pedakka rahi ta lii ke ne mone dhoka ne, 'Nenga ke ne do jhamma ta tao ri ya ri? Do ta pepue ke ri ya ne ana ya ma miha, do hajha do ddhei ya dhe. Do bhara tatu ke ta takke pekerihe no ri ro!" **20:14** Tapulara ta ngadde ne ana mone dhoka ne ri mone jhagga dhoka he, ta lii ke ro heddau pa heddau, 'Nadhe ke ne mone hammi puhaka ne. Mai ma pemade ri di, mita ie ta bunu pa di ne puhaka no dhe.' **20:15** Moko ta nune ke ri ro ne ana mone dhoka ne la tele, jhe la tabbho ri ro pemade." Moko ta kebhali ke Yesus, "Nah, kinga bhale ne mone dhoka ne, ne nga ke ne do ta tao ri no penaja nga mone jhagga dhoka he? **20:16** Do tatu ke, kinga dakka no do ta la pemade ke ri no ne mone jhagga dhoka he, jhe jhole ne dhoka do naanne pejhagge ri ddau do wala ri." Ta rangngi ri ddau he ne lii

pedhiri Yesus do naanne, ta lii ke ro pa Yesus, "Jadhi tu-tu dho ta mina harre!" **20:17** Ta heleo ke ro ri Yesus jhe lii, "Ki do mina harre ma, ne nga ke ne lua pedabbho lilolo ngati Buku Lidara-Likewahhu Deo do nadhe? 'Wowadu do dho pake ke ri tuka wowadu, alla ke pejadhi ta wowadu kepue.' **20:18** Hari-hari ddau do bunu pa dhida wowadu do naanne do ta mae-tebho-ttai; jhe nadu do nappe do kebie ri wowadu do naanne do ta kehanyinyi-ranyinyi-ranyinyi jadhi ta lawo worai." **20:19** Ne guru-guru aigama he nga kattu-kattu mone tunu-menahu he, do toi ke ta do ne lipehaku do naanne do petuje pa ro ke ri Yesus. Rowi do mina harre ke do ddhei ke ro ta kappe Yesus pa awe do napoanne dhangnge, tapulara do meda'u ro ri ddau lowe he. **20:20** Hakku ri do mina harre ke, ta mate ke ri ro ne awe do woie. Ta kehiwa ddau ke ro, tu ta jadhi mii ddau do henonohenarru he, jhe lii ro pa ddau do na harre, ta la hie Yesus ri likebhali-likebhali, mita nara ri ro ta kappe Yesus jhe jhola la dhara wolaabba gubernur. **20:21** Moko ta lii ke ne ddau do kehiwa do na harre pa Yesus, "Ama Guru, ne toi ri jhi, ne nga hari-hari ne do pale nga do ajha ri Ama he do petu. Mina harre lema, ajha jhi ri Ama, do dhai teleo ne jhara lua ddhei Deo tu ddau raiwawa, rowi Ama adho do ketarri worawwu ddau. **20:22** Rowi do mina harre, hakku ko Ama ta lii pa jhi, pedutu nga uku aigama di, ie marra ta ma'i bhea pa Kehe we adho?" **20:23** Tapulara do toi ri Yesus ne uku ro he. Rowi do mina harre ta lii ke No, **20:24** "Hakko ko ta pengadde pa Ya hemada doi mela pudi. Worawwu nga ngara nadu nadhe?" Bhale ri ro, "Kehe!" **20:25** "Ki do mina harre ma," ane Yesus pa ro, "wie we pa Kehe ne nga ne do unu ri Kehe ma, jhe wie we pa Deo ne nga ne do unu ri Deo." **20:26** Do teleo pa hedhapa ddau lowe, ta do dho nara ri ro ta abo Yesus pa dhara hahhi lai he ne hala pa Yesus. I'a dho ke ro ta lii nga-nga ri, jhe madalae ro penaja nga hari-hari libhale Yesus he. **20:27** Do parri ddau ngati kejie do Saduki ta dakka ke la nga Yesus. (Ro hedhe ti kejie do nga lua tada ta do dho bhule lua kaddhi bhale wari tu ddau do made.) Ta kebhali ke ro pa Yesus, **20:28** "Ama Guru, do bhuke ri Musa ne lipereda tu di: Kinga made heddau momone, jhe adho no do era nga ana, tuahhu ngati do made ne do jhamma ta banga-ammu nga ihi-ammu do made ne, mita pemure ne rokolo ngati tuahhu no do alla

pemade ne. **20:29** Ngaddi ta era do pidu ddau do petuahhu. Ta banga-ammu ke ne do mone a'a ne, moko ta made ke nga do dho bhule ana. **20:30** Ta alla pemina harre, ri do kedhue ne ta aggo ke ne ihi-ammu tuahhu no do alla pemade ne ta jadhi ihi-ammu no, moko ta made le ke no nga do dho ngaddi ana. **20:31** Lai do hela'u ne do jadhi pa tuahhu no do ketallu ne, mina harre pelohe hape la do ke pidu ne. **20:32** Pa pedakka rahi ta made le ke ne mobanni do naanne. **20:33** Pa awe kaddhi bhale wari do made, ne mobanni do naanne, jadhi ta ihi-ammu nadu ke? Rowi hari do pidu ddau alla ke pebanga-ammu nga no." **20:34** Ta bhale ke ri Yesus, "Ddau-ddau do muri mada pa dhara awe nadhe do banga-ammu, **20:35** tapulara ddau-ddau do pejhamma ta pekaddhi bhale wari ki alla ke pemade, jhe muri pa awe do ta dakka ne, adho ke ro do banga-ammu ri. **20:36** Ne lua ro do hela'u ke mii naju Deo, jhe adho ke do ta made ri. Ro ana-ana ri Deo ke, rowi do alla ke ro pepekaddhi bhale wari ngati lua made mada. **20:37** Ri Musa miha do dhai ke ne peteleo, ta do made do ta pekaddhi bhale wari ngati dhara made mada. Pa dhara do bhuke ri Musa ne, jhara lua ro'a naajhu do weo ne, Muri ke ne do pale ri no ta mii 'Deo Abraham, Deo Ishak nga Deo Yakub'. **20:38** Nah, Deo adho Deo ri ddau do made! No, Deo ri ddau-ddau do muri! Rowi tu Deo ke, hari-hari ddau do muri." **20:39** Ta lii ke do parri ddau ngati guru aigama he, "Dhai woie tarra ne lii bhale Ama do naanne." **20:40** Rowi do mina harre ke bhani dho ke ro ta kebhalu ne nga-nga ri pa Yesus. **20:41** Ta kebhalu ke Yesus pa ro, "Mina mii hakku nara ta pale ta do ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne ta kolo loro Daud? **20:42** Jhe ri Daud miha do lii pa dhara buku Mazmur, 'Lii Muri pa Muri ya: Mejaddhi we au pa hebhakka kedhanga Ya, **20:43** tade pejharra ri Ya hari-hari ne ihi-muhu ihi-lawa Au la dhara kabha jhalla Au.' **20:44** Hakku ri Daud miha do pale ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne ta 'Muri', mina mii ri ko ne nara No ta pale ta kolo loro Daud?" **20:45** Pa dhara nga dhanno ri ddau he ne lipedai Yesus ne, ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, **20:46** "Meniga we pewoie-ie we mu penaja nga guru-guru aigama he. Ro he do ddhei ta bela nga pake juba dhai dhedho, jhe do ddhei ta pelangu ri ddau pa paha-paha. Ro he do ddhei ta jhujhu era mejaddhi do woie pa dhara ammu hebhajha, nga pa era lai tao. **20:47** Tao

ri ro ne lua pote nga appi penaja nga mobanni-moniki wue jhe raba ne ammu nga kemali mobanni-moniki wue do na harre. Tu ta herimu ne wui ai-wui tao ro do woapa he, hebhajha ro pekehero-rai! Ne lua wolo tu ro do mejanni tarra hine!"

21:1 Pa dhara Ammu Deo, ta ngaddi ke ri Yesus ne ddau-ddau do kaja he do pemaho doi la dhara patti era jhula ne. **21:2** Ta ngadde ke ri No lema heddau mobanni-wue do dhai kehia, do pemaho dhue mada doi mara.

21:3 Moko ta lii ke Yesus, "Dhanno ko ri mu: mobanni-wue do nadhe, do pemaho rihi ae ngati hari-hari ddau do wala he. **21:4** Rowi ne do wie ri ro hari-hari ngati lua do kerihi ngati unu-oha ro. Tapulara mobanni-wue do nadhe, maji lema no ta do dhai kehia, alla ke pewie ri no hari-hari ne nga ne do era pa no, do paralu tu muri mada no."

21:5 Ta era ke ne ddau-ddau do pedae jhara lua gaa nga merake Ammu Deo, do penoo ri wowadu-wowadu do gaa nga merake nga bhara jhula-bhara jhula do jhula pa Deo. Moko ta lii ke Yesus pa ro, **21:6** "Do ta era ne awe ne hine, hari-hari ne do ngaddi ri mu hedhe do ta pemenyalla; bhule dho hewue wowadu he hine do ta pee ri nga pera'a pa era ro!" **21:7** Ta kebhal ke ro pa Yesus, "Ama Guru, parri ke ne jadhi ne lai do naanne? Ne nga ke ne telia ta do ta jadhi ke ne lai do naanne?" **21:8** Ta lii ke Yesus, "Jaga pewoie we mu mita do dho dhai mu ta luu. Do ta ae ne ddau do ta nga ngara Ya, jhe lii ro, 'Ya ke dhe no!' nga, 'Dhai ke ne awe ne.' Tapulara bhole pedutu ro ri mu. **21:9** Bhole meda'u lema mu kinga rangngi mu ne lii jhara lua pemuhu-pelawa nga lua peparapetabbhu. Hari-hari do napoharre do ne pa petu ne, adho dae awe pedakka rahi raiwawa."

21:10 Moko ta peterue ke ri Yesus ne lipedai No, "Ddau-rai ngati hewue rai do ta la pemuhu-pelawa nga ddau-ddau rai do wala rai nga hewue rai-pereda do ta la pemuhu nga rai-pereda do wala. **21:11** Pa hebhakka-hebhakka do ta jadhi dhai-ie do meliri dhara, lua menganga-rai nga lua paddha nga hagu. Do ta jadhi ne lai-lai do rihi meliri dhara pa ihi liru. **21:12** Tapulara nga do dho jadhi dae ne hari-hari ne na harre, do ta kappa mu jhe dede jhe merahhu. Do ta pereha ne hala mu pa ammu-ammu hebhajha jhe pemaho mu la dhara ammu bhaddo. Jhe do ta nuni ta pera'u mu la hedhapa duae-duae nga

mone pereda-mone pereda taga ta ri mu ddau pedute Ya. **21:13** Naanne ke ne awe tu mu ta pepeke ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne. **21:14** Halla-anni we mu pa dhara ade mu, bhole era ne lua kepapi jhara lua ne nga ne do jhamma ta bhale ri mu tu ta pemole ne ngi'u mu. **21:15** Do ta wie ri Ya pa mu ne libhale-libhale nga uku nga mmau dhara, hakku ri do mina harre ke bhule dho ke heddau, ngati ihi-muhu ihi-lawa mu do nara ta pebhata nga mu kiadho ta pehile ri ne do pale ri mu he. **21:16** Do ta pewie mu ri ina-ama mu, ri tuahhu-tuahhu mu, ri ana-oha mu nga ri ihi-anga mu. Haghe ri ti telora mu do ta pemade ri ro. **21:17** Hari-hari ddau do ta bubu dhara kanna dhallu nga mu ddau pedute Ya. **21:18** Tapulara ie ta helai rukattu he ngati mu adho do medae ta era do keloro ngati kattu mu. **21:19** Kinga makka mu tee nga wangnge, do ta helama ke mu." **21:20** "Kinga ngadde ke ri mu Yerusalem do lao do kehero ri do horodhadhu, do ta toi ke ri mu ta do ne rae do napoanne adho ke ri ne medae ta pemere nga worai. **21:21** Pa awe do naanne, ddau do era pa Yudea do jhamma ke ta perai la kolo lari-ae. Ro ne do era pa dhara rae do jhamma ke ta mahhu-anni ngati dhara rae, nga ro do era pa tele bhole maho wari la dhara rae. **21:22** Rowi pa dhara lodho-lodho do napoharre ke, 'Lodho-lodho do ta pebune ke ne lua wolo', mita tobo ke ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. **21:23** Do dhai tarra ne meliri dhara lodho-lodho do napoharre tu mobanni do era pa dhara nga mejanni ihi, nga ina-ina do era pa dhara nga pehuhu ana! Ne ihi rai do nadhe do medae ta peabu nga lua hedui-herui do mone-ae, jhe do ta wolo ri Muri ne ddau-rai do nadhe. **21:24** Era do ta pemade ri kelewa, era ri do ta aggu la rai ddau do wala mii ddau do jharra pa dhara muhu; jhe Yerusalem do ta ma jhalle ma kerupe ri ddau-ddau do dho tade Deo, tade alle ne awe do petakke ri Muri ne tu ro." **21:25** "Do ta ngaddi ne tada nga telia pa mada lodho, warru nga pa moto-moto pa ihi liru nidhe hine. Pa raiwawa, ddau rai-ddau rai do ta meghighi meda'u jhe bingu pa dhara hedhape ne likedu-kedarru kolo dahi do pehilo-wole. **21:26** Ddau raiwawa do ta meda'u hetenga made penaja nga hari-hari nga ne nga we ne do ta jadhi pa hari hewue raiwawa do nadhe, rowi hari-hari do pereda jhara dhida nidhe do ta kenyawu-nyela. **21:27** Pa dhara awe do naanne ke

ne dakka Ana Ddau Raiwawa, jhara kolo merammu pudi nga kuaha jhe nga lua weo nga kana do ketutu ne. **21:28** Jhe kinga jhari ke ta jadhi ne lai do naanne, kaddhi we jhe pekaddhe ne kattu mu, adho do ta rajja ri, do ta peballa kattu ke mu." **21:29** Moko ta pedhire ke ri Yesus ne lipehaku do nadhe, ne ane No, "Heleo we ri mu kepue kepallu nga hari-hari kepue ajhu do wala he. **21:30** Kinga jhari ke ta obo ne rukolo he, ta toi ke ri mu ta do hedharra ke warru pana. **21:31** Mina harre lema kinga jadhi ke ne lai-lai do na harre, ta toi ke ri mu ta do henginga ke Deo ne ma pereda mii heddau Duae. **21:32** Mita toi ri mu! Ne lai-lai do na harre do ta jadhi nga do dho made dae hari-hari ddau do muri pa awe nadhe. **21:33** Liru nga raiwawa do ta ila, tapulara lipedai Ya do na hedhe do peloro lohe la lodho do nami-mii ne." **21:34** "Jage we ne ngi'u mu, mita do dho dhai mu ta rihi ne bilu nga lai ala-lai ala nga nginu mawo, kiadho ta rihi penge ne lai-lai muri mada mu, haku ki harra hewakka ne Lodho do naanne era mu nga do dho moko dae. **21:35** Rowi ne Lodho do naanne do pala mii kejhajji he pa hari-hari ddau pa raiwawa dhe. **21:36** Jaga-jaga we mu, jhe hebhajha we loro-loro mita nara mu ta peludu hari-hari do medae ta jadhi, jhe nara mu ta la peabu nga Ana Ddau Raiwawa." **21:37** Pa anni-lodho ne ajha ri Yesus ne ddau he pa Ammu Deo, jhe kinga anni-maddha kako No la Lede Zaitun jhe pee No paanne. **21:38** Hadhi jhammi-ae hari-hari ddau dakka la Ammu Deo tu ta la dhanno ne lii ajha Yesus.

22:1 Do hedharra ke ne awe ne ta nga'a kewahhu Roti do Dho Bhule nga Muu ne do pale ta Paskah ne. **22:2** Kattu-kattu mone tunu-menahu nga guru-guru aigama he do pa dhara nga kale ne loro jhara tu ta pemade Yesus nga do dho tenge ta toi ie ta ri nadu we, rowi do meda'u ro ri ddau lowe he. **22:3** Ta alla pemina harre ta maho ke wango pa Yudas do pedoe lema ta Iskariot, heddau ngati henguru do dhue ddau ana hekola Yesus he. **22:4** Rowi mina harre ke ta Yudas la peli nga kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu jaga Ammu Deo he jhara lua mina mii no ne nara ta jhole Yesus pa ro. **22:5** Dhai mengallu dhara ro, jhe pejaji ro ta wie doi pa Yudas. **22:6** Ta maddhi le ke pa dhara Yudas, jhe kale ne awe do woie tu ta jhole Yesus pa ro, nga do dho toi ri ddau. **22:7** Ta dhai ke ne

lodho nga'a kewahhu ne, Nga'a Roti do Dho Bhule nga Muu ne nga awe kehabbhe naki'i jhawa tu nga'a Paskah ne. **22:8** Moko ta pepu ke Petrus nga Yohanes ri Yesus, "Kako we mu la pemoko ne nga'a tu ta nga'a Paskah ne di." **22:9** Ta kebhali ke ro, "Pa mii ke ne ddhei Ama, ne pemoke ri jhi?" **22:10** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Ki dhai mu ta maho la dhara rae ne, do ta peabu mu nga heddau momone do nga aggu gidi do ihe ri ei. Pedute no ri mu tade maho no la dhara ammu, **22:11** jhe lii mu pa muri ammu do naanne: Ane Guru, 'Pa mii ne era tu Ya nga ana hekola Ya he, tu ta nga'a, nga'a Paskah ne?' **22:12** Do ta pejhujhe ri no pa mu hewue kama pa dhida do balla, jhe do nabbu ke ne nalu paanne." **22:13** Moko ta kako ke Petrus nga Yohanes, jhe peabu tarra ro, do hala mii lii Yesus pa ro he. Ta pemoko he ke ri ro ne nga'a Paskah ne. **22:14** Ta dhai ne awe tu ta nga'a Paskah ne, ta mejaddhi ke Yesus nga ana hekola No he pa era lai tao ne. **22:15** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Do ddhei tarra ke Ya ta nga'a ne nga'a Paskah do nadhe hela'u-la'u nga mu, nga do dho dhue-hape dae ri Ya ne lua hedui-herui ne! **22:16** Rowi, parahajha we: Adho ke Ya do ta nga'a ri tade dhai ta peteleo ne, lua pedabbho ngati lai tao do nadhe pa Raiwawa Deo do Wowiu ne." **22:17** Ta alla pemina harre ta aggo ke ri Yesus ne kabha nginu ago ne, jhe peha'e ri No ne kolo lii ie-ae pa Deo, jhe lii No, "Aggo we ne nadhe, jhe pejhole-jhole we; **22:18** jhe mita toi ri mu: jhari ngati awe do nadhe, adho ke do ta nginu ri Ya ne ei-ago do nadhe tade dhai Deo ta pereda nga kemolo." **22:19** Ta alla pemina harre ta aggo ke ri Yesus ne roti ne. Ta alla No pepeha'e ne kolo lii ie-ae, ta pipi-pipi ke ri No ne roti do na harre, jhe wie ri No pa ana hekola he, jhe lii, "Nadhe ke ne ngi'u Ya do jhole tu mu. Tao we ne nadhe tu ta pehenge ne jhara lua Ya." **22:20** Mina harre lema ta alla penga'a he, ta wie ke ri Yesus ne kabha nginu ago ne pa ro jhe lii, "Kabha nginu do nadhe, lipejaji Deo do wowiu, do pekehamme ri raa Ya -- raa do alle pedhute tu mu." **22:21** "Tapulara heleo we! Ne ddau do ta pewie Ya ne, do nee hela'u-la'u nga Ya pa dhe! **22:22** Do tarra ma Ana Ddau Raiwawa do ta made mii do alle ke pepetato ri Deo; tapulara apa nga kerewe tu ddau do pewie No ne!" **22:23** Moko ta jhari ke ne ana hekola No he ta pekerrei-kebhali heddau nga heddau, ta nadu ti telora ro do ta tao ne lai do naanne. **22:24** Pa telora ana

hekola Yesus he, ta era ke ne lua pehala, jhara nadu ti telora ro, do jhamma ta ege ta do rihi mone-ae. **22:25** Ta lii ke Yesus pa ro, "Duae-duae ngati ddau-rai do dho tade Deo, do ta jhalli-ta kerupu ana-ari, nga mone pereda-mone pereda he, do pali ta 'Mone Herugu ana-rai'. **22:26** Tapulara mu, ie dho mu ta tao mina harre. Do ne pa petu ne, ddau do mone-ae pa telora mu, do jhamma ke ta jadhi ta do rihi naiki ri, jhe do jadhi ta mii kattu ta mii naannu. **22:27** Nadu ke ne do rihi mone-ae ne: ddau do mejaddhi pa meja, we ddau do pemoke no? Do tatu ke ta ddau do mejaddhi pa meja ne. Tapulara ne era Ya pa telora mu mii heddau mone pemoko he. **22:28** Pa dhara hari-hari lua hedui-herui Ya, era loro mu hela'u-la'u nga Ya. **22:29** Mina mii Ama ne jhole ne higa pa Ya tu ta pereda, mina harre lema ne jhole ri Ya pa mu ne higa do naanne. **22:30** Ri do mina harre do ie ke mu ta mengallu nge nga kehaka dhara hela'u-la'u nga Ya pa awe jadhi Ya ta Duae ne. Jhe do ta mejaddhi pa dhida henguru dhue bhue kedera, tu ta pereda pa henguru dhue huhu do Israel." **22:31** "Simon, Simon, dhanno ko ri au! Pa wango do alle ke pewie lua ta hakku mu; mii gandum do ta petale ngati kuri ne, mita do woie ta petale ti do woapa. **22:32** Tapulara alla ke Ya pehebhajha tu au, Simon, mita do dho muru ne lua manno au. Jhe kinga alle ke au pepebhale ma nga Ya, do jhamma ke ri au ta perui ne tuahhu au he." **22:33** Ta bhale ke ri Petrus, "Muri, do moko ke ya ta maho la dhara ammu bhaddo, nga ta made hela'u-la'u nga Muri!" **22:34** Ane Yesus pa no, "Parahajha we au, Petrus, nga do dho tutu-oo dae manu pa dhara rammi do nadhe, tallu wari ke au ne alle pepehile Ya." **22:35** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa ro, "Pa awe do uru he, pepu mu ri Ya, nga do dho o'o ta aggu wokepaka doi, haku, kiadho helapa, era mu ta peabu nga lua kehakku nga gahara pa lua ne nga-nga?" Bhale ri ro, "Ngaddi dho!" **22:36** Ta lii ke Yesus pa ro, "Tapulara pa dhara awe nadhe, ne lii Ya pa mu, nadu do nga wokepaka doi kiadho do nga haku, do jhamma ke ta aggu ri no; jhe nadu do dho bhule nga kelewa, do jhamma ke ri no ta pewie ne juba no tu ta walli kelewa. **22:37** Rowi, parahajha we, lilolo ti Buku Lidara-Likewahhu Deo do lii mina hedhe, 'Do ege ke No ta mii heddau do apa nga kerewe', do jhamma ke ta jadhi pa ngi'u Ya. Rowi ne nga ne do hure do bhuke pa

dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, jhara lua ngi'u Ya, do nee ke pa dhara nga jadhi pa awe do nadhe." **22:38** Ta lii ke ne ana hekola Yesus he, "Muri, pa dhe hee dhue bhangngu kelewa." Bhale ri Yesus, "Waji we!" **22:39** Ta pekaddhi ke Yesus ngati dhara rae ne, jhe kako mii pa tima he la Lede Zaitun. Ne ana hekola No lema he do kako penau nga No. **22:40** Ta dhai la anne ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "Hebhajha we mu mita do dho tao mu lubhu harro nga menyilu, kinga lakka mu ri ruluji-ruhakku." **22:41** Ta alla pemina harre ta kako ke No pejjhau-anni hudi ngati ro, era ma mii jjhau hewari pekajjhi wowadu he, ta lakku rutu ke No jhe hebhajha, **22:42** "Ama, ki ta ie mudhe he, pejjho ko we ngati Ya ne lua hedui-herui do narro do lake ri Ya dhe. Tapulara bhole pedute nga do ddhei Ya, pedute we nga lua ddhei Ama ma." **22:43** [Ta dakka ke heddau naju Deo la perue No. **22:44** Do dhai hedui tarra ne ade No, hakku ri do mina harre ke, ta ju penina ke No ne hebhajha. Ne eikebahhu No ta peghahi ke huti mii raa he la worai.] **22:45** Ta alla No pehebhajha ne, ta bhale ke No la nga ana hekola No he. Ta ngaddi ke ri No ne ana hekola he era ke do bba'i, ri do rihi hedui ne ade ro. **22:46** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ta nga mu hakku bba'i? Kaddhi we mu jhe hebhajha we mita do dho lakka mu ri ruluji-ruhakku." **22:47** Pa dhara nga pedai lii ko Yesus, ta dakka hekewolo ddau, jhe Yudas ne mone jhuru kattu tu ro, heddau ti telora ana hekola Yesus he. Ta kako ke Yudas la nga Yesus, jhe la hengaddho Yesus. **22:48** Tapulara ta lii ke Yesus pa no, "Yudas, ri lua hengaddho nadhe ke, ne pewie Ana Ddau Raiwawa ri au?" **22:49** Ta dhai ta heleo ri ana hekola he, ne nga ne do ta jadhi, ta lii ke ro, "Muri, para ko ri kelewa jhi ne ddau do na hedhe?" **22:50** Moko heddau ti telora ro ta wino ke ri no ne kelewa no pa naannu mone tunu-menahu mone-ae ne, hakku happo ne wodilu hebhakka kedhanga ne. **22:51** Tapulara ta lii ke Yesus, "Pengaha!" Moko ta bhujje ke ri Yesus ne wodilu ddau do naanne jhe peie ri No. **22:52** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa kattu-kattu mone tunu-menahu he, nga pa do horodhadhu do jaga Ammu Deo he, nga pa kattu-kattu unu do Yahudi he, do dakka la anne tu la kappe Yesus, "Pa penge mu, Ya dhe ddau do tao apa nga kerewe ko, hakku dakka mu nga aggu kelewa nga tubu ta ma kappe Ya? **22:53** Helodho-helodho Ya, do

nga mu pa Ammu Deo, kappe dho Ya ri mu. Tapulara nadhe ke ne awe unu mu ta tao, awe do unu ri henga kerabba ke." **22:54** Ta kappe ke Yesus ri ro, jhe aggo la ammu kattu mone-ae mone tunu-menahu. Petrus do pedutu ma ngati jjhau. **22:55** Pa telora kebhalla ammu do naanne do era rao ai do weo, moko ta kako ke Petrus la mejaddhi hela'u nga ddau-ddau do mejaddhi pekehero ne rao ai do naanne. **22:56** Ta ngadde ke Petrus ri heddau naannu mobanni do mejaddhi pa ngidi rao ai do naanne, moko ta lii ke no, "Ddau nadhe lema ngine ne do era hela'u-la'u nga Yesus!" **22:57** Tapulara ta pehile ke Petrus, ane no, "Tade tu-tu dho ri ya ne Ddau do naanne!" **22:58** Rihhi dho ne tui ti naanne, ta ngadde ri ke Petrus ri heddau do wala, jhe lii no, "Au lema dhe, heddau ti telora ro!" Tapulara ta bhale ke ri Petrus, "Adho, adho ya!" **22:59** Era heja he ne tui ri, nga lii do maddu, ta lii ke heddau do wala ri, "Au dhe ana hekola Yesus, rowi no lema do Galilea!" **22:60** Tapulara bhale ri Petrus, "Ne nga ne do pale ri au ne, tada dho ya!" Pa dhara nga pedai lii ko Petrus, ta tu-tu-oo ke manu. **22:61** Ta kebhahha ke Yesus jhe ketarre Petrus. Moko ta henge ke ri Petrus ta do alla ke Muri pelii pa no, "Nga do dho tu-tu-oo dae manu pa dhara rammi do nadhe, alle ke Ya pepehile ri au tallu wari." **22:62** Moko ta mahhu-anni ke Petrus ngati anne, jhe la tangi pedihi-noho. **22:63** Ta kare-menihe ke Yesus jhe dede jhe merahho ri ddau-ddau do jage Yesus he. **22:64** Ta henabbhe ke ri ro ne namada Yesus, jhe kebhale pa No, "Hakko ko ta peke ri au pa jhi, nadu ke ne do dede Au dhe?" **22:65** Ae ri ko ne lii kara-menihi do pali ri ro pa Yesus. **22:66** Ta bhale ma jhammi-ae, ne kattu-kattu do Yahudi nga kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru aigama he ta peowu ke, jhe aggo Yesus la hedhapa Kattu-kattu Aigama ro. **22:67** Ta lii ke ro pa Yesus, "Peke ko ri Au pa jhi, Au ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne?" Ta bhale ke ri Yesus, "Kinga peke ri Ya pa mu, parahajha dho ma mu. **22:68** Jhe kinga kebhali Ya pa mu, wae dho ri mu ta bhale. **22:69** Tapulara jhari ngati awe nadhe, Ana Ddau Raiwawa do ta mejaddhi ke pa hebhakka kedhanga Deo do Mone Wiki Rihhi Higa nga Kuaha ne." **22:70** Ta lii ke ro hari-hari, "Ki do mina harre, Au ke ne Ana Deo ne?" Bhale ri Yesus, "Mina harre ke ne ane mu ma." **22:71** Moko ta lii ke ro, "Tenge dho ke ta era hakahi ri. Do rangnge ke ri di ma

miha ne lipedai ngati ubha No ma miha!"

23:1 Hari-hari ne ddau do era pa era happo hala Yesus ne, ta titu ke ro, jhe aggo Yesus ri ro la hedhapa Pilatus. **23:2** Pa ni ta pemaho ke ri ro ne likela penaja nga Yesus. Ne lii ro, "Abo ri jhi ne Ddau do nadhe do pa dhara pehuli peteballi ana-rai. Pedidi ddau ri No ta bhole ma'i bhea pa Kehe, rowi ne ane No, No ke ne Kristus ne, heddau do Duae." **23:3** Moko ta kebhali ke Pilatus pa Yesus, "Do petu ta Au dhe ne Duae Yahudi?" Bhale ri Yesus, "Mina harre ke ne lii au ma." **23:4** Moko ta lii ke Pilatus pa kattu-kattu mone tunu-menahu nga pa ddau lowe he, "Ngadde dho ri ya ie ta hahhi hala he pa Ddau do nadhe tu ta wole No." **23:5** Tapulara ta rihi ri ke ro ne meggai, "Ri liajha No ke, pedidi ddau ri No pa hari hewue Yudea; uru jhara pa Galilea, jhe pa awe nadhe, dhai ke hape ma dhe." **23:6** Ta rangnge ri Pilatus ne naanne, ta kebhali ke no, "Ddau nadhe ngati Galilea?" **23:7** Ta alla ro pepika ta do Yesus ngati ihi rai do dha'i pereda Herodes, ta moe ke Yesus ri Pilatus la nga Herodes, do pa dhara awe do naanne do era lema la Yerusalem. **23:8** Dhai mengallu dhara Herodes, ta dhai ta ngadde Yesus ri no, rowi do tui ke ne rangnge ri no ne jhara lua Yesus, jhe do ddhei ke Herodes ta ngadde Yesus. Do hena ke ri Herodes, ta nara ta heleo ne lua madalae do ta tao ri Yesus. **23:9** Rowi do mina harre ke, ae ne likebhali do kebhali ri Herodes pa Yesus, tapulara bhale dho ri Yesus ie ta heubha he. **23:10** Ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga guru-guru aigama he do la mengadha ke la anne, jhe pemaho ri ne likela do rihi rui ri penaja nga Yesus. **23:11** Ri Herodes nga do horodhadhu no he, e'e ne ddhei ro he ke ne pemange nga kare menihe Yesus, jhe pepake ri ro bhara pake nadhuae, ta alla pemina harre ta moe bhale wari ke Yesus la nga Pilatus. **23:12** Pa dhara lodho do naanne lema Herodes nga Pilatus ta peihi-anga bhale wari ke, do pa uru jhara he do pemuhu ro. **23:13** Ta pekupu ke ri Pilatus ne kattu-kattu mone tunu-menahu, kattu-kattu ana-rai he, **23:14** jhe lii Pilatus pa ro, "Aggo ri mu ne ddau do nadhe ma nga ya, jhe lii mu ta No do pehuli-peteballi ddau. Pa awe nadhe pa hedhapa mu ma, alle ke ri ya pepereha ne hala No, ngadde tu-tu dho ri ya, ie ta hahhi lua apa he ne do tao ri No, pedutu mii

likela mu penaja nga No. **23:15** Mina harre lema pa dhahi Herodes, ri do mina harre ke hakku alle ke no pemoe Yesus ma nga jhi ri. Ddau do nadhe ngaddi dho No ta tao ie ta hahhi lai he do jhamma ta wole ri lua wolo made. **23:16** Rowi do mina harre ke do medae ta dede ri gui he ke ri ya, ki alla pemina harre ta gole he ke No ri ya." **23:17** [Hadhi dhai la lua nga'a kewahhu Paskah, do jhamma ta gole heddau do rate tu ddau-rai.] **23:18** Ta peka hari-hari ne ddau do era paanne, "Pemade No! Gole Barabas tu jhi!" **23:19** (Hakku bhaddo Barabas, rowi do tao lua pelawa pa dhara raenga taga tari pemade ddau.) **23:20** Do ddhei ke Pilatus ta gole Yesus, ri do mina harre ke, ta pedai lii ri ke no hewari ri nga ddau lowe he. **23:21** Tapulara ta peka ke ro, "Ketoe peabbha-rappa No, ketoe peabbha-rappa No!" **23:22** Tu pa do ketallu wari ne ta lii ri ke Pilatus pa ro, "Tapulara ne nga ne hala do tao ri No? Ngadde dho ri ya ie ta hahhi hala he pa No do jhamma No ta wole ri lua wolo made! Ta dede ri gui he we No ri ya, jhe gole No ri ya." **23:23** Tapulara ta pee ke ro nga peka do maddu-maddu ta Yesus do jhamma ta ketoe peabbha-rappa. Moko pa pedakka, ta jadhi he ke pedutu nga lii peka ro. **23:24** Moko ta pebune he ke ne lua wolo ta pemade pa ngi'u Yesus penau nga lua ddhei ddau do na harre, **23:25** jhe gole ne ddau do ame ri ro ne, ddau do bhaddo taga tari tao lua pelawa nga pemade ddau. Ta alla pemina harre, ta jhole he ke Yesus pa ro ta tao e'e ne ddhei ro. **23:26** Moko ta aggo ke Yesus ri ro. Pa telora rujhara, ta peabu ke ro nga heddau ne ngara Simon, ddau ngati Kirene, do ta maho ju la dhara rae. Ta kappe ke Simon ri ro, jhe pehahhe no ta hape ne ajhu ketoe Yesus ne pa kejhunga Yesus. **23:27** Ae ddau ne do pedute Yesus ngati kejhunga -- pa telora ro era do parri ddau mobanni lema. Ne mobanni do na harre do nga tangi taga Yesus. **23:28** Tapulara ta kebbiha ke Yesus la nga ro jhe lii, "Wo mobanni-mobanni Yerusalem! Bhole tangi mu taga ngi'u Ya. Tangi we mu taga ngi'u mu nga taga ana-ana mu. **23:29** Rowi do ta dhai ne awe ne, ddau do medae ta lii, 'Dhai tarra mengallu dhara tu mobanni-mobanni do dho ngaddi ta era wue nga wila, do dho ngaddi ta era nga ana, nga do dho ngaddi ta pehuhu ana!" **23:30** Pa dhara awe do naanne ke, ddau do ta lii pa lede nga bhojo, 'Mai we ma nappi ma kebii jhi!" **23:31** Rowi ki penaja nga ajhu do muri ke, do mina hedhe ke ne tao ddau, mina

mii ri ko ne do ta tao ri ro penaja nga ajhu do made!" **23:32** Do era lema do dhue ddau do wala -- hari do dhue ddau ne ddau do na harre ddau do tao apa -- do aggu tu ta wolo ta pemade hela'u-la'u nga Yesus. **23:33** Ta dhai la era do pale ta "Golgota" (pa dhara lii di Rui Kabha Kattu) ta ketoe peabbha-rappa ke Yesus ri ro nga hari do dhue ddau do tao apa he -- heddau pa hebhakka kedhanga jhe heddau ri pa hebhakka keriu Yesus. **23:34** Moko ta hebhajha ke Yesus, "Ama, pehuba we ro! Toi dho ri ro ne nga ne do tao ri ro hedhe." Ne bhara pake Yesus ta pebhagi-bhagi ke ri ro nga pepidhi ode. **23:35** Ne ddau-ddau do titu paanne do pa dhara nga heleo, jhe pa dhara awe naanne lema ne kattu-kattu do Yahudi he do pa dhara nga kare-menihe Yesus jhe lii ro, "Ddau do wala alla ke ri No pepehelame, pa awe nadhe ri, hakko ko ri No ta pehelame ne ngi'u No miha, ki do tarra ma No ta Duae Mone ma'i-Mone golo ne, do pidhe ri Deo ne!" **23:36** Do horodhadhu he lema do kare-menihe Yesus. Ta kako ke ro la wie ne eiago do menyilu pa Yesus, **23:37** jhe lii ro, "Ki do tarra ma Au ta Duae ngati do Yahudi, pehelame we ne ngi'u Au dhe!" **23:38** Pa dhida ajhu ketoe Yesus ne, do bhuke ne lii do nadhe: "Nadhe ke ne Duae do Yahudi ne." **23:39** Heddau ngati ddau do tao apa he, do ketoe paanne, do kare-menihe Yesus lema. Ne lii no, "Adho Au ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne? Golo-anni ko we Au, jhe golo le jhi!" **23:40** Tapulara ta jhege ke no ri do heddau ne, jhe lii no, "Ta do dho meda'u le ke au ri Deo? Au do hela'u-la'u ne wole mii No lema. **23:41** Tapulara we ne lua wolo tu di do pekatta nga wui-ai wui-tao di. Tapulara we, No dhe, bhule tu-tu dho nga hala!" **23:42** Moko ta lii ke no, "Woo Yesus, henge we ya, kinga dakka Au mii Duae ne hine!" **23:43** Ta lii ke Yesus pa no, "Parahajha we au, lodho do nadhe dhangnge do ta era ke au hela'u-la'u nga Ya pa era mengallu nge nga kehaka dhara ne." **23:44** Era ma pa wabba henguru dhue nattu lodho he, weo dho ke mada lodho, jhe hari hewue raiwawa do nadhe, ta kerabba-guru-rai ke lohe la wabba tallu madha lodho he. **23:45** Ne bhalla pewata do pa dhara Ammu Deo ne, tore bhagi dhue. **23:46** Moko ta peka ke Yesus nga lipeka do rihi maddu, "Ama! La dhara wolaabba Au ke ne jhole ri Ya ne ngi'u Ya!" Ta alla pepali mina harre, moko ta made ke No. **23:47** Ta ngadde ke ri kattu horodhadhu ne,

ne lai do alla pejadhi ne, moko ta wue-waje ke Deo ri no, jhe lii no, "Tarra, bhule dho No nga hala!" **23:48** Ne ddau lowe do kako la heleo he la anne, jhe ngadde ke ne nga ne do alla pejadhi ne. Ro hari-hari, bhale nga ade do dhai menyaha. **23:49** Jhe hari-hari ne do petada he nga Yesus, nga mobanni he lema, do pedute No rai ngati Galilea, do titu ngati jjhau, jhe heleo hari-hari ne napoharre. **23:50-51** Ta era ke heddau ne ngara no Yusuf, do ngati dhara rae Arimatea pa ihi-rai Yudea. No heddau do woie nga do takke pekerihe ri ddau, jhe do pa dhara nga mate ne awe Deo ta jhare ne lua pereda No mii Duae. Maji lema no ta heddau ngati Kattu-kattu Aigama he, adho no do hela'u lii, nga lihappo nga hari-hari do tao ri Kattu-kattu Aigama he penaja nga Yesus. **23:52** Bhale Yusuf dhe, ta kako ke no la mengadha nga Pilatus, jhe ame ne ngi'u Yesus ne ta wie pa no. **23:53** Ta alla pemina harre ta la pepure ke ri no ne ngi'u Yesus ne ngati kolo ajhu ketoe ne, jhe wute ri bhalla linen ri no. Ta alla pemina harre, ta la takke ke ri no la dhara raidare do kee pa bhojo wowadu -- ne raidare do naanne adho dae do ngaddi ta pake. **23:54** Lodho do naanne lodho Lammi; jhe do hedharra ke ta jhari ta lodho Pengaha-ih. **23:55** Ne mobanni do dakka penau nga Yesus he do ngati Galilea he, do pedute le Yusuf ri ro, jhe do ngadde ri ro ne raidare ne. Do ngadde lema ri ro mi nami ne takke ne ngi'u Yesus pa dhara raidare ne. **23:56** Ta alla pemina harre ta bhale ke ro la pemoko lawo-ajhu wwau mangngi nga eiloko wwau mangngi, tu ta la pehame ne ngi'u Yesus ne. Pa lodho Pengaha-ih ne, jhagga dho ro ne nga-nga tu ta pedutu uku aigama.

24:1 Pa lodho Migu, rai jhammi-ae-ae, ta kako ke ne mobanni he la raidare ne, nga aggu ne lawo-ajhu wwau mangngi do pemoko ri ro he. **24:2** Ta dhai ro la raidare ne, ta ngadde ke ri ro, alle ke periho ne wowadu do henabbhe ubha raidare ne. **24:3** Moko ta maho ke ro la dhara raidare ne, tapulara pe'e dho ke ne ngi'u Yesus paanne. **24:4** Pa dhara nga titu do nga bhingu ko ro paanne, ta harra hewakka ke do dhue ddau do nga pake bhara do weo-do kana, do titu peumu nga ro. **24:5** Dhai meda'u ne mobanni do na harre, moko ta mejura hape la worai, pa dhara awe do naanne lema ta lii ke ne do dhue ddau do na harre pa ro, "Tanga mu hakku

kale ddau do muri pa telora ddau do made? **24:6** Pe'e dho ke No pa dhe. Alla ke No pekaddhi! Henge we ri mu ne nga ne do alla No peli pa mu, pa awe pa Galilea ko No do uru he, **24:7** ta do, 'Ana Ddau Raiwawa ne do jhamma ta jhole pa ddau do tao lubhu harro nga menyilu, jhe ketoe peabbha-rappa, jhe pa lodho do ketallu ne do ta kaddhi bhale wari No.' "

24:8 Moko ta henge ke ri mobanni he, ne lipedai Yesus pa ro he. **24:9** Ta bhale ke ro ngati ro'a ne; ta la pedhire ke ri ro pa do henguru heddau ana hekola Yesus he jhara hari-hari lai do alla pejadhi he, jhe mina harre lema pa hari-hari ddau do wala he, do pedute Yesus he. **24:10** Nahedhe ke ne mobanni-mobanni do la pika ne lai do na harre pa ana hekola Yesus he: Maria Magdalena, Yohana nga Maria ina Yakobus, nga mobanni-mobanni do wala he ri, do hela'u-la'u nga ro he. **24:11** Tapulara penge ri rasul-rasul he, ngeta lai-lai do ta pehewo'o he we ri mobanni do na harre. Parahajha dho ro nga lipedhiri mobanni do na harre. **24:12** Tapulara ta kaddhi ke Petrus, jhe perai-loro la ro'a ne, ta pehaddho-anni ke no jhe pehodho la dhara ro'a ne. Ne do ngadde ri no wata ke bhalla do wute pa Yesus we ne, ne do era paanne. Dhai madalae Petrus, jhe bhale no nga dhai ae likebhali pa dhara ade no, jhara lai ne do alla pejadhi he. **24:13** Pa lodho do naanne lema, era do dhue ddau ne ana hekola Yesus do pa dhara nga kako ju la hewue kapo, ne ngara kapo do naanne Emaus, era ma ta henguru he kilo he ngati Yerusalem. **24:14** Pa dhara nga kako ro, pedai nga pehuru penge ro, jhara hari-hari lai do jadhi he. **24:15** Pa dhara nga pedai-dai ta pehuru penge he ro, ta dakka ke Yesus miha, jhe kako penau hela'u-la'u nga ro. **24:16** Do ngadde ma Yesus ri ro, tapulara era hahhi lai hakku tade dho ri ro. **24:17** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Ne nga ke ne do pedae ri mu pa telora rujhara dhe?" Ta pengaha ke ro nga worawwu do hedui. **24:18** Moko heddau ti telora ro, ne ngara no Kleopas, ta kebhali ke pa Yesus, "Titu wata Ama he ke ne ddau do wala rai do era pa Yerusalem do dho toi ne nga ne lai do jadhi pa awe do leto-leto dhe?" **24:19** Ta kebhali ke Yesus pa ro, "Lai ne nga ne?" Ta bhale ke ri ro, "Lai do jadhi pa Yesus, do Nazaret ne. No heddau Nabi. Hari-hari ne lipedai No nga wui-ai wui-tao No do nga kuaha -- ie ta pa dhara namada Deo, mina harre lema pa dhara namada hari-hari ddau. **24:20** Kattu-kattu mone tunu-menahu nga

kattu-kattu ddau-rai di, alle ke pejhole No tu ta pemade, jhe ketoe peabbha-rappa! **24:21** Jhe do henao ke ri jhi ta No ke ne do ta peballa-kattu do Israel! Jhe pa lodho dhe, lodho do ketallu ke, rai ta alla pejadhi ne lai do naanne. **24:22** Rihi ri ti naanne, do parri ddau mobanni ti kejie jhi, alla ke pepekebhaddi jhi. Rai jhammi-ae-ae ne, do kako ro la ro'a ne, **24:23** tapulara ngadde dho ri ro ne ngi'u Yesus pa ni. Moko ta bhale ke ro, jhe pika ro ta do alla ke ro pepengaddi nga naju Deo, jhe lii ne naju Deo he pa ra ta do alla ke Yesus pemuri. **24:24** Do parri ddau ngati jhi, ta kako dhangnge ke la ro'a ne, jhe ngaddi ri ro ta do petu tarra nga lii mobanni he, tapulara ngadde dho Yesus ri ro." **24:25** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Tarra mu hedhe do bhodho! Do dhai hedui tarra tu mu ta parahajha pa hari-hari ne do pale ri nabi-nabi! **24:26** Ta do adho ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne do jhamma ta narro uru jhara ne lua hedui-herui, jhe itu dhae ne lua dhida nga kelodo No ne?" **24:27** Ta alla pemina harre, ta peteleo ke ri Yesus ne nga ne do hure do bhuke pa dhara hari hewue Buku Lidara-Likewahhu Deo jhara ngi'u No, jhari ngati buku-buku Musa nga buku nabi-nabi. **24:28** Pa dhara awe napoanne ta umu le ke ro la kapo do ta petuje ri ro ne. Ta kako ke Yesus, mido ddhei ta kako pelohe he, **24:29** tapulara ta tahe ke ri ro. Ta lii ke ro, "Pee ko we pa nga jhi, rowi do umu ke ta maddha jhe do jhari ke ta kerabba." Moko ta maho ke Yesus tu ta la bba'i nga ro. **24:30** Pa dhara awe mejaddhi ta nga'a hela'u nga ro, ta aggo ke ri Yesus ne roti ne, jhe peha'e No kolo lii ie-ae pa Deo, jhe pipi-pipi ri No ne roti he, jhe wie pa ro. **24:31** Ta alla pemina harre ta toi ke ri ro ta do napoanne, Yesus ke. Tapulara ta ele ke Yesus ngati dhara namada ro. **24:32** Ta lii ke ro heddau pa heddau, "Ta do adho ke do mina harre ne worawwu pegabbho ne pa ade di, pa dhara awe pedai lii ne No nga di, pa telora rujhara he ngine ne, jhe peteleo ri No pa di ne ihi Buku Lidara-Likewahhu Deo ne?" **24:33** Pa dhara awe naanne dhangnge, ta kaddhi ke ro jhe bhale la Yerusalem. Pa ni ta ngaddi ke ri ro, hari do henguru heddau ne ana hekola Yesus he, era ke do peteni hela'u-la'u nga do wala he. **24:34** Ne ane ro, "Do petu tarra, ta do alla ke Muri pemuri bhale wari! Alla ke No pepengaddi-anni pa Simon!" **24:35** Hari do dhue ne ana hekola Yesus do itu ta dhai do na harre, ta pedhiri ke mina mii ne

lua peabu ro pa telora rujhara he, mina mii ne tade Muri ri ro pa dhara awe pipi-pipi roti he ri No. **24:36** Pa dhara nga pedhiri ko ro, ta harra hewakka ke Yesus, jhe la titu pa telora ro, jhe lii pa ro, "Helama tona ie tu mu!"

24:37 Ta kebhaddi ke ro jhe meda'u, rowi pa dhara penge ro, wango ne do ngadde ri ro do naanne. **24:38** Tapulara ta lii ke Yesus, "Tanga mu hakku meda'u? Tanga hakku hhau ne pa dhara ade mu ne lua keba'a-kepapi penaja nga Ya? **24:39** Heleo we ne wolaabba nga rubhebho Ya. Kehamme we ri mu, ta Ya miha ke nadhe! Bhuje we jhe ketarre we Ya ri mu, rowi wango adho do era nga ihi kiadho nga rui, mii do ngadde ri mu pa Ya dhe." **24:40** Ta lii Yesus mina harre jhe pengaddi ri No pa ro ne ruai nga rubhebho No. **24:41** Pa dhara nga do dho parahajha dae ro, taga tari do rihi mengallu dhara nga madalae, ta kebhali ke Yesus pa ro, "Era mu nga bhara nga'a pa dhe?" **24:42** Ta wie ke ri ro pa No hekedalli ne nadu'u do hangnge. **24:43** Ta aggo ke ri Yesus ne nadu'u do naanne, jhe nga'e ri No pa hedhapa ro. **24:44** Ta alla pemina harre, ta lii ke Yesus pa ro, "Ne lai-lai do alla pepika ri Ya pa mu pa awe nga hela'u-la'u ne ko Ya nga mu: rowi lai do na mii we ne do hure do bhuke jhara lua Ya, pa dhara Buku-buku Musa, Nabi-nabi nga Mazmur do jhamma ta jadhi." **24:45** Ta alla pemina harre ta boka ke ri Yesus ne penge ro, tu ta tada ne lua pedabbho Buku Lidara-Likewahhu Deo. **24:46** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke ta do ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne do jhamma ta dhui-hape hedui-herui, nga do jhamma ta kaddhi bhale wari ngati lua made mada pa lodho do ketallu ne. **24:47** Mina harre lema pa dhara ngara Duae Mone ma'i-Mone golo ne ke, ne do jhamma ta tawa pa hari-hari ddau, ta do jhamma ddau raiwawa ta jharra, jhe ri Deo do ta pehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu ro. Jhe ne lii do naanne do jhamma ke ta peja'e-pepeke, jhari ngati Yerusalem. **24:48** Mu ke ne hakahi-hakahi ngati hari-hari lai do na harre. **24:49** Jhe do ta moe ri Ya miha tu mu ne nga ne do alle pejaje ri Ama ne. Tapulara do jhamma ke ta mate ri mu pa dhara rae do nadhe, tade dhai ne kuaha ngati Deo ne ma helibhu mu hari-hari." **24:50** Ta alla pemina harre ta aggu ke ro ri Yesus, mahhu-anni ti dhara rae do naanne tade dhai la Betania. Pa ni ta dhede ruai ke Yesus, jhe wie pa ro ne lua tarro ie nga menyarro

mangngi. **24:51** Pa dhara nga dhede ruai mina harre Yesus, ta dhede ke No la era do mmau do megala, moko ta pehagghi ke No ngati ro. **24:52** Ta wie huu nga mejura ke ro pa No, ta alla pemina harre ta bhale ke ro la Yerusalem, nga do dhai mengallu nge nga kehaka dhara, **24:53** jhe pengaha dho ke ro ne wue-waje Deo pa dhara Ammu Deo.

Yohanes

1:1 Pa petari-rai, nga do peera dae raiwawa, Lidara do lore ke peera. Lidara do era ke hela'u-la'u nga Deo, jhe Lidara do hela'u nga Deo. **1:2** Rai ti petari do era ke hela'u-la'u nga Deo. **1:3** Hari-hari ne do era hedhe, do pelake jha ra No ke ne tao ri Deo, jhe ngati hari-hari ne do era hedhe, bhule dho ke hahhi he do adho do tao pelake jhara No. **1:4** Lidara do naanne ke, ne kepue muri mada ne, jhe ngati muri mada do nadhe ke ne do wie teleo pa ddau raiwawa. **1:5** Teleo do naanne ke ne do ta kelala pa dhara do kerabba, jhe ri kerabba ne adho ke do nara ta pemade No ri. **1:6** Ta dakka ke ne ddau do pepue ri Deo ne, ne ngara no Yohanes. **1:7** Ne dakka no ta ma pepeke ne jhara lua teleo ne, mita ie ke hari-hari ddau ta parahajha pa No. **1:8** No miha, adho teleo do naanne, ne dakka no tu ta ma pepeke ne jhara lua teleo do naanne ke. **1:9** Teleo do petu-petarra ne do ta ma peteleo hari-hari ddau, nee ke do dakka ma danni raiwawa. **1:10** Ne lidara ne, do nee ke pa danni raiwawa, raiwawa dhe do tao pelake jhara No ke, tapulara tade dho No ri ddau raiwawa dhe. **1:11** Nee ke No do dakka ma rai No ma miha, tapulara ne ddau-rai No he wae dho ta hamme No. **1:12** Maji le ta mina harre, do era ma ne ddau do hamme nga do parahajha pa No; do wie ke ri No ne higa pa ro ta jadhi ana ri Deo, **1:13** do metana adho ngati ddau raiwawa, rowi ne muri mada do wowiu ne do dakka ngati Deo. **1:14** Ne lidara do naanne do alla ke pejadhi ta ddau-raiwawa, jhe do nee ke No do pee pa telora di, jhe do ngadde ke ri di ne lua dhida nga kelodo No. Lua dhida nga kelodo do naanne do hamme ri No mii ana mone miha ri Ama. Pelake jha ra No ke ne ngadde Deo ri di nga lua hajha nga ddhei No nga di. **1:15** Nee ke Yohanes mii hakahi ngati No, do pepeke ke ri Yohanes, "No ke dhe ne do lii ya ne, do

ta dakka leto ngati ya, tapulara do rihi mone-ae No ngati ya, rowi nga do dho era dae ya, do lore ke No peera." **1:16** No do tobo ri lua hajha nga ddhei, jhe do wie peloro ri No pa di, ne lua tarro-ie nga menyarro mangngi. **1:17** Do alle ke pehamme ri di ne Lipedara Deo ne, do pelake jhara Musa. Tapulara lua hajha-ddhei nga lua ha'u nga keremme Deo do peteleo pelake jhara Yesus Kristus. **1:18** Bhule dho ie ta heddau do ngaddi ta ngadde Deo, wala ngati ana do mone miha ne, do hela'u nga Ama jhe do hekeradde nga Ama. No ke ne do petade Ama pa di. **1:19** Ta pepu ke ri Mone Pereda pa Yerusalem, ne mone tunu-menahu nga do Lewi he la nga Yohanes, ta la kebhali pa no, "Nadu ke au dhe?" **1:20** Ta pika mola-mola ke Yohanes, "Ya dhe, adho Duae Mone ma'i-Mone golo ne." **1:21** Ta kebhali ke ro ri, "Ki do mina harre ma, nadu ke au dhe, Elia ke au?" Bhale ri Yohanes, "Adho." "Au heddau nabi?" ne kabhali ro ri. "Adho," bhale ri Yohanes. **1:22** "Ki do mina harre ma, lii ko we au pa jhi, nadu ke au dhe?" ne ane ro, "Mi ta nara jhi ta wie ne libhale pa ddau do pepu jhi he. Ne nga ke ne lii au jhara lua ngi'u au miha?" **1:23** Ta bhale ke ri Yohanes, "Ya ke dhe no, do pale ri Nabi Yesaya; 'Ddau do lagu do petoda pa dhara kebhallae; Pemere we ne ruhara tu Muri.'" **1:24** Ta kebhali ke ne ddau do peu ri do Farisi he, **1:25** "Ki do adho ma au ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, adho ma Elia, jhe adho lema Nabi, ta nga au hakku pejhiu ddau?" **1:26** Ta bhale ke ri Yohanes, "Ne pejhiu ri ya, ri ei-loko he we. Tapulara pa telora mu, nee heddau do dho tade ri mu. **1:27** No do dakka leto ngati ya, tapulara we, tu ta ma'e ne dari helapa No he le we, jhamma tu-tu le dho ya." **1:28** Ne lai do na harre hari-hari jadhi pa Betania, pa hebhakka bira dimu Loko Yordan pa era pejhiu Yohanes. **1:29** Ta dhai ta jhammi-ae he, ta ngadde ke Yesus ri Yohanes do dakka la nga no. Moko ta lii ke Yohanes, "Heleo we, oni ke ne Ana Ki'i-jhawa Deo do ta ma pehai pehuba lubhu harro nga menyilu raiwawa dhe. **1:30** No ke ne do ane ya ne, do ta dakka leto ne ngati ya, tapulara No do rihi mone-ae ngati ya, rowi nga do dho metana dae ya, do lore ke No peera. **1:31** Pa petari-tari tade dho No ri ya ta nadu. Jhe ne do pa petu ne, ne dakka ya ma pejhiu ri eiloko, mita ie ke No ta ta de ri do Israel." **1:32** Do pepeke le ri Yohanes ne lai do nadhe, "Henga Deo do ngadde ke ri ya do puru mii

hengi'u koro jhawa he ngati liru jhe la kajji pa wokolo No. **1:33** Pa awe do naanne tade dho No ri ya ta nadu. Tapulara Deo do lii pa ya ta pejhiu ri ei loko ne, do alla ke pelii pa ya, 'Kinga ngadde ri au, Henga Deo do puru jhe la kajji la wokolo heddau ddau, No ke dhe bhoke ne do ta pejhiu ddau ri Henga Deo.' **1:34** Do ngadde miha ke ri ya ne lai do napoanne," ane Yohanes, "nga peteleo ke ri ya ta do No ke ne Ana Deo ne." **1:35** Ta bhale ma jhammi-ae ri, ta era ke Yohanes nga do dhue ddau ana hekola no, pa era do naanne ri. **1:36** Ta ngadde ke Yesus ri ro, era do lake jhara anne, ta lii ke Yohanes, "Heleo we! Oni ke ne Ana Ki'i-jhawa Deo ne." **1:37** Ne lipedai Yohanes do na harre do rangnge ri hari do dhue ana hekola Yohanes he, moko ta kako ke ro la nga Yesus. **1:38** Ta kebhaha ke Yesus la kejhunga, ta ngaddi ke ro ri Yesus do era do pedute No. Ta kebhalo ke Yesus pa ro, "Kale ne nga ke mu?" Ta bhale ke ri ro, "Rabi, pa mii ke ne era pee Rabi?" ('Rabi' pebhale ma lirai di: 'guru'). **1:39** "Mai we la heleo ri mu," ane Yesus pa ro. Ta kako ke ro penau nga Yesus, jhe ngadde ri ro pa mii ne era pe Yesus. Ne awe napoanne, wabba appa maddha lo dho. Ta pee ke ro pa lodho do naanne nga Yesus. **1:40** Heddau ti telora do dhue ddau do rangnge ne nga ne do pale ri Yohanes ne, ne ngara no Andreas, jhe ne tuahhu no Simon Petrus. **1:41** Ta kako ke no marri-ai-ai la kale Simon, tuahhu no ne, jhe lii, "Alla ke jhi pepeabu nga Mesias!" (Mesias, hela'u nga Kristus, do ne pa pedabbho ne: Duae Mone ma'i-Mone golo ne ke). **1:42** Ta la pengaddo ke Simon ri Andreas la nga Yesus. Ta ketarre ke Simon ri Yesus, jhe lii, "Au, Simon, ana Yonas, Au do ta pale ta Kefas." (Kefas hela'u nga Petrus, pa lii rai di: lede-pahi-ae.) **1:43** Ta bhale ma jhammi-ae, ta happo ke ri Yesus ta kako la Galilea. Ta peabu ke Yesus nga Filipus, jhe lii pa no, "Mai ma pedute Ya!" **1:44** Filipus dhe do ti ti Betsaida, era pee Andreas nga Petrus. **1:45** Ta peabu ke Filipus nga Natanael, jhe lii pa no, "Alla ke jhi pepeabu nga ddau do pale ri Musa ne pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo ne nga do pepeke ri nabi-nabi he. Ne ddau do naanne wala dho ke ngati Yesus ana Yusuf do ngati Nazaret ne." **1:46** Tapulara ta bhale ke ri Natanael, "Era marra do nara ta dakka hahhi ne do woie ngati Nazaret?" Ta bhale ke ri Filipus, "Mai we au ma miha la heleo." **1:47** Ta ngadde Natanael ri Yesus pa

dhara nga kako ju la nga No, ta lii ke Yesus jhara lua Natanael, "Heleo, ddau napoanne ne do Israel-ihhi ne. Bhule dho pa no ne lai-lai do ta pedhame-dhame he we." **1:48** Ta kebhalli ke Natanael pa Yesus, "Mina mii hakku tade ya ri Ama?" Bhale ri Yesus pa no, "Nga do dho pedoe dae au ri Filipus, do ngadde ke ru ri Ya pa rame kepallu ne." **1:49** "Ama Guru," ane Natanael, "Ama ke ne Ana Deo ne! Ama ke ne Duae do Israel!" **1:50** Ta lii ke Yesus, "Parahajha ke au, wata ke taga tari do alla ke Ya pelii pa au ta do ngadde au ri Ya pa rame kepallu ne? Lai-lai do rihi ri ko ne mone-ae do ta ngaddi ri au!" **1:51** Ta lii ke Yesus, "Tarra-tarra, parahajha we au, do medae ta ngadde ri au, liru do ta boka-anni nga naju-naju Deo do ha'e-puru pa Ana Ddau Raiwawa."

2:1 Dhue lodho ngati napoanne, ta era ke ne lai-ala peloko-nga'a pa dhara rae Kana, jhe ina ri Yesus do era ke pa ni. **2:2** Yesus nga ana hekola No he do pedoa le la lua peloko nga'a do naanne. **2:3** Ta dhai ta alla ke ei-ago, moko ta la lii ke ina No pa Yesus, "Hee ke dhe do alla ei-ago pa ro." **2:4** Ta bhale ke ri Yesus, "Ina bhole li pa Ya. Dhai de dho ne awe tu Ya ta pe teleo-anni." **2:5** Tapulara ta lii ina ri Yesus pa ddau do jhagga he, "Pedute ri mu, ki nga lii No ta jhagga ne nga-nga pa mu." **2:6** Pa anne do era anna bhue guhi do pemoko ta lonye bhebho pedutu nga hadha do Yahudi. Ne ihi guhi do na harre, hewue era ma ta hengahu liter he. **2:7** Ta lii ke Yesus pa ddau jhagga he, "Ihi ko ne guhi-guhi do na harre ri ei-loko." Ta ihi ke ri ro hari-hari ne guhi tade tobo ri ei-loko. **2:8** Ta lii ke Yesus pa ro, "Taddhe ko ri mu hudi he ne eiloko do napoanne jhe aggo la nga kattu lai-tao do nadhe." Ta aggo ke ri ro ne eiloko do naanne la nga kattu lai-tao ne, **2:9** ta hakko ke ri no ne eiloko do alla ke pebhari-anni ta ei-ago. (Toi dho ri no nga ti mii ne ei-ago do naanne, wata ke ri ddau jhagga do ihi eiloko he we ne do toi.) Moko ta pedoe ke ri no ne mone ngedhe ne, **2:10** jhe lii no, "Pa tima hari-hari ddau, do pemoko uru jhara ko ei-ago do rihi woie, jhe ki bhenga le hari-hari tamu ne nginu jhe itu wie ei-ago do tima he. Tapulara tao au, ta takka ko ma ne ei-ago do rihi woie lohe ma dhara awe nadhe ri!" **2:11** Napoanne ke ne lua madalae do petari-rai ne tao ri Yesus. Ne tao ri No ne lua madalae do naanne pa Kana pa ihi rai Galilea.

Ri tada do naanne ke, ne pedhelo ri No ne lua dhida nga kelodo No. **2:12** Ta alla pe ia harre ta kako ke Yesus la Kapernaum hela'u-la'u nga ina No tuahhu-tuahhu No nga ana hekola No he. Ta pee ke ro pa nii parri lodho ne tui. **2:13** Ta dhai ta hedharra le ne lodho Nga'a Kewahhu Paskah do Yahudi, ta kako ke Yesus la Yerusalem. **2:14** Pa Ammu Deo do pa Yerusalem ne, ta ngaddi ke ri Yesus ne ddau-ddau mone pewie hapi, ki'i jhawa, nga koro jhawa, mina harre lema mone pehuru doi he era do mejaddhi pa anne. **2:15** Ta tao ke ri Yesus hebhangngu gui ngati dari jhe la hudhi keluru-keluru ri No ne bhada do era pa anne, ie ta ki'i jhawa he, mina harre lema ne hapi he, ngati dhara Ammu Deo ne. Ne meja-meja mone pehuru doi he, nyakka pebito-bato hakku ne doi he menyalla kebalibali la hebhakka-bhakka. **2:16** Moko ta lii ke Yesus pa mone pewie koro jhara he, "Dhede hari-hari ngati dhe. Bhole pejadhi ri mu ne Ammu Ama Ya dhe ta era pedhaga!" **2:17** Moko ta henge ke ri ana hekola No he, ne lilolo do nadhe pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Ne ade Ya wata le ne munu pa Ammu Au we, oo Deo, do kedu-kedaru mii ai he ke pa dhara Ya." **2:18** Ta la pebhata ke ne mone pereda do Yahudi he nga Yesus, jhe lii ro, "Hakku ko Au ta tao lua madalae mii hahhi tada tu jhi ta do nga higa tarra Au hakku tao au mina hedhe." **2:19** Ta bhale ke ri Yesus, "Pekelole we ri mu ne Ammu do nadhe, pa dhara tallu lodho do ta petito bhale wari ri Ya." **2:20** Moko ta lii ke ro, "Appa nguru bhue ttau ne tui ne pettito ne Ammu do na dhe, jhe ri Au ta petito bhale wari pa dhara tallu lodho?" **2:21** Tapulara ne Ammu Deo do pedabbho ri Yesus ne, ne pa petu ne, ngi'u No ma miha. **2:22** Hakku pa leto he ke, ta alle Yesus pepekaddhe ngati made mada, ta henge ke ri ana hekola No he ne lai do napoanne ta do ngaddi Yesus ta lii ma. Moko ta parahajha ke ro pa do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, nga pa ne nga ne do pale ri Yesus pa ro he. **2:23** Pa dhara nga era ko Yesus pa Yerusalem pa awe nga'a kewahhu Paskah ne, ae ddau ne do parahajha pa Yesus taga ri lua madale do tao ri Yesus he. **2:24** Tapulara Yesus miha, adho do parahajha nga ro, rowi do tada ke ri No hari-hari ddau. **2:25** Adho do tenge ta pika pa No jhara lua nadu we, rowi ri No miha do toi ke ne nga ne do era pa dhara ade nga penge ddau raiwawa.

3:1 Ta era ke heddau kattu aigama ti kejie do Farisi ne ngara no Nikodemus. **3:2** Pa dhara herammi ta dakka ke la nga Yesus, jhe lii no, "Ama, toi ri jhi Ama ke ne do pepue ri Deo ne. Rowi bhule dho heddau he do nara ta tao lua mada lae mii do tao ri Ama he, ki do adho Deo do era hela'u nga no." **3:3** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Parahajha we, bhule dho heddau he do nara ta jadhi ai-alla annu-niki Deo, ki do adho no do metana bhale wari." **3:4** Ane Nikodemus pa Yesus, "Mina mii ne jadhi, heddau do kepai ke, ne nara ta metana bhale wari, do nara ri ko ke no ta maho bhale wari la dhallu ina no, jhe metana bhale wari?" **3:5** Bhale ri Yesus. "Do petu tarra ne lii Ya do nadhe, ki do dho metana ke ti eiloko jhe ngati Henga Deo, ddau napoanne adho do nara ta jadhi ai-alla annu-niki Deo. **3:6** Ddau raiwawa pedutu raa nga manynyi do metana ri ina nga ama, tapulara pa dhara lua pedu nga Deo do metana ri Henga Deo. **3:7** Bhole madalae kinga lii Ya: mu hari-hari do jhamma ta metana bhale wari. **3:8** Ngallu kemale ju la mii we ne ddhei no, rangnge ri di ne likedu no, tapulara toi dho ngati mii ne dakka no. Mina harre lema ddau do pemetana ri Henga Deo." **3:9** "Mina mii ne nara ta jadhi mina harre?" kebhali Nikodemus. **3:10** Bhale ri Yesus, "Au dhe guru pa Israel; mina mii ne do dho tada au? **3:11** Parahajha we, ne do pedae ri jhi, wata ke jhara lai do toi ri jhi; tapulara we, tapulara we wae dho ri mu ne lipika jhi. **3:12** Parahajha dho mu, kinga pedhiri ri Ya pa mu, jhara lai-lai do ngati raiwawa, mina mii ri ko ne nara ri mu ta parahajha kinga pedhire ri Ya pa mu jhara lai-lai do era pa era do mmau do megala? **3:13** Bhule dho heddau he do ngaddi ta ha'e la era do mmau do megala, wala ngati No do puru ma raiwawa, No do Ana Ddau Raiwawa ne. **3:14** Mina mii Musa ne peha'e debhobho mara ne pa hela ajhu pa kebhalla-ae ne, mina harre lema Ana Ddau Raiwawa ne jhamma ta peha'e, **3:15** mita ie hari-hari ne ddau do parahajha he pa No ta nara ne muri mada dopetu nga do peloro ne." **3:16** Rowi do mina harre ke ne hajha nga ddhei Deo nga ddau raiwawa pa raiwawa do nadhe, hakku tade wie ne Ana No do Mone Miha ne, mita ie nadu we ne do parahajha pa No, dho ke do ta nara lua apa nga kerewe, tapulara nara muri mada do petu nga do peloro ne. **3:17** Rowi do alle ke pejhole ri Deo ne Ana No ne, adho tu ta ma wole raiwawa do nadhe,

tapulara tu ta ma we ne lua helama tona ie. **3:18** Ne ddau do parahajha he pa No adho ke do ta wolo ri. Tapulara ddau do dho parahajha do ta wolo ri Deo, rowi do dho parahajha ro pa Ana Deo do Mone miha ne. **3:19** Do ta tajjhe pa no, jhalli pa lii do nadhe: Nee ke ne teleo ne ma danni raiwawa, tapulara ddau raiwawa do rihi ddhei nga kerabba ne ngati teleo ne, rowi ne wui ai-wui tao ro do woapa. **3:20** Nadu we ne do tao lai do woapa, do paddhu ke nga teleo ne, jhe wae dho ta dakka ma teleo ne, mita do dho ngadde ne wui ai-wui tao no do woapa ne. **3:21** Tapulara ddau do jhagge pedute ne lua ddhei Deo, do ta dakka ma teleo ne, jhe ne do jhagge ri no do pedute ne lua ddhei Deo. **3:22** Ta alla pemine harre, ta kako ke Yesus nga ana hekola No he, la Yudea. Do tui bhalle No hudi ne pee pa ni hela'u nga ro jhe pekako lua pejhiu. **3:23-24** Pa dhara awe naanne adho dae Yohanes do pemaho la dhara ammu bhaddo. Ne era pejhiu no pa Aion, rihi dho ne jjhau ngati Salim, rowi pa ni do ae ne ei. Ta dakka ke ne ddau-ddau he la nga no, moko ta pejhiu ke ro ri Yohanes. **3:25** Do parri ddau ana hekola Yohanes he ta jhari ke ta pebhata nga do Yahudi he jhara lua pemmau-anni. **3:26** Ta kako ke ro la nga Yohanes, jhe lii ro, "Ama Guru, henge ko ri Ama ne ddau do hela'u-la'u nga Ama ne, do pa hebhakka Loko Yordan ne, do pejhujhe ri Ama ne pa jhi do uru he? Nnai le ke No do pejhiu ddau, jhe hari-hari ddau jila ke la nga No." **3:27** Ta bhalle ke ri Yohanes, "Ddau raiwawa nara dho ta era nga ne nga-nga, kia dho do wie ri Deo pa ho. **3:28** Do rangnge miha ma ri mu ne lii ya, 'Ya dhe adho Duae Mone ma'i-Mone golo ne. Ya dhe do pepue uru jhara ngati No.' **3:29** Banni nge dhe ne do unu ri mone ngedhe ne. Ihi-anga mone ngedhe, wata ke ta titu hela'u he we nga mone ngedhe ne, nga ta dhanno he we, jhe mengallu dhara no kinga rangnge ri no ne lipedai mone ngedhe ne. Mina harre lema nga ya dhe. **3:30** Dhai tarra ya ne mengallu dhara pa dhara awe nadhe. Do jhamma ke No ta juu ne pekerihe, jhe ya do jhamma ke ta juu pewawe." **3:31** Ne do dakka ngati dhida ni, do rihi ngati hari-hari. Ne do dakka ngati raiwawa dhe do maho ngeti kejie raiwawa dhe ma, jhe do pedai jhara lua-lua raiwawa dhe ma. No do dakka ngati dhida ni do rihi No ngati hari-hari. **3:32** Ne do pedae ri No jhara ua ne nga ne do ngadde nga do dhanno ri No, tapulara bhule dho heddau he do

parahajha nga lipika No. **3:33** Ddau do parahajha pa lipika No do naanne, do katarra ke, ta Deo do petu-petarra. **3:34** Rowi ne ddau do pepue ri Deo ne, do pedhae ne lipedai-lipedai Deo, rowi do alle ke pewie pa No ne Henga Deo ne nga kemolo. **3:35** Ama do ddhei nga Ana No, jhe do alle ke jhole hari-hari higa nga kuaha pa No. **3:36** Ddau do parahajha pa Ana ne do ta nara lua muri mada do petu nga do peloro ne. Tapulara ddau do dho pedhanno nga Ana ne nara dho muri mada. Do ta wole no ri Deo lohe la lodho do nami-mii ne.

4:1 Ta rangngi ke ne do Farisi he, ta Yesus le do pejhiu ddau do rihi ae ke ngati Yohanes. **4:2** (Do ne pa petu ne Yesus miha adho do pejhiu ddau, wata keana hekola No he we.) **4:3** Ta toi ri Yesus ta do rangngi ke ne do Farisi he, ne jhara lai do naanne, ta bhale ke No ti Yudea la Galilea. **4:4** Pa loro jhara kako No do naanne, ie nga dho ie do ta lake jhara Samaria No. **4:5** Moko ta dhai ke Yesus la hewue rae ne ngara ne Sikhar adho do rihi ne jjhau nga rai do wie ri Yakub pa Yusuf ana no ne pa awe do uru he. **4:6** Pa anne do era ne ei-holo Yakub ne. Do dhai keloe tarra Yesus pa loro jhara No ne, rowi do mina harre ke, ta la mejaddhi ke No pa ngidi ei-holo do naanne. Pa awe naanne era ma ta wabba he nguru dhue nattu lodho he, **4:7-8** jhe ne ana hekola Yesus he do langnga ke la walli nga'a la dhara rae. Ta dhai ta dakka ke heddau mobanni do Samaria la dhulu ei ngati ei-holo ne. Ta lii ke Yesus pa mobanni do naane, "Ina, ie Ya ta ami ei ta nginu pa ina?" **4:9** Ta bhale ke ri mobanni do Samaria ne, "Muri heddau do Yahudi, jhe ya dhe do Samaria; ta nga Muri hakku ami ei ta nginu pa ya?" (Rowi do Yahudi adho do era nga lua pedu nga do Samaria.) **4:10** Ta bhale ke ri Yesus, "Kita do toi he ri au ne lua ruba dhara Deo, jhe do toi lema ri au ta nadu ne do ami ei ne pa au, do bhara tatu ke au miha do ta ami ta nginu pa No, jhe do ta wie ri No pa au ne ei muri mada ne." **4:11** Ta lii ke ne mobanni do naanne, "Bhule dho Muri nga haba-dhulu, jhe ne ei holo do nadhe, do dhai meramma. Ngati mii Muri ne nara ei muri mada ne? **4:12** Yakub le miha, ama-appu jhi ne, do wie jhi ne ei-holo do nadhe. No miha, do dhulu ti dhe lema ne ei-nginu no; mina harre lema ne ana-oha no he nga nanga'a-nabha da no he. Pa dhara penge Muri, ta do rihi ri ko Muri ngati

Yakub?" **4:13** Ta lii ke Yesus pa no, "Ddau do nginu eiloko do nadhe do ta hae koko ri." **4:14** "Tapulara do nginu ne eiloko do ta wie ri Ya ne, adho ke no do ta hae koko ri lohe la lodho do nami-mii ne. Rowi ne eiloko do ta wie ri Ya ne, do ta jadhi mada ei-wattu pa dhara no, jhe wattu la tele, jhe do ta wie pa no ne muri mada do petu nga do peloro ne." **4:15** Ta lii ke mobanni do naanne, "Muri, wie we pa ya ne eiloko do naanne mita do dho i'a ri ya hae koko, mita do dho tenge ri ya ta mai ma aggu eiloko ri ti dhe." **4:16** "Kako we au la pedoe ne ddau pa hedhapa au ne, jhe bhale au ma dhe," ane Yesus pa no. **4:17** Bahel ri mobanni do naanne, "Bhule dho ya nga ddau pa hedhapa," "Do petu tarra ma ne lii au do napoanne," ane Yesus pa no. **4:18** "Rowi do lammi wari ke au ne alla pebanga-ammu, jhe ne momone do manga hela'u nga au ne, pa dara awe nadhe do adho tarra ma ta ddau pa hedhapa au." **4:19** "Pa awe nadhe, toi ke Muri ri ya ta heddau nabi," ane mobanni do naanne. **4:20** "Ama-appu jhi ki wie hu nga mejura pa Deo, do wie hu nga mejura pa kolo bho jo do nadhe, tapulara lii ddau-rai Muri he, titu wata pa Yerusalem we ne era wie hu nga mejula ddau pa Deo." **4:21** "Parahajha we au," ane Yesus pa no, "pa hahhi awe hine, ddau do ta wie hu nga mejura pa Ama, adho ke pa bhojo do nadhe ri, jhe do adho lema ke ta pa Yerusalem ri." **4:22** Mu do Samaria, do wie hu nga mejura pa Deo do dho tade dae ri mu, tapulara jhi do Yahudi, do wie hu nga mejura pa Deo do tade ke ri jhe. **4:23** Tapulara do ta hine ne awe, jhe hari lema do nee ke, jhe ri kuaha Henga Deo do ta wie hu nga mejura ke ddau-ddau pa Ama, mii Deo do petu-petarra do mina mii ne ddhei Ama. **4:24** Rowi ne Deo na naanne, Henga, jhe titu wata nga kuaha Henga Deo we ne nara ddau-ddau ta wie hu nga mejura pa Ama, do mina mii No ne era." **4:25** Ta lii ke ne mobanni do naanne pa Yesus, "Toi ke ri ya ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne (do pale ta Kristus ne) do ta dakka. Ki nga dakka No, do ta pepeke ke hari-hari lai pa di." **4:26** "Ya ma ke No ri," ane Yesus pa no, "Ya ke, do nee pa dhara pedai lii nga au dhe, pa awe nadhe." **4:27** Pa awe do naanne lema, ta bhale le ke ne ana hekola Yesus he. Ta madalae ke ro ne heleo Yesus do era do pedai lii nga heddau mobanni. Tapulara bhule dho heddau he ti telora ro do bhani ta kebhali pa mobanni do naanne, "Ina, paralu ne nga?" Kiadho ta kebhali pa Yesus, "Ta

nga Ama hakku pedai lii nga mobanni do nanidhe?" **4:28** Moko ta hane ke ri mobanni do naanne ne guhi no pa anne, jhe perai la dha ra rae, jhe la lii no pa ddau-ddau do pa ni he. **4:29** "Mai ko la heleo ne ddau do pika ne nga ne do ngaddi ta tao ri ya. Wue marra ke, ta No ke Duae Mone mai Mone golo ne?" **4:30** Moko ne ddau-ddau he ta mahhu-anni ke ngati dhara rae ne, jhe kako la nga Yesus. **4:31** Pa dhara awe naanne lema ta perihe ke Yesus ri ana hekola No he ta nga'a, "Ama Guru, nga'a ko we," ne ane ro. **4:32** Tapulara ta bhale ke ri Yesus, "Do era ma nga'a pa Ya, do dho toi ri mu." **4:33** Moko ne ana hekola No he ta pekebhali ke ro heddu nga heddu, "Adho marra ta do era ddau ma pengaddu nga'a tu No?" **4:34** Moko ta lii ke Yesus, "Ne bhara nga'a Ya, wala dho ke ngati pedute ne lua ddhei No do pepue Ya ne, nga do pemoke ne lua jhagga do alle pejhole ri No ne pa Ya. **4:35** Pa ane mu, 'Appa warru ri do ta dhai ke la awe ghattu.' Tapulara ne lii Ya pa mu: Heleo ko we ne maa hedhe do ihi ke, do ta mate he ke ne awe-ghattu ne. **4:36** Ddau do ghattu do jhari ke ta hamme ne pai-pala no, jhe do ta pekupe ke ne ihi-habha tu lua muri mada no do petu nga do peloro ne. Moko ddau mone liba nga mone ghattu, do ie ke ta mengallu nge nga kehaka dhara hela'u-la'u. **4:37** Li perajja do nadhe do petu lema, 'Heddu do mone kujha, do wala ne do ghattu.' **4:38** Pepu mu ri ya la ghattu pa maa do adho do habha ri mu; maa do jhagga ri ddau do wala, jhe mu ke ne do hamme ne lua mangngi ngati lua jhagga ro he." **4:39** Ae ne do Samaria he, do ngati dhara rae do naanne do parahajha pa Yesus, taga tari do lii ne mobanni do naanne, "Do pali ri No hari-hari ie ta ne nga we ne do alla petao ri ya." **4:40** Moko ta dhai ta peabu ne do Samaria he nga Yesus, ta meggai ke ta ame No ri ro mita pe ko nga ro. Hakku ta pee ke No pa anne dhue lodho ne tui. **4:41** Ta alla pemina harre ta ju ae ri ke ne ddau do parahajha pa Yesus taga ta ri ne nga ne do ajha ri No miha pa ro. **4:42** Ta lii ke ro pa mobanni do naanne, "Ne parahajha jhi pa awe do nadhe, adho ke tari lipika au he we pa jhi, tapulara do rangnge miha ke ri jhi ngati No, jhe toi tarra ke ri jhi ta do tarra ke ta No dhe, ne Mone Pehelame raiwawa dhe." **4:43** Ta tobo le ta dhue lodho Yesus ne pee pa Sikhar, ta pekaddhi ke No la Galilea ri. **4:44** Do alla ke Yesus miha pe lii, "Heddu nabi adho do nara ta takkepekerihe pa rai no miha."

4:45 Tapulara ta dhai No la Galilea, ta hamme ke No ri ddau-ddau pa ni nga mengallu nge nga kehaka dhara, rowi do era le ro pa Yerusalem pa lodho Nga'a Kewahhu Paskah ne, jhe do ngaddi ri ro hari-hari ne do tao ri Yesus he pa ni. **4:46** Ta alla pemina harre ta bhale ke Yesus la Kana pa ihi rai Galilea, do pa ni do ngaddi No ta pebhari eloko ta jadhi ei-ago. Pa rae do napoanne do era heddau pegawe mone pereda, do ne ana no do era do paddha pa Kapernaum. **4:47** Ta rangngi no ta do bhale ke Yesus la Kana pa ihi rai Galilea, ta kako ke no langa Yesus, ta la ame Yesus ta kako la Kapernaum, ta la peie ne ana no do era pa dhara ta mate ta happo henga ke. **4:48** Ta lii ke Yesus pa pegawe do naanne, "Ki do dho ngaddi dae mu lua madalae, adho dae mu do parahajha." **4:49** Ta bhale ke ri pegawe do naanne, "Muri marri-ai we ne kako nga do dho made dae ne ana ya ne." **4:50** Ta bhale ke ri Yesus pa no, "Bhale we au, mmai ke do ie ne ana au ne." Ta parahajha ke ne ddau do naanne pa lii Yesus ne, moko ta bhale ke no. **4:51** Pa telora rujhara ne ddau do naanne, ta dakka ke ne naannu-naannu no la pika pa no, "Muri, ie ke ne Ana Muri ne." **4:52** Moko ta kebhalo ke ne ddau do naanne pa naannu no he, ta wabba henga ne jhari ta ie ne ana no ne. Ta bhale ke ri ro, "Midha ne, era ma ta pa wabba ahhi he, ne ie no ngati emo ne." **4:53** Moko ta henge ke ri ama naiki do naanne ta do pa awe do mina harre lema ke ne lii Yesus pa no, "Ie ke ne ana au ne." Moko ta parahajha ke no nga hari-hari ana-oha no he pa Yesus. **4:54** Na anne ke ne lua madalae do kedhue, ne do tao ri Yesus pa Galilea ta dhai No ta dakka ngati Yudea.

5:1 Ta alla pemina harre, ta era ri ke ne lua nga'a kewahhu Yahudi, moko ta kako ke Yesus la Yerusalem. **5:2** Pa Yerusalem peumu nga Kelae Ki'i Jhawa ne, do era hewue eilobo do pa dhara lii Ibrani do pehune ta Betesda. Pa anne do era lammi bhue kehale. **5:3** Pa kehale-kehale do na harre do ae ne ddau do paddha do bba'i; era do bhaddu, era do kai, era do made heatta. [Hari-hari ro, do ta mate ne ei pa dhara eilobo do naanne ta kenyoko-anni. **5:4** Rowi kinga nga marra, do ta dakka naju Muri la dhara eilobo do naanne, ta la kenyoke ne ei do pa dhara eilobo ne. Jhe nadu ti telora do paddha he do uru jhara ne maho la dhara ei lobo ne pa dhara nga

kenyoko-anni ko ne ei ne, moko no ke ne do ta ie ne, ti paddha ne nga we ti ihi-ti kuri no.] **5:5** Pa era do naanne do era heddau momone do paddha tallu nguru aru bhue ttau ke ne tui. **5:6** Ta ngadde ke no ri Yesus do era do bba'i pa anne, jhe do toi ke ri Yesus ta do tui ke no ne paddha, moko ta kebhalo ke Yesus pa no, "Ddhei au ta ei?" **5:7** Ta bhale ke ri ddau do paddha ne pa Yesus, "Ama, bhule dho ddau do pemaho ya la dhara eilobo dhe ki kenyoko-anni ne ei dhe. Pa dhara ta ju ko ya la dhara eilobo dhe, era ke ddau do wala do maho uru jhara ngati ya." **5:8** Moko ta lii ke Yesus pa no, "Kaddhi we au, aggo we ne dappi au, jhe kako we." **5:9** Pa dhaea awe naanne dhangnge ta ie ke ne ddau do naanne. Ta aggo ke ri no ne dappi no, jhe kako no. Ne lai do nadhe do jadhi pa Lodho Pengaha-ihhi. **5:10** Rowi do mina harre ke, ta lii ke ne kattu do Yahudi he pa ddau do itu ta ie do naanne, "Lodho dhe, Lodho Pengaha-ihhi. Ri do mina harre ke, ie dho Au ta aggo ne dappi au do naanne." **5:11** Tapulara ta bhale ke ri ddau do naanne, "Ddau do peie ya ne ngine ne, ne do lii pa ya ta aggo ne dappi ya dhe, jhe lii pa ya ta kako." **5:12** "Nadu ke ne do lii pa au ta aggo ne dappi au dhe jhe lii pa au ta kako?" ne kebhalo ro pa no. **5:13** Tapulara tade dho ri ddau do naanne, ta nadu ne do lii pa no ne, rowi Yesus do penite ke pa telora ddau lowe he. **5:14** Ta alla pemina harre ta peabu ke Yesus nga ddau do naanne pa dhara Ammu Deo, ta lii ke Yesus pa no, "Awe nadhe nee ke au do ie. Bhole tao ri au lubhu harro nga menyilu, mita do dho peabu ri au nga lai do rihi apa ri." **5:15** Moko ta kako ke ne ddau do naanne la pika pa Kattu do Yahudi he, ta Yesus ke ne do peie no. **5:16** Moko taga ta ri do mina harre ke, ta jhari ke ne kattu do Yahudi he ta pehedue Yesus, taga tari do peie ddau pa Lodho Pengaha-ihhi. **5:17** Tapulara ta lii ke Yesus pa ro, "Ama Ya do pee nga jhagga loro we hape ma dhara awe nadhe, hakku Ya lema do jhamma ta jhagga mina harre." **5:18** Ri lipedai-lipedai do na harre, ta bhu ta pedidi ri we kattu do Yahudi he tu ta kale loro jhara ta pemade Yesus. Hakku tao ro mina harre adho ke taga ta ri bbhahhe ne uku aigama jhara lua Lodho Pengaha-ihhi ne we, tapulara lema taga tari do laje ke ri Yesus ta do No do hela'u nga Deo, ri do lii Yesus ta Deo do Ama ri No. **5:19** Ta bhale ke ri Yesus pa ddau do na harre mina hedhe, "Parahajha we mu, Ana nara dho ta tao ne nga-nga ri

kuaha No miha. Ne do tao ri No wata ke ne nga ne do ngadde ri No do tao ri Ama No. Rowi ne nga ne do jhagge ri Ama, naanne lema ke ne do jhagge ri Ana. **5:20** Rowi ama do ddhei nga Ana, jhe ri Ama do pedhe lo pa Ana hari-hari ne nga we ne do tao ri Ama miha. Rihi ri ti naanne, ri Ama do ta pedhelo ri ne lai-lai do rihi mone-ae pa No, jhe ri do mina harre ke hakku tu mu ta madalae. **5:21** Ama do naanne ke ne do pekaddhi do made nga do wie ne muri mada do peloro ne pa ddau do ddhei ta wie ri No ne muri mada ne. **5:22** Ri Ama ngaddi dho ta wolo ie ta heddau he. Hari-hari higa nga kuaha tu ta pehappo hala do alle ke pejhole pa Ana No. **5:23** Hakku tao ri Ama mina harre, mita ie ke hari-hari ddau nara ta takke pekerihe Ana, do hela'u ke mii lua takke pekerihe Ama ri ro. Ddau do dho takke pekerihe Ana, adho lema ke do takke pekerihe Ama, do alle pepepue Ana ne. **5:24** Do petu-petarra ne lipali Ya do nadhe: Ddau do pedhanno nga lipedai Ya hedhe, nga do parahajha pa No do pepue Ya dhe, do unu ke ri no ne muri mada do petu nga do peloro ne. Adho ke no do ta wole ri, do ludu ke no ngati made mada jhe do nara ke no ne lua muri mada ne. **5:25** Parahajha we mu: Do ta dhai ne awe ne hine -- rihi ri ti naanne -- ddau do made do ta dhanno ke ne lipedai Ana Deo. Jhe ne ddau do dhanno do tenae No do medae ta muri. **5:26** Ama do mii kepue muri mada, alle ke ri No pepejaddhe Ana No ta kepue muri mada lema. **5:27** Do alle ke ri No pejhole ne higa pa Ana No tu ta pe happo hala, rowi No Ana Ddau Raiwawa. **5:28** Bhole madalae mu ri dhanno ne lai do nadhe, rowi do ta dhai ne awe ne, hari-hari ddau do alla pemade do ta dhanno ne lipedai No, **5:29** jhe do ta mahhu-anni ngati ro'a raidare. Ddau do alla petao lai do woie do ta kaddhi tu ta hamme ne muri mada ne. Tapulara ddau do alla petao lai do woapa do ta kaddhi tu ta hamme ne lua wolo." **5:30** "Nara dho Ya ta tao lai ne nga-nga pedutu nga lua ddhei Ya miha. Wata ke ne nara ri Ya ta pehappo hala pedute nga lipreda Deo we. Jhe lihappo Ya adho do bibhi hebhakka, rowi adho Ya do pedute lua ddhei Ya miha, tapulara do pedute lua ddhei Ama do pepepue Ya ne. **5:31** Kita unu pala he, ta wie ri Ya ne lilolo jhara lua ngi'u Ya miha, moko ne lilolo Ya do napoanne bhole tenge ta parro ri mu. **5:32** Tapulara do era ddau do wala do lole ne jhara lua ngi'u Ya, jhe do toi ri Ya, ne lilolo no do

napoanne do petu. **5:33** Do alla ke mu pepepu ddau la nga Yohanes, jhe ri no do alle ke pepeke ne lilolo do petu jhara lua ngi'u Ya. **5:34** Lai do nadhe ne lii Ya pa mu, adho ke Ya do ta kale ri ne lilolo ngati ddau raiwawa, mita ie ke mu ta nara ne lua helama tona ie ne. **5:35** Yohanes do mii lapu do weo he ke tu ta wie ne kelala ne. Tu pa dhara hemelila he, do mengallu dhara ke mu ta hamme ne kelala no do naanne. **5:36** Tapulara lai do pepeke ri Ya dhe do rihi ngati do pepeke ri Yohanes Ne nga ne do jhagge ri Ya pa dhara awe nadhe, lua jhagga do lii Ama ta jhagge ne ri Ya, mii hahhi tada, ta Ya dhe do pepue ri Ama. **5:37** Jhe Ama do pepepue Ya dhe; No lema ke ne do peteleo jhara lua Ya dhe. Ngaddi dae dho mu ta dhanno ne lipedai No, kiadho ta ngadde ne worawwu No. **5:38** Ne lipedai-lipedai No, kedu'e do ri mu rowi do dho parahajha mu nga Ya do pepue ri No. **5:39** Ajhe ri mu ne Buku Lidara-Likewahhu Deo ne, rowi pa dhara penge mu, ri loro jhara mina harre ke do hamme ke ri mu ne muri mada do petu nga do peloro ne. Jhe ri Buku Lidara-Likewahhu Deo ne, do pepeke ne jhara lua Ya ma. **5:40** Tapulara wae dho mu ta dakka ma nga Ya, mita nara mu ne muri mada do peloro ne. **5:41** Wae dho Ya ta kale lipuji ngati ddau raiwawa. **5:42** Do tada mu ri Ya. Do toi ri Ya ta adho mu do ddhei nga Deo pa dhara ade mu. **5:43** Jhe ne pa petu ne dakka Ya nga kuaha ngati Ama, maji lema ta mina harre wae dho mu ta hamme Ya. Tapulara we ki ddau do wala do dakka nga kuaha no miha, do ddhei mu ta hamme ne ddau do naanne. **5:44** Mina mii ne nara ta parahajha, kido ta pekale nga lipuji pa teloro mu nga mu dhangnge ma, jhe adho do petadi ta kale ne lipuji ngati Deo do Kemolo ne? **5:45** Bhole penge ri mu, ta do ta lii Ya pa mu ta do hala pa hedhapa Ama. Musa miha ne do ta wie hala pa mu, rowi no ke ne do hena ri mu. **5:46** Kita do ta parahajha he mu nga Musa, do ta parahajha ke mu nga Ya, rowi jhara lua Ya ke ne do bhuke ri Musa ne. **5:47** Tapulara ki do dho parahajha ke pa ne nga ne do bhuke ri Musa ne, mina mii mu ne nara ta parahajha nga ne nga ne do pale ri Ya ri?"

6:1 Rihi dho ne tui ta alla pemina harre ta kekaddhi ke Yesus la hebhakka-rai Eilobo Galilea, do pale lema ta Eilobo Tiberias. **6:2** Ta dhai

No la hebhakka-rai, ae ddau ne do dakka la pedute No, rowi do ngaddi ke ri ro ne lua madalae do tao ri No he, pa dhara peie ddau-ddau do paddha he. **6:3** Ta ha'e ke Yesus la kolo bhojo, jhe mejaddhi No pa ni nga ana hekola No he. **6:4** Pa awe naanne do hedharra ke ne awe lua nga'a Kewahhu Paskah do Yahudi he. **6:5** Ta dhai ta heleo pekehero ke ri Yesus, ta ngaddi ke ri No ne ddau lowe he do jila ke ne dakka la nga No. Moko ta lii ke Yesus pa Filipus, "Pa mii ke di ne nara ta walli nga'a-nginu. Mita ie ne ddau do na hedhe ta nara ta nga'a-nginu?" **6:6** (Do toi ke ri Yesus ma ta ne nga ne do ta tao ri No, tapulara hakku lii No mina harre, do ddhei ta hakko Filipus we ri No.) **6:7** Ta bhale ke ri Filipus, "Maji lema ta roti kebhue dhue ngahu doi mela pulema, waji de dho tu tu penga'a ddau lowe do na hedhe, maji le ta nara hekeghuti he we heddau." **6:8** Ta lii ke heddau ngati ana hekola Yesus do wala he, Andreas, tuahhu Simon **6:9** "Pa dhe nee heddau ana momone do nga roti lammi bhue nga nadu'u dhue ngi'u. Tapulara, i'a tao nga ke di, ki ddau domina hedhe ke ne worawwu-ae?" **6:10** Ta lii ke Yesus, "Lii pa ddau-ddau do nahidhe ta mejaddhi." Pa era do na anne do ae ne ruju'u, hakku ne ddau do na harre do mejaddhi pa dhida ruju'u -- era ma ne ae ro hari-hari ta do lammi tabbha ddau he, ne na harre momone he ko we. **6:11** Ta aggu ke ri Yesus ne roti do na harre, jhe peha'e No kolo lii ie-ae pa Deo. Ta alla pemina harre, ta pebhagi-bhagi ke ri No ne roti do na harre pa ddau lowe he. Ta alla penaanne ta pebhagi-bhagi ke ri No ri ne nadu'u he pa ddau lowe he. Moko ta nga'a ke ro tade gaha-tade bhenya. **6:12** Ta alla le ro penga'a tade bhahhu, ta lii ke Yesus pa ana hekola No he, "La pekupu ko ri mu ne do hiha ngati do nga'a ri ro he, mita do dho hora-ila-wue." **6:13** Moko ta la pekupu ke ri ro ne do hiha he, era henguru dhue hope ngati roti do lammi bhue do nga'a ri ro do mina harre ne worawwu ae ddau. **6:14** Ta dhai ta ngadde ri ddau he, ne lua madalae do tao ri Yesus ne, moko ta lii ke ro, "Tarra-tarra ta No ke ne Nabi do henao ta dakka ne ma raiwawa dhe!" **6:15** Do toi ke ri Yesus ta do ne dakka ro, ta la pehahhe No ta jadhi duae tu ro. Ri do mina harre ke ta pehira anni ke No la ihi rai lede nga bhojo. **6:16** Ta dhai ta umu le ta maddha ta puru ke ne ana hekola Yesus la ngidi eilobo ne. **6:17** Moko ta ha'e ke ro la dhara kowa jhe pekaddhi la

hebhakka-rai ju la Kapernaum. Kerabba ke, tapulara pe'e de dho Yesus la nga ro. **6:18** Pa awe do naanne ta jhari ke ta kolo ne rii ne, rowi do dhai maddu ngallu. **6:19** Ta jjhau ro ne pekaddhi, era ke ta lammi kiadho ta anna kilo he, ta ngadde ke Yesus ri ro do narru pa dhida ei ne ju la nga kowa ro ne. Dhai meda'u ro. **6:20** Tapulara ta lii ke Yesus pa ro, "Bhole meda'u, Ya ma nadhe!" **6:21** Moko ta hamme ke Yesus ri ro nga mengallu dhara la dhara kowa ne, jhe pa dhara awe do naanne ta dhai le ke ne kowa ne la era do petuje ri ro ne. **6:22** Bhale ma jhammi-ae, ne ri ddau do pee pa hebhakka-rai he, do toi ri ro ta do era hewue kowa we pa ni. Hari lema do toi ri ro, ta do ne ana hekola Yesus he we ne do pekaddhi jhara kowa ne, jhe Yesus adho do pedutu. **6:23** Ta dhai ta dakka ke parri bhue kowa ngati Tiberias, jhe la penawu hedharra nga era pe nga'a roti he, ta alla Muri pepeha'e kolo lii ie-ae. **6:24** Ta dhai ta heleo ri ta do dho pi'a ke ie ta Yesus mina harre lema ne ana hekola he pa era do naanne, ta ha'e ke ro la dhara kowa do na harre jhe pekaddhi le Kapernaum ta la ka le Yesus. **6:25** Ta dhai ta peabu ne ddau do na harre nga Yesus, pa hebhakka-rai, ne, ta kebhali ke ro pa Yesus, "Ama Guru, parri Ama ne dhai ma dhe?" **6:26** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Tarra-tarra ne dakka mu ma kale Ya, adho ta ga tari do toi ke ri mu ne lua pedabbho ngati lua madalae do tao ri Ya he, tapulara taga tari do alla ke mu pepenga'a tade bhahhu ne dhallu mu. **6:27** Jhagga we tu ta nara bhara nga'a do dho i'a wwau ne jhe do nara ta wie ne muri mada do petu nga do peloro ne. Ne bhara nga'a do naanne do ta wie ri Ana Ddau Raiwawa pa mu, rowi do alle ke No pe dhe ri Deo Ama." **6:28** Moko ta kebhali ke ro pa Yesus, "Ne nga ne do jhamma ta tao ri jhi mita nara ri jhi ta pedute ne lua ddhei Deo?" **6:29** Ta bhale ke ri Yesus, "Nadhe ke ne do ddhei Deo ngati mu: parahajha we pa No do pepue ri Deo ne." **6:30** Ane ro, "Ki do mina harre ma, tada ne nga ke ne do nara ta wie ri Ama, mi ta nara ta ngadde ri jhi, jhe nara jhi ta parahajha pa Ama? Ne nga ke ne do ta tao ri Ama?" **6:31** Ama-appu do nga'a manna pa dhara kebhalla-ae, mii do era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, 'Pa ro do wie ri No ta nga'a roti ngati era do mmau do megala ne.' " **6:32-33** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Parahajha we mu: Adho Musa, tapulara Ama Ya ke ne do wie mu ne Roti do petu petarra ne

ngati era do mmau do megala ne nga wie muri mada pa ddau-raiwawa do pa danni raiwawa do nadhe." **6:34** Ta lii ke ro, "Wie we pa jhi loro-loro ne roti do naanne." **6:35** "Ya ke ne Roti do wie muri mada ne," ane Yesus langngu ro, "Ddau do dakka ma nga Ya, i'a dho ke no menganga wari ri lohe la lodho do nami-mii ne. Jhe ne ddau do parahajha pa Ya, i'a dho ke no hae koko wari lohe la lodho do nami-mii ne. **6:36** Tapulara, mii do alle ke ri Ya pepale pa mu, maji lema ta do ngadde ke Ya ri mu, adho mu do parahajha nga Ya. **6:37** Hari-hari ddau do wie ri Ama pa Ya do ta dakka ma nga Ya. Nadu we ne do dakka ma nga Ya, nyakka dho ri Ya. **6:38-39** Rowi ne puru Ya ngati era do mmau do magala, adho tu ta jhagge ne lua ddhei Ya miha tapulara tu ta ma jhagge ne lua ddhei No do pepue Ya ne: mita ie hari-hari ne ddau do jhula pa Ya he, bhule dho heddau do ila; mita pekaddhi ke ro pa lodho Pedakka Rahi Raiwawa dhe. **6:40** Tarra-tarra na dhe ke ne lua ddhei Ama, mita hari-hari ne do ngadde Ana jhe parahajha pa No, do nga muri mada do petu nga do peloro ne ke no, jhe do ta pemuri bhale wari pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa." **6:41** Ta pegu ke ne do Yahudi he nga Yesus, rowi do lii No, "Ya ke Roti do puru ngati era do mmau do megala ne." **6:42** Ta lii ke ro, "Ta do adho ke No dhe ta Yesus do ana ri Yusuf ne? Do tada ri jhi ne ina nga ama No! Ta nga No hakku nara ta pali, ta do No dhe do puru ngati era do mmau do megala ne?" **6:43** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Bhole pegu. **6:44** Bhule dho heddau he do nara ta dakka ma nga Ya, kiadho ro do aggu ri Ama do pepue Ya ne; jhe nadu do dakka ma nga Ya, do ta pekaddhi ro pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa. **6:45** Pa dhara Buku Nabi-nabi, do hure do bhuke mina hedhe, 'Hari-hari ddau do ta ajha ri Deo.' Hakku hari-hari ddau do pedhanno nga Ama, jhe ajha ngati No, do ta dakka ke ma nga Ya. **6:46** Na poanne, adho dhe ne pa petu ne ta do era ke ddau do alla ke pengadde Ama ri no. Titu wata No we do dakka nati Deo, do alle pengadde Ama. **6:47** Mita ie ta toi ri mu: Ddau do parahajha, do unu ke ri no ne muri mada do petu nga do peloro ne. **6:48** Ya ke ne Roti do wie muri mada ne. **6:49** Ama-appu mu nga'a manna pa dhara kebhalla-ae, jhe do made lema ke ro. **6:50** Tapulara adho do mina harre nga roti do puru ngati era do mmau do megala ne; ddau do nga'e ne roti do naanne adho ke do ta made ri. **6:51** Ya ke ne Roti

do puru ngati era do mmau do megala ne -- Roti do wie muri mada ne. Ddau do nga'e ne Roti do nadhe do ta muri mada ke lohe la lodho do nami-mii ne. Ne roti do ta wie ri Ya ne, tu lua muri mada ddau-raiwawa do pa danni raiwawa, wala dho ke ngati kebhue-kedalli Ya." **6:52** Ta rangnge ne lii do naanne, ta pebhata ke ne do Yahudi he, heddau nga heddau. "Mina mii ne nara ri ddau do nadhe ta wie ne kebhue-kedalli No pa di tu ta nga'e ri di?" ne ane ro. **6:53** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Parahajha we mu: Ki do dho nga'e ri-mu, ne kebhue-kedalli Ana Ddau Raiwawa jhe ki do adho ke mu do ngino ne raa No, adho do medae ta do tarra-tarra mu ne muri mada. **6:54** Ddau do nga'e ne kebhue-kedalli nga do ngino ne raa Ya, ne ddau do napoanne do unu ke ri no ne muri mada do petu nga do peloro ne, jhe do ta pekaddhi ri Ya ngati dhara made-mada pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa. **6:55** Rowi ne kebhue-kedalli Ya, do tarra-tarra ta bhara nga'a, jhe ne raa Ya do tarra-tarra ta bhara nginu. **6:56** Ddau do nga'e ne kebhue-kedalli Ya nga do ngino ne raa Ya, do pee ta jadhi hahhi ke no nga Ya, Ya nga no. **6:57** Ama do muri ne, do pepue Ya ne, jhe Ya lema do muri mada ngati Ama. Mina harre lema ke ne ddau do nga'e kebhue-kedalli Ya, do ta muri mada ngati Ya. **6:58** Nadhe ke ne Roti muri mada do puru ngati era do mmau do megala ne adho roti mii do nga'a ri ama-appu mu he. Rowi ta alla penga'a ri ro ne roti do na harre, ta made he le ma ke ro. Tapulara ddau do nga'e ne Roti do na dhe do ta muri ke no lohe la lodho do nami-mii ne." **6:59** Hari-hari ne do pale ri Yesus do na harre, do pale ri ro pa dhara nga ajha ddau he ri No pa dhara ammu hebhajha pa Kapernaum. **6:60** Ta alla pedhanno ne lipedai Yesus do na harre, ae ngati ana hekola No he do lii: "Liajha do nadhe do dhai meramma. Ri nadu ke ne do nara ta hamme!" **6:61** Ri Yesus miha do toi ta do pegu ne ana hekola No he, jhara lai do naanne. Moko ta lii ke No, "Do ta hala pa dhara mu ri lipedai ya do na harre? **6:62** Mina mii kinga dhai ta jadhi hine, Ana Ddau Raiwawa ta ha'e bhale wari la era No do uru jhara ne? **6:63** Henga Deo ke ne do ta wie muri mada pa ddau raiwawa. Lua rui nga kedi ddau raiwawa bhule dho nga guna nga-nga. Lipedai-lipedai do pale ri dhe pa mu, lipedai-lipedai Henga Deo, jhe lipedai-lipedai do wie muri mada. **6:64** Maji lema ta mina harre, do era koma ti telora mu

do dho parahajha dae." (Do lore ke petoi ma ri Yesus rai ti petari, nadu-nadu ne do dho wae ta parahajha he nga nadu ne do ta pewie No). **6:65** Moko ta lii ke Yesus, "Ri do mina harre ke no peke ri Ya pa mu ta do bhule dho ie ta heddau he do nara ta dakka ma nga Ya, ki do adho do boka ri Ama ne loro jhara." **6:66** Jhari ngati awe do naanne, ae ne ana hekola he do hane Yesus, jhe wae dho ke ta pedute No ri. **6:67** Moko ta kebhalu ke Yesus pa do henguru do dhue ddau ana hekola No he, "Adho ke mu lema do ddhei ta hane Ya?" **6:68** Ta bhale ke ri Simon Petrus, "Muri, ta kako nga nadu ri jhi? Wata lipalinga lipedai Muri we ne do wie muri mada do petu nga do peloro ne. **6:69** Do parahajha nga do ketarra ke pa jhi ta Muri ke ne ddau pepu do mmau do megala ne, do dakka ngati Deo." **6:70** Ta bhale ke ri Yesus, "Ta adho ke ta Ya ma ne do pidhi mu hari henguru do dhue ddau do na hedhe? Maji lema ta mina harre heddau ti telora mu do jadhi ta wango!" **6:71** Ne do pedabbho ri Yesus do naanne, wala dho ke ngati Yudas ana Simon Iskariot. Rowi maji lema Yudas ta heddau ti telora henguru do dhue ana hekola Yesus he ri no do medae ta pewie Yesus.

7:1 Ta alla pemina harre ta bela ta lappa ke Yesus la hebhakka-bhakka pa Galilea. Wae dho ke No ta kako la Yudea, rowi ne mone pereda do Yahudi he do nga lua pedabbho ta pemade No. **7:2** Pa do naanne do umu ke ne lodho nga'a kewahhu Leowa Ngati Ruajhu. **7:3** Moko ta lii ke ne tuahhu Yesus he pa Yesus, "Pekaddhi we Au ngati dhe, jhe kako we la Yudea, mita ie ne ana hekola Au he ta ngadde ne lua jhagga Au. **7:4** Bhule dho ddau do ta pewune ne lua jhagga no, ki do ddhei ma no ta jadhi ddau do ketoo ngara. Kinga tao ri Au ne lai-lai do mina harre, do jhamma ke ta toi ri hari hewue raiwawa dhe!" **7:5** (Rowi tuahhu ne tuahhu No he adho lema do parahajha pa No). **7:6** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Dhai de dho ne awe tu ya, tapulara kinga tu mu awe do nami we, do ta jadhi he we." **7:7** Bhule dho ne rujhara tu raiwawa do na dhe ta pepana dhara nga, rowi do jhajhi wari ke ne peteleo ri Ya ta do woapa ne wui ai-wui tao no. **7:8** Kako we mu ma miha la lua nga'a kewahhu do naanne, wae dho Ya ta kako, rowi ddhai de dho ne awe tu Ya ta kako la ni. **7:9** Mina harre ke ne

lii Yesus pa ro he, jhe No lema ta pee ke pa Galilea. **7:10** Ta ludu le ne tuahhu Yesus he, la lua nga'a kewahhu do naanne, ta kako le ke Yesus miha-miha la ni nga do dho ie tari heddau he. **7:11** Pa lua rame nga'a kewahhu do naanne, ta kale ke Yesus ri mone pereda do Yahudi he, jhe kere-kebhale, "Nnai ke No pa mii ne?" **7:12** Ae ke ne ddau do jhari ta pekewuru-wuru jhara lai No. Era do lii, "Ddau do woie dhe No," Era ri do lii, "Adho! No do pehuli-peteballi ddau lowe ma." **7:13** Tapulara bhule dho bhani ta pedai nga peteleo-leo ne jhara lua No ne, rowi do meda'u ro penaja nga mone pereda do Yahudi he. **7:14** Pa telora lua rame nga'a kewahhu do naanne, ta maho ke Yesus la dhara Ammu Deo, jhe jhari ta ajha ddau. **7:15** Ta madalae ke ne mone pereda do Yahudi he, jhe lii, "Mina ne ddau do nadhe ne nara lua mmau dhara do mina hedhe ne worawwu ae, jhe do adho ma No do ngaddi ta hekola?" **7:16** Ta bhale ke ri Yesus, "Ne nga ne do ajha ri Ya do na hedhe, adho liajha nagati Ya, tapulara liajha ngati No do pepue Ya dhe. **7:17** Ddau do ddhei ta pedute ne lua ddhei Deo, do medae ma ta toi ne liajha Ya dhe ta do dakka ngati Deo, we ngati Ya miha. **7:18** Ddau do wie liajha ngati no miha, ddau napoanne do ddhei ta kale ngara he ke. Tapulara ddau do kale ngara No do pepue ya dhe, ddau napoanne ddau do mola, adho do era nga lua pote nga appi pa no. **7:19** Ta do adho ke Musa ma, do alla ke pewie pa mu ne lipereda-lipereda ngati Deo? Tapulara pa telora mu bhule dho ie ta heddau he do pedutu ne lipereda do na harre. Ta nga mu hakku ddhei ta pemade Ya?" **7:20** Ta bhale ke ri ddau lowe he, "Alla ke au pewuju! Nadu ke ne do ddhei ta pemade Au?" **7:21** Ta bhale ke ri Yesus, "Titu wata hahhi lua jhagga we, ne do ta tao ri Ya pa lodho Pengaha-ihhi, ta madalae dhangnge ke mu. **7:22** Wie ri Musa ne uku tu ta dara ngutu -- maji lema ne uku napoanne, ne pa petu ne adho do dubhu Musa, ta pulara ngati ama-appu mu, nga do dho pe'e dae Musa. Taga tari do mina harre ke, ta pa lodho Pengaha-ihhi lema do ddhei mu ta dara ngutu ddau. **7:23** Ki do tao ma ri mu ne lai do naanne, mita do dho pehihu nga uku Musa jhara lua dara ngutu, ta nga mu hakku bubu dhara nga Ya taga tari peie ddau hari ta heddau pa lodho Pengaha-ihhi? **7:24** Bhole henginga ne lii ta do hala pa ddau nga jhalli pa lai do ngadde ri namada we, tapulara do jhamma ta

jhalli pa lua mola-mira." **7:25** Ta alla pemina harre ta era ke do parri ddau ngati Yerusalem do lii, "Adho ke ta no dhe ne ddau do pa dhara nga kale ta pemade ne? **7:26** Heleo we, ta pedai lii nga balla kattu we No pa hedhapa ddau lowe, jhe pi'a dho do era ta lii nga-nga pa No! Adho marra ke ta do toi ke ri mone pereda unu di he, ta do No ke dhe ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne? **7:27** Tapulara we, kinga dakka ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, bhule dho ie ta heddau he do toi ta ngati mii ne kolo kepue No. Tapulara jhara ddau do nadhe do toi ri di ne kolo nga kepue No." **7:28** Ta alla pemina harre, pa dhara nga ajha ddau pa dhara Ammu Deo, ta kejarre hetakka ke ne lipedai No nga lipedai do maddu, "Hakku ne toi ri mu, nadu ke Ya dhe? Ne dakka Ya dhe, adho ngati lua ddhei Ya miha. Ya dhe, do pepue ri No ke, do nga higa ta pepue Ya, jhe do pa No ke ne jhamma di ta parahajha. Tapulara tade dho No ri mu. **7:29** Ri ya we ne do tade No, rowi Ya dhe do dakka ti nga No, jhe No ke ne do pepue Ya." **7:30** Pa dhara awe do naanne do dhe ke ro ta kappe Yesus, tapulara bhule dho do bhani ta la ramme No, rowi do dho dhai dae ne awe ne. **7:31** Ae ti telora ddau do na harre do jhari ta parahajha pa No, jhe lii, "Kinga dakka ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, do nara ri ko ne No ta tao lua madalae do rihi ae ri ngati do tao ri ddau do nadhe?" **7:32** Do rangngi ri do Farisi he mina mii ne lipekwuru ddau lowe he ne jahara lua Yesus ne. Ri do mina harre ke, hela'u-la'u nga kattu-kattu mone tunu-menahu he, ta pepu ke ri ro do parri ddau mone jaga Ammu Deo ta la kappe Yesus. **7:33** Ta lii ke Yesus pa ddau lowe do pa dhara Ammu Deo he, "Ne pa dhara hedhiki he ke Ya, ne era hela'u-la'u nga mu. Ki alla pemina harre, do ta bhale ke Ya la nga No do pepue Ya dhe. **7:34** Do ta kale Ya ri mu, tapulara nara dho ke mu ta peabu nga Ya; rowi adho mu do nara ta dhai la era do naanne, la era do era Ya ne." **7:35** Moko ta lii ke ne mone pereda do Yahudi he, heddau pa heddau, "Ta la mii marra ke No, hakku lii No ta do dho nara ke di ta peabu nga No? Adho marra No hino ta kako la nga do Yahudi do hhai pa rai ddau do hewala he, do pee pa telora do Yunani he, jhe ta la ajha do Yunani he? **7:36** Ne nga ke ne pedabbho lidai No; kinga kale No ri di, nara dho ke ri di ta peabu nga No? Mina harre lema, adho di do nara ta dhai la era do No ne?" **7:37** Pa lodho pedakka rahi lua

nga'a kewahhu do naanne, pa lodho do rihi mone ae ne, ta titu ke Yesus pa dhara Ammu Deo, jhe pedai lii, "Ddau do hae koko do jhamma ke no ta dakka ma nga Ya tu ta ma nginu. **7:38** Jhara ddau do parahajha pa Ya, do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, 'Ngati dhara ade ro do ta pegabbho ke ne mili ne eiloko do wie muri mada ne.' " **7:39** (Ne pedabbho Yesus do naanne, jhara lua Henga Deo, do medaeta hamme ri ddau do parahajha pa No. Rowi pa dhara awe do naanne adho do wie dae ne Henga Deo ne, rowi adho dae Yesus do pekelode ri lua made No ne.) **7:40** Ae ne ddau he do dhanno ne lipedai Yesus do naanne, hakku era ri telora ro do lii, "Ddau do nadhe rae here dho ke ta do adho ri, ta Nabi do naanne!" **7:41** Do wala he ri do lii, "Nadhe ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne!" Tapulara era lema do lii, "Ah, ta mina-mii hakku ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, dakka ngati Galilea?" **7:42** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do era do hure do bhuke, ta do ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, kolo loro Daud do ta dakka ngati Betlehem, ngati rae nga kowa Daud." **7:43** Pa pedakka ta jhari ke ne ddau do na harre ta pebhata heddau nga heddau jhara lua Yesus ne. **7:44** Era do ddhei ta kappe Yesus, tapulara bhule dho heddau he do la kappe No. **7:45** Ta dhai ta bhale ke ne Mone Jaga Ammu Deo he, do pepu ta la kappe Yesus ne; moko ta kebhali ke ne kattu-katu mone tunu-menahu he nga do Farisi he pa ro, "Ta nga hakku do dho aggo No ri mu ma dhe?" **7:46** Ta bhale ke ri mone jaga do na harre, "Wah, bhule de dho ddau do pedai lii mii No!" **7:47** Ta lii ke ne do Farisi he, "Jaga ke mu hedhe ta do alla ke pepehuli ri ddau do naanne?" **7:48** Do era ke ngati mone pereda di kiadho ngati do Farisi he do parahajha nga No? **7:49** Tapulara ne ddau lowe do na hedhe, adho do tada lidara Musa. Jhe ta mina mii lema ro hidhe ddau do alla ke pehammi ne lua-unu kolo taddhu." **7:50** Heddau ngati do Farisi do na harre, Nikodemus do ngaddi ta dakka la nga Yesus. Ta lii ke Nikodemus pa do Farisi do wala he, **7:51** "Pedutu nga Uku, heddau ddau ie dho ta wole ki do adho dae do dhanno ne lilolo nga do dho pereha dae ne wui-ai wui tao no." **7:52** Ta bhale ke ri ro pa Nikodemus, "Adho ke ta au lema ngati Galilea? Pereha miha we ri au pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo! Do ta ngadde ri au ta do dho bhule nabi do dakka ngati Galilea!"

7:53 [Ta alla pemina harre ta bhale ke ne ddau he hari-hari la ammu.

8:1 Tapulara Yesus ta kako No la Lede Zaitun. **8:2** Bhale ma jhammi-ae he, rai jhammi-ae-ae ta kako ke No la Ammu Deo, ta ae le ke ne ddau do dakka la nga No. Ta mejaddhi ke Yesus jhe jhari ta wie liajha. **8:3** Pa dharar awe do naanne ta dakka ke ne guru-guru aigama he nga do Farisi he, nga aggo heddau mobanni do abo ta kappe pa dhara nga tao lua kenyo. Ta lii ke ro pa mobanni do naanne ta titu pa telora, **8:4** moko ta lii ke ro pa Yesus, "Ama Guru, ne mobanni do nadhe do abo ta kappe pa dhara nga kenyo. **8:5** Pa dhara lidara Musa, do era ne uku, kinga mobanni do mina hedhe do jhamma ta tuke ri wowadu tade made. Pa dhara awe nadhe, mina mii ne lii Ama?" **8:6** Ne kebhali ri ro mina harre, tu ta hie Yesus. Tapulara ta peru'u-anni we Yesus jhe huri worai ri kolo-ku'u No. **8:7** Ta pee ke ri ro nga pehahhe Yesus, moko ta pekaddhe ke ri Yesus ne kattu No, jhe lii pa ro, "Nadu pa telora mu do dho bhule nga lubhu harro nga menyilu, no ke ne do petari rai ne do tuke ne mobanni do nadhe ri wowadu." **8:8** Ta alla pemina harre ta peru'u-anni ke Yesus jhe huri worai ri. **8:9** Ta rangnge ri ro ne lipedai Yesus mina harre, ta langnga ke ro heddau-heddau ngati era do naanne jhari ngati do rihi pemuri. Pedakka rahi, hiha Yesus ke nga mobanni do naanne. **8:10** Moko ta pekaddhe ke ri Yesus ne kattu No, jhe lii No pa mobanni do naanne, "Hhai ke ro la mii hari-hari? Bhule dho do wole au?" **8:11** Bhale ri mobanni do naanne, "Bhule dho Ama ee." "Ie ke," ane Yesus, "Wae le dho ma Ya ta wole au. Pa awe nadhe kako we au, jhe bhole tao ri lubhu nga menyilu." **8:12** Ta pedai lii ri ke Yesus nga ddau lowe he, "Ya ke dhe ne teleo raiwawa dhe. Ddau do pedute Ya, adho ke no do narru pa dhara kerabba, tapulara do unu ke ri no ne teleo muri mada ne." **8:13** "Pa dhara awe nadhe ta pika wari-anni ke Au, ne jhara lua ngi'u au miha," ne ane do Farisi he pa Yesus, "Ne lilolo-kebhonye Au do napoanne adho do petu." **8:14** Ta bhale ke ri Yesus, "Maji le ma ta peteleo ri Ya, ne jhara lua ngi'u Ya miha, ne lilolo Ya do napoanne do petu, rowi do toi ri Ya ta ti mii ne dakka Ya, jhe ju la mii Ya ne kako. Jhe toi dho ri mu ti mii ne ddakka Ya, jhe juu la mii Ya ne kako. **8:15** Pehappo ri mu hala ddau nga pake loro jhara ddau raiwawa ne;

Ya ngaddi ta happo hala ie ta heddau he. **8:16** Kita do ngaddi he Ya happo hala ddau, lihappo Ya do napoanne do mola do mira, rowi adho ta Ya he we miha; Ama do pepue Ya ne do era hela'u nga Ya. **8:17** Pa dhara lidara Musa do hure do bhuke mina hedhe: Ne lilolo do petu ne, kinga lilolo ti do dhue ddau. **8:18** Ne do peteleo jhara lua ngi'u Ya dhe, era do dhue ddau -- Ya miha nga Ama do pepue Ya dhe." **8:19** "Ne ama Au ne, nmai pa mii ke?" ne ane ro. Bhale ri Yesus pa ro, "Tade dho Ya ri mu, mina harre lema Ama Ya. Kita do tade Ya ri mu, do bhara tatu ke ta tade lema Ama Ya ri mu." **8:20** Hari-hari ne do pale ri Yesus ne do na hedhe, do pale ri No pa dhara Ammu Deo, pa dhara nga ajha ddau he ri No pa ni, peumu nga patti-patti era jhula doi he. Tapulara dho heddau he do kappe Yesus, rowi do dho dhai dae ne awe ne. **8:21** Ta lii ri ke Yesus pa ro, "Do ta kako Ya, jhe do ta kale Ya ri mu, tapulara do ta made mu pa dhara lubhu harro nga menyilu mu. La era do ta kako dhe nara dho mu ta kako la ni." **8:22** Moko ta lii ke ne mone pereda do Yahudi he, "Wue marra No ta tabbhu-anni rowi ne lii No, 'La era do ta kako Ya dhe, nara dho mu ta dhai la ni.'" **8:23** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Mu hedhe do dakka ngati dha'i dhe, tapulara Ya do dakka ngati dhida nidhe. Mu hedhe ngati raiwawa dhe, Ya dhe adho ngati raiwawa do nadhe. **8:24** Rowi do mina harre ke hakku lii Ya mu, ta do ta made mu pa dhara lubhu harro nga menyilu mu. Jhe do tarra, do ta made pa dhara hari-hari lubhu harro nga menyilu mu, ki do dho parahajha mu, ta do Ya ke dhe, No ne do pale ta: 'YA DO ERA'." **8:25** Ta kebhali ke ro, "Ne pa petu ne au dhe, nadu ke?" **8:26** Bhale ri Yesus pa ro, "Ne nga ke ne guna ri, ta pedai lii nga mu? Hee ko do ae lai ne jhara lua mu, do ta pedae nga do ta pehappo ri Ya penaja nga mu. Tapulara, No do pepue Ya dhe, ne do nara ta parahajha. Jhe do ta pepeke ke ri Ya pa raiwawa dhe ne do dhanno ri Ya ngati No." **8:27** Tada dho ro ne nga ne do pedae ri Yesus nga ro he, ta do pedae jhara lua Ama. **8:28** Rido mina harre ke ta lii ke Yesus pa ro, "Mata ki alle ke ri mu pepe dhede Ana Ddau Raiwawa, do ta toi ke ri mu, ta do ya ke dhe ne do pale ta: 'YA DO ERA', nga do ta toi ri mu, ta do bhule hahhi he ne do tao ri Ya do ngati ngi'u Ya miha. Ne do pale ri Ya, wata ke ngati ne nga ne do ajha ri Ama pa Ya. **8:29** Jhe No do pepue Ya ne, do era hari nga Ya. Ngaddi

dho Ya ta hane miha ri No, rowi ne do jhagge ri Ya wata ke do pemengallo dhara No we." **8:30** Ta alla Yesus pepali hari-hari ne na harre, ae ne ddau he do parahajha pa No. **8:31** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa do Yahudi do parahajha pa No he, "Kinga do muri mada ke mu pedutu nga liajha Ya, do tarra-tarra ke mu ta ana hekola Ya, **8:32** moko do ta tade ke Deo do petu ne ri mu, jhe ri do mina harre ke, do ta golo ke mu peballa kattu." **8:33** "Jhi hedhe ana-appu Abaraham, ngaddi dho jhi ta jadhi naannu ie ta pa nadu we! Ne nga ne lua pedabbho Au nga lipali, 'Do ta peballa kattu mu?'" **8:34** "Do petu tarra ne lii Ya do nadhe," ane Yesus pa ro, "Ddau do tao lubhu-harro nga menyilu, do jadhi ta annu ke ri lubhu harro nga menyilu. **8:35** Jhe heddau naannu adho do nara ta pee halla-anni pa telora a'a-ari, jhe kinga ana do nga era halla-anni pa telora a'a-ari. **8:36** Rowi do mina harre ke, kinga golo ke mu peballa kattu Ana, do balla kattu tarra-tarra ke mu. **8:37** Tarra, do toi ma mu ri Ya ta do ana-appu ri Abraham. Ta mina harre lema, do ddhei mu ta pemade Ya, rowi do dho wae mu ta hamme ne liajha Ya. **8:38** Ne nga ne do ngadde ri Ya pa Ama, naanne ke ne do peke ri Ya. Bhale ri mu do tao ne nga ne ajha ri ama mu pa mu." **8:39** Ta bhale ke ri ro, "Ama-appu jhi Abraham." Ane Yesus pa ro, "Kita do petu-tu ma mu ta ana-appu ri Abraham, do bhara ta tu ke mu ta tao ne lai do tao ri Abraham. **8:40** Ne do pedhae pa mu, lua mola-mira do dhanno ri Ya ngati Deo, tapulara do ddhei mu ta pemade Ya. Abraham adho do tao lai do mina harre! **8:41** ne do tao rowi mu, ne nga ne do tao ri ama mu miha." Bhale ri ro, "Jhi hedhe adho ana-ana ngati lua kenyo-langa-huka. Ama jhi wa ta ke heddau we, Deo we miha." **8:42** Moko ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Kita Deo ma ne Ama mu, moko do tatu ka mu ta do ddhei nga Ya, rowi Ya dhe do dakka ngati Deo. Ne dakka ya adho pedutu nga lua ddhei ya miha, tapulara No ke ne do pepue Ya. **8:43** Tanga mu hakku do tade ne do peke ri Ya? Taga tari do dho makka mu ta dhanno ne liajha Ya. **8:44** Wango ke ne ama-appu mu, jhe ri do mina harre ke hakku tao mu pedute nga lua ddhei ama mu do naanne. Rai tare ti petari-rai, do jadhi ta mone pemade ddau. Ngaddi dho no ta anga jhara nga lua mola mira, rowi pa no adho do era nga lua mola-mira. Kinga tao ke nolua pote nga appi, napoanne ke ne lai do jhamma ne pa no, rowi do

mina harre ke ne amma no ma. No do pote do appi, jhe no ke ne kepue lua pote nga appi ne. **8:45** Tapulara ne do pedae ri Ya lai molamira, jhe taga tari mina harre ke hakku do dho parahajha mu pa Ya. **8:46** Nadu ti telora mu do nara ta peteleo ta do Ya dhe do nga lubhu harro nga menyilu? Kinga lua mola mira ne, ne do peke ri Ya, ta nga mu hakku do dho parahajha pa Ya? **8:47** Ddau do dakka ngati Deo, do pedhanno nga lipedai Deo. Tapulara mu hedhe adho ngati Deo, ri do mina harre ke hakku do dho wae mu ta pedhanno nga ya." **8:48** Ta bhala ke ri do Yahudi he pa Yesus, "Ta do adho ke ta do petu tarra, ne lii jhi ta Au dhe do Samaria do kewajje ri rani?" **8:49** Bhale ri Yesus, "Kewajje dho Ya ri rani. Ya dhe do takke pekerihe Ama Ya tapulara mu, ta kare ta menihe Ya. **8:50** Adho ya do kale ngara tu ngi'u miha. Do era ma hahhi ne do peato lua pekerihe Ya, jhe No ke ne do pehappo hala ne. **8:51** Do petu tarra ne lii Ya dhe, ddau do pedute ne lipedai Ya, adho ke no do ta made ri lohe la lodho do nami-mii ne." **8:52** Moko ta lii ke ne do Yahudi he pa Yesus, "Pa awe nadhe roi tarra-tarra ke ri jhi, ta Au dhe do alle ke pekewajje ri rani. Abraham le miha alla ke pemade, mina harre lema hari-hari nabi. Tapulara ane Au, 'ddau do pedute ne lipedai Ya, made dho ke no lohe la lodho do nami-mii ne.' **8:53** Kinga Abraham mi ha nga hari-hari nabi he alla pemade, Au dhe nadu rike? Ta rihi mina mii ri ko Au ngati ama jhi Abraham!" **8:54** Bhale ri Yesus, "Ki ta do ta kale ngara he Ya tu ngi'u Ya miha, lua napoanne bhule dho nga guna nga-nga. Ne do takke pekerihe Ya, wala dho ke ngati Ama Ya do ege rimu ta Deo mu, **8:55** jhe ne pa petu ne, adho ma No do tade ri mu. Tapulara ri Ya do tade No, jhe ne lipedai No do pedute ri Ya. **8:56** Ama mu Abraham do dhai mengallu dhara ro do ta ngadde ri no, ne lodho unu Ya ne. Do ngadde ke ri no, jhe do mengallu dhara No!" **8:57** Moko ta li ke ne ddau lowe he pa Yesus, "Ne pemuri Au dhe, dhai de dho ta lammi nguru bhue ttau, do ngadde ke Abraham ri Au?" **8:58** Ta bhale ke ri Yesus, "Do tarra-tarra ne lii Ya pa mu: nga do dho metana dae Abraham, do lore keya peera." **8:59** Moko ta pidhi wowadu ke ne do Yahudi he, tu ta tuke Yesus, tapulara ta pe hira-anni ke Yesus jhe langnge No ngati Ammu Deo.

9:1 Pa dhara nga kako Yesus ta ngadde ke ri No heddu do bhaddu rai ti awe ta metana. **9:2** Moko ta kebali ke ne ana hekola Yesus he, "Ama Guru, ta nga ne ddau do nadhe hakku metana nga bhaddu? Taga tari lubhu harro nga menyilu do tao ri no miha, we taga tari lubhu harro nga menyilu do tao ri ina nga ama no?" **9:3** Ta bhale ke ri Yesus, "Hakku bhaddu no, adho taga tari lubhu harro nga menyilu no, jhe adho lema taga tari lubhu harro nga menyilu ina nga ama no, tapulara mita ie ke ta ngadde ri ddau ne kuaha Deo do jhagga pa dhara ngi'u no. **9:4** Pa dhara awe anni lodho ko, do jhamma ke di ta jhagga ne lua jhagga No do pepue Ya dhe. Do dhai ne awe maddha, jhe nara dho ke heddu he ta jhagga. **9:5** Nga era ko Ya pa danni raiwawa do nadhe, Ya ke ne teleo raiwawa ne." **9:6** Ta alla Yesus peli mina harre, ta penyio ke ri No ne ilu No la worai, jhe pehiwo ri No ne ilu No ne nga worai. Ta alla pemina harre, ta pelobe ke ri No pa namada ddau do naanne, **9:7** jhe lii No, "Kako we au la labbho ne tanga-mada au la Eilobo Siloam." (Siloam pa lii rai di 'Ddau pepu'.) Moko ta kako ke ne ddau do naanne la labbho ne tanga-mada no ne. Ta dhai no ta bhale, ta nara ke no ta ngaddi ne nga-nga. **9:8** Ne do rae do kowa no he nga ddau-ddau do ngadde no pa do uru jhara he do era ta hemata-mata ai ta ami ne nga-nga he pa ddau, ta lii ke ro hari-hari, "Adho ke ta no ma dhe ne ddau do tima ta hemata ai ta ami ne nga-nga ne?" **9:9** Era do lii, "Tarra, no ke." Tapulara era ri ma do lii, "Adho, no dhe do miga ta pehela'u worawwu he we ddau do naanne." Tapulara ta lii ke ne ddau do naanne ma miha, "Do tarra ke ta Ya ke Ya ke dhe no." **9:10** Ta kebali ke ro pa ddau no naanne, "Mina mii ne jadhi, hakku nara au ta ngaddi wari?" **9:11** Ta bhale ke ri ddau do naanne, "Ri ddau do ne ngara No Yesus, do pehiwo lubhu hudi, jhe pelobe ma namada ya, jhe lii pa ya, 'Kako au la labbho ne tanga mada au la Eilobo Siloam.' Moko ta kako ke ya. Pa dhara nga labbho ri ya ne tanga mada ya ne, ta nara ke ya ta ngaddi ne nga-nga." **9:12** Ta kebali ke ro, "Nnai ke la mii ne ddau do naanne?" Bhale ri no, "Toi dho ke ri ya ta nai pa mii-mii ri No." **9:13-14** Ne lodho pehiwu worai ne Yesus nga ilu ne, do lakka pa lodho Pengaha-ih. Ta aggo ke ne ddau do naanne ri ddau he la nga do Farisi he. **9:15** Ta kebale ke ri do Farisi he pa ddau do naanne, mina mii ne loro jhara hakku nara no ta ngaddi ne nga-nga. Ta

bhale ke ri ddau do naanne, "Tao ri wolubhu ri No pa na mada ya, jhe labbho ri ya ri ei, moko ta ngaddi he ke ya." **9:16** Ta lii ke do parri ngati do Farisi he, "Do teleo ke ddau do tao lai do naanne ta adho ddau do ngati Deo, rowi adho No do pedhuli nga lodho Pengaha-ihii." Tapulara lii do wala he ri, "Mina mii ne jadhi, ddau do nga lubhu harro nga menyilu ne nara ta tao lua madalae-lua madalae do mina hedhe?" Moko ta jadhi lua pehihu pa telora ro. **9:17** Moko ta kebhalii ke ne do Farisi he pa ddau do naanne ri, "Mina mii pa pe nge au ne jhara lua ddau do peie au ne, hakku nara au ta ngaddi?" Bhale ri ddau do naanne, "Nabi No." **9:18** Tapulara wae dho ta parahajha ne kattu do Yahudi he, ta do ne ddau do naanne do bhaddu tarra pa uru jhara he, tapulara pa dhara awe nadhe do nara ke ta ngaddi wari. Ri do mina harre ke, ta pedoa ke ri ro ne ina nga ama ddau do naanne, **9:19** jhe kebhalii pa ro, "Do tarra ke ne ana mu dhe ta do bhaddu rai ti awe ta metana? Mina mii no ne nara ta ngaddi ri pa dhara awe nadhe?" **9:20** Ta bhale ke ri ina nga ama ddau do naanne, "Do tarra, ta no dhe ana jhi jhe do bhaddu tarra no rai ti awe metana. **9:21** Tapulara mina-mii hakku nara no ta ngaddi bhale wari pa dhara awe nadhe, toi dho ri jhi. Jhe nadu ne do peie no, toi le dho ma ri jhi. Kebhale we pa no ma miha, rowi no miha do kepai ke, do nara ke ta bhale miha ri no." **9:22** Hakku lii ne ina nga ama ddau do naanne mina harre rowi do meda'u ro penaja nga mone pereda do Yahudi he; rowi do hela'u lii ke ro, ta do nadu we do ketarra ta Yesus ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, ie dho ke ta maho la dhara ammu hebhajha. **9:23** Taga tari do mina harre ke hakku ta lii he ke ne ina nga ama ddau do naanne, "Do kepai ke no, kebhalii we pa no ma miha." **9:24** Moko ta pedoe ke ri ro ne ddau do naanne, jhe lii pa no, "Dhede ko au hu pa, ta do ta pali do petu-petarra au. Ne toi ri jhi ne ddau do naanne, dau do nga lubhu harro naga menyilu." **9:25** Moko ta bhale ke ri ddau do naanne, "ddau do nga lubhu harro nga menyilu ko No, adho ko, toi dho ri ya. Tapulara we, hahhi lai ne do toi ri ya, do uru he, ya dhe do bhaddu, jhe pa dhara awe nadhe, do nara ke ya ta ngaddi ne nga-nga." **9:26** Moko ta lii ri ke ro pa no, "Ne nga ne do tao ri no pa au? Mina mii ne tao ri No hakku nara au ta ngaddi?" **9:27** Bhale ri ddau do naanne, "Do alle ke ri ya pepedhire pa mu, tapulara wae dho ri mu ta

dhanno. Ta nga hakku do dho wae ri mu ta dhanno? Wue marra mu do ddhei ta jadhi ana hekola No lema?" **9:28** Moko ta pedaddhe ke ne ddau do naanne ri ro, jhe lii pa no, "Au ke dho ne ana hekola No; adho jhi! Jhi hedhe ana hekola Musa. **9:29** Do toi ke ri jhi ta do alla ke Deo pepedai lii nga Musa. Tapulara jhara lua ddau do nadhe, toi dho ri jhi ta dakka ngati mii No." **9:30** Ta bhale ke ri ddau do naanne, "Dhai madalae tarra, toi dho ma ri mu ta ti mii ne dakka No, tapulara alle ke ya pepeie ri No, hakku nara ke ya ta ngaddi. **9:31** Ri ya miha do toi ke, ta Deo adho do wae ta pedhanno nga ddau do nga lubhu harro nga menyilu, titu wata nga ddau do takke pekerihe Deo we, nga do pedute ne lua ddhei No. **9:32** Rai tare ta era raiwawa, ngaddi de dho ta rangngi ta do era ddau do bhaddu rai ta metana do nara ta ngaddi ne nga-nga. **9:33** Ki do adho ma ne ddau do naanne do ngati Deo, nara dho No ta tao ne nga-nga." **9:34** Ta bhale ke ri ro, "Ne nga? Au dhe do tobo ri lubhu harro nga menyilu rai tare ta metana, ddhei ta ma ajha jhi ri ko ma ri au!" Moko rai ngati awe do naanne ta lii ke ro pa no ta bhole maho la dhara ammu hebhajha. **9:35** Ta rangngi Yesus ta do alle ke pehudhe ne ddau do naanne ngati ammu hebhajha. Ta kale ke ri Yesus ne ddau do naanne, jhe lii pa no, "Parahajha au pa Ana Ddau Raiwawa?" **9:36** Ta bhale ke ri ddau do naanne, "Nadu ke No we Muri? Rubu ko we dhara ta peke pa ya, mita ie ya parahajha pa No." **9:37** Bhale ri Yesus pa no, "Do ngadde ke No ma ri au. No ke do nee do pedai lii dhe nga au pa dhara awe do nadhe." **9:38** "Parahajha ke ya, Muri," ne ane ddau do naanne, jhe mejura no pa hedhapa Yesus. **9:39** Ta lii ke Yesus, "Ne dakka Ya ma danni raiwawa do nadhe, tu ta ma pehappo hala ke, mita ie ddau do bhaddu nara ta ngaddi, jhe ddau do ngaddi jadhi ta do bhaddu." **9:40** Do parri ddau do Farisi do era paanne do dhanno ta do lii mina harre Yesus, moko ta kebhali ke ro pa Yesus, "Ne pedabbho Au, ta jhi hedhe do bhaddu lema ke?" **9:41** Ta bhale ke ri Yesus, "Kita do petu mu ta do bhaddu, moko bhule dho ke mu nga lubhu harro nga menyilu. Tapulara rowi do lii ma mu, 'Do ngaddi ma jhi' na panne ne pa petu ne do pa dhara lubhu harro nga menyilu ke mu."

10:1 "Do petu-petarra ne lii Ya do nadhe: Ddau do maho la dhara bhaddo,

jhe do kewajji jhara kolo lau, adho do lake jhara ubha kelae, ddau napoanne do mena'o nga do raba unu-oha ddau. **10:2** Tapulara ddau do maho jhara ubha kelae, no ke ne mone bhata ki'i he. **10:3** Ne mone jaga ubha kelae bhaddo ne, do ta boka ubha kelae tu mone bhata do naanne, jhe ne ki'i he do ta pedute ne lipedai no ki pedoa ri no ne ngara ki'i hengi'u-hengi'u, jhe lere jhe kalau ro ju la tele. **10:4** Ki dhai ke la tele, ne mone bhata ne do ta kako uru jhara ke pa hedhapa jhe ne naki'i no he do ta pedute ke no ti kejhunga rowi do tade ke ri ro ne lipedai no. **10:5** Ki ddau do wala, adho ro do wae ta pedute, ta ju la'a ta perai we ro ngati ddau do naanne, rowi do adho do tade ri ro ne lipedai no." **10:6** Pedhire ri Yesus ne lipehakku do nadhe, tapulara tada dho ro ne nga ne lua pedabbho Yesus ne. **10:7** Moko ta lii ke Yesus, "Do petu-petarra ne lii Ya do nadhe: Ya ke dhe no kelae tu ki'i he. **10:8** Hari-hari do dakka uru jhara ngati Ya, do mena'o nga do mone raba unu-oha ddau, jhe ne lipedai ro adho do wae ta dhanno ri ki'i he. **10:9** Ya ke ne ubha kelae ne. Nadu do maho jhara Ya do ta helama ke; maho-kelua, jhe nara no nga'a-nginu. **10:10** Ne dakka do mena'o wata ke ta la mena'o we, ta la pemade nga ta la peapa we. Tapulara ne dakka Ya mita ie ke ddau raiwawa ta na ra muri mada -- muri mada pa dhara kereja-kenata. **10:11** Ya ke ne mone bhata do woie ne. Mone bhata do woie do ta jhole ne ngi'u no tu naki'i-naki'i no. **10:12** Ddau nga'a-kehiwa, do adho mone bhata jhe do adho lema mone unu ki'i he, kinga dakka ngaka addu, do ta meda'u ke jhe perai, jhe hani ne ki'i he, ki ngadde ri no ta dakka ne ngaka addu ne. Moko ne naki'i do na harre ta luru he ke, jhe menyabbha keballi-bali ri ngaka addhu do naanne. **10:13** Ne ddau nga'a kehiwa do naanne do ta perai, rowi hakku jhagga no taga tari do nga'a kehiwa he we no. Adho do era nga lua pedhuli nga naki'i-naki'i he. **10:14-15** Ya ke ne mone bhata do woie ne. Mina mii ne tade Ya ri Ama, jhe ne tade Ama ri Ya, mina harre lema ke ne tade Ya ri naki'i-naki'i Ya he, jhe ro lema do tada ri Ya. Do ta jhole ri Ya ne ngi'u Ya tu ro. **10:16** Hee ri ko ne naki'i-naki'i do wala ri do unu ri Ya lema adho do maho ma kejie naki'i do na hedhe. Ro lema do jhamma ta kewolo ri Ya, jhe do ta dhanno lema ri ro ne lipedai Ya. Ro hari-hari do ta jadhi ta hekewolo naki'i ke, jhe ne mone bhata ne heddau we. **10:17** Do ddhei

Ama nga Ya rowi do jhole ri Ya ne ngi'u Ya, mita hamme wari ri Ya.

10:18 Bhule dho ie ta heddau do nara ta aggo wari ngati Ya. Jhe ki jhula ri Ya, do jhula pedutu nga ddhei Ya ma miha. Do nga kuaha Ya tu ta jhole no, jhe do nga kuaha lema Ya ta aggo no bhale wari. Naanne ke ne tenge do hamme ri Ya ngati Ama." **10:19** Taga tari do lii mina harre Yesus, moko ta jhari ke ne do Yahudi he ta pehala. **10:20** Ae ne do lii, "Alle ke No pekewajje ri rani. Do wujhu No dhe! Tanga ke mu hakku pedhanno nga No?" **10:21** Tapulara era lema do lii, "Ddau do kewajje ri rani, adho do nara ta pedai lii mina hedhe. Nara wango ta peie do bhaddu, jhe nara ta ngaddi wari?" **10:22** Pa Yerusalem, do era pa dhara pehenge ri ddau he ne Lodho Pemeringe Ammu Deo ne. Pa awe naanne, do awe meringi. **10:23** Do pa dhara nga kako Yesus pa Kehale Salomo, do pa dhara Ammu Deo ne. **10:24** Pa awe naanne ta dakka ke ne do Yahudi he la pekupu pekehero Yesus. Ta lii ke ro, "Hape la mii ke Au dhe ne hani jhi pekepapi? Pika ko we Au molo-mola, ki do tarra-tarra ke ta Au ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne?" **10:25** Bhale ri Yesus, "Alla ke Ya peli pa mu, tapulara wae dho mu ta parahajha. Ne lai-lai do jhagga ri Ya pa dhara nga Ama Ya, do nara ke ta peteleo ma ne jhara lua Ya. **10:26** Wae dho mu ta parahajha rowi do adho mu do maho ta naki'i-naki'i Ya. **10:27** Naki'i-naki'i Ya do pedhanno nga lipedai Ya. **10:28** Do tada ro ri Ya, jhe do pedute Ya ri ro. Pa ro do wie ri Ya muri mada do petu nga do peloro ne, jhe do pelohe la lodho do nami-mii ne, adho ke ro do ta made ri. Bhule dho heddau he do nara ta raba ro ri ti dhara wolaabba Ya. **10:29** Ama Ya ke ne do alla pejhula ro pa Ya, jhe do kerihi ngati hari-hari. Jhe bhule dho ie ta heddau he do nara ta la raba ro ngati dhara wolaabba Ama. **10:30** Ya nga Ama do jadhi ta hahhi we." **10:31** Moko ta aggu wowadu ke ne do Yahudi he ta tuke Yesus. **10:32** Tapulara ta lii ke Yesus pa ro, "Do ngadde ke Ya ma ri mu ta do alla ke petao lai do woie, lai do lii Ama pa Ya. Ngati hari-hari do na harre, do nami ke we ne do hala ne, hakku ddhei mu ta tuke Ya ri wowadu?" **10:33** Ta bhale ke ri do Yahudi he, "Adho taga tari lai-lai do woie do tao ri Au he, ne ddhei jhi ta tuke Au ri wowadu, tapulara taga tari Au do kare do menihe Deo. Au heddau ddau raiwawa, ddhei ta peja'a-anni ne ngi'u Au ta jadhi Deo." **10:34** Moko ta bhale ke ri Yesus, "Ta do adho

ke pa dhara Buku Lipedara mu do hure do bhuke; ane Deo, 'Mu hedhe, do deo lema?' **10:35** Do toi ri di, ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do tuu lohe la lodho do nami-mii ne ke. Hakku, ki ri Deo do pali ke ta 'deo' pa ddau-ddau do hamme ne lipedai No, **10:36** ta nga mu hakku lii pa Ya ta do ta kare-menihe Deo, ri do pali Ya dhe ta Ana Deo? Jhe Ya dhe do pidhe ri Ama, jhe pepue Ya ma raiwawa do nadhe. **10:37** Ki do adho Ya do jhagge ne lua jhagga do lii Ama pa Ya, bhole parahajha we nga Ya. **10:38** Tapulara rowi do jhagge ri Ya ne lua jhagga do lii Ama ne pa Ya, parahajha we pa ne nga ne do tao ri Ya he, maji lema mu ta do dho parahajha pa Ya. Jhe ri do mina harre ke ta toi nga ta tada ke mu mu ta do Ama do pee ma ta jadhi hahhi nga Ya, jhe Ya lema do pee ta jadhi hahhi we nga Ama." **10:39** Moko ta kele ke ri ro ne loro jhara tu ta kappe Yesus, tapulara ta peludu-anni ke Yesus ngati ro. **10:40** Ta bhale ke Yesus la hebhakka Loko Yordan, la era pejhiu Yohanes do uru he, jhe pee No pa ni. **10:41** Ae ddau ne dakka la nga No. Ta lii ke ro, "Yohanes tao dho lua madalae-lua madalae, tapulara hari-hari ne do pale ri no jhara lua ddau do nadhe do petu." **10:42** Moko ae ne ddau pa ni do parahajha pa Yesus.

11:1 Era heddau do pee pa Betania, ne ngara no Lazarus, do pee hela'u-la'u nga nawanni no Marta nga Maria. **11:2** Maria ke ne mobanni do tude rubhebho Muri ne ri eiloko-wwau-mangngi, jhe hae ri rukattu no. Pa dhara hewari, ta lakka ri paddha ke Lazarus. **11:3** Ta pedhai lii ne nawanni he hari do dhue pa Yesus nga lii, "Muri, nee ke ne namone jhi ne, do ddhei Muri ne, nee ke do paddha." **11:4** Ta rangnge ri Yesus ne lii do naanne, ta lii ke No, "Jadhi dho No ta made rowi banyaki do nadhe. Hakku jadhi ne nadhe. Hakku jadhi ne nadhe, mita pekelode Deo ke, jhe hari lema, mita ri no, Ana Deo ta pekelode ke." **11:5** Yesus do hajha nga Marta, Maria nga Lazarus. **11:6** Tapulara ta rangnge ne lipaddha Lazarus ne, ta pekebakka-anni ko ke Yesus pa anne dhue lodho ri. **11:7** Ta alla pemina harre, jhe itu lii Yesus pa ana hekola No he, "Mai we di ma bhale la Yudea." **11:8** Ta bhale ke ri ro, "Ama Guru, ta itu kowe ne do Yahudi he, ddhei ta take Muri ri wowadu, jhe pa awe nadhe ri, ddhei ke Ama ta

bhale ri la ni?" **11:9** Ta lii ke Yesus pa ro, "Ta do adho dhe ngine, ki anni-lodho, ne tui ne ta henguru dhue ja? Ddau do kako pa awe anni lodho, adho no do ta kedune rowi do ngadde ri no ne teleo raiwawa dhe. **11:10** Tapulara ddau do kako pa dhara awe maddha, do ta kedhune no, rowi do adho do era ne teleo pa no." **11:11** Mina harre ke ne lii Yesus. Ta alla pemine harre ta lii ri ke No, "Ihi-anga di Lazarus, nnai ke do bba'i, tapulara do ta kako ke Ya la peree no." **11:12** Ta lii ke ne ana hekola Yesus he, "Muri, ki do ta bba'i ke we Lazarus, do medae ma no ta ie." **11:13** Ne pedabbho Yesus hakku lii No mina harre, ta peke ta do alla ke Lazarus pemade. Pa dhara peira ri ana hekola he, ne pedabbho Yesus do naanne, ta do ta bba'i mi pa tima he we Lazarus. **11:14** Ro do mina harre ta lii mola-mola he ke Yesus pa ro, "Alla ke Lazarus pemade. **11:15** Tapulara, do mengallu dhara lema Ya, ri do adho Ya do era pa ni, rowi do rihi ie tu mu, mita nara mua ta parahajha. Mai we doi ma kako la nga Lazarus pa dhara awe nadhe." **11:16** Tomas do pedoe lema ta "Do kedue" ne, ta lii ke no pa ihi-anga no he, "Mai we di ma pedute No, la'a we nota made le di hela'u-la'u nga No!" **11:17** Ta dhai Yesus la era do naanne, appa lodho ke Lazarus ne alla pemade. **11:18** Betania do peumu nga Yerusalem, era ma ne jjhau ne ta tallu kilo he. **11:19** Do ae ke ne do Yahudi do dakka la heahu Marta nga Maria tu ta lii-anga nga ro, ri lua made Lazarus namone ro ne. **11:20** Ta dhai ta rangnge ri Marta ta do dakka ke Yesus laanne, ta mahhu-anni ke no la peabu nga Yesus, bhale Maria do pee pa ammu we. **11:21** Ta lii ke Marta pa Yesus, "Muri, ki ta do era he Muri pa dhe, awe do naanne, do bhara tatu ta do dho made ne tuahhu jhi ne. **11:22** Maji lema ta mina harre, toi ma ri ya ta do pa dhara awe nadhe lema do ta wie ma ri Deo, ne nga we ne do ame ri Muri." **11:23** Ta lii ke Yesus pa Marta, "Namone mu ne do ta muri bhale wari." **11:24** Ta bhale ke ri Marta, "Toi ma ri ya, ta do ta kaddhi bhale wari Lazarus, kinga dhai ta pekaddhi bhale wari ddau do made pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa." **11:25** Ta lii ke Yesus pa Marta, "Ya ke ne do wie muri mada nga do pekaddhi ddau do made. Ddau do parahajha pa Ya do ta muri no, maji lema ta do alla ke pemade. **11:26** Jhe ne ddau do muri, do parahajha pa Ya, made dho ke no lohe la lodho do nami-mii ne. Parahajha au pa lai do naanne?" **11:27** Bhale

ri Marta, "Muri, parahajha ya ta Muri ke ne Ana Deo ne, Duae Mone mai-Mone golo ne do dakka ma danni raiwawa do nadhe." **11:28** Ta alla Marta pelii mina harre, ta kako ke no la pedoe Maria, tuahhu no ne, jhe pekewure ri no pa Maria, "Nee ke Ama Guru pa dhe, jhe do nmai ta kebhale au." **11:29** Ta rangnge mina harre, ta kaddhi ke Maria nga henginga, jhe kako la peabu nga Yesus. **11:30** Pa dhara awe do naanne, adho dae Yesus do maho la dhara rae ne. Do era ko ma No, pa era peabu Marta ne nga No. **11:31** Ta ngadde ta kaddhi Maria nga henginga-nginga la tele, ta pedute le ke ri ro, rowi pa dhara penge ro, do ta la tangi la raidare ne. **11:32** Ta dhai Maria la nga Yesus, jhe ngadde Yesus ri No, ta la lakku rutu ke no pa hedhapa Yesus jhe lii, "Muri, kita do era he Muri pa dhe, pa awe naanne bhara tatu ne namone ya ne made dho." **11:33** Ta ngadde Maria do tangi ri Yesus, mina harre lema ne do Yahudi do penau nga Maria he, ta hedui ke ne ade Yesus, jhe ruba dhara No nga Maria. **11:34** Moko ta kebhale ke ri Yesus pa ro, "Nnai pa mii no ne pedane ri mu?" Bhale ri ro, "Mai we la heleo ri Muri." **11:35** Moko ta tangi ke Yesus. **11:36** Ta lii ke ne do Yahudi he, "Heleo we, dhai tarra No ne hajha nga Lazarus!" **11:37** Tapulara hagghe era do lii, "Do bhaddu nara ma ri No ta peie, ta nga ri No hakku do dho labbe le Lazarus mita do dho made?" **11:38** Do dhai ruba dhara tarra Yesus, moko ta kako ke No la raidare ne. Ne raidare ne hewue ro'a lie jhe henabbhe ri wowadu do warena. **11:39** Ta lii ke Yesus, "Riho ko ne wowadu do napoanne." Ta bhale ke ri Marta tuahhu do made ne, "Wo Muri ya, appa lodho ke no ne alla pepedane. Do bhara tatu ke ta do dhai wwau ke no." **11:40** Ta lii ke Yesus pa Marta, "Adho do alla ke Ya pelii pa au ngine ne: Kinga parahajha au, do ta ngadde ri au mina mii ne mone-ae higa Deo!" **11:41** Moko ta riho ke ri ro ne wowadu ne. Ta alla pemina harre ta tengara ke Yesus la liru jhe pali, "Ama, peha'e ri Ya ne kolo lii ie-ae pa Ama, rowi do alle ke pedhanno nga tanae Ya ri Ama. **11:42** Do toi ri Ya ta do era loro ma Ama pa dhara dhanno nga tenae Ya, tapulara do ta pale ri Ya ne nadhe, tu ddau-ddau do era pa dhe; mita ie ke ro ta parahajha, ta do Au ke ne do pepue Ya." **11:43** Ta alla pemina harre ta peka ke Yesus nga lipeka do maddu, "Lazarus, mahhu-anni we au!" **11:44** Moko ta mahhu-anni ke

ne ddau do alla pemade do na anne. Ne ruai nga rubhebho no, era do keboore ko ri bhalla keboro he. Ta lii ke Yesus pa ddau do era paanne, "La ma'i ko ne bhalla keboro kae no he mita nara no ta kako nga woie." **11:45** Ae ne do Yahudi do la heaho Maria he do parahajha pa Yesus, ta dhai ta ngadde ri ro ne lai do naanne. **11:46** Tapulara do parri ddau ti telora ro, era do kako la nga do Farisi he ta la peke ne nga ne alle petao ri Yesus ne. **11:47** Rido mina harre ke ne do Farisi he nga kattu-kattu mone tunu-menahu he ta tao lua peowu ke nga Kattu-katu Aigama he. Ta lii ke ro, "Ne nga ke ne do jhamma ta tao ri di? Ne ddau do nadhe, do ae ke ne lua madalae do tao ri No. **11:48** Kinga ta hane loro ri di mina hedhe do medae ke hari-hari ddau ta parahajha pa No. Jhe dai ne pedakka, ta dakka he ke mone peredda Roma ta ma peape ne Ammu Deo dhe nga hari-hari ddau-rai di!" **11:49** Heddau ti telora ro, ne ngara no Kayafas, kattu mone-ae ngati mone tunu menahu pa ttau do naanne, Ta lii ke, "Mu hedhe tada dho nga-nga. **11:50** Ta do dho toi ke rowi mu, ta do taga ddau-rai, do rihi ie heddau ddau ta made, ngati apa kerewe-rai hari-hari ddau-rai?" **11:51** Do ne pa petu ne, ne lii Kayafas mina harre, adho dakka ngati penge no miha. Tapulara mi heddau kattu mone-ae ngati mone tunu menahu pa ttau do naanne, ta pedara ke no, ta do ta made Yesus tu do Yahudi. **11:52** Jhe do adho ta tu do Yahudi he we tapulara lema tu ta keworo nga ta peheujhu-headde ne ana-ana Deo do menyabbha kebali-bali he. **11:53** Jhari ngati lodho do naanne ta pehela'u-lii ke ne mone pereda do Yahudi he ta pemade Yesus. **11:54** Ri do mina harre ke ngaddi dho ke ta pehhau-anni pa telora ddau lowe he pa kejie do Yahudi he. Ta pekaddhi ke Yesus ngati Yudea la hewue rae ne ngara rae do naanne Efraim do peumu nga kebhalla-ae. Ta pee ke No pa ni hela'u-la'u nga ana hekola No he. **11:55** Pa awe naanne do hedhara ke ne awe nga'a Kewahhu Paskah Yahudi. Ae ke ddau ngati roa nga kejobho do kao la Yerusalem tu ta la pekako ne lua pemmau-anni nga do dho dhai dae la lodho nga'a kewahhu do naanne. **11:56** Ta kale ke Yesus ri ro, jhe dhai ta awe ta pekupu ne pa Ammu Deo, ta lii ke ro heddau pa heddau "Mina mii pa penge mu? Wue marra No ta do dho dakka ma dhara lua nga'a kewahhu do nadhe." **11:57** Hakku lii ro mina harre, rowi do alla ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu

pepemahhu lipereda, mita ie ta nadu we ne do toi ne era pee Yesus, do jhamma ke ta pika pa ro, mita nara ri ro ta kappe No.

12:1 Anna lodho nga do dho dhai ne Lodho Nga'a Kewahhu Paskah ne, ta kako ke Yesus la Betania. Pa anne ke ne era pee Lazarus do alle pepekaddhe ri Yesus ngati dhara made ne. **12:2** Pa ni ta pemoko nga'a-nginu ke ro tu Yesus, jhe Marta ne do pemoko ne. Lazarus nga tamu-tamu he do mejaddhi hela'u-la'u nga Yesus ga nga'a. **12:3** Ta dhai ta dakka ke Maria nga aggu eiloko wwau mangngi era ma ta hetenga liter he ne ae, do dhai maha ne kebhue. Ta tude ke ri Maria pa rubhebho Yesus ne eiloko wwau mangngi do naanne, jhe hae ri rukattu no. Ta keopo ke ne ha'e ne wwau-mangngi pa hari hewue dhara ammu do naanne. **12:4** Tapulara ta lii ke Yudas Iskariot heddau ngati telora ana hekola Yesus he -- do pewie Yesus ne, **12:5** "Tanga hakku do dho pewie we ne eiloko wwau mangngi do nadhe nga kebhue tallu ngahu doi mela pudi, jhe pebhagi ne doi do na harre pa do kehia nga gahara?" **12:6** Hakku lii Yudas mina harre adho taga tari do heleo ri no ne do kehia nga gahara he, tapulara rowi no mone mena'o. Do kinga marra do ta aggu ri no ne doi ro he do peparru pa no, rowi no ne mone takka doi. **12:7** Tapulara ta lii ke Yesus, "Hane no petao ri mobanni do napoanne. Ne do tao ri no dhe tu ta pemoke ne lua pedane Ya ke. **12:8** Do kehia nga gahara do era loro ma patelora mu, tapulara Ya dhe adho ke do ta era ri nga mu." **12:9** Do ae ke ne do Yahudi he do rangngi ta do era ke Yesus pa Betania, ri do mina harre ke ta kako ke ro la ni. Ne kako ro la ni adho ke ta taga hewe, tapulara lema do ddhei ta la heleo Lazarus do alle pepekaddhe ti dara made ne ri Yesus. **12:10** Taga ri lai do naanne ke, hakku ne kattu-kattu mone tunu menahu he do ddhei ke ta la pemade Lazarus le; **12:11** rowi taga ngati no ke hakku ae ke ne do Yahudi he do perai ngati ro jhe parahajha pa Yesus. **12:12** Bhale ma jhammi-ae he ta rangngi ke ne ddau he lowe do kako la rame nga'a kewahhu Paskah he, ta do petelora rujhara ke Yesus ta ju la Yerusalem. **12:13** Moko ta kako ke ro la aggu rrau palem jhe la mate Yesus, jhe nga hodha nga kelele, "Wue waje we Deo pedhede-pekelode. Medii melatu tu No do dakka nga ngara Deo. Helama

tona ie tu Duae do Israel!" **12:14** Moko ta nara ke Yesus hengi'u keledai najawi, ta menya'e ke ri Yesus ne nakeledai do naanne. Moko ta tobo ke ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo: **12:15** "Bhole meda'u wo peteri Sion! Heleo we, naanne ke ne Duae unu mu ne, do nga menya'e hengi'u keledai najawi!" **12:16** Pa dhara awe naanne, hari-hari ne harre adho dae do teleo pa ana hekola Yesus he. Tapulara ta alle Yesus pepekelode ri lua made No ne, jhe itu henge ri ro ta do ne nga ne do tao ri ddau he penaja nga Yesus ne, do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo jhara lua No. **12:17** Ne ddau-ddau do era le pa dhara awe pedoe Lazarus ne ri Yesus ngati dhara ro'a ne, jhe pemure ngati made ne, do pee ke nga pepeke ne jhara lai do naanne. **12:18** Rido mina harre ke ta kako ke neddau lowe he langa Yesus, rowi do rangngi ke ri ro ta do No ke nedo tao lua madalae do naanne. **12:19** Moko ta lii ke ne do Farisi he, heddau pa heddau, "Nara dho ke di ta tao lai ne nga-nga ri! Heleo miha we, hari hewue rai wawa hhai ke la pedute No!" **12:20** Pa telora ddau-ddau do kako la Yerusalem he tu ta la wie hu nga mejura pa lodho nga'a kewahhu do naanne, do era lema do parri ddau do Yunani. **12:21** Ta dakika ke ro la nga Filipus, jhe lii ro, "Tuahhu, kita nara he, jhi ddhei ta peabu ko nga Yesus." (Filipus do ngati Betsaida pa Galilea.) **12:22** Moko ta kako ke Filipus la peke ne lai do naanne pa Andreas, jhe dhai ri ro hari do dhue la pedhae pa Yesus. **12:23** Ta lii ke Yesus pa ro, "Dhai ke ne awe pa Ana Ddau Raiwawa ta pekelode. **12:24** Do petarra-tarra ne lii Ya do nadhe: Ki do dho kojhe dae henamuhi gandum la ro'a worai jhe made, do ta pee ma no ya henamuhi. Tapulara kinga made ne namuhi gandum do naanne jhe itu nara no ta bhabbha tade ae. **12:25** Ddau do ddhei nga muri mada no, ne muri mada no do naanne do ta ele ngati no. Tapulara ddau do padhu nga muri mada no pa danni raiwawa do nadhe, do piare-peloje ke ne muri mada no tu muri mada do petu nga do peloro ne. **12:26** Ddau do ddhei ta pemoke Ya do jhamma ke no ta pedute Ya; mita ie ne ddau do pemoke Ya ne, ta era hela'u-la'u nga Ya pa mii we Ya ne era. Ddau do pemoke Ya do ta takke pekerihe ri Ama Ya." **12:27** "Ne ade Ya, do dhari tarra ke ne hedui, ne nga ke ne do jhamma ta pale ri Ya pa dhara awe nadhe? We do jhamma Ya ta lii, pelude kowe Ya ngati awe do nadhe?"

Tapulara ne dakka Ya ma tu ta ma narro ma lake ne awe lua hedui-herui do nadhe ke. **12:28** Ama pekelode we ne ngara Au!" Moko ta rangnge ke ne lipedai ngati liru do pali mina hedhe, "Alle ke pepekelode, jhe do ta pekelode ri." **12:29** Ae ne ddau do era paanne do rangnge ne lipedai do naanne. Ta lii ke ro, "Lii kedarru dhorro do nanidhe!" Tapulara era lema do lii, "Adho dhorro! Naju Deo ne do pedai lii nga No!" **12:30** Moko ta lii ke Yesus pa ro, "Hakku perangnge ne lipedai do nadhe, adho ta tu Ya, tapulara tu mu. **12:31** Dhai ke ne awe ta wole ne raiwawa do nadhe; awe nadhe ke ne pejharre ne mone higa pa raiwawa do nadhe. **12:32** Tapulara ta dhe, ki nga alle ke pepekelode pa danni raiwawa, do ta happi ke ri Ya hari-hari ddau ma nga Ya." **12:33** Hakku lii No mina harre tu ta peteleo mina mii ne loro jhara lua made No. **12:34** Ta lii ke ne ddau lowe he pa No, "Pedutu nga Buku We jhi, ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne do ta muri lohe la lodho do nami-mii ne. Mina mii ne nara Au ta lii, ta do Au ke ne Ana Ddau Raiwawa ne do jhamma ta pedhede pa danni raiwawa dhe? Nadu ke ne Ana Ddau Raiwawa ne?" **12:35** Ta bhale ke ri Yesus, "Wata ke pa dhara hemelila he we teleo ne, ne era pa telora mu. Hakku ri ro mina harre ke, kako we nga era ko ne taleo ne, mita do dho abo ri kerabba ne. Ddau do kako pa dhara kerabba, toi dho ri no ta ju la mii no. **12:36** Parahajha we mu pa teleo ae, nga era ko ne teleo ne pa telora mu, mita ie mu ta jadhi ana-ana teleo." Ta alla Yesus pelii mina harre, ta langnga ke No ngati anne, jhe wae dho ke No ta pengaddi-anni ri pa ro. **12:37** Maji lema ta do ae ke ne lua madalae do tao ri Yesus pa hedhapa ro, parahajha dho ro pa Yesus. **12:38** Moko ta tobo ke ne do pale ri nabi Yesaya, "Muri, nadu ke we ne do ta parahajha nga lii pika jhi? Pa nadu ke ne pedhelo ne kuaha Muri?" **12:39** Taga ri do mina harre ke hakku do dho parahajha ro, rowi do alla ke pepa li lema Yesaya, "Ne lii Deo, **12:40** 'Do ta pebhaddu ke ri ya ne namada ro, ta peketi-ketinga ke ri ya ne ade ro; mita ie ne namada ro ta do dho ngaddi ne nga-nga, ne penge ro nara dho ta tada nenga-nga. mita do dho bhale ri ro ma nga Ya. moko do ta peie ke ro ri Ya.'" **12:41** Hakku lii Yesus mina harre rowi do alle ke ri no pengadde ne lua ketoo nga kolodo Yesus, nga pedae ne jhara lua No. **12:42** Maji lema ta mina harre ae ma ddau, rihi-rihi ti telora mone pereda do Yahudi he do

parhajha pa Yesus. Tapulara bhani dho ro ta peteleo-anni, rowi do meda'u ro nge ta do dho o'o ne do Farisi he ta maho ro la dhara ammu hebhajha. **12:43** Do rihi ddhei ro ta nara lipuji ngati ddau raiwawa, ngati lua takka pekerihi ro ri Deo. **12:44** Moko ta lii ke Yesus, "Ddau do parahajha pa Ya, adho ta parahajha pa Ya he we, tapulara parahajha pa No do pepue Ya ne. **12:45** Jhe nadu do ngadde Ya, do ngadde No le ma ke do pepue Ya ne. **12:46** Ne dakka ya ma danni raiwawa dhe do mii teleo, mita ie hari-hari ddau do parahajha pa Ya, bhole pee ri pa dhara kerabba. **12:47** Ddau do dhanno nga tenae ne lipedai Ya, jhe do dho pedute ri no -- adho Ya ne do ta wole no. Rowi ne dakka Ya adho ta ma wole raiwawa do nadhe, tapulara tu ta wie ne lua helama tona ie tu no. **12:48** Ddau do nyakke Ya nga do dho dhanno ne lipedai Ya, do era ma ne do pehappo hala no. Lipedai do pedhae ri Ya ne, ne do ta pehappo pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa. **12:49** Rowi ngaddi dho Ya ta pedai lii ngati lua ddhei Ya miha, Ama do pepue Ya ke ne, No ke ne do pere da pa Ya ne nga ne do jhamma ta pedae ri Ya. **12:50** Jhe do toi ri Ya, ne do pere da ri No ne do wie muri mada do petu nga do peloro ne. Moko ne do pedhae ri Ya ne, do hela'u ke nga do ajhe ri Ama pa Ya."

13:1 Ti helodho nga do dho dhai dae la lodho nga'a kewahhu Paskah ne, do toi ke ri Yesus ta do dhai ke ne awe ne, ta hane ne raiwawa do nadhe, tu ta bhale la nga Ama No. Do hajha-do ddhei No nga ddau-ddau do jadhi ta unu-oha No, jhe do pee No nga hajha nga ddhei nga ro tade la pedakka rahi. **13:2** Yesus nga ana hekola No he do era pa dhara ta nga'a pa awe maddha. Ri wanga do alle ke pepemaho ne lua ddhei no pa dhara ade Yudas ana Simon Iskariot tu ta pewie Yesus. **13:3** Do toi ke ri Yesus ta do alle ke pejhole ri Ama, hari-hari higa nga kuaha pa No. Do toi lema ri No, ta do No do dakka ngati Deo, jhe do ta bhale la nga Deo ma. **13:4** Ri do mina harre ke, ta titu ke No, jhe boke ne juba No jhe akke ne kelebho No ri hadu. **13:5** Ta alla pemina harre ta ihe ke ri No hewue bita ri eiloko, jhe jhari ta lonye ri No ne rubhebho ana hekola No he, jhe heka ri No pekemangu ri hadu do akke pa kelebho No ne. **13:6** Ta dhai No la nga Petrus, ta lii ke Petrus pa No, "Muri, mina mii ne jadhi, ta Muri ri ne do

ma lonye ne rubhebho ya?" **13:7** Ta bhale ke ri Yesus, "Pa dhara awe nadhe tada de dho au dae ne do tao ri Ya dhe, tapulara do ta toi ma ri au hine." **13:8** Ta lii ke Petrus, "Bhole Muri eeh. Bhole lonye tu-tu ri Muri ne rubhebho ya!" Tapulara ta lii ke Yesus, "Ki dho lonye ke ri Ya ne rubhebho au, moko au bhule dho ke nga lua pedu nga Ya." **13:9** Ta lii Simon Petrus, "Ki do mina harre ma Muri, bhole ta rubhebho dhe we, tapulara ruai nga kattu ya lema!" **13:10** "Ddau do alle ke pejhiu-ei, do mmau ke hari heddau," ane Yesus pa Petrus, "Tenge dho ke no ta pemoo ri, titu wata rubhebho ne ke. Mu hedhe do mmau ke tapulara adho hari-hari." **13:11** (Do toi ke ri Yesus ta nadu ne do ta pewie No ne. Ri domina harre ke hakku lii No, "Do mmau ke mu, tapulara adho hari-hari.") **13:12** Ta alla pelonye ne rubhebho ro hari-hari ri Yesus, ta pake wari ke ri No ne juba No ne, jhe mejaddhi ri. Moko ta lii ke No pa ro, "Tada ke mu ne nga ne itu ta alle petao ri Ya ne penaja nga mu? **13:13** Pedoe Ya ri mu ta Guru nga Muri. Jhe do petu ta do mina harre. **13:14** Kinga Ya do mii Guru nga Muri unu mu, alla ke pelonye ne rubhebho mu, do jhamma ke mu ta lonye ne rubhebho mu, heddau ri heddau. **13:15** Do wie ke ri Ya ne telia do woie pa mu, mita ie ke ri mu ta tao ne nga ne do alle petao ri Ya pa mu. **13:16** Do petu-petarra ne lii Ya do nadhe: He ddau naannu rihi dho no ngati muri no, jhe heddau ddau-depu, rihi dho ngati do pepue no ne. **13:17** Ki do toi ke ri mu hari-hari ne na hedhe, mangngi nga mengallu dhara ke tu mu ki nga tao ri mu. **13:18** Ne nga ne do pale ri Ya do nadhe, adho jhara lua mu hari-hari. Do toi ke ri Ya, nadu-nadu ne do alla pepidhi ri Ya. Tapulara ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do jhamma ke ta jadhi, 'Ddau do nga'a hela'u nga ne, do ta pelawa nga Ya.' **13:19** Ne pedhae ri Ya ne lai napoanne pa mu pa dhara awe nadhe, nga do dho jadhi dae, mita kinga dhai ke ta jadhi hine ne lai do naanne, ta parahajha ke mu, ta do Ya ke ne do pale ta YA DO ERA. **13:20** Tarra-tarra do petu ne lii Ya do nadhe: Nadu ne do hamme ne ddau do pepue riya ne, napoanne nnau mii hamme Ya ke. Jhe nadu do hamme Ya, napoanne nnau mii hamme No ke do pepue Ya ne." **13:21** Ta alla Yesus pelii mina harre, dhai hedui ke ne ade No. Moko ta lii ke No, "Do petu tarra ne lii Ya do nadhe, Heddau ti telora mu do ta pewie Ya." **13:22**

Ta peketarri ke ne ana hekola No he, heddau nga heddau nga dhai madalae, rowi toi dho ri ro, ta nadu ke ne do naanne. **13:23** Ne ana hekola do rihi ddhei ne Yesus do mejaddhi pa hebhakka keraha Yesus. **13:24** Ta wiu-ai ke Simon Petrus pa no, mita ie no ta kebhali pa Yesus, ta nadu ke ke do ane Yesus ne. **13:25** Moko ne ana hekola do naanne ta peumu-anni ke nga Yesus, jhe kebhali, "Na du ke no we Muri?" **13:26** Bhale ri Yesus, "Ddau do wie ri Ya ne roti do pehabbho la dhara mago ne, no ke do naanne." Moko ta aggo ke ri Yesus ne roti ne hekedalli, jhe pehabho la dhara mago ne, jhe jhole ne roti do naanne pa Yudas ana Simon Iskariot. **13:27** Ta alle dhangnge pehamme ne roti do naanne ri Yudas, ta maho dhangnge Wango nga henginga la dhara ade no. Moko ta lii ke Yesus pa no, "Henginga we au ne tao ne nga do ddhei ta tao ri au." **13:28** Bhule dho heddau ti telora ro do mejaddhi he do toi ta nga hakku lii Yesus mina harre pa Yudas. **13:29** Era ma do penge ta do pepue ta la walli ne nga-nga Yudas ri Yesus, tu lai tao do naanne, kiadho ta la wie doi hudi he pa do kehia nga gahara -- rowi Yudas do mone parru doi ka ro. **13:30** Ta alle pehamme ri Yudas ne roti do naane, ta mahhu-anni dhangnge ke no la tele. Awe naanne do maddha ke. **13:31** Ta ludu Yudas, ta lii ke Yesus, "Pa dhara awe nadhe ke, do ta pekelode ke Ana Ddau Raiwawa, jhe Deo do ta pekelode ke pelake jhara No. **13:32** Ki pekelode ke Deo pelake jhara No, No lema do ta pekelode ke ri Deo, pelake jhara No. No lema do ta pekelode ke ri Deo pelake jhara ngi'u No miha. Rihi ri ti naanne do ta pekelode ke No nga henginga. **13:33** Wo ana-ana Ya, adho ke Ya do ta tui ri ne era nga mu. Do ta kale ke Ya ri mu, tapulara mii do alla ke Ya pelii pa mu, la era kako Ya dhe, nara dho mu ta dhai la ni. **13:34** Ta wie ke ri Ya ne lipereda do wowiu pa mu: Pehajha-peddhei we mu heddau nga heddau. Hela'u le mii Ya ne ddhei nga mu, mina harre le ke mu ne jhamma ta pehajha-peddhei heddau nga heddau. **13:35** Kinga pehajha-peddhei ke mu heddau nga heddau, do ta toi ke ri hari-hari ddau ta mu ke ne ana hekola-ana hekola Ya." **13:36** Ta kebhali ke Petrus, "Muri, do ddhei ta la mii ke Muri?" Ta bhale ke ri Yesus, "La mii ne era kako Ya, nara dho ri au ta pedute pa dhara awe nadhe. Do medae ma ta pedute Ya ri au hine." **13:37** "Muri, ta nga hakku do dho nara ri ya ta pedute pa dhara awe

nadhe?" ne kebhale ri Petrus, "Do ddhei ya ta made tu Muri!" **13:38** Ta bhele ke ri Yesus, "Tarra ke au do ddhei ta made tu Ya? Mita toi ri au, nga do dho tutu-oo dae manu nabbho, tallu wari ke au ne alle pepehile ya, ta do dho tade ya ri Au!"

14:1 "Bhole hedui we ne ade mu ma," ane Yesus langngu ro. "Parahajha we mu pa Deo, jhe parahajha lema we pa Ya. **14:2** Pa ammu Ama Ya, do dhai ae ne era. Ne kako Ya la ni, tu ta la pemoko era tu mu. Ki do adho ke do mina harre, lii dho Ya pa mu. **14:3** Kinga moko ri Ya ne era pa ni, do ta dakka bhale wari Ya ta ma aggu mu, mita pa mii we Ya ne era, pa anne lema ke mu ne era. **14:4** La era do ta kako Ya dhe, do toi ke ri mu ma ne rujhara ne." **14:5** Moko ta lii ke Tomas pa Yesus, "Muri toi dho ri ta la mii Muri ne kako, mi na mii ne toi ri jhi ne rujhara ne?" **14:6** Bhale ri Yesus, "Ya ke ne rujhara ne, tu ta tade Ama nga ta nara ne muri mada ne. Bhule dho heddu he do nara ta dhai la nga Ama, ki do adho ke do lake jhara Ya. **14:7** Ki do tade ke Ya ri mu, do bhara tatu lema ke do tade ke Ama ri mu. Pa awe nadhe do tade ke No ri mu, nga do ngadde ke No ri mu." **14:8** Moko ta lii ke Filipus pa Yesus, "Muri, pejhujhe ko we Ama pa jhi, mita na'a pa dhara ade jhi." **14:9** Tapulara ta bhale ke ri Yesus, "Mina harre ke Ya ne worawwu tui nga mu he la'u-la'u, tade de dho ke Ya ri au, Filipus? Ddau do ngadde Ya, do ngadde Ama le ke. Mina mii ne nara au ta lii, 'Pejhujhe ko we Ama pa jhi?' **14:10** Filipus! Ta do dho parahajha dae ke au, ta do Ya nga Ama do jadhi ta hahhi we, jhe Ama do hahhi we nga Ya? Ne nga ne do pale ri Ya pa mu, adho ta pale ri Ya he we miha. Ama do pee ta jadhi hahhi nga Ya, No ke ne do jhagga hari-hari ne na harre. **14:11** Parahajha we pa Ya, ta do Ya dhe do jadhi hahhi we nga Ama, jhe Ama do jadhi hahhi we nga Ya. Ki do adho, parahajha we taga ne nga we ne do alla petao ri Ya he. **14:12** Do petu-petarra ne lii Ya do nadhe: Ddau do parahajha nga Ya, do medae ta tao ne nga we ne do tao ri Ya -- rihi ri ti naanne -- do medae ri ko no ta tao do rihi ae ri ngati do na harre -- rowi do ta la nga Ama ke Ya. **14:13** Jhe ne nga we, ne do ame ri mu pa Ama pa dhara ngara Ya, napoanne do ta tao ri Ya tu mu, mita pekelode ke Ama pelake jhara Ana. **14:14** Ne nga ne do ame ri mu pa dhara ngara Ya do ta

petobe ri Ya." **14:15** "Ki do hajha do ddhei mu nga Ya, do ta pedute ke ri u ne lipereda Ya he. **14:16** Do ta amu ri ya pa Ama, jhe do ta wie ri No pa mu ne Mone rabha-mone dharru do wala ne, do ta pee hela'u-la'u nga mu, lohe la lodho do nami-mii ne. **14:17** Henga Deo ke ne do naanne, do medae ta peteleo ne lua mola-mira Deo ne. Na ra dho raiwawa dhe ta hamme No, rowi adho do ngadde kiadho do tade No. Tapulara do tade ke No ri mu, rowi do pee hela'u-la'u nga mu, jhe do jadhi ta hahhi nga mu. **14:18** Hani dho mu penalalu ri Ya. Do ta dakka ma Ya bhale wari ma nga mu. **14:19** Nee hekedhiki he ke, do medae ke Ya ta dho ngadde ri, ri raiwawa dhe. Tapulara ri mu do ngadde ma Ya. Jhe ri do muri Ya, moko mu lema do ta muri. **14:20** Ki nga dhai ke ne lodho do naanne, do ta toi ke ri mu ta do Ya dhe do hahhi we nga Ama, mu do hahhi we nga Ya, jhe Ya do jadhi hahhi we nga mu. **14:21** Ddau do hamme ne lipereda Ya he jhe do jhagge ri no, no ke ne do hajha do ddhei nga Ya. Ama Ya do hajha do ddhei nga ddau do hajha do ddhei nga Ya. Ya lema do la hajha ta ddhei nga ddau do naanne, jhe do ta pengaddi-anni Ya pa no." **14:22** Ta kebhali ke Yudas (adha Yudas Iskariot) pa Yesus, "Muri, ta nga Muri hakku ddhei ta pengaddi-anni pa jhi, jhe adho pa raiwawa dhe?" **14:23** Ta bhale ke ri Yesus, "Ddau do ddhei nga Ya, do ta pedute ne liajha Ya. Ama Ya do ta hajha ta ddhei nga no. Ama Ya do mai ma nga no, jhe pee hela'u-la'u nga no. **14:24** Ddau do adho do hajha do ddhei nga Ya, adho do pedute ne liajha Ya. Ne liajha Ya do dhanno ri mu he, adho ngati Ya, tapulara ngati Ama do pepue Ya ne. **14:25** Hari-hari ne napoharre ne pale ri Ya pa mu, nga era ko Ya hela'u-la'u nga mu. **14:26** Tapulara Henga Deo, Mone rabha-Mone dharru mu ne do ta pepue ri Ama pa dhara ngara Ya. No ke ne do ta ma ajha hari-hari ne harre pa mu nga do ta pehewina mu mita henge ri mu hari-hari ne do alla pepika ri Ya he pa mu. **14:27** Lua helama tona ie ne do hane ri Ya tu mu. Lua helama tona ie Ya miha ne do hane ri Ya tu mu. Ne do wie ri Ya ne adho do mii do wie ri raiwawa dhe pa mu. Bhole hedui. **14:28** Do rangnge ke ri mu ne lii Ya, 'Do ta kako Ya, tapulara do do ta dakka bhale wari ma Ya ma nga mu.' Ki do hajha do ddhei mu nga Ya, do ta mengallu dhara ke mu kinga kako Ya la nga Ama, rowi Ama do rihi ngati Ya. **14:29** Nga do dho jadhi dae ne na harre

hari-hari, do lore ke ri Ya pepeke pa mu ne na po harre, mijhi ki nga ddhai ta jadhi hine do ta parahajha ke mu. **14:30** Adho ke do ta ae ri Ya ne pedai lii nga muri, do dhai ke ne awe mone pereda raiwawa do na dhe. Tapulara bhule dho no nga higa pa ngi'u Ya. **14:31** Maji le ta mina harre, hari-hari do jhamma ta jadhi, mita ie ta toi ri raiwawa dhe, ta Ya do ddhei nga Ama, jhe do pedute hari-hari ne do pereda ri Ama pa Ya. Nah, mai we di ma pekaddhi ngati dhe."

15:1 Ta lii ke Yesus ri, "Ya ke ne kepue ago do petu ne, jhe Ama Ya ke ne Mone Dhoka ne. **15:2** Nami we ne kalai kejanga do Ya he do dho bhule nga wue do ta atta ri No, jhe nami ne kelai-kejanga do nga wue do ta hao pehudi ne rrau ne, jhe pemoo mita ae ne wue ne. **15:3** Do mmau ke mu ri ajha Ya do alla pewie pa mu he. **15:4** Halla-anni we mu ta jadhi hahhi nga Ya, jhe Ya lema do ta halla-anni ta jadhi hahhi nga mu. Kinga kejanga ne we miha, nara dho no ta wue miha-unu, titu wata ki do pee no nga halla-anni pa kepue ne. Mina harre lema mu, wata ke mu ne nara ta wue ki do pee mu ta jadhi hahhi nga Ya. **15:5** Ya ke ne kepue ago ne, jhe mu ke kelai-kejanga no. Ddau do pee ta jadhi hahhi nga Ya, jhe Ya nga no, do ta wue do ae; rowi ki do adho ke do hela'u-la'u nga Ya, nara dho mu ta tao ne nga-nga. **15:6** Ddau do dho halla-anni ta jadhi hahhi nga Ya, do ta hore ke no mii kelai-kejanga do dho bhule nga wue he, jhe jadhi ta made. Kelai-kejanga do mina harre, do ta pekupu ke jhe nabha la dhara rao ai, jhe tunu pekappu ladu-ladu. **15:7** Jhe ki do halla-anni mu ta jadhi hahhi nga Ya, jhe ne liajha Ya do halle-anni pa dhara ade mu, ami we mu pa Ama, ne nga we ne do ddhei mu, ne liami mu ne do ta petobe. **15:8** Jhe kinga wue ke mu do ae, Ama Ya do ta pekelode ke, jhe ri do mina harre ke do tarra-tarra ke mu do jadhi ta ana hekola Ya. **15:9** Mii Ama ne hajha nga ddhei nga Ya, mina harre le ma ke Ya ne hajha nga ddhei nga mu. Ri do mina harre ke do jhamma ke mu ta muri mada mii ddau do hajha do dhhei Ya. **15:10** Ki do pedute ke ri mu ne lipereda Ya he do halla-anni ke mu pa dhara lua ddhei Ya, hela'u mii Ya le ne halla-anni pa lua ddhei Ama, rowi do pedutu ri Ya ne lipereda Ama he. **15:11** Hari-hari ne do nahedhe, ne peke ri Ya pa mu, mita ie ne lua mengallu nge nga kehaka

dhara mu jadhi ta kemolo. **15:12** Nadhe ke ne lipereda Ya: Pehajha-peddhei we mu heddau nga heddau, hela'u le mii Ya le ne ddhei nga mu. **15:13** Ddau do rihi ddhei nga ihi-anga ihi-anga no, do ta jhole ke ri no ne muri mada no tu ro. **15:14** Mu ke hedhe ne ihi-anga ihi-anga Ya, kinga jhagge ri mu ne nga ne do lii Ya pa mu. **15:15** Pedoa dho ke mu ri Ya ta naannu ri, rowi heddau naannu adho do toi ri no ne nga ne do pa dhara nga jhagge ri muri no. Mu do pedoa ta ihi-anga ke ri Ya rowi hari-hari ne do dhanno ri Ya ngati Ama, alla ke pepika ri Ya pa mu. **15:16** Adho mu ne do pidhe Ya. Ya ke ne do pidhi mu nga do pepu mu tu ta wue pe ae -- wue-wue do dho nara ta apa wari ri. Moko do ta wie ri Ama pa mu ne nga we ne do ame ri mu pa No pa dhara ngara Ya. **15:17** Nadhe ke ne lipereda Ya pa mu: Pehajha-peddei we mu heddau nga heddau." **15:18** "Kinga dhai ke raiwawa dhe ta bubu dhara nga mu, henge we ri mu, ta do alla ke no pebubu dhara uru jhara nga Ya. **15:19** Kita mu hedhe do unu ri raiwawa dhe, do ta hajha ta ddei no nga mu rowi do unu do oha ri no. Tapulara do alla ke mu pepidhi ri Ya ngati raiwawa do nadhe, hakku, hakku adho ke mu do unu do oha ri no ri. Napoanne ke ne kepue lua paddhu raiwawa nga mu. **15:20** Henge we ne nga ne do alla pepeke ri Ya pa mu, 'Naannu nara dho ta rihi ngati muri no.' Ki do alle ke Ya pedede-pedhabe ri no, moko mu lema do ta dede ta dhaba ri no. Ki do pedute ri ro ne liajha Ya, do ta pedutu lema ke ri ro ne liajha mu. **15:21** Hari-hari do na hedhe do ta tao ri ro penaja nga mu, rowi mu ana hekola Ya rowi adho do tade ri ro, No ne do pepue Ya ne. **15:22** Kita do dho dakka he Ya, jhe do dho pepeke he ri Ya hari-hari ne na harre pa ro, moko bhule dho ro nga lubhu harro nga menyilu. Tapulara pa dhara awe nadhe, bhule dho ke ro nga era jhalli tu ta peludu-anni tu ta peludu-anni ri ti lubhu harro nga menyilu ro. **15:23** Ddau do paddhu nga Ya, do paddhu lema ke nga Ama Ya. **15:24** Kita do adho he do tao ri Ya ne lai-lai do dho ngaddi dae ta tao ri ddau do wala, bhule dho ro nga lubhu harro nga menyilu. Tapulara do ngaddi ke ri ro pa dhara awe do nadhe hari-hari ne do tao ri Ya he, jhe bubu dhar ro penaja nga Ya mina harre lema penaja nga Ama. **15:25** Ta mina harre lema, do jhamma ke ta jadhi mina harre, mita tobo ne do hure do bhuke pa dhara Buku We ro do mina hedhe: 'Bubu dhara ro nga Ya,

nga do dho toi ne hala.' **15:26** Do ta pepue ma ri ya ne Mone rabha-Mone dharru e tu mu ngati Ama. No ke Henga Deo do ta ma peteleo ne lua mola-mira jhara lua Deo. Kinga dakka No, do ta ma pepeke ne jhara lua Ya. **15:27** Jhe mu lema do jhamma ke ta pepeke ne jhara lua Ya, rowi mu ke ne do era hela'u-la'u nga Ya rai ti petari rai.

16:1 Hari-hari ne napoharre nee ke do peke ri Ya pa mu, mita do dho naja-anni ngati ya. **16:2** Do ta nuni ta pera'u mu ngati ammu-ammu hebhajha. Jhe do ta dhai ne awe, pa dhara penge ddau do pemade mu he, ta do ne lua pemade mu he do pedute nga lua ddhei Deo. **16:3** Hakku tao ro mina harre pa mu, rowi adho dae ro do tade Ama, mina harre lema Ya. **16:4** Tapulara pa dhara awe nadhe ta peke ke ri Ya pa mu, mita kinga dhai hine ta jadhi, ta henge ke ri mu, ta do alla ke Ya pepika pa mu." "Lai do nadhe adho dae do peke ri ya pa mu rai ti petari, ri do era ko Ya hela'u-la'u nga mu. **16:5** Tapulara pa awe nadhe do medae ke Ya ta kako la nga No do pepue Ya ne, jhe bhule dho mu heddau he do kebhalo ta la mii Ya ne kako. **16:6** Pa dhara awe nadhe, ade mu ri ko ne do ta hedui, rowi peke ri Ya ne lai do naanne pa mu. **16:7** Tapulara ne do peke ri Ya pa mu dhe do petu: Do rihi woie tu mu, kinga kako Ya; rowi ki do dho kako Ya, ne Mone rabha-Mone dharru ne dakka dho ma nga mu. Tapulara kinga kako Ya, do ta pepue ke No ri Ya ta mai ma nga mu. **16:8** Kinga dakka ke No, do ta ma peteleo ke ri No pa raiwawa dhe, ne nga ne lua pedabbho do petu ne ngati lubhu harro nga menyilu, ngati ne nga ne do petu ne, nga ne nga ne lua wolo Deo ne. **16:9** Do ta peteleo ke ri No, ta do ki do dho parahajha ke pa Ya, napoanne ke ne lubhu harro nga menyilu ne; **16:10** ta do Ya ke ne do petu ne, rowi Ya do kako la nga Ama, jhe adho ke mu do ta ngadde Ya ri; **16:11** jhe do jhari ke Deo ta pekako ne lua wolo No, rowi ne mone pereda raiwawa dhe do nee ke do wole. **16:12** Ae ri ko ne do dhe ta pika ri Ya pa mu, tapulara awe nadhe nara de dho ta hammi dae ri mu. **16:13** Tapulara kinga dakka ne Henga Deo ne, do ta peteleo ke ri No ne lua mola mira jhara lua Deo ne, do ta ma rabbha ma dharru ke mu ri No, mita toi nga kemolo ri mu ne lua mola mira ne. Adho ri No do ta pedae ne jhara lua ngi'u No miha, tapulara do ta ma pedhae ri

No ne nga ne do alle pedhanno ri No, jhe do ta ma pepeke ri No pa mu ne nga ne do ta jadhi pa lodho do ta medae hine. **16:14** Ri No do ta pekelode Ya, rowi ne nga ne do ta ma pedhae ri No, do hamme ngati Ya ri No.

16:15 Hari-hari ne do era pa Ama, napoharre do u nu ri Ya. Ri do mina harre ke, hakku lii Ya pa mu, ne nga ne do pedhae ri No pa mu do hamme ngati Ya ri No." **16:16** "Nee hekedhiki he ke, do medae ke ta do dho

ngadde Ya ri mu, jhe mina harre lema, nee heawe he ke ne ngadde Ya ri mu." **16:17** Ta jhari ke do parri ddau ngati ana hekola Yesus he ta

pekerrai-kebhali heddau pa heddau, "Ne nga ke ne lua pedabbho No, hakku lii No mina hedhe pa di: 'Nee hekedhiki he ke, do medae ke ri mu ta do dho ngadde ri Ya, jhe minaharre lema nee heawe he ke, ne ngadde

Ya ri mu'?" **16:18** Ta pee ke ro nga pekebhali, "Ne nga ke ne pedabbho No, 'ne hekedhiki he ke'? Tada dho di, ta jhara lua ne nga ke ne do pedae

ri No dhe!" **16:19** Do toi ri Yesus ta do ddhei ta kebhali ro pa No. Hakku ta lii ke No, "Ngi ne ne do lii Ya pa mu, 'Nee hekedhiki he ke, do medae ke ta do dho ngadde Ya ri mu, jhe mina harre lema, nee heawe he ke ne

ngadde Ya ri mu.' Adho naanne ke ne do pedae ri mu pa telora mu? **16:20** Parahajha we mu, do ta tangi ke mu pekau-oo, tapulara raiwawa dhe do ta mari nga keehe. Do ta hedui nge danni ade mu, tapulara lua hedui-herui do napoanne do ta bhari-anni ta jadhi lua mengallu nga nge kehaka dhara.

16:21 Kinga heddau mobanni do ta keho-dhara, do ta hedui ko no utu jhara, rowi awe do ta hedui ko no. Tapulara ki nga metana ke ne ana no ne, do ta ballo dhangnge ke ri no ne lua hedui-herui no do naanne, rowi do

mengallu dhara ke no, ri do alle ke ri no pepemetane heddau naiki ma dani raiwawa do nadhe. **16:22** Mina harre lema ke nga mu: Pa dhara awe nadhe hedui ko ke ne ade mu, tapulara do ta ma peabu ma Ya nga mu,

moko ne ade mu do ta mengallu dhara ke; jhe bhule dho ke heddau he do nara ta la rabe ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do napoanne ngati dhara ade mu. **16:23** Pa lodho do naanne ke, adho ke mu do ta kebhali ri

pa Ya. Parahajha we: Ne nga we ne do ame ri mu pa Ama pa dhara ngara Ya, napoane do ta wie ri Ama pa mu. **16:24** Lohe ma dhara awe do nadhe, ngaddi de dho mu ta ami ne nga-nga pa dhara ngara Ya. Ami we,

moko do ta hamme ri mu, mita kemolo ne lua mengallu nge nga kehaka

dhara mu." **16:25** "Hari ne na hedhe pika ri Ya pa mu nga pake lipehakku. Tapulara do ta dhai ne awe ne hine, adho ke do ta pake ri ne lipehakku, tapulara do ta peke mola-mola he ke ne jhara lua Ama. **16:26** Pa dhara awe do naanne do ta ami he ke mu pa Ama pa dhara ngara Ya; mita toi ri mu, adho ke Ya do ta ami ri pa Ama tu mu. **16:27** Rowi Ama miha do hajha do ddhei nga mu. Ne hajha nga ddhei No nga mu, rowi do hajha do ddhei mu nga Ya, jhe do parahajha mu ta do Ya dhe do dakka ngati Deo. **16:28** Do tarra ta Ya dhe do dakka ngati Ama jhe do nee ke Ya ma danni raiwawa dhe. Tapulara pa awe do nadhe, do ta hane ri Ya ne raiwawa dhe tu ta bhale la nga Ama." **16:29** Moko ta lii ke ne ana hekola Yesus he, "Pa awe nadhe, nee ke Muri do pedai mola-mola nga jhi, adho ke do peke lipehakku ri. **16:30** Jhe do toi ke ri jhi, ta do toi ke ri Muri hari-hari ne lai do napoharre. Tenge dho ke heddau he ta kebali nga-nga ri pa Muri. Ri do mina harre ke do parahajha ke jhi, ta Muri do dakka ngati Deo." **16:31** Ta bhale ke ri Yesus pa ro, "Hakku do parahajha ke mu hari-hari pa dhara awe nadhe? **16:32** Henge we! Do ta dhai ma ne awe ne hine, jhe do dhai ke, do ta menyabbha kebali-bali ke mu. Do ta bhale ke mu la ammu nga kemali mu heddau-heddau, jhe hane Ya miha-miha. Tapulara adho ma Ya do kiha miha, rowi do era ma Ama hela'u-la'u nga Ya. **16:33** Hari-hari ne peke ri Ya pa mu mita ie ke mu ta nara ne lua helama tona ie ne, rowi mu do jadhi hahhi ke nga Ya. Pa raiwawa dhe, do ta hedui-herui mu. Tapulara, perue we ne ade mu. Do alle ke pepejharre ri Ya ne raiwawa do nadhe."

17:1 Ta alla pemina harre, ta tengara ke Yesus la liru, jhe lii, "Ama, pa awe do nadhe, dhai ke ne awe ne. Pekelode we Ana Au, mita ie ri Ana ta pekelode Ama ri. **17:2** Do alle ke pejhole ri Ama pa Ana ne lua higa nga kuaha pa hari-hari ddau raiwawa, mita ie ri No ta wie ne muri mada do petu nga do pelo ro ne pa hari-hari ddau do alla pejhula ri Ama pa No. **17:3** Nadhe ke ne muri mada do petu nga do peloro ne; mita ie ddau ta tade Ama, do titu wata No he ke ne petu ne, jhe tade Yesus Kristus do pepue ri Ama ne. **17:4** Alle ke ri Ya pepekelode Ama pa danni raiwawa dhe nga pemoke ne lua jhagga do wie ri Ama ne pa Ya. **17:5** Ama!

Pekelode we Ya pa dhara awe nadhe, ri lua dhida nga kelodo do unu ri Ya hela'u-la'u nga Ama, uru jhara ngati do dho peera dae raiwawa dhe. **17:6** Alle ke ri Ya pa pepetade Ama pa ddau-ddau ngati raiwawa do nadhe, ddau do alla pewie ri Ama pa Ya. Ro, do unu ke ri Ama, jhe do alla ke ri Ama pejhula ro pa Ya. Do pedute ke ri ro ne lipedai Ama. **17:7** Pa dhara awe nadhe do toi ke ro ta do hari-hari ne do wie ri Ama pa Ya do dakka ngati Ama ma. **17:8** Alla ke ri pepedhai pa ro ne lepedai do wie ri Ama pa Ya; jhe do alla ke pehammi ri ro. Do toi ke ri ro ta do tarra-tarra Ya do dakka ngati Ama, jhe do parahajha ke ro ta do Ama ke ne do pepue Ya. **17:9** Hebhajha tu ro. Hebhajha dho Ya tu raiwawa, titu wata ke tu ddau-ddau do alla pewie ri Ama pa Ya, rowi ro do unu ri Ama. **17:10** Hari-hari do unu ri Ya, na poharre do unu ri Ama lema ke, jhe hari-hari do unu ri Ama, do unu ri Ya lema ke. Do pekelode ke Ya pa telora ro. **17:11** Pa dhara awe nadhe nee ke Ya ma nga Ama. Adho ke Ya do pee ri pa raiwawa dhe; tapulara ro do hee ko pa raiwawa dhe. Ama do mmau do megala! Keramme we ro ri lua higa nga kuaha ngara Ama, ri ngara do alle pewie ri Ama pa Ya ne -- mita ie ro ta jadhi hahhi, hela'u le mii Ama nga Ya do jadhi ta hahhi we. **17:12** Pa dhara awe hela'u-la'u ko Ya nga ro, alla ke ri Ya pekeramme ro ri higa nga kuaha ngara Ama -- ngara do wie ri Ama pa Ya. Alla ke ro pekeramme ri Ya, hakku bhule dho heddau heddau he ngati ro do ila, titu wata no we do jhamma ta ele ne, mita ri lai do naanne ke, ta tobo ke ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. **17:13** Pa dhara awe nadhe, nee ke Ya ma nga Ama. Ne pali ri Ya hari-hari ne na hedhe, rowi do nee ko Ya pa raiwawa dhe, mita toi ke ri ro nga kemolo ne lua mengallu nge nge ke haka dhara Ya. **17:14** Alla ke ri ya pepedhae ne lipedai Ama pa ro, jhe ne raiwawa dhe do bubu dhara nga ro, rowi do adho ke ro do unu ri raiwawa dhe, mii Ya lema adho do unu ri raiwawa dhe. **17:15** Ami dho ro ri Ya mita aggu ro ri Amu ngati raiwawa dhe tapulara ne ame ri Ya, mita ie ke ro ta jaga ri Ama ngati mone tao apa nga ke rewe ne. **17:16** Hela'u lema mii Ya do adho do unu ri raiwawa dhe, ro lema adho do unu ri raiwawa dhe. **17:17** Pejadhhi we ro ta do kemolo ta unu ri Ama we do narru pa lua mola-mira ne; lipedai Ama ke ne lua mola-mira ne. **17:18** Mii do alle ke Ya pepeue ri

Ama ma raiwawa dhe, mina harre lema ke ro ne pepu ri Ya la raiwawa dhe. **17:19** Tu ro ke, ne jhole ri Ya ne ngi'u Ya, mita petala ta unu miha ri Ama, mita ro lema jadhi ta do petone ta unu miha rowi Ama do narru pa lua mola mira ne. **17:20** Adho ke ta tu ro we do na hedhe, ne hebhajha Ya. Hebhajha lema Ya tu ddau ddau do medae ta parahajha ri lipeliba ro do na hedhe. **17:21** Ne menangnge ri Ya, Ama, mii Ama do jadhi ta hahhi nga Ya, Ya do jadhi ta hahhi nga Ama. Jhe kinga ie mudhe he ro ta jadhi hahhi nga di, mita parahajha ddau raiwawa, ta do Ama ke ne do pepue Ya. **17:22** Alla ke pe wie ya pa ro ne lua dhida nga kelodo do wie ri Ama pa Ya ne, mita ie ro ta jadhi hahhi, hela'u mii di le do jadhi ta hahhi we; **17:23** Ya nga ro, jhe Ama nga Ya, mita tarra-tarra ro ta jadhi hahhi we. Moko do ta toi ke ri raiwawa dhe ta do Ama ke ne do pepue Ya, jhe Ama do hajha do ddhei nga ro, mii Ama do hajha do ddhei nga Ya. **17:24** Ama, ne ddhei Ya mita ie ke ro do wie ri Ama he pa Ya, ta era hela'u-la'u nga Ya pa mii we Ya ne era, mita ngadde ri ro ne lua dhida nga kelodo Ya do wie ri Ama ne pa Ya, rowi Ama ke do hajha do ddhei nga Ya rai nga do dho peera dae raiwawa dhe. **17:25** Ama do mola do mira! Tade dho Ama ri raiwawa dhe, tapulara Ama do tade ri Ya, jhe do toi ke ri ddau-ddau do na hedhe, ta do Ama ke do pepue Ya. **17:26** Alle ke ri Ya pepeteleo ne ngara Ama pa ro; jhe do ta tao loro ri Ya mina harre, mita ie ne lua ddhei Ama nga Ya ta halla-anni pa dhara ade ro, jhe jadhi ta heujhu headde nga ro."

18:1 Ta alla Yesus pehebhajha mina harre, ta kako ke No nga ana hekola he la hebhakka Loko Kidron. Pa ni do era hewue ne dhoka. Ta maho ke Yesus nga ana hekola No he la dhara dhoka do naanne. **18:2** Ne era do naanne do toi ke ri Yudas do mone tao apa ne; rowi do tima ke Yesus nga ana hekola No he la peteni la anne. **18:3** Moko ta kako ke Yudas la era do naanne nga aggu hekewolo horodhadhu Romawi nga do parri ddau mone jaga Ammu Deo, do pepu ri kattu-kattu mone tunu-menahu he nga ri do Farisi he. Dakka ro nga aggu rakka, latera nga obo. **18:4** Do toi ke ri Yesus hari-hari ne nga ne do ta jadhi pa ngi'u No. Hakku ri do mina harre ke, ta pehedharra-anni ke No nga ddau-ddau do na harre jhe kebhali

"Nadu ne do kale ri mu?" **18:5** Bhale ri ro, "Yesus do Nazaret ne." Ta lii ke Yesus, "Ya ke dhe No." Yudas do mone tao apa ne, do titu paanne nga ro. **18:6** Pa awe nga lii ne Yesus, "Ya ke dhe No", ta nuni-anni ke ro hari-hari jeh herabba la worai. **18:7** Ta kebhali ri ke Yesus pa ro, "Nadu ne do kale ri mu?" Bhale ri ro, "Yesus do Nazaret ne." **18:8** Ane Yesus pa ro, "Adjo do alla ke Ya pe lii ma pa mu, ta Ya ma ke No. Ki do Ya ma ke ne do kale ri mu, hani we ne ddau do na hedhe pe langnga ngati dhe." **18:9** (Ri lipali do naanne ke, ta tobo he ke ne lii Yesus do allepepale uru jhara ri No, "Ama, ngati ddau-ddau do wie ri Ama he pa Ya, bhule dho heddau he do ila.") **18:10** Simon Petrus do nga kadho hebhangngu kelewa, ta radde ke ri no, jhe pare pa heddau naannu kattu mone-ae ngati mone tunu-menahu, hakku happo ne wodilu hebhakka kedhanga ne ngati naannu do naanne. Ne ngara naannu do naanne Malkus. **18:11** Moko ta lii ke Yesus pa Petrus, "Hope kebhali ne kelewa au ne. Ne penge ri au, do medae ta do dho ngino ke ri Ya ne gela lua hedui herui do wie ri Ama dhe pa Ya?" **18:12** Ta kappe ke Yesus ri do horodhadhu Romawi he nga ri kattu horodhadhu ne, nga ri mone jaga-mone do Yahudi he, jhe ujhe ri ro. **18:13** Ta aggo ke ri ro uru jhara la hedhapa Hanas ama matu ri Kayafas. Kayafas kattu mone-ae ngati mone tunu-menahu pa dhara ttau do naanne, **18:14** jhe no ke ne do alla petakkali pa mone pereda do Yahudi he, ta do rihi ie ta made heddau ddau tu hari-hari ddau rai. **18:15** Do pedute ma Yesus ri Simon Petrus nga heddau ana hekola No do wala ri. Ne ana hekola do wala do naanne do tade ri kattu mone-ae mone tunu-menahu ne, hakku ta maho le ke no pedute Yesus la kebhallala ammu kattu mone-ae do naanne. **18:16** Bhale Petrus ta titu pa tele he ke, pa ubha toka ne. Ta dhai ne ana hekola do wala ne, ta la pedai lii ke nga banni jaga ubha toka ne, jhe la aggo ri no Petrus tu ta maho la dhara. **18:17** Ta lii ke ne banni jaga toka ne pa Petrus, "Wai, adho ke tau au lema dhe hala heddau ngati ana hekola ddau do na nidhe?" Bhale ri Petrus, "Adho." **18:18** Pa awe naanne do meringi-rai, hakku ne ddau jhagga he nga mone jaga he do alla ke petao rao-ai ta menyiru. Ta kako ke Petrus la titu hela'u tu ta la menyiru ai nga ro. **18:19** Moko ta kebhale ke pa Yesus ri Kattu Mone-ae mone tunu-menahu ne, jhara lua ana hekola No he, nga jhara liajha No. **18:20** Ta

bhale ke ri Yesus, "Do era loro-loro ma Ya ne pedaili nga do dho pewuni-wuni pa hedhapa ddau lowe. Do tima Ya ta wie liajha pa ammu-ammu hebhajha nga pa Ammu Deo, pa era do tima do Yahudi ta peowu-peteni. Ngaddi dho Ya ta pedai ne nga-nga nga pewuni-wuni.

18:21 Hakku ta nga Tuan ne ma pekebhali nga Ya? Kebhali we pa ro ma do alla pedhanno ne liajha Ya he. Do bhara tatu ta do toi ma ri ro ne nga ne do pali ri Ya he." **18:22** Ta dhai Yesus ta lii mina harre ta tabbhe ke Yesus ri heddau mone jaga jhe lii no, "Bhani tarra worawwu Au dhe ta lii mina harre penaja nga Kattu Mone-ae mone tunu-menahu." **18:23** Ta bhale ke ri Yesus, "Ki do hala ne lii Ya, peke we ri au pa dhe ne nga ne hala Ya! Tapulara ki do petu ne lipedai Ya, ta nga hakku tabbhe Ya ri au?" **18:24** Ta alla pemina harre, ta lii ke Hanas pa ddau he ta aggo Yesus nga ujhe-ai la nga Kattu Mone-ae mone tunu-menahu Kayafas. **18:25** Simon Petrus do pee ko ma nga menyiru-ai paanne. Ta lii ne ddau he pa no, "Adho au lema ke heddau ne ana hekola ddau do na nidhe?" Tapulara ta pehile ke ri Petrus jhe lii, "Adho." **18:26** Heddau ngati naannu kattu mone-ae mone tunu-menahu do pea'a-ari nga do happo wodilu ri Petrus ne, ta lii ke, "Adho do ngadde au ri ya, do hela'u-la'u nga No pa dhara dhoka ne ngine ne?" **18:27** Moko ta pehile ke Yesus ri Petrus, "Adho,' -- moko pa dhara awe do naanne dhangnge ta tutu-oo ke manu. **18:28** Rai jhammi-ae-ae ta aggo ke Yesus ri ro ti ammu Kayafas la ammu gubernur. Ne do Yahudi he miha, adho do maho la dhara rae gubernur, mita do dho lakka ri rue nga taru pedutu nga uku aigama ro, rowi do ddhei ro ta pedutu ne lua nga'a kewahhu Paskah ne. **18:29** Rowi do mina harre ta kako ke Pilatus la tele ne la nga ro jhe kebhali, "Ne nga ne lii kela mu penaja nga ddau do nadhe?" **18:30** Ta bhale ke ri ro, "Kita do dho bhule he No nga hala, aggo dho No ri jhi ma nga Ama Gubernur." **18:31** Ta lii ke Pilatus pa ro, "Aggo we No ri mu jhe la happo miha ne hala No pedutu nga wee mu ma miha!" Tapulara ta bhale ke ri do Yahudi he, "Ie dho jhi ta wolo ddau pemade." **18:32** (Nadhe mita tobo ke ne do pale ri Yesus ne jhara loro jharalua made No ne.) **18:33** Ta maho bhale ke Pilatus la dhara, jhe la pedoe Yesus, jhe kebhali pa No, "Au ke ne Duae do Yahudi ne?" **18:34** Bhale ri Yesus, "Ne likebhali do nadhe, do ngati au miha, we era ddau do wala ne

ma peke pa au ne jhara lua Ya dhe?" **18:35** Bhale ri Pilatus, "Ta do Yahudi ke ya? Ne do ma jhole Au pa ya, ddau-rai Au dhangnge ma miha nga kattu-kattu mone tunu-menahu he. Ne nga ke ne do alla petao ri Au?" **18:36** Ta lii ke Yesus, "Raipereda Ya adho ngati raiwawa do nadhe. Kita ne raipereda Ya ngati raiwawa do nadhe, moko ne ddau-ddau Ya do ta pelawa-pemuhu, mita do dho jhole Ya ma dhara wolaabba mone pereda do Yahudi. Tapulara do tarra ne raipereda Ya adho ngati raiwawa do nadhe!" **18:37** Moko ta kebhali ke Pilatus pa Yesus, "Ki do mina harre, Au dhe dua?" Bhale ri Yesus, "Au ma do pali ta Ya dhe, duae. Ne metana nga dakka Ya ma raiwawa dhe, tu hahhi lua pedabbho we, tu ta ma peteleo ne jhara lua mola-mira ne. Ddau do ngati lua mola mira ne do pedhanno nga Ya." **18:38** Ta kebhali ke Pilatus pa Yesus, "Ne nga ke ne lua mola-mira ne?" Moko ta mahhu-anni ri ke Pilatus la peabu nga do Yahudi he, jhe lii pa ro, "Ngadde dho ri ie ta hahhi hala he pa ddau do naanne. **18:39** Tapulara pedutu pa tima do ta golo ri ya heddau do rate pa Lodho Nga'a Kewahhu Paskah. Ddei ma ke mu ta gole ri ya ne duae do Yahudi ne tu mu?" **18:40** Ta bhale ke ri ro nga peka-ka, "Adho, bhole No, tapulara Barabas!" (Barabas dhe, heddau do mone raba onu-oha ddau).

19:1 Ta alla pemina harre ta maho ke Pilatus, jhe lii pa ddau he ta merahho Yesus ri gui. **19:2** Ta tao ke ri do horodhadhu he, hewue labba ngati kelai-kelai ajhu do dudu do kannu, jhe petaddho pa kattu Yesus. Ta alla pemina harre ta pepake ke ri ro pa Yesus hewue juba do dalu kelere mea, **19:3** jhe kako ro la mejura jhajhi wari pa Yesus, jhe lii ro, "Dhida nga medera atu au duae do Yahudi!" ta alla pemina harre ta tabbje jhamo-jhamo ke ri ro ne tanga-mada Yesus. **19:4** Ta moko le mina harre ta mahhu-anni ke Pilatus, jhe lii no pa ddau lowe he, "Heleo! Nee ke No do aggo ri Ya ma tele dhe, ma nga mu, mita ie ke ri mu ta toi, ta do dho ngadde ri Ya, ie ta hahhi he ne hala pa No." **19:5** Moko ta mahhu anni ke Yesus nga pake ne labba kelai ajhu dudu ne, do nga pake ne juba do dalu kelere mea ne. Ta lii ke Pilatus pa ro, "Heleo we ne ddau do na nidhe!" **19:6** Ta dhai ta ngadde Yesus ri kattu-kattu mone tunu-menahu nga mone jaga he, ta peka ke ro, "Keto peabbha-rappa No! Keto peabbha-rappa

No!" Ta lii ke Pilatus pa ro, "Aggo we No ri mu, jhe la ketoe we peabbha-rappa ri mu ma miha, ngadde dho ri ya, ie ta hahhi hala he pa No dhe." **19:7** Ta bhale ke ri do Yahudi he, "Pedutu nga uku jhi, do jhamma ke No dhe ta wole ta pemade rowi No dhe do laje ne ngi'u No ta Ana Deo." **19:8** Ta rangnge ri Pilatus ta do mina harre ne lii ro, ta ju ke no ne meda'u. **19:9** Moko ta maho wari ke no, jhe dhai ta alle Yesus pepemaho ri no, ta kebhalli ri ke Pilatus pa Yesus, "Au dhe ngati mii?" Tapulara bhale dho ri Yesus. **19:10** Hakku ta lii ri ke Pilatus, "Wae dho Au ta pedai lii nga ya? Mita toi ri Au, ya dhe do nga higa ta gole Au, jhe mina harre lema do nga higa ta ketoe Au peabbha-rappa!" **19:11** Ta bhale ke ri Yesus, "Ki do adho do wie ri Deo ne higa do naanne pa au, bhule tu-tu dho au nga higa pa Ya. Rowi do miha harre ke, ne ddau do jhole Ya ma dhara wolaabba au dhe, do rihi ketuka ne lubhu haro nga menyilu no ngati au." **19:12** Ta dhai ta rangnge ri Pilatus ne lai do naanne, ta petadi ke no ta kale ne rujhara tu ta gole Yesus. Tapulara ta pee nga peka-ka ke ne do Yahudi he, "Kinga gole ke No ri Tuan, moko Tuan adho ke ihi-anga ngati Kehe ri! Ddau do laje ne ngi'u no ta duae, no ihi-muhu ihi-lawa ngati Kehe!" **19:13** Ta dhai ta rangnge ri Pilatus ne lipedai-lipedai do na harre, ta aggo ke Yesus ri no la tele, jhe mejadhi no pa kedera era happo hala do pehune ta Kebhalla Wowadu. (Pa dhara lii Ibrani do pale ta Gabata). **19:14** Awe do naanne umu ke ta wabba henguru dhue nattu lodho, ti helodho nga do dho dhai dae la Lodho Nga'a Kewahhu Paskah ne. Ta lii ke Pilatus pa ddau do na harre, "Oni ke ne duae unu mu ne!" **19:15** Ta peka ke ro, "Pemade No! Pemade No! Ketoe No peabbha-rappa!" Ta kebhalli ke Pilatus, "Do jhamma ke ta ketoe peabbha-rappa ri ya ne duae unu mu ne?" Ta bhale ke ri kattu-kattu mone tunu-menahu he, "Titu wata Kehe we ne duae unu jhi!" **19:16** Moko ta jhole ke Yesus ri Pilatus pa ro tu ta la ketoe peabbha-rappa. Ta aggo ke ri ro, jhe langnga ro nga aggo No. **19:17** Moko ta mahu-anni ke Yesus nga hape miha ne ajhu ketoe No ne la era do pehune ta "Era Rui Kabbha Kattu". (Pa dhara lii Ibrani do pale ta Golgota.) **19:18** Pa ni ke No ne ketoe paabbha-rappa. Hela'u-la'u nga No do era lema do dhue ddau do ketoe peabbha-rappa; heddau pa hebhakka keriu, jhe heddau ri pa hebhakka kedhanga, jhe Yesus pa telora. **19:19** Pa ajhu

ketoe Yesus ne, do lii Pilatus ta bhuke ne lipedai do nadhe: "Yesus ngati Nazaret Duae do Yahudi". **19:20** Ae ne do Yahudi he, ne do ajhe ne lii do naanne, rowi ne era ketoe Yesus ne adho do jjhau ngati dhara rae. Ne lii do naanne do bhuke pa dhara lii Ibrani, lii Latin nga lii Yunani. **19:21** Ta lii ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu he pa Pilatus, "Bhole bhuke ta 'Duae do Yahudi' do Yahudi, tapulara bhuke we ta, 'Ddau nadhe do pali wari-anni ta, Ya dhe Duae do Yahudi.'" **19:22** Tapulara ta bhale ke ri Pilatus, "Ne nga ne do alle pebhuke ri ya ne, pee ma ta mina harre." **19:23** Ta alle Yesus peketo peabbha-rappa ri do horodhadhu he ta aggu ke ri ro ne bhara pake Yesus he. Ta pebhagi ke ri ro peappa tajji ne bhara do na harre, hetajji tu heddau ma. Ta aggo ke ri ro ne juba Yesus ne. Ne juba do naanne adho do jhao -- do ta menaanno he we mina harre jhe pake. **19:24** Ta pelii ke ne do horodhadhu he, "Bhole peatte ri di ne jhuba nadhe. Mai pa pehora ode we di, mita toi ta bunu pa nadu." Lai do naanne mita tobo ke ne do hore do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Do ta pebhage-bhage ke ri ro ne bhara pake Ya, jhe hora ro ode tu juba Ya ne." Jhe do tarra ta do mina harre ke ne do tao ri do horodhadhu he. **19:25** Peumu nga ajhu ketoe Yesus ne, era do titu ina ri Yesus, tuahhu mobanni ina ri Yesus, Maria ihi-ammu ri Klopas, nga Maria Magdalena. **19:26** Ta ngadde ri Yesus ina No nga ana hekola do ddhei No ne, do titu paanne, ta lii pa ina No, "Ina, napoanne ke ne ana ri Ina." **19:27** Ta dhai ta lii ke Yesus pa ana hekola No ne, "Napoanne ke ne ina au." Jha ri ti awe naanne ta hamme ke ri ana hekola do naanne, ne ina ri Yesus ne ta pee pa ammu no. **19:28** Do toi ke ri Yesus ta do moko ke hari-hari, jhe mita tobo ke ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, ta lii ke No, "Ta hae koko ke Ya." **19:29** Pa anne do era hewue ne mago do tobo ri ei-ago do menyilu. Moko ta la pehabbho ke hekewore buro'o pa dhara ei-ago do naanne, jhe hahhe ri ro pa hu helaa kelaiwu, jhe jhole ri ro la kuri nyoro Yesus. **19:30** Ta hakko ke ri Yesus ne ei-ago do naanne, ta lii ke No, "Moko ke!" Moko ta pejhune ke ri No ne kattu No, ta happo le ke ne henga No. **19:31** Adho do ddhei ne mone pereda do Yahudi he, ta era ko ne ngi'u ddau do made pa kolo ajhu ketoe tade dhai la Lodho Pengaha-ih, rihi-rihi pa Lodho Penga-ih do mone-ae. Rowi ne lodho ketoe Yesus ne,

pa lodho do ta hedhape ne Lodho Pengaha-ihhi ne; ta la ami ke ne do Yahudi he pa Pilatus, tu ta la pepada ne kae ddau-ddau do ketoe he, nga ta pepuru ne ngi'u ro ngati ajhu ketoe he. **19:32** Moko ta kako ke ne do horodhadhu he, jhe la pepada uru jhara ne kae ti do dhue ddau do ketoe hela'u nga Yesus he. **19:33** Ta dhahi ro la nga Yesus, ta ngadde ke Yesus ri ro do alla ke pemade. Hakku pepade dho ke ri ro ne kae No. **19:34** Tapulara ri heddau ngati horodhadhu do na harre ta tabbho ke ne hibi-bhoro Yesus ri kepoke, moko ta mili dhangnge ke ne ei-lanynyo-raa. **19:35** Ne ddau do ngadde miha ne lai do naanne, no ke ne do peke ne lai do naanne, mita ie ke mu ta parahajha. Jhe ne lipika no do naanne do petu. **19:36** Ne jadhi ne lai do naanne mita petobe ke ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Bhule dho ie ta hahhi he ne rui No do pepada." **19:37** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo lema do hure do bhuke, "Do ta tengare No ri ro, No do alle petabbho ri ro he." **19:38** Ta alla pemina harre ta kako ke Yesus ngati Arimatea ta la ame pa Pilatus ta la aggo ne ngi'u Yesus ne. (Yusuf lema heddau ana hekola Yesus, tapulara adho do peteleo-anni pa do lowe, rowi do meda'u no penaja nga mone pereda do Yahudi he.) Ta wie lua ke ri Pilatus pa Yusuf, hakku ta kako ke no la aggo ne ngi'u Yesus ne. **19:39** Nikodemus, do uru he do ngaddi ta dakka la nga Yesus pa awe maddha, do kako lema hela'u-la'u nga Yusuf. Nikodemus do nga aggu hetagi nga wwau-mangngi do wala ri ko -- era ma tallu nguru kilo he ne ae. **19:40** Ta aggo ke ri ro hari do dhue ne ngi'u Yesus ne, jhe la wute ri bhalla do pudi-heweo hela'u-la'u nga wwau-mangngi, pedutu nga lua tima pa lua pedana do Yahudi. **19:41** Pa era ketoe Yesus ne, do era hewue ne dhoka. Pa dhara dhoka do naanne, do hewue raidare do wowiu ko do dho ngaddi dae ta pedane ri do made. **19:42** Ri do umu ne raidare do naanne, jhe hari lema do hedharra ke ta jhari ne awe Lodho Pengaha-ihhi, ta pedane ke Yesus ri ro pa anne.

20:1 Pa jhammi-ae lodho Migu ne, pa rai perammo he, ta kako ke Maria Magdalena la raidare ne. Ta ngadde ke ri no ne wowadu henabbhi ubha ro'a ne, era ke do alle ke periho ngati ubha ro'a ne. **20:2** Moko ta perai ke

no la kale Simon Petrus nga ana hekola do ddhei Yesus ne, jhe pika no pa ro, "Alle ke Muri peaggo ngati ro'a ne, jhe toi dho ke ri ya ta nmai ke pa mii ri." **20:3** Moko Petrus nga ana hekola do wala ne, ta kako ke ro la ro'a ne. **20:4** Do nga kako-perai ro hari do dhue ju la ro'a ne, tapulara do rihi rai ne ana hekola do heddau ne ngati Petrus, hakku do dhai uru jhara no la ro'a ne. **20:5** Ta pehodhe ke ri no la dhara ro'a ne, jhe ngaddi ri no ne bhalla he era ma pa anne, tapulara maho dho no la dhara ro'a ne. **20:6** Petrus do dhai leto, ta dhai no, ta maho dhangnge ke no la dhara ro'a ne. Ta ngaddi ke ri no era ma ne bhalla he do takka pa anne, **20:7** tapulara ne bhalla hidi kattu ne do lule pa era do wala. **20:8** Ta maho le ke ne ana hekola do heddau ne la dhara ro'a ne. Ta ngaddi ri no, ta parahajha he ke no. **20:9** (Lohe la dhara awe do naanne tada de dho ro ne nga, ne dohure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, ta do jhamma No ta kaddhi ngati made mada.) **20:10** Ta alla pemina harre, ta bhale he ke ne ana hekola Yesus he. **20:11** Ta titu ke Maria Magdalena pa ubha ro'a ne jhe tangi. Pa dhara nga tangi ne no, pehodho no la dhara ro'a ne, **20:12** moko ta ngaddi ke ri no do dhue ddau naju Deo do nga pake bhara do wopudi, do mejaddhi pa era pebba'e ngi'u Yesus ne, heddau pa bira kattu jhe heddau ri pa bira wui-jhalla. **20:13** Ta kebhal ke ne naju Deo he, "Ina, ta nga au hakku tangi?" Bhale ri Maria, "Alla ke Muri pe aggo ngati dhe, jhe toi dho ke ri ya ta nmai ke do takke pa mii ri." **20:14** Ta alla no pe lii mina harre, ta kebhibha ke no la kejhunga, jhe ngadde Yesus ri no do era do titu paanne. Tapulara tade dho ri no ta naanne ke Yesus. **20:15** Ta kebhal ke Yesus pa no, "Ina, ta nga ina hakku tangi? Nadu ne do kale ina?" Pa dhara peira Maria, ne ddau do naanne, mone dhoka ne, hakku ta kebhal ke no, "Ama, ki do nmai do alle pelare ri Ama ne ngi'u No ne, ruba we ne dhara Ama ko ta peke pa ya ta nmai pa mii ne takke ri Ama, mita nara ta la aggo No ri ya." **20:16** Ta lii ke Yesus pa no, "Maria!" Ta kebhibha ke Maria la nga Yesus, jhe lii no pa dhara lii Ibrani, "Rabuni!" (Pa dhara lii di "Guru".) **20:17** "Ta lii ke Yesus pa no, Bhole bhuje Ya, rowi do dho ha'e dae Ya la nga Ama. Tapulara kako we au la nga tuahhu Ya he jhe la pika we pa ro ta do Ya pa dhara awe nadhe do ta ha'e la nga Ama Ya do Ama ri mu lema, Deo Ya do Deo mu lema." **20:18** Moko ta

kako ke Maria la pika pa ana hekola Yesus he, jhe la pika ta do ngadde ke Muri ri no, jhe do lii pa no ta la pika hari-hari ne na harre pa ro. **20:19** Pa dhara lodho Migu do naanne dhangnge, ta dhai ta maddha he, ta peteni ke ne ana hekola Yesus he pa hewue ammu do heloto hari-hari ne kelae he, rowi do meda'u ro ri mone pereda do Yahudi he. Ta harra hewakka ke Yesus jhe la ti tu la telora, jhe lii, "Helama tona ie tu mu." **20:20** Ta alla pemina harre, ta pedhelo ke ri no pa ro ne wolaabba nga hibi-bho ro No. Pa dhara awe nga heleo Muri ri ro, dhai mengallu dhara ro. **20:21** Moko ta lii ri ke Yesus pa ro, "Helama tona ie tu mu. Mina mii ne pepue Ya ri Ama, mi na harre lema ke ne pepu mu ri Ya." **20:22** Moko ta peti'u ke ri No ne henga No pa ro jhe lii, "Hamme we ne Henga Deo. **20:23** Kinga pehuba ri mu ne lubhu harro nga menyilu heddau ddau, do ta pehuba lema ri Deo. Ki do dho pehuba ri mu ne lubhu harro nga menyilu heddau ddau, adho lema do pehuba ri Deo." **20:24** Tomas (do pedoe le ma ta do Kedue) heddau ti telora henguru do dhue ddau ana hekola Yesus he, adho do era hela'u nga do wala he, ta dhai Yesus ta pengaddi-anni pa ana hekola he. **20:25** Moko ta lii ke ne ana hekola do wala he pa Tomas, "Alle ke Muri pengadde ri jhi!" Tapulara ta bhale ke ri Tomas, "Ki do dho ngadde dae ri ya ne mela woruu pa wolaabba No jhe do dho takke dae ri kolo-ku'u ya pa mela-mela no'e ri woruu he, nga do dho takke dae ri ya ne ruai ya pa mela hibi-bhoru No ne, wae de dho ya ta parahajha." **20:26** Ta ludu hewue do Migu ta peteni ri ke ne ana hekola he pa era do naanne, jhe do era le ke Tomas. Hari-hari kelae do heloto. Tapulara ta dakka ke Yesus, jhe titu pa telora ro, jhe lii No, "Helama tona ie tu mu." **20:27** Ta alla pemina harre ta lii ke Yesus pa Tomas, "Heleo we ri au ne wolaabba Ya, takke we ri au ne kolo-ku'u au. Jhole ne ruai au, jhe takke we ri au pa hibi-bhoru Ya. Bhole kepapi ri, tapulara parahajha we!" **20:28** Ta lii ke Tomas pa Yesus, "Muri yae, Deo yae!" **20:29** Moko ta lii ke Yesus pa no, "Parahajha ke au, ri do ngadde ke Ya ri au too? Mangngi nga mengallu dhara ne ddau do parahajha maji lema ta do dho ngadde Ya!" **20:30** Ae ri ko ne lua-lua madalae do tao ri Yesus pa hedhapa ana hekola No he, tapulara adho do bhuki pa dhara buku do nadhe, **20:31** mita ie ke mu ta parahajha ta do Yesus ke ne Duae Mone golo ne, Ana Deo, jhe ri parahajha pa No ke, do

ta nara ke mu ne lua muri mada ne.

21:1 Ta alla pemina harre ta pengaddi-anni ri ke Yesus pa ana hekola No he pa ngidi Eilobo Tieberias. Mina hedhe ke ne jadhi ne lai do naanne:

21:2 Pa dhara helodho, Simon Petrus, Tomas do pale ta do Kedue ne, Natanael ngati Kana pa Galilea, ana-ana Zebedeus, nga do dhue ddau ana hekola Yesus ri do wala he do era do peteni. **21:3** Ta lii ke Petrus pa do wala he, "Ddhei ta la jhala nadu'u ko ya." "Pedutu lema jhi," ne ane ro do wala he pa Petrus. Moko ta kako ke ro, jhe la dhara hewue kowa.

Tapulara herammi-rai ne nara dho ro ne nga-nga. **21:4** Ta umu le ta hhau lodho, ta era ke Yesus do titu pa ngidi eilobo ne, tapulara tade de dho ri ro ta do naanne ke Yesus. **21:5** Ta lii ke Yesus pa ro, "Woo ana-ana ya, era ke pa mu ne dahi nga loko?" Bhale ri ro, "Bhule dho." **21:6** Ta lii ke

Yesus pa ro, "Ligo ko ri mu ne hala mu ne la hebhakka kedhanga kowa ne, do ta nara mu nadu'u." Moko ta ligo tarra ke ri ro, jhe dhai, nara dho ke ta nune ri ro ne jhala ro ne, rowi do lakka ke nadu'u do dhai ae. **21:7**

Moko ta lii ke ne ana hekola do ddhei Yesus ne pa Petrus, "Muri ke dhe na nidhe bhoke!" Ta rangnge ri Simon Petrus ta nanidhe ke Muri, ta pake ke ri no ne bhajhu no (rowi do boke ri no ne bhajhu no), jhe riju no la

dhara ei ne. **21:8** Ne ana hekola do wala he, ta pedutu le ke ju la kololede jhara kowa ne, jhe nga nune ne jhala do tobo ri nadu'u ne. Adho ro do rihi ne jjhau ngati kolole de, era ma ta hengahu mete he we. **21:9** Ta dhai ro ta puru ngati kowa ne, ta ngadde ke ri ro ne rao-ai, nga nadu'u do pebhaja pa

dhida rao-ai ne nga parri bhue roti. **21:10** Ta lii ke Yesus pa ro, "Hakku ko ta la aggu parri ngi'u he ne nadu'u do itu ta nara he mu ngine ne." **21:11**

Ta ha'e ke Simon Petrus la kowa ne, jhe la nune na jhala ne la kololede. Ne jhala ne do tobo ke ri nadu'u do mone-ae-ae, hengahu lammi nguru tallu

ngi'u ne ae hari-hari. Maji lema ta mina harre ne worawwu-ae, bhule le dho ta era do hio ne jhala ne. **21:12** Ta lii ke Yesus pa ro, "Mai we ma nga'a." Bhule dho he ddau he ngati ana hekola he do bhani ta kebhali,

"Nadu ke Ama?" Rowi do toi ke ri ro, ta Muri ke naanne. **21:13** Ta dhai ta pehedharra-anni ke Yesus nga ro jhe aggu ne roti he, jhe wie pa ro. Mina harre lema ne tao ri No pa nadu'u he. **21:14** Nadhe ke ne awe do ketallu

wari ne Yesus ne pengaddi-anni pa ana hekola No he, ta alla No pekaddhi bhale wari ngati dhara made mada ne. **21:15** Ta alla ro penga'a he, ta lii ke Yesus pa Simon Petrus, "Simon ana Yona, do rihi ke ne lua ddhei au penaja nga Ya, ngati lua hajha nga ddhei au penaja nga ro do na hedhe we adho?" Ta bhale ke ri Petrus, "Do petu, Muri, do toi ma ri Muri ta do ya dhe do ddhei ma nga Muri." Ta lii ke Yesus pa no, "Piara-peluja we ne naki'i-naki'i Ya he." **21:16** Tu do kedhue wari ne ta lii ri ke Yesus pa no, "Simon ana Yona, ddhei ma ke au nga Ya?" Bhale ri Petrus, "Do petu, Muri. Do toi ma ri Muri ta do ddhei ya nga Muri." Ta lii ke Yesus pa no, "Piara-peluja we ne ki'i-ki'i Ya he." **21:17** Tu do ketallu wari ne ta kebhali ri ke Yesus pa no, "Simon ana Yona, ddhei au nga Ya?" Ta hedui ke ne ade Petrus rowi jhajhi ke ta tallu wari Yesus ne kebhali pa no. Moko ta bhale ke ri Petrus, "Muri, do toi ma ri Muri hari-hari. Do toi ma ri Muri, ta do ddhei ya nga Muri!" Moko ta lii ke Yesus pa no, "Piara peluja we ne ki'i-ki'i Ya he. **21:18** Tarra-tarra ne lii Ya pa au. Pa awe nga ngarru ko au, au miha ne do wake ne kelebho au, jhe kako la mii we ne ddhei au. Tapulara kinga dhai au ta weka, do ta jho le ri au ne rukemakku au pa ddau do wala, jhe ujhe au, jhe aggo au ri ro la mii we ne ddhei ro ta kako." **21:19** (Ri lipedai Yesus do naanne, ta peteleo ke ta mina mii Petrus ne made tu ta pekelode Deo). Ta alla pemina harre, ta lii ke Yesus pa Petrus, "Pedute we Ya!" **21:20** Ta dhai ta kebhaha ke Petrus, ta ngadde ke ri no pa kejhunga no, ne ana hekola do ddhei Yesus ne. (No ke ne do mejaddhi peumu nga Yesus pa awe nga'a he, jhe do kebhali pa Yesus, "Muri, nadu ke ne do ta pewie Muri ne?") **21:21** Ta ngadde ne ana hekola do naanne, ta kebhali ke Petrus pa Yesus, "Muri, mina-mii ke nga ddau do nadhe?" **21:22** Ta bhale ke ri Yesus, "Kinga ta ddhei he Ya, ta pee ko ma no nga muri ma da tade la awe dakka Ya, napoanne adho lua-lai au. Tapulara au, pedute we Ya!" **21:23** Moko ta bhabbha ke ne lii pa telora ana hekola Yesus he, ta do ne ana hekola do naanne adho ke do ta made ri. Jhe ne pa petu ne, ne lii Yesus do naanne adho ta do made ne ana hekola do naanne, tapulara; "Kinga ta ddhei he Ya ta pee ko ma no nga muri mada tade dhai la awe dakka Ya, napoanne adho lua-lai au." **21:24** Ana hekola do nadha ke ne do wie ne lipeliba jhara lai do na harre. No

dhangnge lema ke ne do bhuke ne napoharre hari-hari. Jhe do toi ri di ta do ne nga ne do pale ri no do petu-petarra. **21:25** Dhai ae ko ne lai-lai do tao ri Yesus. Ki ta bhuke he hari-hari ne naharre ngati hahhi la hahhi, pa penge ya he, bhule dho era pa hari hewue raiwawa dhe do nara ta takka hari-hari ne buku do ne na harre.

Jhara lua Rasul-rasul

1:1 Wo Teofilus do woie ade, Pa dhara buku do petari ne, alle ke ri ya pepejhare hari-hari ne do alla petao nga do alla peajha ri Yesus rai ti petari lua jhagga No, **1:2** pelohe la lodho dhede ne No la era do mmau do megala, nga kuaha Henga Deo, do wie ke ri No ne lipejhara-lipejhara pa rasul No he, do alla pepidhi ri No he. **1:3** Ta alla No pemade, pa dhara appa nguru lodho ne tui jhajhi wari No ne pengaddi-anni pa rasul he, ta peteleo ta do tarra-tarra ta do muri ke No. Do ngadde ke No ri rasul he, jhe pedae ri No nga ro, jhara lua mina mii Deo ne pereda mii Duae. **1:4** Jhe pa dhara nga peteni No hela'u-la'u nga ro, ta wie ke ri No ne Lipereda do nadhe pa ro, "Bhole langnga dae mu ngati Yerusalem. Ma te ko ri mu pa ni, tade wie ri Ama pa mu ne nga ne do alle pejaje ri Ama ne, do uru he do alle ke ri Ya pepeke pa mu. **1:5** Rowi ri Yohanes pejhiu mu ri eiloko we, tapulara dae parri lodho he ke, hari-hari mu do ta pejhiu ke ri Henga Deo." **1:6** Pa dhara nga peteni ne rasul-rasul he hela'u-la'u nga Yesus, ta kebhalu ke ro pa Yesus, "Muri, pa dhara awe nadhe ke Muri ne ddhei ta petito bhale wari ne Pua Pereda pa do Israel?" **1:7** Bhale ri Yesus, "Ama Ya we miha ne do petato ne lodho nga awe ne. Tenge dho ri mu ta toi ne lai do naanne, rowi ne lai do naanne pa dhara higa Ama we. **1:8** Tapulara mu do ta nara ne kuaha, kinga dhai ta dakka Henge Deo ne hine. Jhe mu do ta jadhi hakahi tu Ya pa Yerusalem, pa hari hewue Yudea, pa Samaria pelohe hape la hari-hari kebhiu raiwawa." **1:9** Ta alla Yesus peli mina harre, ta dhede miha-unu ke No la era do mmau do megala ngati dhara namada ro, jhe herimo No ri hekewolo merammu ngati dhara namada ro. **1:10** Pa dhara nga tengara ko ro la liru, ta harra hewakka ke do dhue ddau na ju Deo do nga pake bhara do wopudi do titu peumu nga ro. **1:11** Ta lii

ke ne do dhue ddau do na harre, "Wo do Galilea, ta nga mu hakku titu pa anne jhe pee nga tengara loro la liru? Yesus, do mina mii ne ngadde ri mu ne dhede miha-unu No la era do mmau do megala ne ti hedhapa mu, do mina harre lema ke hine kinga dhai No ta puru bhale wari." **1:12** Ta alla pemina harre, ta bhale ke ne rasul-rasul he ngati Lede Zaitun la Yerusalem. Ne jjhau Lede Zaitun ngati Yerusalem era ma ta hekilo he. **1:13** Pa Yerusalem, ta kako ke ro la hewue ammu era pee ro, jhe ha'e ro la kama do pa dhida ne. Ne rasul-rasul do na harre: Petrus nga Yohanes, Yakobus nga Andreas, Filipus nga Tomas, Bertolomeus nga Matius, Yakobus ana Alfeus, Simon Mone jhuru-kattu nga Yudas ana Yakobus; **1:14** hari-hari ro, pee loro nga peteni nga hewue nge danni-ade, tu ta hebhajha ro hela'u-la'u nga mobanni-mobanni he, Maria iana Yesus, nga tuahhu-tuahhu Yesus he. **1:15** Pa dhara helodho pa dhara awe nga peteni ro -- era ma ro ta do hengahu do dhue nguru ddau he ne ae ne do era paanne -- ta titu ke Petrus tu ta pedai lii. Ta lii ke no, **1:16** "Tuahhu-tuahhu! Ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, napoanne do jhamma ke ta jadhi. Rai uru do pelake jhara Daud, alla ke pepedara Henga Deo, jhara lua Yudas do mone jhuru-kattu ngati ddau do la kappe Yesus he. **1:17** Yudas heddau ti telora di, do alle ke pepidhe lema tu ta jhagga hela'u-la'u nga di." **1:18** (Yudas dhe, do nara ke no ne worai tu ta raidare no ngatiwui-ai wui-tao no do woapa ne nga loro jhara ta pewie Yesus ri no. Alla ke no pebunu jhe made, mehakka ne dhallu ne hakku herahhu la tele ne ade nga tennai no hari-hari. **1:19** Ne jhara lai do napoanne do toi ke ri hari-hari ddau do pee pa Yerusalem. Ri do mita harre ke, hakku ta pehune ke ro ne worai do naanne pa dhara lii-rai ro Akeldama, ki pe bhare ma lii-rai di 'Worai Raa.') **1:20** "Rowi pa dhara buku Mazmur era do hure do bhuke mina hedhe, 'Hane we ne era no ne pe keliu; bhole era heddau he do pee ri pa dhara no.' Era lema do hure mina hedhe, 'Hane we ne era mejaddhi no ne pe aggo ri ddau do hewala.' **1:21-22** Rowi do mina harre ke ta era heddau ri ta penau nga di ta jadhi haka hi ta do tarra Muri Yesus do alla ke pemuri bhale wari ngati lua made mada. Ne ddau do napoanne do jhamma ke ta heddau ngati telora ddau-ddau do era loro hela'u-la'u nga di Muri Yesus la mii we No ne kako,

jhari ngati awe pejhio ne No ri Yohanes Mone Pejhiu lohe ma awe dhede ne No la era do mmau do megala ngati telora di." **1:23** Moko ri ddau-ddau do era paanne ta pejhujhu ke do dhue ddau, Yusuf do pedoe lema ta Barsabas (do pale lema ta Yustus) nga Matias. **1:24-25** Moko ta hebhajha ke ro. Ta lii ke ro, "Muri, do toi ri Muri ne ade hari-hari ddau. Alla ke Yudas pebunu ngati era mejaddhi no mii heddau rasul jhe do alla ke no pemade. Ri do mina harre ke, pejhujhu kowe pa jhi, nadu ke ti telora do dhue ddau do na hedhe, ne do jhujhe ri Muri tu ta hoo Yudas." **1:26** Ta alla pemina harre ta ode ke ne ngara ro hari do dhue, moko ta lakka ke pa Matias. Hakku ta dhede ke Matias ta jadhi rasul tu ta pedutu hela'u-la'u nga hari henguru heddau rasul do haghe he.

2:1 Ta dhai le la lodho Pentakosta ne, ta peteni ke hari-hari ne ddau do pa rahajha he pa hahhi era. **2:2** Ta harra hewakka ke ne likedu mii likedu raga nga opo he ngati liru jhe la herimo ne ammu do mejaddhi ro ne. **2:3** Moko ta ngaddi ke ri ro do mii huu kolo weo ai he do kehabha la hebhakka-bhakka jhe la kajji pa wokolo ro heddau-heddau. **2:4** Moko ta tobo ke ro hari-hari ri Henga Deo, jhe jhari ro ta pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai. Pedai ro pedutu nga mina mii ne lii Henga ne pa ro ta pali. **2:5** Pa awe do naanne ae ne do Yahudi, ngati hari hewue raiwawa, do pee pa Yerusalem. Ne ddau-ddau do na harre, ddau do pedute ne lipedai Deo. **2:6** Ta dhai ta rangngi ri ro ne likedu do naanne, dhai ae ne ddau he do dakka la peworo. Ta kebhaddi ke ro hari-hari ne dhanno ne lipedai ddau do parahajha he, do pali pa dhara lipedai ro heddau-heddau. **2:7** Nga madalae, jhe pee ro nga penina ne dhanno, "ta lii ke ro, ddau-ddau do pedai lii do na hedhe, do Galilea hari we adho? **2:8** Ta mina mii ne jadhi hakku rangngi ri di, ro do pedai lii pa dhara lii rai di miha? **2:9** Di hedhe ddau-ddau ngati Partia, Media, Elam, ngati Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, ngati Pontus nga Asia. **2:10** Ngati Frigia nga Pamfilia, ngati Mesir ngati ihi rai-ihai Libia do peumu nga Kirene; era do dakka ngati Roma, **2:11** era ddau-ddau do Yahudi jhe era lema ddau-ddau do wa la rai, do maho aigama Yahudi, era lema do dakka ngati Kreta nga Arab. Rangi ri di, ro hari-hari do pedai lii pa dhara lii rai

di miha-miha, jhara lai-lai do madalae do tao ri Deo!" **2:12** Nga madale jhe nga henganga ne ubha he ta pekebhali ke ro heddau nga heddau, "Ne nga ke ne pa petu ne na hedhe?" **2:13** Tapulara era ri ma ne ddau he do kara, jhe lii, "Ah, hee do mawo ro hedhe!" **2:14** Moko ta titu ke Petrus hela'u-la'u nga do henguru heddau rasul he, jhe jhari ta pedai lii nga ddau lowe he. Nga lipedai do maddu, ta pedai lii ke no, "Tuahhu, ddau-ddau do Yahudi, nga hari-hari do pee pa Yerusalem! Dhanno ko we pewoie-ie ri mu, rowi nee ne lai do jhamma ta peteleo ri ya pa mu. **2:15** Ne ddau-ddau do na hedhe adho ta mawo, mii do penge ri mu, rowi awe nadhe itu ta wabba heo jhammi-ae kowe. **2:16** Tapulara jhara lai do nadhe, do alle ke pepeke ri Deo do pelake jhara Nabi Yoël: **2:17** Ane Deo, 'Pa awe pedakka rahi do ta pepure ri Ya ne Henga Ya la woloko hari-hari ddau. Ana-ana mu do momone nga mobanni, do ta pepeke pa mu ne lai-lai do peke ri Ya pa ro. Ana-oha do ngarru do ta ngaddi ne lai-lai do pedhelo ri Ya pa ro. Ina-ama mu he do ta nii ne lai nii do wie ri Ya pa ro. **2:18** Pa annu-annu Ya lema -- ie ta momone lohe la mobanni --, do ta pepure ri Ya ne Henga Ya pa lodho-lodho do na harre. Do ta pepeke ri ro ne lai-lai do peke ri Ya pa ro. **2:19** Do ta tao ri Ya ne lua-lua madalae pa dhida nidhe pa ihi liru nga lai-lai do rihi meliri dhara pa dha'i, pa raiwawa dhe; do ta era raa nga ai, buru-rai nga habbhu. **2:20** Mada lodho do ta kerabba guru-rai, warru do ta mea mii raa he nga do dho dhai dae ne Lodho Muri ne. Lodho do mone-ae nga do ketoo-kelodo ne ta dhai. **2:21** Pa awe naanne ddau do peko-peka pa Muri do ta pehelama.' **2:22** Tuahhu-tuahhu, ddau-ddau do Israel! Dhanno ko we ne nga ne do ta pale ri ya do nadhe: Yesu do Nazaret ne, do alle ke pewie pa No ne tenge ri Deo tu tuahhu he. Ne lai do nadhe do dhai teleo ke pa lua-lua madalae nga lai-lai do rihi ngati ihi do tao ri Deo he pa telora mu do pelake jhara Yesu ne. Hari-hari ne napoharre do toi ke ri mu ma. **2:23** Pedutu nga lua pedabbho No miha, alle ke pepehappo ri Deo tu ta jhole Yesu pa mu. Jhe pa dhara jhole No ke do naanne, alle ke No pepemade ri mu, rowi do hane No ri mu ta ketoe peabbha-rappa ri ddau do tao apa nga kerewe he. **2:24** Tapulara alle ke ri Deo pepemure bhale wari No ngati telora ddau-ddau do made. Alle ke No pedalle-peho bhe ri lua made mada, tapulara gole No ri Deo, rowi ie dho

lua made mada ta pereda pa No. **2:25** Jhara Yesus do naanne ke do ngaddi Daud ta lii, 'Do ngadde ke Muri ri ya do era loro pa hedhapa ya; do era pe keraha ya, mita do dho kerattu wari ke ya ie ta ri ne nga we. **2:26** Ri do mina harre ke ne ade ya ta mengallu nge nga kehaka dhara ke ne ubha ya ta pali ke ne lii wue-waje; jhe ne ngi'u ya dhe do ta mata ke nga ketanna pa dhara ro'a raidare. **2:27** Rowi hane dho ya ri Au ta pee pa era manga ddau do made. Hane dho ri Au ne naannu au do pedhanno nga lii Au, pemaie tebho-ttai, jhe ele mina harre he we. **2:28** Do pejhujhe ke ri Au ma pa ya ne loro jhara do ju la lua muri mada do ne. Ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do dhai tarra ke ne pedabbo rowi do era Au ne do penau-pelere nga ya.' **2:29** Tuahhu-tuahhu, wie ko we ya ne awe ri mu ta pedae mola-mola ne jhara lua Daud, ama-appu di ne. Do alla ke no pemade, jhe do alle ke no pepedane; jhe ne raidare no do nee ma pa telora di lohe ma dhara awe do nadhe. **2:30** Do alla ke Deo pepejaji nga Daud, pa dhara lipehupa, ta do heddau ti kolo loro Daud do ta dhede ri Deo ta jadhi Duae. Rowi do toi ke ri Daud ne jhara lijaji do naanne, jhe taga tari no lema heddau nabi, **2:31** do toi lema ke ri no no nga ne do ta tao ri Deo. Hakku ri do mina harre ke, alla ke no pepedara ta do ne Duae Mone ma'i-Mone golo do jaje ri Deo ne, do ta muri bhale wari ngati dhara made mada. Ta lii ke Daud, 'Hane dho No ta pee loro pa dhara rae ddau-ddau do made; ne ngi'u No hane dho pemaie-tebho-ttai, jhe moko ta mina harre he we.' **2:32** Yesus do nadhe ke ne do pemure bhale wari ri Deo ngati dhara made mada. Do ngadde ri namada miha ke ri jhi hari-hari do na hedhe, ne lai do naanne. **2:33** Alle ke No pedhede pa era mejaddhi do rihi dhida, jhe do wie ke pa No ne kuaha ri Deo, jhe hamme ne Henga Deo do alle pejaje ri Ama ne. Jhe ne nga ne do rangnge ri mu pa dhara awe nadhe, Henga do nanne ke, do tude ri No ma wo kolo jhi hedhe. **2:34** Daud miha ngaddi dho ta ha'e le era do mmau do megala, tapulara alla ke No pepali, 'Ane Muri pa Muri ya; Mejaddhi we au pa hebhakka kedhanga Ya, **2:35** tade pejhunu-peru'u ri Ya ne ihi-muhu ihi lawa Au he!' **2:36** Ri do mina harre ke, do jhamma ke ta toi tarra ri hari-hari do Israel, ta Yesus do alle peketoe peabbha-rappa ne ri mu, No ke ne do alle pepejadhe ri Deo ta Muri nga Duae ma'i-Mone golo ne!" **2:37** Ta rangngi ri ddau-ddau do na

harre ne lai do naanne, dhai hedui ne ade ro. Moko ta kebhali ke ro pa Petrus nga pa rasul-rasul do wala he, "Tuahhu-tuahhu ne nga ke ne do jhamma ta tao ri jhi?" **2:38** Ta bhale ke ri Petrus, "Jharra we mu ngati hari-hari lubhu harro nga menyilu mu. Jhe do jhamma ke mu heddau-heddau ta pejhiu pa dhara ngara Yesus Kristus, mita pehuba ne lubhu harro nga menyilu mu. Moko do ta hamme ke ri tuahhu he ne Henga Deo ne ngati Deo. **2:39** Rowi ne nga ne do jaje ri Deo ne, do tu mu ke ke nga tu ana-ana mu, mina harre lema tu ddau-ddau do era pa era do jjhau-jjhau -- hari-hari ddau do pedoa ri Deo Muri di tu ta dakka la nga No." **2:40** Mina harre ke ne peteleo ri Petrus pa ro. Jhe ae ri ko ne lipedai Petrus do wala he, jhe lii pa ro ta mahhu-anni ti telora ddau-ddau do tao apa nga kerewe do na hedhe, do ta wolo ri Deo hedhe. **2:41** Ae ddau do parahajha pa ne nga ne do pale ri Petrus ne, moko ta pejhiu ke ro. Moko ne kejie ddau do parahajha he pa dhara awe do naanne ta ju ae ke pa dhara lodho do naanne jadhi ta do tallu tabbha ddau ri. **2:42** Jhe do halla-anni tarra pa hammi ne liajha rasul-rasul he, jhe era loro-loro pa dhara lua peowu-peteni hela'u-la'u. Nga'a hela'u-la'u ro, mina harre lema hebhajha hela'u-la'u ro. **2:43** Dhai ae ne lua madalae do tao ri rasul he, hakku ta madalae ke jhe meda'u hari-hari ddau. **2:44** Ne ddau do parahajha he, pee ke ro nga peheujhu-headde ta jadhi hahhi, jhe ne nga we ne unu oha ro, do pake hela'u-la'u ke ri ro. **2:45** Pewie ri ro ne unu-oha ro, jhe ne kebhue he ta pebhagi-bhagi ke pa te lora ro pedutu nga lua paralu ro heddau-heddau. **2:46** Helodho-helodho era loro ro la peowu-peteni la Ammu Deo; jhe nga'a jhe nginu hela'u-la'u nga mengallu nge nga kehaka dhara jhe nga wawa nge danni ade pa ammu-ammu ro. **2:47** Pee loro ro nga wue-waje Deo, jhe hari-hari ddau do ddhei nga ro. Ti helodho la helodho pee nga pebhuwu-petaba ne ae ro ri Muri, ne ddau-ddau do pa dhara henate ne lua helama tona ie ne.

3:1 Pa dhara helodho, pa wabba tallu maddha lodho he, ta kako ke Petrus nga Yohanes la Ammu Deo, pa awe ta la hebhajha. **3:2** Pani pa ubha kelae do pehu ne ta "Kelae do Merake", do era heddau momone do kai rai ta metana. Helodho-helodho do ta aggo ke ne ddau do naanne la pemejaddhe

la ubha kelae ne, tu ta ami-ami pa ddau-ddau do ta maho la Ammu Deo ne. **3:3** Ta dhai ta ngaddi ri ddau do naanne Petrus nga Yohanes ta maho la dhara Ammu Deo, ta hehata-ai ke no ta ami ne nga-nga pa ro hari do dhue. **3:4** Moko ta ketarre ke no ri Petrus nga Yohanes, jhe lii Petrus pa no, "Ketarri jhi!" **3:5** Moko ta ketarri ke ri no Petrus nga Yohanes, jhe nga henao ta nara nenga-nga ti ro. **3:6** Tapulara ane Petrus langngu no, "Bhule dho ya nga doi ie ta hedoi he. Tapulara nenga ne do era pa ya, napoanne we ne do ta wie ri ya pa au. Ri kuaha Yesus Kristus do Nazaret ne, kaddhi we au jhe kako we!" **3:7** Moko ta parro ke ri Petrus ne ruai kedhanga ddau do naanne, ta rabhe no ta kaddhi ta titu. Pa awe naanne dhangnge ta rui ke ne kae ddau do naanne, mina harre lema ne wopakalae no. **3:8** Moko ta kewajji ke no jhe titu, ta jhari ke no ta lappa la hebhakka-hebhakka. Ta alla pemina harre ta maho le ke no la dhara Ammu Deo penau hela'u nga Petrus nga Yohanes. Pa dhara nga kako ne no, ta kewajji-wajji ke no jhe wue waje Deo. **3:9** Hari-hari ddau do ngadde ne ddau do naanne do kako jhe nga wue waje Deo. **3:10** Moko ta toi ke ri ro, ta no do napoanne ddau do mone ami-ami do tima ta mejaddhi pa ubha "Kelae do Merake" do pa Ammu Deo ne. Dhai madalae ro ne heleo ne lai do jadhi do naanne. **3:11** Ri ddau do naanne ta pee nga pedutu ke Petrus nga Yohanes. Ta dhai ro la kehale do pehune ta "Kehale Salomo", ta dakka ke hari-hari ddau la peworo ro ri do madalae ke ro hari-hari. **3:12** Ta ngaddi ri Petrus ne ddau-ddau do naharre, ta lii ke no pa ro, "Wo ddau do Israel, ta nga ke hakku madalae tuahhu-tuahhu he jhara lai do nadhe? Ta nga ke mu hakku pee nga peketarri nga jhi we? Ne pa dhara penge mu, hakku nara ne ddau do nadhe ta kako ri do era ne kuaha pa jhi kiadhoa taga tari do pedhanno jhi nga Deo?" **3:13** Deo ri Abraham, Ishak, Yakub, Deo ri ama-appu di, Deo do alle pepe kelode Annu No, Yesus ne. Yesus do alle pe jhole ri mu ne pa mone pereda nga do lawe ri mu pa hedhapa Pilatusne, pa awe do ddhei ke Pilatus ta gole. **3:14** No do mmau do megala nga do do woie, tapulara alla ke mu pepelawa nga No, jhe pehahhe Pilatus ri mu mita gole heddau mone pemade ddau tu mu. **3:15** Alle ke No pepemade ri tuahhu he, do ne papetu ne, No ke ne kepue muri mada tu hari-hari ddau. Jhe do alle ke No pepemure bhale wari ngati

dhara made mada. Do ngadde ke ri namada jhi miha ne lai do napoanne.

3:16 Do ngadde nga do hakahi miha ke ri tuahhu-tuahhu he ne do jadhi pa ddau do kai do nadhe. Rui ke jhe ie ke no, rowi do parahajha ke no pa Yesus nga kuaha No. Rowi do parahajha pa Yesus ke, hakku ie ke ne ddau do nadhe, mina mii ne do ngadde ri mu hari-hari pa dhara awe nadhe. **3:17** Tuahhu-tuahhu! Pa awe nadhe, toi ke ri ya, ne nga ne do tao ri mu nga kattu-kattu unu mu he, penaja nga Yesus, tao ri mu nga do dho tada nga-nga pa dhara nga tao ne ri mu. **3:18** Jhe ri loro jhara do mina harre, ta tobo le ke ne nga ne do pepeke ri Deo rai uru-rai tare do pelake jhara hari-hari nabi No, ta ne Duae Mone ma'i-Mone Golo ne do jhamma ta dhui-hape hedui-herui. **3:19** Rowi do mina harre ke a'a ari tuahhu, jharra we mu ngati lubhu harro nga menyilu mu. **3:20** Do ta dakka ma Muri ma nga mu, jhe do ta narro-ta lake ri mu ne lua mengallu nge nga kehaka dhara pa dhara lua manno nga kaho. Jhe ri Muri do ta pepue ma Yesus ta dakka ma nga mu, rowi do alle ke No pepetakke ta Duae Mone ma'i-Mone golo tu mu. **3:21** Do ta pee ko no pa era do mmau do megala ne tade pe jadhi ko ri Deo hari-hari ta do wowiu, mii do alle ke pepale ma ri Deo do pe lake jhara nabi-nabi No do rai uru-rai tare he. **3:22** Do ngaddi ke Musa ta lii, 'Deo Muri mu do ta pepue ma heddau nabi ma nga mu ngati telora ddau-rai mu ma miha, do mii pepue ya lema ri No. Do jhamma ke ri mu ta dhanno hari-hari ne nga we ne do pale ri nabi do naanne pa mu. **3:23** Ddau do dho pedhanno nga ne nga we do pale ri nabi do napoanne, ddau do naanne do ta nyakke ngati annu-niki Deo jhe penappe ri lua apa nga kerewe.' **3:24** Nabi-nabi do ngaddi ta pedhae ne lii do ngati Deo he, jhari ngati Nabi Samuel jhe pelohe ma nabi do dakka leto he, ro hari-hari do pepeke jhara lua-lai awe do nadhe ke. **3:25** Liajha-liajha do ngati Deo heo, do pedhae ri nabi-nabi he, do tu tuahhu-tuahhu he ke. Pa dhara lipejaji do alle petao ri Deo ne nga ama-appu di he, alla ke Deo pe li pa Abraham, mina hedhe, 'Ngati kolo loro au do ta wie ke ri Ya ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu hari-hari ddau pa danni raiwawa dhe.' Jhe ne lijaji do naanne do tu mu lema ke. **3:26** Ri do mina harre ke, alle ke pepidhe ri Deo ne Annu No ne, jhe pepue, jhe pepue no uru jhara ma nga mu, mita ie ke ta wie ri no ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne tu mu.

Ne loro jhara ne, wala dho ke ti lua ma bhari-ma rihu mu mita jharra mu ngati dhara murimada do apa do kerewe ne."

4:1 Pa dhara nga pedai lii ko Petrus nga Yohanes nga ddau-ddau do na harre, ta dakka ke ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga Kattu Mone jaga Ammu Deo nga do Saduki he la anne. **4:2** Do bubu dhara ro nga Petrus nga Yohanes, rowi do lii ro hari do dhue pa ddau-ddau do na harre, ta do alle ke Yesus pepe mure ngati dhara made mada. Jhe ki do mina harre ke, ta peteleo ke, ta do ma de do ta muri bhale wari. **4:3** Moko ta kappa ke ri ro ne rasul he hari do dhue, jhe pemaho la dhara ammu bhaddo. Taga tari do maddha ke, moko ta taha ke Petrus nga Yohanes pa ni lohe la jhammi-ae he. **4:4** Tapulara ne ddau do dhanno liajha rasul he, ae do parahajha. Moko ta bhuwu ae ke ro, era ma ta do lammi tabbha ddau he. **4:5** Ta bhale ma jhammi-ae he, ta peowu ke pa Yerusalem ne Kattu-kattu Aigama he, kattu-kattu do Yahudi nga guru-guru aigama he. **4:6** Ta la peabu ke ro nga Kattu Mone-ae mone tunu-menahu Hanas, mina harre lema nga Kayafas, Yohanes, Aleksander, nga hari-hari do maho ta do pekae-peujha nga kattu mone-ae mone-tunu-menahu do naanne. **4:7** Ta aggu ke Petrus nga Yohanes la mengadha nga ro, jhe kebhali ri ro, "Nga loro jhara mina mii ne peie ri mu ne peie ne ddau do kai ne? Nga lua rui ne nga, kiadho nga kuaha ngati nadu ne tao ri mu ne lai do naanne?" **4:8** Petrus do tobo ke ri Henga Deo ne, ta bhale ke, "Tuan, tuan mone kettau pa ddau-rai nga mone pehappo hala! **4:9** Ne pereha ne hala jhi pa dhara lodho do nadhe, taga tari lua tao ie, ta ruba dhara nga heddau do kai, jhe taga tari do ddhei ta toi ri tuan-tuan he nga mina mii ne nara ta peie ne ddau do naanne. **4:10** Nah, Tuan-tuan hari-hari nga hari-hari do Israel lema do jhamma ke ta toi, ta do neddau do nee do titu nga rui nga kedi pa dhara awe nadhe pa hedhapa Tuan-tuan he, ri lua rui nga kuaha ngati Yesus Kristus do Nazaret ne ke. Ne Yesus do naanne, No ke ne do alle peketoe peabbha-rappa ri Tuan-tuan he, tapulara do alle ke No pepemure bhale wari ri Deo. **4:11** Yesus do nadhe ke ne do pe dabbho ri lilolo do nadhe pa dhara Buku Lidara-Likewahhu deo, 'Ne wowadu do dho pake ri mu do tuka he, do teleo ke ta do jadhi ta wowadu do dhai kerihi.' **4:12**

Wata lake jhara Kristus ke ne nara ddau ta helama. Rowi pa danni raiwawa dhe, ti telora ddau raiwawa bhule dho ke ie ta heddau he do nara kuaha ti Deo tu ta pehelama di." **4:13** Ta madalae ke ne mone happo hala he, ne heleo ne bhani dhallu Petrus nga Yohanes, rihi-rihi do toi ri ro ta do hari do dhue ne rasul ne, ddau do mina harre he we, adho do hekola. Moko ta toi ke ri ro ta do ne rasul he hari do dhue ddau ta ana hekola Yesus. **4:14** Tapulara i'a dho ke ro lii nga-nga ri rowi ne ddau do alle pepeie ne do era ma do titu paanne, pa hedhapa ro hela'u-la'u nga Petrus nga Yohanes. **4:15** Moko ta lii ke ro pa rasul he hari do dhue ta mahhu-anni la tele ngati era peraha kewallu ne, ta alla pemina harre ta peohe ke ri ro. **4:16** Ta lii ke ro, "Nenga ke ne do jhamma ta tao ri di penaja nga ddau-ddau do na hedhe? Do toi ke ri hari-hari ddau do pee pa Yerusalem ta do ne lua madalae do rihi ngati madalae do nadhe do tao ri ro hari do dhue. **4:17** Tapulara mita do dho menyabbha rihi jjhau ri ne lai do nadhe pa telora dau lowe, mai ma heggari we ro hari do dhue ri di, jhe lii pa ro ta do dho ie tu-tu ke ro ta pedae nga nadu we nga pake ngara Yesus ri." **4:18** Moko ta pedoa ke ri ro ne rasul he hari do dhue ta maho wari, jhe lii pa ro ta do dho ie tu-tu ke ro hari do dhue ta pale kiadho ta ajha ddau ri nga ngara Yesus. **4:19** Tapulara ta bhale ke ri Petrus nga Yohanes, "Penge ko ri mu miha ne nga ne do petu ne pa hedhapa Deo; ta pedutu nga lipereda Tuan-tuan hedhe we pedutu nga lipereda Deo. **4:20** Rowi nara dho jhi ta pengaha ne pedae ne nga ne do ngadde nga do dhanno ri jhi miha." **4:21** Ro ne do pereha Petrus nga Yohanes nara dho hahhi era jhalli he ta wolo Petrus nga Yohanes. Hakku ta heggari ke ri ro ne rasul he hari do dhue, jhe golo ro, rowi hari-hari ddau do wue-waje Deo ke ri lai do jadhi do naanne. **4:22** Ne pemuri ddau do ie do naanne rihi ke ngati appa nguru bhue ttau. **4:23** Ta alla pegolo Petrus nga Yohanes, ta bhale ke ro la nga ihi-anga ro he, jhe pedhiri hari-hari ne lii kattu-kattu mone tunu-menahu nga kattu-kattu do Yahudi he pa ro. **4:24** Ta alla pedhanno ri ihi-anga ro he ne na harre, ta hebhajha ke ro nga hewue nge danni ade pa Deo. Ta lii ke ro, "Muri, Au ke ne do tao liru nga raiwawa, dhara dahi nga ne nga we ne do era pa dhara ro. **4:25** Ri Henga Au do ngaddi ke Au ta lii, do pelake jhara ama-appu jhi Daud, na

annu-Au, 'Ta nga hakku bubu dhara ne ddau-ddau do dho tade Muri; ta nga hakku peito-perijho ne lai-lai do dho bhule nga pejhara ri ddau rai-ddau rai? **4:26** Duae-duae raiwawa do moko-moko ke ta taki muhu, jhe hari-hari mone kettau do pehela'u lii ke ta pelawa-petaddhu nga Muri nga Duae Mone ma'i-Mone golo ne.' **4:27** Rowi do tarra ma Herodes nga Pilatus do alla ke pepeabu nga ddau-ddau do dho tade Muri, jhe hari lema nga do Israel pa rae do nadhe. Alla ke ro pe pepeabu tu ta pelawa nga annu Au do mmau do megala ne, do alle pedhede ri Au ne ta jadhi Duae Mone ma'i-Mone golo ne. **4:28** Do pehela'u lii ke ro tu ta tao hari-hari ne nga we ne do alle pepeato ri Au uru jhara, ta do ne na poharre do ta jadhi ma. Ne na harre do alla ke ri Au pepetakke pedute nga kuaha nga lua ddhei Au ma miha. **4:29** Pa dhara awe nadhe Muri, heleo we mina mii ne pehedui jhi ri ro. Wie we ne lua kehoo pa jhi annu-niki Au do na hedhe tu ta pelebe ne lii jhara lua Au nga do dho bhule ne lua meghighi meda'u. **4:30** Rabha-dharru we jhi ri Au, mita ie ne ddau do paddha nara ta peie nga lua-lua mada lae nara ta jadhi pa dhara higa nga kuaha ngara Yesus, Annu Au do mmau do megala ne." **4:31** Ta moko le ro ne hebhajha, ta keridho-radho ke ne era peteni ro ne. Ta tobo ke ro hari-hari ri Henga Deo, jhe dhai bhani dhallu ke ro ne pedae-pejha'e ne jhara lii do ngati Deo ne. **4:32** Hari-hari ne ddau do perahajha he do muri mada nga hewue nge danni ade. Bhule dho ie ta heddau he ngati ro do penge ta do ne nga we ne do unu ri ro, ta do unu miha. Ne nga we ne do era pa ro, do pake hela'u-la'u ri ro. **4:33** Nga kuaha do dhai mone-ae ta pepeke ke ri rasul he ta Yesus do alla ke pemuri bhale wari. Moko ri Deo lema dhai penabbu ro ri lai ne nga we. **4:34** Jhe bhule dho heddau he ti telora ro do pengaddi ri nga lua kura nga gahara. Rowi ne ddau do era nga worai kiadho nga ammu, ta pewie ke ri ro, jhe ne kebhue ta aggu ke ri ro, **4:35** jhe la jhula ri ro pa rasul he. Ki alla ke pemina harre, ne doi do na harre ta pebhagi-bhagi ke pa heddau-heddau pedutu nga lua paralu ro. **4:36-37** Mina harre lema nga Yusuf. Ta pewie ke ri no ne worai no, jhe ne doi kebhue worai do naanne ta aggu ke ri no la jhula pa rasul-rasul he. Yusuf dhe heddau ngati kolo loro Lewi ti Siprus; do pedoe lema ri rasul he ta Barnabas (Mone hale dhara).

5:1 Tapulara era heddau momone ne ngara no Ananias. Ne ngara ihi-ammu no Safira, ta pewie le ke ri ro ne worai ro. **5:2** Ta hani ke ri ro haghe ne kebhue worai ne ta tu ro, jhe ne do haghe he ri ta aggu ke ri ro, jhe la jhula pa rasul-rasul he. Ne lai do toa ri Ananias ne do toi ma ri Safira. **5:3** Moko ta lii ke Petrus pa Ananias, "Ananias, ta nga hakku hane ri au ne ade au ta pemanya'e ri Wango, hakku tade dhai ne ade au ta tao ne lua pote nga appi pa Henga Deo, hakku alla ke ri au pepemamo ie-ie haghe ne kebhue worai au ne? **5:4** Adho do unu ri au ma ne worai do naanne nga do dho pewie dae ri au. Minaharre lema ta dhai ta alle pepewie ri au do pee ma ta unu ri au ma. Jhe mina harre lema ne kebhue worai ne do unu ri au ma. Ta nga hakku era ne lua pedabbho pa dhara ade au ta tao ne lai do mina harre? Adhi jhe au pote-appi penanga ddau raiwawa, tapulara pote-appi penaja nga Deo dhe bhoke." **5:5** Mina harre dhangnge ne rangnge ri Ananias ne lipedai Petrus ne, ta keloli ke no, jhe ma de dhangnge. Hari-hari ddau do rangnge ne lai do naanne ta meda'u ke. **5:6** Moko ta dakka ke ne ana do ngarru he la wute ne ngi'u Ananias ne, jhe aggo ri ro la pedane. **5:7** Era ma ta tallu ja he ne tui ta dakka ke Safira, ihi-ammu Ananias ne. Adho dae do toi ri no ne lai do jadhi pa ngi'u Ananias ne. **5:8** Ta lii ke Petrus pa no, "Safira hakko ko ta peke pa ya ri au, mina harre he ke ne kebhue worai do alle pepewie ri mu nga ddau pa hedhapa au ne?" Ta bhale ke ri Safira, "Petu ta mina harre he we ne kebhue ne." **5:9** Moko ta lii ke Petrus pa no, "Ta nga mu hari do dhue hakku pehela'u lii tu ta hakko Henga Muri? Dhanno we ri au! Hee ta itu ta bhale ko we ne ddau-ddau ti pedane ne ddau pahedhapa au ne. Ro lema ke ne do ta aggo au la tele." **5:10** Pa awe naanne dhangnge ta keloli ke Safira jhe made dhangnge pa hedhapa Petrus. Ta maho ke ne ana-ana do ngarru he, jhe ngadde ri ro, era ke Safira do made ke. Moko ta aggo ke ri ro ne ngi'u Safira ne la tele, jhe la pedane ri ro pa keraha raidare Ananias ne. **5:11** Moko hari-hari ddau do parahajha he nga ddau do wala he, do rangnge ne jhara lai do naanne, jadhi ta meda'u ke. **5:12** Taga tari lua jhagga rasul he, moko ae ne lua madalae nga lai-lai do ri hi ngati madalae do jadhi pa telora ddau lowe he. Nga hewue nge danni ade hari-hari ne do parahajha he ne peteni pa Kehale Salomo pa Ammu Deo ne. **5:13** Jhe ne

ddau do wala he bhule dho do bhani ta la peowu nga ddau do parahajha he. Tapulara ne ddau do parahajha he do takka pekerihi ri ddau lowe he. **5:14** Jhe ju tui -- ju ae ne ddau do parahajha pa Muri -- ie ta momone mina harre lema mobanni. **5:15** Rihi ri ti na harre ne lua do jadhi do mina harre ne worawwu madalae, mii ddau do paddha pa era bba'i kiadho pa dappi jhe aggu la rujhara mita ie ro ta lakka ri raimawo Petrus kinga lake Petrus jhara anne. **5:16** Ta haggga ke ne ddau he ne dakka, ngati rae-rae do peumu nga Yerusalem. Dakka ro nga aggu ddau-ddau do paddha nga do lakka ri wujhu. Jhe ne ddau-ddau do na harre ta peie he ke hari-hari. **5:17** Moko pa pedakka rahi Kattu Mone-ae ngati mone tunu-menahu nga hari-hari ddau do pedute no he, ddau ngati kejie do Yahudi he ta pana dhara ke nga rasul-rasul he. **5:18** Moko ta kappa ke ri ro ne rasul-rasul he, jhe pemaho la ammu bhaddo. **5:19** Tapulara pa dhara anni maddha ta dakka ke heddau naju Muri la boka ne kelae ammu bhaddo he, jhe aggu ne rasul-rasul he la tele. Ta lii ke ne naju Deo ne pa rasul he, **5:20** "Kako we mu la titu la Ammu Deo, jhe pepeke we pa ddau lowe, ne jahra lua muri mada do wowiu ne." **5:21** Moko ta pedutu he ke ne rasul he, ne litakka naju Deo ne. Rai jhammi-ae-ae ta kako ke ro la Ammu-Deo, jhe jhari ro ta ajha ddau pa ni. Pa dhara awe naanne lema ta dakka ke ne kattu mone-ae mone tunu-menahu nga ddau pedute no he, jhe la peowu ro nga kattu-katto do Yahudi he. Ta alla pemina harre ta pepu ke ri ro ne ddau ta la aggu rasul he ngati ammu bhaddo tu ta la mengadha nga ro. **5:22** Tapulara ta dhai ne ddau pepu ro he la ammu bhaddo pi'a dho ke ne rasul he pa ni. Hakku ta bhale ke ro, jhe la pika pa kattu-kattu mone happo hala he. **5:23** Ta la pika ke ro, "Ta dhai jhi la ammu bhaddo ne, ngaddi ri jhi, era ma ne kelae ammu bhaddo he do heloto pewoie-ie, nga ddau jaga he era ma do jaga pa ubha kelae he, tapulara ta dhai ta boka ri jhi ne kelae he, pi'a dho ke ie ta heddau he ne ngaddi ri jhi pa dhara ammu bhaddo ne." **5:24** Ta dhai ta rangngi ri kattu mone jaga Ammu Deo ne nga kattu-kattu mone tunu-menahu he, ne lipika do naanne, ta bingu ke ro jhara lua rasul he, jhe meda'u penaja nga lai do ta jadhi. **5:25** Ta alla pemina harre ta dakka ke heddau momone nga aggu lipika do mina hedhe, "Dhanno ko! Ne ddau-ddau do bhaddo ri Tuan he pa dhara ammu bhaddo he, pa dhara awe

nadhe, bhai ke do ajha ddau lowe pa dhara Ammu Deo." **5:26** Moko ne kattu mone jaga Ammu Deo ne nga mone jaga do haghe he ta kako ke ro la aggu pebhale ne rasul-rasul he. Tapulara adho ke ro nga lai do hekarru ri, rowi do meda'u ro ri ddau lowe he nge ngeta wuhu ri wowadu ro. **5:27** Ta aggu ke ri ro ne rasul he la mengadha nga kattu-kattu mone happo hala he. Moko ta pereha ke ne hala rasul he ri Kattu Mone-ae mone tunu-menahu he. **5:28** Moko ta lii ke no, "Adho do alla ke pelara made pa mu ri jhi, mita do dho ajha ddau ri mu jhara lua ddau do naanne. Tapulara hakku ko ri mu ta heleo miha ne nga ne do tao ri mu pa dhara awe nadhe! Pemenyabbhe ri mu ne liajha mu do naanne pa hari hewue Yerusalem, jhe rihi ri tinaanne, hee ta peanynyi bhale jhi ri mu ta do taga ti jhi ke ne lua made ddau do naanne." **5:29** Ta bhale ke ri Petrus nga rasul do haghe he, "Do jhamma tu jhi ta peddhanno nga Deo we, adho peddhanno nga ddau raiwawa. **5:30** Yesus do ketoe peabbha-rappa ri mu ne, do alle ke pepemure bhale wari ri Deo ama-appu di. **5:31** Jhe do alle ke pewie ri Deo ne era mejaddhi nga lua higa do dhida pa No mii heddau Mone Kettau nga Duae Mone ma'i-Mone golo, mita wie ke ne awe pa do Israel ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu jhe nara lua pehai-pehuba. **5:32** Jhi ke do na hedhe ne hakahi-hakahi jhara hari-hari do na poharre -- jhi nga mina harre lema Henga Deo do alle pewie ri Deo pa ddau-ddau pedute ne li pereda No." **5:33** Ta dhai rangngi ri Kattu-kattu Aigama he, ne lipedai do naanne, dhai bu bu dhara ro, ta pehela'u lii ke ro ta pemade ne rasul he. **5:34** Tapulara ti telora ro, ta era ke heddau do Farisi ne ngara no Gamaliel. No heddau guru aigama do takke pekerihe ri hari-hari ddau. Ta titu ke no, jhe lii no ta aggu la tele pa dhara hemelila he ne rasul he. **5:35** Ta alla pemina harre ta lii ke ho pa Kattu-kattu Aigama he, "Tuahhu-tuahhu he, ddau-ddau do Israel! Penge ko we pewoie-ie ri mu pa ddau-ddau do na hedhe. **5:36** Rowi do uru he, do ngaddi ta era Teudas, do laje ne ngi'u no ta ddau do mone-ae, nga era ma ta do appa ngahu ddau he ne do pedute no. Tapulara alle ke no pepemade, jhe ne ddau-ddau pedute no he menyabbha kebali-bali ke, ale lema ke ne lua pekohu ro do naanne. **5:37** Ta alla ne naanne, pa awe era lua bhuki ae ddau he, hhau ri Yudas do Galilea ne. Taga ri lua ubu no, ae ddau ne do pedute no. Tapulara no lema

alle ke pepemade, jhe hari-hari ne ddau no he menyabbha kebalibali. **5:38** Hakku pa dhara awe nadhe penaja nga lai do nadhe, ne lii ya he ke mina hedhe; mai ma bhole tao di nga-nga pa ddau-ddau do na hedhe, la'a we ta hani he we ro. Rowi ki ne liajha nga lua petito ro do na hedhe ngati ddau raiwawa do ta ele ma. **5:39** Tapulara we, kinga ti Deo, moko nara dho ro ta pejharra ri tuahhu tuahhu he. Rihi ri ti naanne, wue marra tuahhu he ta pelawa nga Deo miha." Ta hamme ke ri ro ne litakka Gamaliel do naanne. **5:40** Moko ta pedoa ke ri ro ne rasul-rasul he, wuhu ri ro ri gui, ta alla pemina harre ta lara ke ne rasul he ri ro, mita do dho ajha ri ddau, ri liajha jhara lua Yesus. Ta alla pemina harre, ta golo ke ri ro. **5:41** Ta hani ke ne Kattu-kattu Aigama he ri rasul he nga mengallu nge nga ke haka dhara rowi do ege ke ro ri Deo ta do jhamma ta dhui-hape lua kara nga menihi do mina harre taga Yesus. **5:42** Ti helodho la helodho pa Ammu Deo nga pa ammu-ammu ddau, pee ro nga ajha ddau, nga pepeke ne Li Hagha Dhara jhara lua Yesus, ta do No ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo do alle pejaje ri Deo ne.

6:1 Ju tui ju ae ne ddau do parahajha he pa Yesus. Pa awe do naanne, ne do Yahudi do pedai lii pa dhara lii Yunani he, adho do mengallu dhara nga do Yahudi do pedai lii pa dhara lii rai ro miha. Ne do pedai lii pa dhara lii Yunani he, do lii, "Ne ddau jhi do mobanni moniki wue he, nara dho ne bhara do pebhagi tu lua paralu do helodho-lodho he, kinga era ke ta pebhagi pa ddau lowe he." **6:2** Rowi do mina harre ke, ta pekupu ke ri hari henguru do dhue rasul he hari-hari ne ddau do parahajha he, jhe lii pa ro, "Woie dho ki ta pengaha jhi ti pepeke ne lipedai Deo, taga tari lua pemoko nga'a-nginu we. **6:3** Hakku ri do mina harre ke pidhi ko we ri tuahhu he do pidu ddau do nga nga ra do woie jhe do tobo ri Henga Deo, nga do mmau dhara, do nara jhi ta lii pa ro ta jhagga ne lai-lai do na hedhe; **6:4** rowi jhi do ta pekako lua hebhajha nga ta pepeke ne lipedai Deo we." **6:5** Ta hela'u lii ke ro hari-hari ne ddau do na harre nga lipedai rasul-rasul he. Moko ta pidhi ke ri ro: Stefanus, heddau do parahajha pa Yesus nga do tobo ri Henga Deo. Ta lakka le ke ta pidhi: Filipus, Prokhorus, Nikanor, Timon, Parmenas nga Nikolaus ti Antiokia, adho no

do Yahudi tapulara do maho aigama Yahudi ke. **6:6** Ta aggu ke ne do pidu ddau do na harre la nga rasul he, moko ta hebhajha ke ne rasul-rasul he jhe ami ro lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati Muri tu do pidu ddau do na harre. **6:7** Rowi do mina harre ke hakku ne lii do ngati Deo ne ta ju menyabbha ke la hebhakka-bhakka, jhe ju ae ne dau do parahajha he pa Yerusalem, jhe do ae lema ne mone tunu-menahu he do parahajha pa Yesus. **6:8** Do dhai tarra ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati Deo tu Stefanus hakku ae ne lua madalae do tao ri no pa telora ddau lowe he. **6:9** Tapulara do e ra ne ddau do pehihu nga no, ne ddau-ddau do na harre, ddau-ddau ngati Ammu Hebhajha Ddau-ddau do balla kattu. Ne kejie do naanne do Yahudi do ngati Kirene nga Aleksandria. Ro nga do Yahudi ti Kilikia nga Asia do pebhata nga Stefanus. **6:10** Tapulara nara dho ta pebhata nga ne nga do pale ri Stefanus, ro wi do wie ne mmau dhara pa Stefanus ri Henga Deo tu ta pedai lii. **6:11** Rowi do mina harre ke, ta kehiwa ke ri ro do parri ddau mita la lii, "Do rangnge ri jhi, ri ddau do nadhe do kare nga menihe Musa nga Deo!" **6:12** Mina harre ke nepedidi ri ro ne ddau-ddau do na harre nga kattu-kattu do Yahudi he, hela'u-la'u nga guru-guru aigama he. Moko ta kako ke ro la kappe Stefanus, jhe aggo ri ro la hedhapa Kattu-kattu Aigama he. **6:13** Jhe do nga aggu lema ke ri ro ne hakahi he, jhe la wie ne lilolo-lilolo do pote-do appi jhara lua Stefanus. Ta lii ke ne hakahi he, "Ddau do nadhe do loro-loro ne kare-menihe Ammu Deo do mmau do megala ne, nga kara-menihi ne liadara-lidara Deo do pedhai ri Musa he. **6:14** Do rangnge ri jhi ne lipali no, ta ne Yesus do ti Nazaret ne, do ta pekelole ne Ammu do nadhe, jhe lari hari-hari ne uku nga hadha do alla pepepuru ri Musa pa ama-appu di he!" **6:15** Ta ketarre ke Stefanus ri hari-hari ddau do era pa era pedai kewallu ne. Pa dhara awe naanne, ne worawwu Stefanus lude dho ke mii worawwu naju Deo he.

7:1 Ta kebhale ke ri Kattu Mone-ae mone tunu-menahu ne pa Stefanus, "Do petu we adho, hari-hari ne lilolo ddau-ddau do na hedhe?" **7:2** Bhale ri Stefanus, "Tuahhu-tuahhu nga Ama-ama! Nga do dho lari-anni dae ama-appu Abraham la Haran, pa awe pa Mesopotamia ko no, ta dakka ke Deo dhida do kelodo ne la nga no, **7:3** jhe lii pa no, 'Hane we ri au ne rai

nga liha au, nga a'a-ari au. Kako we au la do medaea ta pejhujhe ri Ya pa au.' **7:4** Moko ta pekaddhi ke Abraham ngati ihi rai Kasdim, jhe lari-anni la Haran. Ta alla pemade ne ama ri Abraham ne, ta tao ke ri Deo pa Abraham mita lari-anni no ma rai do nadhe. **7:5** Pa dhara awe naanne bhule de dho hekewudi he ngati ihi rai do nadhe do wie ri Deo pa Abraham ta jadhi unu-oha ri no nga kolo loro no. Pa awe naanne, Abraham bhule de dho nga ana. **7:6** Tapulara nadhe ke ne do pale ri Deo pa Abraham 'Ne kolo loro au do ta pee mii ddau do wala-rai pa rai ddau do wala. Ddau-ddau rai do naanne do ta jhalli ta kerupu ro, jhe tao do rihi ngati woapa pa ro, pa dhara appa ngahu bhue ttau ne tui. **7:7** Tapulara do ta wolo ri Ya ne ddau rai do jhalli do kerupu do ro he, jhe do ta mahhu-anni ro ngati ihi rai do naanne, jhe do ta wie hu nga mejura ro pa Ya, pa era do nadhe.' **7:8** Ta lalla pelii mina harre, ne ruakki lijaji do naanne ta perue ke ri Deo ri lua dara ngutu. Ta alla Ishak pemetana, ana ri Abraham, ta dare ngutu ke Ishak ri Abraham pa dhara pemuri aru lodho. Mina harre lema ke Ishak ne dare ngutu Yakub ana no ne. Jhe Yakub dara ne ngutu hari henguru do dhue ne ana no he, do jadhi ta ama-appu ri di do Yahudi. **7:9** Ama-appu di do na harre, ta pana dhara ke Yusuf, hakku ta pewie ke Yusuf ri ro ta jadhi naannu pa Mesir. Tapulara Deo do penau-pelere nga Yusuf, **7:10** jhe gole no ngati hari-hari lua hedui-herui no. Do wie ke pa ne uku nga mmawu dhara ri Deo pa dhara awe la mengadha no la nga Firaun duae Mesir ne, hakku ta dhede ke no ta jadhi gubernur rai Mesir ri Firaun nga jadhi ta mone pereda pa dhara rae Firaun. **7:11** Ta dhai ta jadhi ke ne lua menganga-rai pa hari he-ihai rai Mesir nga Kanaan do worawwu hedui tarra pa hari-hari ddau. Ama-appu di nara dho ke nga'a-nginu. **7:12** Moko ta rangngi ke Yakub ta do era gandum pa Mesir, moko ta pepu ke ri no ne ana-ana no he, do ama-appu ri di he, ta kako la ni tu do petari-rai. **7:13** Ta dhai ro ta kako pa awe du kedhue wari ne, ta pi ka wari-anni ke Yusuf pa tuahhu-tuahhu no he, ta no ke Yusuf. Pa awe do naanne ke ne toi ri duae Mesir ne jhara lua a'a-ari Yusuf he. **7:14** Ta alla pemina harre, ta moa lii ke Yusuf pa ama no Yakub tu ta ame no nga hari-hari ana-oha no ta lari-anni la Mesir -- hari-hari ro do pidu nguru do lammi ddau. **7:15** Moko ta lari-anni ke Yakub la Mesir, jhe pa ni ke no

nga ama-appu di he ne made. **7:16** Ta dhai ma leto he ta aggu ke ne rui ro he bhale la Sikhem jhe pedana pa raidare do alle pewalle ri Abraham ri doi do ae ngati huhu do Hemor pa Sikhem. **7:17** Ta hedharra le ne awe ta petobe ne lijaji Deo ne pa Abraham, ne ddau di he do ju ae ke. **7:18** Pedakka rahi ta pereda ke heddau duae do dho tade Yusuf pa Mesir. **7:19** Ne duae do naanne do dhai woapa ne wui ai-wui tao no pa ddau di nga pa ama-appu di he. Ta pehahhi ke ri duae do naanne pa ro mita hora ne ana ro do itu ta metana he, jhe hani mita made. **7:20** Pa awe do naanne ke Musa ne me tana, ana do dhai mone-ie. Tallu warru no ne peloje pa ammu ama no, **7:21** ta alla pemina harrre ta hore ke no, ta aggo ke putiri Firaun, jhe peloje no ta mii ana ri putiri Firaun ne. **7:22** Hari-hari lua mmau dhara do era pa Mesir ta ajha ke pa no, jhe jadhi no ta ddau do nga higa do dhai tarra pa dhara lipedai nga pa dhara wui ai-wui tao. **7:23** Ta dhai Musa ta pemuri appa nguru bhue ttau, ta muri ke ne lua ddhei pa dhara ade no ta la heleo ne lua muri mada ddau-rai no do Israel. **7:24** Moko ta ngadde ke ri no heddau do Mesir do era do dede heddau do Israel, moko ta ange ke ri no ne ddau do dede ne jhe pemade ri no ne do Mesir ne. **7:25** Pa penge ri Musa, do toi ke ri ddau-rai no he ta do pa dhara nga pake ke Musa ri Deo tu ta golo ro. Tapulara teleo ta do dho tada dae ro. **7:26** Ta bhale ma jhammi-ae ri ta ngaddi ke ri Musa do dhue ddau do Israel do era do pehala, moko ta kale ke ri no ne loro jhara ta peie ro. Ta lii ke no, 'Mu hedhe do petuahhu. Ta nga hakku pehala mu?' **7:27** Moko ta nyakke ke Musa la ngiri ri ddau do dhabe ihi-anga no ne, jhe lii no pa Musa, **7:28** 'Nadu ke ne do dhede au ta jadhi kattu nga ta mone pehappo hala jhi? Adho ke au do ddhei ta pemade ya le mii do tao ri au midha ne pa do Mesir ne?' **7:29** Ta rangnge ri Musa ne lii ddau do naanne, ta perai ke Musa ngati Mesir, jhe la pee la ihi rai Midian. Pa ni ta ngaddi ana ke no do dhue ddau. **7:30** Ta ludu ta appa nguru bhue ttau ta dakka ke heddau naju Deo la nga Musa pa kebhalla-ae peumu nga Lede Sinai. Ne naju Deo do naanne dakka pa dhara weo ai pa ro'a koo nga huki do era pa dhara nga weo ko. **7:31** Ta madalae ke Musa ne heleo ne lai do naanne, hakku ta kako ke no la pehedharra-anni mita toi ta ne nga ne naanne. Moko ta rangnge ke ri no ne lii Muri, **7:32** 'Ya ke ne Deo ama-appu au; Ya ke ne

Deo Abraham, Ishak nga Yakub.' Moko ta kerijjhi-keraggu ke Musa ri meda'u, hakku bhani dho ke no ta heleo ne ro'a koo nga huki do naanne.

7:33 Moko ta lii ri ke Muri, 'Boke we ne helapa au ne, rowi ne worai do pa era titu au ne, worai do mmau do megala ke. **7:34** Do ngaddi nga do rangngi ke ri Ya ne lua paddhu nga kemari lua hedui-herui annu-niki Ya pa Mesir. Do rangngi ke ri Ya ne lua penina-noho ro, jhe do ta puru ke Ya ta la golo ro ta peballa-kattu. Pa awe nadhe, mai we au! Do ta pepue ke au ri Ya, ta bhale la Mesir.' **7:35** Musa do nadhe ke, ne do nyakke ri do Israel nga pali lipedai do mina hedhe, 'Nadu ke ne do alle pedhede au ta jadhi kattu nga mone pehappo hala jhi?' Tapulara no ri ko ma ne do pepue ri Deo tu ta jadhi kattu nga mone ma'i-mone golo ro, nga lua rabbha nga dharru ngati naju Deo do dakka la nga no pa ro'a-koo nga huki do weo ne.

7:36 Musa do naanne ke ne do aggu do Israel ta mahhu-an ni ngati Mesir nga tao ne lua-lua madalae nga lai-lai do rihi ngati ihi ne ma dalae pa rai Mesir, pa dhara Llau Mea nga pa dhara kebhalla-ae, pa dhara appa nguru bhue ttau ne tui. **7:37** Musa do naanne lema ke ne do lii pa do Israel, 'do medae ta wie ri Deo pa mu heddau nabi do pidhe ngati telora mu ma miha, hela' u mii pidhe ya lema ri No.' **7:38** Musa ke ne do era pa telora do Israel pa dhara kebhalla-ae, do jadhi ta mone titu pa telora tu naju Deo do pedai lii nga no pa Lede Sinai tu ama-appu di he. No ke ne do hamme ngati Deo ne lipedai do mu ri ne tu ta pedhae pa di. **7:39** Maji lema ta mina harre, wae dho ma ama-appu di ta pedhanno nga no. Ta nyakke we no ri ro, jhe ddhei ta bhale la Mesir. **7:40** Ta lii ke ro pa Harun, 'Tao kowa ne deo-deo tu jhi, mita ie ri deo-deo do na harre ta lere ta kelau jhi. Rowi toi dho ke ri jhi ta ne nga ne do jadhi pa Musa do alla peaggu jhi he ta mahhu-anni ngati Mesir ne!' **7:41** Moko pa dhara awe naanne ta tao ke ri ro hengi'u nahapi, ta alla pemina harre ta jhula ke ri ro ne bhara jhula nga menahu pa deo nahapi do naanne, jhe tao ri ro lai tao nga'a tu ta wie hu nga me jura bhara do alle petao ri ro miha. **7:42** Moko ta hani ke ro ri Deo, jhe pelala jhani-ani la wie nga mejura pa moto-moto do era pa ihi liru. Ne lai do napoan ne do penau ke nga do hure do bhuke pa dhara buku nabi-nabi. Do mina hedhe, 'Wo ddau-ddau do Israel! Adho dhe tu Ya mu ne kehabbha bhada nga tunu-menahu pa dhara appa nguru bhue ttau he ne

tui pa dhara kebhalla ae ne. **7:43** Ammu era mejura pa Molok we ne do wewe ri mu la hebhakka-bhakka hela'u-la'u nga moto do tao ri mune ta mii Refan do periho ri mu ta deo ne, jhe pa no ke mu ne wie hu nga mejura. Rowi do mina harre ke do ta hora ke mu ri Ya, la era do dhai jjhau lohe la ihi rai Babel.' **7:44** Ne Ammu bhalla-lai era dakka Deo ne ma nga ddau raiwawa do era ma pa ama-appu di he pa dhara kebhalla-ae. Ne ammu bhalla lai do naanne do tao pedu tu nga lipereda Deo ma pa Musa, jhe do tao pedute nga telia do pengadde ri Deo ma pa Musa. **7:45** Ammu bhalla lai do naanne ke ne do aggo teru ri ama-appu di lohe ma dhara awe Yesus, jhe kako ro la rabe ne rai do nadhe ngati dhara wolaabba ddau-ddau do hudhi ri Deo pa hedhapa ro. Ne ammu do naanne era paanne lohe ma awe Daud. **7:46** Ri Daud do pemengallo ne dhara Deo, jhe ami no mita wie lua ri Deo pa no tu ta petitu hewue ammu tu Deo, do pa No ke Yakub ne wie hu nga mejura. **7:47** Tapulara Salomo ke ne do petito ammu ne tu Deo. **7:48** Maji lema ta mina harre Deo do rihi dhida nga kelodo ne, pee dho No pa dhara ammu do tao ri ddau raiwawa; rowi pa dhara buku nabi do era hure do bhu ke mina hedhe, **7:49** 'Liru ke ne era mejaddhi Ya, jhe raiwawa ke ne era jhalli kae Ya. Ammu do mina mii ke ne do petito ri mu tu Ya? pa mii ke ne era pengaha tu Ya? **7:50** Ta do adho ke ta Ya ma ne do tao hari-hari ne nga we?' mina harre ke ne lii Deo. **7:51** Do tarra ne keti kewadu kattu tuahhu-tuahhu he jhe do dhai tarra nehedui ta pedhanno nga Deo! Ne wodilu mu do rihi tu-tu ke ne hoe nga ketipa penaja nga lipedai Deo! Do hela'u ke mu nga ama-appu mu he do pee nga pelawa-petaddhu we nga Henga Deo! **7:52** Do era ri ko ne nabi do dho dede do dho dhaba ri ama appu muri? Pemade ri ro ne ddau-ddau pepu-peju Deo do rai uru rai tare he do alla ke pepepeke ta do ne Annu Deo do mola do mira ne do medae ta dakka ne. Jhe pa dhara awe nadhe alla ke mu petao apa, jhe pemade ne Annu Deo do naanne. **7:53** Ri naju-naju Deo he do alla ke pepedhai ne lidara-lidara Deo he pa mu, tapulara wae dho ri mu ta pedute!" **7:54** Ta rangnge mina harre ri Kattu-kattu Aigama he, hari-hari ne lipedai Stefanus, dhai paddha ne ade ro, jhe dhai bubu dhara ro nga Stefanus. **7:55** Tapulara Stefanus do tobo ke ri Henga Deo ne ta tengara ke la liru. Ta ngadde ke ri no ne weo nga kana Deo, nga Yesus do era do

titu pa era pereda No do pe hebhakka kedhanga Deo ne. **7:56** "Heleo we," ane Stefanus, "ngadde ke ri ya ne era do mmau do megala ne, do boka anni, jhe Ana Ddau Raiwawa do titu pa hebhakka-ai dhanga Deo!" **7:57** Ta jhammi wodilu ke ne kattu-kattu aigama he, jhe peka-ka ro, jhe haggaga hetakka dhangnge ro la wuhe Stefanus. **7:58** Ta nune-pera'o-ra'o ke ri ro Stefanus la tele ngati dhara rae ne, jhe kajjhe no ri wowadu. Ne ddau-ddau do heleo ne lai do napoanne ta la takka ke ri ro ne bhara Stefanus pa hedhapa heddau ana do ngarru ne ngara no Saulus. **7:59** Pa dhara nga wuhe ri wowahu Stefanus, ta peka ke Stefanus, "Wo Yesus Muri ya, hamme we ne henga ya." **7:60** Moko ta lakku rutu ke Stefanus, jhe peka nga lipeka do maddu, "Muri, bhole pehape we pa ro ne lubhu harro nga menyilu ro do nadhe!" Ta alla no pepali mina harre ta made le ke no. Saulus do mengallu dhara lema ri lua made do naanne.

8:1 Pa dhara awe do naanne lema ta jhari ke ta hudhi nga peraga ne do herani do pa Yerusalem, hakku hari-hari ne ddau do manno do kaho he ta menyabbha ke la hebhakka-hebhakka, la hari hewue Yudea nga Samaria, titu wata rasul-rasul he we ne do adho. **8:2** Ne ddau-ddau do nga lua meda'u he pa Deo, ta kako ke ro la pedane Stefanus jhe nga tangi pedihi noho taga no. **8:3** Tapulara Saulus do petadi teru ke ta peila ne do herani he. Ta narru ke ri no ti hewue ammu la hewue ammu jhe la nuni pemahhu la tele ne ddau-ddau do parahajha he jhe pemaho la dhara ammu bhaddo. **8:4** Ri ddau-ddau do parahajha he ta peja'e-pepeke ke ne Li Hagma Dhara do ngeti Deo ne la hebhakka-bhakka. **8:5** Ta kako ke Filipus la Samaria jhe la pepeke pa ddau-ddau do pa ni ne jhara lua Duae Mone Mone ma'i-Mone golo do jaje ri Deo ne. **8:6** Ta rangngi ri ddau-ddau he ne do pedae ri Filipus ne, jhe ngaddi ne lua-lua madalae do tao ri Filipus he, ae ngati ro do pedhanno nga ne nga ne do peke ri no he pa ro. **8:7** Ae ne wango do mahhu-anni nga peka-ka ngati dda-ddau do wujhu. Dhai ae ne ddau do made heatta nga do kai ne do peie. **8:8** Moko dhai tarra ne mengallu nge nga kehaka dhara ne ddau do pa Samaria he. **8:9** Pa dhara rae do naanne era heddau momone ne ngara no Simon, do tui bhalle ke ne pebilo ri no ne do Samaria he ri lipana no. Jhe laje ri no pa do Samaria he,

ta no heddau do dhai tarra. **8:10** Moko hari-hari ddau pa dhara rae do naanne, ngati hari-hari lapi ddau-rai do pedhanno ke nga no. Ne ane ro pa ddau do naanne, "Ddau nadhe do nga lua rui nga kedi ngati Deo do dhai ketoo ne, do lii ta 'Lua rui do pehilo-wole ne.' " **8:11** Do dhai ke ne pebilu ri no ne ddau he ri lipa na no ne, hakku do dhai pedhanno ke ne ddau he nga no. **8:12** Tapulara ta pepeke ke ri Filipus pa ro ne jhara Li Hagma Dhara do peteleo jhara mina mii Deo ne medae ta pereda mii Duae, nga jhara lua Yesus Kristus, Duae Mone ma'i-Mone golo ne. Moko ta parahajha ke ro nga lii do pedhae ri Filipus pa ro he, moko ta pejhiu ke ie ta momone mina harre lema ne mobanni he. **8:13** Simon lema miha parahajha. Ta alle no pepejhio, pee nga pedute Filipus ri no. Ta jadhi ta ju madalae ke Simon, ri lua-lua madalae do jadhi he. **8:14** Ta rangngi ke ne rasul do pa Yerusalem he ta ne ddau-ddau do Samaria he do hamme ke ne lipedai Deo ne. Ri do mina harre ke ta pepu ke ri ro Petrus nga Yohanes la ni. **8:15** Ta dhai Petrus nga Yohanes la ni, ta hebhajha ke ro tu do Samaria he, mita ie ro ta nara Henga Deo, **8:16** rowi do dho dakka dae Henga Deo la helibhu ro ie ta heddau he; alla pepejhio pa dhara ngara Yesus he ko we ro. **8:17** Moko ta dhede ruai ke Petrus nga Yohanes pa wokolo do Samaria he, moko ta hamme ke ri ro ne Henga Deo ne. **8:18** Do ngadde ri Simon ta do taga tari takka ruai ne rasul he la wokolo ddau he, hakku hamme ri ro Henga Deo. Ri do mina harre ta ggu doi ke Simon la nga Petrus nga Yohanes, **8:19** jhe lii no, "Wie we pa ya le ne kuaha do naanne, mijhi kinga takka ya ruai pa wokolo nadu we, moko ne ddau do na harre ta nara le ke ne Henga Deo ne." **8:20** Tapulara ta lii ke Petrus, "Apa nga kerewe au nga doi au do na harre! Pa penge au ne nga ne do wie ri Deo ne do ta walli ri doi?" **8:21** Bhole dho au nga unu pala tu ta pedutu pa dhara lua jhagga jhi dhe, rowi ne ade au do kelakku pe naja nga Deo. **8:22** Rowi do mina harre ke hane we ne penge au do woapa ne, jhe ami we au pa Muri, mita ie ta pehuba ri No ne lua penge au do woapa ne! **8:23** Rowi do toi ri ya, ne ade au do huke ri lua pana dhara, jhe au dhe naannu ri laua apa nga kerewe ne." **8:24** Moko ta lii ke Simon pa Petrus nga Yohanes, "Ruba kowe ne dhara mu ta ami pa Muri, mita ie ne nga ne do pale ri tuahhu he, nara dho hahhi he ta lakka pa ya." **8:25** Ta moko le Petrus nga Yohanes

ne wie lipejhara nga pepeke ne lipedai Muri ne, ta bhale ke ro la Yerusalem. Jhe pa loro jhara kako ro, pepeke ri ro ne Li Hagha Dhara ne pa rae-rae do Samaria he. **8:26** Ta lii ke heddau naju Deo pa Filipus, "Pekaddhi we la bira Bhollau la rujhara do ngati Yerusalem ju la Gaza ne." Ne rujhara do naanne do keliu-kejidho. **8:27-28** Moko ta pekaddhi ke Filipus. Pa dhara awe do naanne do era heddau pegawai ngati dhara rae banni-ae Etiopia do pa dhara awe ta bhale ke no la rai la liha no. No heddau pegawai mone-ae do pemoko hari-hari lua kaja nga kete'e Kandake banni-ae ihi rai Etiopia. Ne ddau do naanne ti wie hu nga mejura pa Deo la Yerusalem, jhe do pa dhara nga ta bhale ke no, do nga ha'e doka. Pa dhara nga mejaddhi no pa dhara doka ne, do nga ajhe ri no ne buku Nabi Yesaya. **8:29** Ta lii ke Henga Deo pa Filipus, "Kako au la pehedharra-anni nga doka do napoanne." **8:30** Moko ta kako ke Filipus la pehedharra-anni nga doka do naanne, ta rangnge ke ri no ne ddau do naanne do era nga ajhe Buku Yesaya. Ta kebhali ke Filipus pa no, "Tada ma ke Tuan ne nga ne do ajhe ri tuan ne?" **8:31** Ta bhale ke ri ddau do naanne, "Mina mii ne nara ya ta tada, ki do dho era ne ddau do peteleo pa ya?" Moko ta perihe ke Filipus ri no ta ha'e la dhara doka ne, jhe la mejaddhi hela'u-la'u nga ddau do naanne. **8:32** Na hedhe ke ne lilolo do ajha ri ddau do naanne, "Hala dho ke no mii ki'i jhawa do lere ta la kehabbhe he, mii hengi'u ki'i jhawa do dho i'a kebee he, kinga ghute ne rrau No, mina harre ke, bhule ledho no nga i'a boka ubha he. **8:33** Ta kare ta menihe ke No, jhe tao pa no e'e ne ddhei he ke, jhe bhete ne wue wohenga No ngati danni raiwawa do nadhe, hakku bhule dho ke heddau he do nara ta pedae-pejha'e ne kolo loro No." **8:34** Ta lii ke ne pegawai mone-ae do ngati Etiopia ne pa Filipus, "Hakko ko we ta peke pa ya, nadu ke ne do pedabbho ri nabi do nadhe? Jhara lua ngi'u no ke miha, we jhara lua ddau do hewala?" **8:35** Moko ta jhari ke Filipus ta pedai lii; ta pe ke ri Filipus ne lilolo do na harre, mii lai petari tu ta peke ne Li Hagha Dhara jhara lua Yesus pa pegawai mone-ae do naanne. **8:36** Pa telora loro jhara kako ro, ta dhai ke ro la era do era nga ei. Ta lii ke ne pegawai mone-ae do naanne, "Heleo, oni ke ne ei pa nidhe! Ne nga ri ko ne kura tu ta pejhio ya?" **8:37** [Ta lii ke Filipus, "Kinga parahajha ke Tuan nga hewue nge

danni-ade, do nara ke Tuan ta pejhio ma." Ta lii ke ne pegawai mone-ae do ngati Etiopia ne, "Do parahajha tarra ke ya nga hewue nge danni-ade pa Yesus Kristus ta do tarra ta No ke ne Ana Deo ne."] **8:38** Moko ta lii ke no ta pengahe ne doka ne; ta alla pemina harre, ta puru ke ro hari do dhue nga Filipus la dhara ei ne, jhe pejhio no ri Filipus. **8:39** Ta dhai ro ta mahhu-anni ngati dhara ei ne, ta pemarre ke Filipus ri Henga Deo ti anne. Ngadde dho ke no ri pegawai mone-ae do naanne. Ta kako teru ke ne pegawai mone-ae do naanne nga mengallu nge nga kehaka dhara. **8:40** Ta era ke Filipus pa Asdod. Jhe pa dhara nga peterue ri Filipus ne loro jhara kako no, pee ke ri no nga pepeke ne Li Hagha Dhara jhara lua Yesus pa hari-hari rae tade dhai no la Kaisarea.

9:1 Pa dhara awe naanne lema pee ke Saulus nga petadi ta pehudhi nga pemade ne ddau do parahajha pa Yesus he. Ta kako ke no la nga kattu mone-ae mone tunu-menahu ne, **9:2** jhe la ami no huri-kuaha tu ta kako la nga kattu-kattu ammu hebhajha do Yahudi he pa Damsyik, mijhi ki peabu no nga ddau-ddau do parahajha pa Yesus he, do nara ke ri no ta kappa jhe aggu la Yerusalem. **9:3** Pa dhara nga kako no ju la Damsyik, ta dhai ta unu la rae do naanne, ta ke wa'a hetakka ke ne kelala ngati liru jhe la kehabbha pekehero Saulus. **9:4** Ta herabba ke Saulus la worai jhe rangnge ri no hahhi lipedai do lii pa no, "Saulus, Saulus! Ta nga hakku pehedue Ya ri au?" **9:5** Ta kebhali ke Saulus, "Muri, nadu ke Au?" Ta bhale ke ri lipedai do naanne, "Ya ke, Yesus do pehedue ri au dhe. **9:6** Tapulara pa awe nadhe kaddhi we au jhe maho la dhara rae dhe. Pa ni do ta pake ri ya pa au, ne nga ne do jhamma ta tao ri au." **9:7** Ta haraghagha ke ne ddau-ddau do hela'u-la'u nga Saulus he, jhe nara doke ta lii nga-nga ri, rowi do rangnge ri ro ne lipedai do naanne, tapulara ngaddi dho ri ro ie ta heddau he. **9:8** Moko ta kaddhi ke Saulus ta titu, jhe boke ne namada no, tapulara ngaddi dho ke no ne nga-nga. Hakku ta kedhago ke ri ro ne ruai Saulus jhe hebake la Damsyik. **9:9** Tallu lodho ne tui nara dho Saulus ta ngaddi ne nga-nga, jhe mina harre lema ne worawwu tui, bhule tu-tu dho no ta nga'a ta nginu ne nga-nga. **9:10** Pa Damsyik do era heddau ne ddau do pedute Yesus, ne ngara no Ananias. Pa dhara hahhi lai nii, ta lii ke Muri

pa no, "Ananias!" Ta bhale ke ri Ananias, "We Muri." **9:11** Ta lii ke Muri, "Kako we au pa dhara awe nadhe dhangnge la ammu Yudas pa Rujha Molo ne. Kebhale ri au pa ni heddau ne ngara no Saulus do ngati Tarusus ne. Ne ddau do naanne do nnai pa dhara hebhajha, **9:12** jhe pa dhara lai nii do ngadde ke ri no heddau momone ne ngara no Ananias, do dakka la nga no jhe la takke ne ruai la wokolo no, mita nara no ta ngaddi bhale wari." **9:13** Ta bhale ke ri Ananias, "Muri, do ae ke ne lii ddau do rangngi ri ya, ne jhara lua ddau do nadhe, rihi-rihi jhara lua hudhi nga peraga do tao ri no pe naja nga annu-niki Au pa Yerusalem. **9:14** Jhe pa dhara awe nadhe ne dakka no ma dhe, do wie lua ke pa no ri kattu-kattu mone tunu-menahu he tu ta ma kappa ne ddau-ddau do parahajha pa Au he." **9:15** Tapulara ta lii ke Muri pa Ananias, "Kako we au! Rowi do alle ke ri Ya pepidhe no tu ta pekako ne lua jhagga Ya, mita ie no ta la pepeke ne jhara lua Ya pa ddau-ddau-rai do wala he do adho do aigama Yahudi nga pa duae-duae, jhe mina harre lema pa do Israel he. **9:16** Jhe ri Ya miha do ta peteleo pa no hari-hari ne lua hedui-herui do ta dhue ta hape ri no taga Ya." **9:17** Moko ta kako ke Ananias la ammu do naanne jhe la takke neruai no pa woko lo Saulus, jhe lii no pa Saulus, "Wo tuahhu ya Saulus, ri Muri Yesus do ngadde ri tuahhu ne, pa rujhara do ta ju ma dhe ne, mita ie tuahhu ta ngaddi bhale wari jhe tobo au ri Henga Deo ne." **9:18** Pa dhara awe naanne dhangnge, ne nga marra do mii nai nadu'u he, ta bunu ke ngati namada Saulus, moko ta nara ke Saulus ta ngaddi bhale wari. Moko ta kaddhi ke Saulus, jhe pejhio no. **9:19** Ta alla no penga'a-penginu, ta rui bhale wari ke no. Ta pee ke Saulus nga ddau do parahajha pa Yesus he parri lodho ne tui. **9:20** Ta kako ke no la ammu-ammu hebhajha, jhe jhari no ta pepeke jhara lua Yesus, ta Yesus ke ne Ana Deo ne. **9:21** Ta madalae ke ne ddau he hari-hari, ne dhanno ne lii Saulus do naanne. Ta lii ke ro, "Adho no ma ke dhe do pemade hari-hari ddau do parahajha he pa Yerusalem? Jhe ne dakka no ma dhe, do ta ma kappa nga ta ma aggu ne ddau do parahajha he la nga kattu-kattu mone tunu-menahu he!" **9:22** Tapulara ta ju rui ke ne lua penau Saulus nga ddau he. Ne telia-telia do pedae ri no jhara lua Yesus do mina harre ne wowarru pekatta ta do Yesus ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne, hakku nara dho ke ta pebhata ri ne

do Yahudi do pee pa Damsyik he nga no ri. **9:23** Dhai dho ta mina mii le ne tui, ta pehela'u lii ke ne do Yahudi ta pemade Saulus. **9:24** Tapulara ne lua do perijho ri ro do naanne do nara ta toi ri Saulus. Anni maddha nga anni lodho, pee ke ri ro nga jaga bharra ne ubha-ubha toka rae he tu ta mate Saulus ta pemade. **9:25** Tapulara pa dhara herammi, ta aggo ke Saulus ri ddau do parahajha he, jhe la pedhule ri ro pa dhara hewue keraja jhara kolo tebo rae ne. **9:26** Ta kako ke Saulus la Yerusalem, jhe pa ni ta kale ke ri no ne rujhara ta la peobo nga do parahajha pa Yesus he. Ta tapulara do meda'u ne ddau do parahajha he penaja nga Saulus, rowi do dho parahajha dae ro nga Saulus ta do alla tarra-tarra ke no pejadhi ta ddau do parahajha pa Yesus. **9:27** Ta dhai ta dakka ke Barnabas la nga no, jhe aggo no la nga rasul-rasul he. Ta pedhire ke ri Barnabas pa ro ne jhara lua mina mii Saulus ne ngadde Muri pa telora rujhara ne, nga mina mii ne lii Muri pa Saulus. Peke lema ri Barnabas mina mii ne bhani Saulus ta ajha ddau pa Damsyik nga ngara Yesus. **9:28** Moko ri do mina harre ke ta pee ke Saulus nga ro, jhe kako no la peliba nga dhai bhani dhallu pa hari hewue Yerusalem nga ngara Yesus. **9:29** Saulus do pedai lii jhe pebhata le ma nga do Yahudi do pake lii Yunani he, tapulara kale ri ro ne rujhara tu ta pemade Saulus. **9:30** Ta dhai ta toi ne lai do naanne ri ddau do parahajha do hewala he, ta aggo ke Saulus ri ro Kaisarea, ta alla pemina harre ta moe ke no la Tarsus. **9:31** Moko ta ketanna ke ne jemaat pa hari hewue Yudea, Galilea nga Samaria. Nga do rabhe ri Henga Deo, nga ri lua meghighi-meda'u pa Muri, moko ne jemaat jemaat do na harre ta ju rui nga ju ta ae ke. **9:32** Ta kako ke Petrus la hebhakka-hebhakka la heahu ne jemaat-jemaat he. Helodho ta kako ke no la heahu ne naannu Muri he do pa Lida. **9:33** Pa ni ta peabu ke no nga heddau momone ne ngara no Eneas do made heatta, jhe do adho ke do ngaddi ta kaddhi ri ngati era bba'i no, aru bhue ttau ke ne tui. **9:34** Ta lii ke Petrus pa Eneas, "Eneas, Yesus Kristus ke ne do peie au. Kaddhi we au, jhe pe ie we ne era bba'i au." Pa awe naanne dhangnge ta kaddhi ke Eneas. **9:35** Hari-hari ne ana-rai pa Lida nga Saron do ngadde Eneas, moko ta parahajha ke pa Muri. **9:36** Pa Yoipe do era heddau mobanni ne ngara no Tabita. No heddau do parahajha pa Yesus. (Ne ngara no kinga pa dhara lii Yunani Dorkas do kinga

pebhale ma lii di 'roha'). Do loro-loro ke no ne tao lai-lai do woie ta ruba dhara nga ddau-ddau do kehia nga gahara. **9:37** Pa dhara awe naanne ta lakka ke no ri paddha, jhe moko ta made. Ta alle pepejhio ei, ta aggo ke la takke la kama do pa dhida. **9:38** Yoipe adho do rihi ne jjhau nga Lida. Hakku ne ddau do parahajha pa Yesus do era pa Yoipe ta rangngi ke ta do era Petrus pa Lida, moko ta pepu ddau ke ro la nga Petrus jhe nga lijaji do mina hedhe, "Marri-ai-ai we ne dakka ma dhe." **9:39** Ta kaddhi dhangnge ke Petrus pedutu ro. Ta dhai la Yoipe ta aggo ke no la kama do pa dhida ne. Hari-hari ne mobanni moniki-wue do paanne he, ta la pewore ke Petrus jhe tangi, jhe pejhujhu ri ro pa Petrus ne bhajhu-bhajhu nga juba-juba do jhau ri Dorkas tu ro he pa awe nga muri mada ne ko no. **9:40** Ta lii ke Petrus pa ro hari-hari ta mahhu-anni, ta lakku rutu ke Petrus jhe hebhajha. Ta alla pemina harre ta naja hedhapa ke no ju la nga ngi'u Dorkas ne, jhe lii, "Tabita, kaddhi we!" Moko ta boka ela ke Dorkas, ta ngadde ke Petrus ri no, ta mejaddhi ke no. **9:41** Moko ta parro ke ne ruai no ri Petrus, tu ta rabhe no mita titu. Ta alla pemina harre ta pedoa ke ri Petrus ne ddau-ddau do parahajha nga mobanni moniki-wue he do era paanne, jhe wie ri No, Dorkas do alla ke pemuri bhale wari ne pa ro. **9:42** Ta menyabbha ke ne lii jhara lai do naanne la hebhakka-hebhakka, pa hari hewue Yoipe, hakku do jhajhi ae ddau do parahajha pa Yesus ta do No ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo ne. **9:43** Ta pee ke Petrus pa ni parri lodho ne tui pa ammu heddau mone pelumu kuri.

10:1 Pa Kaisarea do era heddau momone ne ngara no Kornelius. No heddau kapatei "Horodhadhu Italia". **10:2** No heddau do meda'u ri Deo nga hari-hari ddau do era pa dhara ammu nga kemali no, do wie hu nga mejura pa Deo. Do ae ke no ne ruba dhara nga do Yahudi do kehia he, jhe do loro-loro ke no ne hebhajha pa Deo. **10:3** Pa dhara helodho, era ma pa wabba tallu maddha lodho ne, ta ngadde ke ri Kornelius nga teleo-leo pa dhara hahhi lainii, heddau naju Deo do dakka jhe la pedoe no, "Kornelius!" **10:4** Ta ketarre ke ri Kornelius ne naju Deo do naanne, jhe meda'u, jhe lii no, "Ta era nga'a Tuan?" Ta bhale ke ri naju Deo ne, "Ne lihebhajha au nga lua ruba dhara do tao ri au he, alla ke pehammi ri Deo,

jhe do henge au ri Deo. **10:5** Pepu we ri au pa dhara awe nadhe ne ddau la Yope, la pedoe heddau ne ngara no Simon, do ne ngara-merai ne Simon Petrus. **10:6** Nanne do pee taha no pa ammu heddau mone pelumu kuri ne ngara no Simon do pee pa tabbi dahi-ae ne." **10:7** Ta ludu le ne naju Deo do pe dai lii nga Kornelius ne, ta pedoa ke ri Kornelius do dhue ddau naannu nga he ddau do horodhadhu mone jage no, do henarru ne muri mada no. **10:8** Ta pedhire ke ri Kornelius pa ro ne nga ne do alla pejadhi ne, ta alla pemina harre ta pepu ke ro la Yope. **10:9** Bhale ma jhammi-ae he, pa loro jhara kako ko ro, jhe do hedharra ke ro la Yope, ta ha'e Petrus la dhida ammu ne tu ta la hebhajha. **10:10** Ta menganga do pehilo-wole ke no, jhe do ddhei ta nga'a ke no. Pa dhara nga pemoko ko ne nga'a he ta pengadde ke pa Petrus hahhi lai nii. **10:11** Ta ngadde ke ri no, liru era ke do boka-anni, jhe era hahhi do mii bhalla do balla he do pedhule ma raiwawa, jhe do akke pa hari appa tebuku. **10:12** Pa dhara bhalla do naanne do era hari-hari worawwu bhada do laa kae, hari-hari bhada do rodho ri kabu nga doli la do mellai. **10:13** Moko ta era ke ne lipedai do lii pa no, "Petrus, kaddhi weau! Kehabbha we jhe nga'a we!" **10:14** Ta bhale ke ri Petrus, "Adho Muri eeh! Ngaddi de dho ya ta nga'a ie ta ne nga we ne do petaru kiadho do dho pejhamma." **10:15** Tapulara ta lii ri ke ne lipedai do naanne pa no, "Ne nga ne do peteleo ri Deo ta do ie ta nga'a, bhole ege ri au ta do petaru ri." **10:16** Ne lai nii do naanne ta kebhale ke tade tallu wari, ta alla pemina harre moko ta dhede ke ne bhalla do naanne la era do mmau do megala. **10:17** Ta bingu ke Petrus ne penge ne nga ne lua pedabbho ngati lai nii do napoanne. Pa dhara nga penge-nge ko ri Petrus, ta dhai le ke ne ddau pepu Kornelius he. Era ke ro do titu pa ubha kelae ammu Simon ne. **10:18** Moko ta pedoa ddau ke ro jhe kebhali, "Era we adho pa dhe, heddau tamu do ta pee taha he we pa dhe, ne ngara no Simon Petrus?" **10:19** Pa dhara nga petadi ko Petrus ne penge ne lua pedabbho lau nii do naanne ta lii ke Henga Deo pa Petrus, "Wo Petrus, hee do tallu ddau ta ma kale au. **10:20** Henginga we au ne kaddhi jhe puru la dha'i ni dhe, jhe bhole kepapi ne la pedutu ro, rowi Ya ke ne do pepu ro." **10:21** Moko ta puru ke Petrus la dha'i ne, jhe lii pa ddau-ddau do na harre, "Ya ke ne do kale ri tuahhu he. Ta ma mii tuahhu he?" **10:22** Ta

bhale ke ri ro, "Pepu ri Kapatei Kornelius ta mai ma dhe. No heddau do woie nga do meda'u ri Deo, jhe hari lema do dhai takke pekerihe no ri hari hari do Yahudi. Heddau naju Deo do alla peli pa no, ta ma ame ama ta kako la ammu no, mii libhale ngati lihebhajha no, do alla ke peli pa no ta dhanno ne nga ne do medae ama ta lii pa no." **10:23** Moko ta lii ke Petrus pa ro ta maho ko tu ta bba'i ko ro pa maddha do naanne. Bhale ma jhammi-ae he, ta kaddhi ke Petrus jhe kako penau nga ro hela'u-la'u. Do parri ddau do parahajha pa Yope do pedutu hela'u le nga ro. **10:24** Bhale ma helodho ti naanne jhe itu dhai ro la Kaisarea. Pa ni do lore ke pemata ri Kornelius nga a'a-ari no he, mina harre lema ri ihi anga-ihi anga ddhei no he do alla le ke pepedoa ri no. **10:25** Ta dhai Petrus, ta kako ke Kornelius la hapo no, jhe la mejura pa hedhapa no. **10:26** Tapulara ta happe dhangnge ke no ri Petrus, jhe lii pa no, "Kaddhi we au! Ya lema miha ddau raiwawa." **10:27** Pa dhara nga pedai lii ko Kornelius, ta maho ke Petrus la dhara ammu ne. Ta ngaddi ke ri Petrus do ae ddau ke paanne do peteni. **10:28** Moko ta lii ke Petrus pa ro, "Do toi ke ri tuahhu-tuahhu he miha, ta do adho do ie do Yahudi ta peabu kiadho ta pedu nga ddau do wala rai pedutu nga aigama Yahudi. Tapulara ri Deo miha do alle ke pepedhelo pa ya ta do adho ya do ie ta ege ie ta heddau he ta do peluri, kiadho ta do dho pejhamma. **10:29** Taga ri do mina harre ke hakku ta ame ya ri tuan ta mai ma dhe, bhule dho ya nga lua pelabba-anni. Hakku pa dhara awe nadhe, do ddhei ke ri ya ta toi, ta nga hakku ame ya ta mai ma dhe." **10:30** Ta bhale ke ri Kornelius, "Pa tallu lodho do ludu, era le ma mii pa dhara do mina hedhe, do pa dhara awe nga hebhajha ya pa ammu dhe, pa wabba tallu maddha lodho he, ta harra hewakka ke heddau momone do titu pa hedhapa ya. Ne bhara pake no do weo do kana. **10:31** Ta lii ke no pa ya, 'Kornelius! Do hamme ke ri Deo ne lihebhajha au jhe do henge ke ri No ne lua ruba dhara au. **10:32** Hakku pepu we ddau ri au la Yope, la pedoe heddau ne ngara no Simon Petrus. No nnai do pee pa dhara hemelila he we pa ammu Simon mone pelumu kuri ne, ne ammu no do pa tabbi dahi.' **10:33** Ri do mina harre ke hakku ta pepu dhangnge ke ri ya ne ddau do la pedoe Tuan he. Jhe Tuan do dhai tarra ne woie ade tu ta dakika ma dhe. Pa dhara awe nadhe, hee ke jhi do peteni pa hedhapa Deo

tu ta dhanno hari hari ne nga ne do lii Deo pa Tuan tu ta pedhae pa jhi."

10:34 Moko ta lii ke Petrus, "Pa dhara awe nadhe toi tarra-tarra ke ri ya, ta do ri Deo do tao pehela'u we hari-hari ddau. **10:35** Ddau do meda'u pa Deo nga do tao lua mola nga mira, ddau do mina harre ke ne do hammi ri Deo, jhe pedhuli dho No ta ddau rai nami we. **10:36** Do toi ke ri tuahhu he ne ihi lipika do ngati Deo ne, do pedhae pa do Israel he. Ne lii do naanne jhara lua pedhuri-pemira do pelake jhara Yesus Kristus ne, do Muri ri hari-hari ddau. **10:37** Do toi ke ri mu ne nga ne do alla pejadhi pa hari hewue Yudea, do jhari rai ngati Galilea ta moko ne pejhiu do lii ri Yohanes ne. **10:38** Do toi ke ri mu ta do alle ke pepidhe ri Deo, Yesus Kristus do Nazaret ne, jhe do wie ke pa No ne Henga Deo do nga kuaha ne. Do toi ke ri mu ma, ta do Yesus do kako la hebhakka-bhakka tu ta la tao lua ie, perie ri No hari-hari do wujhu, rowi Deo ne do penau pelere nga No. **10:39** Do ngadde ri namada ke ri jhi, hari-hari ne do tao ri No pa ihi rai do Yahudi nga pa Yerusalem. Maji le ma ta mina harre, alle ke ri ro peketoe peabbha-rappa jhe pemade No. **10:40** Tapulara pa lodho do ketallu ne, alle ke No pepemure bhale wari ri Deo ngati dhara made mada, jhe pengadde No pa ddau-raiwawa **10:41** adho pa hari-hari ddau, titu wata ke pa jhi he we do alla ke pepidhi uru-jhara ri Deo, tu ta jadhi hakahi-hakahi No: Jhi do nga'a-nginu hela'u-la'u nga No, ta alle No pepemure bhale wari ngati lua made mada ne. **10:42** Jhe pepu jhi ri No ta la pepeke ne Li Hagma Dhara do naanne pa ddau he, jhe peteleo ta do No ke ne do alle pepedhede ri Deo ta jadhi Mone Happa hala ddau do muri nga do alla pemade. **10:43** Ri hari-hari nabi do pedae ke ne jhara lua No. Ne lii ro, hari-hari ddau do parahajha pa Yesus, domedae ta pehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu ro ri kuaha ngati Yesus." **10:44** Pa dhara nga pedai lii ko Petrus, ta puru ke Henga Deo jhe la helibhu hari-hari ne ddau do dhanno ne lii do naanne. **10:45** Ne do Yahudi do parahajha do pedute Petrus ngati Yope he, ta madalae ke ro hari-hari ta ngadde ri ro ta do wie le ri Deo ne Henga No pa ddau do wala rai do adho do Yahudi. **10:46** Rowi do rangngi ke ri ro ne ddau-ddau do naharre do pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai, jhe wue waje ne lua dhida nga ketutu Deo ne. Moko ta lii ke Petrus, **10:47** "Hakku ko ta heleo ri mu, ne

ddau-ddau do na hedhe do nara lema ke Henga Deo hela'u mii di lema. Hakku nara ko ma ke ddau ta pelabba-labba-anni tu ta pejhiu ri eiloko?"

10:48 Moko ta lii ke Petrus ta pejhiu ro pa dhara ngara Yesus Kristus. Ta alla pemina harre ta ame ke Petrus ta pee ko nga ro, pa dhara parri lodho he.

11:1 Rasul-rasul he nga ddau-ddau do parahajha he pa hari hewue Yudea do rangngi ke ta do ne ddau-ddau do adho do aigama Yahudi he, do hamme le ke ne lipedai Deo ne. **11:2** Ta dhai ta kako ke Petrus la Yerusalem, ta kare ke no ri ddau-ddau do parahajha he. Ta lii ke ro pa Petrus, **11:3** "Ta nga au hakku la ammu ddau dho dara ngutu? Rihi ri ti naanne, la nga'a ri ko au hela'u-la'u nga ro!" **11:4** Rowi do mina harre ke ta peteleo ke ri Petrus, **11:5** "Pa dhara nga hebhajha ya pa Yope, ta ngadde ke ri ya pa dhara lii nii. Ne do ngadde ri ya ne, ta era ke mii bhalla do balla he do pepure ngati liru, do akke pa hari appa tebuku, jhe pengaha pa hedhapa ya. **11:6** Ta dhai ta heleo ri ya la dhara bhalla do naanne, ta ngaddi ke ya ne bhada-bhada do appa laa kae, bhada-bhada do mellai, do rodho ri kabu nga do lila do mellai. **11:7** Moko ta rangnge ke ri ya ne hahhi lipedai do lii pa ya, 'Kaddhi we au! Petrus Kehabbha we jhe nga'a we!' **11:8** Tapulara ta bhale ke ri ya, 'Adho, Muri! Ngaddi dho ya ta nga'a do petaru kiadho do dho jhamma.' **11:9** Tapulara ta lii ri ke ne lipedai do naanne ngati liru pa ya, 'Bhara do peteleo ke ri Deo ta do ie, bhole kire ri ta petaru.' **11:10** Tade tallu wari ne ngadde ri ya ne lai do naanne jhe pa pedakka hari-hari ne do na harre ta dhede bhale wari ke la era do mmau do megala. **11:11** Pa dhara awe naanne lema ta dhai ke ne do tallu ddau do ngati Kaisarea, he la ammu do pee ri ya ne. **11:12** Moko ta pepue ke ya ri Henga Deo ta kako hela'u la'u nga ro, jhe bhole era ne lua keba'a-kepapi ri. Hari do anna ne tuahhu do na hedhe do pedutu le ma nga la Kaisarea, jhe maho jhi hari-hari la ammu Kornelius. **11:13** Ta alla pemina harre ta pedhire ke ri Kornelius pa jhi, mina mii ne ngadde ri no heddau naju Deo do titu pa ammu no jhe lii, 'Pepu we ri au ne ddau la Yope, la pedoe heddau momone ne ngara no Simon Petrus. **11:14** Do medae ke ta pedhae ri no pa mu ne lii do wie ne lua helama tona ie ne au nga ana-oha

au.' **11:15** Jhe pa dhara pedhae ri ya mina harre," ne peterue ri Petrus ne lipedhiri no, "Ta dakka ke ne Henga Deo la wokolo ro, hela'u lema mii do jadhi pa di do uru he. **11:16** Moko ta henge ke ri ya, do ngaddi ta lii Muri, 'Yohanes pejhiu ri eiloko he we, tapulara mu do medae ta pejhiu ri Henga Deo.' **11:17** Hakku teleo ke ta do wie lema ri Deo pa ddau-ddau do adho do aigama Yahudi he, ne lai do hela'u nga do wie pa di pa awe ta parahajha he di pa Muri Yesus Kristus. Rowi do mina harre ke mina mii ke ne nara ta labbe Deo!" **11:18** Ta rangnge ri ro mina harre, ta pengaha ke ro ne pebhata ri. Moko ta wue-waje ke ri ro Deo. Ta lii ke ro, "Kido mina harre ke, ddau-ddau do adho do Yahudi lema do wie ke ri Deo ne awe tu jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro, jhe henate ne muri mada do petu ne!" **11:19** Ta alle Stefanus pepemade, ta jhari ke ta hudhi ta peraga ne ddau-ddau do parahajha he, hakku ta menyabbha ke ro la hebhakka-bhakka. Era do perai hape la Fenisia, era wari do dhai hape la Siprus nga Antiokia. Ta pepeke ke ri ro ne lii do ngati Deo ne wata ke pa do Yahudi we. **11:20** Tapulara ngati ddau-ddau do parahajha he, do ngati Siprus nga Kirene, era lema do kako la Antiokia, jhe pepeke ne Li Hegha Dhara jhara lua Yesus ne pa ddau-ddau do adho do aigama Yahudi he lema. **11:21** Ne kuaha Muri do era pa ro lema, hakku ae do parahajha jhe jhula-anni pa Muri. **11:22** Ne lipedhiri-lipedhiri jhara lai-lai do na hedhe ta rangngi le ke ri Jemaat pa Yerusalem. Moko ta pepue ke ri ro Barnabas la Antiokhia. **11:23** Ta dhai Barnabas la ni, jhe ngadde ri no mina mii Deo ne ddhei nga ddau-ddau he, dhai mengallu dhara no. Moko ta ami ke ri no ta petarra ne halla-anni pa Muri nga hewue nge danni-ade. **11:24** Barnabas dhe ddau do dhai woie penge danni ade nga do tobo ri Henga Deo, jhe hari lema do dhai parahajha pa Muri hakku ae ddau ne do pedute Muri. **11:25** Ta alla pemina harre ta kako ke Barnabas la Tarsus ta la kale Saulus. **11:26** Ta peabu no nga Saulus, ta aggo ke ri no Saulus la Antiokhia, jhe tobo ta hewue ttau ro ne pekupu nga jemaat pa ni nga ajha do ae ddau. Pa Antiokhia ke ne ddau-ddau do parahajha he, pa petari-tari ne pali ta do Herani. **11:27** Pa dhara awe naanne ta era ke do parri ddau do dakka ngati Yerusalem la Antiokhia. **11:28** Pa telora ro do na harre era heddau ne ngara no Agabus. Taga ri lipedidi Henga Deo, ta pedara ke no,

ta do ta era lua menganga rai do dhai tarra ne hedui pa hari hewue raiwawa. (Jhe tarra ne lai do nadhe ja dhi pa awe pereda Kehe Klaudius.) **11:29** Moko hari-hari ne ddau do parahajha pa Yesus he, ta pehela'u-lii ke ro ta moa lua ruba ddara tu tuahhu-tuahhu do pa Yudea he, moa ro heddau-heddau pedutu nga mina mii ne do dhae ri ro miha. **11:30** Ne lai lua pehela'u lii ro do naanne ta pekako ke ri ro, moko ta pepu ke ri ro Barnabas nga Saulus tu ta la pengaddu ne lua ruba dhara ro do na harre pa kattu-kattu jemaat he.

12:1 Pa dhara awe naanne le ma ta jhari le ke ri Duae Herodes ta pe hedui ne do herani he. **12:2** Ri lipereda no ke, Yakobus tuahhu ri Yohanes ne tabbho pemade ri kelewa. **12:3** Ta dhai ta heleo ri Herodes ta do ne wui-ai no do naanne do pemengallu dhara ne ade do Yahudi he, ta tao ri ke ri mina harre; ta lii ke no ta kappe Petrus ri. Ne lai do naanne jadhi pa awe Nga'a Kewahhu Roti do tao ri mu ne. **12:4** Ta alle Petrus pekappe ta pemaho ke no la dhara ammu bhaddo. Appa tajji ne do horodhadhu ne do jage Petrus pa dhara ammu bhaddo ne. Hetajji-hetajji do appa ddau horodhadhu. Do ki moko ne lai rame Paskah ne, jhe itu pereha Petrus ri Herodes pa hedhapa ddau lowe. **12:5** Ri do mina harre ke hakku ta tahe ko ke Petrus pa dhara ammu bhaddo, tapulara ne do herani he pee nga hebhajha loro nga petu-petarra pa Muri tu Petrus. **12:6** Pa dhara rammi nga do dho aggo dae Petrus ri Herodes ddau lowe he, Petrus do bba'i jhe do nga petuke-ai ri dhue bhue tuki pa telora do dhue ddau horodhadhu jaga he. Pa ubha kelae ammu bhaddo ne lema do jage ri mone jaga lema. **12:7** Ta harra hewakka ke ne naju Muri jhe la titu paanne jhe hahhi kelala do weo ke pa dhara kama ammu bhaddo ne. Ta la kenyoke-nyoke ke Petrus ri naju Deo ne tade merrai. Moko ta lii ke ne naju Deo ne pa Petrus, "Hai, kaddhi marri-ai!" Pa dhara awe naanne dhangnge ta heraddu ke ne rate bhahi he ngati rukemakku Petrus. **12:8** Ta alla pemina harre ta lii ke ne naju Deo ne, "Pake ne bhara au jhe akke ne dari helapa au." Moko ta lii ri ke ne naju Deo ne, "Pake ne juba au, jhe mai pedute ya." **12:9** Moko ta pedute ke ne naju Deo ne ri Petrus la tele ngati ammu bhaddo ne. Tapulara toi de dho ri Petrus, ne nga ne do tao ri naju Deo ne ta do petu-tu ta do

jadhi. Pa peere ri Petrus hahhi linii he we. **12:10** Ta ludu ne narru ri ro ne era jaga do petari nga do kedhue ne, ta dhai ke ro la ubha toka bbhahi do ju la dhara rae ne. Ta buka-anni ke miha-unu ne kelae ubha toka bbhahi do naanne tu ro, moko ta mahhu-anni he ke ro, jhe narru pa hahhi loro jhara addu. Ta dhai ta marra ke ne naju Deo ne ti nga Petrus. **12:11** Ta alla pemina harre ta toi ke ri Petrus ne nga ne lai do alla pejadhi ne pa no, moko ta lii ke no, "Pa awe nadhe toi tarra-tarra ke ri ya, ta do alla ke Muri pepepu ne naju No ta ma gole ya ti wolaabba Herodes nga ngati hari-hari lai do medae ta tao ri do Yahudi he penaja nga ngi'u ya." **12:12** Ta toi le ri Petrus ne lai do naanne, ta kako ke no la ammu Maria, ina ri Yohanes do pale lema ta Markus. Pa anne do ae ne ddau do peteni jhe do pa dhara nga hebhajha ro. **12:13** Ta kedakku kelae ke Petrus ngati tele ne, moko ta dakka ke heddu ana mobanni do jaga pa anne ne ngara no Rode ta la boka kelae tu Petrus. **12:14** Ta tade dhangnge ke ri no ne lipedai Petrus. Ri do rihi ngati mengallu dhara no ta maho ke no marri-ai-ai la dhara, nga do dho boka kelae tu Petrus, jhe la pika pa ddau-ddau do era paanne, ta Petrus ke ne do pa tele ne. **12:15** Ta lii ke ne ddau he pa Rode, "Ta wujhu au ko?" Tapulara ta ju peadu-anni ke no ta do tarra-tarra ta Petrus. Moko ta lii ke ro, "Napoanne naju no!" **12:16** Pa awe naanne le ma ri Petrus pe nga kedakko loro pa kelae ne. Moko ta dhai ro ta boka kelae, jhe ngadde ri ro ta Petrus tarra, dhai madalae ke ro. **12:17** Ta wiu-ai ke Petrus, mita ie ro ta ketanna, ta alla pemina harre ta pedhire ke ri Petrus mina mii no ne aggo ri Muri la tele ngati dhara ammu bhaddo ne. Moko ta lii ke no, "Kako ko la peke ne lai do nadhe pa Yakobus nga pa tuahhu-tuahhu do wala he lema." Ta alla pemina harre ta langnga ke Petrus ngati era do naanne jhe kako la era do wala. **12:18** Bhale ma jhammi-ae ta jadhi ke ne lua kenya'u pa telora do horodhadhu do jaga he. Dhai bhingu ke ro penaja nga lai do jadhi pa Petrus ne. **12:19** Moko ta lii ke Herodes pa ro ta kale Petrus, tapulara nara dho ta ngadde ri ro. Hakku ta pereda ke Herodes ta kebhalu ne mone jaga he, jhe pemade ro. Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke Herodes ngati Yudea jhe la pee pa Kaisarea rihi dho ne tui. **12:20** Do bubu dhara tarra Herodes nga ddau-ddau pa Tirus nga Sidon. Ri do mina harre ke ta dakka ke ro la mengadha nga Herodes. Pa uru jhara ko, ta ube

Blastus ke ri ro, do jadhi kattu pa dhara rae Herodes, hakku ta aga he ke Blastus jhara nga ro. Ta alla pemina harre ta kako ke ro la mengadha nga Herodes, jhe ami huba ta peie, rowi ne rai ro do henao nga'a-nginu ngati rai pereda Herodes. **12:21** Pa dhara helodho do alle ke pepetato ri Herodes ta pake ke Herodes bhara mnau nga tenge jhe mejaddhi pa kedera era mejaddhi no, jhe jhari no ta pidato pa hedhapa ddau-rai. **12:22** Ne ddau-rai do pa dhara nga dhanno ne pidato do naanne ta peka-ka ke, "Nadhe lipedai ngati deo, adho ngati ddau-raiwawa!" **12:23** Pa dhara awe do naanne lema, ta tabbhe ke Herodes ri naju Muri, rowi adho no do takke pekerihe Deo. Herodes made nga'e ri kelate. **12:24** Moko ne lipedai Deo ta ju menyabbha ke la hebhakka, jhe ju rui. **12:25** Ta moko le ne jhagga Barnabas nga Saulus, ta bhale ke ro ngati Yerusalem nga aggo Yohanes Markus hela'u-la'u nga ro.

13:1 Pa dhara jemaat pa Antiokhia, era nabi-nabi nga guru-guru, Barnabas, Simeon do pehune lema ta mone Maddi, Lukius ngati Kirene, Menahem do hela'u-la'u ne pekepai nga duae Herodes, nga Saulus. **13:2** Pa awe wie hu nga me jura Muri nga puasa ro, ta lii ke Henga Deo pa ro, "Petala ko we Barnabas nga Saulus tu Ya, mita ie ro ta jagge ne lua jhagga do alle pepetato ri Ya tu ro." **13:3** Ta alla ro pepuasa nga hebhajha, ta takka ruwai ke ro pa wokolo Barnabas nga Saulus jhe pepu ro hari do dhue. **13:4** Taga tari do pepu ri Henga Deo ta pekaddhi ke Barnabas nga Saulus la Seleukia. Ngati ni ta pekaddhi ke ro jhara kowa la Siprus. **13:5** Ta dhai ke ro Salamis, ta pepeke ke ri ro ne lipedai Deo ne pa ammu-ammu hebhajha do Yahudi. Yohanes Markus do perabha nga ro pa loro jhara kako ro. **13:6** Lappe ri ro hari hewue ne pulu naanne pelohe hape la Pafos. Pa ni ta pe abu ke ro nga heddau do Yahudi, ne ngara no Bar Yesus. No mone pake lipana jhe do laje ne ngi'u no ta heddau nabi. **13:7** Sergius Paulus gubernur pa pulu naanne do peihi-anga woie ke nga mone pake lipana do naanne. Ne gubernur do naanne ddau do dhe i ia nga do mmou-dhara. Ta pedoa ke Barnabas nga Saulus ri no, rowi do ddhai ke ta dhanno ri no ne lipedai Deo ne. **13:8** Tapulara Elimas (ngara do nadhe pa dhara lii Yunani) mone pake lipana do naanne kako la pebhata nga

Barnabas nga Saulus. Hakku tao no mina harre mita ie ke ne gubernur do naanne ta do dho parahajha pa Yesus. **13:9** Tapulara Saulus do pedoe lema ta Paulus -- do tobo ke ri Henga Deo, moko ta ketarre ke ri no ne mone pake lipana do naanne, **13:10** jhe lii no, "Wo ddau do dhai pote nga appi, ana apa nga kerewe! Au dhe ihi muhu-ihlawa ngati hari-hari lai do woie. Ta nga au hakku do dho wae ta pengaha ti ddhei ta peape ne lai do ddhei Deo do wie ne lua helama tona ie ne tu ddau-raiwawa? **13:11** Heleo we ri au, pa dhara awe nadhe, do medae ta wole au ri Deo ta wole. Do medae ke au ta bhaddu, tade ngaddi dho ke au weo lodho pa dhara hemelila he." Pa awe naanne dhangnge ta toi ke ri Elimas, era mii habbhu do maddi he ne la henabbhe ne namada no, hakku ta kako ke no nga herama-rama ddau tu ta ke dhago no. **13:12** Ta dhai ta ngadde ri gubernur ne lai do naanne, ta parahajha ke no pa Yesus; rowi do dhai madalae pa no ne liajha jhara lua Yesus ne. **13:13** Ngati Pafos, ta pekaddhi ke Paulus nga ihi anga-ihlawa he jhara kowa la Perga pa Pamfilia. Pa ni ta hani ke ro ri Yohanes Markus, jhe bhale no la Yerusalem. **13:14** Ngati Perga, ta kako ke ro pelohe la Antiokhia pa Pisidia, jhe pa lodho Pengaha-ihlawa ta kako ke ro la mejaddhi pa dhara ammu hebhajha. **13:15** Ta alla peajhe Buku Musa nga Buku Nabi-nabi he, ta lii ke ne kattu-kattu ammu-hebhajha he pa ddau he ta kebhali pa Paulus nga ihi anga no he, "Tuahhu-tuahhu, kinga era tuahhu he nga lua ddhei ta takka lii ko, mai we ma wie ne lira'a-litakka pa ddau-ddau do na hedhe." **13:16** Moko ta kaddhi ke Paulus ta titu, jhe wiu-ai no, ta alla pemina harre ta pedai lii ke no, "Tuahhu-tuahhu do Israel nga hari-hari tuahhu-tuahhu do wala he ri jhe do pedhanno nga Deo! Hakko ko we ri mu ta tenae ne lii ya dhe: **13:17** Deo do Israel do alla ke pepidhi ne ama-appu di, jhe pejadhi ro ta ddau-rai do na dhe, ta ddau-rai do dhai keto ngara pa dhara nga pee ko ro pa Mesir, mii ddau do wala rai. Ta alla pemina harre nga kuaha do rihi ngati ihi ta aggu ke ro pemahhu-anni ngati Mesir. **13:18** Ta makka tee makka wangnge ke Deo ne penajha nga wui-ai wui tao ro pa dhara kebhalla-ae appa nguru bhue ttau ne tui. **13:19** Do pidu tajji ddau-rai ne penyaru ri No pemmau pa ihi pa ihi rai Kanaan, tu ta pebhage-bhage ne rai do naanne pa do Israel tu ta jadhi unu-oha ro. **13:20** Hari-hari ne na harre jadhi pa dhara appa ngahu

lammi nguru bhue ttau ne tui. Ta lalle pepebhage ne rai Kanaan ne, ta wie ke ri Deo pa ro ne hakim-hakim. Ne hakim do pedakka rahi ne, Nabi Samuel ke. **13:21** Ta alla pemina harre ta ami ke ro heddau duae. Ta wie ke pa ro ri Deo, Saul ana Kis ngati kerogo Benyamin tu ta jadhi duae pa ro pa dhara appa nguru bhue ttau ne tui. **13:22** Ta alle no pepereho ri Deo ngati era mejaddhi no ne, ta dhede wari ke Daud ri Deo tu ta jadhi duae tu ro. Jhe nadhe ke ne do pale ri Deo jhara Daud, 'Ngadde ke Daud ana Isai ne ri Ya, no ke heddau do pemengallo ne dhara Ya. No ke ne ddau do medae ta pekako ne lua ddhei Ya.' **13:23** Ngati kolo loro Daud dhe ke ne pemoke ri Deo tu do Israel, heddau Duae Mone-ma'i Mone-golo ne. **13:24** Nga do dho jhari dae Yesus ta pekako ne lua jhagga No, alla ke Yohanes pe lii pa ddau-ddau do Israel mita ie ta jharra ngati lubhu harro nyilu ro jhe pejhiu ro. **13:25** Jhe pa awe pedakka ne lua jhagga no, ta lii ke Yohanes pa ddau he, 'Nadu ke ya dhe ne ane mu? Ya dhe adho ddau do mate-mate ri mu ne. Henge we, ne ddau do naanne do medae ta dakka lere ya; jhe tu ta boke ne helapa No he le we jhamma tu-tu dho ya.' **13:26** Tuahhu-tuahhu do kolo loro Abraham nga tuahhu-tuahhu ya do haghe he, pa dhe, do pedhanno nga Deo! Alle ke ri Deo pemoe wie di, ne lii jhara lua helama tona ie; **13:27** rowi ne ri ddau-ddau do pee pa Yerusalem nga kattu-kattu ro he, toi dho ri ro ta do No ke ne Mone-ma'i Mone-golo ne. Adho ro do tada ne liajha nabi-nabi do ajhe pa lodho-lodho Pengaha-ih, hakku ta wole ke Yesus ri ro. Tapulata taga tari do alle ke ri ro petao do naanne, ta petobe ke ri ro ne nga ne do pedare ri nabi-nabi he. **13:28** Maji lema ta do dho nara ta ngadde ri ro ie ta heworawwu lai he pa No, ta do jhamma No ta wole ri lua wolo made, tapulara pee ma ro nga ami pa Pilatus mita ie No ta pemade. **13:29** Ta moko le ri ro ne tao hari-hari lai do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Like wahhu Deo ne jhara lua No, ta la pepure ke ri ro ne ngi'u No ngati kolo ajhu ketoe ne, jhe la takke ri ro la ro'a raidare. **13:30** Tapulara la pemure bhale wari ri Deo ngati dhara lua made mada. **13:31** Jhajhi lodho No ne tui ne pengaddi-anni pa ddau-ddau do penau nga No he ti Galilea la Yerusalem. Ro ke do na harre, ne do jadhi ta hakahi-hakahi tu No pa do Israel. **13:32** Hakku pa dhara awe nadhe ta pedhae ke ri jhi ne Li Hagma Dhara do naanne pa mu: Ne nga ne

do alle pejaje ri Deo pa ama-appu di he, **13:33** ne naanne alle ke ri No pepetobe pa di, nga loro jhara pemure bhale wari Yesus ngati lua made mada. Rowi pa dhara Mazmur do kedhue ne do era do hure do bhuke, 'Au ke ne Ana Ya, pa lodho do nadhe ke, do ta jadhi ke Ya ta ama ri Au.'

13:34 Alle ke No pepemure bhale wari ri Deo ngati lua made mada. Pa dhara awe nadhe adho ke No do medae ri ta narro ne lua made mada pa dhara ro'a rai dare. Jhara lai do nadhe mina hedhe ne ane Deo, 'Do medae ke ri ya ta wie pa Mu ne lijaji do mmau do megala ne, do tatu ta petobe ke do alle pejaje ri Ya ne pa Daud.' **13:35** Mina harre lema do era pa dhara lii lolo do hewala he, 'Hane dho ri au ne naannu Au do pedhanno nga au ne pe wwau pa dhara ro'a raidare.' **13:36** Alla ke Daud pemade jhe alle ke pepedane hela'u-la'u nga ama-appu no, ta alle pejhagge ri no ne nga ne do lii Deo pa no ta jhagge. Jhe ne ngi'u Daud miha alla ke pema-tebho-ttei nga lawo worai hari-hari. **13:37** Tapulara Yesus, do pemure bhale wari ri Deo ngati lua made mada, ele-lu janna bolo dho No. **13:38-39** Rowi do mina harre ke tuahhu-tuahhu, do jhamma ke ri mu ta toi ta do pelake jhara Yesus do nadhe ke ne lii jhara lua pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu ne, ne pejha'e-pepeke pa mu; jhe do jhamma ke ta toi ri mu ta do nadu we ne do parahajha pa No, do ta pebhalle ke ne kattu no ngati lubhu harro nga menyilu, jhe adho ke do nara ri ta peele ne lipedara-lipedara Deo do pedhae ri Musa he. **13:40** Rowi do mina harre ke do jhamma ke ri mu ta heleo pewoie-ie, mita do dho dhai ta jadhi pa mu ne nga ne do pale do mina hedhe ri nabi-nabi he, **13:41** 'Heleo pewoie-ie we, wo mu ddau-ddau do ddhei ta kara ta menihi ddau! Do medae ta madalae mu, jhe made! Rowi pa dhara awe do nadhe do nee ke pa dhara nga tao ri Ya hahhi lai do ri mu miha do medae ta do dho parahajha jhara lua no, maji lema ta do era ddau ne do pejhare pa mu.' " **13:42** Ta dhai Paulus nga Barnabas ta kaddhi ngati ammu hebhajha ne, ta ami ke ro ri ddau-ddau do era pa ammu hebhajha ne, mita ie ro ta dakka ri pa lodho Pengaha-ihhi do ta hedhape ne, tu ta la petuwe ri ne jhara lai-lai do na harre. **13:43** Ta alla ro pemahhu-anni ngati ammu hebhajha do naanne, ae ne do Yahudi he nga do wala rai do maho aigama Yahudi he do pedutu Paulus nga Barnabas. Moko ta takka lii ke ne rasul-rasul he pa ro, mita halla-anni pa lua ruba

dhara Deo we. **13:44** Ta bhale ma lodho Pengaha-ihhi do hedhape ne, miga ta hari-hari ne ddau pa dhara rae do naanne dakka la dhanno ne lipedai Muri. **13:45** Ta ngaddi ri do Yahudi he ne ddau lowe he, dhai pana ne dhara ro. Ta kare ke ri ro Paulus jhe bhate hari-hari ne nga we ne do pale ri Paulus. **13:46** Tapulara ta ju bhani dhallu ri Paulus nga Barnabas ne pedai nga teleo-teleo. Ta lii ke Paulus nga Barnabas, "Ne lipedai Deo do jhamma ta pedhae uru jhara pa mu ko. Tapulara taga tari do dho wae mu ta hamme, do alle ke ri mu pepetato miha ta do dho adho mu do jhamma ta hamme ne muri mada do petu nga do peloro ne. Jhe pa dhara awe nadhe ta hani ke mu ri jhi, jhe kako jhi la nga ddau do hewala he. **13:47** Rowi nadhe ke ne lipereda Muri pa jhi; ane Muri, 'Do alla ke mu pepetato ri ya ta jadhi teleo tu ddau-ddau do wala rai do adho do Yahudi, mita ie ke ngati mu ta dakka ne lua helama tona ie ne pa hari hewue raiwawa.' "**13:48** Ta dhai ta rangngi ri ddau do wala rai he ne lipedai ro do na harre, dhai mengallu mengallu dhara ro, jhe puji-puji ri ro ne lipedai Deo ne. Jhe ne ddau-ddau do alla pepetatu ri Deo tu ta nara ne muri mada do petu nga do peloro ne, ta parahajha ke ro. **13:49** Ne lipedai Muri ne ta menyabbha ke la hebhakka-hebhakka pa hari hewue ihhi rai do naanne. **13:50** Tapulara ne dokepai-dokepai pa rae do naanne nga mobanni-mobanni ngati kejie ddau do ie do meda'u pa Deo he, ta hebhubhu ke ri do Yahudi he. Ta pedubhe ke ri ro ne lua pemuhu-pelawa penaja nga Paulus nga Barnabas, jhe hudhi ro hari do dhue ngati rai do naanne. **13:51** Moko ta latta ke ri rasul he ne awu ngati kabha jhalla ro pa hedhapa ddau do na harre mii hahhi lii pekebhaddi ade tu ro, jhe pekaddhi ro la Ikonium. **13:52** Ne do Herani do pa Antiokia he dhai mengallu dhara jhe tobo ri Henga Deo.

14:1 Hela'u we ne lai do peabu nga Paulus nga Barnabas pa Ikonium. Ro lema kako la ammu hebhajha Yahudi jhe pedai lii ro mina harre worawwu, hak ku ae ne do Yahudi nga ddau do wala rai he do jadhi ta parahajha pa Yesus. **14:2** Tapulara ne do dho wae ta parahajha, ta hebhubhu ke ne ddau do adho do Yahudi he, hakku ta bubu dhara ke ro nga ddau do parahajha pa Yesus he. **14:3** Rido mina harreke ta pee ke petui bhalle Paulus nga Barnabas pa ni. Nga bhani dhallu Paulus nga

Barnabas pa pedae ke ri ro jhara lua Muri. Moko ri Muri lema ta peteleo ke, ta do ne lipika ro ne jhara lua ddhei No do petu; ta wie ke ri No pa ro ne kuaha ta tao lua madalae-lua madalae nga lai-lai ta do rihi meliri dhara.

14:4 Tapulara ne ddau pa dhara rae do naanne ta pebhata ke heddau nga heddau, era do anga jhara nga do Yahudi he, jhe era ri do anga jhara nga rasul-rasul he. **14:5** Moko ne do Yahudi he nga kattu-kattu unu ro he nga ddau do adho do Yahudi he ta pelii ke hela'u-la'u ta ddhei ta dhaba nga ta kajjhi ri wowadu ne rasul he. **14:6** Tapulara ta toi ke ri rasul he ne lai do naanne, moko ta pejjau-anni ke ro la Listera nga Derbe, rae-rae do pa Likaonia, nga ihi rai do peumu pa anne. **14:7** Pa ni ta pepeke ke ri ro ne Li Hagma Dhara ne. **14:8** Pa Listera era heddau momone do kai ne kae no rai ta metana, hakku adho no do ngaddi ta nara ta kako, rowi do keporo ke ne kelue no. **14:9** Ne ddau do na anne do mejaddhi le ta dhanno ne lipedai Paulus ne. Ta toi ke ri Paulus ta do parahajha ke ne ddau do naanne, jhe ri do mina harre ke do nara ke no ta peie. Moko ta ketarre ke ne ddau do naanne Paulus, **14:10** jhe nga lipedai do maddu ta lii ke Paulus, "Titu we au pemola-anni!" Ta kewajji ke ta titu ne ddau naanne jhe kako. **14:11** Ta ngadde ri ddau lowe he ne nga ne do tao ri Paulus, ta peka ke ro pa dhara lii Likaonia, "He ke deo, he ke do puru ma raiwawa pa dhara ngi'u ddau raiwawa." **14:12** Moko ta pehune ke ri ro Barnabas ta Zeus, jhe Paulus ta Hermes, rowi Paulus do pedai lii. **14:13** Ne mone tunu menahu ti Deo Zeus, do ne ammu-udu ngaa no, do pa hedhapa dhara rae donaanne, ta dakka ke nga aggu hapi-hapi mone nga bhunga-bhunga la ubha toka rae ne, rowi ne ammu era udu nga'a ro ne do petito hedhape ri rae do naanne. Ne mone ama do naanne do dhai ta pedutu hela'u-la'u nga ddau lowe he la wie bhara jhula pa rasul he. **14:14** Ta dhai ta rangngi ri Paulus nga Barnabas ne nga ne do ddhei ta tao ri ddau do na harre, ta hiu ke ri ro ne bhara pake ro jhe perai la telora ddau lowe he jhe peka ro, **14:15** "Hee! ta nga mu hakku tao mina hedhe? Jhi hedhe ddau raiwawa mii tuahhu he lema! Ne era jhi ma dhe tu ta ma pepeke ne Li Hagma Dhara ne pa mu, mita ie ri mu ta hani ne lai-lai do dho bhule nga guna do na hedhe jhe dakka ma nga Deo do muri ne, do mone tao liru nga raiwawa nga dahi-ae nga hari-hari do era pa dhara no. **14:16** Pa awe do ludu do hani ko ri

Debari-hari ddau-rai ta muri mada pedutu nga lua ddhei ro miha-miha.

14:17 Tapulara ballu dho ri No ne wie ne telia-telia jhara lua ngi'u No, nga pake ne loro jhara lua tao ie. No ke do wie mu ajjhi ngati ihi liru nga ihi habha nga habha nga la'a mu. No ke ne do wie nga'a-nginu tu mu nga do pemengallo ne dhara mu."

14:18 Tapulara nga lipedai-lipedai do mina harre lema ne lii ro, pee ma nga hedui pa rasul he ta ne ddau lowe he mita do dho tao ro bhara jhula nga menahu tu rasul he. **14:19** Do parri ddau do

Yahudi do dakka la Listera nga ti Antiokhia do pa Pisidia nga ngati Ikonium ta la ubu ke ri ro ne ddau lowe he, hakku tu ri ne ddau lowe he ta anga jhara nga ro. Ta tuke ke ri ro Paulus ri wowadu, ta alla pemina harre ta nune ke ri ro la tele ngati dhara rae ne. Pa i'a ro do made ke Paulus,

14:20 tapulara ta dhai ne ddau do parahajha do paanne ta titu pekehero Paulus, ta kaddhi ke Paulus jhe maho wari la dhara rae ne. Bhale ma jhammi-ae ne ta pekaddhi ke Paulus hela'u-la'u nga Barnabas la Derbe.

14:21 Pa Derbe, Paulus nga Barnabas ta pepeke ke ne Li Hagma Dhara ne, jhe ae ne ddau do parahajha pa Yesus. Ta alla pemina harre ta bhale ke ro la Listera, jhe la Ikonium, jhe moko la Antiokhia pa Pisidia. **14:22** Pa

rae-rae do na harre ke ne perui ri ro ne ade ddau-ddau do parahajha pa Yesus he, jhe takka lii ro pa ddau do parahajha he mita halla-anni pa dhara lua parahajha pa Yesus. "Do jhamma mu ta dhui-hape lua

hedui-herui ko uru jhara jhe itu nara ri di ta toi ne lua mengallu nge nga kehaka dhara pa Raiwawa Deo do Wowiu ne," mina harre ke ne ajha ri rasul he pa ddau do parahajha pa Yesus he pa rae-rae do na harre. **14:23**

Jhe pa hewue-hewue jemaat, dhede ri Paulus nga Barnabas ne kattu-kattu jemaat ngati jemaat do na harre. Jhe ri hebhajha nga puasa, ta jhula ke ri ro ne kattu-kattu do na harre pa Muri do parahajha ri ro he. **14:24** Ta alla

pemina harre ta kako teru ke Paulus nga Barnabas lake jhara ihi rai Pisidia jhe dhai la Pamfilia. **14:25** Ta alle ri ro pepeke ne lipedai Deo pa Perga, ta kako ke ro la Atalia. **14:26** Ngati ni ta pekaddhi ke ro jhara kowa bhale la Antiokhia. Pa rae do naanne ke ne jhula ro uru jhara lua ruba dhara Deo,

mita ie ro ta jhagge ne lua jhagga do itu ta alle pepekako ri ro he. **14:27** Ta dhai ro la Antiokhia, ta pekupu ke ri ro ne ddau-ddau ngati jemaat do naanne, jeh pedhiri ri ro hari-hari ne do alla petao ri Deo, pelake jhara ro.

Pedhire lema ri ro mina mii Deo ne boka loro jhara mita ie ne ddau do adho do Yahudi he nara ta parahajha pa Yesus. **14:28** Tui Paulus nga Barnabas ne pee nga ddau do parahajha he.

15:1 Ta dakka ke do parri ddau ngati Yudea la Antiokhia jhe la ajha ne ddau no pa Antiokhia he ta do kiadho ro do dara ngutu pedutu nga lii do dare ri Musa, moko nara dho ne lua helama tona ie ne. **15:2** Paulus nga Barnabas dhai rui ne pebhata nga lua tada ddau do na harre. Pedakka rahi ta pe tatu ke mita ie Paulus nga Barnabas nga do parri ddau do wala ri ngati Antiokhia tu ta kako la Yerusalem, ta la pedae ne lai do naanne nga rasul-rasul nga kattu-kattu do pa Yerusalem he. **15:3** Ta la pengaddu ke ro ri jemaat he tade dhai hape la tele ngati dhara rae do naanne, jhe narru ro jhara Fenisia nga Samaria. Pa ni ta pedhiri ke ro mina mii ne ddau do adho do Yahudi he ne jhula-anni pa Deo. Ne lai do na anne dhai pemengallu ne dhara ddau do parahajha he paanne. **15:4** Ta dhai ro la Yerusalem, ta hammi ke ro nga woie ri jemaat nga ri rasul-rasul he hela'u-la'u nga kattu-kattu he. Moko ta pedhiri ke ri ro pa ddau-ddau do na harre hari-hari ne lai do alla petao ri Deo pelake jhara ro. **15:5** Tapulara do parri ddau ngati kejie do Farisi do alla pepeparahajha he, ta titu ke jhe lii, "Ddau-ddau do wala rai do alla peparahajha he do jhamma ta dara ngutu jhe lii pa ro ta pedute ne lii do dare ri Musa ne." **15:6** Moko ta peowu ke ne rasul he nga kattu-kattu he tu ta pedae ne lai do naanne. **15:7** Dhai tui ro ne pehuru penge. Pedakka rahi ta titu ke Petrus jhe lii, "Tuahhu-tuahhu! Do toi ke ri mu ma ta do pa parri awe do ludu, pidhe ya ri Deo ti telora mu, tu ta la pepeke ne Li Hagha Dhara ne pa ddau do adho do Yahudi mita ie ro ta dhanno jhe parahajha. **15:8** Jhe ri Deo do tarri lohe ne ade ddau raiwawa, alle ke ri No pepedhelo ta hammi ne ddau do na harre; do peteleo ri No ne lai do naanne nga wie ne Henga Deo ne hela'u lema mii do alle pe wie pa di ri No. **15:9** Adho Deo do petala worawwu ddau pa telora di nga ro. Pemmau-pemegala ri No ke ne ade ro taga tari do parahajha ke ro. **15:10** Nah ki do mina harre ke, ta nga ri ko hakku ddhei ri di ta pelawa nga Deo pa dhara awe nadhe, nga wie ne hahhi tenge do mejanni pa ddau-ddau parahajha do na hedhe, jhe do nepapetu ne

ama-appu di nga di le miha nara dho ta petobe ne lai do na harre? **15:11** Rihi ri ti naanne, ne lua parahajha di nga ne nara di lua helama tona ie ne, napoharre wata ke ngati ruba dhara Muri Yesus we miha, mina harre lema ro." **15:12** Moko ta pehangngo-anni ke hari-hari ro ne ddau do peowu pa anne. Ta alla pemina harre, ta dhanno ke ri ro ne do pedhire kebhali ri Barnabas nga Paulus, hari-hari lua madalae nga lai-lai do rihi ngati ihi do alla petao ri Deo do pelake jhara ro pa ddau do wala rai he do adho do Yahudi he. **15:13** Ta alla pepedai lii, ta lii ke Yakobus, "Tuahhu-tuahhu! Hakko ko ri mu ta dhanno ne lipedai ya do nadhe. **15:14** Ta itu ta peteleo ko we ri Simon mina mii ne pedhelo ri Deo ne lua ruba dhara No pa uru jhara ne do petuje pa ddau-ddau do adho do Yahudi, nga lua pedabbho ta pidhi ti telora ro ne ddau-ddau do wala do medae ta jadhi annu-niki No. **15:15** Napoanne do pekatta ke nga do alla pepedara ri nabi-nabi. Rowi do era do hure do bhuke mina hedhe, **15:16** 'Ta alla pemina harre do medae ta dakka ri ma Ya,' ane Muri, 'do medae ta pekaddhe bhale wari ma ri Ya ne ammu Daud do alla do alla peherabba ne jhe peie hari-hari ne do mallo he jhe pekaddhe bhale wari no; **15:17** mita ie hari-hari ne ddau do rihi he ta la kale Muri, hela'u-la'u nga ddau do wala rai he do adho do Yahudi he, do alla pepedoa ri Ya tu ta jadhi annu niki ri Ya.' Mina harre ke ne ane Muri, **15:18** do alle ke pepeke ne lai do naanne rai-uru rai-tare." **15:19** "Hakku pedutu nga lua tada ya he," ane Yakobus, "ie dho di ta pehedui ne ddau-ddau do adho do Yahudi do alla pejhula-anni he pa Deo. **15:20** Tapulara do jhamma di ta bhuki huri tu ro jhe takka lii di pa ro, mita ie ro ta bhole nga'a nga'a do dho jhamma nga do alla peudu-pebhaja pa ajhu nga wowadu, kiadho bhada do made petali-ai, kiadho ta nga'a raa. Mina harre lema mita ie ro pejjau-anni ngati lua kenyo langa huka. **15:21** Rowi ne lai do dare ri Musa rai-uru rai-tare do pelore ke ne ajhe hadhi era lodho Pengaha-ihhi pa ammu-ammu hebhajha, jhe do pepeke ke pa hari-hari rae." **15:22** Moko ri rasul-rasul he nga ri kattu-kattu he, hela'u-la'u nga hari-hari do herani he ta aggu ke lihappo ta pidhi do parri ddau ngati telora ro ta pepu la Antiokhia hela'u-la'u nga Paulus nga Barnabas. Moko ta pidhi ke ri ro Silas nga Yudas do pedoe lema ya Barsabas. Do dhue ddau do na hedhe ke, ne ddau-ddau do takka pekerihi pa telora ddau-ddau do

parahajha pa Yerusalem. **15:23** Hela'u-la'u nga ddau do pepu do na harre, do era lema hebhalla huri do moe ri ro, do mina hedhe ne ihi huri do naanne, "Lii helama ngati jhi, rasul-rasul nga kattu-kattu, do tuahhu-tuahhu ri mu tu tuahhu he hari-hari do ngati do wala rai do adho do Yahudi, do pee pa Antiokhia, Siria nga Kilikia. Lii helama ngati jhi, rasul-rasul nga kattu-kattu, do tuahhu-tuahhu ri mu. **15:24** Rangngi ke ri jhi ta do era do parri ddau do dakika la nga tuahhu he jhe pekenyawu-nyela nga pekebakka mu ri liajha-liajha ro. Jhe nepapetu ne, ngaddi dho jhi ta lii pa ro ta la lii mina harre. **15:25** Ri do mina harre ke alla ke jhi pepeli, jhe jhi hari-hari do pehela'u-li ke tu ta pidhi do parri ddau ti telora jhi ta pepu la nga mu. Do medae ke ro ta kako hela'u-la'u nga Barnabas nga Paulus. **15:26** Ro ke hari do dhue do alla ke pejhula ngi'u taga Muri Yesus Kristus. **15:27** Hakku ta pepu ke ri jhi Yudas Silas la nga tuahhu he. Ro ke ne do ta pedhae ri ubha ro miha pa mu ne lii do bhuke ri jhi pa dhara huri do nadhe. **15:28** Henga Deo lema do o'o ke -- jhe jhi lema do hela'u lii ke -- mita ie ke mu ta do dho pehape ri tenge-tenge do rihi ne mejanni wala ngati lai-lai do hedhe we ne do jhamma; **15:29** bhole nga'a we mu bhara nga'a do alla peudu-pebhaja pa ajhu nga wowadu, bhole nga'a raa, bhole nga'a ngati bhada do made petali-ai, jhe pejjau-anni ngati muri mada lua kenyo langa huka. Kinga pejjau-anni ke mu nga ti lai-lai do na harre, moko do woie ke ne lai do tao mu do na harre. Mina harre ke ne lii jhi, helama we!" **15:30** Ta alla pepelangu, moko ro ne do pepu he ta pekaddhi ke la Antiokhia. Ta dhai ro la Antiokhia ta pedoa ke ri ro hari-hari ne do herani pa ni, jhe pedhae ri ro ne lii do pa dhara huri do naanne. **15:31** Ta dhai ta ajhe ne huri do naanne ri do herani he, dhai mengallu dhara ro, ri ne ihi huri ne do pemengallu dhara ro. **15:32** Yudas nga Silas lema nabi, tui ro ne pedai lii nga tuahhu-tuahhu do parahajha do pa Antiokhia he tu ta perui nga ta pebharra dhallu ro. **15:33** Ta tui bhalle Yudas nga Silas ne pee pa Antiokhia, ta moa ke ro bhale wari ri ddau-ddau do parahajha do pa Antiokhia he nga lii pa ro ta pedhai ne lii pelangu mahu ro pa ddau-ddau do parahajha do pepu ro he hari do dhue. **15:34** [Tapulara Silas ta happo ke ri no ta pee teru pa Antiokhia.] **15:35** Tui bhalle ma hudi Paulus nga Barnabas pa Antiokhia. Pa ni pe nga ajha ddau nga pepeke ne lipedai Muri

hela'u-la'u nga do ae ddau do wala ri. **15:36** Rihi dho ne tui ngati naanne, ta lii ke Paulus pa Barnabas, "Mai we di ri la heahu ne tuahhu di do parahajha pa Yesus he pa rae-rae do alla pepeke ri di he ne lipedai Muri; mita ngaddi ri di ta do era do mina mii ke ro." **15:37** Ri Barnabas do ddhei ta aggo le Yohanes Markus, **15:38** tapulara pa penge Paulus, woie dho ta aggo Markus, rowi adho Markus do ddhei ta jhagga hela'u-la'u nga ro jhe hani ro pa Pamfilia. **15:39** Moko ta pehala ke Paulus nga Barnabas, hakku pa pedakka rahi ta pebhagi ke ro hari do dhue. Ta aggo ke Markus ri Barnabas jhe pekaddhi ri jhara kowa la Siprus. **15:40** Ta aggo ke Silas ri Paulus jhe pekaddhi ro hari do dhue, ta alla ro pejhula la dhara lua ruba dhara Muri ri tuahhu-tuahhu do pa Antiokhia he. **15:41** Ta pekehero ke ri ro Siria nga Kilikia; pa ni ta perui ke ri ro ne ade jemaat-jemaat he.

16:1 Ta kako teru ke Paulus la Derbe, alla pemina harre la Listera. Pa ni do era heddau do parahajha pa Yesus, ne ngara no Timotius. Ne ina no heddau do Yahudi, do alla ke peparahajha pa Yesus; tapulara ama no do Yunani. **16:2** Pa telora ddau-ddau do parahajha pa Listera nga Ikonium, Timotius do keto ta heddau do woie. **16:3** Do ddhei Paulus ta pedute le Timotius nga no, ri do mina harre ke, ta dare ngutu ke Timotius ri no. Hakku tao no mina harre, rowi do toi ke ri hari-hari do Yahudi ta do ne ama ri Timotius ne heddau do Yunani. **16:4** Pa hewue-hewue rae do heahu ri ro he, pedhae ri ro pa ddau-ddau do parahajha he ne lihappo-lihappo do alla pepeato ri rasul-rasul nga kattu-kattu do pee pa Yerusalem he. Ta takka ke ro pa tuahhu-tuahhu do parahajha he mita ie ke ro ta pedutu ne lai-lai do peato do na harre. **16:5** Moko ne jemaat-jemaat do na harre ta ju rui ke ne lua manno nga kaho ro, jhe helodho-helodho ju bhuwu ne ae ro. **16:6** O'o dho Henga Deo ta pelebe ri Paulus nga Silas ne lipedai Deo pa ihi rai Asia. Hakku ta pelohe ke ro la ihi rai Frigia nga Galatia. **16:7** Ta dhai ro la pewata nga Misia, ta hakku ke ro ta maho la ihi rai pereda Bitinia, tapulara ta lii ke Henga Yesus ta bhole kako ro la ni. **16:8** Hakku ta narro ke ri ro Misia jhe pelohe la Teroas. **16:9** Pa maddha he, pa Teroas ta ngadde ke ri Paulus hahhi lai nii. Pa dhara lii nii do naanne ta ngadde ke ri Paulus heddau do Makedonia do titu pa hedhapa no jhe

meggai ta ame no mita ie no ta kako la Makedonia ta la ruba dhara nga ro. **16:10** Ta alla Paulus pe ngadde ne lai nii do naanne, ta pemoko-anni dhangnge ke jhi tu ta la Makedonia. Rowi do ketarra ke pa dhara penge jhi ta do pepu ke ji ri Deo ta la pepeke ne Li Hegha Dhara ne pa ddau-ddau pa ni. **16:11** Ta pekaddhi ke jhi ti Teroas jhe pelohe dhangnge hape la Samotrake, jhe bhale ma jhammi-ae la Neapolis. **16:12** Ngati anne pekadhi la Filipi hewue rae pa ihi rai pereda Makedonia. Filipi do pa dha'i pereda raipereda Roma. Pa ni ta ppe ke jhi parri lodho ne tui. **16:13** Pa lodho Pengaha-ihhi ta kako ke jhi la ngidi loko do pa tele ngati ubha toka rae ne, rowi pa dhara penge jhi pa anne do era ne era hebhajha tu do Yahudi. Moko ta mejaddhi ke jhi ta pedai-dai lii nga mobanni do era ke do peteni pa anne. **16:14** Heddau ngati telora ro, banni-dhaga bhalla do kelere-mea, ne ngara no Lidia ddau ngati Tiatira. No heddau do ddhei nga Deo, moko ta pekemuke ke ri Muri ne ade no, mi ta ie ta hamme ri no ne nga we ne do ajhe ri Paulus pa no. **16:15** Ta pejhiu ke Lidia nga hari-hari ddau pa dhara ammu nga kemali no. Ta alla pepejhiu, ta perihhi ke jhi ri no jhe lii no, "Kinga do toi ke ri tuahhu he ta do parahajha tarra ke ya pa Yesus, mai ko we ma hare ma ammu ya." Moko ta pee ke no nga meggai mita ie ta petobe ri jhi ne lii ami no ne. **16:16** Pa dhara helodho pa dhara nga ju la era hebhajha jhi, ta peabu ke jhi nga heddau mobanni, no heddau naannu. Ne mobanni do naanne do nuhe ri henga kerabba, do nara ta ira ne lai-lai do medae ta jadhi pa awe do ta medae. Jhe no ri do i'a peira kelue ddau ri, rowi do mina harre do dhai ae ke ne lua mangngi ne do wie ri no tu muri no he. **16:17** Pee nga pedutu loro we Paulus nga jhi ri mobanni do naanne jhe do pee nga peka we, "Ddau-ddau do na hedhe annu-niki Deo do dhida do kelodo ne! Ke dakka ro tu ta ma pepeka pa Tuahhu-tuahhu he, mina mii mu ne nara loro jhara ta nara lua helama tona-ie ne!" **16:18** Pa dhara parri lodho ne tui, pee nga peka loro-loro minna harre we ne mobanni do naanne. Makka dho ke Paulus ne panaja nga no, hakku ta kebhahha ke Paulus jhe lii pa henga do era dhara ddau do naanne, "Pa dhara ngara Yesus Kristus ta lii ke ya pa au ta mahhu-anni ngati mobanni do nadhe!" Pa dhara awe naanne dhangnge ta langnga ke ne henga do naanne ngati mobanni do naanne. **16:19** Ta dhai ta toi ri muri mobanni do

naanne, ta do dho nara ke ro ta happi doi ri ti mobanni do naanne moko ta kappa ke Paulus nga Silas, jhe nuni la era peteni la mengadha nga do pereda. **16:20** Ta aggu ke ri ro Paulus nga Silas ta la mengadha la hedhapa kattu-kattu mone pereda Roma, jhe lii ro, "Ddau do na hedhe do Yahudi. He ta ma pekenya'u nga buluru we ri ro ne rae nga kowa di. **16:21** Pedidi ddau ri ro ta tao ne alu nga hadha do petabbu nga uku rai di do Roma." **16:22** Ddau lowe he lema, pedutu le ta petaddhu nga Paulus nga Silas; jhe ri kattu-kattu mone pereda he, la hiu-kepali ne bhara pake do era pa ngi'u Paulus nga Silas. **16:23** Ta alla ro pedede do dhai mejani, jhe pemaho la dhara ammu bhaddo. Ta pereda ke ne kattu-kattu mone pereda he pa kattu mone jaga ammu bhaddo ne ta jaga perui-rui. **16:24** Ri do mina harre ke ne lipereda moko ri kattu mone jaga ammu bhaddo ne ta pemaho ke Paulus nga Silas la dhara kama do hape la telora, jhe petuki ne kae ro ri bhalo. **16:25** Era ma pa awe telora maddha he, Paulus nga Silas pa dhara awe nga hebhajha nga wue-waje Deo. Ri ddau-ddau do rate do wala he lema do pa dhara nga dhanno ne lilodho ro. **16:26** Ta dakka hewakka ke ne dhai-ie do rihi meliri dhara tade keridho-radho ne ammu bhaddo ne. Hari-hari kelae boka-anni nga rate-rate pa hari-hari do rate he heraddu. **16:27** Ta kaddhi haga-liga ke ne kattu jaga ammu bhaddo ne, ta radde ke ri no ne kelewa no ta ddhei ta tabbhu-anni rowi ne pa penge no do alla ke peperai hari-hari ne do rate he. **16:28** Tapulara ta pe ka ke Paulus do dhai maddu, "Bhole tabbhu-anni! Hee ma jhi pa dhe hari-hari!" **16:29** Ta ami lapu ke ne Kattu jaga ammu bhaddo ne, jhe nga kerighi-keraggu ta la lakku rutu ke no la hedhapa Paulus nga Silas. **16:30** Ta alla pemina harre ta aggu ke ro ri no la tele, jhe lii no, "Wo muri ya hari do dhue, ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya, mita ie ya ta nara lua helama tona ie ne?" **16:31** Ta bhale ke ri Paulus nga Silas, "Parahajha we au pa Muri Yesus Kristus Do medae au ta helama -- au nga hari-hari ddau do pa dhara ammu nga kemali au!" **16:32** Moko ta pejhare ke ri Paulus nga Silas ne lipedai Deo pa kattu ammu bhaddo ne nga pa hari-hari ddau do era pa ammu no he. **16:33** Pa telora maddha do naanne dhangnge ta aggu ke ro ri kattu ammu bhaddo ne, jhe la pemmau ne ihi ro do no'e he. Moko no nga hari-hari ddau do pa dhara ammu nga kemali no he ta pejhiu dhangnge ke.

16:34 Ta alla pemina harre ta aggu ke ri no Paulus nga Silas la ammu no, jhe pemoko no nga'a nginu tu ro. Dhai mengallu dhara no nga hari-hari ana-oha no rowi do parahajha ke ro pa Deo. **16:35** Bhale ma jhammi-ae, ta pepu ke polisi ri kattu mone pereda do Roma he, la ammu bhaddo ne ta la pedhae ne lipereda, mita ie Paulus nga Silas ta golo ngati ammu bhaddo ne. **16:36** Ta peke ke ri Kattu ammu bhaddo ne lai do naanne pa Paulus. Ne lii no mina hedhe, "Wo Tuan hari do dhue, ne ke ne lipereda ngati kattu mone pereda he tu ta golo Tuan he hari do dhue. Ri do mina harre ke, bhale Tuan he hari do dhue pa dhara awe nadhe. Nah, kako we Tuan he!" **16:37** Tapulara ta lii ke Paulus pa polisi he, "Jhi hedhe ddau-rai Roma. Nga do dho bhule ta pereha ne hala jhi, alla ke jhi pedede pa hedhapa ddau lowe jhe pemaho jhi ma dhara ammu bhaddo. Jhe pa dhara awe nadhe hee ke do lii pa jhi ta bhale dhara-dhara? Wae dho jhi! La lii pa kattu do pereda he, ta mai ro miha madhe ta ma golo jhi." **16:38** Ta la pika ke ne polisi he pa kattu-kattu mone pereda he. Ta rangngi ri kattu mone pereda Roma he, ta do Paulus nga Silas ta ddau-rai Roma ta meda'u ke ro. **16:39** Moko ta kako ke ro la ami huba pa Paulus nga Silas, ta alla pemina harre ta pengaddu ke ro hari do dhue ta mahhu-anni ngati ammu bhaddo ne, jhe ami pa ro mita ie ro ta langnga ngati rae do naanne. **16:40** Ta pekaddhi ke Paulus nga Silas ngati ammu bhaddo do naanne jhe kako la ammu Lidia. Ta alla ro pepeabu nga ddau do parahajha he pa ni, jhe perui ne ade ro, ta pekaddhi ke Paulus nga Silas ngati ni.

17:1 Ta peterue ke ri Paulus nga Silas ne loro jhara kako ro lake jhara Amfipolis nga Apolonia jhe dhai ro la Tesalonika. Pa ni do era ammu hebhajha do Yahudi. **17:2** Moko ta kako ke Paulus la ammu hebhajha do naanne jhe tao mii pa tima no kinga era ke ne ammu hebhajha do Yahudi -- jhe pehuru no penge nga ddau-ddau do era pa anne, jhara lilolo-lilolo do era pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. Tallu lodho, lodho Pengaha-ihhi do pelere-lere ne tao ri no mina harre. **17:3** Jhalli pa lilolo-lilolo ngati Buku Lidara-Likewahhu Deo ne pejhare dhai teleo ri no ta do ne Duae Mone-ma'i Mone-golo do jaje ri Deo ne do jhamma ta dhui-hape hedui-herui jhe muri bhale wari ngati lua made mada. "Yesus do pepeke ri

ya ke dhe pa mu do na hedhe. No ke ne Duae Mone-ma'i Mone-golo ne do alle pejaje ri Deo ne," ane Paulus. **17:4** Ta parahajha ke do parri ddau jhe pedute Paulus nga Silas ri ro, mina harre lema jha jhi ae ne do Yunani do meda'u pa Deo nga mobanni-mobanni banni kettau he. **17:5** Tapulara ta pana dhara ke ne do Yahudi he. Ta pedoa ke ri ro ne ddau do roda do remu he jhe petitu hahhi kejie mone tao lua kenya'u-buluru. Ta tao ke ri ro ne lua kenya'u nga buluru pa hari hewue rae do naanne, jhe maho la ammu heddau do parahajha ne ngara no Yason, tu ta la kale Paulus nga Silas, rowi ne do ddhei ta aggu ri ro la hedhapa ddau lowe wata ke Paulus nga Silas we. **17:6** Tapulara taga tari do dho peabu ro nga Paulus nga Silas, mo ko ta pera'u ke ri ro Yason nga do parri ddau ri, ddau do parahajha do wala he do era paanne, jhe aggu ro la hedhapa kattu-kattu do parru higa pa dhara rae do naanne. Peka ro mina hedhe, "Ne ddau-ddau do na hedhe do tao lua kenya'u nga buluru pa hebhakka-hebhakka! Pa dhara awe nadhe, hee ke ro ma rae di, **17:7** jhe do alla ke ro pehammi ri Yason la ammu no. Alla ke ri ro hari-hari pehihu nga pagga ne lai-lai do petatu ri Kehe Roma, rowi ne pa lii ro, do era duaе do wala ngati Kehe, ne ngara no Yesus." **17:8** Ta kebhaddi ke ne mo ne pereda nga ddau lowe do pa dhara rae do naanne ri lii ro do na harre. **17:9** Moko ta lii ke ne mone pereda he pa Yason nga pa ddau do parahajha do wala la he ta ma'i doi kattu. Ta alla pemina harre, jhe itu golo ri ro. **17:10** Pa dhara maddha do naanne dhangnge ta lii ke ne ddau do parahajha do pa dhara rae do naanne he, pa Paulus nga Silas ta pekaddhi la Berea. Ta dhai ro la ni, ta kako ke Paulus nga Silas la ammu hebhajha do Yahudi. **17:11** Ne ddau do pa Berea he do woie ne boka ade ngati ddau-ddau do pa Tesalonika he. Nga mengallu nge nga kahaka dhara ro ne dhanno ne lii jhara lua Yesus, jhe helodho-helodho ro ne ajhe Buku Lidara-Likewahhu Deo, tu ta kale toi ta do petu we adho ne lii ajha Paulus ne. **17:12** Ae ti telora ro do parahajha, ro do na harre ae ngati mone kettau nga banni kettau do Yunani. **17:13** Ta dhai ta rangngi ne do Yahudi do pa Tesalonika he ta do Paulus nga Silas do era ke pa Berea ta la pepeke lema ne lipedai Deo pa Berea, ta dakka le ke ro la Berea, jhe pedidi nga pekepapi ne ddau-ddau pa ni. **17:14** Ta la pengaddo ke Paulus nga henginga-nginga la lahalae ri tuahhu-tuahhu do pa

Berea he, tapulara Silas nga Timotius pee koma pa Berea. **17:15** Ta dhai Paulus la Atena ne pe ngaddo ri ro, ta bhale ke ro la Berea nga aggu litakka ngati Paulus, mita ie Silas nga Timotius he ta henginga ne la pedute no. **17:16** Pa dhara mata Silas nga Timotius pa Atena ri Paulus, dhai hedui ne ade Paulus rowi ne rae do naanne do tobo ri nalu-nalu tu ta wie hu nga mejura pa ajhu-pa wowadu we. **17:17** Ri do mina harre ke ta pehuru penge ke Paulus nga do Yahudi he pa ammu hebhajha nga ddau do hewala he do wie hu nga mejura pa Deo pa era do naanne. Mina harre lema, pa paha-paha helodho-helodho pehuru penge nga ddau-ddau do era paanne. **17:18** Guru-guru ngati kejie Epikorus nga kejie Stoa do pebhata lema nga Paulus. Do parri ddau ngati telora ro era do lii mina hedhe, "Tada nga marra ne ddau do nadhe we? Ne lua tada no mii kabha ku'u maddi he we, tapulara do dhai merai ne lilolo dhe we!" Do parri ddau ri lii mina hedhe, "Wue marra no dhe ta pepeke deo ngati ddau-ddau do wala rai." Hakku lii ro mina harre, rowi do pedae ri Paulus jhara lua Yesus nga jhara lua muri bhale wari ki alla pemade. **17:19** Moko ta aggo ke Paulus ri ro la dhara lua peowu pa bhojo Areopagus. Pa ni ta lii ke ro pa Paulus, "Do ddhei ta toi ri jhi ne liajha au dhe do wiu dhe, do pepeke ri au ne. **17:20** Rowi do pedhae ri au ne lai-lai do madalae pa wojilu jhi. Rido mina harre ke do ddhei ko ri jhi ta toi ne lua pedabbho au ne." **17:21** (Rowi hari-hari ddau pa Atena do rihi ddhei ta dhanno nga ta peadi ne lai-lai do wiu ki era do dho bhule nga jhagga nga-nga ro). **17:22** Pa awe naanne ta titu ke Paulus pa hedhapa ddau-ddau do peteni pa Areopagus he, moko ta lii ke Paulus, "Wo do Atena hari-hari! Pa heleo ri ya, pa dhara hari-hari lai do dhai kenanno tarra mu pa dhe pa dhara lua aigama. **17:23** Rowi pa dhara nga lappa-lappa ya pekehero ne rae mu dhe, jhe heleo ri ya ne era hebhajha mu he, ta ngadde ke ri ya ne hahhi era tunu nga menahu mu, jhe do era do bhuke pa anne, 'Tu Deo do dho Tade.' Nah, Deo do dho tade mu ke ne do medae ta pepeke ri ya pa mu. **17:24** Deo do mone tao raiwawa nga hari-hari hari do era pa raiwawa dhe, No ke ne Muri ngati liru nga raiwawa. Pee dho No pa ammu-ammu deo do tao ri ddau raiwawa. **17:25** Adho lema No do paralu ta rabhe ta dharro ri ddau raiwawa, rowi No ke ne do wie muri mada nga henga, nga hari-hari ne nga we pa ddau

raiwawa. **17:26** Ngati heddau ddau raiwawa we, alla ke ri No petao hari-hari ddau pa raiwawa, jeh lii No pa ro ta pee pa hari hewue raiwawa dhe. No lema ke ne do petakke rai tare ti petari rai parri nga pa mii we ro ne ie ta muri mada. **17:27** Hakku tao ri Deo mina harre, mita ie ke ddau raiwawa ta kale Deo. Mijhi ki ie mudhe he nara ro ta peabu nga Deo pa awe kale ri ro. Tapulara ne pa petu ne, adho Deo do jjau ngati di heddau-heddau. **17:28** Mii do lii ddau he ma, 'Ne muri mada nga lua kemuki nga lua era di pa raiwawa do na dhe ngati lua higa No ke.' Hela'u lema mii do pali ri do parri ddau mone i'a pato, do mina hedhe ne lii ro, 'Di hedhe hari-hari do ana-ana rowi No we.' **17:29** Nah, kinga di hedhe do ana-ana ke ri Deo, ie dho ke ta ege Deo ta do hela'u nga ddau-mela do tao ri di ngati mela-lara, mela pudi kiadho ngati wowadu, do tao pedute nga lua mmau dhara ddau raiwawa. **17:30** Mina mii ne lua bhodho di do naanne alla ke peballu ri Deo, tapulara pa dhara awe nadhe ta lii ke Deo pa hari-hari ddau, do pee pa hari hewue raiwawa dhe, ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro. **17:31** Rowi do alle ke ri No pepetato ne hahhi awe tu ta pehappo ne hala hari hewue raiwawa do nadhe nga do dho i'a bibhi hebhakka. Ne tenge do naanne do medae ta jhagge ri heddau do alle ke pepidhe ri Deo tu lua do naanne. Mita ie ke ta ketarra ri hari-hari ddau ne jhara lai do naanne, alle ke ri Deo pepekkaddhe bhale wari ne ddau do naanne ngati made mada!" **17:32** Ta dhai ta rangnge ri ddau-ddau do na harre ne jhara lua muri bhale wari ne, era ngati telora ro do mare Paulus. Era lema do lii, "Do ddhei ko jhi ta dhanno ri ne lipedai tuahhu ne jhara lai do nadhe." **17:33** Moko ta langnga ke Paulus ngati era peowu do naanne. **17:34** Tapulara era ma ngati telora ro do anga jhara nga Paulus nga ddau do parahajha pa Yesus he, ro ne do na harre Dionisius heddau kattu ngati kattu-kattu Areopagus nga heddau mobanni ne ngara no Damaris nga do parri ddau ri.

18:1 Ta alla pemina harre ta langnga ke Paulus ti Atena jhe kako la Korintus. **18:2** Pa ni ta peabu ke no nga heddau do Yahudi ne ngara no Akwila, ddau ngati rai Pontus. Akwila ta itu ko we ta dakka ngati Italia hela'u-la'u nga ihi-ammu no Priskila. Hakku dakka ro la Korintus taga ta ri

lii Kehe Kladius do lii pa hari-hari do Yahudi ta mahhu-anni ngati Roma. Ta la he ahu ke ro hari do dhue ri Paulus, **18:3** jhe pee no pa ni nga ro jhe jhagga hela'u-la'u nga ro, rowi ne lua jhagga ro do hela'u we nga Paulus, jhagga ammu bhalla-lai. **18:4** Tapulara hadhi dhai la lodho Penga-ih, kako Paulus la padai lii la ammu hebhajha, mita ie ne do Yahudi he mina harre lema ne do Yunani he ta parahajha pa Yesus. **18:5** Ta dhai Silasnga Timotius ngati Makedonia, ta pake ke ri Paulus hari-hari ne awe no ta pepeke ne lii do ngati Deo ne pa do Yahudi he, ta do Yesus ke ne Duae Mone-mai Mone-golo do jaje ri Deo ne. **18:6** Tapulara rowi do pee ma ne ddau he nga pebhata jhe kare-menihe Paulus, moko ta latte ke ri Paulus ne awu ngati bhara pake no mii hahhi tada tu ta pehwina ro jhara lua hala ro. Ta lii ke no, "Kinga nappi mu ri lua apa nga kerewe, napoanna hala mu ma miha! Ta golo-ai ke ya! Jhari ngati dhara awe nadhe, do medae ke ya ta kako la nga ddau-ddau do adho do Yahudi." **18:7** Moko ta hani ke ro ri Paulus jhe kako la pee pa ammu do pa hebhakka ngati ammu hebhajha ne. Ne ammu do naanne ammu heddau do adho do Yahudi, tapulara do wie hu nga mejura pa Deo. Ne ngara ddau do naanne Titius Yustus. **18:8** Tapulara Krispus, kattu ammu hebhajha do naanne nga hari-hari ana-oha no do parahajha ke pa Yesus. Jhe ae ri ke ne do Korintus do hewala he do dhanno ne lii do pedhae ri Paulus ne, jhe do parahajha ke ro pa Yesus moko ta pejhiu he ke ro. **18:9** Herammi pa dhara hahhi lai nii, ta lii ke Muri pa Paulus, "Bhole meda'u! Pedae teru we ri au, jhe bhole pehangngo-anni. **18:10** Rowi do era ma Ya do penau-pelere nga au. Bhule dho heddau he do nara ta tao lua apa penaja nga au, rowi ae ne ddau pa rae do nadhe do ddau-ddau ri Ya." **18:11** Rowi do mina harre ke ta pee ke Paulus hewue ttau hebhakka ne tui jhe ajha ri no pa ro ne lipedai Deo ne. **18:12** Pa awe Galio ne do jadhi ta gubernur pa Akhaya, ta pehela'u lii ke ne do Yahudi he ta pelawa nga Paulus, jhe aggo ri ro Paulus la era happo kewallu. **18:13** Ta pemaho ke ro likela do mina hedhe, "Ne ddau do nadhe do peli nga ddau lowe mita wie hu nga mejura pa Deo nga pake ne loro jhara do wala ngati lii do dare ri Musa!" **18:14** Ta mina harre ta ddhei ta bhale ri Paulus ne lii ro do naanne, alla dhangnge ke Galio pe li pa do Yahudi he, "Wo ddau-ddau do Yahudi! Kita ne lii kela mu do nadhe ta

hahhi lua hihu nga pagga kiadho hahhi lua tao apa, do jhamma ma ri ya ta dhanno nga woie. **18:15** Tapulara nadhe hahhi lua pebhata jhara lipedai-lipedai nga ngara-ngara nga jhara uku-uku mu ma miha! Hakku do jhamma ta pemoko ri mu ma miha. Wae dho ya ta pereha ne lai-lai do mina hedhe!" **18:16** Moko ta hudhi ke ro la tele ri Galio. **18:17** Moko ta kappe ke ri ro Sostenes, kattu ammu hebhajha ne, jhe wabbe no pa hedhapa meja era happo ke wallu ne. Tapulara wae tu-tu dho Galio ta pedhuli nga lai do naanne. **18:18** Alla penaanne, tui ko Paulus ne pee pa Korintus. Ta alla pemina harre ta pelangu ke Paulus nga ddau-ddau do parahajha do pa Korintus he, jhe pekaddhi hela'u-la'u nga Priskila nga Akwila la Siria. Pa Kengkrea ta peghuti rukattu ke Paulus rowi do alle ke pehane pemedera ri no, pedute nga lipejaji no nga Muri. **18:19** Ta dhai no la Efesus, ta hani ke Priskila nga Akwila ri Paulus, jhe maho no la dhara ammu hebhajha, ta pehuru penge ke no nga do Yahudi he paanne. **18:20** Ta ame ri ro Paulus ta pee petui ko nga ro, tapulara wae dho Paulus. **18:21** Maji lema ta mina harre pa awe ta pekaddhi ne no, ta lii ke no, "Kinga ruba ko dhara Muri, do medae ri ma ya ta bhale ma dhe." Ta alla pemina harre ta pekaddhi ke no ngati Efesus. **18:22** Ta alla Paulus pepuru pa Kaisarea, ta kako ke no la Yerusalem tu ta la pelangu nga jemaat pa ni, jhe teru no la Antiokhia. **18:23** Rihi dho ne tui pa ni, ta pekaddhi ri ke no la heahu ihi rai Galatia nga Frigia tu ta la perui ne lua manno nga kaho ngati ddau do parahajha he. **18:24** Pa dhara awe naanne lema ta dakka ke la Efesus heddau do Yahudi do metana pa Aleksandria, ne ngara no Apolos. Do dhai i'a pedai lii no nga do dhai mami no pa Buku Lidara-Likewahhu Deo, **18:25** do alla ke no pehekola tu ta tada jhara lua Yesus. Moko nga dhai mengallu nge kehaka dhara ne ajha ri no nga dhai woie ne jhara lua Yesus, maji lema ta wata jhara lua pejhiu Yohanes we ne do toi ri no. **18:26** Nga bhano dhallu Apolos ne jhari ta pedai lii pa ammu hebhajha, nga pa awe dhanno ri Priskila nga Akwila ne liajha no, ta aggo ke Apolos ri ro la ammu ro. Pa ni ta pejhare ke ri ro pa Apolos nga rihi woie ri, ne jhara lua pedabbho Deo tu ta wie ne lua helama tona ie ne, do pela ke jhara Yesus tu ddau raiwawa. **18:27** Ta dhai ta era ne lua ddhei Apolos ta pe kaddhi la Akhaya. Moko ne ddau-ddau do parahajha he pa Yesus,

do pa Efesus he ta bhuki huri ke tu tuahhu-tuahhu do parahajha pa Akhaya, mita ie ro ta hamme Apolos. Ta dhai Apolos la Akhaya, do dhai woie tarra ne lua ruba dhara no penaja nga ddau-ddau do ri lua ruba dhara Deo, alla ke ro pe parahajha pa Yesus. **18:28** Rowi do nga dhai pekeparru-anni tarra ne pejharra ri Apolos ne do Yahudi he pa dhara lua pebhata pa hedhapa ddau lowe. Jhe peteleo ri Apolos nga pake ne lilolo-lilolo ngati Buku Lidara-Likewahhu Deo ta do tarra ta Yesus ke ne Duae Mone-ma'i Mone-golo ne.

19:1 Pa dhara awe Apolos pa Korintus, Paulus lema pa dhara nga lappe ke jhara bira lede nga bhojo ihi rai do naanne, jhe dhai no la Efesus. **19:2** Ta kebhali ke Paulus pa ro, "Alla ke ri tuahhu-tuahhu he pehamme ne Henga Deo ne ta dhai mu ta parahajha pa Yesus?" Ta bhale ke ri ro, "Adho dae. Jhe rihi tinaanne ngaddi de dho jhi ta rang ngi ta do era Henga Deo." **19:3** Ta kebhali ri ke Paulus, "Ri lua pejiu ne nga ke, ne alla mu pepejhiu?" Ta bhale ke ri ro, "Ri lua pejhiu Yohanes." **19:4** Moko ta lii ke Paulus, "Pejhiu ddau ri Yohanes tu ta peteleo ta do ne ddau do na harre do jharra ke ngati libhu harro nga menyilu ro. Tapulara pa dhara awe naanne lema pepeke ri Yohanes pa ddau-ddau do Israel ta do jhamma ro ta parahajha pa ddau do medae ta dakka leto ne ngati no, jhe ne ddau do naanne, Yesus ke." **19:5** Ta rangnge ri ro ne lii do naanne, ta pejhiu ke ro pa dhara ngara Muri Yesus. **19:6** Pa dhara awe nga dhede ri Paulus ne ruwai no pa wokolo ro, ta tobo ke ro ri Henga Deo, moko ta jhari ke ro ta pedai lii pa dhara lipedai-lipedai do madalae nga pedae ne lii do ngati Deo ne. **19:7** Ne ae ro hari-hari era ma ta do henguru do dhue ddau he. **19:8** Pa dhara tallu warru peduke-duke Paulus pe nga pedai lii nga bhani dhai lu nga ddau-ddau pa ammu hebhajha, jhe pebhata nga ro tu ta peketarra pa ro mina mii Deo ne pereda mii heddau Duae. **19:9** Tapulara do parri ddau ngati ddau ddau do na harre do adu kewadu kattu nga do dho wae ta parahajha. Pa hedhapa hari-hari ddau do peteni pa anne ta kare ke ri ro ne liajha jhara lua pedabbho Deo ta wie ne lua helama tona ie ne tu ddau raiwawa do pelake jhara Yesus ne. Rowi do mina harre ke ta hani ke ro ri Paulus, jhe kako no la nga ddau do parahajha he la kama era ajha Tiranus.

Pa ni helodho-helodho pe kerrai-kebhali Paulus nga ddau he. **19:10** Tao ri no mina harre teru tade hewue ttau ne tui tade dhai hari-hari ne ddau do peee pa ihi rai Asia, ie ta do Yahudi mina harre lema ddau do wala rai, nara ri ro hari-hari ta dhanno ne lipedai Deo ne. **19:11** Tao ri Deo ne lai-lai do rihi ngati madalae pelake jhara Paulus. **19:12** Kinalehu kiadho bhalla do ngaddi ta wake pa kelebho Paulus, ki aggu ke la nga ddau do paddha he, ta ie dhangnge ke ne do paddha he, jhe wango mahhu-anni ngati ro. **19:13** Era lema do parri ddau do Yahudi do mone i'a lipana do lappa ore-rai la hudi henga kerabba ngati ddau-ddau he. Era lema ro do hakku ta pake ngara Muri Yesus ta hudhi wango he. Lii ro pa wango he, "Pa dhara ngara Yesus do pepeke ri Paulus ne, ne hudhi mu ri ya!" **19:14** Era do pidu ddau ana ngati kattu mone-ama, ne ngara no Skewa ne do tao ne lai do mina harre. **19:15** Tapulara ne lii wango he pa ro, "Do tade Yesus ri ya, mina harre lema Paulus, tapulara mu hedhe nadu ke?" **19:16** Moko ta kewajji ke ne do wujhu ne, jhe la hui kepali-pali ro, hakku ta perai ke ro ngati ammu do naanne nga no'e kejai-jai ne ihi ro nga do dho bhule ke ro nga bhara pa ihi, rowi ne bhara do pake ri ro he do alla ke pehiu kepali-pali ngati ngi'u ro. **19:17** Ta rangngi hari-hari ddau do Yahudi nga ddau do wala rai do pee pa Efesus he ne lai do naanne, moko ta meda'u ke ro. Moko ne ngara Muri Yesus ta ju ke ne keto-kelodo. **19:18** Ae ke ne ddau do parahajha pa Yesus, ta dakka ke ro la mengaku la hedhapa ddau lowe he ne wui-ai wui-tao ro pa awe do uru he. **19:19** Jhe ro ne do tima ta pake buku lipna he, ta pekupu ke ri ro ne buku do na harre jhe tunu pa hedhapa ddau lowe he. Ne ke bhue buku do na harre kita pekupu he hari-hari era ma ta lammi nguru tabbha doi mela pudi he ne ae. **19:20** Nga mina harre ke ne loro jhara hakku ne lipedai Muri ta ju menyabbha jhe debu nga meragi. **19:21** Ta alla pejadhi ne lai-lai do na harre, ta happo ke ri Paulus ta kako la Makedonia nga Akhaya, jhe teru la Yerusalem. Ta lii ke Paulus, "Ki bhale ya ti ni, do jhamma ke ya ta la Roma lema." **19:22** Moko ta pepu ke ri no do dhue ddau ngati ihi-anga jhagga no, Timotius nga Erastus tu ta kako la Makedonia, pa dhara nga pee ko no pa dhara hemelila he pa ihi rai Asia. **19:23** Wue marra ke ta pa dhara awe nadhe ke ne jadhi lua kenya'u nga buluru do pa Efesus ne petaga ngati liajha jhara

lua Yesus ne. **19:24** Rowi pa rae do naanne do era heddau tuka mela pudi, ne ngara no Demetrius, do mone tao ammu deo tu banni-ae Artemis. Ti lua jhagga no do nadhe ne ddau do nadhe do do nara lua kehiwa do dhai ae tu ddau jhagga no he. **19:25** Rowi do mina harre ke ta pekupu ke ri no ne ddau jhagga no he nga ddau-ddau jhagga tuka mela do wala he, jhe lii no, "Tuahhu-tuahhu! Do toi ke ri tuahhu he ta do ti lua jhagga do nadhe do nara ke di ne muri mada. **19:26** Pa dhara awe nadhe, do ngadde ke nga do rangnge ke ri mu miha ne nga ne do tao ri Paulus ne. Ne lii no ta do deo-deo do tao ri ddau raiwawa adho tu-tu deo. Jhe do nara ke ri no ta happi do ae ddau ta parahajha nga liajha no ne, adho ke ta pa Efesus he we tapulara miga ke ta pa hari hewue ihi rai Asia. **19:27** Ne do hedui tu di, do medae ke ta apa ne ngara lua jhagga di do nadhe. Adho ke ta naanne he we, ne ammu Banni-ae Artemis lema do medae ke ta bbhahhe, jhe ne lua keto-kelodo no lema do medae ke ta jhalle ta kerupe, jhe ne do pa petu ne no ke ne banni-ae ne, do pa no ke hari-hari ddau pa Asia nga pa hari hewue raiwawa dhe do wie hu nga mejura pa no we!" **19:28** Ta rangnge mina harre ri ddau-ddau do na harre, ta pana ke ne ade ro jhe peka-peka, "Medi melatu Artemis, banni-ae ddau do Efesus!" **19:29** Moko ne lua kenya'u do naanne ta menyabbha ke la hari hewue rae do naanne. Ta alla pemina harre ta la kappa ke Gayus nga Aristarkus ddau do Makedonia he ri ddau-ddau do tao lua kenya'u nga buluru do na harre. Ne do dhue ddau do kappa ri ro he, ihi-anga Paulus pa loro jhara kako no. Moko ta nuni ke ro hari do dhue la kebhalla-ae rae do naanne. **19:30** Ta ddhei ke Paulus ta maho pedutu ro hari do dhue, tapulara ta labbe ke no ri ddau do parahajha he. **19:31** Do parri ddau kattu mone-ae mone pereda ngati Asia lema, do peihi-anga nga Paulus ri ro lema do pepu ddau ta la lii pa Paulus ta bhole pengaddi-anni la dhara kebhalla-ae do naanne. **19:32** Pa dhara awe naanne lema ne ddau-ddau do pekupu pa dhara kebhalla-ae do naanne ta kenya'u nga buluru ke. Era do peka mina hedhe, era do peka mina hidhe, rowi ae ngati telora ro do dho toi ta nga ro hakku pekupu pa anne. **19:33** Haghe ngati ddau-ddau do na harre era do pe ere ta ne kattu mone tao lua apa ne Aleksander, rowi no ke ne do nyakke ju la hedhapa ri do Yahudi he. Moko ta wiu-ai ke Aleksander tu ta ami awe ta pemola anni

pa hedhapa ddau lowe he. **19:34** Tapulara mina harre, ta ngadde no ta heddau do Yahudi ri ro, ta peka hetakka ke ro hari-hari nga lipeka do maddu, "Medi melatu Artemis, banni-ae ddau do Efesus!" **19:35** Dhai ne pedakka ta nara ke ro ta peketanna ri juru tuli rae do naanne. Ta lii ke no, "Wo mu do Efesus! Do toi ke ri hari-hari ddau ma ta do Efesus dhe ta hewue rae do nara ta jage Ammu banni-ae Artemis nga wowadu do mmau do megala do bunu ngati liru ne. **19:36** Bhule dho heddau he do nara ta pehile ne lai do naanne. Rowi do mina harre ke, ketanna ko we mu, jhe bhole henginga-nginga ne tao hahhi lai. **19:37** Ne ddau-ddau do na hedhe, ne aggu ri mu madhe, adho taga tari la rabe ammu deo, kiadho marra taga tari do kare menihe banni-ae unu di ne. **19:38** Ki nga Demetrius nga ddau-ddau jhagga no he do era nga hahhi lii kela penaja nga hedau ddau, hane we no, ne kewallu do naanne pe aggo la nga kattu mone happo hala. Do ta hammi ma ri kato ne lai-lai do mina harre, jhe ne ddau-ddau mone pereda do pee ma nga era loro ro pa ni. **19:39** Tapulara ki do era ma hahhi lai do wala ne do ddhei mu, lai napoanne do jhamma ta pemoke pa dhara lua peowu ddau lowe do petu. **19:40** Rowi ne nga we ne do jadhi pa dhara lodho do nadhe do nara ta pehedui di ma. Do nara ta peanynyi di ta do tao hahhi lai lua pelawa nga mone pereda, rowi bhule dho di nga hahhi era parru tu ta pemole ne lua kenya'u nga buluru do nadhe." **19:41** Ta alla pe lii hari-hari ne harre ri juru tuli ne, ta lii ke no pa ddau lowe he ta bhale.

20:1 Ta ketanna le ne lai do pa Efesus ne, ta pekupu ke ri Paulus ne do herani he, jhe perui ro ri no. Ta alla pemina harre ta pelangu ke no nga ro, jhe peterue ri no ne loro jhara kako no la Makedonia. **20:2** Ta kako ke no la heahu ne ihi rai-ihai do pa Makedonia he. La heahu ri no hari-hari ne era do na harre, jhe ae ne wie ri no ne lira'a-litakka pa ddau-ddau do parahajha pa Yesus he do era pa era do naanne tu ta perui ro. Ta alla pemina harre ta kako ke no la Yunani. **20:3** Tallu warru no ne tui pa ni. Moko pa dhara nga pemoko-moko-anni no ta pekaddhi jhara kowa la Siria, ta era ke ne lii ta do ne do Yahudi he do peli ke ta pemade no. Rowi do mina harre ke ta happo ke ri no tu ta bhale jhara Makedonia. **20:4** Sopater ana Pirus do ngati Berea do penau hela'u nga no, mina harre lema

Aristarkus nga Sekundus do Tesalonika ne, nga Gayus do Derbe ne. Mina harre lema Timotius, Tikhikus nga Trofimus ddau ngati ihi rai Asia he.

20:5 Do uru ke ro ngati jhi, jhe la mata jhi ri ro pa Troas. **20:6** Ta alla pe rame Nga'a Roti do dho bhule nga muu ne, ta pekaddhi ke jhi ngati Pilipi. Lammi lodho jhe itu dhai jhi la pekupu nga ro hela'u pa Troas. Pee jhi pa ni hewue do migu ne tui. **20:7** Pa dhara maddha do ta hedhape lodho Migu ta pekupu ke jhi ta nga'a hela'u-la'u mii tuahhu he. Ta pedai-dai lii ke Paulus nga ddau he rowi bhale ma jhammi-ae ne do ddhei ta pekaddhi ke jhi. Tade dhai hape la awe telora maddha he, pee koma Paulus nga pedai lii teru. **20:8** Ne era pekupu jhi he, pa dhara kama pa dhida, do ae lapu pa anne. **20:9** Heddau ana momone do ngarru do era do mejaddhi pa jhanela, ne ngara no Eutikus. Ri do adho do era nga pengaha Paulus ne pedai lii, moko ta mengattu dhai ke no tade bba'i mejaddhi no pa jhanela ne. Moko ta bunu ke no la dha'i ngati jhanela bhaja tallu do naanne. Ta dhai ta la dhede ri ro era ke do made dhangnge. **20:10** Tapulara ta puru ke Paulus la dha'i ne, jhe kedhake ri no nga bba'i pehereba-anni pa dhida ana do ngarru do naanne. Ta lii ke Paulus, "Bhole kebhatti, ne ko ma no do muri!" **20:11** Ta alla pemina herre ta ha'e bhale wari ke Paulus la dhida ne, jhe la pebhagi-bhagi ne roti he, jhe nga'a hela'u-la'u. Ta alla Paulus pepedai lii dhai ae, lohe la jhammi-ae he, moko ta pekaddhi ke Paulus. **20:12** Ta aggo ke ri ddau he ne ana do ngarru do alla pemuri bhale wari do na anne bhale la ammu no. Dhai mengallu nge nga kehaka dhara ne ade ro. **20:13** Ta kako ke jhi la kapa jhe pekaddhi uru jhara la Asos ta la mate Paulus tu ta la aggo no la kapa ne. Do alla ke ri no pepeato mina harre, rowi do ta kako jhara kolo lede no ju la ni. **20:14** Ta peabu jhi pa Asos, ta ha'e dhangnge ke Paulus la kapa ne, jhe pekaddhi jhi la Metilene. **20:15** Ngati ni pe kaddhi wari jhi, jhe bhale ma jhammi-ae ne ta dhai ke jhi la do penaja nga Khios. Pa nalli ne ta dhai ke jhi la Samos, jhe helodho ri ta dhai ke jhi la Miletus. **20:16** Do alla ke pepehappo ri Paulus ta do dho hare la Efesus, mita do dho hora awe ri pa ihi rai Asia. Kita ie mudhe he, do ddhei ke no ta dhai nga henginga la Yerusalem pa lodho mone-ae Pentakosta ne. **20:17** Ngati Miletus ta moa huri ke Paulus tu kattu-kattu ngati jemaat Efesus mii ta dakka la peabu nga no. **20:18** Ta dhai ro, ta lii

ke Paulus pa ro, "Tuahhu do toi ke ri mu ta do mina hedhe ke ne muri mada ya nga era ko ya pa telora mu, jhari ngati lodho petari ne tade dhai ya la Asia. **20:19** Nga wawa nge danni-ade jhe nga huti ei-namada do ae ya ne jhagga tu Muri pa telora lua hedui-herui do dhue do hape ri ya lua do woapa do perijho ri do Yahudi he. **20:20** Do toi ke ri tuahhu he ta do adho ke ya do era nga meghighi-ghighi ri ne pepeke pa mu ne nga ne do paralu tu mu. Ajha mu ri ya pa era peteni-era peteni ddau lowe nga pa ammu-ammu. **20:21** Ie ta pa do Yahudi mina harre lema pa do wala rai loro-loro ne pekebhaddi ro ri ya mita ie ta jharra ngati lubhu-harro nga menyilu ro, jhe dakka ma nga Deo, mina harre lema mita parahajha ro pa Muri Yesus. **20:22** Pa dhara awe nadhe tu ta pedute ne lipereda Henga Deo, ta kako ke ya la Yerusalem. Jhe toi dho ri ya ta ne nga ne do ta jadhi pa ngi'u ya pa ni. **20:23** Wata ke ne do toi ri ya pa hewue-hewue rae, nga teleo-te leo ne peke pa ya, ta do medae ya ta maho la dhara ammu bhaddo nga do medae ya ta dhui hape lua hedui-herui. **20:24** Tapulara pedhuli dho ya nga muri mada do nadhe, hadhi we ta nara ri ya ta pemoke ne tengge do alle pejhole ri Muri Yesus pa ya jhe hadhi we ta pee ma ya nga halla-anni tade dhai hape la pedakka rahi muri mada ya tu ta pepeke ne Li Hagma Dhara jhara lua ruba dhara Deo ne. **20:25** Bhale ke ri ya ti ma heahu tuahhu-tuahhu he hari-hari, jhe alle ke ri ya pepeke lema ne jhara mina mii Deo ne pereda mii heddu Duae. Pa dhara awe nadhe, ne pa toi ri ya, adho ke ya do medae wari ti ta peabu nga tuahhu-tuahhu he. **20:26** Rowi do mina harre ke nga dhai rui ne lii ya pa mu pa dhara lodho do nadhe, ki nga era pa telora mu do medae ta nappi ri lua apa nga ke rewe hine, napoanne adho ke hala ya ri. **20:27** Ngaddi dho ya ta perai ngati tengge ya tu ta pejhare pa mu hari-hari ne lua pedhabbho Deo ne. **20:28** Do jhamma ke ta jage ri mu ne ngi'u mu, jhe jaga lema we hari-hari ne do herani do alla pejhula ri Henga Deo pa mu tu ta jaga ri mu; rowi do alla ke mu pepidhi ta mone jaga jemaat. Do jhamma ke ta jaga ri mu ne jemaat Deo do naanne mii mone bhata, ne jaga naki'i-naki'i no, rowi do alla ke ri Deo pepejadhi ne jemaat he ta unu-oha No miha, do pelake jhara lua made Ana No miha. **20:29** Ki nga ludu ke ya do medae ta dakka ne ngaka addu-ngaka addu do bhani ma telora mu. Jhe ne ddau-ddau do jaga ri mu

he do na harre do medae ta jadh ihi-ani ngati ngaka addu do naharre ke. **20:30** Rihi ri tinaanne, ngati telora tuahhu he miha do medae ta hhau ne ddau-ddau do ta ma pepeke ne lii do dho petu. Hakku tao ri ro mina harre mita ie ke ne ddau do parahajha pa Yesus he, jadh i ri ta huli ta teballi jhe pedutu ro. **20:31** Rowi do mina harre ke, jaga meniga we mu pewoie-ie! Henga we ri mu ta do tallu bhue ttau ne tui ya, jhe do ae ke ne ei-namada ya do dhute, ngaddi dho ya pengaha, ie ta anni-lodho nga anni-maddha ne ajha mu heddau-heddau. **20:32** Pa dhara awe nadhe ta jhula ke mu ri ya pa Deo, mita ie ke ri No ta piara-peluja mu jhe mita ie ke mu ta parru pa lii lua ruba dhara Deo we. Deo do nga higa nga kuaha ta perui mu nga do wie pa mu ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do lore pepemoke ri No tu hari-hari annu-niki No. **20:33** Ngaddi de dho ya ta ddhei ta nara doi ngati mu kiadho bhara, ie ngati heddau he. **20:34** Do miha ma ke ri tuahhu he ta do ngati eikebahhu ya ma miha ne nara ta petobe ri ya ne lua paralu ya nga hari-hari ihi anga do pedute ya he. **20:35** Pa dhara hari-hari lai do pedhelo ke ri ya ne loro jhara pa mu, ta do ri lua wohe la'a rui do mina harre ke, ne jhamma di ta ruba dhara nga do keloe. Rowi do jhamma ta henge ri di ne nga ne do alle pepale ri Muri di Yesus miha do mina hedhe, 'Rihi mengallu nge nga kehaka dhara ta wie ngati ta hammi.' " **20:36** Ta moko le Paulus ne pedai lii, ta lakku rutu ke ro hari-hari jhe hebhajha. **20:37** Ta tangi ke ro hari-hari jhe ngape Paulus, jhe pelangu ro nga no. **20:38** Bhale ma ne do rihi pehedui ne ade ro, rowi do lii ke Paulus pa ro ta do adho ke ri ro do medae ta ngadde ri Paulus. Moko ta la pengaddo ke Paulus ri ro hape la dhara kapa.

21:1 Ta pelangu ke jhi nga kattu-kattu jemaat do ngati Efesus he, ta alla pemina harre ta pekaddhi ke jhi jhe hani ro. Ta pekaddhi ke la Kos; jhe bhale ma jhammi-ae dhai la pulu Rodos. Ngati ni pekaddhi ri jhi pelohe la ubha dhara Patara. **21:2** Pa Patara ta peabu ke jhi nga kapa do ta ju la Fenisia. Moko ta ha'e ke jhi jhara kapa do naanne, **21:3** jhe pekaddhi tade ngadde ri jhi pulu Siprus pa hebhakka keriu jhi; tapulara pee nga teru ne kapa ne ju la Siria. Ta puru ke jhi pa Tirus rowi pa anne ke ne pepuru bhara ne kapa do ha'e ri jhi ne. **21:4** Pa era do naanne ta kako ke jhi la

heahu ne ddau-ddau do parahajha pa Yesus he, jhe pee nga ro pa dhara hewue domigu. Ngati lua peteleo ri Henga Deo, ta takka lii ke ro pa Paulus mita bhole kako la Yerusalem. **21:5** Tapulara ta moko le ne awe tu ta pee pa ni, ta hani ke ro ri jhi, jhe pe terue ne loro jhara kako jhi. Hari-hari ro nga ana-oha ro, kako la pengaddu jhi hape la tele ngati dhara rae do naanne. Pa ni, pa ngidi lahalae ne ta lakku rutu ke jhi hari-hari jhe hebhajha. **21:6** Ta alla pemina harre ta pelangu ke jhi heddau nga heddau, ta alla pemina harre ta ha'e ke jhi la dhara kapa jhe ro lema ta bhale ke la ammu. **21:7** Ta pekaddhi ke jhi ngati Tirus jhe dhai la Ptolemais. Pa ni ta kako ke jhi la peheahu nga tuahhu-tuahhu do parahajha he tu ta la pelangu nga ro, mo ko ta pee ke jhi helodho nga ro. **21:8** Bhale ma jhammi-ae ta pekaddhi wari ke jhi, jhe dhai la Kaisarea. Pa ni ta kako ke jhi la heaho Filipus heddau mone jhagga pa lada maa Muri, jhe pee jhi pa ammu no. No heddau ngati do pidu ddau do alla pepidhi pa Yerusalem he. **21:9** Do appa ddau ne anna mobanni ri no do alla ke pewie ri Deo ne lua rui tu ta la pepeke ne lii do ngati Deo ne. **21:10** Ta tui bhalle hudi jhi ne pee pa ni, ta dakka ke ngati Yudea heddau nabi ne ngara no Agabus. **21:11** Ta dakka ke no la nga jhi, jhe la aggo ri no ne dari wake Paulus. Ta akke ke ri no ne ruwai nga rubhebho no miha jhe lii no, "Ne ddau mone unu dari wake do nadhe do medae ta akke no pa Yerusalem, mina hedhe le ri do Yahudi he, jhe do medae ta jhole no la dhara wolaabba ddau do adho do Yahudi." **21:12** Ta rangnge ri jhi ne lii do naanne, jhi nga hari-hari ne tuahhu do pee pa Kaisarea he ta meggai ke ne ame Paulus mita bhole kako la Yerusalem. **21:13** Tapulara ta bhale ke ri Paulus pa jhi, "Ne nga ke ne guna hakku tangi tu ahhu he mina hedhe? Ta pepaddhe we ne ade ya ri mu. Do moko ke ya, adho ke tu ta kappe he we, tapularalema tu ta made taga Muri ya Yesus." **21:14** Wae dho Paulus ta pedhanno nga lii jhi, ri do mina harre ke ta pengaha le ke jhi ne labbe no. Ta lii ke jhi, "Hane ma we pejadhi ne lua ddhei Muri." **21:15** Ta tui bhalle jhi huni ne pee pa anne, ta pemoko ke ri jhi ne bhara jhi jhe pekaddhi jhi la Yerusalem. **21:16** Do parri ddau tuahhu ngati Kaisarea ta ka ko ke hela'u-la'u nga jhi tu ta la pengaddu jhi la ammu Manason, rowi pa ammu no ke jhi ne medae ko ta pee pa dhara hemelila he. (Manason heddau do Siprus do tui ke no ne jadhi ta ddau

pedute Yesus.) **21:17** Ta dhai jhi la Yerusalem, ta hammi ke jhi ri tuahhu do pa ni he, nga mengallu nge nga kehaka dhara. **21:18** Bhale ma jhammi-ae he ta kako ke jhi hela'u-la'u nga Paulus la heaho Yakobus; jhe hari lema nga hari-hari kattu-kattu jemaat do era pa anne. **21:19** Ta alla jhi pepelangu nga ro, ta pedhire ke ri Paulus pa ro hari-hari ne lai do alla petao ri Deo do pelake jhara no pa telora ddau-ddau do adho do Yahudi he. **21:20** Ta alla pedhanno ri ro ne lipedhiri Paulus do na harre, ta wue waje ke Deo ri ro. Ta alla pemina harre ta lii ke ro pa Paulus, "Tuahhu Paulus! Do jhamma ta toi ri Tuahhu, do tabbha-tabbha ddau ke ne do Yahudi do parahajha pa Yesus. Ro do mappe pa dhara pedute ne uku do dare ri Musa he. **21:21** Jhe pa dhara awe nadhe do rangngi ke ri ro, ta do tuahhu do kako la ajha ne do Yahudi do pee pa telora do wala rai he, mita go lo ne uku do dare ri Musa he. Tuahhu do takka lii pa ro, mita ie ne ana ro he ta bhole dara ngutu kiadho ta bhole pedutu hadha nga uku Yahudi. **21:22** Pa dhara awe nadhe ne do Yahudi do parahajha he do bhara tatu ke ta do rangngi ke ta do nee ke tuahhu pa dhe. Hakku ta mina mii heke pa dhara awe madhe? **21:23** Rihie ie tuahhu ta pedutu he we nga litakka jhi. Hee do appa ddau pa dhe do alla ke pejadhi pa Muri. **21:24** Nah, ri do mina harre ke kako we au la pemo ne ngi'u au hela'u-la'u nga ro, jhe ma'i we ri au ne kehiwa mita nara ro ta peghuti ne rukattu ro. Rowi kinga tao ke tuahhu mina harre do medae ke ta te leo pa hari-hari ddau ta do ne nga ne do dhanne ri ro jhara lua tuahhu, adho do petu, rowi ri tuahhu miha do pekako ma ne uku do dara ri Musa he. **21:25** Tapulara jhara ddau do adho do Yahudi do alla ke jhi pemoa huri tu ro jhara lihappo jhi he, ta do dho ie ro ta nga'a nga'a do alla peudu nga bhaja pa ajhu nga wowadu, ie dho ta nga'a raa, kiadho ta nga'a heddai bhada do made pa tali-ai, nga ie dho ta tao lua kenyo langa huka." **21:26** Moko ta kako ke Paulus nga do appa ddau do na harre, la pemo ne ngi'u no hela'u-la'u nga ro bhale ma helodho ne. Ta alla pemina harre ta maho ke ro la Ammu Deo, tu ta la pika ta do parri lodho ri ko jhe itu moko ne lua pe mmau ngi'u ro, nga bhara jhula do ta jhula ri ro heddau-heddau. **21:27** Ta dhai le ta umu ne awe do pidu lodho ne ta moko, ta ngadde ke Paulus ri do parri ddau do Yahudi ngati Asia pa dhara Ammu Deo. Moko ta pedidi ke ri ro ne ddau lowe he, jhe la

kappe ri ro Paulus, **21:28** jhe nga peka-peka, "Wo ddau-ddau do Israel, ruba dhara ko we! Oni ke ne ddau do bela la hebhakka-bhakka ne, jhe la pa hari-hari ddau ri liajha do petabbu nga do Israel, nga uku do dare ri Musa jhe hari lema nga Ammu Deo do nadhe. Jhe rihi ri ko ti naanne, pa awe nadhe hee do nga aggu ddau-ddau do adho do Yahudi ri no, ma ho ma dhara Ammu Deo dhe, jhe ma perue-petaru ne lua mmau nga megala era do nadhe!" **21:29** (Hakku lii ro mina harre rowi do ngadde Trofimus do Efesusne ri ro do hela'u-la'u nga Paulus pa dhara rae Yerusalem, jhe pa i'a ro do aggo no ri Paulus la dhara Ammu Deo.) **21:30** Jadhi ta kenyawu-nyela ke hari hewue ne dhara rae Yerusalem ne, jhe hari-hari ne ddau he ta perai ke la peworo. Ta kappe ke Paulus ri ro, jhe nune la tele ngari dhara Ammu Deo ne. Pa dhara awe naanne lema ta henabbhe ke ne ubha kelae Ammu Deo ne. **21:31** Pa dhara nga petadi ne ddau do tao lua kenya'u he ta ddhei ta pemade Paulus, ta kako ke ddau la pika pa komeda Horo-dhadhu Roma ta do hari hewue Yerusalem do pa dhara kenya'u ke. **21:32** Ta aggu dhangnge ke ri komeda ne do parri ddau kattu horodhadhu nga do horodhadhu jhe kako ro nga henginga la era lua kenya'u ne. Ta ngaddi ne komeda horodhadhu nga do horodhadhu he ri ddau lowe he, ta pengaha ke ro ne wabbe Paulus. **21:33** Ta kako ke ne komeda ne la nga Paulus jhe kappe no, jhe lii pa ddau he ta petuke. Ta alla pemina harre ta kebhalo ke ne komeda ne ta nadu ke Paulus jhe ne nga ke ne do alle petao ri no. **21:34** Ne ane ddau lowe he; haghe mina he dhe, jhe haghe ri lii mina hidhe. Dhari kenya'u ro pa dhara awe do naanne, hakku nara dho ta toi nga woie, ta nga hakku jadhi ne lai do naanne. Rowi do mina harre ke ta pereda ke ne komeda ne ta lii ta aggo Paulus la tasi horodhadhu. **21:35** Ta dhari ro hape la taga ne nga aggo Paulus, ta waddi-anni ke ne ddau do tao lua kenya'u he dhari hiwu, hakku ri do mina harre ke ta hebake ke Paulus ri do horodhadho he. **21:36** Ta pedutu ke ro ngati kejhunga ri kewo lo ddau do tao kenya'u he jhe do nga peka-ka, "Pemade no!" **21:37** Ta mina harre ta dhari ta maho Paulus la dhara tasi ne, ta lii ke Paulus pa komeda ne, "Ie ya ta pedai li hudi he nga Tuan?" Ta kebhalo ke ne komeda ne pa Paulus, "I'a au li Yunani?" **21:38** Ki do mina harre, au dhe adho do Mesir ne, do hewari ne do tao lua pelawa, jhe do alla ke peperai la dhara

kebhalla-ae jhe nga aggu do appa tabbha ddau do tao lua kenya'u jhe do nga rakka do nabbu ne?" **21:39** Ta bhale ke ri Paulus, "Ya dhe do Yahudi; ddau ngati dhara rae Tarsus, rae do keto ne pa Kilikia. Ruba ko we ne dhara tuan ta wie ko ya ne lua keho tu ta pedai lii nga ddau-ddau do na hidhe." **21:40** Moko ta alla Paulus pewie ne lua keho ta pedai lii, ta titu ke Paulus pa taga ne, jhe wiu-ai no. Ta ketanna ke ne hari-hari ne ddau he. Ta alla pemina harre ta pedai lii ke Paulus nga ro pa dhara lii Ibrani. Ta lii ke Paulus,

22:1 "Ama-ama nga Tuahhu-tuahhu hari-hari! Do medae ko ri ya ta peke pemole ne jhara lua ya pa mu. Dhanno we ri mu!" **22:2** Ta dhai ta rangnge ri ro, Paulus do pedai lii pa dhara lii Ibrani, moko ta ju ketanna ke ro. Ta pe terue ke ri Paulus ne lii pedai no. **22:3** "Ya dhe do Yahudi, do metana pa Tarsus pa ihi rai Kilikia, tapulara do kepai pa dhe ma ya, pa Yerusalem dhe, jhe do hammi nga woie ne liajha ngati guru mone-ae Gamaliel pa dhara lua uku do dare ri Musa pa ama-appu di. Hela'u lema mii Tuahhu he hari-hari do pa dhara lodho do nadhe, ya lema do dhai mejhanni tu Deo. **22:4** Alla ke ri ya pedede tade made ne ddau-ddau do pedutu ne liajha do wowiu do naanne. Hari-hari ro ie ta momone mina harre lema mobanni, kappa ri ya jhe pemaho la dhara ammu bhaddo. **22:5** Kattu mone-ae mone tunu-menahu miha nga Kattu-kattu Aigama do nara ta peteleo ta do ne lii ya do nadhe adho do pote. Rowi ro ke ne do alla pewie hahhi huri tu ya ta la kappa hari-hari ddau do parahajha pa liajha do wowiu do naanne, jhe aggu ro ri ya ma Yerusalem ta ma wolo." **22:6** "Pa telora loro jhara kako ya, do hedharra ke nga Damsyik, pa awe nattu lodho he, hahhi weo do kelala ta dakka hetakka ke ngati ihi liru la herimo ya. **22:7** Ta herabba ke ya la worai jhe rangnge ri ya hhahi lipedai do lii pa ya, 'Saulus, Saulus ta nga ke hakku pehedue Ya ri au?' **22:8** Moko ta kebhale ke ri ya, 'Nadu ke Au, we Muri?' 'Ya dhe Yesus do Nazaret, do pehedue ri au ne,' ne bhale ri No. **22:9** Do ngadde ma ne kelala do naanne ri ddau-ddau do hela'u-la'u nga ya pa anne, tapulara rangnge dho ri ro ne lipedai do pali pa ya ne. **22:10** Moko ta kebhali ri ke ya, 'Ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya, Muri?' Ta bhale ke ri Muri pa ya, 'Kaddhi we au jhe maho la Damsyik. Pa

ni do medae hine ta peke pa au ri ya jhara hari-hari ne ddhei Deo ta tao ri au.' **22:11** Ta bhaddu ke ya ri weo do dhai herii do naanne. Hakku ta hebake ke ya ri ihi anga-ihia anga ya he maho la Damsyik. **22:12** Pa ni do era heddau ne ngara no Ananias. No heddau do mmau nga do kenanno pa dhara pedute ne uku do dare ri Musa he. Do dhai pekerihe no ri hari-hari do Yahudi do pee pa Damsyik. **22:13** Ta dakka ke no la heaho ya, jhe la titu no pa keraha ya. Ta lii ke no, 'Tuahhu Saulus, ngaddi wari we au.' Pa dhara awe naanne dhangnge ta pekaddhe ke ri ya ne tanga mada ya, ta ngadde dhangnge ke no ri ya. **22:14** Ta lii ri ke no pa ya, 'Alle ke au pepidhe ri Deo ama-appu di mita ie ke ta toi ri au, ne lua pedabbho No, jhe ngadde Yesus, Ana Deo do jhagge ne lua ddhei Deo, jhe hari lema do rangnge ri ya ne lipedai Yesus miha. **22:15** Do medae ke au ta jadhi hakahi tu ta la pepeke pa hari-hari ddau ne do alle pengadde nga do rangnge ri au ne. **22:16** Pa dhara awe nadhe dhangnge bhole mata ta petui-tui ri. Kaddhi we au, jhe jhole we ne ngi'u au ta pejhio. Peloro-anni we au pa Muri mita ie au ta pebhalle kattu ngati lubhu harro nga menyilu au.' " **22:17** "Ta bhale ke ya ma Yerusalem, jhe pa dhara awe hebhajha ya pa Ammu Deo, ta tobo ke ya ri Henga Deo. **22:18** Ta ngadde ke Muri ri ya; ta lii ke No pa ya, 'Henginga we au ne pekaddhi ngati Yerusalem, rowi ne ddau-ddau pa dhe adho ke do medae ri ta hamme ne lipika au jhara lua Ya.' **22:19** Ta lii ke ya, 'Muri, do toi ma ri ro nga kehamme-hemme ta do ya dhe do alla ke pemaho-kelua la ammu-ammu hebhajha tu ta la kappa ro jhe dede ne ddau-ddau do parahajha pa Au he. **22:20** Mina harre lema ta dhai ne hakahi unu Au ne, Stefanus ta tuke pemade ne, ya lema miha do era paanne, jhe do mengallu dhara lema ya ne jhara lua pemade no do naanne. Rihi ri ti naanne, ya ri ko ma ne jaga bhara-bhara ngati ddau do tuke pemade no ne.' **22:21** Tapulara ta lii ri ke Muri pa ya, 'Kako we au, rowi do medae au ta pepue ri Ya la era do jjau la nga ddau-ddau do adho do Yahudi.' " **22:22** Pee ko ma nga ketanna ne ddau he, ne dhanno ne lipedai Paulus, tapulara pa lipedai no do pedakka rahi ne, ta peka ke ro pemaddu-maddu, "Ta pemade he we ne ddau do mina poharre. Adho ke no do jhamma ri ta muri mada." **22:23** Pa dhara nga peka he ro, ta kewiu-wiu ke ri ro ne juba ro he, jhe hibha awu la dhida. **22:24** Moko ta

lii ke ne komeda horodhadhu Roma ne ta aggo Paulus la dhara tasi, mita pereha no jhe dhabe ri gui mita ta toi, ta nga hakku mi na harre ne worawwu peka ne do Yahudi he, penaja nga no. **22:25** Tapulara ta alle Paulus peujhe ri ro tu ta dhabe ri gui, ta lii ke Paulus pa kattu horodhadhu do titu paanne, "Do ie ma ke ta dhabe heddau ddau do ana-rai pereda Roma nga do dho pereha dae uru jhara ne hala no?" **22:26** Ta rangnge mina harre ri kattu horodhadhu do naanne, ta kako ke no langa komeda ne jhe lii no, "Ne nga ke ne lai nadhe, ne do medae ta tao ri Ama? Ne ddau do nadhe ana-rai pereda Roma!" **22:27** Moko ta kako ke ne komeda do naanne la nga Paulus jhe kebhali no, "Hak ko ko ri au ta peke pa ya, do tarra ke au ta ana-rai pereda Roma?" Ta bhale ke ri Paulus, "Tarra, ya dhe ana-rai pereda Roma." **22:28** Ta lii ri ke ne komeda ne, "Ya lema do ma'i dhai mejanni tu ta jadhi ana-rai pereda Roma!" **22:29** Pa dhara awe do naanne dhangnge ne do horodhadhu do ddhei ta pereha Paulus he, ta pejjau-anni dhangnge ke ti anne, bhale ne komeda ne ta meda'u ke no taga tari do alle ke ri ro pepetuke Paulus ri rate, jhe Paulus ana-rai Roma. **22:30** Do rihi ddhei ta toi ri komeda horodhadhu ne, ne nga ne do jadhi ta kepue lai hakku wie hala pa Paulus ri do Yahudi he. Rowi do mina harre ke ta bhale ma jhammi-ae ta pedoa ke ri no ne kattu-kattu mone tunu menahu he nga Kattu-kattu Aigama he la peowu. Moko ta la gole ke Paulus ngati petu ke ne, ta alla pemina harre ta aggo ke la hedhapa ro hari-hari.

23:1 Ta ketarri ke ne kattu-kattu do na harre ri Paulus jhe lii no, "Tuahhu-tuahhu ya! Tade hape ma dhara lodho do nadhe toi dhe dho ri ya ne ngi'u ya ta do hala penaja nga Deo. Mina harre ke ne do era pa dhara ade nga penge ya, jhara lua muri mada ya dhe." **23:2** Ta dhai ta lii Paulus mina harre, moko ta lii ke Kattu mone-ae mone tunu-menahu Ananias, ta tabbhe ne ubha Paulus pa ddau do titu pa keraha Paulus ne. **23:3** Moko ta lii ke Paulus Kattu mone-ae mone tunu-menahu do naanne, "Do tatu au ta tabbhe ri Deo, wo do pote do appi do ja'a-anni ta ddau do mmau! Mejaddhi au pa anne ta happo ne ha la ya pedute nga uku do dare ri Musa, tapulara ri au miha do bbahhe nga kerupe ne uku do naanne, jhe lii au pa ddau ta tabbhe

ya!" **23:4** Ta lii ke ne ddau-ddau do pa keraha Paulus he, "Au dhe do kare menihe kattu mone-ae mone tunu-menahu unu Deo!" **23:5** Bhale ri Paulus, "Weh, tade dho no ri ya, ta do no ke dhe ne Kattu mone-ae mone tunu-menahu ne. Tarra pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do era do hure do bhuke, 'Bhole kare menihe ri mone kattau ddau rai au.'" **23:6** Ta heleo ri Paulus ta do haghe ngati kattu-kattu aigama do na harre do ngati kejie do Saduki, jhe haghe ri ngati kejie do Farisi. Rowi do mina harre ke ta lii ke Paulus pa kattu-kattu do na harre, "Tuahhu-tuahhu! Ya heddau do Farisi, do wattu, kolo loro do Farisi. Ne pereha ya taga tari do parahajha ya ta do ne ddau-ddau do made do ta muri bhale wari." **23:7** Ta dhai Paulus ta lii mina harre, moko ne do Farisi he ta jhari ke ta pebhata nga do Saduki he, hakku ta petala ke ta dhue kejie. **23:8** (Rowi do Saduki he pa dhara lua tada ro, ki do made adho kedo medae ri muri, adho do era naju Deo, mina harre lema henga-henga adho do era, jhe bhale ri do Farisi he do parahajha ta do era hari-hari ne do na harre.) **23:9** Moko ta jadhi ke ne lua kenya'u do rihi ngati ihi. Do parri ddau do Farisi do jadhi ta guru aigama ta titu jhe pelawa nga petarra-tarra. Ta lii ke ro, "Pedutu nga lua tada jhi, ddau do nadhe bhule dho nga hala maji le ta hudi he! Wue marra ta do era naju Deo kiadho henga do pedai lii nga no!" **23:10** Ne lua pebhata do naanne, do mina harre ke ne worawwu petaddhu, hakku ta meda'u ke ne komeda ne, nge ngeta la penyabbho Paulus ri ro. Hakku ta lii ke no pa do horodhadhu he ta la aggo Paulus ngati telora ddau do na harre jhe aggo la tasi. **23:11** Bhale ma herammi ti naanne ta titu ke Muri Yesus pa keraha Paulus jhe li, "Perue we ne ade au! Alle ke ri au pepeteleo ne jhara lua Ya pa Yerusalem. Lua napoanne hine do medae ta peteleo ri au pa Roma." **23:12** Rai jhammi-ae-ae bhale ma helodho ne ta pekohu ke ne do Yahudi. Ta pehupa ke ro ta do dho nga'a ta do dho nginu dae ki do dho nara dae ro ta pemade Paulus. **23:13** Era ma ta do appa nguru rihi he, ne ddau do pekohu do na harre. **23:14** Ta kako ke ro la nga kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu do Yahudi he, jhe la lii ro, "Alla ke jhi hela'u-la'u pe dhede lihupa ta do adho dae jhi do wae ta nga'a ta nginu kinga do dho pemade dae Paulus ri jhi. **23:15** Nah, rido mina harre, tuahhu-tuahhu he nga Kattu-kattu Aigama he, ne woie, ta moa huri we pa

komeda horodhadhu Roma ne, tu ta ame no ta aggo wari Paulus ma hedhapa mu, mii do ddhei ta pereha wari ri nga woie ne kewallu Paulus ri mu pa dhe. Jhe jhi do medae ta pemoko-anni ta mate no ta pemade nga do dho dhai dae no ma nga mu ma dhe." **23:16** Tapulara ne lua peli ri do naanne do rangnge ri ana ta nawanni ri Paulus. Moko ta kako ke ne naiki do naanne la tasi horodhadhu ne, jhe la peke ne lai do naanne pa Paulus. **23:17** Moko ta pedoe ke ri Paulus heddau kattu horodhadhu jhe lii pa no, "Aggo ko ne ana do ngarru do nadhe langa komeda; no dhe ne do ta la pika hahhi lai pa komeda." **23:18** Ta aggo ke ri kattu horodhadhu ne, ne ana do ngarru do naanne la nga komeda, jhe lii no, "Paulus do ra te ne, ne do pedoe ya, jhe ame ya ta aggo ne ana do ngarru do nadhe ma nga Ama madhe; ne ta ma pika hahhi lai no pa Ama." **23:19** Ta parro ke ne ruwai ana do ngarru do naanne ri komeda do naanne jhe aggo no pekiha miha, jhe kebhale, "Ne nga ne do ddhei ta peke ri au pa ya?" **23:20** Ta bhale ke ri ana do ngarru do naanne, "Alla ke ne do Yahudi he pepehela'u lii tu ta ame Tuan ta aggo Paulus la hedhapa Kattu-kattu Aigama he, bhalli-rai, mii do ddhei ta la pereha wari ne kewallu Paulus nga rihi woie ri. **23:21** Tapulara bhole pedutu ri Tuan ne liami ro do naharre, rowi hhai do appa nguru rihi ne ddau do pewuni-anni tu ta mate Paulus ta pemade pa rujhara. Do alla ke ro hari-hari pepehupa ta do dho nga'a-nginu dae ki dho pemade dae Paulus ri ro. Hhai ke ro do moko ta mate ne libhale Tuan ngati dhe." **23:22** Ta lii ke ne komeda ne, "Bhole pika au pa nadu-nadu, ta do bhale ke au ti ma peke ne lai do nadhe pa ya." Moko ta lii ke no pa ana do ngarru do naanne ta bhale. **23:23** Ta alla pemina harre ta pedoa ke ri komeda ne, do dhue ddau kattu horo dhadhu jhe lii no, "Pemoko we do dhue ngahu ddau horodhadhu, hela'u-la'u nga do pidu nguru ddau horodhadhu jhara jhara nga do dhue ngahu horodhadhu do kepoke tu ta pekaddhi wabba heo maddha dhe la Kaisarea. **23:24** Jhe pemoko lema ne jara tu Paulus ta menya'e. Aggo no nga helama tade dhai la nga Gubernur Feliks." **23:25** Moko ta bhuki huri ke ne komeda ne do mina hedhe ne ihi huri ne, **23:26** "Muri mone do kerihi Gubernur Feliks. Lipelangu ngati Laudius Liasias! **23:27** Ne ddau do nadhe do alle ke pekappe ri do Yahudi he, jhe do miga ke ta pemade ri ro, kita do adho he ya ta dakka nga do

horodhadhu jhe la gole no; rowi ne do rangnge ri ya, no dhe ana-rai pereda Roma. **23:28** Rowi do ddhei ta toi ri ya ne nga ne hala no ne do petu-tu ne, ne do peanynye ri do Yahudi he pa no, moko ta aggo ke no ri ya la nga Kattu-kattu Aigama ro. **23:29** Ta teleo ta do dho ngaddi no ta tao heworawwu lai he do jhamma ta wole ri lua wolo made kiadho ta pemaho la dhara ammu bhaddo. Ne likela ro penaja nga no dhe wata ke pedu nga uku-uku aigama ro ma miha. **23:30** Ta alla pemina harre ta la peke ke pa ya ta do era ne pedabbho do woapa ngati do Yahudi he penaja nga no, hakku ri do mina harre ke ta moe dhangnge ke no ri ya la nga Tuan Gubernur. Jhe do alla ke ya peli pa ro do peanynye no he ta la pemaho ne lii kela ro penaja nga no la hedhapa Tuan." **23:31** Moko ne do horodhadhu do na harre ta pekako ke ne tenge ro do naanne. ta aggo ke ri ro Paulus, jhe pa dhara rammi do naanne dhangnge ta dhai ke ro la Antipatris. **23:32** Ta bhale ma jhammi-ae, ta hani he ke ri ro ne do horodhadhu do jhara jara he pe kako teru nga Paulus, jhe ro miha ta bhale ke la tasi. **23:33** Ta dhai ne do horodhadhu do jhara jara he la Kaisarea ta la pedhae ke ri ro ne huri ne pa gubernur, jhe jhole ri ro Paulus pa no. **23:34** Ta alle peajhe ri gubernur ne huri do naanne, ta kebhali ke no pa Paulus, ta ti mii ne era metana Paulus. Ta dhai ta toi ri no ta do Paulus ngati Kilikia, **23:35** ta lii ke no, "Ie ke! Do medae ri ya ta pereha ne kewallu au, kinga dhai ne ddau-ddau do penaja nga au e ma dhe." Moko ta pereda ke no ta tahe Paulus pa dhara rae Herodes.

24:1 Lammi lodho ngati naanne Kattu Mone-ae mone tunu-menahu Ananias nga kattu-kattu do Yahudi he ta kako ke la Kaisarea, hela'u-la'u nga heddau mone-ubha, ne ngara no Tertulus. Ta la mengadha ke no la nga Gubernur Feliks, jhe pedhae ri no ne likela ro penaja nga Paulus. **24:2** Ta pedoe ke Tertulus la hedhapa ta la kelole ne likela ro penaja nga Paulus, mina hedhe ne ane no, "Tuan Gubernur do dhida nga kelodo! Pa dha'i pereda Tuan ke ne rai nga li ha jhi ne dhai ketanna. Jhe ri lua uku nga mmau dhara Tuan, ae ke lai do woie ne do alla pepekkaddhi tu ddau rai jhi. **24:3** Hari-hari ne lai do napoharre do hamme loro-loro ri jhi nga kolo lii ie nga ae, jhe do takke pekerihe dhai dhida ri jhi, ie ta pa mii we. **24:4**

Tapulara mita do dho rihi ne rabe awe ngati Tuan, ne menang nge ri ya, ruba ko we ne dhara Tuan ta dhanno ne likela jhi do nabhabha do nadhe.

24:5 Abo ri jhi ne ddau do nadhe ta ddau mone tao lua kenya'u nga buluru do ta ma pehedui ddau. Pa hebhakka-bhakka pe nga era we ne lua kenya'u nga buluru ne do tao ri no dhe pa telora do Yahudi. Jhe no dhe do jadhi ta kattu ngati kejie ddau do Nazaret he. **24:6** Rihi ngati nanne ri, alle ke ri no pe ddhei ta hakko pekewette ri rue nga taru ne Ammu Deo, tapulara ta kappe ke no ri jhi. [Do peito ke ri jhi ta pereha ne hala no pedutu nga uku aigama jhi ma miha. **24:7** Tapulara ta dakka ke la rabe no ri komeda Lisias ti dhara wolaabba jhi, **24:8** jhe pereda no mita ie ne ddau-ddau do penaja nga no ta ma mengadha nga Tuan ma dhe.] Ki nga pereha ri Tuan ne ddau do nadhe, do medae ma ta dhanno miha ri Tuan ngati no ta do petu ne nga ne do lii jhi do nahedhe pa tuan penaja nga no dhe." **24:9** Ne ddau-ddau do Yahudi do era pa anne lema dutu le ke ta peanynye Paulus nga peketarra hari-hari ne do pale ri Tertulus ne. **24:10** Moko ta wiu-ai ke ne gubernur ne pa Paulus ta do ie ke Paulus ta pedai lii. Moko ta lii ke Paulus, "Do lore petoi ta do Tuan do ttau-ttau ke ne jadhi ta mone happo hala pa rai do nadhe. Taga tari do mina harre ke do dhai mengallu ke ya ta kelole ne lilolo ya pa hedhapa Tuan. **24:11** Do nara ta pereha miha ri tuan, rowi rihi de dho ngati henguru dhue lodho do ludu ta kako ke ya la Yerusalem ta la hebhajha. **24:12** Jhe ngaddi dho ya ta abo ri do Yahudi he ta era ta pehala ie ta nga nadu we, kiadho ta pekupu ddau ta tao lua kenya'u nga buluru ie ta pa Ammu Deo, mina harre lema pa ammu-ammu hebhajha ie ta pa mii we pa dhara do naanne. **24:13** Nara le dho ma ri ro ta perue ne lilolo ro do alle pepedhae ri ro pa Tuan penaja nga dhe. **24:14** Tarra do jhamma ri ya ta kelole mola pa Tuan ta do ya dhe, do wie hu nga mejura pa Deo ama-appu jhi pedutu nga liajha Yesus, do ne ane ro, napoanne ke ne do hala ne. Tapulara do pee ma ya nga parahajha nga hari-hari ne do era do hure do bhuke pa Buku Musa nga pa Buku Nabi-nabi. **24:15** Hela'u lema mii ro, ya lema do nga lua henao pa Deo, ta do hari-hari ddau do medae ta kaddhi bhale wari ki alla ke pemade -- ddau-ddau do tao lua ie, mina harre lema ddau-ddau do tao lua apa nga kerewe. **24:16** Rowi do mina harre ke hakku pee ma ya nga petadi nga

woie-ie mita ie ne ade nga penge ya, era do mmau penyaja nga Deo, mina harre lema panaja nga ddau raiwawa. **24:17** Ta ludu pa parri bhue ttau, adho ke ya do era pa Yerusalem, ta bhale ke ya la ni nga aggu doi ruba-dhara tu ddau-rai ya ma miha, nga tu ta la wie bhara jhula pa Deo. **24:18** Pa dhara nga jhagge ri ya ne lai do naanne, ta ngadde ke ya pa dhara Ammu Deo ri ro, jhe ne era ya paanne tu ta la pemoko-anni pa lua pemmau-anni. Adho do era ddau lowe hela'u-la'u nga ya, jhe hari lema bhule dho lua kenya'u nga buluru pa anne pa dhara awe do naanne. **24:19** Wa ta ke ne do era pa anne do parri ddau do Yahudi ngati Asia we. Ro ke ne do jhamma ta era pa dhe tu ta ma pemaho ne likela ro pa Tuan, ki do era ro nga likela penaja nga ya. **24:20** Ki do adho, hani we ne ddau-ddau do na harre ma mi ha ta ma peteleo ne hala do ngadde ri ro pa ya, pa dhara awe aggo ne ya la hedhapa Kattu-kattu Aigama he. **24:21** Ne do ngadde ri ro, wata ke ri lipedai do hahhi nadhe we, do pale ri ya pa hedhapa ro do mina hedhe: Ne pereha ya pa dhara lodho do nadhe taga tari do parahajha ya, ta do ne ddau-ddau do alla pemade do ta muri bhale wari." **24:22** Moko ri Feliks do ae ke ne toi ne jhara liajha Yesus ne, moko ta henabbhe ke ri no ne lua peowu do naanne. Ta lii ke no, "Ne kewallu do nadhe do medae ta pehappo ri ya, kinga dakka komeda Lisis ma dhe." **24:23** Moko ta pereda ke no pa kattu horodhadhu do jage Paulus ne, mita pe ma Paulus nga tahe, tapulara nga wie lua kehoo hudi he pa Paulus, jhe mina harre lema, do wie lua ke pa ihi anga-ihia anga Paulus ta wie ne nga we kinga era ke ne lua paralu Paulus. **24:24** Ta ludu parri lodho ta dakka ke Feliks nga ihi-ammu no Drusila heddau do Yahudi. Moko ta pepu ke ddau ri Feliks ta la aggo Paulus. Ta dhai ta dhanno ke ri Feliks ne lipedai Paulus jhara lua parahajha pa Kristus Yesus. **24:25** Tapulara ta dhai ta peterue ri Paulus ne lipedai no jhara mola nga henarru nga lua makka tee-makka wangnge nga jhara lua wolo pa Lodho Pedakka Rahi raiwawa, ta jadhi ta meda'u ke Feliks jhe lii no, "Bhale ko we au pa awe nadhe. Do medae ma au ta pedoe ri kinga era ne awe pa ya." **24:26** Pa dhara awe naanne lema do henao ke ri Feliks ta nara doi ri Paulus. Taga tari do mina harre ke, hakku do loro-loro Feliks ne pepu ddau ta la pedoe Paulus tu ta la pedai lii nga no. **24:27** Ta ludu dhue bhue ttau, ta

hoo ke Feliks ri Perkius Festus mii gubernur, jhe taga tari Feliks do ddhei ta aggu ne ade do Yahudi he, ta hane he ke Paulus ri no pa dhara ammu bhaddo.

25:1 Ta tallu lodho ne dhai Festus la ihi rai do naanne, ta pekaddhi ke no ngati Kaisarea la Yerusalem. **25:2** Pa ni, ta pemaho ke likela ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu unu do Yahudi he panaja nga Paulus pa Festus. Pee ri ro nga ube loro Festus, **25:3** mita ti woie ade Festus penaja nga ro, nara ri Festus ta pepu ddau ta la aggo Paulus pebhale la Yerusalem, rowi do alla ke ro pepehela'u lii ta pemade Paulus pa telora rujhara. **25:4** Tapulara ta bhale ke ri Festus, "Paulus nmai do tahe pa Kaisarea, jhe ya lema ado ke do rihi ne tui ne bhale la ni. **25:5** Hakku hani we ne ddau-ddau mone kettau he we ti telora mu, pe kako la ni hela'u-la'u nga ya, jhe penaja pa ni nga no, ki do tarra ta do alla ke no petao heworawwu hala." **25:6** Ta alla pemina harre, era marra ta aru kiadho ta henguru lodho he pa Yerusalem, ta bhale ke Festus la Kaisarea. Ta bhale ma jhammi-ae ta tao ke ri no ne lua peowu ta pereha ne kewallu do naanne, jhe pereda ri no ta la aggo Paulus la hedhapa ro. **25:7** Ta dhai Paulus la anne, ne do Yahudi do dakka ngati Yerusalem he ta titu ke pekehero Paulus, jhe jhari ta lolo ne likela-likela do mejanni penaja nga Paulus. Tapulara nara dho ri ro ta wie ne kewahhu-kewahhu do nara ta perui ne lilolo ro he. **25:8** Pa dhara lilolo Paulus, ta lii ke no mina hedhe, "Ngaddi de dho ya ta tao hahhi hala he penaja nga uku do dare ri Musa, kiadho penaja nga Ammu Deo, mina harre lema panaja nga Kehe Roma." **25:9** Tapulara Festus do ddhei ta aggu ne ade do Yahudi he, moko ta kebhalo ke no pa Paulus, "Ddhei au ta kako la Yerusalem tu ta pereha pa ni ne kewallu au pa hedhapa ya jhara likela-likala do na hidhe?" **25:10** Ta bhale ke ri Paulus, "Ne ke ya do titu pa hedhapa era happo hala nga ti Kehe Roma, pa era do nadhe ke ne jhamma ta happo ne hala ya. Do toi miha ke ri Tuan ma ta do adho ya do era nga hala penaja nga do Yahudi. **25:11** Ki do alla ke ya pepehihu nga uku, jhe do alla ke ya petao hahhi lai do jhamma ta wole pemade, ta i'a hamme he we ri ya. Tapulara ki nga ne likela-likela ro do adho do petu, moko bhule dho heddau he do nara ta

jhole ya pa ro. Ne ame ri ya, ne kewallu ya dhe, ta la happo pa kato happo hala ngati Kehe we!" **25:12** Ta alla Festus nga ddau-ddau mone wie loro jhara ngati no he, ta lii ke Festus, "Do ddhei ta ami ta la pereha la kato happo kewallu ri Kehe au, ri do mina harre do jhamma ke au ta la mengadha la nga Kehe." **25:13** Rihi dho ne tui ngati naanne, ta dakka ke la Kaisarea Duae Agripa nga Bernike ta la pehelama nga Festus. **25:14** Ta ludu parri lodho ro ne pee paanne, ta pejhare ke ri Festus ne jhara kewallu Paulus ne pa Duae Agripa. Ta lii ke Festus, "Nee pa dhe heddau do tahe, do hane ri Feliks. **25:15** Pa awe pa Yerusalem ya, ne kattu-kattu mone tunu-menahu he nga kattu-kattu unu do Yahudi he, alla ke ro pepemaho likela pa ya, penaja nga ddau do naanne, jhe ame ya ri ro ta pebune ne hala pa ddau do naanne. **25:16** Tapulara bhale ri ya pa ro, ki do Roma adho do nara ta jhula mina harre he we heddau do taha tu ta wolo, ki do dho pelolo dae no nga ddau-ddau do penaja nga no, jhe hari lema do ta wie ko ne awe pa no ta pemola-anni. **25:17** Hakku ta dhai ro ta dakka ma dhe, mata dho ke ya ta petui-tui ri. Bhale ma jhammi-ae ta pedoa dhangnge ke ri ya ne lua peowu tu ta perha ne kewallu do naanne, jhe pereda ya ta la aggo ne ddau do tahe do naanne ta ma mengadha. **25:18** Ta dhai ne ddau-ddau do ta penaja nga no he ta titu ta pedhae ne likela ro, bhule dho ta pedhae ri ro hahhi lua tao apa he ne do tao ri no, mii do era pa dhara peira ya. **25:19** Ta pehihu lua tada he we ro nga no jhara lua aigama ro ma miha nga jhara heddau ddau ne ngara no Yesus. Ne ddau do naanne do alla ke pemade, tapulara Paulus pe nga ketakki penaja nga ro, ta do ne ddau do naanne do alla ke pemuri. **25:20** Ta bingu ke ya, jhara mina mii mita nara ya ne lipejhara-lipejhara do nara ta peteleo ne jhara lua kewallu do naanne. Rido mina harre ke ta kebhali ke ya pa Paulus ta do wae no ta kako la Yerusalem tu ta pereha la ni ne kewallu do naanne. **25:21** Tapulara Paulus ami ta peha'e la do dhida ne kewallu do naanne, jhe ami ta tahe teru tade dhai ta happo ne kewallu no ri Kehe. Rowi do mina harre ke hakku talii ke ya ta tahe ko no teru, tade nara ya ne awe ta moe no la nga Kehe." **25:22** Moko ta lii ke Agripa pa Festus, "Ddhei ta dhanno mina ko ri ya ne lii ddau naanne." Ta bhale ke ri Festus, "Jhammi-ae bhalli-rai jhe dhanno ri tu an ne lii no." **25:23** Ta bhale ma jhammi-ae Agripa nga Bernike ta dakka

nga mnau nga tenge do ga do merake. Ta maho ke ro la era peowu ne hela'u-la'u nga kattu-kattu mone-ae horodhadhu nga mone kettau-kettau pa dhara rae do naanne. Pedutu nga lipereda Festus ta aggo ke pemaho Paulus. **25:24** Moko ta lii ke Festus, "Muri Mone Agripa nga tuahhu-tuahhu do era pa de hari-hari! Panaja nga ddau do nadhe, alla ke hari-hari do Yahudi, ie ta do era pa Yerusalem he, mina harre lema do era pa era do nadhe, alla ke ro pepemaho likela pa ya. Dhuke ri ro pa ya nga peka-peka, ta do ne ddau do nadhe adho ke do jhamma ri ta era do muri mada. **25:25** Tapulara ngadde dho ri ya hahhi hala he do tao ri ddau do tao ri ddau do nadhe do nara ta wole no ri lua wolo made. Jhe ri do mina harre ke, ri no lema alla ke peami mita ie ne kewallu no dhe ta la happo pa kato era happo kewallu ngati Kehe we. **25:26** Tapulara pa ya bhule dho hahhi lipejhara he do rui jhara lua ngi'u no dhe, tu ta bhuke pa dhara huri ya tu Kehe. Ri do mina harre ke, hakku ta pedoe ke no ri ya ma hedhapa Tuan-tuan he, rihi-rihi ma hedhapa Muri Mone Agripa! Ne pedabbho ya, ki alle ke pepereha padhe, do nara ke ya ne lai-lai ku ta bhuki ri ya. **25:27** Rowi pa dhara penge ya, adho do woie ki moe heddau do tahe nga do dho peteleo ne lua-lua hala do peanynye pa no."

26:1 Ta lii ke Agripa pa Paulus, "Ta wie ke ne kehoo pa au ta pedai lii tu ta pemola-anni." Moko ta dhede ruwai ke Paulus jhe wie ne lilolo no do mina hedhe, **26:2** "Muri Mone Duae Agripa! Pa dhara penge ya, ya dhe ddau do rihi mangngi do nara ta pedhae ne lii lolo mii lua pemola-anni, rihi-rihi pa hedhapa Muri Mone penaja nga hari-hari likela do pelake do alla ke pepedhai ri do Yahudi he panaja nga ya; **26:3** rihi-rihi do dhai toi ke ri Muri Mone ma jhara uku lua-lai do Yahudi. Rowi do mina harre ke ta menangnge ke ri ya pa Muri Mone mita dhanno ne lii pejhara ya nga merai nge nga dhara. **26:4** Ri hari-hari do Yahudi do toi ke ne muri mada ya rai ti awe nga ngarru ne ko ya. Do toi ke ri ro ta do rai ngati nga ngarru ne ko ya, do alla ke ya pemuri mada pa telora ddau rai ya ma iha pa Yerusalem. **26:5** Do dhai toi ke ro ne toi jhara lua ya. Jhe kita wae ro, do nara ke ri ro ta peteleo, ta do rai ti petari ya do muri mada mii heddau do Farisi nga do pedutu uku do dhai rui pa dhara aigama jhi. **26:6** Jhe pa

dhara awe nadhe ne ke ya do titu pa dhe tu ta pereha ne hala ya taga tari do parahajha ya pa lijaji do tao ri Deo nga ama-appu jhi. **26:7** Lipejaji do naanne ke ne do pee nga henao ri hari henguru do dhue huhu do Israel, hakku pee ma ro nga wie hu nga mejura pa Deo anni lodho nga anni maddha. Jhe taga tari do parahajha pa lijaji do naanne ke ya, bhoke Muri Mone lii pa ya ta do hala ri do Yahudi he. **26:8** Tanga ke ne do Yahudi he hakku do dho nara ta parahajha ta Deo do pemuri bhale wari ddau do made? **26:9** Pa uru jhara he lema, ya le miha do nga lua tada ta do jhamma ta tao ne nga we tu ta pelawa nga Yesus do Nazaret ne. **26:10** Jhe do tarra ne do alla petao ri ya do mina harre pa Yerusalem. Nga huri kuaha ngati kattu-kattu mone tunu-menahu he, ae ke ne ddau do halla-anni pa Deo ne do alla pepemaho ri ya la dhara ammu bhaddo. Rihi ri ti naanne, do rihi mengallu dhara ya ki nga wolo ro ta pemade. **26:11** Jhajhi wari ya ne kako la dede nga dhaba ro pa ammu-ammu hebhajha, tu ta pehahhi ro ta pehile ri ro ne do parahajha ri ro ne. Do dhai pana tarra ne ade ya penaja nga ro, hakku kako ya lohe la rae-rae do hewale he la hudhi nga peraga ro la era-era do na harre." **26:12** "Nga lua pedabbho do mina harre ke ne kako ya la Damsyik do nga aggu huri kuaha ngati kattu-kattu mone tunu-menahu he. **26:13** Pa telora rujhara, pa dhara awe nattu lodho he Muri Mone, ta ngadde ke ri ya hahhi weo do rihi ke lala ngati mada lodho. Ne kelala do naanne ta kehabbha ke pekehero ya nga ddau-ddau do penau nga ya he. **26:14** Ta herabba ke jhi hari-hari la worai. Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai pa dhara lii Ibrani do pali mina hedhe pa Ya, 'Saulus, Saulus! Tanga au hakku pee loro nga pehedue ya? Do medae ma ta dhue ta hape ri au ne lua paddha, kinga pee koma au nga pelawa-petaddhu nga lua hewai-hewewe no do jadhi ta muri ri au ne.' **26:15** Moko ta kebhale ke ri ya, 'Nadu ke Au we Muri?' Ta bhale ke ri Muri, 'Ya ke dhe Yesus do pehedue ri au ne. **26:16** Kaddhi we au jhe titu! Do ta pengaddhi-anni ma ya pa au do nga lua pedabbho ta dhede au ta ddau do ta pekako ne lua jhagga Ya. Do jhamma ri au ta la pepeke pa ddau do hewala, ne nga ne do ngadde ri au pa dhara lo dho do nadhe, jhara lua Ya nga jhara lua ne nga we ne do medae ta pengadde pa au ri Ya hine. **26:17** Do medae ta gole au ri ya ngati do Israel nga ngati ddau-ddau do wala rai

do adho do Yahudi. Do medae ya ta lii pa au ta kako la nga ro, **26:18** ta la boka ne namada ro, mita ie ro ta mahhu-anni ngati dhara kerabba, jhe maho la dhara teleo, mita ludu ke ro ngati liubu Wango, jhe ma ho la dhara lua pereda Deo. Moko ri do parahajha ro pa Ya, ne lubhu harro nga menyilu do tao ri ro do ta pehai-pehuba ke, jhe do ta jadhi ke ro ta ai ala annu-niki Deo do jhujhu do pidhi ri Deo.' " **26:19** "Rowi do mina harre ke, Muri Mone Agripa, do pee loro ya nga halla-anni pedute ne lua do ngadde ri ya ne, do alle pehamme ri ya ngati Deo ne. **26:20** Nga peke mola-mola ri ya pa ddau-ddau he, ta do jhamma ro ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro jhe jhula-anni pa Deo nga pedhelo ri ro pa dhara muri mada ro ta do alla ke ro pejharra ngati lubhu barro nga menyilu ro. Pepeke ri ya uru jhara ne lai do naanne pa Damsyik, jhe itu la Yerusalem nga pa ha ri hewue ihi rai Yudea nga mina harre lema pa telora ddau do adho do Yahudi. **26:21** Moko taga tari lai do naanne ke, ne kappe ya ri do Yahudi he pa dhara Ammu Deo, jhe petadi ro ta kale ne rujhara ta pemade ya. **26:22** Tapulara hape ma dhara awe nadhe ne koma ya do herimo-heruge ri Deo, hakku nara koma ya ta titu pa dhe tu ta pepeke ne lipika ya pa hari-hari ddau -- do kepai nga do naiki. Nenga ne do pale ri ya do nadhe, adho ke ta do wala ri ngati do pedare ri Musa nga nabi-nabi; **26:23** ta do ne Duae Mone-ma'i Mone-golo do jaje ri Deo ne, do jhamma ta dhui-hape lua hedui-herui, jhe do jadhi ta ddau do petari rai ne do kaddhi bhale wari ki alla ke pemade, mita ri naanne ke ne nara No ta pepeke ne teleo ne -- wala dho ke ngati lua helama to na ie ne -- ie ta pa ddau do Yahudi, mina harre lema pa ddau-ddau do adho do Yahudi." **26:24** Pa dhara nga pedhae ko ri Paulus ne lilolo no, ta peka ke Festus, "Alla ke pewujhu Paulus. Ri lua mmau dhara au, alle ke pepejadhi au ta wujhu!" **26:25** Tapulara ta bhale ke ri Paulus, "Wujhu dho ya Muri Mone ee. Lipali-lipedai do pale ri ya dhe do petu jhe do mahhu ngati penge do mmau. **26:26** Ri Muri Mone Agripa miha do dhai toi ne jhara lai-lai do na harre. Rido minaharre hakku bhani ya nga teleo-teleo ta pedai lii pa hedhapa Muri Mone. Jhe ketarra ke ri ya lema, ta do bhule dho ke kakhi lai ngati lai-lai do naharra do dho toi ri Muri Mone, rowi hari-hari ne na harra adho do jadhi pa era do pehune peniti. **26:27** Mina mii Muri Mone Agripa, parahajha marra Muri Mone

nga do pale ri nabi-nabi he? Pa penge ri ya, do parahajha ma Muri Mone!"

26:28 Moko ta lii ke Agripa pa Paulus, "Ne penge ri au do dhai memudhe pa dhara hekewu'u namada he we ne bhare ya ri au ta jadhi do Herani?"

26:29 Ta bhale ke ri Paulus, "Awe do henginga ko, do merai ko, ta hebhajha ya pa Deo mita ie Muri Mone nga Tuan-tuan he do dhanno ne lii ya do pa dhara lodho do nadhe, nara ta jadhi mii ya le -- wala ngati tuki do nadhe!"

26:30 Pa pedakka rahi Muri Mone Duae, gubernur, Bernike, nga hari-hari do wa la he ta titu ke.

26:31 Ta dhai ro la tele ta pedai ke ro

heddau nga heddau, "Ddau do nadhe, bhule dho do tao hahhi lai do

jhamma no ta wole pemade kiadho ta pemaho la dhara ammu bhaddo."

26:32 Ta lii ke Agripa pa Festus, "Ddau do nadhe do jhamma ke ta gole, kita do adho he no do dhuki ta ne kewallu no dhe ta la pereha pa kato era happo kewallu ngati Kehe."

27:1 Ta alla pehappo ta do jhamma ke jhi ta pekaddhi jhara kapa la Italia,

Paulus nga do parri ddau do rate do wale he, ta jhula ke ri Yulius, kattu

horodhadhu Roma do pehune ta, "Resimen Kehe."

27:2 Ta ha'e ke jhi la kapa do dakka ngati Adramitium, jhe pekaddhi nga kapa do naanne rowi

do moko ke ta pekaddhi la ubha dhara-ubha dhara do pa ihi rai pereda

Asia. Aristarkus, heddau do Makedonia, do dakka ngati Tesalonika ne, do

pekaddhi lema penau hela'u nga jhi.

27:3 Bhale ma jhammi-ae ta dhai ke jhi la Sidon. Bhale Paulus do pemoke nga woie ri Yulius. Do wie ma ne

kehoo ta la heahu ihi anga-ihia anga no he, mita ie ro ta wie ne nga we ne

do paralu ri no.

27:4 Ngati anne ta pekaddhi ke jhi teru. Rowi ngallu do

dakka ngati dhuru kapa ne, moko ne kajhi ne ta peore dhae pulu Siprus ke

rowi do here ta penite bhalle ti ngallu ne.

27:5 Ta alla pemina harre, ta nange ke ri jhi ne llau do hedhape ri Kilikia nga Pamfilia jhe dhai la Mira

pa ihi rai Likia.

27:6 Pa anne ta abo ke ri kattu horodhadhu ne, hewue ne kapa ngati Aleksandria do ddhei ta pekaddhi la Italia. Moko ta pepida ke

jhi ri no la kapa do naanne.

27:7 Pa dhara parri lodho jhi ne pekaddhi do dhai nano nga do hedui ne kako kapa ne, ta dhai ke jhi la Knidus. Ri do

pee koma nga ngallu ne, nga do dho ketanna dae, nara de dho ke jhi ta takka dhuru pa lua pedabbho jhi do uru jhara ne. Rido mina harre ke ta

pekaddhi ke jhi ju la bira Bhollau ri pulu Kreta lake jhara tajo Salmone, mita nara jhi ta penite ngati ngalu. **27:8** Do dhai tarra ne hedui ne ore pulu naanne jhe dhai jhi la hahhi ubha dhara ne ngara ubha dhara do naanne Ubha-dhara do Merake, rihi dho ne jjau ngati Lasea. **27:9** Pa awe naanne do ludu ke ne awe Nga'a Kewahhu Pedhuri-pemira do Yahudi. Ae ke ne awe jhi do hore nga dho bhule guna, hakku adho ke awe do woie tu jhi ta pekaddhi pa dhara awe do naanne. Rowi do mina harre ke ta takka lii ke Paulus pa ro mina hedhe, **27:10** "Tuahhu-tuahhu, pa pedutu nga lua tada ya he, do tuu ta hedui tarra pa di, kinga pekaddhi di teru. Do medae di ta peabu nga lua ha'i nga bhangi do mone-ae, adho ke ta bhara nga kapa we, tapulara lohe la ngi'u di le miha do nara ta ila." **27:11** Tapulara, kattu horodhadhu ne do rihi parahajha pa juru-mudhi nga kapatei ne ngati lipedai Paulus. **27:12** Ne ubha dhara do naanne adho ma do woie tu ta penawu kapa-kapa pawarru meringi. Rowi do mina harre, rihi rrau ne ana kapa he do ddhei ta pekaddhi ngati ubha dhara do naanne rowi do ddhei ro ta petadi ta dhai la Feniks, jhe pee pa ni pa dhara warru meringi ne. Feniks hewue ubha dhara pa pulu Kreta do hedhapa ju la Bhollau-wa nga bhodhae-wa. **27:13** Pa dhara awe naanne ta dere ke ne ngallu ngati bhollau. Moko pa dhara pereke ri ana he do ke ro ta pekaddhi ri. Hakku ta bhita ke ro tenagha, jhe pekaddhi ro ore dhae pulu Kreta. **27:14** Tapulara rihi dho ne tui ta alla penaanne, ta dakka ke raga nga opo -- ngallu-ae do pale ta ngallu Bhodhae-Dimu dhai kedu ngati kolo lede, **27:15** jhe la tube ne kapa jhi ne. Rowi do mina harre ke nara dho ke ne kapa ne ta kako teru, rowi do petabbu ke nga ngallu ne, moko ta mata he ke jhi ta ne nga ne do madae ta jadhi, jhe hane ne kapa ne peanyo e'e ne aggo ri ngallu ne ke. **27:16** Nara ta penite hudi he jhi ta dhai jhi ta hiho pulu Kauda jhara bira Bhollau. Ne pulu naanne, pulu do wonaiki he we. Pa ni nga hetenga made jhi jhe itu nara ta peha'e ne woana kapa ne. **27:17** Ta alle pepeha'e ne woana kapa ne la dhara kapa ne, moko ta akke pekehero ke ne kapa ne ri dari mita rui. Taga tari do meda'u ngeta kada ne kapa ne pa wolahalae Sirtis do ei-iki ne, moko ta pepure ke ne lai kapa ne, jhe hane ne kapa ne pe e'e ne aggo ri ngallu ne. **27:18** Pe ma ne ngallu ne nga kedu pehilo-wole, hakku ta bhale ma jhammi-ae jhari ke ta hora ne bhara ngati

dhara kapa ne, la dhara dahi. **27:19** Bhale ma helodho ne ri, hora ri ne parakaka kapa ne ri ana kapa ne, ri ruwai ro miha. **27:20** Jhajhi lodho jhi ne tui ta do dho ngaddi mada lodho nga mata moto, nga ngallu ne lema pee nga petue-pe ahhe we ne pehilo-wole. Pedakka rahi ta happo ke ne lua henao jhi ta muri mada ri. **27:21** Jhajhi awe ke ne tui, nara dho ke heddau he ta nga'a ta nginu. Moko ta kako ke Paulus la titu la telora ro, jhe lii pa ro, "Tuahhu-tuahhu! Kita do ta pedute we ri mu ma, ne lii ya ne, jhe do dho pekaddhi ngati Kreta, peabu dho ke di nga hari-hari lua apa nga ha'i do mina hedhe. **27:22** Tapulara pa dhara awe nadhe ta ami tu-tu ke ri ya pa mu mita ie ta worena ko ne ade mu. Bhule dho heddau he ti telora mu do medae ta made; ne do medae ta ele ngati di wata ke kapa dhe we. **27:23** Rowi pa maddha ne ngine, do dakka naju Deo ngati Deo do pa No ke ya ne wie hu nga mejura, jhe No ke ne do Mone unu muri mada ya. **27:24** Do lii mina hedhe ne naju Deo ne pa ya, 'Bhole mada'u Paulus! Rowi au do medae ma ta mengadha la nga Kehe. Jhe taga tari lua ruba dhara Deo nga au, hari-hari ddau do pekaddhi hela'u-la'u nga au do medae ta helama taga rowi au.' **27:25** Rowi do mina harre ke tuahhu, do jhamma ke mu ta worena ne ade mu! Rowi do parahajha ya pa Deo ta do hari-hari do medae ta jadhi do mina mii ne do lii No pa ya ne. **27:26** Tapulara do medae ta haa di la hewue pulu." **27:27** Pa dhara rammi do henguru keappa ne, pa dhara nga anyo-anyo ke jhi pa Llau Adria, era ma pa awe terola maddha he ta toi ke ri ro ta do ne kapa ne do hedharra ke nga kolo lede. **27:28** Hakku ta pedhule ke ri ro ne dari wowadu luji tu ta kale toi ta henga ne meramma ei-dahi ne. Ta teleo ke ne meramma ne era do naanne, era ma ta appa nguru mete he. Rihi dho ne tui ti naanne, ta luje ke ri ro ri, ta toi ke ri ro ta do ne meramma ne era ma ta tallu ngeu mete he. **27:29** Meda'u ke ro nge ta kada ne kapa ne la kolo pahi, hakku ta pepuru ke ri ro appa bhue tenagha ngati wui kapa ne, jhe henao ta henginga ne mmou-rai. **27:30** Bhale ma ne ana kapa he ta ddhei ke ro ta perai dhara-dhara ngati kapa ne. Ta la pepuru woana ke ra dhara dahi, mii do dhe'i ta la pepuru tenagha ngati dhuru kapa ne. **27:31** Tapulara ta lii ke Paulus pa kattu horodhadhu ne nga pa do horodhadhu do era pa kapa ne, "Ki do dho pee ke ne ana kapa he pa dhe, Tuahhu-tuahhu he hari-hari nara dho ta

helama." **27:32** Rowi do mina harre ke ta atta ke ri do horodhadhu he ne dari woana kapa ne, hakku ta piro ke ri nawa dahi ne woana kapa ne.

27:33 Pa dhara awe nga do dho hhau dae lodho, ta lii ke Paulus mita ie ro hari-hari ta nga'a ko. Ta lii ke Paulus mina hedhe, "Henguru appa lodho ke ne do ludu Tuahhu he hari-hari wata ke pee nga mata-mata he ke nga keragguade, jhe do dho nga'a-nginu ke ne nga-nga ri. **27:34** Ne li ya he ke, nga'a kowe hudi he. Rowi tuahhu he hari-hari do medae ta helama nga do bhule ta nga-nga." **27:35** Ta alla pemina harre ta aggo ke ri Paulus ne roti ne, jhe peha'e no kolo lii-ie nga ae pa Muri pa hedhapa ro hari-hari. Ta alla pemina harre ta pebhagi ke ri Paulus ne roti he, jhe nga'a ro. **27:36** Moko ta muri wari ke ne penge ro hari-hari, jhe pedutu le ru ta nga'a. **27:37** Hari-hari ro ne do era pa kapa ne, do dhue ngahu pidu nguru do anna ddau. **27:38** Ta alla le ro hari-hari pe nga'a waji-waji he we, ta hora ke ri ro ne gandum do era pa dhara kapa ne la dhara dahi, mijhi ie ne kapa ne ta lebhu. **27:39** Ta dhai ta anni-lodho, ta ngaddi ke ri ana kapa he ne kolo lede, tapulara toi dho ri ro ta ihi rai nga ne naanne. Ta ngadde ke ri ro hewue kelakko nga lahalae ne. Hakku ta petuje ke ri ro ta peha'e la kolo lede ne kapa ne, kinga jadhi. **27:40** Moko ta atta ke ri ro ne dari tenagha he, jhe hani ri ro ne tenagha he pejanna. Penau hela'u nga naanne ta ma'e le ke ri ro ne dari akki uli ne. Ta alla pemina harre ta arre ke ri ro ne lai kelewe ne, mita ie ne kapa ne ta aggo ri ngallu ju la dhae. **27:41** Tapulara do malle ke pa wolahalae ri kapa ne. Heatta dhuru ne janna ke pa wolahalae jhe i'a dho ke kemuki nga heatta wui ne ne menyalla ke ne wabbe ri nawa dahi do maddu ne. **27:42** Dhai ke ri do horodhadhu he ta pemade ne do rate he hari-hari, rowi do meda'u ro ngeta era ne do rate do nangi la kolo lede jhe perai. **27:43** Tapulara ta labba ke ri kattu horodhadhu ne, ne lua pedabbho ro do naanne rowi do ddhei ri no ta pelude Paulus. Ta lii ke no pa hari-hari ddau do i'a nangi he ta riju uru jhara, jhe nangi la lahalae, **27:44** jhe itu pedutu ri do wala he nga parru pa papa-papa bhalla kapa ne. Nga loro jhara mina harre ke ne dhai jhi la kolo lede.

28:1 Ta dhai jhi nga helama la kolo lede, jhe itu toi ri jhi ta do naanne pulu

Malta. **28:2** Ne ddau pa pulu naanne do dhai mahu le ne penaja nga jhi. Ta hammi ke jhi hari-hari nga woie ri ro, jhe peweo ro ai tu jhi ta menyiru rowi do jhari ke ta dakka ajji, jhe hari lema ngallu do meringi. **28:3** Ta keworo kelai ajhu ke Paulus jhe takka la dhara rao ai ne. Pa dhara nga takka ri no ne kelai ajhu he la dhara rao ai ne, ta mahhu-anni ke hengi'u debhoho ri pana ae ne, jhe la hibhe ne ruwai Paulus. **28:4** Ta dhai ta ngaddi ri ana rai pa anne ne debhoho ne do peratte pa ruwai Paulus ta lii ke ro heddau pa heddau, "Do tatu ne ddau do nade ta heddau do alla pepemade ddau, hakku maji lema no ta do ludu ke ti lua hedui ngati dahi ne, hane dho no pe muri mada ri Banni-ae do dho i'a bibhi-hebhakka ne." **28:5** Tapulara ta latte ke ri Paulus ne debhoho do naanne la dhara rao ai ne nga do dho bhule le ta era ta paddha he pa no ngara ta hudi he. **28:6** Pa dhara penge ana-rai do paanne, adho ke do rajja ri, do medae ke ta bhai ne ruwai Paulus, jhe heragga hetak ka no ta made. Tapulara ta mate-mate ri ro, jhe bhule ta jadhi lai nga-nga pa Paulus, moko ta lari-anni ke ne penge ro jhe lii pa Paulus ta no heddau deo. **28:7** Rihi dho ne jjau ngati era do naanne do era ne worai unu Publius kattu mone-ae pa pulu naanne. Ta hammi ke jhi ri no nga woie nge-danni ade la nga no pa dhara tallu lodho ne tui. **28:8** Pa dhara awe do naanne do era do paddha ne ama ri Publius ne. Ta emo jhe do pupu ri. Ta la heaho ke no ri Paulus, jhe hebhaja Paulus nga takke ne ruwai no pa do paddha ne, moko ta ie dhangnge ke ne do paddha ne. **28:9** Ri lai do naanne, moko hari-hari ddau do paddha pa pulu do naanne ta dakka ke la nga Paulus, moko ta peie he ke ro ri Paulus. **28:10** Ae ne bhara parahee do wie ri ro pa jhi, jhe dhai jhi ta pekaddhi he, ta dakka ke ro nga aggu la kapa ne nga we ne do paralu pa loro jhara ka ko jhi he. **28:11** Ta tallu warru jhi pa Malta, ta pekaddhi ke jhi ngati pulu do naanne, ha'e jhara hewue kapa ngati Aleksandria, do pee nga penawu pa anne pa dhara awe meringi ne. Ne ngara kapa ne, "Deo do Kedue Kastor nga Poluks." **28:12** Ta penawu ke jhi pa rae Sirakusa, jhe pee jhi tallu lodho ne tui pa ni. **28:13** Nga ti ni ta pekaddhi ri ke jhi ri ore dhae lohe la rae Regium. Bhale ma jhammi ae, ta dakka ke ngallu ngati Bhollau, hakku pa dhara dhue lodho ta dhai ke jhi la Putioli. **28:14** Pa ni ta peabu ke jhi nga do parri ddau do parahajha pa Yesus, jhe ri liperihi ro,

ta pee ke jhi nga ro hewue do migu ne tui. Moko ta pekaddhi ke jhi la Roma. **28:15** Do rangngi ke ne tuahhu-tuahhu do parahajha pa Yesus do pa Roma he, hakku ta dakka ke ro ta la peabu nga jhi hape la Paha Apius nga Pasanggrahan Tallu ta la peabu nga jhi. Ta dhai Paulus ta peabu nga ro, ta pe ha'e kolo lii ie ke Paulus pa Deo jhe ta rui le ke ne ade no. **28:16** Ta dhai la Roma, ta wie lua ma pa Paulus ta pee pa tele jhe nga jage ri do horodhadhu. **28:17** Ta tallu lodho ta pedoa ke ri Paulus ne mone kettau-mone kettau do Yahudi he do era pa era do naanne. Ta teni le ro, ta lii ke Paulus pa ro, "Tuahhu-tuahhu! Ya dhe bhule dho ta tao hala nga-nga pa ddau-ddau di he kiadho ta hihu ne uku nga hadha rai di do hammi ri di ngati ama-appu di he. Meji lema ta mina harre ta kappe ke ya ri ro pa Yerusalem jhe jhole ya la wolaabba do Roma. **28:18** Ta alle pepereha ne kewallu ya, do ddhei ke ro ta gole ya, rowi do teleo ke ta dho ngaddi ta tao hahhi hala he do jhamma ta wole ri lua wolo made. **28:19** Tapulara taga tari do pe ma ne do Yahudi he nga ketakki, hakku ie nga dho ie ta ami ke ya mita ie ne kewallu ya dhe ta ma happo ri kato era happo kewallu Kehe Roma ke. Hakku tao ya mina harre adho taga tari do era hahhi lua kela ri ya penaja nga ddau ya miha. **28:20** Jhe ri do mina harre ke hakku ta ami ke ya ta abu nga mu hari-hari, rowi alle ke ya pepetuke taga tari Mone-mai Mone-golo do ito nao ai ri do Israel ne." **28:21** Moko ta lii ke ro pa Paulus, "Ngaddi le dho jhi ta hammi ie ta hebhalla huri he ngati Yudea jhara lua Tuahhu. Nga bhule le dho heddau tuahhu he do dakka ngati ni do era ta pedai-pejha'i le nga jhi jhara lua Tuahhu, kiadho ta ma pedae ngara apa he Tuahhu ri ro. **28:22** Tapulara jhi lema do ddhei ta dhanno ne jhara lua parahajha Tuahhu, rowi do rangngi ke jhi ta do alle ke pekare pemanihe ne lijha do pedute ri Tuahhu ne." **28:23** Moko ta petatu ke ne awe ri Paulus tu ta peabu nga ro. Pa lodho do naanne ae ne ddau do dakka la era pee Paulus ne. Rai jhammi-ae lohe la maddha lodho, ne peteleo nga pepeke pa ro ri Paulus jhara lua mina mii Deo ne pereda mii heddau Duae. Nga pake ne lilolo-lilolo Buku Musa nga Buku Nabi-nabi, petadi Paulus ne kale loro jhara mita parahajha ro pa Yesus. **28:24** Era ma do parahajha nga ne nga ne do lii Paulus ne, tapulara era lema do dho pa rahajha. **28:25** Nga lua tada do pehipu ro, ta hane ke ne era do naanne ri

ro, ta alla Paulus pe lii mina hedhe pa ro, "Do dhai petu tarra ne nga nedo pale ri Henga Deo do pelake jhara Nabi Yesaya pa ama-appu mu! **28:26** Ne lii Deo, 'Kako we la lii pa ddau-rai do nadhe: Do ta pee ma mu nga halla-anni ta dhanno, tapulara adho do medae ta tada; do pee ma mu nga heleo tapulara adho do medae ta toi ne nga ne do ta jadhi. **28:27** Rowi do kedu'u ke ne lua penge ddau-rai do nadhe, do hoe ke ne wodilu ro jhe do pebba'i ke ne namada ro. Nadhe hakku jadhi mita ie ke ne namada ro ta bhole ngaddi ne wodilu ro bhole rangngi ne lua penge ro bhole tada jhe bhole bhale wari nga Ya moko do medae ke ri Ya ta peie ro.' " **28:28** Pedakka rahi ta lii ke Paulus, "Tuahhu-tuahhu do jhamma ke ta toi ri mu ta do ne lii jhara lua helama tona ie do ngati Deo ne pa awe nadhe alle ke pepeke pa ddau-ddau do wala rai do adho do Yahudi. Rowi do medae ke ri ro ta pedute?" **28:29** [Ta alla Paulus pe lii mina harre ta langnga ke ne do Yahudi he ngati era do naanne nga pebhata heddau nga heddau.] **28:30** Dhue bhue ttau Paulus ne pee pa Roma, pa ammu do kehewe miha ri no. Nga mengallu dhara no ne hammi hari-hari ddau do dakka la heaho no. **28:31** Jhe bhani dhallu no ne pepeke pa ro, ne jhara lua mina mii Deo ne pereda mii he ddau Duae nga jhara lua Muri Yesus Kristus. Jhagge ri Paulus ne na harre nga balla kattu, nga do dho bhule ke ne nga-nga ri do labbe no.

Roma

1:1 Tuahhu-tuahhu hari-hari pa Roma do hajha-do ddhei Deo nga do alla ke pe pedoa ri Deo ta jadhi annu-niki No. Alle ke ya pepidhe pedhede jhe petone ri Deo tu ta pepeke ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne. **1:2** Ne Li Hagma Dhara do naanne do alle ke pejaje ri Deo pa awe do uru do pelake jhara nabi-nabi No he nga do alle pehure-pebhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. **1:3** Ne Li Hagma Dhara do naanne jhara lua Ana Deo, Muri di Yesus Kristus. Mii ddau raiwawa, No kolo loro Daud, **1:4** tapulara ti kebhihu Deo, No do teleo ke ta Ana Deo. Ne lai napoanne do teleo ke ngati kuaha do rihi nga ihi do pelake jhara lua kaddhi No ngati lua made-mada. **1:5** Do pelake jhara No lema ke ne wie ri Deo pa ya ne lua

ruba dhara tu ta jadhi rasul, mita ie ke ya -- ta takke pekerihe Kristus -- ta hewewe ddau-ddau ngati hari-hari ddau rai, mita ie ro ta parahajha jhe halla-anni. **1:6** Ne do pedabbho nga hari-hari ddau rai, do maho ke ta mu lema do era pa Roma he; do alla lema ke mu pepedoa tu ta jadhi annu-niki ri Yesus Kristus. **1:7** Taga tari do mina harre ke hakku tu ta bhuke ri ya ne huri do nadhe tu mu. Jhe nga ito nga henao ri ya, Deo do Ama ri di nga Muri di Yesus Kristus ne do ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua mengallu nge nga kehaka dhara tu mu. **1:8** Petari-tari pelake jhara Yesus Kristus, peha'e ri ya ne kolo liie nga ae pa Deo taga Tuahhu-tuahhu he hari-hari; rowi hari hewue raiwawa dhe do rangngi ke ta do parahajha tarra ke mu pa Kristus. **1:9** Do pee nga henge mu ri ya, kinga hebhajha ke ya. Deo ke ne hakahi ne ta do ne nga ne do pale ri ya dhe, do petu tarra. No ke Deo do pemoke ri ya nga hewue nge danni ade, nga loro jhara ta pepeke ne Li Hagha Dhara jhara lua Ana No ne. **1:10** Do ami nga petu-petarra ke ri ya pa Deo, ki ie mudhe he ya wie pa ya ne awe do kehoo pa awe nadhe mita kako ya la peabu nga mu. **1:11** Rowi do ddhei tarra-tarra ke ya ta la peabu nga mu mita nara le ri ya ta pebhage nga mu ne lua ruba dhara ngati Henga Deo tu ta perui mu. **1:12** Ne do pedabho ri ya dhe wala dho ke taga tari do hela'u-la'u ke di do parahajha ke pa Yesus Kristus, moko do nara ke di ta perui heddau nga heddau. **1:13** Tuahhu-tuahhu! Mita ie ri mu ta toi ta do jhajhi wari ke ya ne era nga lua ddhei ta la peheabu nga mu, tapulara ta era-era we ne rulabba ne. Ne ddhei ya mita ne lua jhagga ya ta era le nga wila nga wue pa telora mu, hela'u le mii lua jhagga ya pa telora ddau-ddau do wala do adho do Yahudi he pa era do wala-wala he. **1:14** Rowi ya do nga tenge penaja nga hari-hari ddau; ddau do i'a hadha nga do adho do i'a hadha, ddau do hekola nga do adho do he kola. **1:15** Taga ri do mina harre ke hakku do ddhei tarra ke ya ta la pepeke ne Li Hagha Dhara ne pa mu do pee pa Roma lema. **1:16** Do dhai tarra ya ne parahajha jhara Li Hagha Dhara ne, rowi ne lii do naanne lua rui nga kedi Deo tu ta ma pehelama hari-hari ddau do parahajha, petari-tari do Yahudi, jhe itu ri ddau do wala rai he. **1:17** Rowi ri Li Hagha Dhara do naanne ke ne peteleo ri Deo mina mii ne loro jhara tu ta ie bhale wari ne lua pedu di ddau raiwawa nga Deo; jhe ne loro jhara ne,

wala dho ke parahajha Deo, rai ti petari lohe la pedakka rahi. Ne napoanne mii do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Ddau do parahajha pa Deo, hakku nara ta ie bhale wari ne lua pedu nga Deo, ddau do na poanne ke ne do medae ta muri mada!" **1:18** Ngati era do mmou do megala ne pedhelo ri Deo ne lua paddhu nga kete bubu dhara No penaja nga hari-hari lubhu harro nga menyilu nga lua apa nga kerewe ddau raiwawa, jhe taga tari lua apa nga kerewe ke ne do labbe ddau raiwawa ta hamme ne liajha do petu ne jhara lua Deo. **1:19** Ne nga ne do nara ta toi ri ddau raiwawa jhara lua Deo do teleo ke pa dhara ade nga penge ddau raiwawa, rowi do alle ke pepeteleo ne lua do na harre ri Deo ma miha pa ddau raiwawa. **1:20** Rai tare ta peera raiwawa ri Deo ne wue nga bha'u Deo do dho ngadde ne, jhara lua No mii Deo ne nga kuaha No do peloro ne, do nara ke ta toi ma ri ddau raiwawa ti hari-hari do alla pepeera ri No he. Hakku bhule tu-tu dho ke pa ddau raiwawa ne era jhalli ri tu ta pemola-anni. **1:21** Deo do tade ma ri ddau raiwawa, tapulara takke dho Deo pekerihe ta mii Deo he, jhe i'a le dho ma ta wie kolo lii ie pa No. Do wala ri ne do tao ri ddau raiwawa, wata ke ddhei ta penge ne lai-lai do dho bhule nga pejhara we; ne ade ro do ke rabba ke. **1:22** Pa penge ro do mmou dhara ke ro, tapulara ne pa petu ne do bhodho ro. **1:23** Adho ro do wie hu nga mejra pa Deo do peloro ne, tapulara pa nalu-nalu do tao ti ajhu nga wowadu do mii hia nga wewo ne nga we do kemuki do na ra ta made; do mii ddau raiwawa, do lila, bhada do appa laa kae nga do rodho ri kabu. **1:24** Ri do mina harre ke ta heni ke ro ri Deo pepelala-jhani-ani peperedari lua ddhei ade ro do apa do kerewe he, hakku tao ri ro ne lai-lai do ra'i do tongo penaja nga ro miha. **1:25** Deo do petu ne, gate ri ro ri ne nga-nga do dho petu he. Adho Mone Peera ne tapulara pa bhara do peera he ri ro ne wie ro huunga mejura nga do pemoke ri ro nga woie. Jhe ne do pa petu ne pa Mone Peera ne ke ne do jhamma ri ro ta pedhede pekelode lohe la lodho do na mi-mi ne! Amin. **1:26** Rido mina harre ke, ne do tao ri ddau raiwawa, moko ta hani ke ro ri Deo ta pedutu nga lua ddhei nge nga ade ro do apa do kedhaha he. Ne mobanni-mobanni ro he, adho ke do era ri nga lua matta dhara nga momone do mii pa tima he pa ddau raiwawa, tapulara do matta dhara nga mobanni hela'u ke. **1:27** Mina harre lema ne

momone he adho ke ro do bba'i woie hela'u nga mobanni mitima he pa ddau raiwawa, tapulara do bba'i hela'u nga momone hela'u ke. Ne momone he do tao ne lai-lai do pemekae dhara ddau penaja nga momone hela'u hakku do hammi ke ri ro ne lua wolo do pekatta nga wui ai ro do woapa he. **1:28** Rowi do dho bhule ke ddau raiwawa nga lua paralu ta tade Deo, moko ta hani ke ri Deo ne lua penge ro peapa-pekedhaha, hakku ta dhawu ke ro ne tao ne lai-lai do dho ie ta tao ri ro. **1:29** Ne ade ro do tobo do huke ke ri hari-hari lai do apa do kedhaha, do adho do petu; do tobo ke ri lua lala nga lai do apa do kerewe, do wwau do bengga nga lua takka nui-takka bubu; do huke ri lua ddhei ta hui-ta bhagi ddau, pehala-pealla, pote nga appi nga lua takka nui. Ddhei ta pedai ngara ddau, **1:30** ddhei ta peapa ngara ddau do wala wue-anni nga kura ajha, do paddhu nga kete nga Deo, jhe do ddhei nga lua pengedhe. Do dhai i'a ro ne kale loro jhara do wiu tu ta tao lai-lai do woapa. Pelawa-petaddhu nga ina nga ama; **1:31** jhe wae dho ro ta i'a jhara lua-lai ddau do wala; adho do mola nge, jhe adho do era nga ade do i'a ruba dha ra nga ddau nga ddau ihi-anga. **1:32** Do toi ma ri ro, do ki pedutu nga lii do dare ri Deo, ne ddau do tao hari-hari ne na harre do jhamma ke ta wolo pemade. Maji lema ta mina harre, ta tao ma ri ro ne lai-lai do na harre jhe rihi ri ko ti na harre do maddhi pa dhara ro lema ki tao ddau do wala ne lai do mina harre.

2:1 Rowi do mina harre ke Tuahhu-tuahhu, nadu ke au dhe hakku ddhei au ta pebui hala pa ddau do wala? Bhule dho tuahhu nga ne nga-nga tu ta pemola-anni! Rowi ki pebui ke hala ri Tuahhu pa ddau do wala, jhe Tuahhu lema do tao ne wui ai-wui tao do mii do tao ri ro he, moko Tuahhu dhangnge ma ne do pebui lua wolo tu ngi'u au miha. **2:2** Do toi ke ri di ma, ki pebui ke ri Deo ne lua wolo pa ddau-ddau do mina harre do petu. **2:3** Tapulara mu Tuahhu-tuahhu mu miha ne do tao ne lai-lai do lii mu tado hala he pa ddau do wala! Ne penge ri mu, do ta ludu ke mu ngati dhara lua wolo Deo? **2:4** We do ddhei ta bahhe ri mu ne lua ruba dhara Deo nga lua marai nge nga dhara No ne mina harre lema nga lua makka tee-makka wangnge No do mina harre ne worawwu mone-ae? Do tatu ke ta do toi ma ri mu ta do ne pedhelo ma ri Deo ne lua woie penge nga danni

ade No, rowi do ddhei No mita ie ke mu ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu mu. **2:5** Tapulara do dhai tarra mu ne keti-ketinga, jhe do dho wae ta lari-anni. Rowi do mina harre ke, ri mu ma miha ne do pemejanne ta perihhi mejanni ne lua wolo tu mu pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, kinga dhai ke Deo ta pedhelo ne lua paddhu nga kete bubu dhara No, jhe pebui ne lua wolo do dho i'a bibhi hebhakka ne. **2:6** Rowi do ta bhale ri Deo pa heddau-heddau pe dutu nga wui ai-wui tao no ma. **2:7** Do ta wie ri Deo ne lua muri mada do petu nga do peloro ne pa ro do pee nga halla-anni ta tao ne lai do woie ne tu ta nara ne do kelodo, do ketutu nga do peloro ne. **2:8** Tapulara ddau do pehenge nga ngi'u miha we, jhe do dho pedhanno nga Deo, do ddhei ta pedutu lua apa nga kedhaha he, ddau-ddau do dhai tarra Deo ne kkai-kena dhara nga ro. **2:9** Nadu we do ddhei ta tao ne lua do apa do kerewe ne, do ta dhui hape lua hedui-herui; ne do uru jhara-jhara do Yahudi, jhe mina harre lema ne ddau-rai do hewala he. **2:10** Tapulara ddau do ddhei ta tao lai do woie do medae ta wie ri Deo ne lua weo nga kana nga lua dhida nga kelodo hela'u-la'u nga muri mada do mengallu nge nga kehaka dhara ne, uru jhara pa do Yahudi, mina harre lema pa ddau-ddau do wala rai he. **2:11** Rowi do hela'u we hari-hari ddau pa dhara namada Deo. **2:12** Ddau-ddau do wala rai tao lubhu harro nga menyilu adho dae do toi ri ro ne uku aigama Yahudi. Hakku ki wolo ro, do wolo pa tele ngati uku do naanne. Tapulara ddau-ddau do Yahudi do tao lubhu harro nga menyilu he do toi ke ri ro ne uku do naanne, rowi do mina harre ke do ta wolo ma ro pedutu nga uku do naanne ke. **2:13** Rowi ne ddau do nara ta peie bhale wari nga Deo adho taga tari do toi ke ri ddau do naanne ne uku aigama Yahudi ne, tapulara taga tari do tao rowi no ne nga ne do hure do bhuke pa dhara uku do naanne. **2:14** Ddau-ddau do wala rai, adho ro do tada ne uku aigama Yahudi ne. Tapulara kinga ti lua ddhei ro ma miha hakku tao ri ro ne nga ne do lii pa dhara uku do naanne, moko ade ro miha ne jadhi ta uku tu ro, maji lema ro ta do dho tada ne uku aigama Yahudi ne. **2:15** Ti wui ai-wui tao ro do peteleo ke ne nga ne do lii ti dhara uku no naanne do hure do bhuke pa dhara ade ro ne. Ade nga penge ro lema do peteleo ne lai do napoanne rowi ro miha do era ne awe ta lii ta do hala kiadho ta pemole ri

penge ro. **2:16** Do mina harre ke hine ne do madae ta jadhi pa lodho do alle pepetato ne ri Deo. Pa lodho do naanne -- pedutu nga Li Hagha Dhara do pepeke ri ya ne -- Deo pelake jhara Yesus Kristus, do medae ta happo hari-hari lai do pehune nga do peaddo pa dhara ade nga penge hari-hari ddau. **2:17** Tapulara pa dhara awe nadhe mina mii nga Tuahhu-tuahhu he miha? Ri mu miha do katarra ma ta mu do Yahudi. Tuahhu he do parru pa uku aigama Yahudi jhe do latta-anni ma, ta Tuahhu he pa dhara lua pedu nga Deo, **2:18** Tuahhu he do nara ke ne lipejhara-lipejhara ngati uku do naanne, hakku do nara ke ta toi ri Tuahhu he ne lua ddhei Deo jhe do nara ke ta petala nami ne do woie. **2:19** Do ketarra ma ri Tuahhu he ta do Tuahhu he mone aggu ddau do bhaddu nga teleo tu ro do era pa dhara kerabba. **2:20** Tuahhu he mone ajha ddau do dho i'a hadha dae, nga guru tu ddau-ddau do bhodho. Do ketarra ma ri Tuahhu he ta do pa dhara uku aigama Yahudi do nga hari-hari lua mmau dhara ke, jhe do nga liajha do petu. **2:21** Tuahhu he do ajha ddau do wala, ta nga Tuahhu do dho ajhe ne ngi'u au ma miha? Ajha ddau ri au lii ta bhole mena'o, jhe dhai au ma miha do mena'o! **2:22** Tuahhu ajha ddau ta bhole kenyo langa huka, jhe Tuahhu dhangnge ma miha ne do kenyo langa huka! Do paddhu au nga nalu-nalu do tao ngati ajhu nga wowadu, jhe ne pa pedakka ne au dhangnge ma miha ne do aggu ne nalu-nalu ngati ammu-ammu era udu nga bhaja. **2:23** Latta-latta-an ni Tuahhu ta do unu ke ri Tuahhu ne uku Musa ne, jhe moko ne do pa petu ne au dhangne miha ne do kare-do menihe Deo nga do dho pedute ne uku No ne. **2:24** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke mina hedhe, "Taga tari mu do Yahudi moko ne ngara Deo ne ta jhalle ta kerodhe ke pa telora ddau rai do wala he." **2:25** Ki pedute ke ri Tuahhu ne uku aigama Yahudi, moko ne lua dara ngutu Tuahhu ne do era ma ne lua guna no. Tapulara ki do dho tima ke Tuahhu ta pedutu ne nga ne lii dara ngutu do naanne, moko ne lua dara ngutu Tuahhu ne bhule dho nga guna nga-nga. **2:26** Ki heddau do adho do Yahudi do adho do dara ngutu, do pedute ne uku aigama Yahudi ne, ta adho ke no ta do ege ri Deo ta mii heddau do alla pedara ngutu he? **2:27** Jhe ne ddau-ddau do dho dara ngutu he do medae ta lii ta do hala pa Tuahhu do Yahudi, rowi Tuahhu do unu uku aigama Yahudi ne, jhe do dara ngutu ke Tuahhu

tapulara Tuahhu do pagga do hihu ne uku donaharre. Ro adho do dara ngutu tapulara ro riko nedo pedute uku aigama Yahudi ne. **2:28** Rowi ki do tarra ta do Yahudi, adho ke ta hadhi ta ngara he we ta do Yahudi; jhe ne ddau do tarra ta do dara ngutu he adho ke ta ddau do dara ngutu tu lua ngi'u ne we. **2:29** Rihi ngati do naanne heddau do tarra ta do Yahudi do petu ne, wala dho ke ti ddau do ne ade no do tarra-tarra Yahudi, jhe ne lua dara ngutu do petu-petu ne, wala dho ke ngati lua dara ngutu pa ade do jhagge ri Henga Deo, adho ri do bhuke pa dhara buku. Tu ddau do mina harre do ta nara no lipuji ngati Deo, adho ngati ddau raiwawa.

3:1 Ki do mina harre ne nga ke ne lua mangngi ki jadhi ta do Yahudi? Jhe nenga ke ne lua ie ne ki pedute ne lua dara ngutu ne? **3:2** Do tatu ta ae ma ne lua ie ne! Petari-tari, taga tari pa do Yahudi ke ne do parahajha Deo ta wie ne lipedai-lipedai No. **3:3** Tapulara mina mii ki nga haghe ngati do Yahudi do dho pedhanno? Nara marra taga tari do dho pedhanno ke ro, jhe jadhi le Deo ta do dho henarru ri pa lii jaji No? **3:4** Do tatu ta adho mina harre! Rowi do teleo ke ta do pee ma Deo ta do mola, maji lema ta nadu we ti ddau-raiwawa do pote do appi ke. Pa dhara Buku Liadara-Likewahhu Deo do era do hure do bhuke, "Do jhamma ke au ta teleo ta do mola pa dhara ne nga we ne do pale ri au, jhe pee ma au ta do nara pa awe pehappo ne hala au." **3:5** Tapulara kinga ju ke ta teleo ne lua mola mira Deo ne, taga tari di do tao ne do dho petu ne, ne nga ke ne do medae ta pale ri di? Ta do bibhi hebhakka ke Deo kinga wolo di? (Tarra do jhamma ma ne likebhali do nadhe mii likebhali ddau raiwawa ne.) **3:6** Adho tu-tu mina harre! Rowi ki do bibhi hebhakka ke Deo, mina mii ke ne nara ta happo ri No ne hala raiwawa nadhe? **3:7** Tapulara ki taga tari wui ai-wui tao do dho petu jhara lua Deo do ta ju ke ne kenia hakku tu No lipuji, ta nga ne ddau do tao apa nga kerewe he do pee koma nga pali ta do hala mii ddau do nga lubhu harro nga menyilu he? **3:8** Tanga di hakku do dho ie ta pali, "Mai we di ma tao ne lai do woapa we mita ie ta hhau ne lai do woie ne?" Do tarra do era ma ne ddau-ddau do kare ya jhe lii pa ya ta do ya dhe do alla ke pe lii do mina harre. Ddau-ddau do mina harre do jhamma ke ta wolo ri Deo. **3:9** Nah, ta do rihi woie ke ne kebhue di mii

do Yahudi nga kebhue ddau rai do wala he? Adho tu-tu mina harre! Do alla ke ya pe lii ma, ie ta do Yahudi mina harre lema ddau rai do wala, hari-harai do pa dhara wawa-ai lubhu harro nga menyilu ke. **3:10** Mi do era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Bhule dho ke heddau he do mola, **3:11** bhule dho ke heddau he do tada nga bhule dho ke ie ta heddau he do wie hu nga mejura pa Deo. **3:12** Hari-hari ddau alla ke pepejjau-anni ngati Deo; hari-hari alla ke pehuli-peteballi. Bhule dho ke heddau he do tao do petu; bhule dho ke ie ta heddau he! **3:13** Ne ladagoro ro do dho hala ke mii ro'a raidare do henganga he. Ne lua pote nga appi do mili ke ngati kolo we'o ro, jhe ngati kuri nyoro ro do ta hewatti ke ne lua kara nga menihi a'i dho ke mii raho ngati debhoho he. **3:14** Ne ubha ro do tobo ri lipehoe-pehupa nga lihobha ddau. **3:15** Ne aggha ro do henginga kinga ta la lua pehedui-herui nga ta la pemade ddau. **3:16** Lua apa nga kerewe nga lua hedui-herui we ne do lebe ri ro pa hebhakka-bhakka. **3:17** Do bhaddu ke ro penaja nga loro jhara lua pedhuri pemira ne **3:18** jhe adho ke do takke pekerihe Deo." **3:19** Pa awe nadhe toi ke ri di, ta do hari-hari ne do hure do bhuke pa dara uku aigama Yahudi ne, napoanne tu ddau-ddau do era pa dha'i pereda uku do na uku do naanne. Jhe ri do mina harre ke hakku bhule dho ke heddau he do i'a pekaddhi-anni nga-nga ri, jhe hari hewue raiwawa dhe do nara ke ta wole ri Deo. **3:20** Rowi bhulu dho ke ne loro jhara pa heddau he tu ta peie bhale wari nga Deo taga tari do pedute ri no ne lai-lai do era pa dhara uku aigama. Bhale ma ne uku do na harre wata ke ta peteleo pa ddau raiwawa ta do ddau raiwawa do pa dhara lubhu harro nga menyilu. **3:21** Tapulara awe nadhe do alle ke ri Deo pedhelo ne rujhara mina mii ddaru raiwawa ne nara ta peie nga No; jhe ne loro jhara do naanne bhule dho ne lua pedu nga uku aigama Yahudi. Ne lai do naanne do peteleo ke ri buku-buku Musa nga buku nabi-nabi, **3:22** ta do ne loro jhara do wie ri Deo ne pa ddau raiwawa tu ta peie nga No, titu wata kinga parahajha pa Yesus Kristus we. Ne tao ri Deo ne lai do na hedhe tu hari-hari ddau do parahajha pa Yesus Kristus; rowi do adho ke do era ne lua pewala-wala ne: **3:23** Hari-hari ddau do nga lubhu harro nga menyilu ke, jhe do jjau ke ngati Deo do ta pehelama ro he. **3:24** Titu wata ri lua ruba dhara Deo ke,

do wie nga do dho bhule nga kebhue ne, ne nara ta ie bhale wari ne lua pedu ddau raiwawa nga Deo: do mina hedhe ke ne loro jhara ne: Kristus Yesus ke ne do peballa kattu ddau raiwawa. **3:25** Alle ke pejhole Kristus Yesus ri Deo ta jadhi ki'i para manu hiba, mita ie ke ri lua made No ne, ta peteleo ke pa ddau raiwawa ta do alle ke ro pepeballa kattu ngati hala nga ludu ro, kinga parahajha ro pa No. Hakku tao ri Deo mina harre tu ta pedhelo ke ta do adho No do i'a bibhi hebhakka. Rowi pa awe do ludu alla ke ri Deo pepeawi ne lubhu harro nga menyilu ro, hakku wolo dho ke ro ri Deo. **3:26** Tapulara pa awe nadhe, adho ke No do ta pehang ngo-anni ri penaja nga lubhu harro nga menyilu ri, mita peteleo ke ne lua mola mira No ne. Nga loro jhara do mina harre ke ne peteleo ri No ta do ne ngi'u No do mola do mira; jhe nadu we do parahajha pa Yesus, ta peteleo ke ri No ta mii ddau do peie bhale wari ke nga Deo. **3:27** Rowi do mina harre ke bhule dho ke ne era jhalli ri pa di tu ta latta-latta-anni ri. Ta nga hakku mina harre? Taga tari do pedute ke ri di ne do era do hure do bhuke pa dhara uku aigama Yahudi? Adho mina harre. Tapulara taga tari do parahajha ke di. **3:28** Rowi ki ta peheatte, mina hedhe ke: Ddau do peteleo ri Deo ta do pe ie bhale ke no nga Deo, adho taga tari do pedute ri no ne nga ne do bhuke pa dhara uku aigama Yahudi, tapulara taga tari do parahajha no pa Yesus Kristus. **3:29** We ne Deo ne do titu wata ta Deo do Yahudi we? Ta do adho ke No lema ta Deo do wala rai le? Tarra; do petu No ta Deo do wala rai lema! **3:30** Rowi Deo titu wata heddau we. No ke ne do wie loro jhara pa do Yahudi tu ta peie bhale wari nga Deo taga tari do parahajha ro. Jhe No lema ke ne do wie loro jhara pa ddau rai do wala ta peie bhale wari nga Deo; jhe ne naanne lema taga tari do parahajha ro. **3:31** Ne nga ke ne nadhe ta do taga tari do parahajha di pa Kristus, hakku ta hora ke ri di ne uku aigama Yahudi? Adho tu-tu mina harre! Ta ju la'a riko ke ti naanne, ri lua parahajha do naanne ta peera nga kebhue ke ri di ne uku do naanne.

4:1 Ki do mina harre ne nga ke ne do nara ta pale ri di jhara lua Abraham, ama-appu di ne? Mina mii ke ne do narro do lake ri no pa dhara muri mada no? **4:2** Kinga nga ri lai-lai do tao ri no he hakku hamme no ri Deo

mii do pemengallo dhara Deo, moko do era lema pa no ne era jhalli tu ta latta-latta-anni. Tapulara nara dho no ta latta-anni pa hedhapa Deo. **4:3** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Ri do parahajha Abraham pa Deo, jhe taga tari lua parahajha do naanne ke hakku hamme no ri Deo mii ddau do pemengallo dhara Deo." **4:4** Ddau do jhagga, do hammi gaji, jhe ne gaji no do naanne adho do ege ta mii hahhi bhara parahe, rowi ne gaji ne pai-unu pala. **4:5** Tapulara era ddau do dho peketoe-anni pa lua la'a rui no miha, do ta jhole he ke nga kemolo ne ngi'u no pa Deo do Mone peteleo ta do balla kattu ke ddau do nga lubhu harro nga menyilu ngati hala nga ludu no. Jhalli pa parahajha no ke do naanne, ne hamme no ri Deo ta mii ddau do pemengallo dhara Deo. **4:6** Mina harre lema pa lua tada Daud; jhe ri do mina harre ke hakku alla ke no pepedhae ne lipelangu helama mengallu nge nga kehaka dhara pa ddau do hammi ri Deo ta mii ddau do pemengallo dhara Deo, nga do dho peege ke ri Deo ne wui ai wui tao ddau do na harre. Mina hedhe ke ne ane Daud, **4:7** "Helama mengallu nge nga kehaka dhara pa ddau do alla pepehai-pehuba ne ne hala nga ludu no nga do alle ke pepedana ne lubhu harro nga menyilu no ri Deo! **4:8** Helama mengallu nge nga kehaka dhara pa ddau do dho tajjhe ri Deo ne lu bhu harro nga menyilu no." **4:9** Ne lii pelangu helama mengallu nge nga kehaka dhara do nadhe do petuje pa ddau-ddau do pedute ne lai-lai do peato pa dhara lua dara ngutu he we? Ta do adho lema ke pa ddau-ddau do dho pedute ne lua dara ngutu ne? Do alla ke jhi pe pali uru jhara ngati naanne, ta do ne hamme Abraham ri Deo ta mii ddau do pemengallo dhara Deo, taga tari do parahajha ke Abraham pa Deo. **4:10** Nah, parri ke ne peteleo ri Deo ne lai do naanne? Uru jhara ngati do dho dara ngutu dae Abraham we do alle ke pedara ngutu ne no? Tarra nga do dho dare dae ne ngutu Abraham ne, adho ta dhai ta alle pedare ngutu ne. **4:11** Pa leto ri jhe itu dare ne ngutu no ne, jhe ne lua dare do naanne mii hahhi tada he we ta do alle ke no pehamme ri Deo mii heddau do pemengallo dhara Deo rowi do parahajha ke pa Deo. Ne hamme no ri Deo pa dhara awe nga do dho pedute dae ri no ne lua dara ngutu ne. Jhe Abraham do jadhi ke ta ama lua manno nga kaho ri hari-hari ddau do parahajha pa Deo, jhe ri do mina harre ke hakku alla ke ro

pehammi ri Deo mii ddau do pemengallo dhara Deo, maji lema ro ta do dho pedute ne lua dara ngutu ne. **4:12** Abraham lema jadhi ta amma lua manno nga kaho tu ddau ddau do pedute ne lua dara ngutu. Abraham jadhi ta ama lua manno nga kaho ro adho ke taga tari do pedute he we ri no ne lua dara ngutu ne, tapulara le ma ri do muri mada ro nga parahajha pa Deo, hela'u lema mii Abraham pa dha ra awe nga do dho pedute dae ne lua dara ngutu ne. **4:13** Do jaji ke Deo pa Abraham nga pa kolo loro no ta do ne raiwawa do nedhe do medae ta jadhi unu-oha Abraham. Hakku jaji Deo mina harre adho taga tari do pedute ke ne uku aigama Yahudi ne ri Abraham, tapulara taga tari do parahajha Abraham pa Deo, hakku hamme no ri Deo mii heddau do pemengallo dhara Deo. **4:14** Rowi ki do titu wata ta ddau-ddau do pedutu uku-uku aigama Yahudi we ne do medae ta hamme ne do jaje ri Deo ne, moko ne lua parahajha pa Deo bhule tu-tu dhoke nga guna nga-nga ri, jhe ne lijaji Deo ne jadhi ta ngallu wue he we. **4:15** Uku aigama Yahudi do pedubhe ne lua wolo Deo we. Tapulara ki do dho bhule ke ne uku ne, moko bhule le dho ma ne hihu nga pagga. **4:16** Hakku ne lijaji Deo ne do jhalli pa lua parahajha ddau pa Deo. Naanne ke ne do jadhi ta hahhi era parru pa hari-hari kolo loro Abraham ta do ne lijaji do wie nga do dho bhule nga kebhue ri Deo, adho ke ta titu wata ta tu ro we do pedutu uku aigama Yahudi he we, tapulara tu ro lema do parahajha pa Deo do hela'u lema mii Abraham do parahajha pa Deo. Rowi Abraham ke ne ama ri di hari-hari pa dhara lua manno nga kaho. **4:17** Rowi do mina hedhe ke ne lii Deo pa Abraham, "Alle ke au pepejadhi ri ya ta ama ri do jhajhi-ae ddau-rai." Mina harre ke ne wie ri Deo ne lijaji do naanne pa Abraham. Jhe do parahajha ke Abraham pa Deo. No ke ne Deo do pemuri ddau do made; jhe No lema ke ne Deo do peera hari-hari ngati do dho bhule tu ta era, titu wata ri lipali he we. **4:18** Abraham pee ma nga hena nga parahajha, maji le ma ta do dho bhule ke ne do nara ta hena ri. Rowi do mina harre ke hakku jadhi no ta ama ri do ae ddau. Mii do era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Ne kolo loro au do ta jadhi dhai ae tu-tu." **4:19** Pa dhara awe naanne do toi ke ri Abraham ta do adho ke no do ta era ri nga kolo loro, rowi do dhai weka ke no, jhe ne pemuri no do umu ke ta tobo ta hengahu

bhue ttau; jhe rihi ri ti naanne Sara, ihi ammu Abraham do kebaki. Maji lema ta mina harre ne lua manno nga kaho no ngaddi dho ta kedu'u. **4:20** Do pee ma no nga parahajha nga do dho i'a keba'a-kepapi pa lijaji Deo ne. Kita ie he ta lii, ri lua manno nga kaho, hakku ta ju ke ne lua rui nga kedi no, hakku ri do mina harre ta wue waje ke Deo ri no. **4:21** Do dhai parahajha tarra Abraham ta do nara ri Deo ta petobe ne nga ne do alle pejaje ri Deo ne. **4:22** Ri do mina harre ke hakku hamme Abraham ri Deo mii ddau do pemengallo dhara Deo. **4:23** Lipedai "do hamme ke mii ddau do pemengallo dhara Deo" ne hure ne bhuke adho ke ta tu Abraham we, **4:24** tapulara tu di lema ke. Di lema do medae ta hammi mii ddau do pemengallo dhara Deo, taga tari do parahajha ke di pa Deo do alle pepemure Yesus, Muri di ngati dhara lua made mada. **4:25** Yesus do naanne ke ne do alle pejhole tu ta pemade taga lubhu harro nga menyilu di; jhe moko ri Deo alle ke pepemure bhale wari ta ta wie pa di ke ne loro jhara tu ta peie bhale wari nga Deo.

5:1 Pa awe nadhe alla ke di pepeie bhale wari nga Deo, taga tari do parahajha ke di. Jhe taga tari do mina harre ke di do muri mada pa dhara lua pedhuri-pemira ke di nga Deo, do pelake jhara Muri di Yesus Kristus. **5:2** Taga tari do parahajha ke di pa Yesus, moko ta wie ke ri No pa di ne loro jhara tu ta dhino pewoie-ie ri di ne lua hajha nga ddhei Deo, jhe ri lua hajha nga ddhei do naanne ke di ne muri mada pa dhara awe do nadhe. Rowi do mina harre ke, ta mengallu nge nga kehaka dhara he ke di, rowi do era ke di nga lua hena ke di, ta do medae ta narro ta lake ke ri di ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do wie ri Deo ne! **5:3** Jhe rihi ngati naanne, di lema, do pee nga mengallu nge nga kehaka dhara pa dhara lua hedui-herui, rowi do toi ri di ta do ri lua hedui-herui ke, ne nara ddau ta halla-anni, **5:4** jhe ngati lua halla-anni ke ne nara ddau ta makka tee ta makka wangnge, jhe nadhe ke ne pedubhe lua hena ne. **5:5** Lua hena do mina hedhe ke, adho ke do pehedui ne lua penge nga danni-ade di, rowi ne ade di do ihe ke ri Deo ri lua hajha nga ddhei No. Ne tao ri Deo ne napoanne do pelake jhara Henga No ke do alle pewie pa di ne. **5:6** Pa dhara nga dho bhule ke di nga rui nga kedi, ta made ke Kristus tu di pa

awe do alle ke pepetakke ri Deo, jhe di hedhe ddau do jjau ke ngati Deo. **5:7** Tu heddau ddau do mola we, hedui ddau ne dhai ta made. Wue marra tu heddau ddau do woie, era ma ddau do bhani ta made. **5:8** Tapulara pedhelo ri Deo, ne lua hajha nga ddhei No penaja nga di pa dhara awe made ne Kristus tu di, jhe pa dhara awe do nga lubhu harro nga menyilu ne ko di. **5:9** Pa awe nadhe alla ke dipepeie bhale wari nga Deo do pelake jhara lua made Kristus, rowi do mina harre ke do tatu ke di lema do pehele-pelude ke ngati dhara lua kete nga bubu dhara Deo ne, ri Kristus. **5:10** Ki do pa dhara pemuhu pelawa ko di nga Deo, moko ri lua made Ana No ne ta pedhuri-pemira ke di nga Deo, rihi-rihi ri ko di do pa dhara awe nadhe, ta alla pe ie bhale ne lua pedu di nga Deo, do bhara tau ke di do medae ta nara ne lua helama tona ie ne do pelake jhara lua muri mada Kristus. **5:11** Jhe rihi ti naanne, di lema do ta mengallu nge nga kehaka dhara ke taga tari lua woie henge danni ade Deo do pelake jhara Muri di Yesus Kristus. Rowi pelake jhara Yesus Kristus ke, hakku pa dhara awe do nadhe, do nara ke ta kajo ri di ne lua pedu do woie nga Deo. **5:12** Ne maho lubhu harro nga menyilu ma danni raiwawa lake jhara heddau ddau we, jhe ngati lubhu harro nga menyilu ne ta era ke ne lua made ne. Jhe ri do mina harre ke, ta jhala ke ne lua made ne, pa hari-hari ddau raiwawa, rowi hari-hari ddau do bunu ke la dhara lubhu harro nga menyilu. **5:13** Nga do wie dae uku aigama Yahudi, lubhu harro nga menyilu do lore ke peera pa danni raiwawa. Tapulara wole de dho lubhu harro nga menyilu, rowi adho dae do era ne uku do nara ta hiho nga pagge. **5:14** Maji lema ta mina harre, rai ngati awe Adam lohe ma awe Musa, lua made mada do pereda ke pa hari-hari ddau raiwawa. Rihi ti naanne ddau-ddau do dho tao lua hihu nga pagga nga loro jhara do hela'u mi do tao ri Adam, ddau-ddau do na harre lema do lakka le ke ta pereda ri higa made mada. Adam hia nga wewo No ke do medae ta dakka leto ne. **5:15** Tapulara ro hari do dhue adho do hela'u; rowi ne lai do wie ri Deo ne do rihi ketutu ki penono nga lua hihu nga pagga do tao ri Adam. Lua hihu nga pagga do tao ri heddau we do jadhi ta pemade do ae ddau. Do rihi tarra ri ko ne ketutu ne do jadhi ngati lua ruba dhara Deo nga lai parahe lua helama tona ie do wie ri No pa do mina harre ne worawwu ae ddau, do pelake jhara woie ade

ngati heddau we, do dho wala ke ngati Yesus Kristus. **5:16** Ne lua parahe Deo ne lema do dhai rihi ketutu ngati lubhu harro nga menyilu do heddau ddau do naanne. Rowi ta alla do heddau ne petao lua hihu nga pagga, moko ta bunu ke ne lihappo, "Do hala ke". Tapulara ta ae le ddau ne do tao lubhu harro nga menyilu ta dakka ke ne lua parahe ngati Deo ne do peteleo, "Hala dho ke". **5:17** Ri lua hihu nga pagga ti heddau ddau ne ta jhala ke la hebhakka-bhakka lake jhara ddau do heddau ne. Do rihi tarra ri ko ne kettu ne do jahi ngati do tao ri ddau do heddau do wala ne ri, ri Yesus Kristus ne. Do pelake jhara No ke ne dhute ne hegabbhe ri Deo ne lua ruba dhara No, pa do mina harre ne worawwu ae ddau, nga do dho bhule nga kebhue ne wie pa ro ne loro jhara tu ta nara ro ta peie bhale wari nga Deo; do ta pereda ke ro pa raiwawa do nadhe do pelake jhara Kristus. **5:18** Hakku, do mina mii ne lua higu nga pagga ngati heddau ddau moko taga tari tao no ke hari-hari ddau raiwawa do ta wolo ke, mina harre lema ke ngati wui ai-wui tao heddau we do pedute ne lua ddhei Deo, do pejadhi hari-hari ddau raiwawa ta peballa kattu ngati hala nga ludu jhe wie ne lua muri mada ne. **5:19** Jhe mina mii ne ae ddau do jadhi ddau do nga lubhu harro nga menyilu taga tari lua kebhatto heddau ddau we, mina harre lema ne ae ddau do wie ne loro jhara mita nara ta peie bhale wari nga Deo taga tari lua pewawa-anni heddau ddau we pa Deo. **5:20** Ne do wie uku aigama Yahudi ne, Deo ma miha. Tapulara we ta ju penina we ddau raiwawa ta wohe la'a rui ta pedute ne uku aigama ne, tapulara ta ju la'a ri we ro ne hiho nga pagge ne uku aigama ne, nga tao lubhu harro nga menyilu penaja nga Deo. Tapulara maji lema ddau raiwawa ta ju ne tao lubhu nga menyilu, ta ju ri we Deo pedhelo ne lua hajha nga ddhei No penaja nga ddau raiwawa. **5:21** Nah, do jhamma ke di ta made taga tari do tao di lubhu harro nga menyilu. Tapulara Deo pee ma nga hajha nga ddhei nga di jhe wie pa di ne loro jhara tu ta peie bhale wari nga No. Jhe taga tari ne lua pedu di nga Deo do ie bhale wari ke, do wie le ke ri No pa di ne lua muri mada do petu nga do peloro ne, pelake jhara Yesus Kristus, Muri di.

6:1 Ki do mina harre ne nga ke ne do nara ta pale ri di? Do jhamma ke di

ta pee nga dhawu we ne tao lubhu harro nga menyilu, mita ju loro ne ha jha nga ddhei Deo nga di? **6:2** Bhara tatu ta adho do mina harre! Adho ke lubhu harro nga menyilu ne do nga higa ri pa di, hakku mina mii ri di ne ddhei ta pee loro pa dhara muri mada do ddhei ta tao lubhu harro nga menyilu? **6:3** Toi ke we adho ri Tuahhu-tuahhu he ta do pa dhara awe nara ei-herani ne di, do ujhe ke di pehekeradde nga Kristus Yesus? Nadhe ne pa petu ne, ta pekeheradde ke di nga lua made Kristus. **6:4** Ri lua pejhiu do naanne ke di nga Kristus jhe made hela'u nga No, mijhi mina mii Kristus ne pemure bhale wari ngati dhara made mada, ri lua higa nga kuaha Ama do mone dhida nga kelodo ne, mina harre lema ke di ne nara ta narro nga lake ne hahhi muri mada do wowiu. **6:5** Ki do hahhi ke di nga Kristus, rowi do made ke di hela'u nga No, do medae lema ke di ta jadhi hahhi nga No, rowi do pemuri bhale wari le ke di mii No lema. **6:6** Do toi ke ri di ma ta do wue di do dui ne mii ddau raiwawa ne, do alle ke pepemade hela'u-la'u nga Kristus pa ajhu ketoe ne higa wue di do tobo ri lubhu harro nga menyilu ne ta pemaie tebho ttei ke; jhe ri do mina harre ke adho ke di ri do naannu ri lubhu harro nga menyilu ri. **6:7** Rowi ki do made ke heddau ddau, ddau do napoanne do alle ke pepeballe kattu ngati kuaha lubhu harro nga menyilu. **6:8** Ki do alla ke di pemade hela'u nga Kristus, do parahajha ke di, ta do di lema do medae ke ta muri hela'u nga No. **6:9** Rowi do toi ke ri di ma ta do Kristus do alle ke pepemure bhale wari ngati dhara made mada, jhe adho ke No do madae ri ta made, lua made mada bhule dho ke nga higa ri pa ngi'u No. **6:10** Lua made mada do narro do lake ri Kristus ne, lua made penaja nga lubhu harro nga menyilu ne ke. Lua mada napoanne tu hewari we ne jadhi lohe la lodho do nami-mii ne. Jhe ne muri mada do narro do lake ri No pa dhara awe nadhe, muri mada tu Deo ke. **6:11** Ri mu lema do jhamma ke ta ege ne ngi'u mu ta do made ke mu penaja nga lubhu harro nga menyilu, tapulara muri mada pa dhara lua pedu do dhai bharra nga Deo do pelake jhara Yesus Kristus. **6:12** Bhole jhane ri we ne muri mada mu do pa dhara hemelila dhe ta pereda ri lubhu harro nga menyilu, mita ie mu ta do dho pedute ri ne lua ddhei no do woapa ne. **6:13** Bhole jhole ri we ri Tuahhu he ne nalu-nalu ngi'u mu la dhara higa lubhu harro nga menyilu tu ta pake

pa lua pedabbho do woapa ne. Tapulara jhole we ri mu ne ngi'u mu pa Deo mii ddau do alla pelari-anni ngati dhara made mada la dhara muri mada. Jhole we ne ngi'u mu hari heddau pa Deo mita pake tu ta jhagge ne lua ddhei Deo. **6:14** Ie dho ke lubhu harro nga menyilu ta pereda ri pa mu, rowi adho ke mu do muri mada pa dha'i uku aigama Yahudi ri, tapulara pa dha'i pereda lua ruba dhara Deo ke. **6:15** Pa awe nadhe, kita peheatte ne nga ke? Do ie ke di tao lubhu harro nga menyilu, rowi do adho ke di pa dha'i pereda uku aigama Yahudi, tapulara do pa dha'i pereda lua ruba dhara Deo ke? Adho tut-tu mina harre. **6:16** Do toi ke ri mu ma ta do kinga jhole ke ri mu ne ngi'u mu pa heddau ddau tu ta jhagge ne lua ddhei no, moko mu do jadhi ke naannu ri no ke do pedutu ri mu ne -- naannu ri lubhu harro nga menyilu we, do ta aggo mu la dhara lua made mada ne we jadhi ta naannu do pedhanno nga lii Deo, jhe ri do mina harre do peie wa ri ke nga Deo. **6:17** Tapulara kolo lii ie nga ae ne do jhamma ta pedhae pa Deo! Rowi do pa uru jhara he, mu do jadhi annu ri lubhu harro nga menyilu tapulara pa awe nadhe do nga hewue nge danni ade ke mu ne pedute ne liajha do petu do alle pewie pa mu ne. **6:18** Do alle ke mu pepeballa kattu ti dhara lubhu harro nga menyilu, jhe pa awe nadhe do jadhi ke mu ta naannu tu lua ddhei Deo ke. **6:19** Rowi ne lua tada mu do mina harre ne worawwu keloe, ta pake ko ri ya ne telia-telia jhara lua penaannu-anni, mita ie mu ta henginga ne tada. Rai do uru he, do jhole ke ri mu hari heddau ne ngi'u mu mii naannu lai-lai do ra'i do tongo nga do woapa tu lua pedabbho do apa do kerewe ne. Mina harre lema pa dhara awe nadhe do jhamma ke mu ta jhole ne ngi'u mu hari heddau, mii naannu tu lua ddhei Deo, jhe do petone wata ke pa lua pedabbho-lua pedabbho Deo we. **6:20** Pa awe jadhi ta naannu ne mu ri lubhu harro nga menyilu, adho ke do pereda ri lua ddhei Deo. **6:21** Pa awe do nadhe ne nga ke ne lua mangngi do ta hamme ri mu ngati lai-lai do pa dhara awe nadhe do mekae ke mu ki tao ri mu ne na harre? Ne wui-ai wui-tao do na harre wata ke ta aggu ne lua made we! **6:22** Tapulara pa awe nadhe alla ke mu pepeballa kattu ngati lubhu harro nga menyilu, jhe mu do jadhi ke ta annu ri Deo. Ne lua mangngi mu, do petone ke ne muri mada mu ta tu Deo we, jhe ne lai do napoanne do ta wie ke pa mu ne muri mada do petu nga do

peloro ne. **6:23** Rowi lua made mada, nepoanne pai-pala ngati lubhu harro nga menyilu; tapulara lua muri mada do petu nga do peloro ne hela'u nga Kristus Muri di, napoanne do wie ri Deo nga do dho bhule nga kebhue.

7:1 Wo tuahhu-tuahhu ya! Tuahhu he hari-hari do tada ke jhara lua uku ne. Hakku do toi ke ri mu ne higa ngati uku ne panaja nga heddau ddau, do nara ta pedute nga do muri mada ko ne ddao do napoanne. **7:2** Heddau mobanni do nga ddau pa hedhapa ko, do akke ko no ri uku ki do muri ko ne ddau pa hedhapa no ne. Jhe kinga made ne ddau pa hedhapa no ne, moko ne mobanni do naanne do balla kattu ke ngati uku do akke no nga ddau pa hedhapa no ne. **7:3** Ki aggu momone do wala ne mabanni do naanne nga era ko ne ddau pa hedhapa no ne, moko ne mobanni do naanne do pale ta do kenyo langa huka ke. Tapulara kinga do alla ke pemade ne ddau pa hedhapa no ne, moko pedutu nga uku, ne mobanni do naanne do balla kattu ke. Jhe kinga banga-ammu ri no nga momone do wala, moko adho ke no do kenyo langa huka. **7:4** Mina harre lema ke ne jhara lua mu. Wo Tuahhu-tuahhu ya. Penaja nga uku aigama Yahudi, do alla ke mu pe made, ri do alla ke mu peujhu ta hekeradde nga Kristus, jhe do jadhi ke mu ta do unu ri Kristus, do alle ke pepemure bhale wari ngati dhara made mada. Do pemure ke No ngati dhara made mada, mita ie ke di ta era nga guna tu Deo pa dhara muri mada di. **7:5** Rowi pa uru he ne muri mada di, do muri mada ko di pedute ne wue-wue ddau raiwawa ne. Pa dhara awe naanne ne lua ddhei-lua ddhei di do tobo ri lubhu harro nga menyilu ne, ne do muri taga tari do era ke ne uku aigama ne, do takke pekerihe ri di pa dhara ngi'u di. Ri napoanne ke hakku ta tao ke ri di ne lai-lai do ne pa pedakka rahi ne lua made mada. **7:6** Tapulara pa awe nadhe adho ke di do akke ri, ri uku aigama Yahudi ri. Alla ke di pemade panaja nga uku do pa uru he do pereda ko pa di. Adho ke di do pa wawa-ai nga do pake ko ne loro jhara do dui ne, do pedute uku do hure do bhuke ne. Pa awe nadhe do pedute ke ri di ne loro jhara do wowiu ne do pejhujhe ri Henga Deo ne pa di. **7:7** Ki do mina harre ke, ne nga ke ne do nara ta pale ri di? Ta do apa nga kerewe ke ne uku aigama Yahudi ne? Bhara tatu do adho mina harre. Tapulara ri uku do naanne ke ne do ajhe ya jhara lua lubhu harro nga

menyilu. Adho ri ya do medae ta toi ne nga ne do lii ta lala nga hopa ne, kita adho he do pale ri uku aigama ne, "Bhole rihi lala nga hopa." **7:8** Ngati uku aigama ne, lubhu harro nga menyilu ne nara loro jhara tu ta pehhau hari-hari worawwu lua ddhei do rihi lala ne pa dhara ade ya; rowi ki adho ke do era ne uku ai gama ne, moko lubhu harro nga menyilu ne, ta made he le ma ke. **7:9** Do uru he ya do muri mada nga do dho bhule uku aigama. Tapulara ta dhai ta era uku ai game ne, do ti petari ne pedabbho ne tu ta wie muri mada, tapulara ju ta pe nahho we ne **7:10** lua made mada ne tu ya. **7:11** Rowi lake jhara uku aigama ne ke, ne nara loro lubhu harro nga menyilu ne, ta pelue nga ta pemade ya. **7:12** Uku aigama dakka ngati Deo, jhe lipereda ne nga we pa dhara uku do naanne do dakka ngati Deo lema, hakku do mola do mira nga do woie. **7:13** Nah, ne nga ke ne lua pedabbho do nadhe, ti do woie ne ke ne pedubhe ne lua made ma da ne tu ya? Bhara tatu ta adho. Lubhu harro nga menyilu ke ne do pedubhe ne lua made mada ne. Nga pake ne lai do woie ne ke, ne pedubhe ri lubhu harro nga menyilu, ne lua made mada ne tu ya, mita teleo ke ne wue-wue lubhu harro nga menyilu ne. Pelake jhara lidara-lidara Deo ke, ta peteleo ke ne do mina mii ne woapa lubhu harro nga menyilu ne. **7:14** Do toi ke ri di ma ta do ne uku aigama Yahudi ne do dakka ngati Henga Deo; tapulara ya dhe ddau raiwawa do keloe. Do alle ke ya pejhole ta naannu ri lubhu harro nga menyilu. **7:15** Rowi ya le miha tada dho ke ne wui-ai wui tao ya. Lai-lai do ddhei ta tao ri ya, jhagge dho ke ri ya; tapulara lai-lai do dho ddhei ta tao ri ya, na harre ke ne do tao ri ya. **7:16** Nah, kinga jhagge ke ri ya ne lai-lai do pehihu nga lua ddhei ya, napoanne teleo ke ta do hamme ri ya ne uku aigama Yahudi ne ta do woie. **7:17** Hakku, adho ke ya ne do petu ne do tao ne, tapulara lubhu harro nga menyilu do pereda pa ngi'u ya ke ne. **7:18** Do toi ke ri ya ma ta do bhule dho hahhi he pa dhara ngi'u ya do era ri do woie, do pa dhara wui-ai wui-tao ya do mii ddau raiwawa ne. Ro wi do era ma ne lua ddhei ne pa dhara ya ta tao ne lai do woie ne, tapulara nara do ri ya ta pekako ne do naanne. **7:19** Tao dho ri ya ne do woie ne, mii do ddhei ta tao rowi ya, ne do tao ri ya lai-lai do woapa ne we, do ne pa petu ne do dho ddhei ta tao ri ya. **7:20** Kinga tao ke ri ya ne lai-lai do dho ne ta tao ri ya, napoanne ne pa petu ne adho ke ya ne do tao

ne lai-lai do na harre, tapulara lubhu harro nga menyilu ke ne do pereda pa ngi'u ya. **7:21** Hakku kita kewahho peheatte ke ri ya, uku do nadhe ke ne do rihi rui; kinga ddhei ke ya ta tao ne do woie ne, moko wata ke do woapa ne we, ne do dubhu ngati ya. **7:22** Ne ade nga penge ya do ddhei nga uku do ngati Deo ne, **7:23** tapulara do toi ri ya pa dhara ngi'u ya do era ri ne uku do wala ne do rihi rui -- hahhi uku do pewala ngati uku do hamme pa uku nga mmau dhara ya. Ri naanne ke ne do akke ya pa uku lubhu harro nga menyilu do pee ta do rihi rui pa dhara ngi'u ya. **7:24-26** Nah, do mina hedhe ke ne jhara lua ya: do pedu te ri ya ne uku do ngati Deo ri uku nga mmau dhara ya, tapulara ne wue ya mii ddau raiwawa ne, ya do pa dhara wawa-ai lubhu harro nga menyilu. Ya dhe do dhai ha'i nga bhangi tarra. Nadu ke ne do ruba dhara ta ma ma'e ma gole ya ngati ngi'u do nadhe, do nune do pera'o ya dhe la dhara lua made mada? Kolo lii ie nga ae ne peha'e ri ya pa Deo! No ke ne do wae ta ma'e ma gole ya do pelake jhara Yesus Kristus.

8:1 Pa awe nadhe adho ke do era ri ne lua wolo tu ro do muri mada pa dhara heujhu headde nga Kristus Yesus. **8:2** Rowi ne uku Henga Deo ne do pejadhi di ta peheujhu headde nga Kristus Yesus, do alle pepeballe kattu ya ngati uku do pedubhe lubhu harro nga menyilu nga lua made mada ne. **8:3** Ne nga ne do dho nara ta jhagge ri uku aigama ne, taga tari di ddau raiwawa do keloe, ne do na harre alla ke petao ri Deo. Alle ke pepejharre ri Deo ne kuaha lubhu harro nga menyilu pa dhara wue ddau raiwawa nga loro jhara pepue ne Ana No miha, do dakka pa dhara lua do hela'u nga ddau raiwawa do nga lubhu harro nga menyilu, tu ta ma pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu. **8:4** Ne tao ri Deo ne naanne mita ie ke ne ddhei No do peteleo pa dhara uku aigama Yahudi ne nara ta pekako pa dhara ngi'u di do muri mada nga pedute Henga Deo, jhe do adho ke do pedute ne wue ddau raiwawa ne. **8:5** Ddau-ddau do muri mada pedutu nga wue ddau raiwawa, do pee nga penge ne nga we ne do ddhei ri wue ddau raiwawa ne we. Tapulara ddau-ddau do muri mada pedute Henga Deo do pee nga penge ne nga ne do ddhei Henga Deo ne. **8:6** Kinga ne lua penge au do pereda ke ri wue ddau raiwawa ne pa pedakka ne lua made mada.

Tapulara kinga ne pe nge au do pereda ri Henga Deo ne, pa pedakka ne muri mada nga lua pedhuri-pemira nga Deo. **8:7** Ddau do ne lua penge no do pereda ri wue ddau raiwawa ne, ddau napoanne do pemuhu nga Deo; rowi ne ddau napoanne adho do pewawa-anni pa uku Deo. **8:8** Ddau-ddau do muri mada pedute wue ddau raiwawa, adho do nara ta pemengallo dhara Deo. **8:9** Tapulara mu, adho do muri mada pedute nga wue ddau raiwawa ne. Mu do muri mada pedute Henga Deo -- do tatu ke ta Henga Deo ne do rihi rui pa dhara ngi'u mu. Ddau do adho do era Henga Kristus, ddau napoanne adho unu Kristus. **8:10** Tapulara ki Kristus ne do muri pa dhara ade mu, moko maji lema ta made ne ngi'u mu taga tari lubhu harro nga menyilu, tapulara do ta wie pa mu ri Henga Deo, rowi ne lua pedu mu nga Deo do ie ke. **8:11** Kinga Henga Deo do pemure Kristus ne ngati dhara made mada ne, do muri pa dhara ngi'u mu, moko No do alle pepemure Kristus ngati dhara made mada ne, do medae lema ta pemuri ne ngi'u mu do nara ta made do napoanne. Ne tao ri No ne napoanne ri Henga No ke do muri pa dhara mu ne. **8:12** Taga tari do mina harre, Tuahhu-tuahhu, do nga lua titu di, tapulara adho lua titu penaja nga wue ddau raiwawa ne; adho ke di do tenge ri ta muri mada pedute ne lua ddhei no. **8:13** Rowi kinga muri mada mu pedute ne wue ddau raiwawa ne, moko do medae ke mu ta made, tapulara ki ri kuaha Deo, do ta pemade teru ke ri mu ne wui-ai wui-tao mu do pa dhara lubhu harro nga menyilu ne, moko do medae ke mu ta muri. **8:14** Ddau-ddau do parru do kedhagu ri Henga Deo, ro ke ne ana-ana ri Deo. **8:15** Rowi ne Henga do wie ri Deo ne pa mu adho do ta pejadhi mu ta naannu, jhe muri mada mu pa dhara meghighi-meda'u. Tapulara kinga Henga Deo ne do pejadhi mu ta ana-ana ri Deo. Jhe ri kuaha Henga Deo ne, ta pedoe ke Deo ri di ta "Ama, Ama yae!" **8:16** Henga Deo do hela'u-la'u nga henga di ne peteleo ta do di hedhe do ana-ana ri Deo ke. **8:17** Nah, ki do ana-ana ri Deo ke di, moko di lema ana hammi puhaka, do medae ta hammi ne pai-pala mangngi do pemoke ri Deo tu ana-ana No. Do medae ta hammi ke ri di hela'u-la'u nga Kristus ne nga we ne do pemoke ri Deo tu No; rowi ki do dhui-hape ke di hedui-herui hela'u-la'u nga Kristus, moko di lema do ta pedhida-pekkelodo hela'u-la'u nga Kristus ke. **8:18** Hari-hari lua hedui-herui do dhui do hape

ri di pa dhara awe nadhe, pe dutu nga pekire ya he, nara dho ta pejhare-mere nga lua weo nga kana do medae ta peteleo pa di ne hine.

8:19 Hari hewue raiwawa do pa dhara mara matti-matti ke ne mate ne awe ta peteleo ri Deo ne ana-ana No he. **8:20** Rowi raiwawa do alle ke pehane pemajje-peker'o, adho ri lua ddhei raiwawa miha, tapulara hane ri Deo ma miha ta mina harre. Maji lema ta mina harre, era ko ma ne lua henao do nadhe: **8:21** rowi pa dhara heawe raiwawa do medae ma ta gole peballa kattu ngati higa do ta peape-pekerewe no jhe do medae le ta peballe kattu nga pedhede-peketute hela'u-la'u nga ana-ana Deo he. **8:22** Do toi ke ri ma lohe hape ma dhara awe nadhe hari hewue liru nga raiwawa do penina noho ke taga tari lua dhui nga hape lua hedui-herui mii heddau ina do penina-noho pa dhara ta kehoo dhara. **8:23** Jhe adho ta tu hari hewue liru nga raiwawa we ne do penina noho, di lema do penina noho pa dhara ade nga penge di. Alle ke ri di pehamme Henga Deo mii lua ruba dhara Deo do petari rai, tapulara do pee ko ma nga mate Deo ri di ta ma golo ne ngi'u di hari heddau nga ta ma pejadhi di ta ana-ana ri No. **8:24** Rowi ri do henao ke, moko ta pehelama ke di. Tapulara kinga do ngadde ke ri ne nga ne do henao ri di ne, moko napoanne adho ke lua henao ri. Rowi nadu ke do pee ko ma nga henao heworawwu lai ki do alle ke pengadde ri no? **8:25** Tapulara ki do henao heworawwu lai do adho dae do ngadde ri di, moko do ta mate ke ri di nga merai nge-merai dhara. **8:26** Mina harre lema Henga Deo do ta dakka ma rabhe di kinga keloe di. Rowi do dho toi dae ri di, mina mii ne jhamma di ta hebhajha; Henga Deo ke miha ne do la mengadha nga Deo, tu ta la menangnge tu di do nga lua ito nga henao do mina harre ne worawwu meramma hakku do dho nara ke ta pale ri. **8:27** Moko do Mone tarri lohe ne ade ddau raiwawa, do toi ke ne lua ddhei Henga ne, rowi ne liami Henga pa Deo do tu annu-niki Deo ma, jhe do hela'u nga lua ddhei Deo ma. **8:28** Do toi ke ri di ta do ta peato ma hari-hari lai ri Deo, hakku do ta wie ma ne wila nga weu do woie ne tu ddau-ddau do hajha nga ddhei nga No, nga do pedoa ri No, pedutu nga ne nga do peito ri No. **8:29** Ro ne do alla pebhidhi ri Deo he, do alla lema ke pepetatu rai ti petari rai tu ta jadhi ta heworawwu nga Ana No, Yesus Kristus. Jhe ri do mina harre ke ne Ana No do do naanne do jadhi ta do

petari ke pa telora do ae tuahhu-tuahhu. **8:30** Mina harre ke ne pedoa ri Deo, ro ne do alla pepetakka he ri No uru jhara lai uru rai tare, jhe ro ne do pedoa ri Deo he, do wie ke ri Deo ne loro jhara ta pe ie bhale wari nga Deo, do peobo ke ro pa dhara muri mada ngati Deo miha. **8:31** Ne nga ke no do nara ta pale jhara hari-hari do na harre? Ki Deo ke ne do anga jhara nga di, nadu ke ne do nara ta pelawa ri nga di? **8:32** Nga Ana No le miha, hajha dho ma ke No ri, hakku ta jhole he ma ke ri No ri, ta tu di hari-hari, mina mii ri ko ta do dho medae ta wie ri No pa di hari-hari ne do wala he? **8:33** Nadu ke ne do nara ta roho di ri, annu-niki do alla pejhujhu-pepidhi ri Deo, ki do peteleo miha ke ri Deo ta di hedhe do dho bhule ke nga hala? **8:34** Do era ri ko ne ddau do ta wie hala pa di? Yesus Kristus hine ne do ta titu tu di! No ke ne do alla pemade, kiadho rihi ri ko ti naanne do alle ke pepemure bhale wari ngati lua made mada, jhe do mnai ke No la nga Deo, pa era parru kuaha ne. **8:35** Do era ri ko ne do nara ta ma labbe ne lua ddhei Kristus ti nga di? Nara marra lua hedui-herui ta ma labbe No, kiadho lua dede nga dhaba, kiadho lua menganga dhallu, kiadho lua kehia nga gahara, kiadho lua apa nga kerewe, kiadho lua made mada? **8:36** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Helodho-rai balla-bilu do pee ke jhi nga muri mada pa raimawo made mada taga Au. Do dho hala ke jhi mii naki'i do ddhei ta jhue ta kehabbha he." **8:37** Adho! Rihi ri ti naanne pa dhara hari-hari lai do na harre do nara ke di ne lua nara do kemolo ngati No do Mone hajha nga ddhei nga di ne! **8:38** Rowi do parahajha tarra ya, ta do pa hari hewue raiwawa, ie ta made hape la muri mada, ie ta naju Deo hape la mone higa nga kuaha, ie ta lua hedui-herui do do pa dhara awe nadhe lohe la awe do medae ta dakka ne kiadho higa-higa do wala he ri ko; **8:39** ie ta lai-lai do pa liru nidhe, ie lema ta lai-lai do era pa raiwawa kiadho ne nga we do wala he, hari-hari nara dhoke ta labbe Deo tu ta hajha ta ddhei nga di, mii do alle pepedhelo ri No do pa dhara Kristus ta hajha ta ddhei nga di, mii do alle pepedhelo ri. No do pa dhara Kristus Yesus, Muri di.

9:1 Ne nga ne do medae ta pale ri ya dhe do petu, rowi ya dhe do unu ri Kristus. Adho ta pote. Ne ade nga penge ya do parro do pera'o ri Henga

Deo, do peketarra pa ya lema ta do ne lipedai ya do petu. **9:2** Do dhai tarra ya ne hedui jhe ne ade ya do pee nga dhui hape hedui, **9:3** taga tuahhu-tuahhu do ddau rai hela'u nga ya. Rowi tu ro ke, do pemoko-anni ke ya ta wole ri Deo nga ta petale ngati Kristus. **9:4** Ro ke ne annu-niki do alla pepidhi jhe do pejadhi ke ri Deo ta ana-ana ri No miha, nga do pedhelo ri Deo ne kuaha No pa ro. Do alla ke Deo petao ne lipejaji nga ro, jhe wie pa ro ne uku aigama ne. Do pake ri Deo pa ro mina mii ne jhamma ro ta wie hu nga mejura, jhe do alla ke ri ro pehammi ne lijaji-lijaji No. **9:5** Ro kolo loro ngati ama-appu di. Kristus mii ddau raiwawa ne, do ngati ddau ro ke. No ke ne do rihi dhida ngati hari-hari. Lua dhida nga kelodo tu Deo lohe la lodho do na mii-mii ne! Amin. **9:6** Adho ne lua pedabbho lipali ya ta do ne lijaji Deo ne do ludu ke; tapulara adho hari-hari do Israel, ta annu-niki do pidhi ri Deo. **9:7** Adho hari-hari kolo loro Abraham ta ana-ana ri Deo. Rowi do lii Deo pa Abraham, "Wata ke kolo loro Ishak we ne do medae ta pale ta kolo loro au." **9:8** Napoanne ne pa petu ne, ta do ne kolo loro Abraham do ta jadhi ana-ana ri Deo, wata ke kolo loro do metana ri lijaji Deo we, jhe adho hari-hari kolo loro no. **9:9** Ro wi ne lijaji Deo mina hedhe, "Pa awe do alle pepetakke, do medae Ya ta dakka ri, jhe Sara do medae ta era nga heddau ana momone." **9:10** Nga nadhe lema, ri Ribka metana do dhue ddau ana momone ngati heddau ama we, ngati Ishak do ama-appu di ne. **9:11** Nga do dho metana dae ne naiki do na harre hari do dhue, do alle ke ri Deo pepetone ne lua pidhi No pelohe la awe do ta medae ne. Ne lua pidhi Deo naanne adho do jhalli pa ne nga ne do nara ta tao ri ddau raiwawa, tapulara do jhalli pa lipedoa Deo miha. Rowi pa dhara nga do dho i'a dae nga-nga ne ana Ribka he hari do dhue ta tao do ie nga do apa ko, **9:12** do alla ke Deo pe lii pa Ribka, "Do mone a'a ne, ne do pemoke do mone ari ne." **9:13** Pa dhara Buku Liadara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe ne lipali Deo, "Ya do ddhei nga Yakub, tapulara do paddhu nga Esau." **9:14** Ne nga ke ki kewahho ri di pa awe nadhe? Ta do bibhi hebakka ke Deo? Do bahara tatu ta do dho bibhi hebhakka Deo! **9:15** Rowi do lii Deo pa Musa, "Do ta pedhelo ri Ya ne lua ruba Ya pa ddau do ddhei ri Ya, pa ddau do ddhei Ya ta pedhelo ne lua hajha nga ddhei Ya." **9:16** Hakku ne lii happo Deo do naanne adho do

jhalli pa lua pemoko-anni ddau raiwawa ta hamme, kiadho pa lua petadi ddau raiwawa, tapulara do jhalli pa lua woie penge nga danni ade Deo we penaja nga ddau do pidhi ri No he. **9:17** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Do lii Deo pa duae Mesir ne, 'Pejadhi au ri Ya ta duea tu hahhi lua pedabbho do nadhe we, mita ie ke pelake jhara au, ta pedhelo ke ri Ya ne kuaha Ya, jhe ta pejha'e-pewedo ke ne ngara Ya ta ngara do keto-kelodo pa hari hewue raiwawa.' " **9:18** Hakku pedhelo ri Deo ne lua hajha nga ddhei No pa heddau ddau, kinga do ddhei ko Deo ta tao mina harre. Jhe ne do pejadhi heddau ddau ta kattu wowa du, ki do ddhei ke Deo ta mina harre. **9:19** Nah, Tuahhu do medae ta lii pa ya, "Kido mina harre ma, ta nga Deo hakku pee ko ma nga wie hala pa ddau raiwawa? Ta do adho ke ta do dho bhule ke heddau he do nara ta labbe ne lua ddhei Deo?" **9:20** Tapulara, Tuahhu! Tuahhu he ddau ddau raiwawa we. Jhe ie dho Tuahhu ta bhani ta pebhale nga Deo! Ie marra poo bhunga ta kebhali pa mone tao no ne, "Tanga au hakku tao ya dhe ta mina hedhe?" **9:21** Ta do adho ke ne ddau mone tao poo bhunga ne do nga higa ta jhagge ngati worai-arru ne, e'e ne pedute ne lua ddhei ade no miha? Ngati hekewore-arru, ddau do napoanne do nga higa ta tao dhue worawwu poo bhunga: hewue do woie, jhe hewue ri do dho lohe ne woie. **9:22** Mina harre lema ke nga ne nga ne do tao ri Deo. Ki pedabbo ke ri No ta gole kebhalle-alle ne bubu dhara No nga ta pengadde ne lua higa nga kuaha No. Maji lema ta mina harre do merai nge nga dhara No penaja nga ro do jhamma ta wolo taga tari do pebube ri ro ne dhara No. **9:23** Deo lema do nga lua pepedabbho tu ta pedhelo ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do mina harre ne worawwu re'a nga lale do dhute to hegabbhe tu di do hajha do ddhei No. Do alla ke di pepemoko ri No tu ta hamme ta henate ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do naanne. **9:24** Di ke hedhe ne do alla pepedoa ri No, adho ta wa ta ngati do Yahudi we, tapulara ngati ddau rai-ddau rai he lema. **9:25** Rowi pa dhara buku Nabi Hosea, do lii Deo, "Ddau-ddau do adho do annu-niki Ya, do medae ta pali ta 'Annu-niki Ya'. Ddau rai do adho do hajha do ddhei Ya, do medae ta pali ri Ya ta 'Ddau hajha-ddau ddhei Ya.' **9:26** Jhe pa era pa mii do lii pa ddau, 'Mu adho annu-niki Ya.' pa anne, ne ddau-ddau do era pa era do naanne do ta

pali ta ana-ana Deo do muri." **9:27** Do dhai kejarre ne lii Nabi Yesaya jhara lua do Israel, "Maji lema do Israel ne ae do mii wolahalae pa tabbi dahi, wata hudi we ne do medae ta helama; **9:28** rowi do medae ta pebunu ri Muri ne lua wolo ri Muri penaja nga hari-hari ihi raiwawa." **9:29** Do lii lema Yesaya mina hedhe, "Kita do adho he do hani ri Deo do Mone Kerihi Wiki Higa ne, ne kolo loro tu di, do bhara tatu alla ke di hari-hari pejadhi mii Sodom nga Gomora." **9:30** Hakku ki kewahho ke do mina hedhe ke: Ddau rai-ddau rai do wala ngati do Yahudi he, adho ro do petadi mita ie ne lua pedu ro nga Deo ta jadhi ta ie bhale wari. Tapulara taga tari do parahajha ro, moko ta peie bhale wari ke ri Deo ne lua pedu ro nga No. **9:31** Wala ri ngati naanne, ddau-ddau do Yahudi do pee nga petadi ta pedute ne uku ne mita ie ne lua pedu ro nga Deo ta jadhi ta ie bhale wari. Tapulara ju ta do dho nara we ri ro ta kajhedhae. **9:32** Ta nga hakku do nara ri ro ta kajhe-dhae? Rowi do adho ri ro do jhagge nga loro jhara parahajha pa Deo, wata ke ri lua petadi ro he we miha. Moko ta keloli ke ro pa "Wowadu kedune ku'u ne." **9:33** Jhara lua wowadu do naanne pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Heleo ko we ne nadhe: Pa Sion do alle ke ri Ya pepejaddhe hewue wowadu do medae ta pekedne ddau; hewue wowadu do worena do medae ta pekeloli ddau. Tapulara ddau do parahajha pa No adho do medae ta happo nge -- ta happo dhara."

10:1 Tuahhu-tuahhu! Do ito nao-ai ke ri ya, mita ie le ta pehelama ne ddau-rai ya. Jhe do tarra-tarra ke ya ne hebhajha tu ro pa Deo. **10:2** Bhani ya ta lii ta do tarra-tarra ro ne ddhei ta pewawa-anni pa Deo. Tapulara ne lua petadi ro do naanne adho do jhalli pa lua tada do ngati Deo ne. **10:3** Toi dho ri ro mina mii ne loro jhara do tao ri Deo tu ta peie bhale wari ne lua pedu ddau raiwawa nga No. Jhe taga tari do ddhei ro ta pedute ne loro jhara do pejhujhe ri Deo pa ro. **10:4** Uku aigama ne do petobe ke ri Kristus. Hakku na du we do parahajha pa Kristus, ne lua pedu nga Deo do jadhi ke ta ie bhale wari. **10:5** Do bhuke ri Musa ta do ne ddau do peie bhale wari nga Deo do jhalli pa uku aigama ddau napoanne do medae ta muri mada taga tari do pedute ri no ne uku aigama ne. **10:6** Tapulara jhara

lua peie ddau nga Deo, do jhalli pa parahajha pa Deo, ane Buku Lidara-Likewahhu Deo do mina hedhe, "Tenge dho mu ta lii pa dhara ade mu, 'Nadu ke ne do medae ta ha'e la era do mmau do megala?' (ne pedabbho ne ta la aggo Kristus pepure), **10:7** kiadho, 'Nadu ke ne do medae ta puru la dhara rae ddau do made?' (Ne pedabbho ne la dhede Kristus ta peha'e ngati lua made mada ne)." **10:8** Ne pedabbho ne mina hedhe, "Ne lii do ngati Deo ne do dhai hedharra ke mu, pa ubha mu ke nga pa dhara ade mu ke." Naanne ke ne lii do pepeke ri jhi ne; lii ta do jhamma ddau ta parahajha. **10:9** Rowi kinga do ketarra ke ri ubha tuahhu he ta do "Yesus, No ke ne Muri" jhe do parahajha ke tauhhu he pa dhara ade mu ta do alle ke ri Deo pepemure Yesus ngati dhara made mada, moko tuahhu he do madae ke ta helama. **10:10** Rowi ri ade ke ddau ne parahajha, hakku nara no ta hamme ri Deo mii ddau do peie nga Deo. Jhe ri ubha ddau ne mengaku hakku nara no ta pehelame. **10:11** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Ddau do parahajha adho do medae ta pehedue ne ade no." **10:12** Napoanne jadhi tu hari-hari ddau, rowi do adho do era ne lua pewala ne pa telora do telora do Yahudi nga ddau-ddau do wala rai he. Deo do heddau ne, do Muri ri hari-hari ddau. No ke do wie lua tarro ie nga menyaro mangngi do mina harre ne worawwu re'a nga lale ne pa hari-hari ddau, do mii lua ruba dhara ngati No. **10:13** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Hari-hari ddau do peko-peka pa Muri, do medae ta helama." **10:14** Tapulara mina mii ddau ne nara ta peko-peka pa Muri ki adho dae ro do rangngi ne jhara lua No? Mina harre lema mina mii ne nara ta rangnge ne jhara lua Muri ki do adho do era ne do pepika? **10:15** Jhe mina mii ddau ne nara ta pepeke ne lii do naanne kiadho do pepu ro? Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Dhai tarra ne woie ne lua dakka ddau-ddau do aggo ne lilole ne Li Hagma Dhara do ngati Muri ne!" **10:16** Tapulara adho ta hari-hari ddau ne do ta hamme ne Li Hagma Dhara ne. Rowi do lii ma Yesaya, "Muri, nadu ke we ne do ta parahajha pa lilole jhi?" **10:17** Ri do naanne ne ke ne nara ddau ta parahajha taga tari do era ne ddau do pepeke ne jhara lua Kristus. **10:18** Tapulara ta kebhali ko ri ya: Do tarra ke ro ta do dho rangngi dae ne lii do naanne? Bhara tatu do alla ke! Rowi

pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Ne lii ro do jhala-talo-rai ke pa hari hewue raiwawa, ne lipedai-lipedai ro do dhai ke la hari-hari kebhihu raiwawa." **10:19** Ta kebhalo ri ko ya: Ta do dho toi dae ke ri do Israel? Hane ko ne li kebhalo do nadhe pe bhale uru jhara ri Musa. Ane Musa, "Mina hedhe ke ne lii Deo, 'Do medae ke ta tao pepana ne ade mu ri ya penaja nga hewue ddau-rai do wala do adho annu-niki Ya jhe do medae ri Ya ta pebubu ne dhara mu penaja nga hewue ddau rai do bhodho.'" **10:20** Rihi bhani ri ko Yesaya ne lii ri. Ne lii no, "Mina hedhe ke ne lii Deo, 'Ne ddau-ddau do dho kale Ya, alla ke pepeabu nga Ya; jhe pengaddi-anni Ya pa ro do dho pekerrei-kebhalo jhara lua Ya.'" **10:21** Tapulara jhara lua do Israel, ane Yesaya, "Mina hedhe ke ne lii Deo, 'He lodho-rai balla-bilu pee ri Ya nga pedhule ne ruwai Ya pa hekejie ddau rai do keti-ketinga nga adho do era nga lua pedhanno.'" "

11:1 Ta kebhalo ri ko ya: Do alla ke pehora ri Deo ne annu-niki No miha? Bhara tatu ta adho! Ya le miha heddao do Israel kolo loro Abraham nga ti huhu Benyamin. **11:2** Adho! Hora dho ri Deo ne annu-niki No do alla pepidhi ri No rai ti petari rai. Do toi ke ri tuahhu-tuahhu he ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, ta lii ke Elia, **11:3** "Muri, alla ke pepemade ne nabi-nabi Muri he, ri ddau-ddau he, jhe ne dheadhea tunu-menahu tu Au he alla ke pepeapa. Ne ya heke miha ne do hiha, jhe he ke ro le do ddhei ta pemade Ya." **11:4** Ne nga ke ne libhale Deo pa Elia? Bhale ri Deo, "He ke ri Ya do hani do pidu tabbha ddau tu ngi'u Ya miha. Adho dae ro do ngaddi ta wie hu nga mejura pa Baal." **11:5** Mina harre lema pa dhara awe nadhe: He ko hekewolo-iki ne ddau do alla pepidhi ri Deo pedutu nga lua ruba dhara No. **11:6** Ne pidhi ro ri Deo adho pedutu nga wui ai wui ai tao ro tapulara pedute nga lua ruba dhara Deo Miha. Rowi kinga ne lua pidhi Deo do naanne do pedutu nga wui-ai wui-tao ddau raiwawa, moko ne lua ruba dhara Deo ne adho ke lua ruba dhara do petu ri. **11:7** Hakku mina mii ke? Abo dho ri do Israel ne nga ne do kale ri ro ne. Ne do nara titu wata ke hekewolo-iki we ngati ddau-ddau do alla pepidhi ri Deo. Ne do wala he hari-hari do keti-ketinga penaja nga lipedoa Deo. **11:8** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu

Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Alla ke petao ri Deo ne ade nga penge ro ta jadhi bhodho, jhe do lohe ma awe do nadhe, ne namada ro nara dho ke ta heleo, nga do hoe ke ne wodilu ro." **11:9** Do lii lema Daud, "Hani we ne lai ala-lai ala do tao ri ro he ta jadhi hii tu ro miha, nga jadhi mii ro'a tu ro, era bunu ro jhe mae-tebho ttei! **11:10** Hani we ne namada ro pekerabba mita ie ro ta do dho ngaddi ne nga-nga, jhe hani we ro pebuku lohe la lodho do nami-mii ne." **11:11** Ta kebhalo ri ko ya: Ta dhai ta bunu ne do Yahudi he, hakku jadhi mina harre mita ie ke ro ta mae tebho ttei? Adho tu-tu mina harre! Tapulara taga tari do nga lubhu harro nga menyilu ro, moko ddau rai do wala ri ne do nara ne lua helama ne, hakku taga tari do mina harre ke, ta pana dhara ke ne do Yahudi he penaja nga ddau rai do wala do na harre. **11:12** Taga tari do Yahudi do nga hala jhe do dho pedute ne lua ddhei Deo, moko ddau rai do wala he ne do nara lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati Deo. Mina mii ri ko kita do ie bhale wari ke ne lua pedu do Yahudi he nga Deo; do bhara tatu ke ta do rihi ae ri ko ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do medae ta wie ri Deo! **11:13** Tapulara pa awe nadhe ie ko ya ta pedai lii nga Tuahhu-tuahhu do adho do Yahudi he! Mina hedhe ke ne tui, ya mii heddu tu ddau rai do wala do adho do Yahudi, do dhai takke pekerihe ri ya ne tenge ya do nadhe. **11:14** Ne henao ri ya ta pedubhe ne lua pana ade pa ddau rai ya miha, mita ri loro jhara do napoanne, haghe ti telora ro nara ri ta arri ne kattu he. **11:15** Rowi do nyakka ke ro ri Deo, moko ne lua pedu raiwawa nga Deo do jadhi ke ta ie bhale wari; rihi-rihi ri ko kita do hammi ro ri Deo. Bhara tatu ne lai do napoanne hela'u lema ke mii ddau do made jhe muri bhale wari. **11:16** Kinga hekedalli roti do petari ne do alle ke pewie pa Deo, napoanne ne pa petu ne do wie ke hari-hari ne roti do naanne pa Deo lema. Jhe ki ne amo ngati hekepue ajhu do unu ke ri Deo, moko ne pa petu ne kelai-kejanga he do unu le ri Deo. **11:17** Haghe ngati kejanga-kejanga kepue zaitun -- do Yahudi he ke -- alla ke peatta pehappo. Jhe pa era atta do na harre alla ke pepe-dhama ri kejanga zaitun addu, Tuahhu ke he do adho do Yahudi he. Hakku pedhama tuahhu-tuahhu pa anne, mita ie ke ta nara Tuahhu he ta henata le ne hari-hari do ie ngati muri mada pa dhara lua pedu nga Deo ngati ddau-ddau do Yahudi he. **11:18** Rowi do mina harre

ke bhole pehewa'u we ri mu, ro ne do alla peatta he mii kejanga do na harre. Do jhamma ke ri mu ta henge ta do mu kejanga he we. Jhe adho kejanga pa amo, tapulara amo ne do wie nga'a pa ke janga. **11:19** Tapulara do medae ta lii Tuahhu he, "Petu, hakku atta ne kejanga-kejanga do na harre, mita nara ke ya ta dhame pa kepue pe era kejanga do alla peatta do na harre!" **11:20** Tarra, do petu ta mina harre. Tapulara, hakku hora ro taga tari do dho parahajha ro, jhe bhale ma Tuahhu he hakku hammi taga tari do parahajha ke. Ri do mina harre ke bhole wue-anni Tuahhu he ri lai do napoanne, ne do woie ne Tuahhu he do jhamma ke ta meda'u. **11:21** Rowi kita do adho he ta ri ruba dhara Deo ta hora ne do Yahudi he mii kejanga-kejanga do petu he, bhole penge ri mu, ta do ta hajha liko No tu ta hora Tuahhu he! **11:22** Hakku pa lai do nadhe ke ne ngadde ri di mina mii ne dhai woie Deo jhe mina harre lema ne hekoto No. Do hekoto No penaja nga ddau do tao lubhu harro nga menyilu, tapulara do dhai ie No penaja nga Tuahhu -- hadhi we Tuahhu do pee nga muri mada ngati lua ruba dhara No. Kiadho, moko Tuahhu lema do medae ta hore. **11:23** Jhe jhara ddau-ddau do Yahudi he, kinga pengaha ro ngati muri mada do dho parahajha, moko do medae ro ta hammi bhale wari; rowi Deo do nga higa ta hammi bhale wari ro. **11:24** Tuahhu do adho do ngati do Yahudi do dho hala ke mii kejanga zaitun addu he. Nah, ki Tuahhu, ki do pelawa ke nga wue Tuahhu ne, nara ta pedhamme pa kepue zaitun do petu ne, mina mii ri ko do Yahudi do pehakko nga kejanga-kejanga ngati kepue zaitun do petu ne. Do bhara ta do rihi memudhe ri ko tu Deo ta pebhale ro la kepue ro miha. **11:25** Tuahhu-tuahhu! Ne hena ri ya pa tuahhu-tuahhu he, bhole penge ri mu ta do ne ngi'u mu do dhai toi ke hari-hari lai. Rowi do era heworawwu lai do ddhei Deo, tapulara do dho toi dae ri ddau. Jhe ne pa ddhei ya do ie ta toi ri mu; nadhe ke: Haghe ngati do Yahudi he do pee ma nga keti-ketinga tapulara ne wue muri mada ro do mina harre wata ke lohe la awe ki dhai ke ta tobo ne ae ddau-ddau do adho do Yahudi do dakka la nga Deo. **11:26** Mina harre ke hari-hari do Yahudi do medae ta helama. Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Ne Duae Mone-ma'i Mone-golo ne do medae ta dakka ngati Sion, do ta pehai-pehuba ke ri No hari-hari lua apa nga kerewe ngati kolo

loro Yakub. **11:27** Do medae ke ri Ya ta dare ne lipejaji do nadhe nga ro pa awe pehai-pehuba ri Ya ne lubhu harro nga menyilu ro." **11:28** Taga tari do dho wae ne do Yahudi he ta hamme ta henate ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne, moko do ta jadhi ke ro ta ihi muhu-ihlawa ngati Deo, jhe ri lai do napoanne ke do ta jadhi ke ta hahhi lua mangngi tu Tuahhu-tuahhu he do adho do Yahudi. Tapulara taga tari lua pidhi Deo, moko pee ma Deo ta hajha ta ddhei nga do Yahudi he taga tari ama-appu ro. **11:29** Rowi kinga pidhi ke ddau ri Deo, jhe wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne pa ro, ngaddi dho ta happe wari ri Deo ne nga ne do alle petao ri No. **11:30** Pa uru he, Tuahhu he, adho lema do pedhanno nga Deo. Tapulara pa dhara awe nadhe, alle ke pepeteleo ri Deo ta do balla kattu ke mu nga hala nga ludhu, taga tari do dho pedhanno ke ne do Yahudi he nga Deo. **11:31** Mina harre lema ke nga do Yahudi he Pa awe nadhe pedhanno de dho ke ro nga Deo, mijhi ta peteleo ke pa mu ta do balla kattu ke mu ngati hala nga ludu mu. Tapulara do medae lema ro hine ta peballa kattu ngati hala nga ludu ro. **11:32** Rowi do alla ke ro pehani rowi Deo hari-hari ddau pa raiwawa do nadhe la dha'i pereda lua keti-ketinga, mita na ra ri No ta pedhelo ne lua hajha nga ddhei No pa ro hari-hari. **11:33** Do dhai rihi ngati ihi tarra ne lua kaja nga kete'e Deo! Do dhai ketutu tarra ne lua uku nga mmau dhara No! Ri nadu ke do nara ta kanynye ne lihappo lihappo No? Ri nadu ke ne do nara ta toi ta mina mii ne loro jhara lua jhagga No? **11:34** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Nadu ke ne do nara ta toi ne lua penge Muri? Nadu ke ne do nara ta takka lii pa No? **11:35** Nadu ke ne do ngaddi ta wie nenga-nga pa Muri hakku nara no ta pedhuki ne nga ne do bhale ri No?" **11:36** Deo ke ne do Mone peera hari-hari. Hari-hari do ngati Deo, jhe do ta tu no ke. Lua dhida nga kelodo wata ke tu No we lohe la lodho do nami-mii ne! Amin.

12:1 Tuahhu-tuahhu! Do dhai woie tarra Deo penaja nga di. Ri do mina harre ke hakku do dhai tarra ya ne meggai pa mu, mita ie ta jhole ne ngi'u mu mii hahhi bhara tunu menahu do muri do petone ta tu Deo we. Nga do pemengallo dhara Deo. Do mina harre ne jhamma ne lua wie hu nga

mejura mu. **12:2** Bhole pedutu ri mu ne lua-lua raiwawa dhe. Hane we pebhare-periho ri Deo ne ngi'u mu pejadhi ta do wowiu, mita nara mu ta bhari-anni. Jhe nga loro jhara do mina harre ke ne nara ta toi ri mu ne lua ddhei Deo -- ne nga ne do woie ne, nga do pemengallo dhara No nga do kemolo. **12:3** Do alle ke pe wie ri Deo ne lua ruba dhara No pa ya. Ri do mina harre ke hakku ta takka lii ke ya pa Tuahhu he hari-hari; Bhole penge ri mu ne ngi'u mu ta do rihi dhida ngati do jhamma ne. Ne do jhamma ne, ta ege ri mu ne jhara lua ngi'u mu nga wawa nge danni ade, heddau-heddau ege ne ngi'u no pedute nga do dhae ri no, mina mii ne do wie ri Deo taga tari do parahajha ke mu pa No, pa Yesus. **12:4** Pa ngi'u di do ae ne nalu-nalu. Hahhi-hahhi na lu do nga tengge no ma miha-miha. **12:5** Mina harre lema nga di. Maji lema di hari-hari ta do ae, tapulara pee ma di ta do jadhi ta hahhi ngi'u we rowi do heujhu-headde ke di nga kristus. Di lema heddau nga heddau do pedu, mii nalu-nalu ngati hahhi ngi'u ne we. **12:6** Di heddau-heddau do nga tengge do pewala-wala. Ne tengge-tengge do na harre do wie ri Deo pa di pedutu nga lua ruba dhara No. Rowi do mina harre ke do jhamma ke ri di ta pake ne tengge-tengge do na harre. Ddau do nga tengge ta la pepeke ne lii do ngati Deo ne, do jhamma ke no ta la pepeke ne lii do naanne, pedute nga do mina mii ne do dhae ri no. **12:7** Ddau do nga tengge ta ruba dhara nga ddau do wala, do jhamma ke ta tarra-tarra ne ruba dhara nga ddau do wala. Ddau do nga tengge ta ajha ddau, do jhamma ta ajha ddau nga petarra-tarra. **12:8** Ddau do nga tengge ta pedidi ddau mita keharru-kelidu do jhamma ke ta pedidi nga petu-petarra ddau do wala. Ddau do nga tengge ta wie ne do unu ri no pa ddau do wala, do jhamma ke ta tao ri no nga ade do pudi. Ddau do nga tengge ta bhau-bhata ddau, do jhamma ke no ta bhau-bhata ddau nga petarra-tarra. Ddau do nga tengge ta ruba nga ddau do wala, do jhamma ke ri no nga mengallu nge nga kehaka dhara. **12:9** Hajha-ddhei we nga ade do petu-petarra, bhole ta pa kuri ubha he we. Paddhu we nga do apa do kedhaha, jhe parro we ne nga ne do woie ne. **12:10** Do jhamma ke Tuahhu-tuahhu he ta pehajha-peddhei heddau penyaja nga heddau, mina harre ne worawwu penau-penadhe mii do petuahhu he pa dhara hewue ammunga kemali, jhe pehedone we ne uru jhara nepelango hedau ri

heddau. **12:11** Mappe nga mejhanni we pa dhara lua jhagga mu. Bhole pemala-mala-anni. Jhagga we tu Muri nga lua kedi-keparru ngati Henga Deo. **12:12** Do jhamma ke Tuahhu ta henao pa Deo we nga mengallu nga kehaka dhara, makka tee makka wangnge pa dhara lua hedui-herui, jhe halla-anni we pa dhara lua hebhajha. **12:13** Ruba we dhara ta heleo le ne muri mada do Herani do wala he, jhe hammi we ne Tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he la dhara ammu nga kemali mu, nga mengallu nge nga keheka dhara, maji lema ta do dho tada dae ri mu. **12:14** Ami we pa Deo mita ie ri Deo ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi pa ddau do tao apa penaja nga tuahhu. Ne woie ne, ami we pa Deo ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu ro do tao apa he, bhole ami ta wie ne lua unu-kolo-taddhu. **12:15** Mengallu nge nga kehaka dhara we hela'u-la'u nga ddau-ddau do mengallu dhara, jhe tangi we hela'u-la'u nga ddau-ddau do era pa dhara tangi. **12:16** Muri mada we mu nga penau-penadhe-ie heddau nga heddau. Bhole ddhei ta dhida ade, tapulara pehela'u we ri mu ne ngi'u mu nga ddau do wawa ne muri mada ro. Bhole ege ri mu ne ngi'u mu ta do rihi i'a ngati do mina mii ne do petu ne. **12:17** Kinga tao apa ddau pa mu, bhole wae ta bhale ri lua tao apa. Tao we ne ege ta do woie ri hari-hari ddau. **12:18** Ngati mu miha, la'a-rui we mu nga petu petarra ta muri mada nga penau-penadhe-ie nga hari-hari ddau. **12:19** Wo Tuahhu-tuahhu ya! Bhole pebhale tu-tu lua takka nui, hane we no pebhali ri Deo ma. Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, era do hure do bhuke, "Ya ne mone pebhale ne. Do medae ta wolo ri ya, ane Muri." **12:20** Rihi ie mu, kinge menganga ne ihi muhu-ihi lawa mu, wie no nga'a, kinga hae koko no wie no penguinu. Rowi ri wui-ai mu do mina harre, do medae ke no ta mekae dhara ri au. **12:21** Bhole hane we ngi'u mu pejharra ri do apa, tapulara do jhamma ke ta pejharra ri mu ne do ne ri lua tao ie.

13:1 Nadu we do jhamma ta pewawa-anni pa mone pereda, rowi bhule dho mone pereda do dho hammi higa nga pereda ngati Deo. Jhe mone pereda do era pa awe nadhe, ne pekako ri ro ne lua pereda ro ngati lipereda Deo. **13:2** Ri do mina harre ke ddau do pelawa nga mone pereda hela'u lema nga pelawa nga pelawa nga ne nga do alle pepetakke ri Deo.

Jhe ne ddau do tao mina harre do medae ta hammi lua wolo. **13:3** Rowi, ddau do tao lai do woie adho do tenge ta meda'u penaja nga mone pereda. Wata ke ddau do tao do woapa we do jhamma ta meda'u. Kinga ddhei Tuahhu mita ie ta do dho era ne lua meda'u penaja mone pereda, do jhamma ke Tuahhu ta tao do woie, moko do medae ta puji Tuahhu. **13:4** Rowi mone pereda naannu Deo do jhagga tu lua ie mu. Tapulara kinga tao tu ahhu do woapa do jhamma tarra ma ke Tuahhu ta meda'u penaja nga mone pereda, rowi parahuma dho mone pereda ne era nga kuaha tu ta wolo ddau. Mone pereda naannu Deo, do mone pebunu wolo do ngati Deo pa ddau-ddau do tao apa. **13:5** Rowi do mina harre ke do jhamma ke Tuahhu ta pewawa-anni pa mone pereda adho ke taga tari do dho wae ta wole he we, tapulara lema taga tari lii ade nga penge mu miha. **13:6** Naanne lema ke ne era jhalli hakku tu Tuahhu ta ma'i bhea, rowi mone pereda ddau mone kako kaddhi pa Deo ta pekako ne tenge do petone do nadhe. **13:7** Hakku ma'i we pa mone pereda ne do jhamma ta ma'i ri Tuahhu. Ma'i we bhea ki do jhamma tuahhu ta ma'i bhea, nga ma'i we ihirai pa ddau do jhamma ta ma'i ihirai. Takka we pa dhara kire pa ro do jhamma ta takka pa dhara kire, wie hu pa ro do jhamma ta wie hu. **13:8** Bhole ddhei ta pekallu ie ta ne nga we, jhe ie ta pa nadu we, titu wata ki pekallu lua pehajha-peddhei we heddau penaja nga heddau. Rowi ddau do pe ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga, do petobe ke hari-hari uku Musa. **13:9** Rowi uku aigama Yahudi do nadhe ke: Bhole kenyo-langa-huka, bhole pemade ddau, bhole loi-bhole mena'o, bhole ddhei ta unu ne nga ne do unu ri ddau do wala hari-hari na poaharre hela'u-la'u nga uku-uku do wala he do alla ke peke wahho ta jadhi ta hahhi uku we, jhe do nadhe ke, "Hajha ddhei we au nga ddau nga ddau ihi-anga, mii ddhei nga ngi'u au le miha." **13:10** Ddau do ddhei nga ddau do wala, adho ke no do medae ta tao do woapa penaja nga ddau do naanne. Hakku ddau do hajha-do ddhei nga nga ddau nga ddau ihi-anga do petobe ke ri no hari-hari uku aigama. **13:11** Do wala ri ngati hari-hari do na harre do naharre do toi ke ri mu ta do ne awe do nadhe, awe tu mu ke ta kaddhi ngati era bba'i. Rowi pa dhara awe nadhe do rihi hedharra ke ne awe tu ta pehelama di ngati awe do ta itu he ko di ta parahajha he. **13:12** Anni-maddha do umu ke ta ludu,

jhe do medae ke ta anni lodho. Hakku, do ie ke di ta pengaha ngati tao ne wui-ai wui-tao do dowoapa he. Do jhamma ke ri di ta pemoke ne ngi'u di ri rakka teleo ne. **13:13** Do jhamma ke ri di ta jhagga ne lai-lai do woie ne mii tima ta jhagga ri ddau pa awe anni-lodho; bhole ddhei ddhei ta tao lai-ala do rihi ngati rupe hakku, kiadho ta nginu mawo. Bhole lila-lau pagga-biri, kiadho ta tao wui-ai do pemekae dhara ddau. Bhole pehala, kiadho pana dhara. **13:14** Hane we Muri di Yesus Kristus ne do petatu ne nga ne do jhamma ta tao ri mu. Jhe bhole pedutu ne telia ddau raiwawa do nga lubhu harro nga menyilu tu ta petobe ne lua ddhei do rihi ngati rupehakku ne we.

14:1 Ddau do dho ketarra dae pa ne do parahajha ri no, do jhamma ke ta hammi nga woie pa telora Tuahhu-tuahhu he. Bhole pebhata nga no jhara lua tada no he. **14:2** Do era ddau nga lua tada ta do ie no ta nga'a nenga we. Tapulara do era lema ddau do wala do keloe ne lua ketarra no pa dhara ade no; ne pa penge no ne do jhamma ta nga'a ri no wata ke ruhajho he we. **14:3** Ddau do ie ta nga'a ne nga we, bhole penge ta do wawa ne ddau do nga'a bhara nga'a do ta jhujhe ko, jhe mina harre lema ddau do nga'a bhara nga'a do ta jhujhe ko bhole lii ta do hala pa ddau do nga'a ne we, rowi do alle ke no pehamme ri Deo. **14:4** Nadu ke we Tuahhu ta happo hala annu ddau do wala? Ta mina-mina mii ko ne naannu do naanne, ne tue ngaa titu no, napoanne pa dhara wolaabba muri no. Jhe tarra ne naannu do naanne do medae ta titu halla-anni rowi ri Muri do nara ta petito no ta titu halla-anni. **14:5** Era ddau do ege helodho do rihi ngati lodho-lodho do wala he, jhe ddau do wala ri do ege ta do hela'u we hari-hari ne lodho he. Rido mina harre ke hani we ro heddau-heddau, pepetato ne lua tada ro miha. **14:6** Ddau do pekerihe ne lodho do helodho ne, ddau napoanne do tao tu ta pekerihe Muri ma. Ddau do nga'a ne nga we, ne do tao ri no do mina harre tu ta pekerihe Muri ma, rowi do peha'e ke No kolo lii ie-ae pa Deo taga tari bhara nga'a do napoharre. Mina harre lema ne ddau do nga'a bhara nga'a do ta jhujhe ko, ddau do napoharre lema do takke pekerihe Muri ma, nga do peha'e kolo lii ie-ae pa Deo lema. **14:7** Bhule dho heddau he ti telora di, do muri mada tu ngi'u no

miha jhe bhule dho heddau he do made tu ngi'u no we miha. **14:8** Kinga muri mada di muri mada di tu Muri. Jhe kinga made di, made di tu Muri ma. Hakku ie ta mu ri mada ie ta made mada, di hedhe do ri Muri ke. **14:9** Alla ke Kristus pemade jhe muri bhale wari. Ri do mina harre ke, hakku jadhi ke No ta Muri tu ddau ddau do muri nga mina harre tu ddau-ddau do alla pemade. **14:10** Hakku Tuahhu-tuahhu! Tu ta nga ke hakku lii ta do hala pa tuahhu mu do hela'u lua manno nga kaho he? Jhe tu ta nga ke hakku pewawe no ri Tuahhu? Di hari-hari do me dae ta penaja nga Deo tu ta happo ne hala di. **14:11** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Do petarra-tarra," ane ane Muri, "heddau-heddau do medae ta wie hu nga mejura pa hedhapa Ya; jhe nadu we do medae ta mengaku ta do Ya ke ne Deo ne." **14:12** Hakku di heddau-heddau do medae ta titu pa hedhapa Deo tu ta wie ne li bhale penaja nga hari-hari wui-ai wui-tao di penaja nga Deo. **14:13** Rowi do mina harre ke, bhole wie we hala heddau pa heddau. Ne woie ne mu ta la'a rui we mita do dho tao mu hahhi lai he do nara ta pebune ne tuahhu mu do hela'u lua manno nga kaho he nga mu ta mejodho ri ne ade ro, jhe tao ro lubhu harro nga menyilu. **14:14** Taga tari do heujhu ke ya nga Muri Yesus, mo ko do parahajha tarra ke ya ta do bhule dho ke hahhi he do rue do taru, tapulara ne lai do napoanne do rue do taru tu heddau-ddau we ki do ege ke ri no ta do rue do taru ko. **14:15** Tapulara, kiri taga tari ne nga ne do nga'e ri Tuahhu ne, jhe do pepaddhe ne ade heddau tuahhu do hela'u lua manno nga kaho, moko adho ke Tuahhu do tao nga do jhalli pa dhara lua pehajha-peddhei ne. Kinga alla ke Kristus pemade tu heddau ddau, bhole hane ri we ne ddau do napoanne pepeape ri bhara do nga'e ri Tuahhu ne. **14:16** Rowi do mina harre ke bhole hane we ne do woie ri ddau do wala. **14:17** Rowi ki do pereda ke ri Deo, ne muri mada heddau ddau, ne nga ne do ie ta nga'a ki adho ta ngino ri no, jadhi dho ke ta do kerihi ri ne na harre. Ne do kerihi ne nadhe ke, ddau do naanne do pedute ke lua ddhei Deo, do ta narro ta lake ke ri no ne lua ketanna ade nga do ta hamme-ta henate ke ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do wie ri Henga Deo ne. **14:18** Ddau do pemoke Kristus nga loro jhara do mina harre, ddau do na poanne ke do pemengallo dhara Deo, nga do peera nga kebhue ri ddau do wala. **14:19** Rowi do naanne ke

ne lua pedabbho di do jhamma ke ta loro-loro tu lai-lai do ta pedubhe ne lua panau-penadhe-ie nga do ta perui heddau nga heddau. **14:20** Bhole we taga tari lua bhara nga'a, ne peape ne nga ne do alle pejhagge ri Deo. Hari-hari bhara nga'a do le we ta nga'a, tapulara ki ri ne nga ne do nga'e ri Tuahhu do pebunu ddau do wala la dhara lubhu harro nga menyilu, moko do hala ke Tuahhu. **14:21** Rihi ie tuahhu ta bhole nga'a hedhai kiadho ta nginu ago kiadho ta lai ne nga we, ki ri lai do mina harre do pebune heddau tuahhu do hela'u lua manno nga kaho ta riju la dhara lubhu harro nga menyilu. **14:22** Hane we ne nga ne do parahajha ri Tuahhu ne ta jhagge pa hedhapa Deo we, tu Tuahhu we miha. Ddau do dho bhule nga era jhalli tu ta toi ta do hala penaja nga ne nga ne do ege ri no ta do petu ne, ddau do napoanne ddau do tobo ri lua mengallu nge nga kehaka dhara. **14:23** Tapulara ddau do keba'a-kepapi ta nga'a ie ta ne nga we, jhe pa leto ri jhe nga'a ne bhara nga'a do naanne do ta hala ke ri Deo; rowi ddau napoanne adho do tao pedute nga lua ketarra ade no jhara lai ne nga do petu nga do hala. Jhe ne nga we ne do jhagge nga do dho bhule lua ketarra pa dhara ade, napoanne do ta jadhi lubhu harro nga menyilu.

15:1 Di ne do ketarra tarra he pa ne nga ne do parahajha ri di, do jhamma ke ta makka tee penaja nga lua pelabba-anni-lua pelabba-anni ddau do keloe ne lua katarra ade ro. Bhole ddhei we di ta pemengallo ne ade di we miha. **15:2** Ne do woie ne, di heddau-heddau do jhamma ke ta pemengallu ne dhara tuahhu-tuahhu di he, tu lua ie ro, mita ju rui ne lua ketarra ade ro. **15:3** Rowi Kristus lema, ngaddi dho ta penege ne lau mengallu dhara No miha. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke mina hedhe, "Hari-hari lua kara nga menihi pa mu he, do alla ke pelakka pa ya." **15:4** Hari-hari ne do era do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu deo, tu ta ajha ta pedidi di ke. Rowi ne liajha do hamme ri di ngati dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo ne do ta pejadhi di ke ta makka tee nga wangnge, nga ta perui di, hakku nara di ta henao pa Deo. **15:5** Ki ie mudhe he Deo mone wie lua makka tee nga lua hale dhara ne pa ddau raiwawa, ta rabha-ta dharru mu, tu ta muri mada nga hewue nge danni ade, pedute nga telia nga tuladha Kristus Yesus. **15:6** Nga hewue nge

danni ade Tuahhu he hari-hari, hela'u-la'u nara ta wue waje Deo, Ama ri Muri di Yesus Kristus. **15:7** Rowi do mina harre ke do jhamma ke Tuahhu-tuahhu he ta hammi heddau ri heddau nga mengallu nge nga kehaka dhara, hela'u lema mii Kristus ne hammi tuahhu he tu ta pekelode Deo. **15:8** Rowi, henge we, Kristus do alla ke pepemoko do Yahudi tu ta peteleo, ta Deo do henarru ta petobe ne lijaji-lijaji No pa ama-appu di he. **15:9** Yesus lema ke ne do pejadhi ddau-ddau rai do wala ta pedhede-pekede Deo taga tari lua woie henge danni ade No pa ro. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Rowi do mina harre ke do medae ke ri ya ta wue-waje Au pa telora hari hari ddau-rai, do medae ke ya ta alo-re majho koko, ta wue-waje ne ngara Au." **15:10** Era ri ma do hure do bhuke mina hedhe, "Mengallu nge nga kehaka dhara we hela'u-la'u nga annu-niki do alla pe jhujhu-pepidhi ri Deo, wo hari-hari ddau rai!" **15:11** Nga nadhe lema, "Wue waje we Deo wo hari-hari ddau rai, do jhamma ke hari-hari ddau ta wue waje No!" **15:12** Nga nadhe lema do pale ri Yesaya, "Ngati kolo loro Isai do medae ta hhau heddau-ddau do medae ta ma pereda pa hari-hari ddau rai; pa No ke hari-hari ddau rai do na harre ne medae ta henao." **15:13** Deo ke ne era lua henao mu. Ki ie mudhe he ta ihi ne ade mu ri No ri hari-hari lua mengallu nge nga kehaka dhara nga lua walla nge danni ade taga tari do parahajha ke mu pa No, mita ie ri kuaha Henga Deo, jhe ju ri mu ne henao pa Deo. **15:14** Tuahhu-tuahhu ya! Do ketarra ri ya ta do dhai ae ne lai do woie ne pa mu. Ri mu lema do toi ke hari-hari ne na harre jhe do nara ke mu ta ajha he ddau ri heddau lema. **15:15** Tapulara jhara parri lai do mii kepue he ta pehewina ke mu nga dhai rui pa dhara huri do nadhe, rowi do alle ke pejhole ri Deo pa ya ne tenge do naanne. **15:16** Alle ke ri No pedhede ya ta jadhi annu Yesus Kristus tu ta pepue la nga ddau do wala rai do adho do Yahudi. Jhe do jhagge ke ri ya mii mone tunu menahu, do pepeke ke ri ya ne Li Hagma Dahara do ngati Deo ne, mita ie ne ddau-ddau do adho do Yahudi he ta bhara jhula pa Deo do nara ta hamme ri No. Ki ie mudhe he, ri Henga Deo ta tao ro pejadhi ta bhara jhula do petone tu Deo we. **15:17** Hakku, taga tari do heujhu-headde ke ya nga Kristus Yesus moko do nara ke ya ta latta-anni penaja nga lua jhagga ya tu Deo. **15:18** Jhagge ri ya ne lai

naanne ie ta ri lipedai, ie lema ri wui-ai wui-tao, **15:19** jhe do lere ri lua madalae-lua madalae nga lailai do rihi madalae, hari-hari ne na harre ri higa nga kuaha Henga Deo. Li Hagma Dhara jhara lua Kristus ne alle ke hari-hari pepeke ri ya pa hari-hari ddau, jhari ngati Yerusalem pelohe hape la Ilirikum. **15:20** Ne do ito-ito ri ya ta la pepeke ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne pa era-era do adho do rangnge dae ne jhara lua Kristus ne. Rowi wae dho ya petitu lua jhagga ya pa era do alle pejhare ri ddau do wala. **15:21** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke, "Ddau-ddau do dho ngaddi dae ta hamme ne lii jhara lua No, do medae ke ta ngadde; jhe ro do dho ngaddi dae ta ngaddi dae ta rangngi, do medae ke ta tada." **15:22** Ri do mina harre ke, jhajhi wari ke ya ne do dho jadhi ta kako le peheahu nga mu. **15:23** Tapulara pa dhara awe nadhe do moko ke ne lua jhagga ya pa era do na harre. Jhajhi ttau ke ya ne tui ne ddhei ta la peabu nga mu. **15:24** Mata hine kinga lake ya jhara rae mu pa loro jhara kako ya ju la Spanyol, ne henao ri ya ta nara ta peabu nga mu, jhe taha ko ya pa dhara hemelila he ta mengallu dhara nga mu hine. Ki alla pemina harre ne henao ri ya, ta nara ke ri mu ta rabhe ya pa loro jhara kako ya ju la Spanyol hine. **15:25** Tapulara pa dhara awe nadhe nee ta la Yerusalem ko ya, tu ta la pengaddu bhara lua ruba dhara tu annu-niki Deo he do pa ni. **15:26** Rowi do herani ngati Makedonia nga Akhaya do hela'u lii ke ta wie lua ruba dhara tu tuahhu-tuahhu do kehia nga gahara he do era pa telora annu-niki Deo he do pa Yerusalem. **15:27** Do nga mengallu nge nga kehaka dhara ro ne aggu lihappo ta tao mina harre. Do jhamma tarra ma ro ta tao mina harre pa tuahhu-tuahhu ro do kehia nga gahara do pa Yerusalem; rowi ngati ddau-ddau do Yahudi ke ne ddau-ddau do adho do Yahudi he ne alla pehamme ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do ngati Deo ne. Hakku ddau-ddau do adho do Yahudi do jhamma lema ta ruba nga do Yahudi he nga wie ne ti unu-oha ro, do wie ri Deo pa ro he. **15:28** Ki moko ri ne jhagga ne lua jhagga do nadhe, nga alla ri ya pejhula pa ro he do pa Yerusalem ne bhara lua ruba dhara do alla pepekipu tu ro he, moko do medae ke ya ta pekaddhi la rai Spanyol lake jhara rae mu hine. **15:29** Kinga dakka ya la nga mu hine, do bhara tatu ya do nga aggu lua tarro ie nga menyarro mangngi do ae ngati Kristus tu mu. **15:30** Nga ngara

Muri di Yesus Kristus, jhe nga parru pa dhara lua hajha nga ddhei do wie ri Henga Deo pa ya, ne ame ri ya nga petarra-tarra pa mu, mijhi ki ri ie mudhe he, ta hebhajha mu hela'u-la'u nga ya pa Deo tu ya. **15:31**

Hebhajha we mu mita gole ya ri Deo ngati dhara wolaabba ddau-ddau do parahajha do pa Yudea he, jhe mita ie lema ne tenge ya ta la pengaddu bhara lua ruba dhara he la Yerusalem ta hammi nga mengallu nge nga kehaka dhara ri annu-niki Deo he do pa ni. **15:32** Je ri nga mina harre ke, ki ie mudhe he pa dhara Deo, do nara ke ya ta kako la nga mu nga mengallu nge nga kehaka dhara, jhe medae ya ta kehaka dhara pa telora mu. **15:33** Ki ie mudhe he Deo do mone wie lua hale dhara pemengallu ne pa ddau raiwawa, No ke ne do penau-pelere nga Tuahhu-tuahhu he hari-hari. Amin.

16:1 Ne do ddhei ta petade ri ya nawanni di, Febe. No ke ne do perabha-pedharru pa jemaat pa Kengkerea. **16:2** Hamme we no mii heddau annu-niki Muri. Rowi do mina harre ke ne amma ddau-ddau do parahajha pa Deo, ne jhamma ta hammi heddau ri heddau. Ruba we dhara nga no, kinga era no nga lua paralu ne nga-nga ngati mu, rowi no miha do alla ke peruba dhara nga do ae ddau -- do maho le ke ta ya heddau. **16:3** Pedhae le ne lipelangu ya pa Priskila nga Akwila, ihi anga-ih-anga jhagga hela'u nga ya tu Kristus. **16:4** Do miga ta ruba dhara ro taga tari ruba dhara ta pehelame ya. Pedhae ri ya ne lii ie-ae pa ro -- jhe adho ta ya he we, tapulara hari-hari jemaat ddau rai do wala he do adho do Yahudi, ro lema do pedhae ne kolo lii ie-ae pa ro hari do dhue. **16:5** Pedhae lema ne lipelaangu tu jemaat do peowu pa ammu ro he. Pedhae ne lipelangu ya tu Epenetus do hajha do ddhei ya ne. No ke ne do petari rai ne do parahajha pa ihi rai Asia. **16:6** Pedhae lema ne lipelangu ya pa Maria. Do alla ke no pejhagga mina harre ne worawwu mejanni tu mu. **16:7** Pedhae ne lipelangu ya tu Andronikus nga Yunias. Ro do hehuhu nga ya jhe do ngaddi ta maho hela'u-la'u nga ya la la dhara ammu bhaddo. Nga do dho parahajha dae ya pa Kristus, do uru ke ro ne parahajha. Do dhai keto ke ro pa telora rasul rasul he. **16:8** Li pelangu pa Ampliatus, do hajha-do ddhei ri ya, rowi no ke ne do hela'u-la'u nga ya, do heujhu-headde ke nga

Muri. **16:9** Pedhae ne lipelangu ya tu Urbanus, ihi-anga jhagga hela'u nga di tu Kristus. Mina harre lema lipelangu tu Stakhis do hajha ri ya ne.

16:10 Lipelangu ya tu Apeles, do teleo ke ne lua halla-anni no pa Kristus. Lipelangu ya tu Herodian nga pa ana-oha Aristobulus. **16:11** Herodion do hehuhu ke no nga ya. Mina harre lema ne lipelangu ya tu ro do hela'u lua manno nga kaho do pa dhara ammu nga kemali Narkisus. **16:12** Lipelangu ya tu Trifena nga Trifosa do wohe-la'a-rui ne pemoke Muri, nga pa Persis do hajha ri ya ne, no lema do alla ke pejhagga do mejanni tu Muri. **16:13** Lipelangu tu Rufus nga ina no do mii ina ya le miha, no ke do alle pejhujhe ri Muri, do dhai rihi woie tarra No. **16:14** Pedhae lema ne lipelangu ya tu Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas, nga pa hari-hari tuahhu do hela'u-la'u lua manno nga kaho nga ro he. **16:15** Lipelangu tu Filologus nga Yulia; pa Nereus nga nawanni no ne; pa Olimpas nga hari-hari ddau do parahajha do hela'u-la'u nga ro he. **16:16** Pelangu we mu heddau nga heddau nga tobo ri lua pehajha-peddhei mii do petuahhu pa dhara Herani. Hari-hari jemaat Kristus, pedhai lipelangu ro pa Tuahhu-tuahhu he. **16:17** Tuahhu-tuahhu! Nga petarra-tarra ne ame ri ya: Jaga pewoie-ie we ne ngi'u mu ngati ddau-ddau do pedubhu lua pehagghi-pebhagi nga do tao lua kenya'u nga buluru jhe pekepapi ne lua parahajha ddau pa Muri. Lai napoanne do petabbu nga ne nga ne do alla peajha pa mu he. Pejjaun-anni mu ngati ddau do mina harre. **16:18** Rowi ne ddau do tao lai do mina harre adho ro do jhagga tu Kristus Muri di, tapulara tu ta petobe ne lua ddhei ade ro he we miha. Ri liubu nga ri lipedai-lipedai do dhai tarra ne manynyi nga natta, ta pelu ke ri ro ne ddau-ddau do dho tada nga-nga he. **16:19** Do toi ke ri hari-hari ddau ne lua halla-anni mu pa liajha jhara lua Li Hagma Dhara do ngati Deo ne. Do mengallu dhara ya ri lai mu do naanne. Ne ddhei ya mita ie ke mu ta dhai mmaw dhara jhara lai-lai do woie, jhe bhodho jhara lai-lai do woapa. **16:20** Deo do Mone wie lua hale dhara pemengallu ne pa ddau raiwawa, do medae nga henginga he pejharre Wango la dha'i pereda mu je pemae tebho-ttei no. Ki ie mudhe he Yesus Kristus Muri di ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu-tuahhu he. **16:21** Timotius, ihi anga ya, tapedhai lipelangu tu mu. Mina harre lema Lukius Yason nga Sosipater, do hehuhu ddau ko nga. **16:22**

Ne do bhuke ne huri do nadhe, ya, Tertius. Pedhae ri ya ne lipelangu pa dhara lua petuahhu nga mu hari-hari. **16:23** Gayus pedhai lipelangu tu mu, do pee pa ammu no do hewari ne ya, nga lipelangu tu jemaat do wie hu nga mejura pa ni lema. Erastus kattu mone parru doi rae ne, lema do pedhai lipelangu tu mu. Mina harre lema tuahhu di Kwartus. **16:24** [Ki ie mudhe he Muri di Yesus Kristus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu he hari-hari. Amin.] **16:25** Lua dhida nga ketutu tu Deo! No do nga kuaha ne ta perui ne lua manno nga kaho mu do penau hela'u nga Li Hagha Dhara do ngati Deo ne do pepeke ri ya ne, jhara lua Yesus Kristus ne. Pepeke ri ya ne lii do naanne hela'u mii do peteleo ri Deo, jhara lua pedabbho Deo do rai ho'o bhakka nao ne, do dho toi ke ri ddau. **16:26** Tapulara pa awe nadhe ri lipereda Deo dopeloro ne, ne lua pedabbho Deo do naanne alle ke pepeteleo nga pepeke pa hari-hari ddau do pelake jhara do hure do bhuke ri hari-hari nabi, mita ie ro hari-hari ta parahajha jhe pedhanno nga Deo. **16:27** Titu wata No he ke ne Deo, No ke ne do Mone wiki rihi mmau dhara ne. Ki ie mudhe he No ke ne do ta dhede pedhede-pekelode lohe la lodho do nami mii ne, pelake jhara Yesus Kristus! Amin. Lipelangu jhi, Paulus, annu Kristus Yesus

1 Korintus

1:1-3 Tuahhu-tuahhu jemaat Deo pa Korintus! Alla ke tuahhu he pepedoa ri Deo tu ta jadhi annu-niki No, rowi Tuahhu he do unu ke ri Kristus Yesus nga hari-hari ddau pa mii we ne do wie hu nga mejura pa Muri di Yesus Kristus, do Muri ro, jhe do Muri di lema. Ya, Paulus, nga tuahhu di Sostenes, nga henao ki ie mudhe he, Deo Ama di nga Muri di Yesus Kristus, ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua mengallu nge nga kehaka dhara tu mu. **1:4** Loro-loro ne pedhae ri ya ne kolo lii-ae pa Deo tu mu, rowi do alle ke ri mu pehamme nga henate ne lua ruba dhara Deo ne do pelake jhara Yesus Kristus. **1:5** Rowi do jadhi ke mu ta unu-oha Kristus moko ne muri mada mu do kaja nga kete'e ke pa dhara hari-hari lai. Ne lua tada mu jhara hari-hari lai, do dhai lohe ke, jhe do dhai i'a ke mu ne ajha pa ddau ne tada mu do napoanne. **1:6** Napoanne do

teleo ke, ta do ne lii jhara lua Kristus do dhai lohe ke ne munu la dhara ade mu, **1:7** hakku bhule dho ke mu nga kura nga gahara pa dhara heworawwu lua ruba dhara he, pa dhara mate ri mu ne awe dakka Muri di Yesus Kristus, jhe do ta ngadde ri hari-hari ddau. **1:8** Kristus miha ne do jaga nga meniga mu hape la pedakka rahi; mijhi ki dakka No bhale wari, abu mu pa dhara nga do dho bhule lua kura nga terujha. **1:9** Deo do nara ta parahajha di nga kemolo. No ke ne Deo do alla pepedoa mu ta jadhi hahhi nga Ana No, Yesus Kristus Muri di. **1:10** Tuahhu-tuahhu! Pa dhara ngara Muri di Yesus Kristus, ne ami ri ya, mita ie ke mu hari-hari ta hela'u lii nga langu, mita ie do dho era ne lua petala pehagghi pa telora mu. Do jhamma ke mu ta jadhi hahhi we, hewue ade nga penge. **1:11** Rowi do dakka ne ddau-ddau ngati dhara ammu Kloë ma pika pa ya ta do era ne lua pehihu pa telora mu. **1:12** Ne do pedabbho ri ya, ta do era pa telora mu do lii mina hedhe, "Ya pedute Paulus," jhe era ri do lii, "Ya pedute Apolos," lii do wala ri, "Ya pedute Petrus," jhe era ri do lii, "Ya pedute Kristus." **1:13** Do nara dhe ane Kristus ta pebhage-bhage! Adho Paulus ne do ketoe-peabbha-rappa tade made tu mu! Mu lema adho pejhiu ta jadhi ddau pedute Paulus, we adho? **1:14** Mangngi ma, rowi ngaddi dho ya ta pejhiu ie ta heddau he ti telora mu, wala ngati Krispus nga Gayus. **1:15** Bhole era heddau he do dhai ta lii, ta do alle ke no pepejhio ri ya, majhi lema no ta jadhi ddau pedute ya. **1:16** (Oo tarra, Stefanus nga na-oha no, do pejhiu ri ya tarra ma ro. Tapulara wala ngati do na harre, pa toi ri ya he, bhule dho ke do wala ri ne do pejhiu ri ya). **1:17** Ne pepue ya ri Kristus, adho tu ta la pejhiu ddau, wata ke tu ta la pepeke ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne, jhe ne naanne lema do jhamma ta jhagge ri ya nga do dho tenge ta pake ne lua i'a ta pedai lii mii ddau raiwawa ne, mita do dho parahuma wue ke ne higa ngati lua made lua made Kristus pa kolo ajhu ketoe ne. **1:18** Rowi tu ddau-ddau do ju la dhara apa nga kerewe, ne lii jhara lua Kristus pa kolo ajhu ketoe ne, do jadhi ta lii hewo'o he we. Tapulara tu di do alla pegolo peballa kattu he ri Deo, ne lii do napoanne hahhi loro jhara ti Deo ke tu ta pedhelo ne kuaha No ke. **1:19** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu deo, do lii Deo, "Lua uku nga mmau dhara ddau do nga lua tada do ta pekenyawu-nyela ke Ya, jhe ne lua tada

ddau-ddau do lohe lua tada do medae ta peila ri Ya." **1:20** Nah, ne nga ke ne guna ne ddau mone mmau dhara he pa danni raiwawa do nadhe? Do peteleo ke ri Deu ta do ne lua uku nga mmau dhara raiwawa do na dhe do hewo'o tu-tu we. **1:21** Rowi ta mina mii lema ne lua mmau dhara ddau raiwawa, nara dho rowi no ta tade Deo ri lua mmau dhara no we miha. Tapulara, do ti uku nga mmau dhara Deo ri ko we, moko ta maddhi ke pa dhara No ta pehelama ne ddau-ddau do parahajha pa No, do pelake jhara lii do pepeke ri jhi ne, do ege ta do hewo'o ne ri raiwawa. **1:22** Do Yahudi do pedhuki nga lua madalae mii telia, jhe do Yunani do pekerihe ne lua mmau dhara raiwawa dhe. **1:23** Tapulara di hedhe wata ke pepeke Kristus do made pa kolo ajhu ketoa ne we. Lii do naanne ke ne do dho maddhi pa dhara do Yahudi, jhe do ege ta do hewo'o ri ddau do adho do Yahudi. Jhe ri ddau do adho do Yahudi do ege ta hahhi lua bhodho we. **1:24** Tapulara tu ddau-ddau do alla pepedoa ri Deo -- ie ta do Yahudi -- mina harre lema ddau do adho do Yahudi -- ne lii do naanne do mii hahhi loro jhara ngati Deo ke, ta peteleo ne kuaha nga uku nga mmau dhara No. **1:25** Rowi ne do heleo do mii lua bhodho he pa Deo, napoanne do rihi ngati lua mmau dhara ddau raiwawa; jhe ne heleo ta lua keloe ne pa Deo, do rihi ngati lua rui nga kedi ddau raiwawa. **1:26** Tuahhu-tuahhu! Hakko ko ta henge ri mu mina mii ne lua mu ta dhai ta pedoa he mu ri Deo. Adho hudi we ti telora mu do mmau dhara kiadho do nga ku aha, do nga era mejaddhi do dhida pa dhara namada ddau raiwawa. **1:27** Rowi tarra do nga hengaja Deo ne pidhi ne do ege ta do bhodho he ri raiwawa nadhe, mita mekae dhara ne ddau-ddau do mmau dhara he. Jhe ri Deo lema, alla ke pe pidhi ne ddau do ege ta do keloe he ri raiwawa dhe mita mekae dhara ne ddau do here-hereba he. **1:28** Pidhi ri Deo ne ege ta do wawa he, do rihi ri ko ti do na harre do ege ta do dho bhule nga kebhue nga-nga he ri raiwawa dhe, mita pema-tebho-ttaei ri Deo do ege ta do kerihhi he ri raiwawa dhe. **1:29** Jhe ri do mina harre ke bhule dho ke heddau he do nara ta wue-anni pa hedhapa Deo. **1:30** Deo ma miha ne do tao hakku nara Tuahhu he ta jadhi hahhi nga Kristus Yesus. Pelake jhara Kristus, ne pejadhi di ta mmau dhara. Jhe do pelake jhara No lema ke, ne peie bhale wari nga ngi'u No miha, do pejadhi di ta annu-niki do petone ta unu No we

miha, nga do peballa kattu di. **1:31** Hakku, mii do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Ddau do ddhei ta latta latta-anni, do jhamma ke ta latta-anni pa dhara ne nga ne do tao ri Muri we."

2:1 Tuahhu-tuahhu! Pa awe dhai ne ya la nga mu, jhe peke pa mu ne jhara lua pedabbho Deo do dho toi ne dae ri ddau raiwawa dhe, nara dho ri ya ta pa ke ne lua mmau dhara raiwawa nadhe, kiadho nga lipedai do manynyi do natta. **2:2** Rowi do happo ke ri ya, ki nga era ko ya hela'u nga mu, wae dho ya ta pebhu'u lii nga-nga, wata ke jhara lua Yesus Kristus we; wata ke jhara lua ta do alla ke No pemade ta ketoe peabbha rappa. **2:3** Pa awe era ne ko ya hela'u-hala'u nga mu, do keloe ya, do kerighi-keraggu ya ri meda'u. **2:4** Ne lii do pedhae ri ya ne pa mu, adho do pedhae ri lipali nga lipedai do medaddha nga pekatta pedutu nga lua uku nga mmau dhara ddau raiwawa. Ne pedhae ri ya ne naanne pa mu nga rujhara do peteleo ri Henga Deo do nga kuaha ne. **2:5** Haku tao tao ri ya mina harre, mita ie ke ne lua parahajha mu pa Kristus adho ke do do jhalli pa uku nga mmau dhara ddau raiwawa, tapulara do jhalli pa kuaha Deo. **2:6** Maji lema ta mina harre, pa telora ddau-ddau do mami ke ne lua mari mada no pa dhara lua pedu nga Deo, tarra, do pedai ya, jhara lua uku nga mmau dharra. Tapulara ne uku nga mmau dhara do naanne, adho uku nga mmau dhara raiwawa kiadho uku nga mmau dhara mone pereda do pa dhara awe nadhe, do ne lua higa nga pereda do medae ta ele. **2:7** Lua uku nga mmau dhara do pedae ri ya ne, naanne lua uku nga mmau dhara do ngati Deo. Ne uku nga mmau dhara do naanne adho do toi ri raiwawa dhe, tapulara do ale ke pepemoke ri Deo tu lua mengallu nge nga kehaka dhara di ke nga do dho peera dae raiwawa do nadhe. **2:8** Bhule dho heddu he ngati do pereda do pereda do pa awe do nadhe do toi ne jhara lua uku nga mmau dhara do naanne. Rowi kita do toi ke ri ro, do bhara tatu ke ta do dho ketoe peabbha-rappa Muri do kelodo ne. **2:9** Tapulara we ne lai do naanne mii do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Ne nga ne do dho ngaddi ta heleo kiadho ta dhanno ri ddau raiwawa, jhe jhe do adho lema do ngaddi ta dubhu pa dhara penge ddau raiwawa, naanne ke ne do pemoke ri Deo tu ddau-ddau do hajha do ddhei ri No." **2:10**

Tapulara alle ke pepeteleo ri Deo pa di, do pelake jhara Henga No. Henga Deo do naanne ke, ne do kale toi hari-hari lai, tade hape la lua-lua do peato pepagha ri Deo, maji le ta do mina harre ne worawwu pehune-penite. **2:11** Rowi ne do toi ne dhara ade heddau-ddau, wata ke henga ddau do naanne dhangnge ma miha, we adho? Mina harre lema jhara lua Deo. Ne nara ta toi ne adhe Deo, wata ke Henga Deo ma miha! **2:12** Jhe pa di adho do wie ne henga raiwawa do nadhe, tapulara Henga do ngati Deo, mita ie ta toi ri di hari-hari ne do alla pewie ri Deo he pa di. **2:13** Rowi do mina harre ke, ki peteleo ri jhi ne lai-lai do pedu nga Deo pa ddau-ddau do nga Henga Deo, adho ke ne do pedhae ri jhi ri lua uku nga mmau dhara ddau raiwawa, tapulara do pedute nga liajha Henga Deo ke. **2:14** Ddau do dho bhule nga Henga Deo, nara dho ta hammi ne nga ne do peteleo ri Henga Deo ne. Rowi tu ddau do naanne, ne lai-lai do na harre mii hahhi lua bhodho we. Ddau do naanne nara dho ta tada, rowi ne lai-lai do na harre, wata ke ne nara ta dhahe pa dhara lua pedu nga Deo we. **2:15** Ddau do nga Henga Deo we do nara ta dhahi hari-hari lai, tapulara bhule dho heddau he do nga higa ta dhahe No. **2:16** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Nadu ke ne do toi ne lua penge Muri? Jhe nadu ke do nara ta takka lii pa No?" *Di ke ne do nga lua penge do hela'u nga Kristus!

3:1 Mu, ne pa petu ne, adho ke ya do nara ta pedai lii nga mu mii ddau do nga Henga Deo. Wata ke ya ne nara ta pedai lii nga mu mii nga ddau do pe ko nga muri mada pedute nga lua ddhei raiwawa, mii nga ddau do mii namea he ko pa dhara lua parahajha no pa Kristus. **3:2** Do uru he, wata ke ne do nara ri ya ta wie pa mu bhara nga'a namea we, adho bhara nga'a tu ddau do kepai, rowi adho dae mu do dhai rui tu lai do naanne, rowi do pe ko ma mu nga muri mada pedute nga wue mu do ddau raiwawa ne, **3:3** rowi ki do pe ko ma mu nga pepana ade pehala heddau nga heddau, ta do adho ke lua napoanne do ta peteleo ta do mu do pe ko ma nga muri mada pedute ne wue ddau raiwawa ne, mii ddau do dho tade Deo? **3:4** Ki do era ko do pali, "Jhi do pedute Paulus," jhe do wala ri, do lii, "Ya do pedute Apolos," ta do adho ke napoanne ta do ta peteleo ta do tuahhu he do pa

dhara alu nga hadha mii ddau-ddau raiwawa dhe? **3:5** Ne pa petu ne nadu ke Apolos? Jhe nadu ke Paulus? Jhi hedhe wata ke mii ddau-ddau kako-kaddhi he we ngati Deo, do alla pehewai-hewewe mu tu ta parahajha pa Kristus. Jhi hedhe wata ke ta pekako he we ne lua jhagga do alle pejhole pa jhi heddau-heddau ri Muri. **3:6** Ya ne do kujha, Apolos ne do bhui, tapulara Deo miha ne do pemuri ne naajhu he. **3:7** Hakku ne do herihi, Deo we miha, rowi No ke ne do pemuri ne. Do kujha nga do bhui ne bhule dho nga lua kerihi ne; **3:8** ro hari do dhue do hela'u we. Heddau-heddau do ta hamme ne pai pala pedutu nga lua dhutu ei-kebahhu ro. **3:9** Jhi hedhe ddau-ddau do hela'u we ne jhagga tu Deo; jhe mu ke ne lada maa ko'o Deo. Tuahhu-tuahhu, do mii ammu Deo lema. **3:10** Nga lua mmau dhara do wie ri Deo, ya mii heddau do mone i'a petitu ammu, alle ke pejhare ne era tu ta petito ne ammu do naanne, jhe ddau do wala ne do petito ne ammu do naanne pa dhida era do naanne. Heddau-heddau do jhamma ke ta heleo pewoie-ie mina mii ne petito ri no pa dhida era do naanne. **3:11** Deo miha ne do alle pepejaddhe Kristus ta do titu wata No he ke ne era tu ta petito ne ammu do naanne, jhe bhu le dho ke ne era do wala ri. **3:12** Era ne do petito pa era do naanne, do pake mela-lara, jhe era do pake mela pudi, era do pake wowadu do gaa do merake, era do pake ajhu, jhe era do pake ruwidu. **3:13** Lua jhagga heddau-heddau do ta teleo ma hine, pa awe dakika bhale wari Kristus. Rowi pa dhara lodho do naanne do medae ma ta teleo ri ai, ne lua jhagga heddau-heddau. Rowi do ta uje ma ri ai jhe petato ne pedakka ngati lua jhagga do na harre. **3:14** Ki ne ammu do petito pa dhida era do naanne do dho kappu ri ai ne, moko ne mone petitu ne do ta nara me ne pai-pala. **3:15** Tapulara ki do kappu ne do jhagge ri ddau do naanne, moko do ta ha'i no, tapulara no miha do medae me ta helama, mii heddau do mahhu-anni ngati dhara rao ai he. **3:16** Toi ma ke ri Tuahhu he ta do mu he dhe Ammu Deo? Jhe Henga Deo do pee pa dhara mu? **3:17** Kinga era ddau do peape ne Ammu Deo ne, ddau do napoanne do ta peape lema ri Deo. Rowi Ammu Deo do petone ta tu Deo we, jhe mu ke ne ammu do naanne. **3:18** Bhole era ie ta heddau he do pelue ne ngi'u no miha. Kinga era ddau ti telora mu do ege ne ngi'u no ta do mmau dhara pedutu nga lua dhahi raiwawa dhe, ddau napoanne do

jhamma ke ta jadhi ta do bhodho, mita ie no ta tarra-tarra ta do mmau dhara. **3:19** Rowi ne do ege ta do mmau dhara ri raiwawa dhe, do bhodho pa dhara namada Deo. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Do hii ri Deo, ne ddau-ddau do mmau dhara he ri lua mmau dhara ro ma miha." **3:20** Do era lema do hure do bhuke mina hedhe, "Do toi ma ri Muri ne lua penge ddau-ddau do mmau dhara he, lua penge do dho bhule nga guna." **3:21** Rowi do mina harre ke, bhole era heddau he do pedhede-dhede ddau raiwawa rowi hari-hari ie ta ne nga we do alla ke pewie ta jadhi ta unu ri mu. **3:22** Paulus, Apolos, Petrus, raiwawa do nadhe, lua muri mada nga lua made mada, awe nadhe ko nga awe do medae ta dakka ne ko, hari-hari napoharre do unu ri mu ke. **3:23** Jhe mu do unu ri Kristus ke, jhe Kristus do unu ri Deo ke.

4:1 Ege we jhi hedhe ta ddau kako-kaddhi tu Kristus, do nga tengge ta pepeke ne lua-lua do peato-pepagma ri Deo, do dho toi dae ri raiwawa dhe. **4:2** Ne do petari-tari ne do dhuke ngati ddau kako-kaddhi do mina harre, wala dho ke ngati lua mappe no pa muri no. **4:3** Tu ya, tengge dho ta jadhi hahhi lai pa mu -- kiadho nadhe we -- do penge lema ne jhara lua ngi'u ya. Rihi ri ko ti naanne, ne nga ne do penge ri ya jhara lua ngi'u ya miha, jadhi dho ta hahhi lai. **4:4** Ne pa toi ri ya, bhule dho ya nga hala. Muri we miha ne do happo ta do hala ya we adho. **4:5** Rowi do adho dae do dhai ne awe ne, ri do mina harre ke bhole henginga-ninga mu ne pebui hala jhara lua heddau ta do hala we do adho. Mata ko tade dhai la awe dakka Muri hine. No ke ne do medae ta peteleo hari-hari lai do pewuni pa dhara kerabba. No ke ne do medae ta boka hari-hari lua do pengahhe pa dhara ade ddau raiwawa. Pa awe naanne ke jhe itu hamme ri heddau-heddau ne lua puji do jhamma ta hamme ri no ngati Deo. **4:6** Tuahhu-tuahhu! Tu lua paralu mu, alla ke ri ya pepepake hari-hari ne na poharre pa Apolos nga pa ngi'u ya miha. Ne pedabbho ne, mita ie ke ri mu ta pedutu ne telia do pedhelo ri jhi he, mina mii pa dhara liperajja, "Parru we pa lai-lai do alla pepeato he." Jhe ri do mina harre ke, bhule dho ke heddau he do nara ta pedhede-dhede heddau-ddau, jhe kara menihi ne do wala. **4:7** Nadu ke ne do alla pepejadhi Tuahhu ta do rihi ngati ddau do

wala he? Ta do adho ke hari-hari ne do hamme ri Tuahhu he do dakka ngati Deo? Ta nga mu hakku ddhei ta wue-anni, hala dho ne nga ne do era pa Tuahhu he mii do adho he ta mii hahhi lua ruba dhara do wie pa mu? **4:8** Tarra ta do adho ke mu do paralu ri nga ne nga-nga! Do kaja ke mu! Do jadhi ta dua ke mu! Jhe jhi adho. Do dhai tarra ke ne woie ki do tarra ke mu ta do jadhi ta dua, mita ie le jhi ta pereda hela'u nga mu. **4:9** Rowi pedutu nga lua tada ya, jhi rasul-rasul, do alla ke pepejadhi ri Deo, mii bhara do lagge he pa hedhapa ddau raiwawa nga naju Deo. Jhi miiddau do woapa he, do alla ke pehappo ne hala ta pemade pa hedhapa ddau lowe jhe do nga mare nga dhole ri raiwawa dhe. **4:10** Taga Kristus, jhi hedhe do bhodho, jhe mu do Herani do mmau dhara. Jhi do keloe, mu do rui-do kedi! Jhi do kara do menihi, jhe mu do pewue pedhida. **4:11** Lohe ma dhara awe do nadhe, pee ko ma ri jhi nga narro nga lake ne lua menganga dhallu nga lua hae koko; ne bhara pake jhi wata ke do keparre pa ihi heke, dede dhaba jhi ri ddau, bhule dho jhi nga era pee tu ta halla-anni; **4:12** wohe la'a rui jhi tu ta kale muri mada. Kinga wie pa ne lua-unu-kolo-taddhu, bhale ri jhi ri lua tarro ie nga menyarro mangngi, ki nga dede nga dhaba jhi ri ddau, ta makka tee nga wangnge he we jhi; **4:13** ki nga peapa ne ngara jhi ri ddau, bhale ri jhi ri lipedai do manynyi nga natta. Hala dho ke jhi mii rurama raiwawa dhe; lohe ma dhara awe nadhe pee koma jhi nga ege ta mii rumerama raiwawa dhe. **4:14** Ne bhuke ri ya ne nadhe tu mu, adho mita ta pemekae ne dara mu, tapulara mii hahhi litakka lii tu mu, do mii ana-ana ri ya miha. **4:15** Rowi ya ke ne jadhi ta ama mu, majhi lema mu ta do nga guru do henguru tabbha ddau pa dhara muri mada mu mii do Herani. Pa dhara muri mada mu mii ddau-ddau do he ujhu-headde nga Kristus, ya ke ne jadhi ta ama ri mu, rowi ya ke ne do aggo ne Li Hagha Dhara jhara lua Kristus la nga mu. **4:16** Rowi do mina harre ke, taammi ke ri ya nga meggai tarra pa mu, mita ie ri mu ta pedute ne wue ya. **4:17** Tu lua do naanne alle ke ri ya pepepue Timotius la nga mu. Mii heddau do pedute Kristus, do hela'u ke no mii ana ya miha do hajha do ddhei ya. No ke heddau ana do nara ta parahajha ri ya. Do medae ke ri no ta pehewina mu, jhara lua muri mada do pedute ri ya ta alla ya peparahajha pa Kristus, muri do ri ya pa jemaat do na mii we, jhe pa

mii we. **4:18** Do parri ddau ti telora mu alla ke pejadhi ta do wue-anni, rowi pa penge ro, adho ke ya do medae ta dakka ri la nga mu. **4:19** Tapulara kinga wei ko ne lua keho ri Muri pa ya, rajja dho ke ya ne medae ta dakka la nga mu. Pa awe naanne ke ne medae ri ya ta heleo ne nga ne do nara ta tao ri mone wue-anni he, adho ke ta wata ne lipedai ro he we. **4:20** Rowi ki do pereda ke ri Deo ne muri mada heddau-ddau, lai do napoanne do ta peteleo ke ri lua rui nga kedi ddau do napoanne, adho tari lipedai he we. **4:21** Hakku pidhi we, na mii ne do rihi ddhei ne mu! We do ddei ko mu ta kako ya la ajha mu ri do rui hekere-kere, we kako la ajha mu ri do lumu do majho nga ri lua hajha nga ddhei?

5:1 Do ne pa petu ne do rangngi ke ya ne lipika ddau ma, ta do pa telora mu ta do era ne wui ai-wui ai lua langahuka do rihi ngati ihi ke. Do era ke ngati telora Tuahhu he do kenyo dhangnge nga ina tiri no. Ddau-ddau do dho tade muri le muha ngaddi dho ma ta era do tao mina harre! **5:2** Maji le ta mina harre, pee ko ma Tuahhu he ta dhida ade. Do ne pa petu ne Tuahhu he do jhamma ke ta hedui nge, jhe pemahhu ngati telora Tuahhu he ne ddau do mina harre. **5:3-4** Ki nga heleo ngati do ngadde ri nadama ngi'u do nadhe, do jjau ya ngati mu, "Pa dhara ngara Muri Yesus Kristus, peteleo ri ya, ddau do alla petao lai do mina harre ne worawwu kedhaha, do jhamma ke ta wolo!" Ki peowu mu ege we ta do era le ya pa telora mu, jhe do nga kuaha Muri di Yesus, **5:5** do jhamma ke ta jhole ri mu ne ddau do naanne pa Wango, mita apa nga kerewe ne ngi'u ddau do naanne, jhe ri tao mina harre ke, do nara ke ne henga no ta pelude ngati lua wolo pa awe dakka bhale wari Muri di hine. **5:6** Jhamma dho mu ta ddhei ta wue-anni. Wue marra ri mu ta toi ne lipepahhi do mina hedhe "Ri muu do hudi moko hari hekewore ne do pehiwo ne jhadi ta hewuu!" **5:7** Hore uru ko we ne muu do dui ne, muu lubhu harro nga menyilu ne, mita ie ke mu ta jadhi hekewore pehiwu do wowiu, do mmau ngati muu-lubhu nga menyilu do dui ne, jhe do toi ke ri ya ma ta do mina harre ke mu. Rowi do moko ke ne lua nga'a kewahhu Paskah do unu di ne, rowi Kristus do jhadi ke ta ki'i-jhawa Paskah di, do alle ke petune-pemenaho. **5:8** Hakku mai we di ma nga'e ne nga'a kewahhu unu di ne, nga roti do dho pehiwo ri muu ne

mii telia ngati lai do namuhi ne, nga hari-hari do pekatta pa ade Deo. Bhole nga'e we ri di ne lua nga'a kewahhu Paskah ne, ri roti do pehiwo ri muu do dui ne, muu-lubhu harro nga menyilu nga lua apa nga kedhaha ne. **5:9** Pa dhara huri ya do ludu ne, do peke ke ri ya pa mu, mita bhole penau mu nga ddau do langa-huka he. **5:10** Ne do pedabbho ri ya, adho dhe bhoke ta do ne ddau do langa-huka he, kiadho do lala do hopa he, kiadho do pote do appi he, kiadho ddau do wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu he ta do dho tade dae Deo. Adho mina harre! Adho ro do na harre ne do pedabbho ri ya, rowi ki mu ke ne do jhamma ta pejjau-anni ngati ro, moko do tatu ke mu ta mahhu-anni ngati raiwawa do nadhe. **5:11** Ne pedabbho ya, ta bhole penau mu nga ddau do mengaku ma no ta do Herani ke, tapulara ne ddau do napoanne do langa-huka ko, kiadho do lala do hopa ko, do wie hu nga mejura ko pa ajhu pa wowadu, kiadho ddau-ddau do ddhei ta pewoapa ngara ddau ko, kiadho ddau do nginu ma wo ko, kiadho do mone mena'o ko. Bhole mejaddhi hela'u ta nga'a ddau do mina harre! **5:12-13** Do tarra kinga ta pehappo hala ddau-ddau do Herani adho lua wae wallu ya. Deo miha ne do medae ta happo ne hala ro. Tapulara ki tu do herani, ta do adho ke ta do mu miha ne do jhamma ta happo ne hala ro? Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Hudhi keluru we ne ddau do apa nga kerewe he ti telora mu."

6:1 Ta nga hakku era ti telora mu do bhani ta kako la nga mone happo hala do dho tade Deo, tu ta la pemaho likela penaja nga tuahhu no do hela'u lua manno, kinga era ne lua pehala-pealla penaja nga tuahhu no do naanne? Ta nga no hakku do dho ami annu-niki Deo tu ta pemoke ne kewallu no do naanne? **6:2** Ta do dho toi dae ke ri mu ta do ne annu-niki Deo he do medae ta pehappo ne hala raiwawa do nadhe? Hakku, ki do tarra ma mu do ta pehappo ne hala raiwawa do nadhe, ta do dho nara he le ke ri mu ta pemoko ne kewallu do mii kabha-ku'u maddi he? **6:3** Ta do dho toi ke ri mu ta di hedhe do medae pehappo ne hala naju-naju Deo he? Rihi-rihi ri ko lua-lai muri mada do helo dho, lodho he! **6:4** Moko ki nga hhau ne kewallu do mina harre, do ta aggu ma ke ri mu la hedhapa ddau do dho bhule tu-tu nga era mejaddhi pa dhara jemaat? **6:5** Do dhai tarra

ne pemekae dhara ddau! Do tatu pa telora mu do era heddau do dhai mmau dhara tu ta pemoko ne lua pehala-pealla do era pa telora tuahhu-tuahhu do Herani he! **6:6** Tapulara ne do jadhi do wala ri ti naanne, heddau do Herani, do kako la nga ddau do adho Herani tu ta la pemaho pemaho likela penaja nga tuahhu no do Herani hela'u! **6:7** Bhole dhai dae le ta kako la pemane kewallu nga ddau do adho do Herani; ta era ne lua pehala pealla he we pa telora mu, napoanne do jadhi ke ta hahhi lua do hala ke tu mu. Rihi ie ta lii ta do hala we ddau pa mu, kiadho ta perugi mu ri ddau. **6:8** Tapulara mu ri ko ne do tao pa ddau do wala loro jhara do bibhi-hebhakka. Mu ri ko do perugi ddau do wala. Jhe tao dhangnge ri mu ne lai do mina harre penaja nga tuahhu mu do hela'u lua manno! **6:9** Do toi ke ri mu we adho, ta do ne ddau-ddau do dho pedute ne lua ddhei Deo, adho do nara ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo? Bhole luu mu! Ddau do langa-huka, do wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu, do kenyo, langa-huka, do tao ne wui-ai do pemekae dhara ddau penaja nga ddau do hela'u worawwu (momone nga momone, mobanni nga mobanni), **6:10** do loi-do mena'o, do lala-do hopa, do mone ngingu ma wo, do ddhei ta pewoapa ngara ddau do wala, nga do ddhei ta hemuhi ei-kebahhu ddau -- hari-hari ne ddau do mina harre adho do medae ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo. **6:11** Do uru he, do parri ddau ti telora mu do nga wue muri-mada do mina harre. Tapulara pa dhara awe nadhe do teleo ke mu ta do mmau ngati lubhu harro nga menyilu. Do alla ke pejadhi ta do petone ke ta unu-oha Deo. Do peie bhale wari ke nga Deo, rowi do parahajha ke mu pa Muri di Yesus Kristus jhe taga tari kuaha Henga ngati Deo di ne. **6:12** Era do lii, ta do nadu we, do ie ta tao hari-hari lua. Tapulara tu ya, adho ta hari-hari do nga guna. Hakku maji lema ya, do ie ta tao ne nga we, tapulara wae dho ri ya ta hane ne ngi'u ya ta pereda ri lai ne nga we. **6:13** Era lema do lii ta do bhara nga'a tu dhallu, jhe dhallu do pemoke ta tu bhara nga'a. Tapulara hari dhue ne napoharre do medae ta peila ri Deo. Ngi'u ddau raiwawa ie dho ta pake tu ta tao lua langa-huka, tapulara wata ke tu ta pemoke Muri. Jhe ri Muri do medae ta peare-peloje ne ngi'u do nadhe. **6:14** Do alle ke ri Deo pepemure Muri di Yesus ngati dhara made mada, mina harre lema do medae Deo ta pemuri di ri kuaha No. **6:15** Do

toi ke ri tuahhu he ta do ne ngi'u mu, ai-alla ngati Ngi'u Kristus. Hakku ie marra ta aggo ri ya, hahhi ngati ai-alla Kristus ne, jhe la tao ta ai-alla ngati ngi'u heddau do kenyo langa huka? Nara tu-tu dho ta tao mina harre! **6:16** Ki adho marra ta do dho toi dae ri mu hino, ta do ne ddau do pehiwu lai nga ddau do kenyo langa huka, do medae ta jadhi hahhi nga ddau do kenyo-langa-huka! Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do era do hure do bhuke, "Ro hari do dhue do ta jadhi hahhi ke." **6:17** Tapulara ddau do peheujhe-headde ne ngi'u no nga Muri, Henga Muri nga henge ddau napoanne do jadhi ta hahhi ke. **6:18** Pejjau-anni we ngati wui ai-wui tao lua kenyo langa huka. Rowi hari-hari lubhu harro nga menyilu do wala he do tao ri ddau, do jadhi pa tele ngati ngi'u no. Tapulara ddau do tao lua kenyo langa huka, ddau napoanne do tao lubhu harro nga menyilu penaja nga ngi'u no miha. **6:19** Do jhamma ri mu ta toi, ta do ne ngi'u mu ne, era pee ngati Henga Deo. Ne Henga Deo do naanne do pee pa dhara mu. Deo miha ne wie ne Henga do naanne pa mu. Ngi'u Tuahhu adho unu mu. Napoanne unu Deo. **6:20** Do alla ke mu pewalli ri Deo nga kebhue do mmau ke ne ma'i. Rowi do mina harre ke, pake we ne ngi'u mu, mina harre neworawwu, jhe ri do mina harre ke do ta pedhede-pekelerde Deo ke.

7:1 Pa awe nadhe ddhei ta pedae ko ri ya jhara lua do pale ri mu pa dhara huri mu ne. Ki dho banga-ammu heddau momone, napoanne do woie. **7:2** Tapulara mita do dho luu ri ta tao ne lai-lai do dho jhamma, rihi ie heddau momone ta era nga ihi-ammu miha, jhe heddau mobanni ta era nga ddau pa hedhapa miha. **7:3** Momone do jhamma ta petobe ne tengge no mii heddau momone penaja nga ihi-ammu no, jhe mina harre lema ne do jhamma ta tao ri heddau mobanni; heddau-heddau petobe ne tengge no penaja nga heddau. **7:4** Mobanni bhule dho nga kuaha pa ngi'u no miha; ne do nga kuaha penaja nga ngi'u no, momone ne. Mina harre le ma momone, bhule dho nga kuaha penaja nga ngi'u no miha, ne do nga kuaha pa ngi'u no, mobanni ne. **7:5** Bhole pejjau-anni heddau ngati heddau mii momone nga mobanni. Ie ma pa dhara hemelila he we ta pejjau-anni, tapulara do pehela'u lii hari do dhue. Rowi ri tao mina harre nara hari do dhue ta hebhajha nga ketanna. Ki alla pemina harre, bhale wari la pehedharra-anni

heddau nga heddau mii momone nga mobanni. Ki do adho ke do mina harre, do memudhe he we mu ta pedute ne liubu ngati henga kerabba ne, rowi do dho rui mu ta labbe ne lua pegabbho ade mu ne. **7:6** Ne lii ya do nadhe adho mii lipereda, tapulara mii litakka lii. **7:7** Ne pa petu ne, rihi ddhei ya, ki hari-hari ddau ta jadhi mii ya hedhe. Tapulara heddau-heddau do alla ke pehammi ne karunya ngati Deo. Heddau nara karunya do nadhe, heddau ri nara karunya do na nidhe. **7:8** Pa ro do dho banga-ammu he dae, nga pa mobanni-mobanni do alla ke pemade ne ddau pa hedhapa ro he, mina hedhe ne litakka ya: Rihi ie Tuahhu he ta mii ya hedhe. **7:9** Tapulara kidho nara ma ri Tuahhu he ta tahe ne lua pegabbho tuahhu, rihi ie ma Tuahhu ta banga-ammu. Rowi rihi ie tuahhu ta banga ammu, ki do pee ma nga pegabbho-gabbho ne lua pegabbho ade mu pa dhara muri mada Tuahhu he. **7:10** Penaja nga ro do alla pebanga-ammu he, mina hedhe ke ne lipereda ya: (Ne pa petu ne adho ya ne do wie lipereda ne tapulara Muri.) Heddau mobanni do alla pebanga-ammu, bhole hane ri no ne ddau pa hedhapa no ne. **7:11** Tapulara ki do alle ke ri no pe hane ne ddau pa hedhapa no ne, do jhamma ke no ta bhole era ri nga ddau pa hedhapa, kiadho ta bhale la nga ddau pa hedhapa no ne. Jhe heddau momone ie dho ta pehagghi nga ihi-ammu no. **7:12** Pa do wala he, ne lii takka ya he ke miha, adho ngati Muri -- kinga heddau momone do Herani do banga-ammu nga heddau mobanni do dho parahajha pa Kristus, jhe do ddhei ma no ta muri mada hela'u nga momone do Herani ne, momone do naanne ie dho ta pehagghi nga mobanni do naanne. **7:13** Jhe ki era heddau mo banni do Herani do banga-ammu nga heddau momone do dho parahajha pa Kristus jhe ne momone do naanne do ddhei ma ta pee hela'u nga mobanni do heranni ne, moko mobanni do naanne ie dho ta pehagghi nga momone do naanne. **7:14** Rowi momone do dho parahajha, do pejhamme ke ta jadhi ai-alla annu-niki Deo ri lua banga-ammu no ne nga momone do alla ke pejadhi ta unu ri Deo. Ki do adho ke do mina harre, do tatu ke ne ana-ana ro he ta ana-ana do dho tade Deo, jhe ne pa petu ne, ne ana-ana do naharre do ege ke ta mii ai-alla annu-niki Deo. **7:15** Tapulara kinga ta langnga ne ddau-ddau do dho parahajha he, bhole labba ro. Pa dhara lai do naanne ludu ke Tuahhu, rowi ne ddhei Deo mita nara ke

Tuahhu nga pedhuri-pemira. **7:16** Rowi Tuahhu mii mobanni -- do parahajha ke pa Muri -- mina mii ke ne nara ta toi nga kehamme ri Tuahhu ta do dho nara ta pehelame ne ddau pa hedhapa au ne? Mina harre lema Tuahhu momone do Herani, mina mii ne nara ta toi nga kehamme ri au, ta do Tuahhu adho ke do nara ta pehelame ne ihi-ammu au ne? **7:17** Do jhamma ke mu heddau-heddau ta peato ne lua muri mada mu pedute nga lua parru nga kedhagu Muri, mina mii ne do alla pepetatu ri Deo, pa awe pedoe ne mu ri Deo ri Deo tu ta parahajha pa No. Nanne ke lua peato tu ta ajha ri ya pa hewue-hewue jemaat. **7:18** Unu pala he, kinga do alle ke heddau-ddau pedare ngutu pa awe hamme ri no ne lipedoa Deo, moko tenge dho ke ri ddau do naanne ta kale ne loro jhara ta peele ne tada-tada lua dara ngutu do naanne. Mina harre lema, kinga heddau-ddau ki do dho dare dae ne ngutu no pa dhara hamme ri no ne lii pedoa Deo, bhole tenge ri we no ta ami ta dare ne ngutu no. **7:19** Roei ne lua pedutu nga lua do dho pedutu lua dara ngutu, do he we we, bhule dho nga lua guna nga-nga. Ne do kerihi ne, wata ke ki pedutu ne lipereda-lipereda Deo we. **7:20** Do jhamma ke heddau-heddau ta pee ma nga muri mada nga do mina mii di ne era pa awe hamme ne ri di ne lipedoa Deo ne. **7:21** Kinga pa awe pedoe ne Tuahhu, Tuahhu do mii heddau naannu, tenge dho Tuahhu ta hedui ne penge ne lai do napoanne. Tapulara kinga do ta medae Tuahhu ta nara ne lua kehoo tu ta balla kattu, pake we ne lua kehoo do naanne. **7:22** Rowi heddau naannu do parahajha ke pa Muri, ddau Muri ke no, jhe do balla kattu ke no. Jhe heddau do balla kattu do parahajha no pa Muri, naannu Kristus ke no. **7:23** Do alle ke Tuahhu pewalle ri Deo, jhe ne kebhue Tuahhu do mmau ke ne ma'e ri No. Rowi do mina harre ke, bhole jhole ri we ngi'u tuahhu tu ta jadhi naannu ri raiwawa dhe. **7:24** Hakku, Tuahhu, ta do pa dhara do mina mii lema ne ngi'u au pa awe pedoe ne, do jhamma ke Tuahhu ta pee ma nga muri mada mina harre ma hela'u nga Deo. **7:25** Tu ddau-ddau do dho banga-ammu dae. Jhara lua do naanne, hammi dho ya lipereda ngati Muri. Maji lema ta mina harre mii heddau do ri lua ruba dhara Muri, do jhamma ke ri mu ta parahajha, ta wie ke ri ya ne litakka pa mu. **7:26** Ki nga penge ne hari-hari ne lai do medae ta dakka ta ma pehedui pa dhara awe do nadhe, penge ri ya, rihi ie ke kita pee ma

ddau nga narro ne muri mada do mina mii ne era no pa dhara awe nadhe. **7:27** Ki do era ke Tuahhu nga ihi-ammu, bhole kale ri ne rujhara ta golo-anni ngati ihi-ammu ne. Ki do adho dae Tuahhu do era nga ihi-ammu, bhole tenge ri Tuahhu ta kale ihi-ammu. **7:28** Tapulara ki nga banga-ammu Tuahhu, lua napoanne adho ta hahhi lua lubhu harro nga menyilu. Mina harre lema kinga banga-ammu heddau ana mobanni do ngarru, adho napoanne ta hahhi lua lubhu harro nga menyilu. Wata ke, tu ro do banga-ammu he do medae ro ta penaja nga lua hedui-herui do ae. Jhe ne ddhei ya, Tuahhu he ta ludu ngati lua hedui-herui do na harre. **7:29** Ne pedabbho ya mina hedhe, Tuahhu-tuahhu: Adho ke do ae ri ne awe tu di. Jhari ngati awe nadhe, nadu we do nga ihi-ammu, do jhamma ke no ta muri mada mii ddau do dho bhule nga ihi-ammu he, **7:30** ddau do tangi, ta muri mada mii ddau do dho hedui ade he, ddau do mari, tao we mii ddau do dho mengallu dhara he; ddau do alla pewalli, tao we mii ddau do dho bhule nga nenga-nga he; **7:31** jhe ddau do peketali-too nga lai raiwawa do nadhe, do jhamma ke ta muri mada mii ddau do dho kewallu-nya'u he ri lai-lai do na harre. Rowi rajja dho ke raiwawa do nadhe nga lua no do era pa dhara awe do nadhe, ne medae ta janna bholo ngala. **7:32** Ne ddhei ya, mita ie ke Tuahhu he ta ludu ngati lua hedui. Ddau do adho do era nga ihi-ammu do ta nara no ta petuje ne penge no pa lai-lai do pedu nga Muri, rowi do ddhei no ta pemengallo dhara Muri. **7:33** Tapulara ddau do nga ihi-ammu do medae ta rihi rrau ta penge ne lai-lai raiwawa dhe rowi do ddhei no ta pemengallo dhara ihi-ammu no ne; **7:34** jhe pedakka ne penge no do pebhage-bhage ke. Heddau mobanni do adho do era nga ddau pa hedhapa, kiadho heddau ana mobanni do ngarru, do medae ta ae ne penge ne lai-lai do pedu nga Muri, rowi do ddhei no ne ngi'u nga hemanga no ta unu ri Deo. Tapulara heddau mobanni do nga ddau pa hedhapa, do petuje ri no ne lua penge no pa lai-lai raiwawa, rowi do ddhei no ta pemengallo dhara ne ddau pa hedhapa no ne. **7:35** Ne bhuke ri ya hari-hari ne napoharre tu lua ie mu ma miha, adho nga lua pedabbho ta labba mu ngati lua nadhe kiadho ngati nanidhe. Ne do ddhei ri ya, wata ke mita ie ri Tuahhu ta jage ne do petu nga do pejhamma ne, jhe mita nara Tuahhu ta petuje ne penge tuahhu pa Muri we. **7:36** Ki penge ke ri heddau ta do nara

ke no ta tao ne lai do jhamma pa ddau ddhei no, jhe do dho nara ke ri no ta labbe ne lua pegabbho ade no, jhe penge ri no ta do paralu no ta banga-ammu nga ana mobanni do ngarru do naanne do ie ke ri no ta tao ne nga ne do penge ri no ta do woie ne. Hala dho no. Kinga banga-ammu ro.

7:37 Tapulara kinga alla ke heddau-ddau pe aggu lihappo pa dhara ade no tu ta do dho banga-ammu dae no nga dddau-ddhei no ne, jhe ne lihappo no do naanne adho ri lua pehahhe, moko ne do tao ri no do naanne lai do woie, hadhi ta do rui we no. **7:38** Ki peheatte, ddau do banga-ammu, do ie ne do tao ri no ne do naanne, jhe ddau do dho banga-ammu, ro rihi ie ri, ne do tao ri no ne do naanne. **7:39** Heddau mobanni do alla ke pebanga-ammu do akke ke no nga ddau pahedhapa no ne, pa dhara nga muri mada ko ne ddau pahedhapa no ne. Kinga alla ke pemade ne ddau pa hedhapa no ne, moko ne mobanni do naanne do e'e ne ddhei no he ke ta banga-ammu ri nga momone do ddhei no; hadhi we ne lua banga-ammu no do naanne ta do peloko-nga'a Herani. **7:40** Maji lema ta mina harre, ne do rihi mangngi ri ko, kinga do dho banga-ammu ri no. Napoanne lua dhahi ya he we miha, tapulara pa toi ri ya he, ne do pale ri ya dhe do ngati kuaha Henga Deo.

8:1 Nadhe ri jhara lua bhara nga'a do udu-do bhaja pa ajhu pa wowadu. Do tarra mii liperajja ddau ma, "Di hedhe hari-hari do mmou dhara ke." Tapulara mmou dhara do pejadhi ddau raiwawa ta wui-anni, jhe ne pa petu ne lua pehajha-peddhei ne do pekenyajjhe muri mada heddau ddau. **8:2** Ddau do penge ta do nga lua tada do ae no, napoanne ta peteleo ne lua tada no adho dae do meramma. **8:3** Tapulara we ddau do tarra-tarra do ddhei nga Deo, do tade ke Deo ri no. **8:4** Jhara lua bhara nga'a do udu-do bajha pa ajhu nga wowadu, do toi ke ri di ma ta do ne ajhu nga wowadu do na harre do pehakko mii hahhi lai do adho do era. Jhe do toi lema ri di ta do Deo wata hahhi we, adho ke do era do wala ri. **8:5** Tarra do ae lema do pehuni ta deo nga muri, ie ta do era pa ihi li ru mina harra lema pa danni raiwawa dhe. **8:6** Tapulara tu di, Deo titu wata hahhi we. No ke ne Ama do era pa hari-hari era. Tu No ke, di ne muri mada. Jhe ne Muri ne wata hahhi lema we, Yesus Kristus. Pelake jhara No ke ne peera hari-hari, jhe rowi No ke hakku muri mada di. **8:7** Maji lema ta mina harre, adho ri

hari-hari ddau ne do toi ne lai do naanne. Era ma do uru he do tima ta wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu. Hakku ri do mina harre ke, hape ma dhara awe nadhe lema, do pee koma nga penge ri ro ta do ne bhara nga'a do alla peudu-pebhaja pa ajhu-pa wowadu, napoharre bhara nga'a ngati ajhu nga wowadu. Moko kinga nga'a ri ro ne bhara nga'a do naharre, ne pa penge ro, do tao lubhu harro nga menyilu ke ro, rowi ne lua ketarra ro adho dae do rui. **8:8** Ne pa petu ne, bhara nga'a miha nara dho ta perue ta rihi ghammi ne lua pedu di nga Deo. Ki nga'a di ne bhara nga'a do na harre nara dho di ne lua mangngi nga-nga. Tapulara ki do dho nga'a le ma di ne bhara nga'a do na harre, bhule le dho ma ta rugi nga-nga. **8:9** Tapulara meniga pewoie-ie! Bhole jadhi tu ddau do wala ta bunu ro la dhara lubhu harro nga menyilu -- rowi adho dae ne lua ketarra ade ro do rui -- rowi do e'e ne ddhei we Tuahhu ta tao ne nga-nga. **8:10** Ne lua pedabbho ya mina hedhe. Kita era he Tuahhu do nga lua ketarra do rui, era do mejaddhi ta nga'a pa dhara ammu era udu nga bhaja, jhe era heddau ddau do ngadde au do mejaddhi ta nga'a pa anne. Ki nga ne lua ketarra ade ddau do naanne adho dae do rui, ta do adho ke ri lai do tao ri au do naanne ta pejadhi ne ddau do naanne ta bhani ta nga'a ne bhara nga'a do alla peudu pebhaja pa ajhu pa wowadu he? **8:11** Jhe taga tari lua katarra Tuahhu do naanne ne jadhi ta pehule peteballe ne ddau do keloe lua ketarra ne. Jhe ne pa petu ne, ne made Kristus ne do tu ddau do naanne lema ke. **8:12** Jhe kinga tao ke Tuahhu ne lai do hala do mina harre penaja nga tuahhu-tuahhu do Herani -- do ta peapa ne lua ketarra ro ke do keloe he -- moko Tuahhu do tao lubhu harro nga menyilu ke penaja nga Kristus. **8:13** Rowi do mina harre ke kinga ri bhara nga'a ne do pebunu tuahhu ya he la dhara lubhu harro nga menyilu, moko wae tu-tu dho ke ya ta nga'a hedhai ri. Rowi jaga ta ri ya marra hino moko ta bolo ke ne tuahhu ya he la dhara lubhu harro nga menyilu.

9:1 Ta do adho ke ya dhae ta ddau do balla-kattu? Ta adho ke ya dhe ta rasul? Ta do adho dae ke ri ya dhe do alle ke pengadde Yesus, Muri di? Ta do adho ke mu hedhe ta do wue-wila ngati lua jhagga ya tu Muri? **9:2** Maji lema ddau do wala ta dho wae ta hamme ya dhe ta rasul, ta mina mii

lema ie ta hudi he ngati mu do hamme ma ri mu. Rowi ne muri mada mu mii do Herani napoanne ke mii telia he ta do ya dhe heddau rasul. **9:3** Ki ta kare ya ri ddau, do medae ta bhale ri ya mina hedhe: **9:4** Ta dho bhule ke ya nga haa, ta nara nga'a-nginu ngati lua jhagga ya? **9:5** Ta do dho bhule ke ya nga haa ta aggo heddau ihi-ammu ngati do Herani hela'u-la'u nga ya pa loro jhara kako ya, mii do tao ri tuahhu-tuahhu Muri Yesus he, nga ri rasul-rasul do wala he, mii Petrus lema? **9:6** We titu wata Barnabas we nga ya nedo jhamma ta kale muri mada miha? **9:7** Bhule dho heddau horodhadhu he do jhamma ta tago miha ne muri mada ki do pa dhara dine ko no! Bhule dho heddau mone dhoka ago do halla ago pa dhara dhoka no ne, jhe do dho nga'a ri no ne wue ago he! Bhule le do ma mone bhata ki'i, do dho nginu ne ei-huhu naki'i-naki'i no he! **9:8** Ne pedhae ri ya ne naanne, adho ke taga tari mii pa tima he we pa dhara muri mada do helodho-lodho he, tapulara taga tari do pedhae lema ri Buku Lidara-Likewahhu Deo ne lai no naanne. **9:9** Pa dhara Buku Musa do hure do bhuke, "Hapi do pa dhara nga kedhuli wuri gandum, bhole rape ne ubha no." Hapi ke ne do heleo ri Deo? **9:10** Ta do adho ke ne lai napoanne do pedabbho tu di? Tarra ne bhuke ta tu di ke. Rowi ddau do habha maa nga do petiri gandum do do jhamma ke ro ta jhagga jhe do nga lua henao tuta nara ta pebhagi nga ro haghe ngati bhara jhagga ro do na harre. **9:11** Alla ke jhi peliba wini unu Deo pa dhara muri mada mu. Moko kina ghattu ke jhi ne wue-wue ruba dhara Muri ngati unu-oha mu, napoanne ta dhuki do rihi ae ke jhi ngati mu. **9:12** Kinga ddau-ddau do wala do henao ne nadhe ngati mu, ta do adho ri ko ke jhi do nga do rihi ngati ro? Tapulara pake de dho ri ya ne haa ya do naanne. Do wala ri ti naanne, do rihi ddhei ya ta dhui ta hape ri ya ne naharre, ngati pedubhe ne hahhi lai do ta labbe ne lua ta pelebe ne Li Hagha Dhara do jhara lua Kristus ne. **9:13** Do tatu ke ta do toi ma ri Tuahhu he, ta do ne ddau-ddau do jhagga pa dhara ammu Deo do nara bhara nga'a ngati Ammu Deo ma, jhe ne ddau-ddau do pemoko bhara jhula nga menahu he, do nara ro hage ngati bhara do ta jhula ta menahu he do era pa era do naanne. **9:14** Mina harre lema do alla ke pepetatu ri Muri ta do ne ddau do la pelebe ne Li Hagha Dhara ne do jhamma ke ta nara mu ri mada ngati lipeliba do naanne ma. **9:15** Maji

lema ta mina harre ngaddi de dho ta pake ri ya, ie ta hahhi he ngati haa ya do na harre. Jhe ne bhuke ri ya ne huri ya do nadhe, adho lema nga pedabbho mita tao ke ri mu ne lai-lai do na harre penaja nga ya pa dhara awe nadhe. Rihi ie ya ta made ngati ele ne lai do takke ri ya pekerihe ne.

9:16 Rowi, ki do ne naanne do wata ke ta jhara lua ta pepeke ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne we, moko bhule dho ke ya nga haa tu ta latta-latta-anni, rowi do alla ke Deo pepereda pa ya tu ta pekako ne lai do naanne. Apa nga kerewe ke tu ya, ki do dho pelebe ke ri ya ne Li Hagma Dhara do naanne! **9:17** Unu pala he ne pekako ri ya ne lua jhagma do naanne, pedute nga lua ddhei ya miha, moko do ie ke ya ma ta hena tu ta nara ne lua kehewe ya. Tapulara ne pelebe ri ya, ne Li Hagma Dhara ne, taga tari do pehape ke pa ya. Deo ke ne do lii pa ya ta jhagge ne lai do naanne. **9:18** Ki do mina harre ma, ne nga ke ne lua kehewe ya? Nadhe ke ne ihi kehewe ya ne; do nara ke ri ya ta pepeke ne Li Hagma Dhara ne nga do dho bhule do pemejanni ie ta pa heddau he, tu ta heleo ne muri mada ya, taga tari do dho dhuke ri ya ne haa ya mii mone pelebe Li Hagma Dhara ne. **9:19** Ya dhe adho naannu ie ta ri nadu we, ya dhe ddau do balla kattu. Maji lema ta mina harre, alle ke ri ya pepenaanno ne ngi'u ya ta naannu pa hari-hari ddau. Hakku tao ri ya mina harre mita nara ke ri ta aggu henga we ne ae ddau tu Kristus. **9:20** Penaja nga do Yahudi, tao ri ya mii heddau do Yahudi, mita nara ri ya aggu ne do Yahudi he tu Kristus. Penaja ngga ddau-ddau do muri-mada do pedutu nga lepedara Musa, ya hala leddhho ma mii heddau do pee pa dhaara uhu do nanne. Ne tao ri ya minaharre, mita nara keru ya ta nuni ro ta jadhi ddau pedute Kristus. **9:21** Penaja nga ddau do adho do Yahudi, tao ri ya mii heddau do adho do Yahudi, do muri mada pa tele ngati uku Musa. Ne tao ri ya mina harre mita nara ke ri ya ta happi ro jadhi ddau pedute Kristus. Tapulara adho dhe bhoke taga tari do mina harre ta ya dhe ta ddau do dho pedute ne lipedara-lipedara Deo; ya ri ko ma do pereda ri lipereda-lipereda Kristus. **9:22** Pa telora ddau-ddau do dho rui dae ne lua ketarra ro, ya lema pehela'u-anni mii ddau do na harre. Mita nara ri ya ne ddau do na harre ta jadhi ddau pedute Kristus; jadhi ta ne nga we ya tu hari-hari ddau, mita ri loro jhara do mina mii we, nara ri ya ta pehelama haghe ngati ro. **9:23**

Hari-hari ne do tao ri ya do na harre tu Li Hagha Dhara do ngati Deo ne, mita nara lema ya ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne. **9:24** Do tatu ke ta do toi ma ri Tuahhu he hari-hari, ta do pa dhara lua penono perai, hari-hari ro ne do pedutu ta perai he, tapulara wata heddau we ne nara parahe ne. **9:25** Jhe nadu we do era pa dhara peajha ko, do ta tahe ke ri no ne ngi'u no ngati hari-hari lai. Hakku tao no mina harre rowi do ddhei no ta peino ri kelakke bhunga lua nara ne, ri bhunga do henginga ne merajhu. Tapulara di hedhe do alla ke petaha ne ngi'u di hedhe ngati hari-hari lai, rowi do ddhei ke di ta peino ri kelakke bhunga lua nara ne, ri bhunga do i'a merajhu ne. **9:26** Taga tari do naanne ke ya ne perai nga lua pedabbho do tatu ke. Mii pa dhara lua pekudhu, wae dho ya ta kudhu e'e ne abo we. **9:27** Do ta jhole ri ya ne ngi'u ya, mita ajhe ya pewoie-ie nga mina harre ne worawwu rui, mita nara ya ta mami nga woie. Hakku tao ri mina harre, rowi wae dho ya ta jadhi, ki ya nedo tina ddau do wala ta pedutu le pa dhara lua penono do naanne, jhe dhai ne pa pedakka, ya miha ne do nyakke.

10:1 Tuahhu-tuahhu! Do jhamma ke ta henge ri tuahhu he ne nga do alla pejadhi pa ama-appu di he pa awe pedute Musa ri ro. Hari-hari ro do herimu ri merammu, jhe nga helama ro ne pagge Llau Mea ne. **10:2** Tu ta jadhi ddau-ddau pedute Musa, ro hari-hari do pejhiu pa dhara merammu ne nga pa dhara dahi do naanne. **10:3** Ro hari-hari do nga'a bhara nga'a unu pala lua pedu nga Deo do he la'u we, **10:4** nga nginu bhara nginu unu pala lua pedu nga Deo do hela'u we. Ro hari-hari nginu ngati lede wowadu unu pala lua pedu nga De do penau-pelere nga ro he; ne lede wowadu do naanne wala dho ke ngati Kristus miha. **10:5** Maji lema ta mina harre, mengallu dhara dho Deo ri lua ae ro he, hakku ri do mina harre ke, made ro pebhari-guri pa dhara kebhalla-ae. **10:6** Hari-hari ne poharre do jadhi ta telia ke pa di, tu ta penge ri di, mita ie ke di ta bhole ddhei ke di nga lai-lai do apa do kerewe, mii ddhei ri ro he. **10:7** Mina harre lema mita do dho wie ke di hu nga mejura pa ajhu pa wowadu mii tao ri haghe ti telora ro. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke, "Moko ne ddau rai do na harre ta jhari ke ta nga'a ta nginu jhe ledodo tu ta wie hu nga

mejura pa ajhu pa wowadu." **10:8** Ie dho ta tao kenyo-langa huka mii do tao ri haghe ti telora ro. Rowi do dhue nguru tallu tabbha ddau ngati telora ro do made pebhari-guri pa dhara helodho ne we, taga tari tao ri ro ne lai do naanne. **10:9** Ie dho di ta hakko Muri nga hekemada-mada, mii do tao ri haghe ti telora ro pa awe do uru, hakku tu ro ta made hibhi ri ketaru. **10:10** Jhe mina harre lema, ie dho di ta pegu-pegallo mii do tao ri haghe ti telora ro pa awe do uru he, hakku ri do mina harre ke, pemade ro ri Malaikat Made Mada ne. **10:11** Hari-hari ne lai do na harre alla ke pejadhi pa ro do na harre mita jadhi ta telia ke tu ddau-ddau do wala. Jhe hari-hari napoharre do hure do bhuke lema tu jadhi lua pehewina tu di. Rowi do na hedhe do muri mada pa awe pedakka rahi raiwawa ke. **10:12** Ddau do penge ke ne ngi'u no ta do titu halla-anni ke, do jhamma ke ta meniga pewoie-ie, mita do dho dhari ta keloli ri. **10:13** Rowi ruhakku do na mii we ne do narro do lake ri Tuahhu, na poharre lua ruhakku do tima ta narro ta lake ri ddau raiwawa. Tapulara Deo do pee nga parro ma ne lijaji No. Hane dho Tuahhu pehakko do rihi ngati do makke ri au ta hape. Pa awe ta lakka ne ko Tuahhu ri ruhakku ne, do ta wie ri no pa tuahhu ne loro jhara mita ie Tuahhu ta rui jhe nara ta titu halla-anni. **10:14** Rowi do mina harre ke, wo Tuahhu-tuahhu ya do hajha do ddhei ri ya, do jhamma ke ta paddhu nga lua wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu. **10:15** Ne pedai ya lii nga mu, mii pedai lii nga ddau do mmu dhara. Do jhamma ke ta dhahe miha ri mu ne li ya do nadhe. **10:16** Pa dhara awe ngino ko ri di ne ei-ago ne jhe peha'e kolo li ie nga ae pa Deo, ta do adho ke ne lai napoanne ta peteleo pa di ta do jadhi hahhi ke di nga Kristus pa dhara lua made No? Jhe pa dhara awe nga pebhage-bhage ne ri di ne roti ne tu nga'a hela'u-la'u ne, ta do adho ke napoanne do ta peteleo pa di, ta do jadhi hahhi ke di nga ngi'u Kristus? **10:17** Rowi titu wata hewue we ne roti ne, jhe di hari-hari do nga'a ngati roti do hewue do naanne ma, moko di do ae he do jadhi ke ta hahhi ngi'u we. **10:18** Hakku ko ta heleo ne ddau-ddau do Yahudi he. Ro he do nga'a ne bhara jhula do pa dhida era jhula bhara jhula ne, ro ke ne ddau-ddau do jadhi ta hahhi ke nga era bhara jhula ne. **10:19** Ne nga ne lua pedabbho ya nga naanne? Ajhu nga wowadu kiadho lema bhara nga'a do udu do bhaja tu ajhu nga wowadu do naharre, bhule

dho nga kebhue nga-nga. **10:20** Ne nga ne do udu do bhaja pa era udu nga bhaja tu ajhu nga wowadu he, adho ke do jhula pa Deo, tapulara pa henga-henga kerabba he ke. Jhe wae dho ya, ta jadhi hahhi mu nga henga apa nga kerewe do na harre. **10:21** Ie dho mu ta nginu ngati kabha nginu ei-ago Muri, jhe pa dhara awe naanne lema nginu ri ngati kabha nginu ei-ago henga apa nga kerewe ri. Ie do mu ta nga'a pa meja Muri, jhe dhari pa meja henga apa nga kerewe ri. **10:22** We do ddhei mu ta pepane ne ade Muri? Do rihi rui ke di ngati Muri? **10:23** Ane ddau, "Ie ta tao pa e-e ne ddhei di we." Do petu! Tapulara adho hari-hari ne do ddhei di he do ta peie ne muri mada di. **10:24** Bhole era heddau he do pe nga petadi ta tu lua paralu ngi'u miha we. Do jhamma ie ta nadu we ta petadi ta tu lua paralu ddau do wala lema. **10:25** Ie mu ta nga'a ne nga we do pewie pa paha hedhai. Tenge dho ta kale toi uru jhara maji le ta era ne lai-lai do mejanni pa dhara ade nga penge mu. **10:26** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke, "Raiwawa nadhe hari hewue nga hari-hari do era pa dhara no do unu ri Muri." **10:27** Ki nga pedoa mu ri ddau do adho do Herani ta la nga'a, jhe petobe ri mu ne lipedoa do naanne, nga'a we mu ne nga ne do pemoko ri ro. Tenge dho ta kale toi ta ngati mii ne bhara nga'a do naharre mita do dho era ne lua mejanni pa dhara ade nga penge mu. **10:28** Tapulara ki era ddau do lii pa mu, "Bhara nga'a do napoanne do alle ke peude nga bhaje tu ajhu nga wowadu," bhole nga'a mu ne bhara nga'a do naanne, rowi nga heleo ne lua paralu ddau do naanne jhe taga tari lii kewuru ngati dhara ade nga penge. **10:29** Ne do pedabbho ri ya adho taga tari lii ngati ade nga penge mu miha, tapulara ngati lii ade nga penge ddau do naanne. Wue marra ta era ddau do kebhali, "Wah ta nga hakku labbe ne lua balla kattu ya taga tari lii ade nga penge ddau do wala? **10:30** Ki ri nga'a ya bhara nga'a nga peha'e kolo lii ie nga ae pa Deo, ta nga hakku kare ri ya ri ddau taga tari bhara nga'a do naanne?" **10:31** Ie ta ne nga we do tao ri Tuahhu -- ta nga'a ko Tuahhu kiadho ta nginu ko Tuahhu -- tao we hari-hari ne napoharre tu ta pedhede-petutu Deo. **10:32** Muri mada we mina ne worawwu, mita ie ne muri mada Tuahhu ta do dho pebunu ddau do wala la dhara lubhu harro nga menyilu. **10:33** Muri mada we mu mii muri mada ya le. Do ta petadi ke ya ta kale

ne loro jhara tu ta pemengallu dhara hari-hari ddau pa dhara hari-hari lai nga do dho bhule lua pedabbho ta pemangngi ngi'u miha. Ne pedabbho ya wata ke mita ie ke ro hari-hari nara ta pehelama.

11:1 Pedute we ri mu ne alu nga hadha ya, mii ya lema do pedute ne alu nga hadha Kristus. **11:2** Puji mu ri ya rowi do henge loro-loro ma ya ri mu jhe do pedute ma ri mu ne liajha ya do alla peajha ri ya pa mu he. **11:3** Tapulara ne ddhei ya ta toi ri mu hahhi lai ri, mina hedhe: Kristus ke ne do jadhi kattu pa momone do na mii we, jhe momone ke ne jadhi kattu pa ihi-ammu do na mii we, Deo ke ne do jadhi kattu pa Kristus. **11:4** Ki heddau momone do leo kolo pa dhara hebhajha kiadho pa dhara awe pedhae ne lii do ngati Deo ne pa hedhapa ddau lowe, moko ri momone do naanne ta kare nga menihe Kristus ke. **11:5** Jhe ki heddau mobanni do dho leo kolo pa dhara awe hebhajha kiadho pa dhara awe pedae ne lii do ngati Deo ne pa hedhapa ddau lowe, moko mobanni do naanne ta kare nga menihe ddau pa hedhapa no ne do jadhi ta kattu penaja nga ngi'u no. Lai napoanne hela'u we mii do alle peluhe he ke no. **11:6** Rowi do mina harre ke heddau mobanni do dho wae ta leo kolo, rihi ie ta luhe ne rukattu no, moko ne lai napoanne hahhi lua do ta pemekae ne dhara no ma miha. Rowi do mina harre ke ri ie no ta leo kolo. **11:7** Momone tenge dho ta leo kolo, rowi no do mii leorawwu ngati ngi'u nga lua dhida nga kelodo Deo. Tapulara mobanni mii lua dhida nga kelodo momone, **11:8** rowi momone adho do tao ngati mobanni, mobanni ri ko do tao ngati momone. **11:9** Jhe adho lema momone do tao tu lua paralu mobanni, tapulara mobanni ri ko do tao tu lua paralu momone. **11:10** Rowi do mina harre ke, tu ta pemengallu dhara naju-naju Deo, do jhamma ke mobanni ta leo kolo, mii tada ta do no do pa dha'i pereda ddau pa hedhapu no. **11:11** Maji lema ta mina harre pa dhara muri mada di mii do Herani, mobanni adho do titu miha, do tala ngati momone, jhe momone lema adho do titu miha, do tala ngati mobanni. **11:12** Rowi maji lema mobanni ta do petari rai ne, do tao ngati momone, tapulara ta alla pemina harre momone do metana ri mobanni, jhe hari-hari ne nga we do dakka ngati Deo. **11:13** Hakko ko ta dhahe miha ri Tuahhu he ne lai do nadhe: Woie marra heddau mobanni,

kinga hebhajha pa Muri pa hedhapa ddau lowe, nga do dho leo kolo?
11:14 Ngati lai do narro ri hari-hari ddau, do alla ke mu peajha, kinga momone do medera rukattu, napoanne mii lai do dho mangnga. **11:15** Tapulara tu mobanni, rukattu ne wie pa no tu ta herimo ne kattu no, jhe rukattu do merai napoanne hahhi lai do peworena ne ade no. **11:16** Nah, kido era do ddhei ta petobha-pedharru taga lai do nadhe, wata hahhi we ne do nara ta pale ri ya, ie ta di mina harre lema jemaat-jemaat Deo do wala he, hari-hari do kedhagu pa lua tua tima do naanne we pa dhara jemaat, do wala ri ngati naanne bhule dho ke. **11:17** Jhara lai do nadhe ri, puji dho mu ri ya. Lua peteni mu pa awe wie hu nga mejura, adho ma do ta pedubhe ne lai do woie, tapulara lai do woapa ma ri. **11:18** Petari-tari do rangngi ke ya, ta do pa dhara lua peteni-lua peteni mu he do era ne kejie-kejie do peluru-penyami. Jhe pa penge ya, ne lai do napoanne rihi rrau ta do petu. **11:19** Tarra do jhamma ma ne lau pehihu ne ta era pa telora mu, mita teleo hine ta nadu-nadu ne do Herani do petu-petarra ne. **11:20** Tapulara ki peteni ke mu, ne do tao ri mu adho ke Lai Tao Muri. **11:21** Rowi kinga dhai mu ta nga'a, do ta pehedone-dhai uru mu heddau nga heddau ne peraba ta aggu nga'a ta tu ngi'u mu miha, hakku era haghe do hepangnga, jhe haghe ri era do tade mawo. **11:22** Ta nga hakku mina harre? Ta do adho ke Tuahhu he do nga ammu nga kemali? Tuahhu he do nara ta nga'a pa ni! We do ddhei ta kare nga menihe jemaat Deo ri tuahhu he nga ta pemekae ne ddau-ddau do kehia nga gahara he? Ne nga ke ne jhamma ta pale ri ya pa mu? Do jhamma ke mu ta puji ri ya? Puji tu-tu dho mu ri ya. **11:23** Rowi ne ajhe ri ya pa mu, do na harre do hamme ri ya ngati Muri miha, ri ya: rowi pa rammi do ta jhole ne Yesus, Muri di, ta aggo ke ri No ne roti ne, **11:24** ta alla No pepeha'e kolo lii-ie pa Deo tu roti do naanne, ta pipi ke pemaie mae ri ruai No ne roti ne, jhe lii No, "Nadhe ke ne kebhue-kedalli Ya do jhole tu mu. Tao we ri mu ne lai do nadhe ta pehenge jhara lua Ya." **11:25** Mina harre lema ta alla penga'a he, ta aggo ke ri No ne era nginu ago ne, jhe lii No, "Ago do nadhe, lipejaji Deo do woiu, do perue ri raa Ya." **11:26** Parri wari mu ne nga'e ne roti nga ngino ne ago do nadhe, ta pepeke ke ri mu ne jhara lua made Muri, tade dhai hape la awe dakka No. **11:27** Rowi do mina harre ke, ddau do

nga'e roti Muri nga do ngino ago Muri ne nga loro jhara do dho mangnga, ddau do napoanne do tao lubhu harro nga menyilu penaja nga Muri do alle pe jhole ne ngi'u nga raa No. **11:28** Hakku ie ta nadu we, do jhamma ke ta pereha uru jhara ne ngi'u no, jhe itu ie no ta nga'e ne roti nga ngino ne ei-ago do naanne. **11:29** Rowi kinga nga'a ke ri ddau ne roti ne jhe ngino ne ei-ago ne nga do dho takke pekerihe ta do ne lai napoanne do pekatta ke nga ngi'u Muri, ddau napoanne, nga'a nga nginu no tu ta hamme ne ne lua wolo Muri we tu ngi'u no miha. **11:30** Taga tari do mina harre ke, ae ti telora mu do paddha nga rogho, jhe era lema do made. **11:31** Tapulara ki do pereha ke ri di uru jhara ne ngi'u di, wole dho ke ri Deo. **11:32** Tapulara kinga wole ke di ri Deo, do medae ke di ta dhabe ri gui ri No, mita ie di ta do dho nara ri lua wolo hela'u-la'u nga rai wawa do nadhe. **11:33** Rowi do mina harre ke, ki peteni ke mu tu ta nga'a lai Tao Muri ne, do jhamma ke mu ta pemata ko heddau nga heddau. **11:34** Kinga era do menganga, do jhamma ke no ta nga'a uru jhara ngati ammu nga kemali. Ki do takke ri mu pekerihe ne lai do nadhe, ne lua peowu-peteni mu ta wie hu nga mejura, adho do medae ta penahho ne lua wolo ngati Deo pa ngi'u mu miha. Jhara lai-lai do wala he, do medae ma ta peteleo ri ya pa mu kinga dakka ya hine la nga mu.

12:1 Nadhe ri jhara lua karunya do ngati Henga Deo. Jhara lai do naanne, ne ddhei ya ta toi ri Tuahhu he ne nga ne do petu-tu ne. **12:2** Henge ko we ri mu pa awe nga do dho tade dae Muri ri mu, do ddhei ko mu ta pedutu ne lua wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu do dho i'a pedai lii he. **12:3** Do jhamma ke ta toi ri mu, ta do ki ddau do parro do kedhago Henga Deo, adho do nara ta pa li, "Lua unu kolo-taddhu tu Yesus!" Mina harre lema bhule dho heddau he do na ra ta pali, "Yesus ke ne Muri!" kiadho ne ddau napoanne do parro do kedhago ri Henga Deo. **12:4** Do era jhajhi ae worawwu la ne do wie ri Henga Deo, tapulara hari-hari ne na harre do wie ri Henga do hahhi ne we. **12:5** Do era jhajhi ae worawwu jhagga do ta jhagge tu Muri, tapulara ne Muri do ta pemoke ne, Muri do heddau ne le ma we! **12:6** Do ae loro jhara ta pekako ne lua jhagga Muri, tapulara ne do wie lua rui nga kedi tu ta jhagge ne lai do napoanne pa nadu we, do

ngati Deo do hahhi naanne ma we. **12:7** Tu lua ie di hari-hari, do jhagga ke Henga Deo ie ta pa nadu we. **12:8** Pa heddau wie ri Henga, ne lua rui nga kedi tu ta pedai lii nga peke parru-anni. Pa do wala ri, wie ri Henga ne lua mmau dhara tu ta peteleo jhara lua Deo. **12:9** Ri Henga do naanne ma ne do wie pa heddau ne rui nga kedi do rihi ngati ihi tu ta parahajha pa Kristus, jhe pa do wala ri, wie ne kuaha ta peie ddau, ri Henga do naanne ma. **12:10** Pa heddau ri wie ne kuaha ta tao ne lua madalae, jhe pa do hewala ri wie ne karunya tu ta pepeke ne lai do ta peito-perijho ta tao ri Deo. Wie ri Henga do naanne pa do hewala ri ne lua ta i'a petala-tala nami ne lai do ngati Henga Deo ne, jhe nami ne do adho ne. Era do tala-tala nami ne lai do ngati Henga Deo, jhe nami ne do adho ne. Era do wie ne lai mita nara ta pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai, nga lipedai do madalae, jhe era do wie mita nara ta peteleo ne lua pedabbho ngati lipedai do na harre. **12:11** Hari-hari ne do na harre do ngati lua do jhagge ri Henga do hahhi do naanne ma; heddau do wie ne karunya do wala me pedute nga lua ddhei Henga do naanne ma miha. **12:12** Kristus hala dho ke nga ngi'u ddau raiwawa; hahhi we ne ngi'u ne, tapulara do ae ne ai-alla. Hari-hari ne ai-alla do na harre, maji lema ta do ae, do jadhi hahhi ngi'u we. **12:13** Mina harre lema di hari-hari, ie ta do Yahudi hape la do adho do Yahudi, annu-annu lohe la do balla kattu, alla ke di pepejhiu ri Henga do hahhi ne we, mita jadhi ta hahhi ke pa ngi'u Kristus ne. Ri di hari-hari do toi nga kehamme ke ne Henga do naanne. **12:14** Rowi ngi'u dhe we miha, adho ngati hahhi ai-alla ne we, tapulara ngati jhajhi ae ai-alla no. **12:15** Kita lii he kae, "Ya dhe adho ma ruai, ri do mina harre ke ya dhe adho ke nalu ngati ngi'u," napoanne adho do petu ta do ne kae ne do adho nalu ngati ngi'u. **12:16** Jhe ki ta lii wodilu, "Taga tari do adho ya namada moko ya dhe adho nalu ngati ngi'u," napoanne lema adho do petu ta do wodilu do adho nalu ngati ngi'u ne. **12:17** Kita hari hengi'u do jadhi ta namada we, mina mii ke ne ngi'u ne, ne nara ta dhanno nenga-nga ri? **12:18** Do ngaddi ke ri di ta do alla ke petatu ri Deo, ne era tu nalu-nalu do na harre pa ngi'u do nadhe. Hahhi-hahhi nalu do petatu ke pa era ro ma miha pedute nga lua ddhei Deo. **12:19** Kinga hari-hari do ta hahhi nalu we, na mii ri ke ne do pale ta ngi'u ne? **12:20** Hakku tarra ma ta do era do

ae ne nalu, tapulara ngi'u ne wata hahhi we. **12:21** Rowi do mina harre ke, nara dho namada ta lii pa ruai, "Paralu dho ya nga au!" kiadho lii kattu pa kae, "Paralu dho ya nga au!" **12:22** Ne woie, nalu-nalu ngi'u do ege ta do keloe he, do rihi ri ko ne paralu tu di; **12:23** nga nalu-nalu do ege ri di ta do dho bhule nga kebhue he, lakka ta do rihi ri ko ne do wie pekerihi ri di. Nalu-nalu ngi'u do heleo ta do dho bhule nga lua gaa nga jhamma he, moko na harre ri ko ne do rihi ne heleo ri di. **12:24** Ne nalu-nalu ngi'u do heleo ta do woie he, adho ke do tenge ta heleo ri. Do alla ke ri Deo pepeato mina harre ne worawwu ne ngi'u di, hakku ne nalu do wawa ne kebhue he do takka pekerihi ke. **12:25** Jhe ri do mina harre ne ngi'u dhe adho ke do pebhage bhage, ri hahhi nalu do ta heleo ke ne nalu do haghe he. **12:26** Ki nga paddha ke hahhi nalu, hari-hari ne nalu do wala he do ta paddha lema ke, ki hahhi nalu nara lipuji, hari-hari ne nalu do wala he do ta mengallu dhara ke. **12:27** Tuahhu he hari-hari do hela'u-la'u ke ta ngi'u Kristus, jhe mu heddau-heddau do ai-alla ngati ngi'u do naanne ke. **12:28** Mina harre lema pa dhara jemaat, do alla ke ri Deo pepeato ne era tu heworawwu-heworawwu ddau. Uru jhara-jhara rasul-rasul; kedhue, nabi-nabi, ketallu, guru-guru, je ro ri do tao lua madalae, jhe ro ri do tao lua peie ddau do paddha kiadho ta ruba dhara nga ddau do wala, kiadho do jadhi ta mone bhau-bhata, kiadho tu ta pedai lii nga heworawwu-heworawwu lipedai do madalae. **12:29** Ro adho ta hari-hari do jadhi ta rasul kiadho ta nabi, kiadho ta guru-guru we. Adho ro hari-hari do nga kuaha ta tao lua madalae, **12:30** kiadho ta peie ddau, kiadho tu ta pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae, kiadho tu ta pebhale ne lipedai-lipedai do na harre. **12:31** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta la'a rui nga petarra-tarra mii ta nara do kerihi ngati lua-lua do na harre. Maji lema ta mina harre, pa lai do ta medae do nadhe ri, ta peke ke ri ya ne loro jhara do rihi ie tu mu.

13:1 Maji lema ya ta i'a pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai ddau raiwawa, hape la lipedai naju-naju Deo, tapulara kiadho ya do hajha-do ddhei nga ddau do wala, moko ne lipali nga lipedai ya do na harre hala dho ke mii lii do kejarre he we do dho bhule nga ihi. **13:2** Maji

lema ya ta i'a ne pedhae ne lii do ngati Deo ne, jhe do tada ya hari-hari do meramma, jhe do toi ri ya hari-hari lai, jhe hari lema do dhai tarra ya ne parahajha pa Deo, hakku do nara ri ya ta pepida lede, tapulara ki do adho ya do hajha do ddhei nga ddau do wala, moko hari-hari ne na harre bhule dho nga guna nga-nga. **13:3** Maji lema ta wie ri hari-hari ne unu-oha ya pa ddau do kehia nga gahara, jhe jhole ri ya ne ngi'u ya tu ta tune, tapulara kiadho ya do hajha do ddhei nga ddau do wala, moko hari-hari ne napoharre bhule tu-tu dho nga guna. **13:4** Ddau do hajha-do ddhei nga ddau-ddau do wala, do makka tee nga wangnge, jhe do nga ade do woie. Adho no do huke ri lua pana dhara, adho do bhoe kebhaddi, adho do wue-anni. **13:5** Adho no do dhida ade, adho do henginga karri, adho do pehahhi ddau do wala ta pedute ne lua no miha, adho do henginga hala pa dhara jhe adho do takka nui-takka bubu. **13:6** Ddau do hajha do ddhei nga ddau-ddau do wala, adho do ddhei nga lua apa nga kerewe, wata ke na do mengallu dhara nga do ie we. **13:7** Do makka penaja nga hari-hari lai, jhe do parahajha nga lai do rihi ie pa nadu we; pa dhara awe do mina we, mina harre lema ddau do ddhei nga ddau do adho do i'a ila lua hena, nga do makka tee nga wangnge ta mata hari-hari lai. **13:8** Adho do ngaddi ta era ne awe pa mii ddau ta do dho tenge ta pehajha peddhei heddau nga heddau. Do era ke ne ddau pa dhara awe nadhe do i'a ke ta pedhae ne lii do ngati Deo ne, tapulara do medae ma no hine ta pengaha ne pedhae ne lii do naanne. Pa dhara awe nadhe do era ke ddau do i'a pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae, tapulara do medae ta pengaha ne pedai lii pa dhara lipedai-lipedai do na harre. Pa awe nadhe era do ae ddau do toi ae lai, tapulara ne nga ne do toi ri ro he, do medae ta ballu ri ro. **13:9** Rowi ne lua tada di nga lua rui di ta pedhae ne lii do ngati Deo ne, do pee koma ta do dho keteme dae. **13:10** Do medae ma ta dhai ne awe Deo ta tao peketeme hari-hari ne napoharre, jhe nami ne do dho keteme he do medae ta ila. **13:11** Pa dhara nga naiki ko ya, pedai ya lii mina iki he, ne lua tada ya mii lua tada naiki he, jhe ne nga we ne do penge ri ya mii penge naiki he. Pa awe nadhe do kepai ke ya, alla ke ri ya pehora ne wue ya do mii naiki he. **13:12** Ne nga ne do ngadde ri ya pa dhara awe nadhe mii raiwawo do henunu he ko we pa leorawwu. Tapulara hine do

medae ta ngadde ma miha ri di hine nga teleo. Pa awe nadhe, adho dae ya do tada hari-hari, tapulara hine do medae ma ya ta tada hari-hari, hela'u lema mii Deo do toi ke hari-hari lai jhara lua ngi'u ya. **13:13** Hakku tu awe do nadhe era tallu lai ne jhamma ta pee nga tao ri di; parahajha, henao nga lua pehajha-peddhei nga ddau nga ddau ihi-anga. Ne do kerihhi ne ngati tallu lai do na harre, wala wari dho ke ngati lua pehajha-peddhei nga ddau-ddau do wala.

14:1 Do jhamma ke mu ta wohe la'a rui, tu ta hajha ta ddhei nga ddau-ddau do do wala. Jhe wohe la'a rui we mu lema mita nara mu ne karunya-karunya do ta wie ri Henga Deo, ne do rihi tu-tu ne, mita nara ta pedhae ne lua do pe ito ri ta tao ri Deo tu ddau raiwawa. **14:2** Ddau do pedai lii pa dhara lipedai do madalae ddau napoanne adho pedai lii nga ddau raiwawa, tapulara no pedai lii nga Deo. Bhule dho ddau do tada ne nga ne do pale ri no, rowi Henga Deo ne do lii pa nota pale ne lai-lai do toi ri Deo we. **14:3** Bhale ri ddau do pedhae ne do ngati Deo ne do pedhae ri no pa ddau raiwawa, tu ta perui ro, tu ta pedidi ro nga tu ta pemengallu dhara ro. **14:4** Ddau do pedai lii pa lipedai do mada lae, wata ke tu ta perue ngi'u no we miha, bhale ri ddau do pedhae ne lii do ngati Deo ne, ta rabha -- ta dharru jemaat mita rui ro. **14:5** Do dhai tarra ne woie kita nara he mu hari-hari ta pedai lii do madalae. Tapulara ne do rihi ie, kinga nara Tuahhu he ta pepeke ne lai-lai do peito-perijho ta tao ri Deo he, do rihi mone-ae ngati ddau do pedai lii pa dhara lipedai do madalae, wala ri ki ddau do pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae ne, do nara ri no ta peteleo ne nga ne do pale ri no ne, mita ie ri jemaat ta hamme ne lai do ie ne ngati lai do napoanne. **14:6** Kita jadhi he ya ta dakka la nga mu, jhe pedai ya lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae ne nga ke ne guna tu mu? Bhule tu-tu dho nga guna ie ta he wuru he! Do wala ri kita peteleo ri ya hahhi lipedai ngati Deo, kiadho ta peteleo ri ya hahhi lai jhara lua Deo, kiadho ta pedhae ri ya ne lii do ngati deo, kiadho ta wie lii ajha ri ya pa mu. **14:7** Nalu-nalu lii lodho do dho bhule nga henga le ie ta hewuru he, mii kehidho nga ketadu, ki ggai, jhe adho do teleo ne likebholu he, mina mii ne nara ta toi ri ddau ne

nga ne alu do pemange ri ro he? **14:8** Hahhi telia do wala ri, ki tiu ke terope e'e ne abo we, nadu ke do ta pemoko-anni ta la pemuhu? **14:9** Mina harre lema ne lua i'a ta pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae. Ki Tuahhu nga lua i'a au we ne pali ne lipedai-lipedai do dho teleo, bhule dho heddau do tada ne nga ne do pale ri Tuahhu ne. Ne lipedai au he do ta marra miha unu he ma we. **14:10** Pa raiwawa do nadhe era do mina harre ne worawwu ae lipedai, tapulara bhule dho ngati hahhi he ne lipedai do na harre ie ie ta heubha he do dho bhule nga lua pedabbho. **14:11** Tapulara ki do dho tada ya ne lipedai do pale ri heddau ddau do pake ne lipedai do naanne, hala dho ke mii heddau do wala rai ne penaja nga ya, mina harre lema ya penaja nga no. **14:12** Jhara lua mu miha, do toi ri ya ta do ddhei tarra mu ta nara ne karunya-karunya ngati Henga Deo. Tapulara ne do kerihi tu-tu ne, do jhamma ke mu ta la'a rui tarra ta pake ne i'a mu do nara ta rabha-ta dharru jemaat mita ie ro ta rihi ie ri. **14:13** Ri do mina harre ke ne ddau do pedai lii pa dhara lipedai do madalae, do jhamma ke ta ami pa Deo, mita ie pa no ta wie ne lua mmaw dhara tu ta peteleo ne nga ne do pale ri no ne. **14:14** Rowi kinga hebhajha nga lipedai do madalae, tarra ne henga do hebhajha, tapulara ne penge ya nara dho ta kako. **14:15** Hakku ki do mina harreke, ne nga ke ne do jhamma ta tao ri ya? Nadhe ke ne jhamma ta tao ri ya: Ta hebhajha ke ya ri henga ya, tapulara do ta hebhajha lema ke ya ri penge ya. Do medae ya ta jhuka lodho ri henga ya, tapulara do ta ddhei lema ke ya ta jhuka lodho ri penge ya. **14:16** Rowi kinga peha'e ke Tuahhu kolo lii ie-ae pa Deo ri henga he we, jhe do era ddau do wala do dho tada ne lipedai do madalae do ngati Henga Deo do naanne, moko ne ddau do naanne nara dho ta lii, "Do maddhi ke pa ya," penaja nga lihebhajha mu do naanne, rowi adho do toi ri no ne nga ne do pale ri au do naanne. **14:17** Maji lema ne lihebhajha au pa Muri do dhai tarra ne woie, tapulara we ne lihebhajha au do naanne bhule tu-tu dho nga guna tu ddau do wala. **14:18** Peha'e ri ya ne kolo lii ie-ae pa Deo, rowi ya miha do nara ta pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae, rihi ngati he hari-hari. **14:19** Maji lema ta mina harre, pa dhara lua peowu -- peteni tu ta wie hu nga mejura pa Muri, do rihi ddhei ya ta pake lammi ubha lipedai do toi ri ddau ngati pake

tabbha-tabbha ubha lipedai pa dhara lipedai do madalae. Rihi ddhei ya ta mina harre, mita nara ya ta ajha ddau. **14:20** Tuahhu-tuahhu! Bhole penge ri mii namea he. Pa dhara lua do apa-do kerewe do jhamma ke mu ta pee ma mii naiki he. Tapulara pa dhara lua penge, do jhamma ke mu ta mii ddau do kepai. **14:21** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do hure do bhuke mina hedhe, "Ane Muri, 'Nga pelake jhara ddau-ddau do pedai lii pa dhara lipedai do wala wewo, do ta pedai lii ke Ya pa kejie ddau do na hedhe. Rihi ri ko ti naanne nga pelake jhara ddau-ddau do wala rai do ta pedai lii ke Ya nga annu-niki Ya; maji lema ta mina harre, wae dho ro ta pedhanno nga lipedai Ya.' " **14:22** Hakku karunya tu ta pedai lii nga heworawwu-heworawwu lipedai do madalae, mii tada he we tu ddau do parahajha. Jhe karunya tu ta pepeke ne lua do peito ri Deo ta tao tu ddau raiwawa, naanne tu ddau do parahajha. **14:23** Rowi do mina harre ke, ki ta unu pala he, pa dhara lua peowu-peteni jemaat, moko ki hari-jemaat do pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae, jhe dakka do parri ddau do wala, kiadho ddau do adho do Herani, do bhara tatu ke ta lii ne ddau-ddau do na harre ta do alla ke mu hari-hari pewuju! **14:24** Tapulara ki hari-hari ke Tuahhu he do pedhae ne lii do ngati Deo ne, jhe dakka heddau do adho Herani, kiadho ddau tele, moko ne lai-lai do pepeke ri Tuahhu he hari-hari do ta peteleo ne lubhu harro nga menyilu ddau do naanne, jhe ta toi tarra ri ddau do naanne ne lubhu harro nga menyilu no. **14:25** Lai-lai do pewune pa dhara ade no do ta peteleo ke, jhe ri do mina harre ke do ta pewawe ke ri no ne ngi'u no, jhe wie no hu nga mejura pa Deo. Do ta ketarra ke ri no ta Deo do era pa telora mu. **14:26** Hakku Tuahhu-tuahhu, ne nga ke ne pedabbho hari-hari ne do na harre? Kinga peowu-peteni ke mu ta wie hu nga mejuara pa Muri, era do jhuka lodho, era do ajha ddau, era do pepeke hahhi lai ngati Deo, era do pedai lii pa dhara li padai do madalae, jhe era do peteleo ne nga ne do pale do naanne. Tapulara hari-hari ne napoharre do jhamma ke ta tao tu ta ajha ddau nga tu lua ie hari-hari. **14:27** Kinga era do ta pedai lii pa dhara lipedai do madalae do jhamma ke ta dhue kiadho ta rihi ae do tallu ddau, jhe do ta pepahu-pahu heddau nga heddau. Jhe do jhamma ta era ne ddau do ta peteleo ne nga ne do pale ri ddau do pedai lii do na harre. **14:28** Ki

do dho bhule ddau do nara ta peteleo, moko ne ddau do pedai lii pa dhara lipedai do madalae do na harre do jhamma ke ta pehangngo-anni pa dhara lua peowu-peteni do naanne. Hawi we ro pepedai lii pa dhara ade nga Deo. **14:29** Do dhue kiadho do tallu ddau we ne ddau do era nga lii do ngati Deo, do jhamma ke ta pedhae ne lii do naanne, jhe ri do haghe he dhahe ne nga ne do pale do naanne. **14:30** Tapulara, ki ne lii do ngati Deo ne, dakka pa heddau do wala ri do pa dhara nga mejaddhi ko pa dhara lua peowu-peteni do naanne, moko ne ddau do era pa dhara pedai lii ne do jhamma ke ta pengaha. **14:31** Nga loro jhara do mina harre ke, Tuahhu he hari-hari, ki alla ke heddau jhe itu heddau ri, ne nara ta pedhae ne lii do ngati Deo ne, mita ie hari-hari nara ta hammi ne liajha jhe rui ne lua parahajha. **14:32** Karunya do ngati Henga tu ta pedae ne lii do ngati Deo ne, nara ta peato nga woie-ie ri ddau do ta pe dhae ne lii do naanne. **14:33** Ne deo do naanne ne, Deo do ddhei nga lua do kenya jhe nga do ketanna, adho No Deo do ddhei nga lua do kenya'u nga buluru. Hela'u mii do jadhi pa dhara hari-hari jemaat Deo, **14:34** mobanni do jhamma ke ta pehangngo-anni pa awe peowu-peteni jemaat. Adho ro do nara lua ta pedai lii. Ie dho ro ta jadhi kattu, napoanne do penau nga uku aigama. **14:35** Ki do ddhei ro ta toi hahhi lai, do jhamma ke ro ta kebhal pa ddau pa hedhapa ro pa ammu nga kemali ro. Do dhai pemekae dhara ddau, ki pedai lii ke heddau mobanni pa dhara lua peowu-peteni jemaat. **14:36** Do dakka ngati mu ke ne lipedai Deo ne? We do titu wata pa mu we ne pedhae ne lii do ngati ne? **14:37** Kinga era ne ddau do kedo'o ade ta do era ne karunya do hamme ri no ngati Henga Deo tu ta pedhae ne lii do ngati Deo ne, ki adho lai do wala ri ngati Deo, do jhamma ke ta toi ri ddau do na poanne, ne nga ne do bhuke ri ya do nadhe, lipereda ngati Muri. **14:38** Tapulara kinga era do hamme ne nadhe, bhole pedhuli we nga no. **14:39** Rowi do mina harre ke, Tuahhu-tuahhu, la'a rui we mu ta pedhae ne lii do ngati Deo ne, tapulara bhole labba ne ddau do ddhei ta pedai lii pa dhara heworawwu-heworawwu lipedai do madalae. **14:40** Tapulara hari do jhamma ke ta jhagga nga woie jhe nga kenyajjhe.

15:1 Jhe pa awe nadhe, Tuahhu-tuahhu, ne ddhei ya mita henge bhale

wari ri mu ne jhara Li Hagha Dhara do ngati Deo ne, do pepeke ri ya do uru he pa mu. Do hamme ke ri mu, jhe do parahajha ke mu pa Kristus taga ri Li Hagha Dhara do naanne ke. **15:2** Ki do bharra tarra ke ne parro ri mu, ne nga ne do pepeke ri ya ne, moko ne Li Hagha Dhara do naanne, wala ri ki parahajha Tuahhu nga do dho bhule lua tada. **15:3** Ne nga ne do alle ri ya pepedhae pa Tuahhu he, napoanne do alle ke ri pe mamme lema. Ne do rihi tarra ne paralu do mina mii ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, ne pedhae ri ya pa mu, ta do ne made Kristus taga lubhu harro nga menyilu di ke, **15:4** do alle ke No pepedane, tapulara ta alla pemina harre do pemure bhale wari ke pa lodho do ketallu ne. Napoanne lema do hure do bhuke ke pa dhara Buku Lidara-Likeawahhu Deo. **15:5** Do peke lema ri ya pa mu, ta do ne Kristus do pemure bhale wari do naanne, do alla lema ke pepengaddi-anni pa Petrus, alla pemina harre pa hari henguru do dhue rasul he. **15:6** Ta alla pemina harre, pengaddi-anni ri No do lammi ngahu rihi ddau pedute No he. Rihi rrau ko ne ddau do na harre he ko do muri hape ma dhara awe do nadhe, wata do parri ddau ko we ne do alla ke pemade. **15:7** Ta alla pe mi na harre, ta pengaddi-anni ke Kristus pa Yakobus, jhe alla pemina harre pa hari-hari rasul he. **15:8** Pa do pedakka rahi tu-tu ne, ta pengaddi-anni ke No pa ya lema -- ya do mii ana mea do metana pa do dho dhai warru he. **15:9** Ya dhe rasul Muri do rihi wawa. Adho ya do jhamma ta pale ta rasul, rowi do alla ke ri ya pe dede nga dhaba ne jemaat Deo he. **15:10** Tapulara ngati lua ruba dhara Deo, nee ke ya do jadhi do mina mii ya ne era pa dhara awe nadhe. Jhe do dho perahuma wue lema Deo ne pehai-pehuba ya. **15:11** Hakku ngati nadu we ne hamme ri mu ne Li Hagha Dhara ne -- ie ta ngati ya kiadho ngati rasul-rasul do wala he ko -- napoanne jadhi dho ta hahhi lai. Ne do paralu, alla ke ri jhi pepeke ne Li Hagha Dhara ne, jhe do parahajha ke Tuahhu he. **15:12** Kinga ne do pepeke ri jhi ne, ta do alle ke Kristus pepemure bhale wari ngati dhara made mada, ta nga hakku era pa telora mu do lii ta ne do made do adho ke do ta pemuri bhale wari ri? **15:13** Ki do tarra ta do adho ke do made do pemuri bhale wari, napoanne do pedabbho ke ta Kristus do adho do pemure bhale wari. **15:14** Jhe kita do tarra he ta do adho Kristus do pemure bhale wari ngati dhara made

mada, moko bhule dho ke nga guna nga-nga ne lipepika jhi he, jhe hari lema bhule dho ke nga guna nga-nga ne lua parahajha mu, rowi ne lua parahajha mu bhule le dho ma nga era jhalli nga-nga. **15:15** Rihi ri ti napoanne, do teleo ke ta jhi hedhe ta do pote jhara lua Deo, rowi ri jhi hedhe do pepeke ke ta do alle ke Kristus pepemure bhale wari ri Deo ngati dhara made mada, jhe ne pa pedakka ne adho ma do pemure bhale wari No -- ki do tarra ke do made adho ke do pemuri bhale wari! **15:16** Rowi ki do adho ke do made do pemuri bhale wari, moko adho lema ke Kristus do pemure bhale wari ngati dhara made mada. **15:17** Jhe ki do adho ke Kristus do pemure bhale wari, moko ne lua parahajha mu lema wata ke mii hahi lii nii-wue he we, ki do mina harre pee ko ma mu pa dhara lubhu harro nga menyilu, jhe do adho ke do nga lua henao nga-nga ri. **15:18** Napoanne le ma ne pa petu ne, ne do Herani do alla pemade he, adho lema ke do nga lua henao. **15:19** Kinga ne lua henao di pa Kristus wata ke pa muri mada di we do danni raiwawa do nadhe we, moko ngati hari-hari ddau pa raiwawa dhe, di ke hedhe do rihi ha'i nga bhangi! **15:20** Tapulara we, do teleo ke Kristus ta do alle ke pepemure bhale wari ngati dhara made mada. Nadhe ke ne era parru-era jhalli ta do tarra ddau-ddau do ne ddau-ddau do alla pemade he do ta pemuri bhale wari. **15:21** Rowi ne maho lua made mada ma danni raiwawa do nadhe, do lake jhara heddau ddau we, mina harre lema ne lua muri bhale wari ngati lua made mada ne, ne wie pa ddau raiwawa do pelake jhara heddau ddau lema we. **15:22** Rowi do mina mii hari-hari ddau raiwawa ne made taga tari do jadhi ta hahhi ke nga Adam, mina harre lema ke hari-hari do made ne pemuri, rowi do jadhi ta hahhi ke nga Kristus. **15:23** Tapulara heddau-heddau do medae ta pemuri pedutu nga awe ro ma miha, ne petari-tari Kristus ke, jhe ki alla pemina pa awe dakka No ri hine, do ta lere ke ri ddau-ddau do maho ta do unu ri Kristus he. **15:24** Ki alla ke pemina harre ta dhai ke ne lua pedakka rahi raiwawa. Pa dhara awe do naanne do medae ke ta pejharra ri Kristus hari-hari lua pereda, hari-hari lua kuaha nga hari-hari lua rui nga kedi; je do medae ta jhole ri No ne kuaha No ne mii heddau duae pa Deo, Ama di. **15:25** Do jhamma ke Kristus ta pee ko nga pereda tade dhai ta pejadhi ri Deo hari-hari ne ihi muhu-ihhi lawa

Kristus ta pewawa-anni pa No. **15:26** Ne ihi muh do pedakka rahi ne do medae ta pejharre ne, lua made mada ke. **15:27** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Alla ke pepejadhi ri Deo hari-hari lai ta pewawa-anni pa No." Hakku do teleo ke, ne nga ne pedabbho ri "hari-hari lai" naanne, wala ngati Deo miha, Ana Deo do ta pewawe ne ngi'u No pa Deo do alla pepejharra hari-hari lai ta pewawa-anni pa Kristus. **15:28** Tapulara ta alla hari-hari pepejharra la dha'i pereda Kristus, moko No miha, Ana Deo, do medae ta pewawe ne ngi'u No miha pa Deo do alla petao hari-hari mita pewawa-anni pa No. Moko Deo miha do medae ta pereda pa hari-hari do na harre. **15:29** Ki do adho ke do made do pemuri bhale wari, ta nga hakku era ddau do pejhiu tu ddau do made? Tu ta nga ro hakku tao ri ko ne lai naanne? **15:30** Jhe ta nga lema ke jhi ne ddhei ta pehedhapa nga lua hedui-herui ti heawe la heawe? **15:31** Tuahhu-tuahhu! Helodho-helodho, ya ne makka tee nga wangnge pa hara dhue hape ne lua hedui-herui, taga tari do dhai mengallu dhara ne ade ya jhara lua muri mada mu taga tari do parahajha ke mu pa Kristus Yesus, Muri di. **15:32** Ki ta heleo ne naane wata ngati kebhiu ddau raiwawa ne we, ne nga ke ne lua mangngi tu ya, tu ta petadi, do dho hala mii pelawa nga bhada bhani he pa dhara rae do nadhe, pa Efesus dhe? Ki do tarra ke do made ta do dho pemuri bhale wari, nah, rihi ie we di ta pedutu we mii leperajja do mina hedhe, "Mai we di ma nga'a ma nginu nga ma mengallu nge nga kehaka dhara, rowi bhalli-rai do ta made ke di." **15:33** Bhole luu we! Lua penao do woapa do ta peape ne wue muri mada do woie. **15:34** Era we nga lua tada pa dhara awe nadhe, jhe bhole tao ri we lubhu harro nga menyilu. Do ne pa petu ne do jhamma ke mu ta mekae dhara, rowi do era pa telora mu do dho tade dae Deo. **15:35** Wue marra ta era do kebhal, "Mina mii ke ne ddau do made he ne pemuri bhale wari? Ngi'u do mina mii ke ne do wie pa ro, ki alla ke ro pepemuri bhale wari?" **15:36** Do bhodho tarra! Ki kujha Tuahhu he wini la ro'a worai, ne wini napoanne nara dho ta muri, ki dho mada dae. **15:37** Jhe ne wini do kojhe ri Tuahhu ne la ro'a do naanne -- mii namuhi gandum kiadho wini do wala marra -- adho namuhi ne we, adho hari hekepue ngati naajhu do medae ta muri ne. **15:38** Deo miha ne do medae ta wie ne wue nga

amma ne pa wini do naanne, pedute nga do mina mii ne do heleo ri No ta do woie ne tu naajhu do napoanne. Tu heworawwu-heworawwu wini do petala-tala ma ne wie ri Deo ne wue nga amma pa najhu do naharre. **15:39** Ngi'u ngati hari-hari do nga henga, adho do hela'u pa hari-hari. Ddau raiwawa do nga heworawwu ngi'u ma, mina harre lema bhada do nga heworawwu ngi'u do wala ma; do lila do nga ngi'u do wala ri ma ro, jhe nadu'u-nadu'u do wala wewo ri ma ne ngi'u ro. **15:40** Mina harre lema nalu-nalu do era pa ihi liru nga nalu-nalu do era pa raiwawa. Nalu-nalu do era pa ihi liru do nga gaa nga jhamma ro ma hahhi-hahhi, jhe mina harre lema ne nalu-nalu do era pa dhanni raiwawa do nadhe. **15:41** Lua gaa nga jhamma mada lodho do wala ma ngati lua gaa nga jhamma mada warru. Moto-mo to nga lua gaa nga jhamma ro ma miha. Rihi ri ko ti naanne ri, moto-moto le miha do nga lua gaa nga jhamma do wala ri ma hewue ngati hewue. **15:42** Mina harre lema ke ne jhara lua ddau-ddau do made do pemuri bhale wari he. Ne ngi'u do pedane ne, ngi'u do nara ta wwau, tapulara ngi'u do pemure bhale wari ne, adho ke ngi'u do nara ta apa ri. **15:43** Pa dhara awe ta pedane ne, ne ngi'u do naanne, ngi'u do woapa nga do keloe, tapulara ki alle ki alle ke pepemure bhale wari, moko ne ngi'u do naanne, ngi'u do woie nga do rui do kedi. **15:44** Pa dhara awe ta pedane ne, ne ngi'u do naanne do ngati raiwawa, tapulara ki alle ke pepemure bhale wari, moko ne ngi'u do naanne do ngati raiwawa, tapulara ki alle ke pepemure bhale wari, moko ne ngi'u do naanne ngi'u do wie ri Henga Deo. Era ngi'u do ngati raiwawa, jhe era lema ngi'u ngati Deo. **15:45** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke mina hedhe, "Ddau raiwawa do petari rai, Adam, do jadhi ke ta do muri," tapulara Adam do pedakka rahi ne, No Henga do wie muri mada. **15:46** Ne do dakka uru jhara ne, do ngi'u raiwawa ne, adho do era ne lua pedu nga Deo. Ne ngi'u do nga lua pedu nga Deo ne do dakka leto. **15:47** Adam do petari ne do tao ngati worai, tapulara Adam do kedhue ne, do dakka ngati era do mmou do megala. **15:48** Ddau-ddau raiwawa dhe do mii Adam do petari ne ke, do tao ngati worai, tapulara ddau do ngati era do mmou do megala ne, do mii do dakka ngati era do mmou do megala ne ke. **15:49** Rowi ta do mina mii lema di do na hedhe do mii Adam do tao ngati worai, moko

hine do medae ta jadhi le mii No do dakka ngati era do mmau do megala ne. **15:50** Ne pedabbho ya, Tuahhu-tuahhu, nadhe ke: Ne ngi'u do tao ngati raa nga manynyi, nara dho ta maho la dhara Raiwawa Deo do Wowiu ne, jhe ne ngi'u do nara ta made dhe, adho do nara ta jadhi ta do peloro ne. **15:51** Heleo we ne lai do wowune do nadhe: Adho ta hari-hari di ne do medae ta made, tapulara di hari-hari do medaea ta bhari-anni. **15:52** Ne lai napoanne do ta jadhi hetakka we pa dhara hekewu'u namada, pa awe tio ne wotabbe do pedakka rahi ne. Rowi pa dhara nga tio ne wotabbe do naanne, ddau-ddau do made do medae ke ta pemuri bhale wari nga ngi'u do muri peloro ne, jhe di hari-hari do ta lari ke. **15:53** Ne ngi'u do nara ta made do nadhe do jhamma ke ta hoo ke ri ngi'u ngi'u do dho nara ta made wari ne, jhe ne ngi'u do ngati raiwawa dhe do jhamma ta hoo ri ngi'u do ngati era do mmau do megala ne. **15:54** Ki alle ke pe hoo ne ngi'u do nara ta made do nadhe ri ngi'u do dho nara ta made ne, nga ki nga hoo ke ne ngi'u do ngati raiwawa dhe ri ngi'u do ngati era do mmau do megala ne, pa dhara awe naanne ke jhe itu jadhi ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Lua made alle ke pepeele, lua nara do ne ke pa dhara wolaabba!" **15:55** "Wo lua made mada, pa mii ke ne lua nara au? Wo lua made mada pa mii ke ne raho lua tappu au?" **15:56** Ne raho lua tappu au wala dho ke ngati lubhu harro nga menyilu, jhe ne lua jhagga lubhu harro nga menyilu do pelake jhara uku aigama. **15:57** Tapulara pe ha'e kolo lii ie-ae pa Deo; do wie ke ri No pa di ne lua nara ne, do pelake jhara Yesus Kristus Muri di. **15:58** Rowi do mina harre ke, Tuahhu-tuahhu do hajha do ddhei ya, do jhamma ke mu ta titu halla-anni. Jhagga we mu teru tu Muri nga petu-petarra, rowi do lo re ke ri mu petoi ma, ta do hari-hari ne do jhagge ri tu Muri, adho do medae ta parahuma wue.

16:1 Nadhe jhara lua doi ruba dhara do ddhei ri mu ta wie pa do Herani hela'u he, ne lii ya pa mu mita ie ri mu ta tao pedute nga lipejhara do wie ri ya he pa jemaat-jemaat do pa Galatia he. **16:2** Pa lodho do petari ne, pa hewue-hewue migu do jhamma ke Tuahhu he hari-hari petale ne doi mu heddau-heddau penau nga do mina mii ne do dhae ri mu pa dhara muri

mada mu. Takka we ri mu ne doi mu do na harre tade dhai la awe dakka ya la nga mu, mita ie pa dhara awe naanne adho ke do tenge ri ta pekupu ri ya. **16:3** Ki dhai ya hine, do medae ta pepu ri nadu ne ddau-ddau do ddhei ri mu. Do medae ta wie ri ya ne huri mii lipika, mi ta aggu aggu ri ro ne doi do na harre la Yerusalem. **16:4** Jhe ki do mina mii hine, kinga ie do ta kako lema ya hela'u nga ro, moko do ta kako ma ya hela'u nga ro. **16:5** Do medae ma ya ta la heahu mu, ki alle ri ya penarro Makedonia, rowi do pe ito ri ya ta narru jhara ni. **16:6** Do wue marra ya hina ta taha ko hudi he mu, kidho hala hine pa dhara warru meringi ne. Ki alla pemina harre nara mu ta ruba dhara nga ya tu ta peterue ne loro jhara kako ya la era do wala he ri. **16:7** Wae dho ya ta hadhi ta hare he we nga mu. Kinga wie ya ne lua kehoo ri Muri ta pee petui bhalle nga mu. **16:8** Pa awe nadhe do medae ko ya ta pee pa dhara rae do nadhe, pa Efesus, tade dhai la lodho Pentakosta ne. **16:9** Do ae ne awe pa dhe tu ya ta tao ne lai-lai do woie, maji lema ta do ae ne ddau do pelawa. **16:10** Kinga dhai ta dakka Timotius, hamme we no ri mu nga woie, mita mengallu dhara no pa telora mu, rowi no lema do hela'u mii ya do pekako lua jhagga tu Muri. **16:11** Bhole era do bahhe do kerope no. Rabhe-dharro we no mita nara no ta bhale wari nga helama ma nga ya, rowi ya nga tuahhu-tuahhu do haghe he do hee ke pa dhara nga mate ne dakka no. **16:12** Jhara lua tuahhu di Apolos, alla ke ya pe lii parri wari ma mita hela'u-la'u nga tuahhu do wala he ta kako la heahu mu. Tapulara pe koma no nga dho lohe dae ne ketarra pa dhara ade ta do jhamma no ta kako pa dhara awe nadhe. Tapulara kinga era ke ne awe do woie pa no, do tatu ma no ta dakka langa mu. **16:13** Do jhamma ke mu ta peniga pewoie-ie, jhe titu halla-anni we pa dhara muri mada mu mii do Herani. Tao we ri mu lai ne nga we nga bhani-dhallu jhe jadhi we ta do kedi-keparru. **16:14** Ne nga we ne do tao ri mu, tao we nga tobo ri lua pehajha-peddhei. **16:15** Do tatu ke ta do tade ri tuahhu he, Stefanus nga ana-oha no he, ro ke nedo petari-tari ne jadhi ta do Herani pa Akhaya. Ro ke ne do nga hewue nge danni ade ne do pemoko annu-niki Deo he. **16:16** Ne lii ya nga petu petarra mita ie mu ta pedutu ne lua bhau nga bhata ddau-ddau do mina harre nga ddau-ddau do hewala he do jhagga-hela'u nga do nga do pemoko hela'u-la'u nga ro.

16:17 Do mengallu dhara ya jhara lua dakka Stefanus, Fortunatus nga Akhaikus. Ro he, nmau mii gati ngi'u mu ke tu ya. **16:18** Alle ke pepemengallo ne dhara ya, do mii pengallu dhara mu le ri ro. Ddau do mina harre do jhamma ke ta takka pa dhara kire. **16:19** Jemaat-jemaat do pa Asia do nga lipelangu tu mu. Akwila nga Priskila nga jemaat do peowu pa ammu ro he do nga lua moa lipelangu-Herani do dhai mahu lema tu mu. **16:20** Hari-hari tuahhu do pa dhe lema do pedhai lipelangu tu mu. Pelangu we mu heddau nga heddau ri lipelangu do tobo ri lua pehajha-peddhei mii do petuahhu pa dhara Herani. **16:21** Pa dhe lema pebhue ri ya ne lipelangu ngati ya do bhuke ri ya miha: Lipelangu ngati ya, Paulus. **16:22** Ddau do dho ddhei nga Deo hane we no pehape ne lua-unu kolo taddhu! Maranatha -- Muri jhi ee, dakka we au! **16:23** Ki ie mudhe he muri di Yesus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu he. **16:24** Do lere le ri lua hajha nga ddhei pa Tuahhu he hari-hari do heujhu-headde nga Kristus Yesus. Lipelangu jhi, Paulus

2 Korintus

1:1 Tuahhu-tuahhu jemaat Deo pa Korintus nga hari-hari annu-niki Deo pa hari hewue Akhaya. Ya, Paulus, rasul Yesus Kristus, do dhede taga tari lua ddhei Deo, hela'u-la'u nga tuahhu di Timotius, **1:2** do pee nga henao ki ie mudhe he Deo Ama di nga Muri di Yesus Kristus ta wie pa ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua mengallu nge nga kehaka dhara. **1:3** Lua dhida nga kelodo tu Deo, Ama ri Muri di Yesus Kristus. No ke ne Ama do dhai manynyi nge danni ade, nga No ke Deo do mone wei lua rui tu ta titu halla-anni pa dhara ade nga penge ddau raiwawa. **1:4** No ke ne do perui ade nga penge jhi pa dhara penaja jhi heworawwu-heworawwu lua hedui-herui, mita ri lua rui nga kedi do hamme ri jhi ngati Deo ne, ri jhi lema do nara ke ta perui ne ade nga penge ddau do pa dhara lua hedui-herui. **1:5** Lua hedui-herui do narro do lake ri Kristus he, do ae lema ke ne do narro do lake ri jhi. Jhe do pelake jhara Kristus lema ke, ne ade nga penge jhi do dhai rui nga kedi ke. **1:6** Kinga do narro do lake ke ri jhi ne lua hedui-herui, napoanne tu ta perui ne ade nga penge mu lema ke, tu lua helama

tona ie mu. Ki do perui ke ne ade nga penge jhi, moko mu lema do dutu ta perui ke, jhe ri do mina harre ke ta makka tee nga wangnge le ke mu pa dhara hedhape ne lua hedui-herui mii do dhue do hape ri jhi lema. **1:7** Do pee nga ketarra ri jhi pa dhara ade jhi, nga do dho ngaddi te era nga lua kepapi ne pa dhara ade jhi jhara lua Tuahhu he rowi do toi ke ri jhi ta do mu lema do dui hape hedui-herui ke hela'u-la'u nga jhi. Jhe rowi do mina harre ke, mu lema do dutu ke ta perui hela'u-la'u nga jhi. **1:8** Tuahhu-tuahhu! Do ddhei le jhi ta toi ri mu ne jhara lua hedui-herui do dhue do hape ri jhi pa ihi rai Asia. Ne lua hedui-herui do dhue do hape ri jhi pa ni do dhai tarra ne mejanni tu jhi, hakku ri do mina harre ke do happo ke ne lua henao pa jhi ta do ta era ko jhi ta muri mada ri, **1:9** hala dho ke mii do alla pehappo he ke ne hala jhi ri lua wolo ta pemade. Tapulara hakku jadhi ne lai do na harre mita do dho peini-anni ke jhi pa lua rui nga kedi jhi miha tapulara do jhamma ta peini-anni pa mone pemuri bhale wari do made ne we. **1:10** No ke ne do alla pepeludu jhi ngati lua made mada do meliri dhara ne. Jhe No lema ke ne do medae ta peludu jhi pa lodho-lodho do ta medae ne, rowi pa No ke ne halle ne lua henao jhi. **1:11** Do ketarra ke pa dhara ade jhi, ta do ri lii hebhajha mu ke tu jhi, moko ta peludu ke jhi ri Deo ngati lua hedui nga herui. Do maddhi ke pa dhara Deo ne lii hebhajha do ae he, hakku alle ke ri No pe wie pa jhi ne lua tarro ie nga menyarro mangngi, jhe rowi do mina harre ke do medae ke ta ne ddau peha'e ne kolo lii ie-ae pa Deo. **1:12** Dhai balla ke ne dhara kodo jhi, rowi ne ade nga penge jhi do perue ke pa jhi, ta do ne muri mada jhi pa danni raiwawa do nadhe -- rihi-rihi ne lua pedu jhi nga Tuahhu he -- alla ke ri jhi pepekoko nga ade do pudi nga do mmau. Ne tao ri jhi ne lai do naanne, adho ri uku nga mmau dhara ddau raiwawa, tapulara nga lua rui nga kedi do wie ri Deo. **1:13-14** Ne do bhuke ri jhi dhe pa mu wata ke jhara lai-lai do nara ta ajha nga do nara ta kappa ri mu we. Pa awe nadhe lohe dho ke jhi ne tada ri mu, tapulara ne henao ri ya do medae ma ta tada ri mu ta tada jhi nga petu-tu hine. Jhe ri do mina harre ke, pa awe dakka Muri di Yesus hine, do medae ma ta balla ne dhara kodo mu taga jhi, do mina mii jhi lema do balla ne dahara kodo taga mu. **1:15** Taga tari lua ketarra do mina harre ke moko ya pa uru he do peito ta la heahu mu mita ie mu ta

nara ne lua tarro ie nga menyarro mangngi dhue wari lipa. **1:16** Do peito ri ya ta la heahu mu ie ta ju nga ta bhale pa loro jhara kako ya la Makedonia, mita nara ya ta rabhe ri mu pa loro jhara ya ju la Yudea. **1:17** Tapulara alle ke ri ya pelare ne do peito ri ya do naanne; nah kido tarra ke ta mina harre ta do ta pedhelo ke ta ya dhe adho do tatu ne lua penge? Pa dhara ta peito ne lai do naanne, ta do tao pa dhara lua ddhei ya he ke miha, hakku hetakka lii ta, "jadhi", jhe dhai ri nabbho li ri ta, "jhadi dho ke"? **1:18** Pa dhara ngara Deo do nara ta parahajha ne ri di, ne lijaji ya pa Tuahhu he, adho dhe bhoke "Jadhi" jhe "jadhi dho ke". **1:19** Rowi Yesus Kristus, Ana Deo, do pepeke ri Silas, Timotius, nga ri ya lema pa mu ne, adho dhe bhoke ta ddau do "Jadhi" nga "Jadhi dho ke." Do wala ngati naanne, No ke ne lii "Keoo" ngati Deo. **1:20** Rowi do pelake jhara No ke, alla ke Deo pe "Keoo" penaja nga hari-hari lijaji No. Jhalli pa naanne ke hakku pali di ta "Amin" pa Deo aga Yesus Kristus. Hakku tao ri jhi mina harre mita ie ke ta pedhede pekelode Deo. **1:21** Deo miha ne do tao pa jhi nga pa Tuahhu he ta titu halla-anni pa dhara he ujhu-headde nga Kristus, No lema ke ne do pidhi di tu ta petone ta tu No we. **1:22** Tu do na poanne ke di pejhue ri Deo ta jadhi unu No jhe wie ne Henga No pa dhara ade di mii hahhi petakka tu di ta do medae ta wie ri No pa di hari-hari ne do jaje ri No. **1:23** Deo ke ne hakahi ya -- rowi do toi ke ri No ne ihi ade ya -- hakku do dho jadhi ya ta kako la Korintus, rowi ddhei dho ta pehedui ri ya ne ade mu. **1:24** Pehahhi dho mu ri ya jhara lua ne nga ne do jhamma ri mu ta parahajha, ro wi do dhai tarra ke mu ne parahajha pa Kristus. Wata ke ya ta jhagga hela'u-la'u nga mu mita ie mu ta ju mengallu nge nga kehaka dhara.

2:1 Rowi do mina harre ke, alla ke ya pe aggu lihappo tu ta do dho kako ri ya langa mu ta la pehedui ri ne adu mu. **2:2** Rowi ki nga pedui ri ne ade mu ri ya, nadu ri ke ne do nara ta wie ne lua hale dhara pemengallu tu ya, ki adho ke ddau-ddau do alla pehedui he ri ya ne ade ro? **2:3** Taga ti napoanne ke hakku tu ya bhuki ne huri do nadhe tu mu. Wae dho ya ta la heahu mu, jhe pehedue ya ri mu, jhe ne do pa petu ne do jhamma mu ta pemengallo dhara ya. Rowi do ketarra pa dhara ade ya, ki mengallu dhara

ya, moko mu lema do ta mengallu dhara. **2:4** Ne bhuke ri ya ne huri do nadhe tu mu, do nga dhute ei namada jhe nga ade do mejanni ri he hedui. Ne pedabbho ya adho ta pehedui mu, tapulara mita ta toi ke ri mu ta do ya do rihi ddhei nga mu. **2:5** Kinga era ne ddau do pedhube ne lua hedui, moko ne lai do naanne adho ta penaja nga ya we, tapulara penaja nga Tuahhu he hari-hari, kiadho penaja nga haghe ti telora mu he. Wae dho ya ta rihi ne hegarri penaja nga no. **2:6** Tu ddau do mina harre, waji ke tu no ri lua wolo do pebune pa no ri do ae-ddau ti telora mu. **2:7** Pa awe nadhe do jhamma ke ri mu ta pehuba no, jhe ube no mita do dho rihi hedui ne ade no jhe atta dhara. **2:8** Rowi do mina harre ke ne ami ri ya mita pedhelo ri mu pa no ta do ddhei tarra-tarra ke mu nga no. **2:9** Ne bhuke ri ya ne huri do naanne tu mu do nga lua pedabbho tu ta uji mu, ta do ddhei ko ma mu ta pedutu ne lai-lai do peteleo ri ya mu we adho. **2:10** Kinga do pehuba ke ri mu ne ddau do alla petoa hala he pa mu, moko ri ya lema do ta pehuba ke ne ddau do naanne. Rowi ne nga ne do alla ri ya pepehuba -- ki do tarra ta do era ne lai do jhamma ta pehuba -- pehuba ri ya ne napoanne pa he dhapa Kristus tu lua ie mu. **2:11** Ne tao ri ya ne napoanne mita do dho nara ri Wango ta pereda pa di; rowi do toi ke ri di ne lua-lua pedabbho no. **2:12** Pa awe dhai ya la Troas do nga lua pedabbho ya ta la pepeke ne Li Hagma Dhara jhara lua Yesus Kristus ne, ta do alla ke Muri peboka loro jhara tu ya ta jhagga pa era do naanne. **2:13** Tapulara ketanna dho ne ade ya, rowi do dho nara ya ta peabu nga tuahhu di Titus pa ni. Moko ta pelangu ke ya nga ddau-ddau do era pa ni jhe kako ya la Makedonia. **2:14** Tapulara peha'e ne kolo lii ie-ae pa Deo! Do pee ma ri No nga parru nga kedhagu jhi tu ta pedutu ne lua penanna pa dhara lua nara Kristus, taga tari do muri mada ke jhi pa dhara lua heujhu headde nga No. Ne pake jhi ri Deo, mita ie ke ne lii jhara lua Kristus ne ta menyabbha la hebhakka-hebhakka mii wwau mangngi do keopo he ne heole la hebhakka-hebhakka. **2:15-16** Rowi jhi hedhe do mii wwau keminya do wwau mangngi he, do tunu ri Kristus tu Deo. Penaja nga ddau-ddau do ju la dhara lua dhara lua apa nga kerewe, jhi hedhe mii wwau lua made do dhai pemengita ddau; tapulara ki penaja ki penaja nga ddau do ju la dhara lua helama, jhi hedhe mii wwau mangngi do wie muri mada. Nah nadu ke

ne do nara ta petobe ne lua jhagga do nadhe? **2:17** Jhi hedhe adho mii do ae ddau do tao penaja nga lii do ngati Deo ne mii bhara dhaga he. Ne lua pedabbho jhi do mmau, rowi Deo do lii pa jhi. Jhe Deo miha ne do do heleo jhi, ta do ne do pedhae ri jhi ne lii do naanne mii annu-annu ri Kristus.

3:1 Mina mii ne nadhe, mii do ta pewue-wue he ri jhi ne ngi'u jhi? Kiadho do jadhi marra ta do ta paralu huri lipuji tu mu, kiadho ngati mu mii do paralu ri ddau-ddau do wala he? **3:2** Tuahhu miha ke huri lipuji tu jhi, do hure do bhuke pa dhara ade jhi, do nara ta ajhe ri nadu we. **3:3** Ri ro miha do nara ke ta heleo ta Tuahhu ke do mii huri bhuki Kristus, do moe pelake jhara jhi. Ne huri do naanne adho do bhuke ri ei-tita, tapulara ri Henga Deo, jhe adho lema pa dhida lei, tapulara pa dhara ade ddau raiwawa. **3:4** Hakku lii jhi mina harre ri lii ketarra ade jhi penaja nga Deo do pelake jhara Kristus. **3:5** Bhule dho ke nga era jhalli ie ta hahhi he tu ta peteleo ta do nara ri jhi ta jhagga ne lua jhagga jhi do nadhe, tapulara Deo we ne do wie ne lua rui nga kedi do naanne pa jhi. **3:6** No ke ne do tao pa jhi mita nara jhi ta jadhi mone jhagga tu hahhi lipejaji do wowiu; lipejaji do peketoe-anni pa Henga Deo do muri; jhe adho pa uku do hure do bhuke. Rowi ne do hure do bhuke ne do ju la dhara made mada, jhe bhale Henga Deo ne do wie lua muri mada. **3:7** Pa awe lipejaji do aggu ju la dhara lua made mada ne do tao ke jhe bhuke pa dhida wowadu, ne weo nga kana Deo do kelala mina harre ne worawwu kehabbha pa tanga mada Musa. Ne weo ne mina harre ne worawwu kehabbha hakku nara dho ta ketarre ne tanga mada Musa ri do Israel, maji lema ne kelala tanga Musa ne do jhari ke ta henunu pa awe do naanne. Nah, kinga pa awe ta tao ne, ne lipejaji do aggu ju la dhara lua made mada do naanne, do alle ke pepemoke ri lua weo nga kana do mina harre ne worawwu, **3:8** do bhara tatu ri ke ne lua tao lipejaji do wie ri Henga Deo ne, pa awe pemoke ne, do rihi ri ko ke ne weo nga ka na ri. **3:9** Kinga ne lipejaji do ta wolo ddau raiwawa ne, do mina harre ke ne worawwu weo nga kana, do bhara tatu ke ta do rihi ri ko ne weo nga kana lipejaji do wie loro jhara pa ddau raiwawa mita nara ta bhale la dhara lua peie bhale wari nga Deo. **3:10** Ie di ta lii ta do ne nga ne

do weo nga kana pa awe do uru ne adho ke do weo nga kana ri taga tari lua weo nga kana do pa dhara awe do nadhe. **3:11** Ki ri hahhi lai do pa dhara hemelila he we, do mina harre ke ne weo nga kana, do bhara tatu ke ne do peloro ne ta do rihi ri ko ne weo nga kana. **3:12** Rowi do nga lua hena do mina harre ke jhi, hakku bhani jhi ta lii do mi na harre. **3:13** Adho jhi mii Musa do ta henabbhe ri no ne tanga mada no mita ie do Israel ta do dho ngadde ne weo nga kana Muri ne, do era pa dahara nga henu nu ne jhe ele teru ngati tanga mada no ne. **3:14** Do henabbhi ke ne lua penge ro. Jhe lohe ma dhara lodho do nadhe lema do pee ko nga henabbhi ne penge ro pa awe ajha ri ro ne buku-buku jhara lipejaji do wodui do naanne. Wata ke ne nara ta boke petengalle ne henabbhi do naanne ri peheujhu headde nga Kristus we. **3:15** Pa awe nadhe lema, ki ajha ke ri ro ne buku-buku Musa he, ne ri ruhenabbhi do naanne do pee koma nga henabbhi ne penge ro. **3:16** Tapulara kinga dakka ke he ddau ddau la hedhapa Muri moko ne henabbhi do naanne do ta arre ke ngati tanga mada no. **3:17** Nah, ne Muri do pedabbho do nadhe, wala dho ke ti Henga. Jhe pa mii we Henga Muri ne do era lema ke ne lua balla kattu ne. **3:18** Pa awe nadhe ne tanga mada di hari-hari adho ke do henabbhi ri, ri henabbhi do naanne, jhe ri di do ta pekelale ke ne weo nga kana Muri di Yesus. Jhe ri do mina harre ke, di hedhe do pee ke nga lari ri No mita jadhi mii No le; ju tui, ju kelala ne weo nga kana di. Ne weo nga kana do naanne do ngati Henga, jhe ne Henga ne Muri ke.

4:1 Ne jhagge ri jhi ne lia jhagga do nadhe, taga tari lua ruba dhara Deo. Rowi do mina harre ke ngaddi dho jhi ta atta dhara. **4:2** Ngaddi dho jhi ta pake uku-uku kerabba do pemekae dhara ddau ne. Wae dho jhi ta jhagga nga kelakku kiadho ta pote-peappi ne lipedai Deo ne. Pemoke ri jhi Deo nga hewue-danni ade, pedute nga lua ddhei No. Rowi do mina harre ke ne hena do ri jhi, mi ta ie ke hari-hari ddau ta wie ne lua dhahi jhara lua jhi pa dhara ade nga pe nge ro. **4:3** Kinga pee koma ne Li Hagha Dhara do pepeke ri jhi ne, do pee koma nga do dho hamme ri penge, moko wata ke ddau-ddau do ta ju la dhara apa nga kerewe we ne do dho nara ta tada. **4:4** Ri mone kerabba do pereda pa raiwawa do nadhe ke ne do henabbhi

ke ne penge ddau-ddau do dho parahajha do na harre. No ke ne do labba ro mita do dho ngadde ri ro ne teleo do ngati Li Hagma Dhara do naanne, jhara lua keto kelodo Kristus ne, do mii hia nga wewo Deo ne. **4:5** Ne lii do pedhae ri jhi ne, adho dhe ne lii jhara lua ngi'u jhi miha. Ne lii do naanne lii jhara lua Yesus Kristus; ta do No ke ne Muri; jhe jhi hedhe naannu naannu ri mu taga tari No. **4:6** Do pali Deo, "Hhau we ne teleo ngati dhara kerabba." Deo do naanne lema ke ne do pehhau teleo pa dhara ade di, mita jadhi ke ta teleo ne penge di, tu ta tade ne lua weo nga kana Deo do kehabbha pa tanga mada Kristus. **4:7** Tapulara puhaka lua pedu-petuwu nga Deo do gaa do merake ne, do wewe ri jhi pa ngi'u jhi do dho bhule nga kebhue do nadhe do tao ngati worai dhe. Ri do mina harre ke, teleo ke ta do ne lua keto-kelodo kuaha do naanne pa Deo we adho pa jhi. **4:8** Do peworo ta pemade ke jhi ta pemade ke jhi ngati hari-hari kebhihu, maji lema ta harre ngaddhi de dho jhi ta kedhaddu. Bhara-bhiru jhi, tapulara ngaddi dho jhi ta dhai ta tade atta dhara. **4:9** Ae do pedhutu pemuhu nga jhi, tapulara ngaddhi dho jhi ta kiha miha. Jhe maji lema jhi ta jhajhi wari jhi ne dede tade herabba la worai, ta mina harre lema made dho jhi. **4:10** Loro-loro ri jhi ne narro nga lake ne lua made Yesus pa ngi'u jhi, mita ie ke ne lua muri mada No ta teleo pa ngi'u jhi. **4:11** Pa dhara nga muri mada ko jhi, loro-loro jhi ne hedhape lua made mada taga Yesus, mita ie ke ri mina harre ne lua muri mada Yesus lema nara ke ta peteleo pa ngi'u jhi do medae ta ele nadhe. **4:12** Nadhe ne pa petu ne, pa dhara ngi'u jhi, ne lua made mada ne do dhai rui tarra ta pekako ne lua pedabbho no, tapulara do mengallu dhara jhi, rowi muri mada ke ne do rui pa dhara ngi'u mu. **4:13** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do era ne lipali do nadhe, "Parahajha ya, ri do mina harre hakku pedai ya lii." Nah, ri hemanga lua parahajha do mina harre lema ke jhi ne pedai lii, rowi do parahajha jhi. **4:14** Do ketarra ri jhi, ta do ri Deo do alle ke pepemure bhale wari Muri Yesus, do medae ta pemuri jhi lema nga Kristus, jhe aggu mu nga jhi le la hedhapa No. **4:15** Hari-hari napoharre tu lua paralu mu. Rowi ju ae ne narro ne lake ri ddau ne lua ddhei Deo, jhu ae lema ne lihebhajha kolo li ie-ae pa Deo. Jhe ri do mina harre ke ta pedhede-pekete le ke Deo. **4:16** Ri do mina harre ke, hakku ngaddi dho jhi ta atta dhara. Maji lema jhi mii

do ngadde ri namada ta ju la'a apa ke, tapulara pa dhara ade lua ketarra jhi do pee nga pewowio ti helodho la helodho. **4:17** Jhe ne lua hedui herui do he wuru do nadhe, do narro ri jhi pa dhara hemelila dhe, do medae ta wie ne hahhi lua mengallu nge nga kehaka dhara tu jhi do dho nara ta ege ta kire, jhe do peloro. Ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do napoanne, adho do era le ta ngawo kinga penono nga lua hedui-herui do naanne miha. **4:18** Rowi jhi adho do do peheleo nga lai-lai do ngadde ri namada. Lai do ngadde ri namada. Lai do ngadde ri namada, pa dhara hemelila we, tapulara lai do dho ngadde ri namada ne, do peloro lohe la lodho do nami-mii ne.

5:1 Rowi do toi ri jhi kinga ne ammu -- ngi'u do nadhe -- do pee ri di pa raiwawa do nadhe ki dhai ta bhage pemenyalle, do medae ma ta pemoke ri Deo tu di hewue ammu pa era do mmawo do megala ne, do tao ri Deo miha, jhe do adho ke do ta apa wari ri. **5:2** Pa dhara ammu do pa dhara awe nadhe, do penina noho ke di rowi do ddhei ke di ta la pee pa dhara ammu di do pa dhara era do mmawo do megala ne. **5:3** Ne ammu di do naanne, ngi'u di ke do wowiu ne. **5:4** Pa dhara nga pee ko di pa dhara ammu do ngati raiwawa do nadhe, do pee ko di nga penina noho, rowi do mejanni ne bhara dhui bhara hape di. Adho taga tari ta ddhei ta mahhu-anni ngati ngi'u do ngati raiwawa do nadhe, tapulara rowi do ddhei ke di ta pake ne ngi'u do ngati era do mmawo do megala ne, mita ne ngi'u di do nara ta made do nadhe, ta pereda ke ri do muri ne. **5:5** Deo miha ne do pemoke tu di ne lai do naanne, jhe wie ri No miha ne Henga No pa di mii hahhi era parru he. **5:6** Rowi do mina harre ke ne ade jhi do pee nga rui ne toi ri jhi. Do toi ri jhi, ki do pee koma jhi pa dhara ngi'u jhi do nadhe, moko do jjau ko jhi moko do jjau ko jhi ngati ammu do medae ta la pee ri jhi ne hela'u-la'u nga Muri. **5:7** Rowi jhi do muri mada nga jhalli pa dhara lua parahajha pa Kristus, adho do jhalli pa ne nga ne do ngadde ri namada ngi'u dhe, **5:8** taga tari do naanne ke hakku pee ma ne ade jhi nga halla-anni. Do rihi ddhei ke jhi ta mahhu-anni ti ngi'u jhi do nadhe mita nara jhi ta la pe hela'u ngi Muri. **5:9** Rowi do mina harre ke, do pee ke jhi nga wohe la'a rui tarra tu ta la pemengallo dhara No, ie ta pa awe nga era ko

jhi pa dhara ammu jhi do pa dhe, ie ta pa ammu jhi do pa ni ne. **5:10** Rowi do tatu ke di hari-hari do medae ta la penaja pa hedhapa era era happo hala Kristus, jhe heddau-heddau do medae ta hamme ma ne pala pedute nga wui ai tao no pa danni raiwawa do nadhe, wui ai wui tao do woie we do woapa. **5:11** Do toi ke jhi ne nga ne lua pedabbho ngati lua meda'u pa Muri, ri do mina harre ke, hakku pee jhi nga petadi ta peketarra pa dharra ade ddau jhara lua ngi'u jhi. Do dhai meramma ne tada jhi ri Deo, jhe henao ri ya do tada lema jhi ri mu pa dhara ade mu. **5:12** Nga ri nadhe, ami dho mu ri jhi ta puji ne ngi'u jhi. Wata ke ne ddhei jhi, ta wie hahhi era jhalli do woie we pa mu tu ta peworena ne ade mu penaja nga jhi, mita ie ta toi ri mu mina mii ne jhamma ta ta wie ne libhale pa ddau-ddau do rihi ne heleo worawwu ddau we, jhe adho do heleo ne wue-wue no. **5:13** Kinga jhi hedhe hala dho ke mii ddau do hala kattu he, napoanne tu ta pekerihe ne lua ddhei Deo. Jhe kinga ngaddi ke jhi ta mii do ie he, napoanne tu lua ie mu ke. **5:14** Lua hajha nga ddhei Kristus ke ne do pereda pa jhi, jhe do toi ke ri jhi, ki alla ke heddau pemade tu hari-hari ddau, moko ne lua pedabbho do napoanne ta do hari-hari ddau do alla ke pemade. **5:15** Ne made Kristus tu hari-hari ddau, mita ie ke ne ddau-ddau do muri he, muri mada dho ke tu ngi'u no we miha, tapulara tu Kristus do alla ke pemade ne jhe do pemure bhale wari tu lua ie ro. **5:16** Rowi do mina harre ke, adho ke jhi do heleo ddau ri pedutu nga lua dhahi ddau raiwawa ri. Do tarra ma ta do ngaddi jhi ta peege Kristus ta mii ddau raiwawa he, tapulara pa dhara awe nadhe adho ke jhi do ta tao ri mina harre. **5:17** Ddau do heujhu headde nga Kristus, do jadhi ta ddau do wiu tu-tu ke. Ne do dui ne adho ke do era ri -- hari-hari do jadhi ke ta do woiu. **5:18** Hari-hari ne na harre do jhagga ke ri Deo. Pelake jhara Kristus ta tao ke ri Deo ta peie bhale wari nga No, jhe lii pa di mita ie le ne ddau-ddau do wala ta nara le loro jhara ta peie le nga Deo. **5:19** Do pepeke ke ri jhi ta do pelake jhara Kristus ke, ne tao ri Deo tu ddau raiwawa mita peie bhale wari nga ngi'u No. Ne tao ri Deo ne napoanne nga dho pekire ke nga hala-ludu do alla petao ri ddau raiwawa penaja nga ngi'u No. Jhe do alla ke Deo pe lii pa jhi tu ta pepeke ne lii do naanne. **5:20** Hakku jhi hedhe ddau-ddau pepu-peju Kristus. Pelake jhara jhi, Deo miha ne do pedhae ne

litakka No. Pa dhara ngara Kristus, ne ami ri jhi nga petu-petarra, hamme we ne ruwai ruba dhara Deo pedhule ne, do wie ne loro jhara tu mu ta peie bhale wari nga No. **5:21** Adho do era Kristus nga lubhu harro nga menyilu, tapulara pedhue pehape pa No ri Deo ne lubhu harro nga menyilu di, mita ie ke di ta peie bhale wari nga Deo, ri peheujhu headde nga Kristus.

6:1 Rowi jhi do jhagga hela'u-la'u nga Deo, moko ne ami ri jhi nga meggai petu-tu pa mu, bhole hore we parahuma wue ne lua woie ade Deo ne. **6:2** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do lii Deo, "Pa awe do maddhi ne ko, do alle ke au pedhanno-petenae ri Ya, jhe pa lodho helama tona ie ne, alla ke Ya peruba dhara au." *Henge we pewoie-ie, pa dhara awe nadhe ke ne awe do maddhi ne. Awe nadhe ke ne lodho ta peballa kattu ne! **6:3** Wae dho jhi ta pekire ta do hala ne lua jhagga jhi. Rowi do mina harre ke pee ma jhi nga petadi ta do dho wie ne era jhalli ie ta pa heddau he tu ta wie hala ne pa lua jhagga jhi ne. **6:4** Do wala ri ti naanne, pa dhara hari-hari lai, ta pedhelo ke ri jhi, ta jhi hedhe annu-annu ri Deo. Rowi, hari-hari worawwu lua hedui-herui alla ke ri jhi pedhui pe hape, jhe nga makka tee nga wangnge; **6:5** dede-merahhu jhi, hahhi la dhara ammu bhaddo, peworo-penyabbhu jhi ta pemade jhe dede jhe dhaba; dhai penina jhi ne jhagga hakku jhajhi ta do dho bba'i nga jhajhi wari lema ta do dho bhule nga nga'a nga nginu. **6:6** Nga ade do mola do mira, nga uku nga mmau dhara, makka tee nga wangnge, jhe nga ade do woie, ne pedhelo ri jhi ta do jhi hedhe do naannu-naniki ri Deo. Mina harre lema nga peketoe-anni pa lua ruba dhara Henga Deo, nga lua hajha nga ddhei do petu-petarra, **6:7** jhe pepeke ne lii do ngati Deo ne, jhe nga kuaha Deo, ne pedhelo ri jhi ta do jhi hedhe annu-annu ri Deo. Jhi do parru pa lua ddhei Deo, mii hahhi rakka he tu jhi, tu ta pemuhu nga ta jaga ngi'u. **6:8** Do takka pa dhara kire jhi, tapulara do kara do menihi lema; do nara lipuji, jhe do nara likara nga waggi lema. Maji lema jhi ta do mola, do peanynyi ma jhi ta do pote do appi. **6:9** Do ege ke jhi ta ddau do dho tada ri ddau, tapulara do tada ma jhi ri hari-hari ddau. Do penge ke jhi ta do made, tapulara do teleo ko ma jhi ta do muri. **6:10** Maji lema ne ade jhi ta do

pehedui, ta mina harre lema pee ma jhi nga mengallu dhara. Kita heleo he, jhi hedhe do kehia nga gahara, tapulara jhi hedhe alla ke pepekerja do ae ddau. Kita heleo he, jhi hedhe bhule dho nga wuru ne nga-nga, tapulara ne pa petu ne hari-hari ne nga we do unu ri jhi. **6:11** Tuahhu-tuahhu do hajha do ddhei ya pa Korintus! Do lii mola-mola ke jhi pa mu. Alla ke ri jhi pedhute ne ihi ade jhi pa mu. **6:12** Henabbhi dho ri jhi ne ade jhi tu mu, wata mu ri we do henabbhi ade tu jhi. **6:13** Pa awe nadhe, mai we ya ma pedai lii nga mu mii penaja nga ana-ana ri ya miha. Boka we ne ade mu penaja nga jhi. **6:14** Bhole wae ta peheujhu-headde nga ddau-ddau do dho parahajha pa Yesus; rowi ne lai do mina harre adho do mangnga. Mina mii ne nara lua ie ta peheujhu nga lua apa nga kerewe! Nara dho teleo ta peheujhu nga lua kerabba. **6:15** Bhule dho loro jhara, Kristus ta hela'u lii nga Wango. Ne nga ne lua pehela'u ne pa telora do Herani nga ddau do adho do Herani? **6:16** Ne nga ne lua pedu pa telora Ammu Deo nga ammu kepue-era udu nga bhaja? Di hedhe Ammu Muri, Deo do muri ne. Deo miha do pali, "Do ta pee ke ya pa telora ro, jhe muri mada hela'u-la'u nga ro. Ya do ta jadhi Deo ro ke, jhe ro do ta annu-niki Ya ke. **6:17** Rowi do mina harre ke, pejjau-anni we ngati ddau-ddau do dho tade Deo he, jhe petala-anni we mu ngati ro. Bhole pemane tu-tu nga hari-hari do wwau do bengga, moko do ta hamme ke mu ri Ya. **6:18** Ya do ta jadhi ke ta Ama ri mu, jhe mu do ta jadhi ta ana-ana ri Ya, mina harre ke ne ane Muri do Mone Rihi Wiki higa nga pereda ne."

7:1 Tuahhu-tuahhu ddhei ya! Hari-hari ne lijaji do na harre do petuje nga di ke. Rowi do mina harre ke do jhamma ke di ta pemoo ne ngi'u di ngati hari-hari lai do pera'i ne ngi'u nga hemanga di. Do jhamma ke di ta megghighi-meda'u pa Deo, mita nara di ta muri mada do petone tu Deo we nga kemolo. **7:2** Hammi henata we jhi pa dhara ade mu. Bhule dho jhi nga tao hala nga-nga ie ta penaja nga heddau he do alla ke peperugi ri jhi. Ngaddi tu-tu dho jhi ta happi lua mangngi ie ngati nadu we. **7:3** Hakku lii ya mina harre, adho mita pebunu hala pa mu. Rowi mii do lii ya ma pa mu do uru he do rihi ddhei jhi nga mu, jhe jhi ke ne do peihi-anga tuki-ai nga mu pa dhara made nga muri. **7:4** Do tobo ne lua parahajha ya penaja nga

mu. Rihi ri ti naanne ri do dhai balla ne kodo ya penaja nga mu! Maji lema jhi ta peabu nga ae lua hedui-herui, ne ade jhi dhai mengallu dhara taga mu. Do dhai tarra ne mengallu dhara ne ade ya! **7:5** Ta dhai jhi la Makedonia lema, nara ledho jhi ne awe he ta penagaha keloe he. Ngati hari-hari kebhihu ne dakka ne lua hedui tu jhi; ngati tele dakka ne lua pehala-pealla, ngati dhara ade hhau ne lua meghighi-meda'u. **7:6** Tapulara do mangngi ma, rowi do era loro Deo ne do pemengallu dhara jhi ddau do era pa dhara lua atta dhara; do pemengallo ne dhara jhi ri No, ri lua dakka Titus. **7:7** Ne kehaka dhara jhi adho ke ta ri lua dakka Titus he we, tapulara lema ti lipika no, do mina mii ne pemengallo dhara no ri mu he. Ne pika no pa jhi, ta do dhai ddhei ke mu ta peabu nga ya; ta do menyaha ke mu pa wui-ai wui-tao mu do uru he, jhe pa dhara awe nadhe do moko ke mu ta ange ya. Lai do napoanne ke ne do rihi pemengallo dhara ya ri. **7:8** Maji lema ne huri ya dhe do ta pehedui ne ade mu, tapulara menyaha dho ya ne bhuke ne huri do naanne. Tarra ma pa awe ta heleo ri ya ne huri do naanne, do medae ta pehedui ne penge mu -- maji lema ta mina harre -- ne lua hedui mu do naanne pa dhara hemelila he we -- do wue lema ya ta menyaha. **7:9** Tapulara pa awe nadhe mengallu ke ne dhara ya -- adho taga tari do hedui ke ne ade mu he, tapulara taga tari lua hedui mu do na harre do nara ke ta lare ne wui-ai wui-tao mu. Do tarra ne lua hedui mu do penau nga lua ddhei Deo. Hakku perugi dho mu ri jhi. **7:10** Rowi ne lua hedui do mina harre do wie ne lua lari-anni ade do pedubhe ne lua helama tona ie. Jhe bhule dho ddau do menyaha ri lai do naanne. Jhe do petabbu nga naanne, lua hedui do penau nga lua ddhei ddau raiwawa do ta wie ne lua made-mada. **7:11** Hakko ko ta heleo ri mu, ne nga ne do wie pa mu ri lua ddhei do penau nga lua ddhei Deo ne! Ne do hamme ri mu, wala dho ke, do tarra-tarra ke mu ne la'a rui ta pemmau ne lua kenya'u-buluru he! Jadhi ke ta paddhu nga lubhu harro nga menyilu, do meghighi-meda'u ke mu, era ne lua ddhei ta peoli-pejhalli ne heddau nga heddau, jadhi mu ta keharru-kelidu, jhe do pemoko-anni ta wolo ne do hala! Pa dhara hari-hari lai do na hedhe do peteleo ke ta do adho mu do hala. **7:12** Hakku maji lema ya ta do alla ke pebhuki ne huri do naanne, ne bhuke ri ya, adho taga tari ddau do hala do naanne. Adho lema taga tari ddau do hedui ri kua hala

do naanne. Ne bhuke ri ya ne huri do naanne, mita ie pa hedhapa Deo, do ta toi ke ri mu miha, do mina mii ne mone-ae lua tada mu penaja nga jhi. **7:13** Taga tari lai do naanne ke ne nara jhi hale dhara pemengallu. Wala ngati lua hale dhara pemengallu ne, rihi-rihi ri jhi ne mengallu dhara taga tari ngadde ke ne lua mengallu dhara ade Titus; ne ade no do mengallu dhara ri Tuahhu he hari-hari. **7:14** Tarra do alla ke ri ya pepewue-wue ma mu pa no. Mangngi ma, pemekae dho ma ne dhara ya ri mu. Hari-hari ne do alla pepali ri jhi pa mu do petu tarra. Mina harre lema ne nga ne do pewue ri jhi pa Titus he jhara lua mu do petu tarra lema. **7:15** Pa awe nadhe do rihi ddhei ri ke no nga mu, rowi do henge ma ri no mina mii Tuahhu he hari-hari ne ddhei ta pedute ne lua hewai-hewewe no, jhe mina mii mu ne hamme no, do takke pekerihe nga do pedhanno mu nga no. **7:16** Dhai tarra ya ne mengallu dhara, rowi do nara ke mu ta parahajha ri jhi pa dhara hari-hari lai.

8:1 Tuahhu-tuahhu, ne ddhei jhi do ie lema ta toi ri mu jhara lua do mina mii ne woie Deo nga jemaat-jemaat pa Makedonia. **8:2** Do alla ke ro peuji ri lua hedui-herui do mejanni. Tapulara pa telora lua hedui-herui do na harre, ta mengallu nge nga kehaka dhare we ro, jhe do dhai tarra ne woie ne ade ro, pa dhara wie ri ro ne lua ruba dhara tu ta rabha ta dharru ddau do wala, maji lema ro ta do dhai kehia nga gahara. **8:3** Do nara ya ta lii jhe adho do raehere ri, ta do tarra ne do wie ri ro he pedutu nga mina mii ne do dhae ri ro, kiadho rihi ri ko ti naanne. Jhe adho do era ddau do lii pa ro, **8:4** ta pee we ro nga meggai pa jhi, kita ie mudhe he, ro le ta wie ne lua ruba dhara ro tu annu-niki Deo do pa Yudea he. **8:5** Ne nga ne do wie ri ro do ri hi tarra ne ae ngati peira ri jhi he. Uru-uru jhara ko, jhula ri ro ne ngi'u ro pa Muri, ta alla pemina harre pa jhi lema, penau nga lua ddhei Deo. **8:6** Ri do mina harre ke hakku do dhai tarra jhi ne lii pa Titus -- do jhare ne lai do nadhe -- mita ie ta pekako teru ri no ne lai do woie do nadhe pa telora mu lema. **8:7** Do ketutu ke mu pa dhara hari-hari lai. Pa dhara lua parahajha lema pe ko ma mu ta do ketutu, pa dhara peteleo ne lua tada, pa dhara lua mmau dhara, pa dhara hari-hari worawwu lua la'a rui muri mada, nga pa dhara lua ddhei, nga pa dhara lua ddhei penaja nga

jhi. Rowi do mina harre ke do ie le ke mu ta do ketutu lema pa dhara lai do woie do nadhe. **8:8** Lii dho ya mii hahhi lipereda he pa dhara lai do napoanne. Tapulara nga peteleo mina mii ne mejhanni ddau do wala ne ruba dhara nga ddau nga ddau ihi-anga, ri ya lema do ddhei ta toi ta dhai hape la mii ne lua ddhei mu. **8:9** Rowi do toi tarra ke ri mu ma ta do petu tarra ta do rihi ddhei Yesus Kristus, Muri di penaja nga di. Do kaja do kete'e No, tapulara tao ri No ne ngi'u No ta jadhi do kehia nga gahara tu lua paralu mu, mita ri lua kehia No ke do naanne, ta jadhi ke mu ta kaja ta kete'e. **8:10** Pedutu nga lua tada ya, do petu ke ki nga pemoke ri ne lai ne nga ne do jhare ri pa ttau do ludu ne. Rowi mu ke ne do petari-tari do penge nga do jhare lai do nadhe. **8:11** Nah, ri do mina harre ke, do jahmma ke ri mu ta pekako teru ne lai do naanne pedutu nga do mina mii ne do dhae ri mu. Do jhamma ke mu ta mejhanni tarra tu ta pemoke ne lai do naanne, do mina mii ne mejhanni mu pa do uru he pa dhara ta pedae ne lai do naanne. **8:12** Ki do era ne lua ddhei ade mu ta wie ne nga-nga, moko do ta hammi ma ri Deo ne nga ne do ta wie mu do na harre pedute nga ne nga nedo era pa mu, adho pedutu nga ne nga do dho bhule pa mu. **8:13-14** Bhule tu-tu dho ya nga lua pedabbho ta peludu ddau do wala ngati lua tituro, jhe pemejanni pa mu ri. Tapulara taga tari mu, pa dhara awe nadhe, do waji ke pa dhara hari-hari lua, moko do jhamma ke mu ta petobe ne lua kura nga gahara ro. Kinga era mu ri hine pa dhara lua kura nga gahara, jhe do era ro pa dhara lua waji pa hari-hari lua, moko ro ri ke ne do ruba-dhara nga mu. Kiri do mina harre ke, moko hari dhue bhakka do hela'u-la'u ke ne perabha-pedharru. **8:15** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, era do hure do bhuke, "Ddau do nara do ae, adho do ta era nga do kerihi jhe ddau do nara do hudi, adho do ta era pa dhara lua kura nga gahara." **8:16** Do dhai tarra ne kolo lii ie-ae pa Deo, rowi do alle ke ri No pepejadhi Titus ta mappe nga mejhanni mii jhi le, tu ta ruba dhara nga mu! **8:17** Rowi Titus adho ke do ddhei ta petobe ne liami he we, tapulara no lema tade mina harre neworawwu mappe ta la ruba dhara nga mu, hakku ti lua ddhei no miha ne aggu lihappo tu ta kako langa mu. **8:18** Penau nga no, do naanne le do moe ri jhi heddau tuahhu, do dhai takke pekerihe ri hari-hari jemaat taga tari lua jhagga no pa dhara pepeke ne Li

Hagha Dhara do ngati Deo ne. **8:19** Do wala ri ngati naanne, ne ddau do naanne do alle ke pepidhe lema jhe petato ri jemaat-jemaat tu ta penau nga jhi pa loro jhara kako jhi. Rowi do medae ke jhi ta kako jhara tu ta la pengaddu ne bhara lua ruba dhara do na harre mita pekelode ke Muri, mita toi lema ke rimu ta do tarra jhi do nga moko ta ruba dhara. **8:20** Jhi lema do nga jaga pewoie-ie, mita do dho era ne ddau do wie hala pa jhi pa dhara la pengaddu ne bhara lua ruba dhara do dhai ae mina hedhe. **8:21** Jhi do ddhei ta tao do mola-mola we, adho ta pa hedhapa Muri we, tapulara lema pa hedhapa ddau raiwawa. **8:22** Hela'u-la'u nga Titus nga tuahhu do naanne, nanne lema do moe ri jhi heddau tuahhu ri. Alle ke ri jhi pehakko no jhajhi wari, jhe do teleo ke ta do ddhei ta ruba dhara. Jhe pa dhara awe nadhe, do rihi ddhei ri ke no ta ruba dhara mu, rowi do nga lua henao do mone-ae no penaja nga mu. **8:23** Jhara lua Titus, no ihi-anga ya, do jhagga hela'u nga ya tu ta ruba dhara nga mu. Jhe jhara lua do dhue ddau tuahhu do penau nga Titus he, ro hari do dhue do pepu ri jemaat-jemaat, jhe do jadhi lua do peballe dhara kodo Kristus. **8:24** Ne henao ri jhi do nara ke ri mu ta pedhelo ne lua hajha nga ddhei mu penaja nga ro, ne nga ne do pewue ri jhi jhara lua mu do petu tarra.

9:1 Ne pa petu ne, tenge dho ke ya ta bhuki huri ri tu mu, jhara lua ruba dhara do hhai pa dhara nga moa la nga annu-niki Deo la Yudea. **9:2** Do toi ya ta do mu do ddhei ta ruba dhara, jhe do alla ke ri ya pepewue mu pa ddau ddau do Makedonia he. Do alla ke ya pe lii pa ro, ta do rai ngati ttau do ludu ne tuahhu-tuahhu pa Akhaya do moko ke ta wie lua ruba dhara ro. Jhe ne lua pedabbho ade mu, do alla ke pepedidi ne ade do rihi rrau ngati telora ro. **9:3** Pa dhara awe nadhe, harre ke ri ya do pepu Titus nga do dhue ddau tuahhu do na harre la nga mu, mita ie ne nga ne do pewue-wue ri jhi jhara lua mu era ke do moko, rowi do alla ke ya peli pa ro ta do lore ke mu pepemoko ne lua do naanne. **9:4** Do kepapi ne ade ya ngeta era ne ddau-ddau ngati Makedonia do pedutu hela'u-la'u nga ya hine, kinga dhai ya ta kako la nga mu. Jhe kinga ngaddi ri ro ta do dho moko dae mu, bhoka eeh, henga ne mekae dhara jhi hine, rowi do alla ke jhi pe lii pa ro, ta do dhai parahajha jhi pa mu! Jhe mu lema do medae ta mekae dhara.

9:5 Ri do mina harre ke, pa penge ya do paralu ke ta pepu uru jhara ro, tu ta la pemoko ne lua ruba dhara do alla pejaji ri mu he. Hakku tao ri ya mina harre, mita ki dakika ya hine, ne bhara ruba dhara mu he era ke do moko. Jhe ri mina harre ke, do ta teleo ke ne bhara ruba dhara mu he do wie nga mengallu nge nga kehaka dhara, jhe do adho taga tari lua pehahhi. **9:6** Henge we! Ddau do liba wini do hudi-hudi do medae ta ghattu hudi lema ngati habha nga la'a no. Tapulara ddau do liba wini do ae, do medae lema ta ghattu do ae ngati habha nga la'a no. **9:7** Heddau-heddau do jhamma ke ta wie pedutu nga lua ddhei ade no ma. Bhole we no ta wie nga meghighi-ghighi kiadho nga ri lua pewike, rowi Deo do ddhei nga ddau do wie nga mengallu nge nga kehaka dhara. **9:8** Do nga kuaha Deo ta dhute ta hegabbhe ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu mu, mijhi ne nga we ne do paralu mu, do ta unu ke ri mu, rihi ri ti naanne do ta era ke mu nga do kerihi tu ta tao lua ie nga ruba dhara. **9:9** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do era do hure do bhuke, "Do ta dhute ta hegabbhe ri No tu ddau do kehia nga gahara, ne lua woie ade No do peloro lohe la lodho do nami-mii ne." **9:10** Deo ne do pemoko wini tu mone liba wini nga bhara nga'a tu di. No lema ne do medae ta pemoko nga do ta pebhabbha ne nga we ne do lebe ri mu, mita ie ne wue-wila lua ruba dhara mu ta ju ae ri. **9:11** Jhe ri do mina harre ke, do ta era ke mu do waji pa hari-hari lai, jhe ri mina harre nara mu ta loro loro ne wie ne lua ruba dhara mu. Ri bhara-bhara lua ruba dhara mu he, do pebhagi-bhagi ri jhi he, hakku ae ddau do peha'e kolo lii ie-ae pa Deo. **9:12** Rowi ne lua tao ie do tao ri mu he do na hedhe, adho ke ta petobo ne lua kura nga gahara annu-niki Deo he we, tapulara lema do medae ta pedidi ddau ta pe ha'e kolo lii ie-ae pa Deo. **9:13** Jhe ngati lua tao ie do pedhelo ri mu he do na harre, ae ngati do Herani do pa Yudea he do medae ta wue waje Deo, taga tari do ngadde ke ri ro ne lua mappe nga mejhanni mu penaja nga Li Hagha Dhara jhara lua Kristus do pedute ri mu ne, Mina harre lema ta wue waje ke Deo ri ro taga tari lua woie ade nga penge mu, tu ta pebhagi-bhagi pa ro nga pa hari-hari ddau do wala he, ne nga ne do era pa mu. **9:14** Moko do medae ke ro ta hebhajha nga ade do tobo ri lua pehajha-peddhei taga tari do dhai tarra ne woie ade Deo penaja nga mu.

9:15 Do jhamma ke di ta peha'e kolo lii ie-ae pa Deo, penaja nga lua tao ie No do rihi ngati ihi ne!

10:1 Pa dhara awe nadhe ya, Paulus, do ddhei ta pedae hahhi lai nga mu. Ya dhe, pedutu nga lii ddau, do lumu do majho ki do penaja hedhapa nga mu tapulara ki do jjau ke do bhani-do gagga. Nah, taga tari lua lumu nga majho nga lua ie ade Kristus, **10:2** ta ame nga menangnge tarra-tarra ke ri ya pa mu, bhole pedide we ya ri mu jhe pehahhe ya ta karri penaja nga mu, kinga dhai ya ta dakka la nga mu hine. Rowi do nga lua pedabbho ke ya ta la penaja nga ddau-ddau do lii pe jhi ta jhi hedhe do jhagga tu lua pedabho raiwawa we. Adho ke ya do ta pemari-mari ri nga ro. **10:3** Tarra do he ko jhi do muri mada pa danni raiwawa do nadhe, tapulara ne lua la'a rui jhi adho do jhalli pa lua pedabbho raiwawa. **10:4** Ne rakka-rakka do pake ri jhi pa dhara lau pedhutu-pemuhu jhi, adho rakka ngati raiwawa do nadhe, tapulara rakka-rakka ngati Deo do nga kuaha ne. Ri rakka do na harre ke ne pema'e tebho ttei ri jhi ne nada-nada ihi muhu; ne tiba ri jhi ne lipebhata-lipebhata he, **10:5** jhe malli peabba ri jhi ne nyabbhu-nyabbhu lega nga wue-anni he, do petitu tu ta pelawa-petaddhu nga lua tada jhara lua Deo. Pejharra ri jhi ne penge ddau-ddau he, jhe pejadhi ro ta pewawa-anni la dhara kabha jhalla Kristus. **10:6** Jhe kinga do pedhanno ke mu hari-hari nga petarra-tarra, do moko ke jhi ta wolo ne ddau-ddau do dho wae ta pedhanno he. **10:7** Do jhamma ke mu ta tada ne lua lai do mina mii ne do papetu ne. Rowi, ki nga do ketarra ke ri heddau ddau, ta no do unu ri Kristus ke, do jhamma ke no ta pekebhadde ne ngi'u no miha jhe hewina lema ta jhi hedhe do unu ri Kristus mii no lema. **10:8** Mekae dho dhara ya, ki do jhamma ma ya ta rihi ae ne pewue-wue ne kuaha do alle pewie ri Muri pa jhi, rowi ne kuaha do naanne ne wie pa jhi tu ta perui mu, adho tu ta peherabba mu. **10:9** Ddhei dho ya ta era pa dhara penge mu, ta do ne huri ya dhe ta pameda'u mu he we. **10:10** Do era ne ddau do lii, "Ne huri-huri Paulus hedhe, do rui kere-kere jhe do dhai tarra meduru, tapulara kinga era no pa telora di, hala dho no mii ddau do hengada he jhe ne lipedai no bhule dho ta uga nga-nga!" **10:11** Ne ddau do mina harre do jhamma ke no ta tada ta do kinga era ke jhi pa telora mu, ne do ta tao ri jhi

do mii do bhuke ri jhi ke pa dhara huri jhi he. **10:12** Do tatu he ke jhi ta do dho bhani ta penono kiadho ta pehela'u ne ngi'u jhi ta do hela'u kebhue nga ddau-ddau do ege ne ngi'u ta do dhida. Do dhai bhodho tarra ro. Ro dhangnge ma ne do tao ruuku, jhe petato dhangnge ri ro ne kebhue ngi'u ro ri ruuku do naanne. **10:13** Jhi, adho do mina harre. Kiri latta-anni jhi, adho jhi do rihi ngati rutatta. Do pee ma jhi pa wata-wata ngati era jhagga do alle pepetato ri Deo tu jhi. Jhe mu do maho ke pa dhara era do naanne. **10:14** Hakku, pa awe kako jhi la heahu mu he, do nga aggo ri ne Li Hagma Dhara jhara lua Kristus ne la nga mu, do tarra-tarra adho jhi do mahhu anni ngati wata era jhagga jhi. **10:15** Pujhi dho ri jhi ne ngi'u jhi, pa dhara lua jhagga ddau do wala do era pa tele ngati wata do alle pepetato ri Deo tu jhi. Do pewala ngati napoanne, jhi do pee ma pa dhara wata-wata do alle pepe tato ri Deo tu jhi, jhe nga henao pa mu ta do ta ju ne parahajha pa Kristus, mita ie ta nara jhi ta tao ri ne lai do rihi ne mone-ae pa telora mu. **10:16** Jhe ri do mina harre ke, nara ri ke jhi ta pepeke ne Li Hagma Dhane, la rai-rai do wala he nga do dho tenge ta latta-latta-anni jhara lua jhagga do alla pejhagga pa era, do era jhagga ddau do wala. **10:17** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do era do hure do bhuke, "Ddau do ddhei ta pehewu ie ta ai ne nga we, do jhamma ke ri no ta pehewue ne lai do alla petao ri Muri." **10:18** Rowi ne ddau do tarra ta do puji, titu wata ddau do do puji ri Muri we; adho ddau do puji ngi'u wari-anni.

11:1 Hane uru ko we ya ta tao mii ddau do here ta do bhodho hudi he. Ie ma to? **11:2** Do ddhei ke ya ta la peheanu nga mu, mii Deo lema miha do ddhei ke ta peabu nga mu. Mu do dho hala ke mii heddau ana mobanni do ngarru do dho bhule nga lua kura nga terujha dae, do alle ke ri ya pejaje tu ta pemanno-ammu nga heddau momone, nga Kristus. **11:3** Tapulara do kepapi ko ne penge ya nge ngeta luu he ne penge mu, jhe do dho wae ke mu ta halla-anni ri nga Kristus, hela'u mii Hawa do uru he do luu la dhara liubu ngati debhoho ne. **11:4** Do pa wue he mu do ddhei ta hammi nadu we ne do dakka la nga mu, jhe ajha pa mu jhara lua Yesus do wala -- adho Yesus do petade ri jhi ne pa mu. Jhe do ddhei lema mu ta hammi ne henga

nga "li hagma dhara" do pewala kea-kea nga Henga Deo nga Li Hagma Dhara do ngaddi ta hammi ri mu ngati jhi. **11:5** Bhule dho pa penge ya, ta do ne ngi'u ya do rihi wawa ngati "rasul-rasul" do rihi nga ihi do na harre! **11:6** Wue marra ya ta do dho dhai kepatto ki pedai li tapulara jhara lua mmau dhara, adho ya ta ddau do bhodho. Ne naanne alla ke ri jhi pepeteleo pa dhara hari-hari lai pa mu. **11:7** Pa dhara awe pepeke ri ya ne Li Hagma Dhara do ngati Deo ne pa mu, ami dho ya pa mu ta tago ne muri mada ya maji lema ta hedui he; jhe ri mina harre tao ri ya ta pewawe ne ngi'u ya. Hakku tao ri ya mina harre tu ta dhede mu pedhida. Ta do ta jadhi ta hahhi hala ke ne nga ne do tao ri ya ne penaja nga mu ne? **11:8** Pa dhara awe pemoko mu ri ya, ya do peloje ri jemaat-jemaat do wala he. Ie ya ta lii, ne perugi ri ya ne jemaat-jemaat do na harre do na harre mita nara ta ruba dhara nga mu ke. **11:9** Kinga pa dhara awe do naanne, do pa dhara awe kura nga gahara ne ya ngaddi dho ya ta pehedui mu ie ta heddau he. Hari hari ne nga we ne lua paralu ya do pemoko ri tuahhu-tuahhu ngati Makedonia. Do jage ri ya pewoie-ie mita do dho pehedui mu ri ya ie ta pa dhara lai ne nga we, jhe do pee nga jage ri ya teru ne lai do naanne mita pee ma ta mina harre. **11:10** Ne lua latta-anni ya do nadhe ke, adho do nara ta pee ie ta pa mii we pa hari hewue ihi rai Akhaya, rowi ne liajha Kristus do petu ne, do ne pa ya. **11:11** Ta nga hakku lii ya mina harre? Ta ri do adho ke ya do ddhei nga mu? Dotoi ma ri Deo, ta do ddhei ya nga mu! **11:12** Ne nga ne do jhagge ri ya pa dhara awe nadhe, do medae ri ya ta jhagge teru mita ie ne "rasul-rasul" do wala he, bhule dho ke nga era jhalli tu ta pewue-wue ne ngi'u ro, jhe lii ro ta do jhagga mii jhi le ro. **11:13** Ddau do mina harre, ro rasul-rasul do pote-do appi. Ro mone jhagga-mone jhagga do ddhei ta pelu ddau, jhe nga pake ne ngara ro ta rasul-rasul Kristus. **11:14** Adho ke do jadhi ta lua madalae ri, ne do tao ri ro do mina harre ke, do peherobo-anni mii malaikat teleo he! **11:15** Hakku madalae ledho ma, ki ne mone jhagga-mone jhagga ngati Wango do peherobo-anni ta mii mone jhagga-mone jhagga do jhagge ne lua ddhei Deo. Pa pedakka rahi do medae ma ta hamme ri ro ne pai-pala do pekatta nga wui ai-wui tao ro he. **11:16** Hewari ri ne kebhale ri ya: Bhole dhai ta era do penge ta do ya dhe, do bhodho. Tapulara ki di era ma mu do tade

dhai ta penge ta do harre ma ya, la'a le we no, wie ko we pa do bhodho do nadhe ta latta-anni hudi he. **11:17** Mai ko ma pale ri ya ne lua latta-anni ya ne, tapulara adho dhe Muri ne do lii pa ya ta pali do mina harre. Pa dhara lai do nadhe tarra-tarra ya, ne pedai lii mii ddau do bhodho. **11:18** Tarra, ae ddau do ddhei ta pehewue lua-lua raiwawa, hakku ya lema mina harre. **11:19** Mu ne nga mengallu dhara ne makka ta ha penaja nga ddau do bhodho, rowi do penge ke ri mu ne ngi'u mu ta do dhai dhara! **11:20** Ta hani we ri mu kinga era ddau do ta penaanno ne ngi'u mu, kiadho ta hemuhe nga ta happi lua mangngi ngati mu, kiadho do penge ne ngi'u ta do rihi dhida ngati mu, jhe do bhani ta tabbha mu. **11:21** Ta mekae dhara ya ta mengaku ta do koe hi'u-hi'u jhi hedhe ta tao do mina harre. Tapulara ne nga ne do bhani ta pehewu ri ddau do wala, bhani lema ya. (Nepali ya mii lipali ddau do bhodho). **11:22** Do Ibrani ro? Ya lema do Ibrani. Do Israel ke ro? Ya lema do Israel. Kolo loro Abraham ke ro? Ya lema mina harre. **11:23** Mone jhagga-mone jhagga Kristus ke ro? Kinga rangngi ri mu ta do a'i dho ke ya ila penge he, tapulara ya dhe heddu mone jhagga do rihi ie ngati ro hari-hari! Do rihi rui ya ne jhagga, do rihi ae wari ya ne pemaho la dhara ammu bhaddo, rihi ae wari ya ne dede-ne merahho jhe do loro-loro ya ne miga ta made. **11:24** Lammi wari ya ne wuhe ri gui ri do Yahudi. Hewari pewuhe ri gui tallu nguru heo takka. **11:25** Tallu wari pedede ri do Roma, ngaddi lema ya ta merahho ri wowadu. Tallu wari ya ne kada kapa pa llau, jhe hewari pe ngaddi ta lebhu-lebhu pa llau dhue nguru appa ja. **11:26** Ae wari ne tao lua ka ko jhara do dhai hedui, miga ta piro ri ei-waa, lua hedui ngati ddau do mone raba unu-oha ddau, lua hedui-herui ngati do Yahudi mina harre lema ngati ddau do adho do Yahudi, lua hedui-herui pa dhara rae nga pa tele ngati dhara rae, lua hedui pa llau nga lua hedui ti ddau-ddau do pali ne ngi'u ro ta tuahhu do Herani tapulara adho. **11:27** Wohe la'a rui nga hora lua rui nga kedi hetenga made; jhajhi wari ta do dho bba'i, ta do dho nga'a-nginu, ae wari ta bela nga menganga dhallu, lakka ri meringi ri do kura bhara pa ihi, jhe do dho bhule nga era pee. **11:28** Wala ngati na harre hari-hari, helodho-helodho do era pa dhara hedui we ne ade ya ki penge ri ya ne lai-lai do na harre hari-hari. **11:29** Kinga era do keloe, ya lema dutu ta keloe hari. Kinga era do riju la dhara

lubhu harro nga menyilu, ne ade ya majje merajjhe-rajjhe. **11:30** Nah, kinga ya ta pehewu hahhi lai, moko ne lai do pehewue ri ya ne, lai lai do ta pedhelo ne lua keloe ya ke. **11:31** Deo Ama ri Muri di Yesus Kristus ne do toi ta do adho ya ta pote. Lua dhida nga ketutu ne ngara No lohe la lodho do nami mii ne. **11:32** Pa dhara nga era ne ya pa Damsyik, ne gubernur do pereda pa ni pa dha'i pereda Duae Aretas, do li pa do horodhadhu he ta jage ne ubha kelae ubha toka rae ne tu ta kappe ya. **11:33** Tapulara, ta pedhule ke ya. Tapulara ta pedhule ke ya pa dhara hewue keraja jhara hewue ro'a bo do era pa tebo rae do naanne la dha'i. Nga loro jhara mina harre ke ya ne ludu ngati dhara wolaabba gubernur do naanne.

12:1 Do tarra bhule dho nelua mangngi ne ta latta anni. Tapulara do ddhei lema ya ta pehewu ne lai-lai do pengaddi ri Deo pa ya, pa dhara wahyu kiadho pa dhara lai nii. **12:2** Do tade ri ya heddau do Herani, do pa henguru appa bhue ttau do ludu, do dhede la era do rihi dhida nga kelodo pa era do mmau do megala. (Toi dho ri ya ta do ngi'u do petu-petarra ne No, ne do dhede do naanne, we naanne mii hahhi lai nii hewe -- ri Deo we ne do toi). Pa ni ne ddau do naanne do dhanno ne lai-lai do dho nara ta pale ri ddau raiwawa, jhe adho lema do wie pa ddau raiwawa ta pale. **12:3-4** Pale ko ri ya hewari ri: Do toi ri ya ta do ne ddau do nadhe do dhede ke la Firdaus. (Toi dho ri ya, ta do ngi'u do tarra-tarra ne, ne do dhede do naanne, we naanne hahhi lii nii he we -- Deo we miha ne do toi.) Pa ni ne ddau do naanne do ta dhanno ne lai-lai do dho nara ta pale ri ddau raiwawa, jhe adho lema do wie pa ddau raiwawa ta pale. **12:5** Jhara lua ddau do naanne ke ne do ddhei ta pehewue ri ya, adho jhara lua ngi'u ya miha. Ki jhara lua ngi'u ya, wata ke ta peteleo ne lai-lai lua keloe ya he we, ne do ddhei ta pehewue ri ya. **12:6** Kita ddhei he lema ya ta pehewue hahhi lai, wae dho ya ta jadhi mone bhoe do omo-koho, do medae ya ta pali lai do petu we. Tapulara do ta tahe ke ri ya ne ngi'u ya, mita do dho era ddau do penge ta ya dhe ta do rihi ngati ne nga ne do ngadde ri no ta tao ri ya kiadho ti do alle pedhanno ri no ne nga ne do alle pepale ri ya. **12:7** Tapulara mita ie ya ta do dho rihi wue-anni taga tari lai do pengaddi

pa lai nii do na harre moko ta wie ke pa ya heworawwu lua paddha pa ngi'u ya do mii hahhi nalu he ngati Wango. Hakku wie ne paddha do naanne pa ya mita do dho wue-anni ke ya. **12:8** Tallu wari ke ya pehebhajha pa Muri mi ta bhete ne lua paddha do naanne ngati ya. **12:9** Tapulara bhale ri Muri, "Do hajha do ddhei Ya nga au, napoanne do waji ke au; rowi ne kuaha Ya do ta ju ta rihi rui ki do pa dhara keloe au." Rowi do mina harre ke, do rihi mengallu dhara ke ya ta pehuwue ne lua keloe ya ne, rowi kinga keleo ke ya, moko pa dhara awe naanne ke Kristus ne toi ri ya do era do herimo-heruge ya ri lua rui nga kedi No. **12:10** Hakku do mengallu dhara ke ya ri lua keloe-lua keloe ya he. Do mengallu dhara lema ya, taga tari Kristus hakku nara ya lua kare nga menihe, ta hudhe ta perage nga narro-lake ri ya ne hedui-herui. Rowi ki nga keloe ke ya, moko pa dhara awe naanne ke ya ne rui. **12:11** Do tarra alla ke ya petao mii heddau do bhodho he -- tapulara mu ke hari-hari ne do tao pa ya hakku jadhi ya ta do bhodho. Do ne pa petu ne do jhamma ke ya ta puji ri mu. Rowi maji lema ta dho bhule nga kebhue nga-nga tapulara ngaddi tu-tu dho ya ta jharra ki penaja ke nga "rasul-rasul" do rihi ngati ihi do na harre. **12:12** Lua madalae-lua madalae nga lua do rihi nga ti ihi he nga lua jhagga-lua jhagga do mone-ae he do pedhelo ke pa mu nga merai nge-merai dhara, tu ta peteleo ke pa mu ta do ya dhe heddau rasul. **12:13** Pa dhara lai ne nga ke ne do kura, ne do dho heleo mu ri ya, kinga penono nga jemaat-jemaat do wala he. Jaga-jaga ke ta wata pa dhara lai do na dhe we: rowi do dho pehedui mu ri ya pa dhara heleo ne muri mada ya. Pehuba we ri mu ne hala do naanne! **12:14** Pa dhara awe nadhe tu pa do ketallu wari ke ya ne moko ta la heahu mu. Jhe wae dho ya ta pehedui mu, rowi ne do ddhei ya adho ne nga ne do unu ri mu, tapulara ngi'u mu. Rowi adho ana-ana he ne do kale muri mada tu ina-ama he, tapulara ina-ama he ne do kale muri mada tu ana-ana he. **12:15** Rowi do mina harre ke, do nga mengallu nge nga kehaka dhara ya, ta alla hari hari ne nga we tu mu, lohe ma ngi'u ya lema miha. Kida mina harre ke ne lua ddhei ya nga mu, ta do jhamma ri ke mu ta kura ne lua ddhei nga ya ri? **12:16** Nah, kido o'o ma mu ta do dho ngaddi ya ta pehedui mu, maji lema ta mina harre, era ma do lii, ta do ya dhe do dhai i'a kelakku; ta ya do nara lua mangngi ngati mu, ri

loro jhara do pote nga appi. **12:17** Mina mii ne jadhi! We do pelake jhara ddau-ddau do pepu ri ya la nga mu he, ne dha'u ya lua mangngi he ngati mu? **12:18** Alle ke ri ya pepepue Titus ta kako la heahu mu, jhe lii ya pa do Herani do wala he ta kako penau nga no. We do era Titus nga happi lua mangngi ngati mu? Tapulara jhi hari do dhue, do jhagga nga lua pedabbho do hela'u, jhe do hela'u we ne loro jhara-loro jhara do tao ri jhi. **12:19** Wue marra ta penge ri mu ta do jhi hedhe, hape ma dhara awe nadhe do petadi ta ddhei ta pemola-anni penaja nga mu? Lakka ta do dhai keliru mu ki do mina harre! Do toi ma ri Deo ta do hari-hari ne do pale ri jhi he, do pedute lua Kristus. Jhe hari-hari ne do tao ri jhi he, tu ta perui ne lua muri mada lua pedu mu nga Deo. **12:20** Ta kepapi ne ade ya, ta do ki dhai ke ya ta la heahu mu, jhe abu mu pa do mii do henao ri ya. Jaga-jaga hine ta do era do pehala, do pebubu dhara, pepana ade, do pehenge nga ngi'u miha we, do pekara-pewaggi, do pehiu-pebhagi heddau nga heddau, wue-anni bhaja rebho, jhe do kenya'u nga buluru. **12:21** Meda'u ya nge ngeta he ki dhai ya ta dakka hi ne, do medae ya ta pewawe ri pa hedhapa mu, jhe do medae ya ta tangi, taga tari ae ti telora mu, do uru he do muri mada pa dhara lubhu harro nga menyilu ko, adho do lari-anni jhe adho do pengaha ngati tao ne wui-ai wui-tao do lila lau pagga biri he, do ra'i-do tongo he nga do dho jhamma tu-tu he.

13:1 Na dhe tu pa do ketallu wari ke ya ne dakka ma nga mu. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do era do hure do bhuke, "Lua kewallu do mina we do jhamma ke ta perue ri lilolo do dhue kiadho do tallu ddau hakahi, jhe itu nara ne kewallu do naanne ta hamme ta do petu." **13:2** Ne ddau-ddau do pa awe do ludu he, do alla ke petao lubhu harro nga menyilu nga hari-hari ddau do wala he, do alla ke ri ya pepehewia pa awe do la heahu he mu ri ya pa do wala he, do alla ke ri ya pepehewina pa awe do la heahu he mu ri ya pa awe do kedhue wari ne. Pa awe nadhe, pa dhara nga jjau dhe ko ya ngati mu, ta pehewina wari ke mu ri ya, kinga dhai ke ya ta dakka ri, bhule dho ke heddau he ti telora mu do medae ta ludu ngati lua wolo. **13:3** Moko do medae ma mu ta nara hari-hari ne telia ta do tarra-tarra do alla ke Kristus pepedai lii pelake jhara ya. Kinga dhai ke

Kristus ta penaja nga mu, adho No do medae ta koe-koe ri, do medae ta pedhelo ri No ne kuaha No pa telera mu. **13:4** Do tarra pa awe ta ketoe peabbha-rappa ne No, do rogho-do keloe No, tapulara pa dhara awe nadhe do muri ke No ri kuaha Deo. Jhi lema do rogho-do keloe pa dhara muri mada jhi do peheujhu-headde nga Kristus, tapulara ki penaja hedhapa ke nga mu, moko jhi lema do ta rui ta kedi mii Kristus ri kuaha Deo. **13:5** Hakko ko ri mu ta pereha ne ngi'u mu miha, do muri mada tarra ke mu pa dhara lua muri mada do parahajha pa Kristus! Do tatu ke ta do toi ri mu, ta do Kristus do era pa dhara mu! -- do wala ri ne lai ne, ki do tarra mu ta do parahajha tarra-tarra. **13:6** Ne henao ri ya do nara ke ri mu ta tada jhi he dhe ta adho jhi hedhe ta ddau do makka taha uji. **13:7** Hebhajha jhi pa Deo, ki ie mudhe he ta wae No ta ruba dhara nga mu mita do dho tao hala ri. Adho tu ta pedhelo pa mu ta do jhi hedhe ta do mmau dhara pa dhara pekako ne tenge jhi, tapulara mita jhagge ri mu ne lua ddhei Deo, maji lema jhi ki heleo mii ddau do dho jhagga nga-nga he, bhule dho ta nga-nga. **13:8** Rowi nara dhi ta tao ne nga we do pehipu nga do petu ne, do petu ne we ri jhi. **13:9** Do mengallu dhara jhi ki nga keloe jhi, jhe mu jadhi ta do rui do kedi. Hebhajha lema jhi mita jadhi mu ta keteme. **13:10** Rido mina harre ke hakku tu ya ta bhuki ne huir do nadhe nga do dho era dae ya pa telora mu. Jhe ri do mina harre ke, kinga dakka ya hine, tenge dho ke ya ta rihi ri ne heggarri penaja nga mu, nga pake ne kuaha do wie ri Muri ne pa ya. Ne kuaha do naanne ne wie tu ta perui mu, adho tu ta pema-tebho-ttei mu. **13:11** Pedakka rahi, Tuahhu-tuahhu, do jhamma ke mu ta mengallu dhara, jhe la'a rui we mita jadhi ta keteme. Hamme henate we hari-hari ne lira'a-litak ka ya. Do jhamma ke mu ta era pa dhara hewue nge danni-ade nga muri mada pa dhara lua penau-penadhe. Deo do Mone Rihi Wiki hajha nga ddhei ne nga Mone Pedhuri-pemira ne, ne do medae ta penau-pelere nga mu. **13:12** Pelangu we mu heddau nga heddau nga lua pehajha peddhei mii tuahhu do Herani hela'u he. Hari-hari annu-niki Deo, do moa lipelangu tu mu. **13:13** Muri di Yesus Kristus ne do wie lua tarro ie nga menyarro mangngi tu mu, Deo do hajha do ddhei penaja nga mu, jhe Henga Deo do penau-pelere nga mu hari-hari! Lipelangu ngati jhi, Paulus

Galatia

1:1-3 Tuahhu-tuahhu jemaat-jemaat pa ihi rai Galatia, Ya, Paulus nga hari-hari tuahhu do Herani do hela'u-la'u nga ya, do nga lua henao, ki ie mudhe he, Deo Ama di nga Muri di Yesus Kristus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua helama tona ie tu mu. Ne jadhi ya ta rasul adho do pelake jhara ddau raiwawa kiadho ta ri dhede ri ddau raiwawa, tapulara ri Yesus Kristus nga ri Deo Ama di, do alle pepemure Yesus Kristus ngati dhara made mada. **1:4** Tu ta pedute ne lua ddhei Deo Ama di, alle ke pejhole ri Kristus ne ngi'u No ta jadhi ki'i para manu hiba tu lubhu harro nga menyilu di, mita ie ke di ta pehelama tona ngati awe do apa do kerewe do nadhe. **1:5** Lua dhida nga ketutu lohe la lodho do nami mii ne! Amin. **1:6** Ta madalae we ya jhara lua Tuahhu-tuahhu he! Ne pedoa mu ri Deo taga ta ri lua ruba dhara Kristus, tapulara pa dhara awe nadhe, mina harre mu ne wo rawwu henginga ne naja-kejhunga ngati Deo, jhe pedutu ne "li hagma dhara" do wala ngati Li Hagma Dhara do ngati Deo ne. **1:7** Do ne pa petu ne adho do era ne "li hagma dhara" do wala ri. Rowi do era ne ddau-ddau do peliba pa mu ne "li hagma dhara" jhara lua Kristus do alle ke ri ro pepepote jhe pekenyawu ne penge mu. **1:8** Ddau do pelebe ne "li hagma dhara" do wala ngati Li Hagma Dhara do pelebe ri jhi ne, hane we no pe wole ri Deo -- maji lema ne ddau do na harre ta jhi miha, kiadho ta naju Deo ngati era do mmau do megala ne miha! **1:9** Do alla ke jhi peli uru jhara pa mu, jhe pa dhara awe nadhe ri, hewari ri ne lii jhi pa mu: Ddau do peliba ne "li hagma dhara" do wala ngati Li Hagma Dhara do alle pehamme ri mu ngati jhi ne, ne ddau do naanne do jhamma ke no ta wole ri Deo! **1:10** Ta do ro lai do naanne ke ane, hakku wue marra ya ta do era lua henao ta hamme ri ddau raiwawa? Adho tu-tu mina harre! Wata ke ne do henao ri ya, wata ke lua ketarra ngati Deo we. We do era marra ya dhe nga kale loro jhara ta happi ne ade ddau raiwawa mita hajha ro nga ya? Ki do tao ko ma ya mi na harre, moko ya dhe adho ke naannu Kristus. **1:11** Do jhamma ke ta toi ri tuahhu-tuahhu he, ta do ne Li Hagma Dhara do pele be ri ya ne, adho dakika ngati ddau raiwawa. **1:12** Adho ngati ddau raiwawa ne hamme ri ya ne lii do naanne, jhe bhule dho

heddau do ajhe ya. Yesus Kristus miha ne do peke pa ya ne ihi ngati Li Hagha Dhara do naanne. **1:13** Do bhara tatu ke, ta do rangngi ke mu ne jhara lau muri mada ya do uru he mii heddau do pedute aigama Yahudi. Do toi ke ri mu ma mina mii ne worawwu woapa ne wui-ai ya penaja nga jemaat Deo he, jhe mina mii ne worawwu petadi ya ta peelee ne jemaat Deo ne. **1:14** Pa dhara ua pekako aigama Yahudi, ya do ri ngati jhajhi ae do Yahudi do hela'u pemuri he nga ya. Do dhai mappe tarra ya pa dhara lai-lai do pedu nga lua uku aigama Yahudi nga hadha ama-appu jhi. **1:14**: *Kis. 22:3* **1:15** Tapulara taga tari lua ruba dhara Deo, alle ke ya pepidhe ri. No rai nga do dho metana dae ya, jhe pedoe ya tu ta pemoke No. **1:16** Ta peteleo ke ri Deo pa ya jhara lua Ana No, mita ie ne Li Hagha Dhara jhara lua Ana No ne, nara ta pepeke ri ya pa ddau-ddau do adho do Yahudi. Pa dhara awe naanne, kako dho ya la nga nadu-nadu ta la ami lira'a-litakka. **1:17** Kako ledho ma ya la nga ddau-ddau pa Yerusalem, do uru ngati ya ne jadhi rasul. Tapulara kako la ihi rai Arab we ya, jhe ngati ni bhale ri ya la Damsyik. **1:18** Ta ludu tallu bhue ttau, ta kako ke ya la Yerusalem, tu ta la petada nga Petrus. Pe ya nga no henguru lammi lodho ne tui. **1:19** Peabu dho ya nga rasul-rasul do wa la he, wala ngati Yakobus we, do tuahhu ri Muri ne. **1:20** Ne nga ne do bhuke ri ya dhe do petu tarra. Do toi ma ri Deo ta do adho ya ta pote! **1:21** Ta alla pe mina harre ta kako ke ya la ihi rai-ihai rai Siria, nga Kilikia. **1:22** Lohe la awe do naanne tade de dho ya ri jemaat-jemaat Herani do pa Yudea pa dhara lua penaja tanga mada. **1:23** Do rangngi ke ri ro ma ne lii ddau, "Ne ddau do hudhi do peraga jhi do uru he, pa dhara awe nadhe, mnai ke no do pe peke ne lua parahajha do ddhei ta peelee ri no ne." **1:24** Moko ta wue waje ke Deo ri ro.

2:1 Ta dhai ta henguru appa bhue ttau ne ludu, ta bhale ri ke ya la Yerusalem, hela'u-la'u nga Barnabas, jhe do nga aggo lema Titus. **2:2** Hakku kako ya la Yerusalem rowi do alla ke pepeteleo ri Deo ma pa ya, ta do jhamma ya ta kako la ni. Jhe pa dhara hahhi lua peowu do wata do wata ke nga kattu kattu do era pa ni, ta pejhare ke ri ya ne jhara Li Hagha Dhara, do pepeke ri ya ne pa ddau-ddau do adho do Yahudi. Rowi ddhei

dho ya ne lua jhagga ya, ie ta rai do uru he lohe ma dhara awe do nadhe ta parahuma weu. **2:3** Titus do penau nga ya, no heddau do Yunani, tapulara pehahhe dho no ta pedutu lua dara ngutu ne, **2:4** maji lema ta era ne ddau-ddau do dhuke ne lai do naanne. Ro do dapoharre ddau do maho dhara-dhara ma dhara kejie di, jhe pehuri-anni ta mii tuahhu he. Maho ro dhara-dhara tu ta ma kale toi ne lua balla kattu do era pa telora di taga tari do peheujhu headde ke di nga Kristus Yesus. Ne ddhei ro ta ma pebhale di la dhara muri mada do uru ne ta mii naannu ri. **2:5** Tapulara bhule ledho jhi ta kerattu ie ta hudi he, penaja nga ro, rowi do ddhei jhi ta jage ne Li Hagma Dhara ne ta pee ma nga kemolo tu mu. **2:6** Maji lema ta mina harre, bhule dho ne lai-lai do wiu ne do dhuke ngati ya ri ddau-ddau do ege ta do takka pekerihi he -- tu ya bhule dho ne lua pewala, do takka pekerihi ko, do adho ko, rowi Deo adho do heleo worawwu ddau. **2:7** Do wala ri ngati naanne ne ddau-ddau do ege ta do takka pekerihi do na harre do ketarra ma ta do alle ke Deo pe lii pa ya, ta pepeke ne Li Hagma Dhara ne pa ddau do adho do Yahudi, hela'u lema mii do Ili Deo pa Petrus, ta pepe ke ne Li Hagma Dhara ne pa do Yahudi. **2:8** Rowi do alle ke pewie ri Deo pa Petrus ne lua rui nga kedi ta jadhi rasul tu do Yahudi, mina harre lema pa ya do wie ne lua rui nga kedi ta jadhi rasul tu ddau do adho do Yahudi. **2:9** Yakobus, Petrus nga Yohanes, do heleo ke ro do titu mii mone bhau-mone bhata jemaat, do ketarra lema ke ri ro ta do tarra do alle ke pewie pa ya ri Deo ne tenge do petone do nadhe. Moko do pehammi ruwai ke ro nga jhi dhue nga Barnabas mii hahhi tada lua penau jhi. Moko ta pehela'u lii ke ro nga jhi; jhi kako la jhagga la telora ddau do adho do Yahudi, jhe ro pa telora do Yahudi. **2:10** Wata hahhi we ne liami ro, mita ie ta heleo ri jhi ne ddau do kehia nga gahara. Jhe ne lai do naanne do rihi ddhei ta tao ri ya. **2:11** Ta dhaia ta dakka ke Petrus la Antiokhia, ta la lawe ke no ri ya nga teleo-teleo, rowi do hala ne do tao ri no. **2:12** Pa uru-uru jhara ko no, do me jaddhi ko no ta nga'a hela'u-la'u nga tuahhu do adho do Yahudi he. Tapulara ta dhai ta dakka ne ddau-ddau pepu Yakobus, ta pejjhau-anni ke no ngati tuahhu-tuahhu do adho do Yahudi he, jhe wae dho ke no ta nga'a hela'u ri nga ro, rowi do meda'u ri ddau-ddau do ddhei mita hari-hari ddau do jhamma ta dara ngutu. **2:13** Ne

tuahhu-tuahhu do Yahudi he lema ta pedutu ke ta pekebhalli-anni mii Petrus le, hakku ta tao le ke Barnabas mina harre. **2:14** Ta ngaddi ri ya ta do mina harre ne tao ro do adho do penau nga lua mola mira nga Li Hagha Dhara ne, moko ta lii ke ya pa Petrus pa hedhapa hari-hari ddau do era paanne, "Kinga Tuahhu do mii ddau do Yahudi do muri mada ke mii ddau do Yahudi, tanga Tuahhu pa dhara awe do nadhe ddhei ri ta pehahhi ddau-ddau do wala ta muri mada mii do Yahudi?" **2:15** Do tarra ki pedutu nga lua raa nga menynyi, jhi hedhe do Yahudi jhe adho "ddau do adho do Yahudi do nga lubhu harro nga menyilu". **2:16** Majhi lema ta mina harre, do toi ri jhi ta do ne nara ddau ta peie bhale wari nga Deo, wata ke ri lua parahajha pa Yesus Kristus, jhe adho taga tari do pekako ne uku aigama ne. Jhi le dhangnge miha do parahajha pa Yesus Kristus, mita peie bhale wari nga Deo lake jhara lua manno nga kaho jhi ne, adho taga tari do pekako ri jhi ne uku aigama. Rowi ri pekako uku aigama ne, bhule dho heddau he do nara ta peie bhale wari nga Deo. **2:17** Do kale ke ri jhi ne loro jhara tu ta peie bhale wari nga Deo, lake jhara muri mada do peheujhu-headde nga Kristus. Tapulara kinga alle ke jhi petao ne lai do mina harre, jhe do teleo ko ma jhi ta do pee ko ma ta "ddau-ddau do nga lubhu harro nga menyilu nga menyilu" mii ddau-ddau do adho do Yahudi he, ta do Kristus ke ne do pedhube ta tao lubhu harro nga menyilu ne? Do bhara tatu ta adho! **2:18** Kinga jhare ke ri ya ta petito bhale wari ne loro jhara do pa dhara uku aigama Yahudi do alle pebhage pemenyalle ne ri ya, moko do teleo ke ta ya ke ne mane bbahhe nga kerupe ne uku do naanne. **2:19** Tapulara do alla ke ya pemade penaja nga uku aigama ne -- do pemade ri uku do naanne dhangnge miha -- mita nara ke ya ta muri mada tu Deo. Do alle ke ya peketoe hela'u-la'u nga Kristus. **2:20** Pa awe nadhe adho ke ya ne do muri ne, tapulara Kristus ke ne do muri ne pa dhara ngi'u ya. Ne muri mada do nadhe, do pa dhara no dhe ya ne muri pa dhara awe nadhe, muri mada ri lua manno nga kaho pa Ana Deo do hajha do ddhei nga ya ne, do alle ke pejhole ne ngi'u No tu ya. **2:21** Adho ke do ta pehewa'o ri ya ri ne lua ruba dhara Deo ne. Kinga lua pedu ddau nga Deo do jadhi ke ta ie bhale wari taga tari pekako ne uku aigama ne, moko ta teleo ke ta do lua made Kristus ne bhule dho ke nga guna ri!

3:1 Tuahhu-tuahhu, ddau-ddau do Galatia! Do dhai bhodho tarra mu! I'a dho ke ya ta do alla pelakka ri henga nadu marra? Jhara lua made Kristus pa kolo ajhu ketoe ne, do alle ke ri ya pepejhare nga dhai teleo pa mu. **3:2** Hakko ko ri mu ta peke pa ya ne hahhi lai do nadhe. Do alle ke ri mu pehamme Henga Deo, taga tari do pekako ke ne uku aigama ne, we taga tari dhanno ne Li Hagma Dhara do ngati Deo jhe parahajha pa Kristus? **3:3** Ta nga mu hakku mina harre ne worawwu bhodho! Do jhari ke mu ta muri mada pa dhara hahhi muri mada do wowiu nga Henga Deo, ta nga mu hakku pa dhara awe nadhe, do ddhei ta kajhe dhae ne lua keteme nga kemolo ne ri lua rui nga kedi mu miha? **3:4** Ta parahuma wue he ke hari-hari ne do alla pelake ri mu he? Ta mina mii hakku parahuma! **3:5** Ne wie ri Deo ne Henga No ne pa mu, jhe tao ne lua-luamadalahe he patelora mu. Hakku tao ri Deo ne napoharre taga tari do pekako ke ne uku aigama ne ke ri mu, we taga tari do dhanno ke ri mu ne Li Hagma Dhara ne jhe parahajha pa Kristus? **3:6** Napoanne hela'u mii do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo jhara lua Abraham -- do mina hedhe, "Abraham do parahajha ke pa Deo, jhe taga tari do parahajha ke no pa Deo, ta hamme he ke no ri Deo mii ddau do pemengallo dhara Deo." **3:7** Hakku do jhamma ke mu ta tada, ta do ne ddau do petu tu ta kolo loro Abraham, ro ke ne do parahajha pa Deo. **3:8** Do ngadde ke uru ri Buku Lidara-Likewahhu Deo ta do ri Deo do boke ke ne loro jhara tu ddau-ddau do adho do Yahudi ta peie bhale wari nga Deo, kinga parahajha ro pa Deo. Li Hagma Dhara do naanne ke, ne do pepeke uru jhara pa Abraham pa lijaji do nadhe, "Do pelake jhara au ke do ta wie ke ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu hari-hari ddau pa danni raiwawa." **3:9** Abraham do parahajha ke, ta wie ke ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne pa no. Mina harre lema ke hari-harai ddau do parahajha do medae ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi hela'u-la'u nga Abraham. **3:10** Ddau-ddau do peketo-anni pa uku aigama, hari-hari ro do muri mada pa dha'i pereda lua unu-kolo-taddhu. Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Ddau do dho mape pa dhara pekako hari-hari ne do hure do bhuke pa dhara Buku Uku Aigama, do ta wie lua-unu-kolo-taddhu ri Deo." **3:11** Bhule dho heddu

do nara ta peie bhale wari nga Deo ri do pekako ne uku aigama ne. Ne lai do naanne do peteleo ke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Wata ke ddau do parahajha pa Deo we, ne jadhi ta ie bhale wari ne lua pedu nga Deo, do medae ta muri!" **3:12** Tapulara uku aigama adho do jhalli pa lua manno nga kaho. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke ta do ne ddau do pekako ne uku aigama he, do medae ta muri mada ri uku do naanne ma. **3:13** Tapulara Kristus ke ne mone peballa kattu di ngati dha'i pereda lua unu kolo taddhu uku aigama ne. Ne tao ri No ne lai do naanne nga jhole ri No ne ngi'u No penappe-pekebie ri lua unu kolo taddhu ne taga di. Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do era do hure do bhuke, "Do lua unu kolo taddhu ke ne ddau do made pa kolo ajhu ketoe ne." **3:14** Hakku tao ri Kristus mina harre mita ie ke ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do jaje ri Deo ne pa Abraham ta wie lema ke pa ddau-ddau do adho do Yahudi. Jhe ri do mina harre ke di lema ne do parahajha pa Deo, nara ta hamme ne Henga do jaje ri Deo ne. **3:15** Tuahhu-tuahhu! Rihi ie ya ta aggu lipehakku ngati lai do helodho-lodho he pa dhara muri mada. Ki tao ke ddau pepeparru pa dhara lipejaji, jhe ne lipejaji do naanne do alle ke peperue, moko bhule dho ke ie ta heddau he do nara ta bhete ri ne lipejaji do naanne, kiadho ta pebhue ri hahhi lai ri pa lipejaji do naanne. **3:16** Ne lijaji-lijaji Deo do tao ri Deo tu Abraham nga tu ddau kolo loro Abraham. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, bhule dho do bhu ke ta "nga ddau-ddau kolo loro Abraham," hakku ne pa petu ne do ae ddau. Ne do bhuke bhuke pa anne, wata ke, "nga tu ddau kolo loro au," hakku wata ke tu heddau we, tu Kristus ke. **3:17** Ne do pedhae ri ya pa dhe, na dhe ke: ne jaji Deo ne do alle ke petao jhe do alle ke peperue uru jhara. Ne uku aigama ne, ne wie appa ngahu tallu nguru bhue ttau ri ti naanne adho do nara ta bhe te ne lua perue lijaji do naanne nga ta pepele ne jaji Deo do naanne. **3:18** Ro wi kinga ne lua do wie ri Deo do naanne do peketo-anni pa uku aigama ne, mo ko napoanne adho ke lua ruba do jaje. Tapulara taga tari do alle ke pejaje ri Deo pa Abraham, moko ta wie he ke ri Deo pa Abraham. **3:19** Ki do mina harre ke, tu ta nga ke hakku wie ne uku aigama ne? Ne libhale ne nadhe ke: ne guna uku aigama ne wata ke tade dhai la awe dakka heddau ti kolo loro Abraham we, do

pale pa dhara lijaji Deo ne pa Abraham. Ne uku aigama do naanne do pedhae ri naju-naju Deo do pelake jhara heddau ddau raiwawa. **3:20** Nah, hakku do jhamma ta era dhue bhakka, jhe itu era heddau do mone pehiri. Tapulara Deo adho do paralu nga mone pehiri, rowi do jhagge ri we No miha. **3:21** Ta do petabbu ke ne uku aigama ne nga lijaji Deo? Do bhara tatu ta adho. Rowi ki do wie ke ne uku aigama ne tu ta wie muri mada pa ddau raiwawa, moko ddau raiwawa nara dho ta peie bhale wari nga Deo lake jhara uku aigama ne. **3:22** Tapulara pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke ta do hari-hari ddau raiwawa do era pa dha'i pereda lubhu harro nga menyilu. Rowi do mina harre ke ne lua ruba dhara do jaje jhe do jhalli pa lua parahajha pa Yesus Kristus do wie ke pa ro do parahajha he. **3:23** Nga do dho dhai dae ne awe ne tu parahajha pa Kristus, do jage pebharra-bharra ke di ri uku aigama ne; hala dho ke di mii do bhaddo he tade dhai ta peteleo ne lua manno nga kaho ne. **3:24** Jhe ri mina harre ke, ne uku aigama ne ta jadhi ke mii mone jage di tade dhai hape ma awe dakka Kristus tu ta ma peie bhale wari di nga Deo taga tari do parahajha ke di pa Kristus. **3:25** Pa dhara awe nadhe, taga tari do dhai ke ne awe ne pa ddau raiwawa, do nara ke ta parahajha pa Kristus, moko tenge dho ke di ta jage ri, ri uku aigama ne. **3:26** Taga tari do parahajha ke mu pa Kristus, moko do heujhu headde ke mu nga No; jhe ri do mina harre ke, ta jadhi ke mu ta ana-ana ri Deo. **3:27** Hari-hari mu do alla ke pepejhiu pa dhara ngara Kristus, hakku do alla ke ri mu pehamme ne wue-wue Kristus miha pa ngi'u mu. **3:28** Pa dhara lai do nadhe adho ke do era ne lua pewala-wala ne pa telora do Yahudi nga adho do Yahudi, pa telora naannu nga ddau do balla kattu, patelora momone nga mobanni. Tuahhu he hari-hari do jadhi ta hahhi ke, taga tari Kristus Yesus. **3:29** Ki do unu-oha ke mu ri Kristus, moko mu ke ne kolo loro Abraham. Jhe do medae ke ta hamme ri mu ne nga ne do jaje ri Deo ne.

4:1-2 Tapulara do paralu ta perue ri pa mu ri ya, jhe pa dahara nga kappi ne ko ne pemuri heddau ana mone hammi puhaka ne, do era ko ne ddau do jage jhe do pemoke hari-hari ne lua paralu no, tade dhai hape la awe do petato ne ri ama no. Ne tao pa no hala dho mii pa heddau naannu he, maji

lema no ne pa petu ta mone unu ngati hari-hari puhaka do na harre. **4:3** Mina harre lema di. Nga do dho kepai dae di do tao mii naannu he ko ke di ri henga-henga do pereda pa raiwawa do nadhe. **4:4** Tapulara ta dhai le pa awe do petu-tu ne, ta pepue ke ri Deo ne Ana No ne ma danni raiwawa. Ana No ke do naanne, do metana ri heddau mobanni, **4:5** jhe do muri mada No pa dha'i pereda uku aigama, mita nara di ta jadhi ana-ana ri Deo. **4:6** Taga tari mu do ana-ana ke ri Deo, ta lii ke Deo pa Henga Ana No ne ta maho la dhara ade Tuahhu he, mina harre lema ma dhara ade ya, Henga do pali, "Ama, wo Ama ya." **4:7** Hakku, mu adho ke ta naannu ri, tapulara do ana ke. Jhe taga tari do ana ke mu ri Deo, moko do medae ke ta wie ri Deo pa mu, hari-hari ne nga we ne do pemoko ri No tu ana-ana No. **4:8** Do uru he adho dae do tade Deo ri mu, jhe ri do mina harre ke hakku do jadhi mu ta naannu ri kuaha-kuaha do perihhi ta mii Deo he ri mu, tapulara do pa petu ne, adho tu-tu Deo. **4:9** Tapulara pa dhara awe nadhe do tade ke Deo ri mu, kiadho do rihi petu ri, do tade ke mu ri Deo. Nah, kido mina harre ma, ta nga mu hakku ddhei ri ta bhale wari la nga henga-henga raiwawa nadhe, do rogho nga keloe jhe do kehia nga gahara ri ko? Ta nga mu hakku ddhei ta penaannu-anni ri pa henga-henga do na harre? **4:10** Pehenge ri mu ne lodho-lodho do petato he, warru-warru do petato he nga ttau-ttau do petatu he ri mu. **4:11** Do ta kepapi ne ade ya, jaga-jaga ta do ta parahuma wue he we ne lua lobho ya tu mu. **4:12** Tuahhu-tuahhu! Ne do menangnge ri ya nga petarra-tarra mita ie ke mu ta jadhi mii ya le. Rowi ya lema do alla ke pejadhi mii mu le. Ngaddi dho mu ta tao hahhi hala he penaja nga ya. **4:13** Do tatu ta do pe ko ma nga henge ri mu, ta nga ya pa uru jhara he, ne pepeke ne Li Hagma Dhara ne pa mu. Taga tari do nadhe ke, ta lakka ri paddha ne ke ya. **4:14** Pa dhara awe do naanne, bhule dho mu nga lua bhege penaja nga ya, maji lema ne ngi'u ya mii hahhi ruhakku do mone-ae he tu mu. Rihi ti naanne ta ju la'a ri we mu ne hamme ya mii heddau naju Deo he, kiadho mii hamme Yesus Kristus miha. **4:15** Do dhai mengallu dhara mu pa dhara awe do naanne. Tapulara pa dhara awe nadhe, nmai ke la mii ne lua me ngallu dhara mu do naanne? Do toi ri ya pa dhara awe naanne, kita jadhi he ne namuhi namada mu ta wuke, do ta wuke ma ri mu jhe wie pa ya. **4:16** Adho ke pa dahara awe nadhe do

ege ke ya ri mu ta mii ihi muhu he, taga tari do peteleo ri ya ne do petu ne pa mu? **4:17** Ne ddau-ddau do wala do mina harre ne worawwu petadi ne kale mu, tapulara do nga lua pedabbho-lua pedabbho do woapa. Ne lua pedabbho ro mita nara ri ro ta pehappo ne lua pedu mu nga jhi, mita ie ke ta pedutu ro ri mu nga dhai mejhanni. **4:18** Do ie tarra ma ta mina harre ne worawwu mejhanni, hadhi we ta pa dhara lai-lai do woie, jhe hadhi we ta do pee loro nga mina harre, bhole ta pa dhara nga era ya we hela'u-la'u nga mu. **4:19** Wo ana-ana ya do hajha do ddhei ri ya! Pa dhara awe nadhe ne ke ya do hedui-herui taga mu. Ne ke ya do hedui mii ina do ta kehoo-dhara he. Do ta pee ma ke ya nga hedui, kinga ne wue-wue Kristus ne, adho dae do halla-anni pa dhara ngi'u mu. **4:20** Do ddhei tu-tu ke ya nadhe dhangnge ta era pa telora mu, mita nara ya ta pedai lii nga mu, nga lipedai do wala ri, rowi i'a dho ke ya ta tao ne nga ri penaja nga mu ri. **4:21** Tuahhu-tuahhu do ddhei ta muri mada pa dha'i pereda uku-uku aigama, hakku ko ri mu ta dhanno ne lii ya dhe! Do ddhei ta peke ko ri ya pa mu ne nga ne do petu ne, do hure do bhuke pa dhara Buku Musa. **4:22** Pa ni era do bhuke ta do Abraham do nga do dhue ddau: Ina ri heddau ngati ana no he, heddau naannu, jhe heddau ri ngati ina ri ana no, heddau do balla kattu. **4:23** Ne ana ngati mobanni do jadhi naannu ne, do metana mii pa tima ti dhara lua ddhei ddau raiwawa. Tapulara ana ri mobanni do balla kattu ne, metana taga tari do jaje ri Deo. **4:24** Ne nadhe do nara ta peke mii lipehakku. Do dhue ddau mobanni do naharre do pehakku mii dhue lipejaji: do hahhi ne do dakka ngati Lede Sinai -- do naanne do mii Hagar ke, ne ana-ana no do menata ta mii naannu. **4:25** Hakku, Hagar ke ne Lede Sinai ne, pa ihi rai Arab. No do periho ke mii rae Yerusalem nga hari-hari ddau do pee pa dhara no pa dhara awe do nadhe, do jadhi ke ta naannu. **4:26** Tapulara Yerusalem pa era do mmau do megala ne, Yerusalem do balla kattu, jhe no ke ne ina di. **4:27** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Mengallu nge nga kehaka dhara we au, wo mobanni do kebaki, do dho ngaddi ta metana ana! Kerjhe-kewajji we jhe hodha-kelele we au do dho ngaddi ta paddha dhallu ta metana ana! Rowi ne mobanni do alla pehani ri ddau pa hedhapa he do ta nara ri ana do rihi ae ngati mobanni do muri mada nga ddau pa hedhapa

no." **4:28** Mu miha do ana-ana ke ri Deo, do pemetana ri lijaji do jaje ri Deo ne, mu do hela'u ke mii Ishak. **4:29** Pa dhara awe naanne ana do metana taga tari lua ddhei ddau raiwawa, ta tao keriu ke pa ana do metana taga tari lua ddhei Henga Deo. Mina harre lema pa dhara awe nadhe. **4:30** Tapulara ne nga ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo? Pa ni do hure do bhuke mina hedhe: "Hudhe we ne mobanni do naannu do naanne hela'u-la'u nga ana no ne, rowi ne ana ngati mobanni do naannu ne, adho ana hammi puhaka hela'u-la'u nga ana mobanni do balla kattu ne." **4:31** Hakku, Tuahhu-tuahhu, di hedhe adho ana-ana ngati mobanni do naannu ne; di ana-ana ngati mobanni do balla kattu ne.

5:1 Pa dhara awe nadhe do balla kattu ke di, rowi do alla ke di pepeballa kattu ri Kristus! Rowi do mina harre ke parro kedhago we ne lua balla kattu mu ne, jhe bhole wae ri ta penaanno ne ngi'u mu ri. **5:2** Henge, kinga ami mu ta dara ngutu, napoanne do teleo ke ta dho bhule nga guna ri Kritus tu mu. Ne do lii nadhe ya miha, Paulus. **5:3** Hewari ri ne pe kebhaddi ri ya pa ddau do ami ta dara ngutu ne, do jhamma ke ta petobe ri no hari-hari uku aigama. **5:4** Kinga la'a rui ke mu ta kale ne loro jhara ta peie nga Deo lake jhara uku aigama, napoanne ne pa petu ne, ne lua pedu nga Kristus do happo ke. Jhe ri do mina harre ke, mu do muri mada ke pa tele ngati lua ruba dhara Deo ne. **5:5** Tapulara tu jhi, do henao ke ri jhi ta do ri lua ru ba dhara Henga Deo we jhe nga jhalli pa lua parahajha jhi pa Kristus, do ta wie ne loro jhara ri Deo pa jhi tu ta peie nga No. **5:6** Rowi ki do keujhu-headde ke di nga Kristus Yesus, jhe jhara lua dara ngute ne, do pedute ko, adho ko, adho ke do jadhi ta hahhi lai ri. Ne do rihi ketutu, wata ke parahajha pa Kristus, jhe lai na poanne dota teleo pa dhara lua ddhei di penaja uga ddau do hewala. **5:7** Do uru he do la'a rui nga woie tarra mu! Pa dhara awe nadhe ta nga mu hakku do dho pedhanno ri nga lua ddhei Deo? Alla peubu ri nadu ke mu? **5:8** Do bhara tatu ke ne do ubu mu do naanne adho ke Deo do alla pepedoa mu ne! **5:9** "Ri muu do hudi we, do nara ta pehewu hari hekewore ne do gharro ne," ane ddau. **5:10** Maji lema ta mina harre, pee koma ya nga parahajha ta do adho mu do medae ta pedutu lua petitu ddau do wala, rowi do peheujhu-headde ke di

nga Kristus. Jhe do ketarra lema ri ya, ie ta na, ie ta nadu we ne do pekenyawu ne lua pe nge mu, do medae ta wolo ri Deo. **5:11** Jhara lua ya, Tuahhu, ta nga hakku pee koma ya ta jadhi ihi muhu mu, ki do pee koma ya nga pepeke ta do ne lua dara ngutu ne do paralu ko? Ki do tarra ta do pepeke ko ma ri ya mina harre, moko ne lipepika ya ne jhara lua ajhu ketoe Kristus ne, adho ke do ta peera lai nga-nga ri. **5:12** Rihi ie ne ddau ddau do pekenyawu ne lua penge mu he, ta mahhu-anni dhangnge ngati dhara jemaat! **5:13** Do alla ke tuahhu he pepedoa ta jadhi ddau do balla kattu. Tapulara ne lua balla kattu mu do naanne bhole pake ta tao loro-loro ne nga we ne do ddhei mu ta tao. Do wala ngati do naanne, do jhamma ke mu ta pehajha-peddhei nga pemoko heddau ri heddau. **5:14** Hari-hari uku aigama do kewahho ke pa hahhi lipereda do nadhe, "Do jhamma ke au ta hajha ta ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga mii ddhei nga nga ngi'u au le miha." **5:15** Tapulara ki do peggai-peluku ke mu heddau nga heddau, jaga ie mu, do medae mu hela'u-la'u ta apa ta kerewe. **5:16** Ne pedabbho ya mina hedhe: Hane we no Henga Deo ne, pebhao nga bhate mu jhe bhole muri mada we mu pedutu nga lua ddhei raiwawa dhe. **5:17** Rowi ne lua ddhei ddau raiwawa do pelawa nga lua ddhei Henga Deo, jhe lua ddhei Henga Deo do pelawa nga lua ddhei ddau raiwawa. Ro hari dhue do pelawa hahhi nga hahhi, hakku nara dho mu ta tao ne do ddhei mu. **5:18** Tapulara we ki do bhau do bhata ke mu ri Henga Deo, moko mu adho ke do pa dha'i pereda uku aigama ri. **5:19** Lua ddhei ddau raiwawa ne do teleo ke pa dhara wui-ai wui tao do langahuka, do ra'i, nga do adho do jhamma, **5:20** do pa dhara wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu nga lii pana, do pa dhara pemuhu-pelawa, pehala-pealla, pana dhara, henginga ne ha'e raa, ddhei ta heleo ngi'u miha we, petala-pehagghi jhe peanga jhara hebakka ta pelawa nga hebhakka, **5:21** pana ade, nginu mawo, tao lai ala do rihi ngati rupehakku nga do hewala-wala ri ko. Penaja nga hari-hari do napoharre ta pekebhaddi ke mu ri ya pa dhara awe nadhe, mii pa do uru he ma ne pekebhaddi mu ri ya, ta do ki ddau-ddau do tao ne lai-lai do mina harre adho do medae ta jadhi ai-alla ngati annu-niki Deo. **5:22** Do wala ri ti naanne ki nga ddau-ddau do bhao do bhate ri Henga Deo, do ta teleo ma: Do pehajha-peddhei heddau nga heddau, do mengallu nge nga

kehaka dhara ro, do nga ade do ketanna, do makka tee nga wangnge jhe do nga ade do woie ro penaja nga ddau do wala, do henarru pa dhara muri mada, **5:23** do wawa nge danni-ade ro, jhe do nara ta tahe ri ro ne ngi'u ro ti dhara lai do woapa. Bhule dho uku aigama do ta labba ne lai-lai do na harre. **5:24** Ddau-ddau do jadhi ke ta unu-oha Kristus Yesus, ddau-ddau do na harre do alla ke pepemade ne wue nga tuladha ddau raiwawa ne nga hari-hari ne lua ddhei no do ju la dhara lai do woapa ne. **5:25** Do alle ke pewie pa di ne muri mada do wowiu ne ri Henga Deo, rowi do mina harre ke, do jhamma ke Henga Deo ta pereda pa dhara muri mada di. **5:26** Adho ke di do ie ta wue-anni, jhe pepaddha ade heddau ri he ddau, nga pepana dhara heddau nga heddau.

6:1 Tuahhu-tuahhu! Kinga ngadde ke heddau do tao lubhu harro nga menyilu, do jhamma ke mu do muri mada pa dhara pedute Henga Deo ne, ta arre ne kattu ddau do naanne mita bhale no la loro jhara do do petu. Tapulara ne tao ri mu ne lai do naanne, tao nga lumu nga majho, jhe jaga mita do dho riju le mu. **6:2** Do jhamma ke mu ta perabha-pedharru pa dhara dhui-hape bhara dhui-hape ddau, mita ri mina harre ke, do pedhanno ke mu nga lipereda Kristus. **6:3** Kinga penge ri heddau ne ngi'u no ta do rihi ngati do wala he, jhe ne pa petu ne do adho, moko no dhangnge ma miha ne do pelue ne ngi'u no. **6:4** Heddau-heddau do jhamma ke ta pereha miha ne wui-ai no, do woie we do woapa. Ki do woie, do ie ke no ta balla dhara kodo penaja nga lai do naanne. Tapulara tengge dho ri no ta penono nga ne nga ne do tao ri ddau do wala. **6:5** Rowi heddau-heddau do ta dhue hape miha ma penaja nga hari-hari do tao ri no. **6:6** Ddau do hammi liajha Kristus, do jhamma ke no ta pebhagi nga guru no, hari-hari ne nga ne do woie do era pa no. **6:7** Bhole lu ri. Adho Deo do nara ta pemange-mange! Ne nga ne do kojhe ne, na anne lema ne do ta ghatto ne. **6:8** Ki ddau do kujha do pedute nga wue ddau raiwawa ne do medae ma ri no ta ghatto lua made ngati wui-ai wui-tao no do naanne. Tapulara ki do kujha no pedutu nga lua hewai-hewewe Henga Deo, do medae ma ri no ta ghatto ne lua muri mada do petu nga do peloro ne ngati Henga Deo. **6:9** Rowi do mina harre ke, bhole gaha-bhole bhenya we di

ne tao lai-ali do woie, rowi ki do dho pengaha ke di ne tao lai-lai do na harre, hewari do medae ma ri di ta pue nga ghatto ne wue nga wila ne.

6:10 Hakku nga era ko ne awe ne pa di, do jhamma ke di ta tao do woie pa hari-hari ddau, rihi-rihi pa tuahhu-tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he. **6:11** Pereha ko we nga woie-ie ne do bhuke ri ya miha ne do nadhe, do bhuke ri lete-lete do mone-ae. **6:12** Ne ddau-ddau do ddhei ta pekerihi-anni ri lai-lai raiwawa dhe, ro ke ne do petadi ta pehahhi mu, ta pedutu ne lua dara ngutu ne. Tapulara hakku tao ro mina harre mita do dho dede nga dhaba we ro ri do Yahudi taga tari ajhu ketoe Kristus ne.

6:13 Ddau-ddau do pedutu lua dara ngutu he lema adho do pe ko ne uku aigama ne. Tapulara ro do ddhei mita dara ngutu mu, mita nara ro ta latta-anni taga tari do pedute ri mu ne lai do naanne. **6:14** Tapulara ddhei tu-tu dho ya ta laje ie ta ne nga we, wala ngati Muri di Yesus Kristus do alla pemade pa kolo ajhu ketoe ne, moko ri do mina harre ke bhule dho ke nga guna nga-nga ri raiwawa do nadhe pa ya. Jhe penaja nga raiwawa do nadhe, hala dho ke ya mii do alla ke pemade. **6:15** Dara ngutu nga do dho dara ngutu adho ke napoanne do jadhi ta hahhi lai ri. Ne do rihi paralu wata ke jadhi ta ddau raiwawa do wowiu ne ke. **6:16** Tu ddau-ddau do nga lua tada do mina harre, jhe mina harre lema hari-hari annu-niki Deo, ne henao ri ya, Deo do medae ta wie ne lua mengallu nge nga kehaka dhara nga lua ruba dhara No. **6:17** Jhe rihi ri ti naanne, bhole era ri heddau he, ta pehedue ya ri, rowi pa ngi'u ya do era ke ne tada-tada, ta do ya dhe ddau pedute kerakki Yesus. **6:18** Ki ie mudhe he, Muri di Yesus Kristus, era loro ne wie ne lua tarro-ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu-tuahhu he. Amin. Lipelangu mahu jhi, Paulus

Efesus

1:1 Annu-niki Deo pa Efesus, do pee nga titu halla-anni pa Kristus Yesus!
1:2 Ya, Paulus, rasul Kristus Yesus taga ri lua ddhei Deo Ama di nga Muri di Yesus Kristus, ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua helama tona ie tu mu. **1:3** Lua dhida nga ketutu tu Deo, Ama Muri di Yesus Kristus! No ke ne do wie di hari-hari ne lua tarro ie nga menyarro

mangngi do era pa era do mmau do megala ne, taga tari do peheujhu-headde ke di nga Kristus. **1:4** Uru jhara nga do dho peera dae raiwawa do nadhe, do alla ke di pepedhi ri Deo do pelake jhara Kristus do nga lua pedabbho mita ie ke di ta kemolo ta unu-oha ri No, jhe do adho ke do era ri nga lua kura nga terujha pa hedhapa No. Taga tari lua hajha nga ddhei Deo, **1:5** do alle ke ri No pepetato uru jhara do pelake jhara Yesus Kristus, do ta dhede ke di ta jadhi ana-ana ri No miha. Jhe tarra naanne ke ne do ddhei ta tao ri No. **1:6** Lua dhida nga kelodo tu Deo do mina harre ne worawwu kelodo, taga tari do pelake jhara Ana No do rihi hajha nga ddhei ne, do dhai tarra No ne hajha nga ddhei nga di. **1:7** Rowi, ri lua made Kristus, do peballa kattu ke di ri Deo, jhe ri do mina harre ke do teleo ke ta do alla ke pepehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu di. **1:8** Ne tao ri No mina harre rowi do dhai tarra ne hajha nga ddhei No penaja nga di, jhe ne lua hajha nga ddhei No do naanne do dhute do hegabbhe ke ri No pa di, do tobo ri lua uku nga mmau dhara nga lua tada ne. **1:9** Pedute nga lua ddhei No miha, ta peteleo ke ri Deo ne lai do wowuni ne ngati lua pedabbho No do naanne, do alla ke pepehappo ri No ta do lua pedabbho No do naanne do ta pemoke pelake jhara Kristus. **1:10** Do mina hedhe ke ne lua pedabbho No do naanne mita ie ke hari-hari lai, ie ta do era pa era do mmau do megala mina harre lema do pa danni raiwawa do nadhe, ta jadhi hahhi nga Kristus do mii kattu. Jhe ne lai do naanne do medae ta pemoke ri Deo ki nga dhai ke ne awe ne. **1:11** Ne jhagge ri Deo hari-hari ne lai do na harre pedute nga lua ddhei No nga lihappo No ma miha. Rai tare ti petari do alla ke ri No pepidhi di, rowi ne ddhei No, mita ie ke di ta jadhi annu-niki No taga tari do peheujhu-headde ke nga Kristus. **1:12** La'a we no ta di ne do petari-tari do hena pa Kristus, ne wue waje Deo rowi lua dhida nga kelodo No. **1:13** Mu lema do jadhi ke ta annu-niki Deo, pa awe dhanno ri mu ne litakka Deo, Li Hagha Dhara do wie ne lua helama tona ie ne pa mu. Parahajha ke mu pa Yesus Kristus, ri do mina harre ke ta wie ke ri Deo ne tada unu-oha No ne pa mu, ne tada do naanne wala dho ke ti Henga No do jaje ri No. **1:14** Henga do naanne ke do mii lipetakka ta do medae ri di ta hamme ne nga ne do alle pejaje ri Deo pa annu-niki No, jhe nadhe ne do peketarra pa dhara ade di ta do ta wie ri

Deo ne lua balla kattu pa annu-niki No. Lua dhida nga ketutu tu Deo taga tari lua dhida nga kelodo No! **1:15** Rowi do mina harre ke, rai tare ta rangngi ya, ta do parahajha ke mu pa Muri di Yesus, jhe do hajha do ddhei mu nga hari-hari annu-niki Deo, **1:16** ngaddi dho ke ya ta pengaha ne hebhajha, ta peha'e kolo lii ie-ae pa Deo jhara lua mu. Do pali loro-loro ri ya ne ngara mu ki dhai ke ya ta hebhajha. **1:17** Ne liami ya mita ie ke Deo Muri di Yesus Kristus, Ama do dhida do ketutu ne, do wie ne Henga No pa mu. Ri Henga do naanne ke ne do medae ta pejadhi mu ta mmau dhara, jhe medae ta peteleo Deo pa mu hakku nara ta tade No ri mu. **1:18** Ne ame ri ya mita boka ke ri Deo ne penge mu mita jadi ta teleo, mita toi ke ri mu ne nga ne nara ta hena ri mu ngati Deo do alla pepedoa mu he. Mina harre lema mita toi ke ri mu mina mii ne re'a nga lale ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do mina harre ne worawwu ga nga jhamma do pemoke ri Deo tu annu-niki No; **1:19** jhe do mina mii ne rihi ngati ihi ne lua jhagga Deo do nga kuaha ne, do dhai tobo pa dhara di do parahajha he. Kuaha Deo do naanne ke, do mii kuaha do rihi ngati ihi ne, **1:20** do pake ri No pa dhara pemure bhale wari Kristus ngati dhara made mada ne, jhe jhole pa No ne era mejaddhi do rihi dhida ne hela'u-la'u nga Deo pa era do mmau do megala ne. **1:21** Ne era mejaddhi Kristus do naanne do dhai rihi dhida ngati era mejaddhi hari-hari mone pereda, hari-hari mone kuaha, hari-hari kattu, hari-hari tuan, nga nadu we ne do alla pewie era mejaddhi do dhida; ie ta do muri mada ko pa dhara awe nadhe mina harre lema ne do ta muri pa awe do ta medae ne hine. **1:22** Do pejharra ke ri Deo hari-hari ne na harre la dha'i pereda Kristus, jhe jhole Kristus pa jemaat mii kattu ngati hari-hari ne nga we. **1:23** Jemaat, do mii ngi'u Kristus do alle ke pepekete ri No do Mone peketeme hari-hari lai pa mii we ne era.

2:1 Do uru he mu do made pa dhara lua pedu nga Deo taga tari do nga lubhu harro nga menyilu nga do pehihu-pejhajjhi ko mu nga lipereda-lipereda Deo. **2:2** Pa dhara awe do naanne do pedutu ko ri mu ne lua tima-lua tima raiwawa do nadhe, napoanne ta peteleo ko, ta do pee ko ma mu nga pedhanno nga mo ne pereda do kemale pa kolo ngallu, henga do

pa dhara awe do nadhe do mejaddhi pa dhara ade ddau-ddau do dho wae ta pedhanno nga Deo. **2:3** Pa uru he, di hari-hari lema do hela'u we nga ro; do muri mada ko di pa dhara wue-wue ddau raiwawa ne, jhe tao ne nga we ne do pemengallo dhara ngi'u nga penge di. Pa dhara awe do naanne, di ddau-ddau do nappi do kebi ri kete nga bubu dhara Deo lema, hela'u-la'u mii ddau-ddau do wala he. **2:4** Tapulara do dhai tarra ne ketutu lua ruba dhara Deo! Do dhai tarra No ne hajha nga ddhei nga di, **2:5** hakku pa dhara nga made ko di pa dhara lua pedu nga Deo, taga tari lua pehihu pejhajhi di, ta pemuri wari ke di ri No hela'u-la'u nga Kristus. Hakku, wata ke ri woie ade Deo we ne nara mu ta pehe lama. **2:6** Taga tari do peheujhu-headde ke di nga Kristus, moko do ta pemuri bhale wari ke di ri Deo hela'u-la'u No, mita ie ke di ta pereda hela'u-la'u nga No, pa era do mmau do megala ne. **2:7** Hakku tao ri Deo mina harre, mita ie ke hine, ta nara ta heleo ri ddau raiwawa mina mii ne mone-ae lua hajha nga ddhei Deo. Ne pedhelo ri Deo ne lua hajha nga ddhei No do naanne, do pelake jhara lua woie ade No penaja nga di do pedhae ri Kristus Yesus. **2:8-9** Deo do hajha do ddhei nga mu, ri do mina harre ke hakku pehelama mu ri No taga ta ri do parahajha ke mu pa Yesus. Ne lua helama tona ie mu ne, adho dhe bhoke ngati lua wohe-la'a-rui mu miha. Naanne ngati lua ruba dhara Deo. Hakku bhule dho ie ta heddau he do nara ta lega nga wue-anni jhara lua do naanne. **2:10** Di hedhe do woro do panynyi ri Deo, do pelake jhara Kristus Yesus, ta wore ta panynye ke ri Deo mita ie di ta tao ne lai-lai do woie do lore ke pepemoke tu di ri No. **2:11** Tuahhu-tuahhu do adho do Yahudi! Henge we ne jhara lua mu pa awe do uru he! Mu do pali "ta ddau do dho dara ngutu", ri do Yahudi do mengaku ne ngi'u ro ta do dara ngutu (do ne pedabbho ne, ro do alla ke penara tada do tao ri ddau raiwawa pa ngi'u ro). **2:12** Pa dhara awe do naanne, adho dae mu do peheujhu-headde nga Kristus, mu ddau-rai do wala ko, do dho maho dae ta kejie annu-niki do jhujhu-do pidhi ri Deo. Hakku adho dae mu do maho la dhara lijaji do tao ri Deo nga annu-niki No he. Ne muri mada mu pa raiwawa dhe, do dho bhule nga lua henao, do muri mada nga do dho bhule Deo. **2:13** Tapulara pa dhara awe nadhe, taga tari do peheujhu-headde ke mu nga Kristus Yesus, mu do pa uru he do jjhau, do hedharra-hedakka ke

ri lua made Kristus. **2:14** Rowi Kristus miha ne do mone pedhuri-pemira ne tu di. Do peheujhu-headde ke ri No, ddau-ddau do Yahudi nga ddau-ddau do adho do Yahudi ta jadhi hekejie ke. Ne tebo pewata do pa telora ro he, lua pemuhu-pelawa ne, alle ke pepemae ri Kristus nga loro jhara jhole nga pae ri No ne ngi'u No miha. **2:15** Uku aigama Yahudi, nga lipereda-lipereda nga hari-hari rutie-rutatta uku do naanne alle ke pepeele ri Kristus, mita ie ne dhue kejie ddau do na harre ta jadhi hekejie ddau raiwawa do wowiu, do peheujhu-headde nga No. Ri loro jhara do naanne ke ne tao ri Kristus ne lua pedhuri-pemira ne! **2:16** Ri lua made No pa kolo ajhu ketoe ne, ta peheujhu-hekeradde ke ri Kristus ne dhue kejie ddau do na harre, jhe pedhuri-pemira ro nga Deo, hakku ila ke ne lua pemuhu-pelawa he. **2:17** Jhe ri naanne ke ne dakka Kristus, tu ta ma pepeke ne Li Hagha Dhara ne jhara lua pedhuri-pemira ne pa mu, ie ta pa mu do adho do Yahudi do pa uru he do jjhau ngati Deo, mina harre lema pa do Yahudi do hedharra-hedakka nga Deo he. **2:18** Nga pelake jhara Kristus ke, di hari-hari -- ie ta do Yahudi, mina harre lema do adho do Yahudi -- ri Henga do hahhi ne, nara ke ta hedharre-hedakke Ama. **2:19** Rowi do mina harre ke, adho ke mu do maho ta ddau-rai do hewala ri, kiadho ta ddau tele ri. Pa dhara awe nadhe do hela'u-la'u ke mu ta ai-alla-annu niki Deo. Mu ana-oha pa dhara ammu nga kemali Deo ke. **2:20** Mu lema do petitu ke pa dhida era do alle pepetito ri rasul-rasul nga nabi-nabi, jhe Kristus ke mii wowadu kepue ne. **2:21** No ke ne do peato nga do pera'a ne wowadu-wowadu do na harre tade jadhi ta Ammu Deo, do petone ta tu Muri we. **2:22** Taga tari do muri mada pa dhara heujhu-headde nga Kristus ke, mu lema do hee pa dhara ta pekaddhi hedhe hela'u-la'u nga ddau do wala he ta jadhi hewue ammu tu Deo, do paanne ke Deo ta pee nga Henga No.

3:1 Ri do mina harre ke, ya, Paulus, ne pemaho la dhara ammu bhaddo taga Kristus tu mu ke do adho do Yahudi he. **3:2** Do bhara tatu ta do rangngi ke mu, ta Deo taga tari woie ade No, alle ke pe wie ne tenge do nadhe pa taga lua paralu mu ke. **3:3** Do peteleo ke ri Deo ne lua pedabbho No nga peke pa ya. (Jhara lai do nadhe alle ke ri ya pepeteleo nga

nabhabha pa dhida ne ngine ne, **3:4** jhe kina ajhe ke ri mu, do medae ke ri mu ta toi ne jhara lua Kristus do mina mii ne tade ri ya ne jhara lua No.)

3:5 Pa awe do uru he, ne lai do pehune-penite do naanne, adho do ngaddi dae ta pepeke pa ddau raiwawa, tapulara pa dhara awe nadhe, alle ke pepeke ri Henga Deo pa rasul-rasul nga nabi-nabi No he. **3:6** Ne lai do pehune-penite do naanne, nadhe ke: Pelake jhara Li Hagma Dhara do naanne ddau do adho do Yahudi he, do hammi le ke ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati Deo, do uru he do pemoke wata ke tu do Yahudi we. Ddau-ddau do adho do Yahudi, alla ke pejadhi ta ai alla ngati ngi'u do hela'u we, jhe do hela'u-la'u ke ne hamme ne nga ne do jaje ri Deo do pelake jhara Kristus Yesus. **3:7** Wie ri Deo ne lua ruba pa ya -- tenge -- tu ta la pelebe ne Li Hagma Dhara ne. Ne hamme ri ya ne lua ruba dhara Deo do naanne, do pelake jhara kuaha Deo do jhagga pa dhara ngi'u ya. **3:8** Pa telora hari-hari annu-niki Deo, ya ke ne do dhai woapa. Maji lema ta mina harre ta wie ma ri Deo ne lua ruba dhara No do nadhe: tenge tu ta la pepeke pa ddau-ddau do adho do Yahudi ne Li Hagma Dhara jhara lua kaja nga kete'e Kristus do dho i'a ele ne; **3:9** jhe mina harre lema mita ie pelake jhara ya, nara ke ta toi ri hari-hari ddau ta do mina mii Deo, Mone peera hari hewue raiwawa do nadhe, ne pekako ne lua pedabbho No, rai ti petari rai do pehune-penite ne pa raiwawa. **3:10** Ne lua pedabbho Deo ne nadhe ke, mita pa dhara awe nadhe, pelake jhara jemaat, hari-hari do parru pereda jhara dhida nidhe ta toi ne uku nga mmaw dhara Deo pa dhara hari-hari worawwu, ie ta nenga we. **3:11** Ne tao ri Deo ne naanne do penau ke nga lua pedabbho No do peloro ne, do pekako ri No pelake jhara Yesus Kristus muri di ne. **3:12** Jhe ri parahajha Kristus nga taga tari heujhu-headde nga No, do wie ke ne lua pa di ta hedharre-hedakke Deo nga lua parahajha do tobo. **3:13** Rowi do mina harre ke, ne liami ya, nadhe ke: bhole kebhaddi jhara lua ne nga we ne do dhue do hape ri ya taga mu, rowi hari-hari ne napoharre tu lua ie mu. **3:14** Rowi do mina harre ke, ta lakku rutuu ke ya pa hedhapa Ama. **3:15** Ngati No ke hari-hari ana-oha do pa era do mmaw do megala nga pa danni raiwawa ne hamme ne amma muri mada pa ro heddau-heddau. **3:16** Hebhajha ki ie mudhe he Deo do mone rihi Wiki dhida nga kelodo ne ta maddhi pa No ta

perui ne ade nga penge mu ri Henga No. **3:17** Ki ie mudhe he taga tari do parahajha ke mu pa Kristus, Kristus ta eta-ta pee pa dhara ade mu, jhe ne muri mada mu do pejaddhe nga do pereda ri lua hajha-peddhei. **3:18** Hebhajha ya ki ie mudhe he, hela'u-la'u nga annu-niki Deo, nara ri mu ta kanynye mina mii ne balla nga merai, mina harre lema ne dhida nga meramma ne lua ddhei Kristus, **3:19** do dho nara ta kanynye ne meramma ne ri uku nga penge ddau raiwawa. Ki ie mudhe he ta taoi ri mu ne lua ddhei Kristus ne, jhe nara mu ta tobo ri lua amma ngi'u Deo do ke teme ne. **3:20** Jhe ri kuaha Deo do pee nga jhagga loro pa dhara ngi'u di, nara ta tao ri Deo do dhai rihi ae ri ngati ne nga do nara ta ame kiadho ta penge ri di. **3:21** Do jhamma ke Deo ta pedhede-pekkelodo ti hehuhu la hehuhu pa dhara jemaat, do pelake jhara Kristus Yesus. Lua dhida nga ketutu tu Deo lohe la lodho do nami mii ne! Amin.

4:1 Ri do mina harre ke ya -- heddau do rate, do bhaddo taga tari pekako lua jhagga tu Muri -- nga meggai tarra ne ami pa mu: muri mada we mu penau nga kebhue mu mii ddau do alla pepedoa ri Deo. **4:2** Do jhamma ke mu ta era loro pa dhara lua wawa nge danni-ade, lumu nga majho, nga makka tee nga wangnge. Pedhelo we ri mu ne lua pehajha-peddhei mu pa dhara lua perabha-pedharru mu heddau nga heddau. **4:3** La'a rui we mu nga patarra-tarra tu ta muri mada nga pedhuri-pemira, mita ie ne lua heujhu headde do peera ri Henga Deo ne, pee nga muri loro pa telora mu. **4:4** Wata ke ne do era hahhi we ne ngi'u, nga hahhi we ne Henga. Mina harre lema alla ke mu pepedoa tu ta hahhi we ne lua henao do hela'u. **4:5** Jhe ne do era titu wata ta heddau we ne Muri, hahhi we ne lua manno nga kaho, hahhi we ne lua pejhiu, **4:6** jhe heddau we ne Deo do jadhi ta Ama ri hari-hari ddau. No ke ne Deo liru balla nga raiwawa, do jhagga pelake jhara hari-hari, nga do pereda pa dhara hari-hari. **4:7** Di heddau-heddau do hamme ke heworawwu lua ruba dhara pedute nga ne nga ne do wie ri Kristus. **4:8** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo era do hure do bhuke, "Ta dhai No ta ha'e la era do rihi dhida ne, do nga aggu do jhajhi ae ddau do jharra pa dhara muhu; jhe wie ri No ne bhara-bhara parahe pa ddau raiwawa." **4:9** Nah, ki do lii ke ta "do ha'e ke No" do ne pa petu ne lema

do alla ke No pepuru la era do dhai rihi wawa pa danni raiwawa do nadhe. **4:10** Jhe No do alla pepuru do naanne, No lema ke ne do alla pe ha'e tade dhai hape la era do dhai rihi dhida ne ngati hari-hari ihi liru, hakku hari hewue liru nga raiwawa do kemale ke ri No. **4:11** No ke do "pekepala ne unupala-unupala pa ddau raiwawa"; haghe dhede ri No jadhi ta rasul, do wala ri ta nabi; do wala ri jadhi ta mone pepeke Li Hagha Dhara ne, jhe do wala he ri dhede ri No ta jadhi Guru nga bhau-bhata jemaat. **4:12** Ne tao ri No ne na hedhe mita ie ke ne annu-niki Deo ta pemoko nga petu-tu, mita nara ta pekako ne lua jhagga tu Muri nga ta petito ne ngi'u Kristus. **4:13** Jhe ri do mina harre ke, moko di hari-hari ta jadhi ta hahhi ke ri lua manno nga kaho do hela'u, nga lua tada do hela'u jhara lua Ana Deo ne. Jhe di ta jadhi ke ta do kepai, jhe ju tui ju keteme mii Kristus. **4:14** Moko di adho ke ta mii naiki he ri, do peabbe la hebhakka-hebhakka ri heworawwu-heworawwu liajha ngati ddau-ddau do dhai i'a pekelakku-anni he, do pehuli peteballi ddau ri lua pote nga appi ro. **4:15** Di adho ke do mina harre. Ne do rihi woie tu di, do jhamma ke ta pedhelo ri di ne lai-lai do petu ne, nga ade do tobo ri lua hajha nga ddhei, hakku pa dhara hari-hari lai di, ju tui ju keteme mii Kristus le do jadhi kattu ngati di. **4:16** Pa dhara lua hewai-hewewe No ke, hari-hari ai-alla ngati ngi'u dhe, do peato mina harre ne worawwu kenyajjhe, jhe petuwu hahhi nga hahhi ri kewahhu-kewahhu. Jhe kinga hari-hari ne nalu he do jhagga nga petu, moko hari hengi'u do medae ke ta ju, jhe jadhi ta dokepai jhe do rui ri lua pehajha-peddhei. **4:17** Rowi do mina harre ke, pa dhara ngara Muri, nadhe ne do pale nga do ta perue ri ya: bhole muri mada mii ddau-ddau do dho tade Deo, jhe penge ne lai-lai do dho bhule nga guna he. **4:18** Ne lua penge ro do kerabba ke. Tade dho ri ro ne muri mada do wie ri Deo ne, rowi bhule tu-tu dho ro nga lua tada nga-naga jhara lua Deo. Hakku jadhi ro ta mina harre, dakka ngati lua keti-ketinga ro ke. **4:19** Bhule dho ke ro nga i'a mekae dhara ri, hakku ta e'e ne ddhei he ke ro ta pedutu ne lua ddhei nge nga ade ro, jhe muri mada pa dhara kenyo-langa-huka pa e'e ne ddhei ade ro he ke. **4:20** Tapulara Kristus Yesus do tade ri mu ne adho do mina harre! **4:21** Do rangnge ri mu ne jhara lua No! Jhe mu mii ddau-ddau pedute No, do alla lema ke mu pe ajha jhara wue-wue Deo do era pa No.

4:22 Rowi do mina harre ke gi'e we ri mu ne wue-wue ddau raiwawa ne do dui ne, nga lua pedabbho muri mada do dui ne do nee pa dhara peape ri lua ddhei-lua ddhei do pehuli-peteballi ne. **4:23** Do jhamma ke ta pewowio hari-hari ne ade nga penge mu. **4:24** Do jhamma ke mu ta muri mada mii ddau raiwawa do wowiu do wore-do panynye pedute nga lua pedabbho Deo; nga wue-wue do petu ne, do mola do henarru ne, nga do mmau do megala ne. **4:25** Rowi do mina harre ke wo Tuahhu ya hari-hari, bhole pote nga appi ri we mu. Henarru we mu heddau penaja nga heddau, rowi di hari-hari do hela'u-la'u ke ta ai-alla ngati ngi'u Kristus. **4:26** Kinga bubu dhara mu, bhole addo we ne bubu dhara mu do naanne jhe pebune mu la dhara lubhu harro nga menyilu. Bhole bubu dhara tade helodo-rai balla-bilu, **4:27** mita do dho nara Wango ne lua kehoo ta peapa ne muri mada mu. **4:28** Ddau do tima ta mena'o, do jhamma ke no ta pengaha ti mena'o ne. Ne do rihi woie tu no, do jhamma ke no ta jhagga mita nara no muri mada ri lai do mola do mira, jhe nara nara ri no ta ruba dhara nga ddau do era pa dhara lua dau nga gahara. **4:29** Kinga pedai lii mu, bhole pake lipedai-lipedai do woapa. Pake we ne lipedai-lipedai do ta perui ddau nga do ta wie loro jhara pa ddau do wala. Lipedai-lipedai do mina harre do pedubhe ne lai do woie pa ddau do dhanno. **4:30** Bhole pehedue ne ade Henga Deo. Henga do naanne lema ke do mii lipetakka ta do ne Lodho Peballa Kattu ne do medae ta dakka ke tu mu. **4:31** Peila we ne lua paddha ade he ne lua takka nui-takka bubu he nga lai-lai do mina harre ri. **4:32** Ne do woie ne, do jhamma ke mu ta nga ade do woie ne, jhe era pa dhara lua peruba dhara heddau penaja nga heddau, jhe pehuba we heddau ri heddau, mii Deo le do alla ke pepehuba mu do pelake jhara Kristus ne.

5:1 Mu ke ne ana-ana do hajha do ddhei ri Deo, rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta la'a rui ta pedute ne telia nga tuladha Deo. **5:2** Ne muri mada mu do jhamma ke ta wute-ta keboore ri lua pehajha peddhei, mii Kristus le ne hajha-ne ddhei nga di. Do alle ke ri No pejhole nga pae ne ngi'u No tu di, mii hahhi bhara jhula nga menahu do wwau mangngi nga do pemengallo dhara Deo. **5:3** Mu hari-hari annu-niki Deo. Rowi do mina harre ke, ne wui-ai wui-tao do kerjhe he nga lai-lai do jhamma he, kiadho

lua lala nga hopa he, adho ke do jhamma ri ta era pa telora mu. Bhole dhai ta era ri ne era jhalli pa ddau do wala tu ta lii pa mu, ta do tao ko mu ne lai-lai do mina harre. **5:4** Adho lema do jhamma tu mu ta pali ne lipedai-lipedai do ra'i, do kerejhe nga do dho jhamma he. Ne do woie ne, do jhamma ke mu ta peha'e kolo lii ie-ae pa Deo. **5:5** Heleo we pewoie-woie: ddau do kenyo-langa-huka, kiadho do tao lai-lai do dho jhamma, kiadho lala nga hopa (do ne wui-ai do na harre hari-hari do hela'u ke mii lua wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu), ddau do mina harre adho do nara ta jadhi ta ai-alla ngati annu-niki do pereda ri Kristus nga Deo. **5:6** Bhole luu mu ri lipedai-lipedai do hewo'o he. Rowi ri lai-lai do na hedhe ke ne do pedubhe ne lua bubu dhara Deo penaja nga ddau-ddau do dho pedhanno nga No. **5:7** Hakku bhole pakki lai nga ddau-ddao do mina harre. **5:8** Mu lema do uru he do era pa dhara lua kerabba lema. Pa awe nadhe do jadhi ke mu ta annu-niki Muri, hakku ri do mina harre ke, do pa dhara teleo ke mu. Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta muri mada pa dhara teleo. **5:9** Rowi ngati dhara teleo do naanne ke, ne hhau ne hari-hari worawwu wui-ai wui-tao do woie, do mola do mira pa dhara namada Deo. **5:10** La'a rui we mu ta kale toi ne nga ne do pemengallo dhara Muri. **5:11** Bhole tao ne wui-ai wui-tao do dho bhule nga guna he, mii do tao ri ddau-ddau do pa dhara kerabba he. Ne do woie ne tu mu, do jhamma ke ri mu ta boka petengalla ne lai-lai do mina harre. **5:12** (Rowi ne lai-lai do tao ri ro he do nga pewuni-wuni-anni he, ta pedae he we, do mekae ke.) **5:13** Hari-hari ne nga we ne do ketarre pa dhara teleo, do me dae nga ngadde nga teleo mo. **5:14** Rowi hari-hari do heleo nga teleo, napoanne ke ne teleo ne. Rowi do mina harre ke hakku lii, "Kaddhi we au wo do bba'i, jhe kaddhi we ngati dhara made mada! do ta kelala ke Kristus pa mu." **5:15** Rowi do mina harre ke, heleo we pewoie-ie ne loro jhara muri mada mu. Bhole muri mada we mii ddau-ddau do bhodho he; muri mada we mii ddau-ddau do mmau dhara he. **5:16** Pake we ri mu pewoie-woie ne awe do era pa mu, rowi ne awe do nadhe, awe do apa do kerewe ke. **5:17** Bhole bhodho we, tapulara pereha we pe woie-ie ne nga ne do ddhei Muri. **5:18** Bhole mawo ri ei-ago, rowi ri naanne do ta peapa mu. Ne do woie ne, do jhamma ke mu

ta tobo ri Henga Deo. **5:19** Pake we ri mu ne lii-lii ti dhara Mazmur, lilodho-lilodho lii waje Deo, pa dhara lipedai-lipedai mu. Do jhamma ke mu ta jhuka lodho nga mengallu nge nga kehaka dhara ta wue-waje Muri. **5:20** Loro-loro we nga jhara lai ne nga we mu, do jhamma ke mu ta peha'e kolo lii ie ae pa Deo Ama, pa dhara ngara Yesus Kristus Muri di. **5:21** Tu ta takke pekerihe Kristus, do jhamma ke mu ta pewawa-anni heddau pa heddau. **5:22** Mobanni do jhamma ke ta pewawa-anni pa ddau pa hedhapa no, mii pe wawa-anni pa Muri le. **5:23** Rowi momone ke ne do jadhi ta kattu pa mobanni, mii Kristus lema do jadhi ta kattu pa jemaat, jhe No miha ne Duae Mone-mai Mone-golo ne tu jemaat do jadhi ta ngi'u No. **5:24** Hela'u lema mii jemaat ne pewawa-anni pa Kristus, mina harre lema pa dhara hari-hari lai do jhamma ke mobanni pa ddau pa hedhapa no. **5:25** Momone, hajha ddhei we nga ihi-ammu au, hela'u le mii Kristus ne hajha ne ddhei penaja nga jemaat, nga jhole nga pae ne ngi'u No tu jemaat he. **5:26** Hakku tao ri Kristus mina harre, mita ie ke ri No ta pemo-pemegale ne jemaat he ri liajha do pelake jhara ei-pejhiu, mita ki alla ke pemina harre ta nara ke ri No ta jula ne jemaat he pa Deo. **5:27** Jhe ri do mina harre ke, ta petitu nga keparru ke, nga mmau nga megala ke ne jemaat he ri Kristus pa hedhapa No nga do dho bhule kura nga terujha. **5:28** Mina harre lema ke momone do jhamma ke ta hajha ta ddhei nga ihi-ammu no, do hela'u ke mii ddhei nga ngi'u no miha. **5:29** (Ngaddi dho ta era ddau do paddhu nga ngi'u no miha. Ne dotao ri no, tapiare-peløjhe nga ta jage nga menege ri no, mii Kristus le ne piare-peløjhe ne jemaat No he. **5:30** Do toi ke ri di ne napoanne, di hedhe ai-alla ngati ngi'u Kristus.) **5:31** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, era do hure do bhuke, "Rowi do mina harre ke, heddau momone do medae ta hani ri no ne ama nga ina no, tu ta peheujhu-headde nga ihi-ammu no, jhe ro hari do dhue do jadhi ta hahhi ke." **5:32** Ne pedabbho lilolo do naanne do dhai meramma. Jhe ri ya ta pedue ke nga lua pedu Kristus nga jemaat. **5:33** Tapulara ne lilolo do naanne do era lema ne lua pedu no nga mu: Do jhamma ke momone do nami we ta hajha ta ddhei nga ihi-ammu no, mii ddhei nga ngi'u no le miha, jhe do jhamma ke mobanni do nami we ta la'a rui ta takke pekerihe ne ddau pa hedhapa no.

6:1 Ana-ana! Mii ddau do pedute Kristus, pedhanno we nga ina-ama mu, rowi naanne ke ne do jhamma ta tao ri mu, **6:2** "Takka we pekerihi ina nga ama mu" nadhe ke ne lipereda do petari-tari ngati Deo, nga lijaji, **6:3** "Mita mengallu nge kehaka dhara nga medi melatu au pa raiwawa dhe."

6:4 Tuahhu-tuahhu do mada ta ama. Bhole tao we au pa ana-ana au tade mina-harre worawwu, do ta peha'e ne lua bubu dhara ro. No woie, piara-peluja we ro ri lua lai kenyajjhe nga ri lijaha Muri. **6:5** Tuahhu-tuahhu do jadhi ta naannu! Pedutu we ri mu nga lipereda muri mu do pa danni raiwawa do nadhe. Jhagge we ri mu ne na harre nga ade do i'a pe wawa-anni jhe do pedhanno nga do petarra-tarra mii do tao Kristus miha.

6:6 Jhe bhole tao mu mina harre ki nga pa dhara nga jage ko mu, jhe wata ke mita nara lipuji ngati ddau raiwawa we. Tapulara do jhamma ke mu ta jaggha ne na harre mii naannu ri Kristus do pa dhara pedute ne ddhei Deo nga hewue nge danni-ade. **6:7** Lua jhagga do jhagge ri mu mii heddau naannu ne, do jhamma ke ri mu ta jhagge nga mengallu nge nga kehaka dhara mii do ta pemoke Muri le ke ri mu, jhe adho ke ta wata pa ddau raiwawa we. **6:8** Henge we, nadu we, ie ta naannu ko no, mina harre lema ddau do balla kattu, do medae ta hamme ri no ne pai-pala ngati Muri, tu lai-lai do woie, do alla petao ri no ne. **6:9** Tuahhu-tuahhu do jadhi ta muri! Do jhamma ke ta mina harre lema ne alu nga hadha mu penaja nga naannu-naannu mu. Bhole pake ne lua bhani nga karri. Henge we ri mu ta do mu lema nga naannu-naannu mu he, do hela'u-la'u ta do nga muri do heddau we, Muri do era pa era do mmau do megala ne. Adho No do ketarri worawwu ddau. **6:10** Pa pedakka rahi, do jhamma ke mu ta rui nga kedi ri lua rui nga kedi do hamme ri mu ngati kuaha Muri, taga tari do heujhu-headde ke mu nga No. **6:11** Pake we hari-hari ne rakka nmau muhu di, do wie ri Deo he pa di, mita na ra di ta penaja nga hari-hari uku do mina harre ne worawwu i'a pelappa ngati Wango. **6:12** Rowi adho di do pedhutu-pemuhu nga ddau raiwawa, tapulara pedhutu-pemuhu nga lua rui nga kedi ngati hari-hari wango do mange do bangnge ne awe do apa-do kerewe do nadhe. Do pelawa-pemuhu nga hari-hari higa henga kerabba. Henga kerabba do kemale jhara ihi liru nidhe. **6:13** Rowi do mina harre ke, pa dhara awe nadhe, pake we hari-hari ne rakka nmau muhu do ngati Deo he,

mita ie pa lodho apa nga kerewe dhe, nara mu ta penaja nga hari-hari lua dhutu ihi muhu-ihlawa. Jhe ki alla ke mu pepemuhu-pelawa nga ihi muhu-ihlawa mu hape la pedakka rahi, pee ko ma mu nga keharru-kelidu. **6:14** Do jhamma ke mu ta era pa dhara lua jaga nga meniga. Pake we ri mu ne lua halla-anni pa Deo ne, mii dari wake pa kelebho mu, nga lua mola mira mu ne mii bhajhu bbahhi pa ngi'u mu. **6:15** Do jhamma ke ne lua pemoko-anni mu ta pepeke ne Li Hagma Dhara do nga aggu lua pedhuri-pemira nga muri mada pa dhara mengallu nge nga kehaka dhara ne do jadhi ta mii helapa mu. **6:16** Pa awe nami we ne lua parahajha pa Muri, do mii tami he; ri lua manno nga kaho do naanne ke, ne nara ri mu ta pemade ne woana-woana kelatti-ai ngati wango. **6:17** Pake we ne lua helama tona-ie mu ne, mii taddhu wajha he, nga lipedai Deo mii kelewa ngati Henga Deo. **6:18** Jhagga we ri mu hari-hari ne na harre nga hebhajha tu ami rurabha-rudharru ngati Deo. Pa awe nami we hebhajha we mu, mina mii mu ne hewai-hewewe ri Henga Deo. Do jhamma ke mu ta era loro pa dhara lua jaga nga meniga jhe bhole i'a jharra. Hebhajha we loro-loro tu hari-hari annu-niki Deo. **6:19** Jhe hebhajha le we tu ya, mita kinga dhai ya ta pedai lii, ta wie ke pa ya ri Deo ne lipedai-lipedai do pekatta. Jhe mita ie lema nga bbharra dhallu, nara ta pepeke ne do pewune pa Li Hagma Dhara ne. **6:20** Ri Li Hagma Dhara do naanne ke ne jadhi ya ta heddau ddau pepu, jhe pa dhara awe nadhe, ne ke pa dhara ammu bhaddo. Hebhajha we, mita ie ya ta bhani ta pedai lii jhara lua Li Hagma Dhara ne, mina mii ne do jhamma ta pedai. **6:21** Tikhikus, tuahhu di nga ddau kako-kaddhi do mape nga mejhanni pa dhara lua jhagga Muri, no ke ne do medae ta la peke pa mu, hari-hari ne jhara lai ya mita toi ri mu ne lua ngi'u nga lua jhagga ya. **6:22** Taga naanne ke hakku pe pue no ri ya la nga mu, tu la pika ne jhara lua jhi pa mu hari-hari, mita na ra mu ta mengallu dhara. **6:23** Ki ie mudhe he, Deo Ama, nga Muri di Yesus Kristus ta boka ne rujhara mita ie hari-hari jemaat ta heujhu-headde jhe pehajha-peddhei heddau nga heddau jhe halla-anni pa dhara lua parahajha pa Kristus. **6:24** Ki ie mudhe he Deo ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi pa tuahhu he hari-hari do hajha do ddhei nga Muri di Yesus Kristus nga hajha nga ddhei do dho i'a made wari. Lipelangu mahu jhi,

Filipi

1:1 Tuahhu-tuahhu annu-niki Deo hari-hari do pee pa Filipi jhe do peheujhu headde ke nga Kristus Yesus. Mina harre lema Tuahhu-tuahhu mone bhau-bhata nga mone parabha-pedharro pa dhara jemaat. Ya, Paulus, hela'u-la'u nga Timotius, annu-niki Kristus Yesus, **1:2** do nga hena, ki ie mudhe he Deo Ama di nga Muri di Yesus Kristus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua mengallu nge nga kehaka dhara pa mu. **1:3** Hadhi henge mu ri ya, ta peha'e ke ri ya ne kolo lii ie-ae pa Deo. **1:4** Jhe hadhi hebhajha ya tu Tuahhu he hari-hari, do hebhajha ya nga mengallu nge nga kehaka dhara. **1:5** Peha'e ri ya ne kolo lii ie pa Deo, taga tari rai ti lodho do petari ne lohe ma dhara awe do nadhe alla ke mu perabhe-pedharro ya ta pelebe ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne. **1:6** Deo miha ne do alla ke pe jhare ne lua jhagga do woie do naanne pa mu, jhe do ketarra ri ya ta do ta peterue ri No ne lua jhagga do naanne tade moko pa Lodho Dakka Bhale wari Kristus Yesus. **1:7** Tarra do jhamma ke ya ta era nga lua penge do mina harre, penaja nga mu, rowi Tuahhu he hari-hari do pee nga era loro pa dhara ade ya. Mina harre lema mu do hamme hela'u-la'u ke nga ya ne lua ruba dhara Deo do wie ri No pa ya ne; ie ta pa dhara awe nadhe pa dhara ammu bhaddo dhe ko ya, mina harre lema pa awe pa tele tu ta tito nga parro ta kedhago ne Li Hagha Dhara ne. **1:8** Ri Deo miha do toi ma ta do ddhei tarra ke ya ta la peabu nga mu, jhe do nga lua hajha nga ddhei do dhai meramma Yesus Kristus miha. **1:9** Nadhe ke ne lihebhajha ya tu mu, ki ie mudhe he ta ju mu ne hajha ne ddhei nga Deo, nga ddau nga ddau ihi-anga, jhe ju meramma ne lua mmau dhara do petu ne nga tada do woie ne. **1:10** Jhe ri do mina harre ke ta i'a ke mu ne pidhi, nami ne do rihi woie, jhe ne muri mada mu do medae ke ta mmau ngati do woapa kiadho ngati lua peanynyi ne nga we, pa lodho dakka bhale wari Kristus hine. **1:11** Ne muri mada mu do medae ta re'a ta lale ri wui ai-wui tao do tarra-tarra ne woie, do wata ke do dakka ngati Kristus we miha, moko do medae ke Deo ta pedhede-pekelope nga ta wue

ta waje. **1:12** Ne ddhei ya, ta toi ri mu, ta do ne lai-lai do alla pejadhi pa ya, lai do na harre ke ne do pedidi rihi ae ddau ta dhanno jhe paraja pa Li Hagha Dhara ne. **1:13** Ne pedakka ne ngati naanne, hari-hari mone jaga dhara rae duae nga ddau-ddau do wala he pa dhara rae do naanne do toi ke ta nee ke ya do taga tari pemoke Kristus. **1:14** Jhe ri lua bhaddo ya do nadhe, rihi ae ke ne do Herani pa rae do nadhe, do juu rui ne parahajha pa Muri, hakku ta juu bhani ri ke ro ne pepeke ne litakka Deo ne nga do dho meda'u wari ri. **1:15** Tarra ma ta era do parri ddau ti telora ro do pepeke Kristus taga tari pana dhara nga ri ddhei ta pebhata, tapulara do wala he do lua pedabbho do petu-petarra. **1:16** Hakku tao ri ddau-ddau do na hedhe taga tari do hajha do ddhei ro nga Deo, jhe nga ya lema, rowi do toi ke ri ro ta do alla ke Deo pe lii pa ya tu ta peteleo ta do ne Li Hagha Dhara ne do petu-petarra. **1:17** Tapulara ne ddao do wala he, pepeke Kristus ri ro do nga lua pedabbho do woapa, hakku pepeke ri ro tu lua mangngi ngi'u ro miha. Ri naanne do henao ke ri ro ta juu pehedue ya pa dhara ammu bhaddo dhe. **1:18** Tapulara bhule dho ta nga-nga! Rowi ta mina mii lema, ne lua do naanne ta jhagge lua pedabbho do petu-petarra ko, ie lema ta nga lua pedabbho do hala ko, do pee nga pepeke ne jhara lua Kristus -- hakku ta mengallu dhara he we ya. Jhe do pee ma ri ya nga toi ta do mina harre, **1:19** rowi do toi ri ya ta do ri lihebhajha mu jhe nga ri rurabha-rudharru Henga Yesus Kristus, do medae ta gole ya peballekattu. **1:20** Ne do tarra-tarra ne do ddhei nga do henao ri ya ta bhole era ie ta ne nga we do nara ta labbe ya tu ta pekako ne tenge ya. Tapulara ne do ito ri ya, mita ie pa awe do mina mii we, rihi-rihi pa dhara awe nadhe, nara ya nga bhani dhallu, jhe mina harre lema nga he wue nge danni ade -- ie ya ta do muri mada ko, kiadho ta do made mada ko -- Kristus ke ne do ta pedhede-pekelerde. **1:21** Rowi tu ya, ne lua pedabbho muri mada ya dhe, wata ke Kristus we. Jhe ki made, napoanne lua mangngi. **1:22** Tapulara kinga muri mada pa raiwawa do nadhe, do nara ri ya ta jhagga ne lua jhagga do rihi ie, moko toi dho ke ri ya ta nami ne do jhamma ta pidhe ri ya. **1:23** Ta pehio-ta pebhage ke ya ri hari dhue bhakka. Do ddhei tu-tu ke ya ta hane ne raiwawa do nadhe, tu ta la pee nga Kristus, rowi naanne ke do rihi ie; **1:24** tapulara tu lua ie mu, do rihi ie ko kinga pee ko ya pa

raiwawa dhe. **1:25** Do ketarra ri ya ne lai do naanne. Ri do mina harre ke, do toi ke ri ya ta do ta do pee ko ya nga mu hari-hari, mita nara ko ya ta rabha-ta dharru mu, mita ju rui nga kedi ri mu jhe ju mu ne mengallu dahara pa dhara parahajha pa Muri. **1:26** Rowi do mina harre, kinga dhai ya ta bhale nga mu hine, mu ne do peheujhu-headde nga Kristus do medae ta ju ae ri ke ne era jhalli tu ta latta-anni jhara ngi'u ya. **1:27** Nah, ne do rihi paralu pa dhara awe nadhe, ne muri mada mu do jhamma ke ta penau nga ne nga ne do dhuke ri Li Hagha Dhara jhara lua Kristus. Jhe ri do mina harre ke, ie ta nara ko ya ta peabu nga mu, kiadho ta do dho nara ko ta peabu nga mu, do medae ma ya ta rangngi jhara lua mu ta do titu halla-anni ma mu pa dhara lua heujhu-headde nga la'a rui tu hahhi lua pedabbho nga hahhi lua ddhei we; tu lua parahajha do penau nga Li Hagha Dhara do ngati Deo ne. **1:28** Do jhamma ke mu ta pee nga bhani dhallu; bhole meda'u penaja nga ihi muhu-ihhi lawa mu. Jhe ri do mina harre ke do ta peteleo ke ri mu ta do tatu ke ta do jharra ro jhe ne do nara, rowi do ta wie ne lua nara ne ri Deo miha pa mu. **1:29** Rowi do alle ke pewie ri Deo ne lua ruba dhara No pa mu, adho tu ta parahajha pa Kristus we, tapulara lema tu ta dhui hape lua hedui-herui tu Kristus lema. **1:30** Pa dhara awe nadhe mu lema do hela'u-la'u ke nga ta ya pa dhara lua petadi do hela'u, lua petadi do ngaddi ta heleo ri mu ne tito ri ya do uru he pelohe hape ma dhara awe do nadhe mi do rangnge ri mu pa dhara awe nadhe.

2:1 Do rui ke mu, rowi do peheujhu-headde ke mu nga Kristus. Jhe do kehaka ke ne dhara mu rowi do hajha do ddhei Kristus nga mu! Mu do hewai-hewewe ri Henga Deo, jhe mu lema do pehajha-peddhei ke heddau nga heddau. **2:2** Nah, hakko tarra-tarra ko ri mu ta pemengallo ne dhara ya ri lai-lai do na hedhe: Muri mada we nga hewue nge danni ade ri lua pehajha-peddhei do hela'u, jhe nga lua penge do hela'u we, jhe nga lua pedabbho do hela'u we. **2:3** Bhole jhagge we hahhi lai he taga tari pedide ri lua ddhei ta penge ngi'u miha, kiadho ta tu lua wue-anni ngi'u. Tapulara do jhamma ke mu heddau-heddau nga wawa nge danni ade ta heleo ddau do wala ta do rihi ngati ngi'u mu miha. **2:4** Heleo we ne lua paralu ddau do wala; jhe bhole heleo we ne lua paralu ngi'u miha we. **2:5** Do jhamma ke

mu ta mii Yesus Kristus: **2:6** Do ne pa petu-tu ne No do hela'u we nga Deo, tapulara parro dho ri No ne kebhue No do mii Deo ne. **2:7** Walari nedo tao ri No, alla ke ri No pe golo hari-hari ne na harre ta jadhi ke mii keddau naannu. Jadhi No ta hela'u mii ddau raiwawa, jhe muri-mada mii ddau raiwawa. **2:8** Pewawe ri No ne ngi'u No, jhe muri mada No pa dhara pewawa-anni pa Deo tade made -- made ta ketoe peabbha-rappa pa kolo ajhu ketoe. **2:9** Rowi do mina harre ke ta dhede ke No ri Deo pedhida-dhida, jhe jhole pa No ne lua higa nga kuaha do rihi mone ae ngati hari-hari lua higa nga kuaha do wala he. **2:10** Tu ta pekerihi Yesus, hari-hari do kemuki pa era do mmau do megala nga pa danni raiwawa, nga pa dha'i raiwawa do medae ke ta wie hu nga mejura pa No. **2:11** Hari-hari ro do medae ke ta mengaku ta Yesus Kristus ke ne Muri; jhe ri do mina harre ke ta pedhede-pekelerde ke Deo Ama. **2:12** Rowi do mina harre ke, wo Tuahhu-tuahhu do ddhei ri ya, do mina mii ne do pee loro pa dhara lua pedhanno nga ya, pa awe nga era ne ya pa telora mu moko rihi-rihi pa awe nga pejjhau dhe ko ya nga mu, do jhamma ke mu ta pee nga pedhanno ma nga ya. Do alla ke mu pepehelama ri Deo, rowi do mina harre ke pee we mu nga la'a rui, mita jadhi ta keteme ne lua kehaka dhara mu. Jhagge we ri mu ne lai do naanne nga takke pekerihe Deo jhe pedhanno we nga No, **2:13** rowi Deo miha ne do jhagge pa dhara mu ta era lua pemoko-anni jhe nara ta pemengallo dhara Deo. **2:14** Jhagga we hari-hari ie ta ne nga we, bhole era nga pegu-pegallo, kiadho nga peluru penyami. **2:15-16** Jhe ri do mina poharre ke, ta peteleo ke ri mu ta do mu ke ne ana-ana ri Deo, do adho ke do era nga lua kura nga terujha ri, do muri mada ke nga mola nga herannu pa telora ddau do apa do kerewe nga do nga lubhu harro nga menyilu. Jhe ki dhai ke pa awe ta pedhae ne ri mu ne lii do wie muri mada ne, do jhamma ke mu ta jadhi mii weo do kehabbha he ta pekelale ne raiwawa do nadhe, tu ro. Ki muri mada ke mu mina harre, do ta era ke ne era jhalli tu ya hine ta latta-anni jhara lua mu pa awe dakka bhale wari ne Yesus Kristus. Naanne ke ne teleo ta do lua la'a-rui ya, adho do parahuma wue, nga ne lua la'a-rui ya do era nga wue nga wila. **2:17** Pa wue, do medae marra ya ta pemade, jhe ne raa ya do ya jadhi ke mii bhara jhula do ta pehute he pa dhida ne nga ne do ta jhole ne

ri mu pa Deo, mii hahhi tada ta do parahajha ke mu pa No. Ki do tarra ma ta do jhamma ta mina harre, ta peha'e kolo lii ie ke ya tu lai do naanne jhe dutu le ya ta mengallu dhara hela'u-la'u nga mu. **2:18** Mina harre lema do jhamma ke mu ta he la'u-la'u le ne mengallu dhara nga ya. **2:19** Do parahajha ya ta do ri lua ruba dhara Muri Yesus, do nara ri ya ta pepue nga henginga Timotius la nga mu, mita nara ta mengallu dhara ri lii pika jhara lua mu. **2:20** Wata ke ta Timotius we miha ne ddau do hela'u penge nga ya, jhe do tarra-tarra do penge ne lua ie mu. **2:21** Ne do wala he wata ke pehenge nga lua paralu ro he ke miha, adho ke lua paralu Yesus Kristus. **2:22** Do ngadde miha ke ri mu ne telia ne ta do Timotius do nga guna. Do tarra ta do alla ke no pewohe-la'a-rui hela'u-la'u nga ya tu ta la pelebe ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne. Jhi dhue do dho hala ke mii ana nga ama he. **2:23** Rowi do mina harre, do nga henginga ki nga toi ke ri ya mina mii ne pe dakka hine ne kewallu ya dhe, do ta pepue ke no ri ya, la nga mu. **2:24** Do parahajha ya, ta do ri lua ruba dhara Muri, ya le miha, adho ke do rihi tui ri, do medae ke ta kako la heahu mu lema. **2:25** Jhara lua tuahhu di Epafroditus do pepue ri mu ta ma rabhe ya, do rihi ie ta pepue bhale no ri ya la nga mu. Alla ke no pepenau hela'u nga ya pa dhara lua jhagga nga la'a-rui ya. **2:26** Do ddhei tu-tu ke no ta la peabu nga Tuahhu he hari-hari, jhe adho ke do ketanna ne ade no ri do rangngi ke mu ne lii, ta do paddha no. **2:27** Do petu tarra ma ta do paddha miga ta made no. Tapulara Deo do ruba dhara nga no, jhe adho ta pa no he we, tapulara pa ya lema, mita do dho rihi ya ne hedui. **2:28** Ri do mina harre ke hakku ta ju rui le ke ne lua ddhei tu ta pepue bhale no la nga mu, mita ie ri ta mengallu ne dhara mu, ki peabu ke mu nga no, jhe ne ade ya lema ta ketanna he ke. **2:29** Hakku hamme we no nga mengallu nge nga kehaka dhara ri mu mii heddau tuahhu do hela'u lua manno nga kaho. Takka we pa dhara kire hari-hari do mii no. **2:30** Tu lua jhagga Kristus, miga no ta made, do pewie ke ri no ne muri ma da no tu ta rabhe-ta dharro ya nga ngara mu.

3:1 Pedakka rahi, wo Tuahhu-tuahhu ya, do jhamma ke mu ta mengallu nge nga kehaka dhara taga tari do peheujhu headde ke mu nga Muri.

Mejanni dho pa ya ta kebhole wari ne nga ne do alla pebhuki ri ya do uru he, rowi ne lai-lai do na harre do ie tu lua helama tona ie mu. **3:2** Jhagga pewoie-ie ne we mu penaja nga ddau-ddau do tao lai-lai do apa do kerewe, ddau-ddau do jhamma ta pali ta 'ngaka' he. Do pee ke ro nga meggai loro mita ie ne ddau-ddau he ta dara ngutu. **3:3** Jhe ne pa petu ne di hedhe ddau-ddau do alla ke pe hammi lua dara ngutu do petu-petarra ne, adho ro. Wie hu nga mejura di pa Deo ri lua hewai-hewewe Henga Deo miha, jhe peha'e ri di kolo lii ie-ae rowi do muri mada ke di pa dhara heujhu-headde nga Kristus Yesus. Adho di ta peketoe-anni pa lua pemane-lua pemane do ngaddi ri namada dhe, do nara lema ya ta peketoe-anni pa lua pemane-lua pemane do na harre. **3:4** Rowi kinga era ke heddau ddau do pa dhara penge no, ta do era no nga era jhalli ta peketoe-anni pa lua pemane-lua pemane do wata ke do ngadde ri namada we, moko ya rihi ri ko. **3:5** Do alle ke ya pedare ngutu pa pemuri aru lodho ko we. Ya metana mii heddau do Israel, ngati huhu Benyamin; do Ibrani ihi ya. Pa dhara lai lua pedhanno nga uku-uku aigama Yahudi, ya dhe do ngati kejie do Farisi. **3:6** Moko ta ya ri ko ne do rihi pana, hakku hudhi-peraga jhe dede-jhe merahhu ri ya ne jemaat he. Kita pekire ngati kebhihu uku aigama Yahudi, ya heddau do ie, nga adho do era nga lua kura nga terujha. **3:7** Tapulara taga tari Kristus, moko hari-hari ne do ege ri ya pa do uru he, ta mii hahhi lai do wie mangngi, pa awe nadhe jadhi ke ta mii hahhi lai do wie lua ha'i nga bhangi. **3:8** Adho ta lai-lai do na harre we, era ri ko do rihi tina harre, hari-hari ne nga we, do ege ke ri ya ta mii lai-lai do wata ke ta wie ne lua ha'i nga bhangi we. Ne do jadhi ta unu rowi ya pa dhara awe nadhe, do rihi ne dhida kebhole ne, ta tade Kristus Yesus, Muri ya. Taga tari Kristus ke, alla ke ri ya pegolo hari-hari ne nga we. Do ege ta merama he we ri ya hari-hari ne na harre, mita jadhi ta abo Kristus ri ya, **3:9** jhe do tarra-tarra ta do heujhu-headde ke nga No. Lua pedu do woie nga Deo, adho ke do kale ri ya miha nga loro jhara ta pedute ne uku aigama ne. Pa dhara awe nadhe do nga lua pedu do woie ke ya nga Deo, taga tari do parahajha ke ya pa Kristus. Hakku ne lua pedu do woie do naanne, dakka ngati Deo, jhe do pejaddhe pa lua parahajha pa Yesus Kristus. **3:10** Wata hahhi we do ddhei ya, mita ie ke ta tade Kristus we ri

ya, jhe nara ri ya ta toi tarra pa dhara muri mada ya ne kuaha do pemure No ne ngati dhara lua made mada ne. Do ddhei le ya ta hela'u-la'u ne dhui-hape lua hedui-herui nga No, jhe jadhi ta hela'u nga No pa dhara lai lua made No. **3:11** Jhe do nga henao ri ya, ta do ya lema miha do medae ta pemure bhale wari ngati lua made mada. **3:12** Lii dho ya ta do pue ke ri ya ne wue-ne wila ne, kiadho ta do keteme ke ya. Tapulara do pee ma ya nga la'a-rui ta la kajhe dhae ne bhara parahe do pemoke ri Kristus Yesus ne. Tu do naanne ke, alle ke ya perabhe ri No, jhe pejadhi ya ta unu-oha No. **3:13** Do tarra, Tuahhu-tuahhu, do ne pe petu toi de dho ri ya ta do kajhe dhae ke ri ya ne bhara parahe do naanne. Tapulara we ne hahhi lai ne do toi ri ya, ta peballu ke ri ya ne nga ne do ludu he la kejhunga, jhe wohe la'a-rui tarra ya ta hudhe kajhe dhae ne nga ne do era pa hedhapa ya. **3:14** Ri do mina harre ke, hakku pee ya nga perai loro ju la era do petuje ne la rahi do pedakka ne, mita hamme ri ya ne lua nara ne, lua muri mada do era pa era do mmau do megala ne; jhe tu lua do naanne ke ne pedoa di ri Deo, do pelake jhara Kristus Yesus. **3:15** Di hari-hari do kepai ke pa dhara lua muri mada do pedu nga Deo, do jhamma ke di ta pedhelo ne wue do mina harre. Tapulara kinga pa telora mu, ki do era ko ne lua tada do wala, moko, do medae ma ta la pejhare lema ri Deo pa mu. **3:16** Ta mina harre lema ne lai do nadhe, do jhamma ke ri mu ta heleo: Do jhamma ke di ta muri mada pedute nga do alle ke pepeato, do nee ke ri do petu lohe ma dhara awe do nadhe. **3:17** Tuahhu-tuahhu hari-hari! Pedute we ri mu ne telia nga tuladha ya. Do alla ke pewie ri jhi ne telia nga tuladha do petu pa mu, rowi do mina harre heleo we nga petu-tu ne ddau-ddau do pedutu ne telia nga tuladha jhi do na harre. **3:18** Jhajhi wari ke ne peke ri ya pa mu, jhe pa dhara awe nadhe ta kebhale wari ke ri ya pa mu nga huti ei-namada; do ae ke ne ddau do ne muri mada ro do ta peape ne lua pedabbho lua made Kristus pa kolo ajhu ketoe ne. **3:19** Ne muri mada ddau-ddau do mina harre, do ne pedakka ne muri ro la dhara lua apa nga kerewe ne, rowi ne deo ro wata ke lua ddhei nga ngi'u ro we miha. Lai-lai do pemekae dhara ddau we ne do pekerihi ri ro, rowi ne do penge ri ro wata ke lai-lai do pedu nga lua raiwawa nadhe he we. **3:20** Tapulara di hedhe ana-ari ngati era do mmau do megala. Do ngati ni lema

ke ne do medae ta dakka ne Duae Mone-ma'i Mone-golo ne di ne. No ke ne do lore pamate-mate ne ri di. **3:21** Ne ngi'u di do keloe nga do medae ta apa do nadhe, do medae ta lare ke ri Kristus, ta jadhi mii ngi'u No miha do dhida do kelodo ne. Hakku nara No ta tao mina harre, ri do nga kuaha No tu ta pejharra hari-hari ie ta ne nga we.

4:1 Rowi do mina harre ke wo Tuahhu-tuahhu ddhei ya, mina harre ke ne do jhamma mu ta muri mada jhe parahajha tarra-tarra pa Muri. Do ddhei tarra-tarra ke ne ade ya ta la peabu nga mu! Mu ke ne kepue lua latta-anni ya, do pemengallo dhara ya. **4:2** Nawanni Euodia nga Nawanni Sintike! Ta ami tarra-tarra mu ri ya, mita he la'u ade mu mii ddau-ddau do hela'u lua manno nga kaho. **4:3** Pa ihi anga-ihia anga ya he do dhai halla-anni he, ami lema ri ya mita ie Tuahhu he ta perabha-pedharru nga do dhue mobanni do na harre. Do alla ke ro pejhagga rihi me janni hela'u-la'u nga ya tu ta pepeke ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne, hela'u lema mii Klemen nga hari-hari ddau do wala he, do jhagga hela'u-la'u nga ya. Ne ngara-ngara ro hhai ke pa dhara Buku Ddau do Muri ne. **4:4** Ki ie mudhe he, era loro mu pa dhara mengallu nge nga kehaka dhara, taga tari do muri mada ke mu pa dhara heujhu-headde nga Muri. Hewari ri ne lii ya: mengallu nge nga kehaka dhara we mu! **4:5** Do jhamma ke hari-hari ddau ta heleo ne wue muri mada mu do woie nge danni ade ne. Rowi adho ke do rajja ri, do ta dakka ke Muri. **4:6** Bhole kepapi penaja nga lai ne nga we. Pa dhara hari-hari lai, hebhajha we, jhe pedhae ne liami mu pa Deo. Ne nga ne do paralu mu, peke we ri loro-loro naanne pa Deo we, ri kolo lii ie-ae. **4:7** Moko ne lua kehaka dhara do ngati Muri ne do dho nara ta toi ri ddau raiwawa dhe, do medae ta jage nga menege ne ade nga penge mu do peheujhu-headde nga Kristus Yesus. **4:8** Pedakka rahi Tuahhu-tuahhu, ihe we ne penge mu ri lai do nga kebhue, do jhamma ta ta puji, lai-lai do petu, do dho pemekae dahara ddau, do mola do henarru, do dho pehiwo nga do woapa, do manynyi do natta nga do woie. **4:9** Pekako we, ne nga ne do ajha nga do hamme ri mu ngati ya; ie ta ngati kolo lipali nga lipedai ya, mina harre lema ngati wui-ai wui-tao ya. Deo do kepue lua kehaka dhara ne, do medae ta penau-pelere nga mu. **4:10** Pa dhara muri mada ya do

peheujhu-headde nga Muri, do toi ke ri ya ne lua mengallu nge nga kehaka dhara ne, rowi ta lalla pemina harre ne worawwu tui, pa awe nadhe nara ri ke mu ta henge ya ri. Ne lua pedabbho ya, adho jhe tari do ballo ke ya ri mu; do pee ma nga heleo ya ri mu, wata ke tari do dho bhule dau ne awe tu ta pedhelo ri mu ne lua ruba dhara mu. **4:11** Ne pe ri ya ne nadhe, adho taga tari do era ke ya pa dhara lua dau nga gahara, rowi do alla ke ya pepetima-anni ta waji we ri ne nga ne do era pa ya. **4:12** Do alle ke ri ya penarro ne muri mada nga do dho bhule le nga wuru ne nga-nga, jhe do ngaddi lema ke ta muri mada pa dhara lua kereja-kenata. Do toi ke ri ya ne loro jahara tu ta penaja nga lua muri mada do mina mii we; ie ta pa keruka-kerakki, mina harre lema pa dhara lua kehia nga gahara, ie ta pa dhara kereja-kenata mina harre lema pa dhara lua ddau nga gahara. **4:13** Nga ri kuaha do wie ri Kristus ne pa ya, do nga lua rui nga kedi ya ta penaja nga lua do mina mii we. **4:14** Tapulara alla ke mu peruba dhara nga ya pa dhara lua hedui-herui ya, jhe ne nga ne do tao ri mu do na harre do woie tarra. **4:15** Tuahhu-tuahhu do Filipi! Do toi ke ri mu miha, ta dhai ya ta pekaddhi ngati Makedonia do uru he pa awe ta jhari ta pelebe ne ri ya ne Li Hagma Dhara ne, titu wata mu ne jemaat do rabhe-do dharro ya; titu wata mu we ne do kajo hari nga ya ne lua ha'i nga mangngi ne. **4:16** Ta dhai ya la Tesalonika jhe do paralu ke ya nga lua ruba dhara, adho ke ta hewari he we mu ne moa lua ruba dhara tu ya. **4:17** Napoanne, adho ke ya taga tari ddhei ta hammi lua ruba dhara he we. Ne ddhei ya, mita nara le ri ya ta heleo ne wue-wila do ta pebhue ne lua mangngi mu. **4:18** Hari-hari ne na harre alla ke ri ya pehammi -- lakka ta do rihi ae ri ko! Hari-hari ne lua ruba dhara mu do moa tu ya he, alla ke ri ya pehammi ngati Epafroditus. Pa dhara awe nadhe, nabbu le ke hari-hari ne nga we ne lua paralu ya. Ne lua ruba dhara do ngati mu he, do dho hala ke mii wwau mangngi ngati bhara tunu nga menahu pa Deo, jhe do hamme ri Deo nga me ngallu nge nga kehaka dhara. **4:19** Deo, do pa No ke ya ne wie hu nga mejura, do mina harre ne worawwu kaja nga kete'e pa dhara Kristus Yesus, do medae ta petobo hari-hari ne lua paralu mu. **4:20** Lua dhida nga kelodo tu Deo Ama di lodho do nami-mii ne. **4:21** Pedhae we ne lipelangu ya pa hari-hari annu-niki Deo do peheujhu-headde nga Kristus Yesus. Jhe

mina harre lema, hammi we ri mu ne lipelangu ngati tuahhu-tuahhu do hela'u nga ya he pa dhe. **4:22** Hari-hari annu-niki Deo do era pa dhara rae do nadhe, rihi-rihi lema ro he do ngati dhara rae Kehe he, do hee le nga moa lipelangu tu mu. **4:23** Ki ie mudhe he, Muri di Yesus Kristus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu he hari-hari. Lipelangu jhi, Paulus nga Timotius

Kolose

1:1-2 Tuahhu-tuahhu annu-niki Deo pa Kolose do halla-anni pa dhara lua heujhu-headde nga Kristus! Mii rasul ngati Yesus Kristus, -- do dhede ri Deo miha -- ya, Paulus, hela'u-la'u nga tuahhu di Timotius, do nga henao, ki ie mudhe he Deo Ama di, ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara pemengallu tu mu. **1:3-4** Do rangngi ke jhi ta do parahajha ke mu pa Yesus Kristus, jhe do hajha do ddhei mu nga hari-hari annu-niki Deo. Rowi do mina harre ke, ki nga hebhajha ke jhi tu mu, do pee loro-loro jhi nga peha'e ne kolo lii ie-ae pa Deo, Ama Muri di Yesus Kristus. **1:5** Do parahajha nga do pehajha-peddhei ke mu rowi do henao ke ri mu ne do pemoko ri Deo pa era do mmau do megala ne tu mu. Do rangnge ke ri mu ne jhara lua do naanne, ta dhai ta pepeke pa mu ne Li Hagha Dhara do petu ne. **1:6** Ne lii do ngati Deo do naanne do menyalla ke la hari hewue raiwawa dhe, jhe ri lii do naanne do pe nga wie loro pa dhara muri mada ddau ne lua tarro ie nga menyarro mangngi, do hela'u lema mi muri mada mu do hamme ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne rai ti petari ta rangnge ri mu, ne lua ruba dhara Deo ne, jhe do tarra-tarra ke ne hamme ri ade nga penge mu. **1:7** Ne lai do napoanne do pedhae ke pa Tuahhu he ri Epafra ihu-anga do hajha do ddhei jhi ne. No ke, ne do kako-kaddhi pa Kristus do mappe nga mejhanni ne pemoko ne lua paralu di. **1:8** Rangngi ngati no ke jhi, ta do ri kuaha Henga Deo do nara ke mu ta pehajha peddhei heddau nga heddau. **1:9** Ri do mina harre ke, hakku pee jhi nga hebhajha loro tu mu, rai tare ta rangngi jhi ne jhara lua mu. Ami jhi pa Deo mita ie ke Henga Deo ta wie wie pa mu ne uku nga mmau dhara nga lua tada, jhe nara ri mu ta toi nga keteme ne nga ne

lua ddhei Deo. **1:10** Jhe ri do mina harre ke, ta nara ke mu ta muri mada pedute nga do ddhei Deo, jhe pemengallo ne dhara No, mita pa dhara hari-hari lai nara ke ri mu ta pehhau ne lai-lai do woie. Jhe ne lua tada mu lema jhara lua Deo, do medae ke ta ju rui. **1:11** Ki ie mudhe he, nga kuaha do ngati Deo do dhai kelodo ne, ta perui mu, mita makka mu ta dhui-hape ne lua hedui-herui, pa dhara hari-hari lai, jhe makka tee makka wangnge, nga mengallu nge kehaka dhara, **1:12** jhe nga peha'e kolo lii ie-ae pa Ama. Rowi ri Ama do naanne ke ne do pejadhi mu ta jhamma tu ta hamme ne nga we ne do pemoke ri Deo tu annu-niki No pa dhara rai pereda No do weo do kana ne. **1:13** Do alla ke ri No pema'i-pegolo di ngati kuaha lua kerabba ne jhe lari di la dhara rai pereda Ana No do hajha do ddhei No ne. **1:14** Ri Ana No ke ne ma'i ne golo di; hakku ne lubhu harro nga menyilu di do alla ke pepehai-pehuba ri No. **1:15** Kristus ke ne worawwu Deo do ngadde ri namada ngi'u dhe. Kristus ke ne ana mone a'a ne do kerihi ngati hari-hari do tao ri Deo. **1:16** Rowi do pelake jhara No ke, ne peera hari-hari ne nga ne do era hedhe, pa era do mmau do megala nga pa danni raiwawa dhe, hari-hari do ngaddi ri namada nga do dho ngaddi ri namada, do maho le ke nga hari-hari do kuaha nga do parru pereda. Hari hewue liru nga raiwawa do nadhe do peera, pelake jhara Kristus ke jhe do ta tu Kristus ke. **1:17** Uru jhara ngati do dho era dae ne nga-nga, do lore ke Kristus peera. Taga taro No lema ke, moko ta era ke hari-hari ne nga we pa era ro miha-miha. **1:18** No ke ne kattu ngati ngi'u No, ngati jemaat, rowi No ke ne kepue muri mada ngati jemaat. No ke ne ana mone a'a, do petari-tari ne pemure bhale wari ngalua made mada, mita ie ta No ke miha ne do jadhi ta do kerihi ngati hari-hari ne nga we. **1:19** Deo miha ne do ddhei ta mina harre mita ie, ie ta ne nga we ne do era pa ngi'u Deo, do ta nabbu le ne era pa ngi'u No. **1:20** Jhe do pelake jhara Ana No lema ke ne pehappo ri Deo ta tao ie ta ne nga we, ne nara ta peie bhale wari nga No -- ie ta ne nga we do pa danni raiwawa, mina harre lema ne do era pa era do mmau do megala. Ne tao ri Deo ne na harre hari-hari pelake jhara lua made Ana No pa kolo ajhu ketoe ne. **1:21** Do uru he mu do jjhau ngati Deo. Do pemuhu pelawa ko mu nga No, taga tari ne wui-ai wui-tao nga lua penge mu do apa do kerewe he. **1:22** Tapulara pa awe nadhe, ri lua

made Ana No ne, alla ke pepeie bhale wari ri Deo ne lua pedu mu nga No. Nga loro jhara do mina harre ke, nara ke mu ta aggu la hedhapa Deo, pa dhara lua mmau nga megala, do kemolo nga do dho bhule ke nga lua kura nga terujha. **1:23** Tapulara we, do bhara tatu ke, do jhamma ke mu ta pee nga titu halla-anni pa dhara, jhe titu halla-anni nga do dho i'a kerattu bhale wari ri ti dhara lua manno nga kaho mu. Bhole tade dhai mu ta gole ne lua hena do alla pe wie pa mu he, pa awe ta hamme ne ri mu ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne. Ne lii do naanne, do alle ke pepeke pa heddau-heddau pa hari hewue raiwawa dhe. Jhe tu lua do naanne lema ke ya, Paulus, alla ke pejadhi ta ddau mone pekako lua jhagga tu No. **1:24** Pa dhara awe nadhe, do mengallu dhara ya, ta dhui hape lua hedhui herui tu lua ie mu. Rowi ri lua hedui-herui pa ngi'u ya ke do nadhe, ta petobe ke ri ya ne nga ne do medae ko ta dhue ta hepe ri Kristus tu jemaat No, do ngi'u No ne. **1:25** Deo ke ne do lii pa ya ta jadhi mone jhagga pa jemaat No tu lua paralu mu. Do jhamma ya ta pedhae ne lii do ngati Deo ne hari-hari; **1:26** lii ngati awe-awe do ludu do pehune-penite ko ri Deo pa hari-hari ddau, tapulara pa dhara awe do nadhe do ta peteleo ke pa annu-niki No. **1:27** Pa annu niki No do na harre, ne ddhei ta peteleo ri Deo ne lai do pehune-penite do naanne, tu hari-hari ddau raiwawa. Ne lai do pehune penite do naanne, na dhe ka: Kristus do era ke pa dhara ngi'u mu, ri do mina harre ke, do medae ke ri mu le ta toi ne lua dhida nga kelodo Deo ne. **1:28** Kristus do naanne ke, ne do pepeke ri jhi, ie ta pa nadu we. Ta pekebhaddi nga ta ajha ro hari-hari ri jhi, nga ri hari-hari lua uku nga mmau dhara do era pa jhi. Ne pedabbho jhi mita ie ta nadu we, nara ta aggu la nga Deo, mii ddau do kepai ke pa dhara lai-lai lua manno nga kaho, taga tari do heujhu-headde ke nga Kristus. **1:29** Tu mita dhae ne lai do napoanne do jhagga nga petarra-tarra ke ya. Do petadi ke ya nga hari-hari lua rui nga kedi do wie ri Kristus pa ya, jhe do jhagga pa dhara ngi'u ya nga kuaha do tobo.

2:1 Do ddhei ya ta toi ri mu ne lua dhai petadi ya tu mu nga tu ro do pa Laodikia nga tu ro hari-hari do dho penajha tanga mada dae nga ya. **2:2** Hari-hari ne na hedhe ne tao ri ya, mita rui ke ne ade ro, jhe nara ro ta

pehajha-peddai heddau nga heddau, jhe nara ta bharra nga woie ne lua heujhu-headde ro. Jhe ri do mina harre ke, ta nara ke ri ro ta ketarra-tarra ne nga ne do ketarra ri ro he, jhe nara ta toi ne lai do pehune-penite ri Deo ne adhoke, do wala ri ngati Kristus. **2:3** Kristus ke ne do boke peteleo hari-hari ne lua uku nga mmau dhara Deo pa do uru jhara he, do pehune penite ko. **2:4** Ne peke ri ya ne lai do nadhe, mita ie ke mu ta do dho nara ta pelu ie tari nadu we, mina harre lema ri ddau do nga ubha do manynyi do natta he pa mu. **2:5** Rowi maji lema ya ta do jjhau ngati mu, ege we ta do era ma pa telora mu. Jhe do mengallu dhara lema ya, ki heleo mu ta do hewue nge danni ade, jhe do titu halla-anni ne lua parahajha pa Kristus. **2:6** Alle ke pehamme Kristus ri Tuahhu-tuahhu he mii Muri. Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta muri mada pa dhara heujhu-headde nga No, **2:7** jhe halla-anni we pa dhara No. Do jhamma ke mu ta petito ne muri mada mu, jhe Kristus we ne era titu ne. Do jhamma ke mu ta ju ne perahajha pa Kristus, pedutu nga ne nga we ne do alla peajha pa mu he. Jhe do jhamma ke ngati ade mu ta lale nga re'a ne kolo lii ie-ae. **2:8** Do jhamma ke mu ta meniga pewoie-ie, bhole dhai ta era ne do ta happi ne ade mu ri lua tada-lua tada ddau raiwawa do dho bhule nga guna he, tapulara do titu wata ke ta pehuli-peteballi he we. Ne lua tada nga lua ngaddi ro do na harre adho ngati Kristus, tapulara ngati lua tada nga penge ddau raiwawa we, jhe ngati henga-henga do pereda pa raiwawa dhe we. **2:9** Rowi hari-hari ne hia nga wewo Deo, do pee pa dhara Kristus ke, do pa dhara lua mii ddau raiwawa ne. **2:10** Jhe taga tari do peheujhu-headde nga Kristus ke, moko pa mu lema do wie ke ne lua muri mada do tobo. Rowi Kristus ke ne kattu pa henga do na mii we, do nga kuaha nga do parru higa nga pereda. **2:11** Taga tari do peheujhu headde nga Kristus ke, moko alla ke mu pedara ngutu, adho ri lua dara ngutu do tao ri ddau raiwawa, tapulara lua dara ngutu do tao ri Kristus, do peballa kattu mu ngati kuaha wue muri mada do nga lubhu harro nga menyilu ne. **2:12** Rowi pa dhara awe ta pejhio ne mu, do pedane ke mu hela'u-la'u nga Kristus; jhe ri lua pejhiu do naanne lema ke, do pemuri le ke mu he la'u-la'u nga Kristus, rowi do parahajha mu pa kuaha Deo, do pemure Kristus ne ngati dhara made mada. **2:13** Do uru he do alla ke mu pemade

pa dhara lua pedu nga Deo, taga tari ri mu do nga lubhu harro nga menyilu, jhe do adho mu do dara ngutu pa loro jhara do ngadde ri namada. Tapulara pa dhara awe nadhe do pemuri bhale wari ke mu ri Deo hela'u-la'u nga Kristus. Alla ke ri Deo pepehuba ne lubhu harro nga menyilu di, **2:14** jhe alle ke pehappe bhale wari ne huri kallu do penaja nga di ne, do pehedui di do ga lua dhuki-lua dhuki do mejanni duru-duru. Jeh ri do ketoe ke ne huri do naanne pa kolo ajhu ketoe ne, ta pemmau ke ri Deo hari-hari ne lua peanynyi ta toa penaja nga di he. **2:15** Pa kolo ajhu ketoe do naanne ke ne pepade ri Kristus hari-hari ne henga do parru pereda nga do kuaha he do dho i'a ke ro kemuki-keiko ri. Do lagge ke ro mii bhara do ta pahe ta heleo ri ddau lowe, mii ddau do jharra pa dhara muhu pa awe lere nga kelao Kristus, pa dhara lua penanna lua nara No. **2:16** Rowi do mina harre ke, bhole hani we ddau ta pebui lua hala pa mu, taga tari bhara nga'a, ki adho ri bhara nginu mu, kiadho jhara lodho-lodho mone-ae pa dhara aigama, kiadho pa lua nga'a kewahhu pa awe luha waru, kiadho jhara lua Lodho Pengaha-ih. **2:17** Hari-hari ne do na harre, wata ke mii raimawo he we ngati lai-lai do medae ta dakka, tapulara ne lua do ta petobe ne lai-lai do na harre, Kristus ke. **2:18** Bhole hani we peperugi ne ngi'u mu ri ddau-ddau do hengaja ta pewawa-anni, jhe do wie hu nga mejura pa naju-naju Deo. Ddau do na harre do wue-anni bhaja rebho, ri lua penge-lua penge raiwawa dhe, ne do era pa ro, jhe do latta-latta-anni ri lai nii ro do wala keakea he, **2:19** hakku ri do mina harre ke, adho ke ro parru ri pa Kristus do jadi ta kattu ne. Pa dhara lua hewai-hewewe Kristus, do piare-peloje ke hari-hari ne ngi'u dhe, jhe do peakki ta jadhi hahhi ri kewahhu-kewahhu-kewahhu he, jhe muri pedute nga lua ddhei Deo. **2:20** Do alla ke mu pemade hela'u-la'u nga Kristus, jhe do alla ke mu pepeballa kattu ngati henga-henga do kemale pekehero raiwawa dhe hari ta hewue. Nah, ta nga mu hakku muri mada mii ddau do pa dha'i pereda raiwawa do nadhe? Ta nga mu hakku pedhanno ri nga lai-lai do mina hedhe, **2:21** "Bhole bhujje nadhe", "Bhole nga'e nanidhe", "Bhole rohe nadhe"? **2:22** Hari-hari ne uku do na harre wata ke jhara lai-lai do kinga moko ke ne pake do alle le dhangnge ma ne guna ne. Napoharre wata ke lai-lai nga liajha-liajha do tao ri ddau raiwawa we. **2:23** Do tarra

kinga ta heleo do woie tarra, jhe lii pa ddau ta wie hu nga mejura pa naju-naju Deo, pewawa-anni jhe tao ta pehedue ne ngi'u dhe, tapulara hari-hari ne napoharre, adho do era nga guna tu ta tahe ne lua pegabbho ade ddau raiwawa.

3:1 Do alla ke mu pepemuri bhale wari hela'u-la'u nga Kristus. Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta wohe la'a-rui mita nara ne nga ne do era pa era do mmau do megala ne, do pa ni ke Kristus ne pereda hela'u-la'u nga Deo. **3:2** Pe tuje we ri mu ne penge mu pa lai-lai do era pa ni, pa lai-lai do pa raiwawa dhe. **3:3** Rowi do alla ke mu pemade, jhe muri mada mu do herimo ke hela'u nga Kristus pa dhara Deo. **3:4** Nah, Kristus ke ne era wattu muri mada mu do petu ne, jhe kinga dhai No ta ngadde hine, mu lema do medae ke ta hhau hela'u-la'u nga nga No pa dhara lua dhida nga kelodo No! **3:5** Rowi do mina harre ke, pemade we ne lua ddhei-lua ddhei raiwawa do pee nga pehero ne ngi'u mu ta peape, mii lua kenyo-langa-huka, lai-lai do dho mangnga, henginga ne ha'e raa, lua ddhei nga lua do woapa, nga lua jingi wi ki (rowi lua jingi wiki do hela'u lema mii lua wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu). **3:6** Ri lai-lai do mina harre ke ne do pedubhe ne lua kete nga bubu dhara Deo penaja nga ddau do dho pedhanno nga No. **3:7** Do uru he lema, mu miha do pedutu ko ne lua ddhei-lua ddhei do mina harre, pa awe mu hari-hari do pa dha'i pereda lai-lai do na harre ko. **3:8** Tapulara pa awe nadhe, do jhamma ke mu, ta hora ne lai-lai do woapa do na harre ngati ngi'u mu; bhole bubu dhara ri, kiadho ddhei ta peapa ne nga-nga, kiadho ta pee nga takka nui-takka bubu nga ddau do wala. Bhole mahhu tu-tu ngati dhara ubha mu ne lii diu nga pedaddha, kiadho lipedai do woapa. **3:9** Bhole pote nga appi mu heddau penaja nga heddau, rowi ne muri mada do dui ne, nga hari-hari nga hari-hari alu nga hadha no he do alla ke ri mu pegolo. **3:10** Pa awe nadhe do alla ke pewie pa mu ne muri mada do wowiu ne. Ddau raiwawa do woiu ke mu, do nee pa dhara pewowio loro ri Mone tao mu ne, ri Deo, pedute nga hia nga wewo No miha. Ne pedabbho ne wala dho ke mita ie ke ri mu ta tade Deo nga kemolo. **3:11** Jhe taga tari naanne ke, moko ta ila ke hari-hari ne lua pewala-wala he pa telora do Yahudi nga do adho do

Yahudi, ddau do dara ngutu nga do adho do dara ngutu, adho ke do era ne lua pewala ri, do wala rai nga ddau do addu nga do bhodho, pa telora naannu nga do balla kattu, rowi Kristus ke pa hari-hari do na harre, jhe do peheujhu-headde ke No nga ro hari-hari! **3:12** Tuahhu ke ne naannu-niki Deo. Deo do hajha do ddhei nga mu nga do pidhi mu, tu ta jadhi unu-oha No we. Rido mina harre ke, do jhamma ke ri mu ta pedhelo ne lua ruba dhara, do jhamma ke ta pedhelo ne woie ade mu, wawa nge danni ade, lumu nga majho, nga makka tee nga wangnge ta dhui hape lua hedui-herui. **3:13** Do jhamma ke mu ta makka tee nga wangnge heddau penaja nga heddau, jhe pehuba ne hala heddau ri heddau ki do era heddau do takka nui pa heddau. Muri, do nga mengallu nge nga kehaka dhara ne pehai-pehuba ne ha la nga ludu mu, ri do mina harre ke do jhamma lema ke mu ta pehuba heddau ri heddau. **3:14** Jhe ne do rihi paralu ne ti na harre, nadhe ke: Do jhamma ke mu ta pehajha-peddhei heddau nga heddau rowi ri lua pehajha-peddhei do naanne ke ne do peheujhu-headde Tuahhu-tuahhu he hari-hari ta pehekeradde, mo ko ta jadhi ke mu ta keteme. **3:15** Do jhamma ke ne lihappo-lihappo mu do pejaddhe ri lua pedhuri-pemira do ngati Kristus ne pa dhara ade nga penge mu. Do jhamma ke mu ta peha'e ne kolo lii ie-ae. **3:16** Do jhamma ke liajha Kristus he do tobo ri lua tarro ie nga menyarro mangngi ne ta nure tarra la dhara ade mu. Do jhamma ke mu ta peajha-pewolo heddau nga heddau, jhe petakka lii ra'a langu we mu heddau nga heddau do nga mina harre ne worawwu mmau dhara. Jhuka we mu lilodho ta wue-waje Deo ri liwue-waje nga ri lilodho-lilodho alu lua manno, alu-re majho-koko we mu tu Deo nga kolo lii ie-ae pa dhara ade mu. **3:17** Hari-hari ne nga we ne do jhagge ri mu, mina harre lema ne do pale ri mu do jhamma ke na poharre ta tao nga pale pa dhara ngara Muri di Yesus. Peha'e we ne kolo lii ie-ae pa Deo Ama tu ne nga ne do tao ri Yesus tu mu. **3:18** Nawanni-nawanni do jadhi ta ihi-ammu! Pewawa-anni we pa ddau pa hedhapa mu, rowi do mina harre ke ne do jhamma ne wui ai-wui tao mu mii heddau do Herani. **3:19** A'a-ari do jhadhi ta ddau pa hedhapa. Hajha ddhei we mu nga ihi-ammu mu. Bhole heggarri we mu penaja nga ro. **3:20** Woo ana-ana ya! Ne tenge mu mii do Herani, do jhamma ke mu ta era loro pa dhara pewawa anni penaja nga

ina-ama mu, rowi do mina harre ke ne do pemengallo dhara Deo. **3:21** Tuahhu-tuahhu do mada ta ama. Bhole pepaddha ne ade ana-ana mu, dhe jadhi ro ta atta dhara. **3:22** Tuahhu-tuahhu do jadhi ta naanmu! Pa dhara hari-hari lai, do jhamma ke mu ta pewawa-anni pa muri mu do pa danni raiwawa do nadhe. Bhole we ta pewawa-anni pa dhara nga jaga we ri ro, taga tari ddhei ta kale puji he we mu. Pedhanno we mu nga ro nga pudi ade, taga tari mu do pedhanno nga Muri. **3:23** Lua jhagga ne nga we ne do wie pa mu, do jhamma ke ri mu ta jhagga nga mengallu dhara, jhagga we mii pemoke Muri le ri mu, jhe adho ta wata pa ddau raiwawa we. **3:24** Henge we do medae ta hamme ma ri mu ne pai-pala mu ngati Muri. Ne nga we ne do pemoke ri Muri tu annu-niki No, naanne lema ke ne medae ta wie pa mu. Rowi Kristus ke ne Muri do petu ne, do pemoke ri mu ne. **3:25** Jhe nadu do tao hala, do medae ri no ta dhue hape ne hala nga ludu no do na harre; rowi Muri adho do ketarri worawwu ddau.

4:1 Tuahhu-tuahhu do jadhi ta muri! Do jhamma ke mu ta tao lai do petu nga do dho i'a bibhi hebhakka penaja nga annu-niki mu. Henge we ri mu ta do mu lema do nga heddau Muri do era pa era do mmau do megala ne.

4:2 Do jhamma ke mu ta halla-anni pa dhara lihebhajha jhe pemoko-anni we pe woie-ie, jhe peha'e we ne kolo lii ie-ae pa Deo. **4:3** Hebhajha lema we mu tu jhi, mita wie pa jhi ri Deo ne awe do woie tu ta pemenyabbhe ne lii jhara lua Kristus. Taga tari lai do naanne ke, hakku ne ya pa dhara ammu bhaddo pa dhara awe do nadhe. **4:4** Hebhajha we mita nara ri ya ta peteleo nga woie-ie ne lai do wowuni do naanne, mina mii ne do jhamma pa petu-tu ne. **4:5** Pa dhara lua pedu mu nga ddau-ddau do parahajha, do jhamma ke mu ta muri mada nga woie jhe pake we ne awe do na mii we nga woie-ie. **4:6** Do jhamma ke ne lai-lai do ta pale ri mu do pemengallu dhara nga ddhei ddau. Do jhamma ke ri mu ta toi mina mii ta bhale ri mu ne likebhali-likebhali ddau he. **4:7** Tikhikus, tuahhu ddhei di, do medae ta pika pa mu, hari-hari lai jhara lua ya. Do mappe no ne jhagga hela'u-la'u nga jhi tu Muri. **4:8** No ke ne do pe pue ri ya la nga mu, do nga lua pedabbho, mita ie ta toi ri mu ne jhara lua jhi, jhe nara mu ta mengallu dhara. **4:9** Onesimus do medae ta kako hela'u-la'u nga Tikhikus, no

heddau ngati kejie mu ma. No heddau do mejhanni, jhe do hajha jhi nga no. No nga Tikhikus do medae ta pika pa mu, hari-hari lai do jadhi pa era ya dhe. **4:10** Aristarkhus, do pee pa dhara ammu bhaddo hela'u-la'u nga ya, do ne do moa lipelangu le tu mu. Mina harre lema Markus do penamone ina nga Barnabas. (Do alla ke pepedhai lii ma pa mu ta hamme no kinga ki nga dakika la nga mu). **4:11** Lipelangu ngati Yesus do pedoe lema ne ngara no ta Yustus. Ngati ddau-ddau do Yahudi do parahajha he pa Muri Yesus, wata ro he ke hari do tallu do pee ko nga jhagga hela'u nga ya tu ta pekako ne tenge do ngati Deo ne. Do tarra-tarra ro ne dhai ruba dhara nga ya ne rabhe ne dharro ya. **4:12** Lipelangu ngati Epafras. No lema ngati kejie mu. No naannu ri Yesus Kristus, do pee loro nga halla-anni ne hebhajha tu mu. Do pee ke no nga meggai ne ami pa Deo, mita ie ne lua parahajha mu ta ju rui jhe do tarra-tarra ke mu ta do kepai, mita nga keteme ke mu ne pedute ne lua ddhei Deo. **4:13** Do ngadde miha ke ri ya ta do wohe la'a-rui tarra no tu ddau-ddau do pa Laodikia nga pa Hierapolis. **4:14** Dote Lukas, do ddhei di ne, nga Demas hee do le lipelangu tu mu. **4:15** Pedhai ne lipelangu jhi tu tuahhu-tuahhu do Herani pa Laodikia, mina harre lema pa Nimfa, nga pa jemaat do wie hu nga mejura pa ammu no he. **4:16** Ki alle ne huri do nadhe tu mu, kale ne loro jhara mita nara le ta ajhe pa jemaat pa Laodikia. Mina harre lema ri mu miha do jhamma ta ajhe ne huri do medae ta moe ngati Laodikia tu mu. **4:17** Jhe peke le pa Arkipus, "Pemoke we ne tenge do wie pa mu ne, tu ta pekako ne lua jhagga tu Muri." **4:18** Lipelangu ngati ya, Paulus. Ya miha ne do bhuke ne do hetajji do nadhe. Bhole ballo ya, do nee ko ya pa dhara ammu bhaddo. Ki ie mudhe he Muri ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu mu. Lipelangu ngati jhi, Paulus

1 Tesalonika

1:1 Tuahhu-tuahhu jemaat pa Tesalonika, do jadhi ke ta annu-niki Deo nga Muri Yesus Kristus: Jhi, Paulus, Silas nga Timotius do nga hena, ki ie mudhe he ta wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara tu mu. **1:2-3** Do pee loro jhi ne peha'e kolo lii ie-ae pa Deo

taga Tuahhu he hari-hari. Hadhi hebhajha jhi pa Deo nga Ama di, do pee ri jhi nga hewina mu. do pee nga hebhajha tu mu. Do henge ri jhi mina mii ne pedhelo ri mu pa dhara wui ai-wui tao ta do parahajha mu pa Kristus, mina mii mu ne hajha nga ddhei nga ddau do wala, hakku do pemoko ro ri mu, jhe mina mii lema ne halla-anni mu pa dhara lua hena pa Muri di Yesus Kristus. **1:4** Do toi ri jhi, Tuahhu he do ddhei Deo nga mu, nga do alla ke pepidhi mu, jhe do petone ke ta unu-oha ri No we. **1:5** Rowi ne pedhae ri jhi ne Li Hagha Dhara ne pa mu, adho ta ri lipedai-lipedai he we, tapulara lema ri kuaha nga ri Henga Deo. Jhe do dhai tarra ke ne ketarra pa jhi jhara lua mola-mira ngati Li Hagha Dhara ne. Do toi ma ri mu do mina mii ne muri mada jhi tu lua paralu mu, pa awe era he jhi pa telora mu. **1:6** Do pedutu ke ri mu ne telia nga tuladha jhi nga telia nga tuladha Muri. Majhi lema mu ta do dhai hedui-herui, do hamme ma ri mu ne lii do pepeke ri jhi ne nga mengallu nge nga kehaka dhara. Ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do naanne do wie ri Henga Deo. **1:7** Jhe ri do mina harre ke, do jadhi ta telia ke mu tu hari-hari do Herani pa Makedonia nga Akhaya he. **1:8** Rowi do jhari ngati mu ke ne lii jhara Muri ne jhe alla ke menyabbha lohe la Makedonia nga Akhaya. Jhe adho ke ta wata ta na harre he we; do rihi ri ko ti do na harre, ne lii jhara lua mina mii mu ne parahajha pa Deo do dhai ke la mi-mi, hakku tengge dho ke jhi ta lii nga-nga ri. **1:9** Ri hari-hari ddau do na harre do pedai ke mina mii mu ne hammi jhi, ta dhai jhi ta dakka la nga mu do uru he. Do pedai ke ri ro, mina mii ne hora ri mu ne ajhu nga wowadu do pana harre ke mu ne wie hu nga mejura, jhe dakku mu ma nga Deo do wata ta No he ke ne Deo do muri tu ta wie hu nga mejura pa No he ke. **1:10** Do pedae lema ri ro mina mii ne jhara hena pa ri mu ne lua dakka Ana Deo ngati era do mmau do megala ne, Yesus do alle pepemure bhale wari ngati dhara made mada. Yesus do naanne lema ke ne do ta ma pehelama di ngati lua bubu dhara Deo ne hine.

2:1 Tuahhu-tuahhu! Do toi miha ke ri mu ma, ta do ne lua kako jhi la heahu mu adho do parahuma wue. **2:2** Do toi ke ri mu ma ta do, nga do dho dakka dae jhi la nga mu pa Tesalonika, do alla ke jhi pedede nga

dhaba nga kara nga menihi pa Filipi. Tapulara maji le ma ne ddau he do pehala nga jhi, Deo do alla ke pewie ne lua bhani dhallu pa jhi tu ta pepeke pa mu ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne. **2:3** Ne litina jhi pa mu he, adho hahhi lua keliru, jhe do adho lema ta do nga lua pedabbho do woapa kiadho do ta pelu mu. **2:4** Adho! Adho ne pedae ri jhi tu ta pemengallu dhara ddau raiwawa, tapulara tu ta pemengallo dhara Deo do mone uje ade jhi ne. Rowi do ege ta do jhamma ke jhi ri Deo tu ta pemenyabbhe ne Li Hagha Dhara ne. **2:5** Do toi ke ri mu ma miha ta do dho ngaddi jhi ta la pedai lii do manynyi do natta kiadho ta la pelu mu, tu ta pewune ne lua pedabbho-lua pedabbho do ddhei ta nga'a mada dalla kedhoa ne. Deo ke ne hakahi ne! **2:6** La'a rui le dho ma jhi mita nara lipuji ngati ddau -- ie ta ngati mu miha, hari lema ngati ddau do wala. Do ne pa petu ne mii rasul Kristus, pa awe nga era he jhi pa telora mu, **2:7** do mii he ddau ina he ne walu nga kebhoko ana-ana no. **2:8** Taga tari hajha nga mu ke, jhi do pemoko-anni ke, adho ke ta wie ne Li Hagha Dhara ne we pa mu, tapulara muri mada jhi lema. Taga tari do rihi ddhei tarra jhi nga mu! **2:9** Bhara tatu do pe koma ri mu nga henge mina mii jhi ne wohe la'a-rui nga dhai tarra ne petadi. Anni-lodho nga anni-maddha, pee jhi nga jhagga, mita bhole era ie ta heddau he ti telora mu do pehedui ri jhi, pa awe pelebe ri jhi ne Li Hagha Dhara do ngati Deo ne, pa mu. **2:10** Jhi do muri mada nga mmau, nga mola nga mira, nga do dho bhule ne lua kura nga terujha penaja nga mu do parahajha pa Kristus. Mu ke ne hakahi-hakahi jhi nga mina harre lema Deo. **2:11** Do toi ma ri mu, ta do ne do tao ri jhi penaja nga mu heddau-heddau do dho hala mii tao heddau ama he penaja nga ana-ana no. **2:12** Takka lii jhi pa mu, perui mu ri jhi, jhe dhuki pa mu mita ie mu ta muri mada mina harre ne worawwu, mita pemengallo dhara Deo. Rowi do alla ke mu pepedoa ri Deo ta jadhi ta ana-rai ngati Raiwawa Deo do Wowiu ne jhe nara ri mu ta toi ne muri mada pa dhara lua dhida nga kelodo No. **2:13** Nee ri ko hahhi lai do wala ri hakku tu jhi ta loro-loro ne peha'e kolo lii ie-ae pa Deo. Ne lai do naanne, nadhe ke, pa awe ta pedhae ne ri jhi ne lii do ngati Deo ne pa mu, do dhanno jhe do hamme ke ri mu ne lii do naanne adho do dakka ngati raiwawa, tapulara mii do tarra-tarra ngati Deo. No ke ne do jhagga pa dhara ade mu do

parahajha pa Kristus. **2:14** Tuahhu-tuahhu, ne lai do dhue do hape ri mu ne, do alla lema ke pedhue-pehape ri jemaat-jemaat Deo pa Yudea he, ngati kejie do Yahudi. **2:15** Ddau-ddau do na harre ke ne do pemade Muri Yesus nga nabi-nabi he, jhe ro lema ke ne dede do dhaba jhi he. ro do pemuhu nga hari-hari ddau, jhe adho tu-tu ke Deo do ddhei nga ro. **2:16** Rihi ri ko ti naanne, ro ri ko ma ne do pelabba-labba-anni, mita do dho pepeke ri jhi pa ddau-ddau-rai do adho do Yahudi he, ne lii do nara ta pehelama ne ddau-ddau-rai do na harre. Jhe ri do mina harre ke, ju ta pebhue-bhue ke ri do Yahudi he ne lubhu harro nga menyilu ro tade tobo nga keteme. Jhe pa awe nadhe, pedakka rahi ta nappi ta kebi he ke ro ri lua kete nga bubu dhara Deo! **2:17** Tapulara Tuahhu-tuahhu, rai ti awe pehagghi he di pa dhara hemelila, pehagghi-petala ke pa dhara namada he we -- tapulara adho pa dhara ade -- ta ju-ju ri ke jhi ne ddhei ta la peabu nga mu, jhe do la'a-rui tarra-tarra ke jhi ta la peabu nga mu ri. **2:18** Do nga lua pedabbho ke jhi ta la heahu mu ri; jhe do alla ke ya pehakku hewari nga dhue wari ma, tapulara pee jhi nga labba ko ri Wango. **2:19** Do tarra-tarra ke ta mu ke ne lua hena nga kepue lua mengallu dhara jhi! Rowi kinga tu dakka Muri di Yesus hine, moko mu ke ne do jadhi ta kepue lua latta-anni jhi! **2:20** Do tarra ta mu ke ne kepue lua latta-anni nga kepue lua mengallu dhara jhi!

3:1 Pedakka rahi nara dho ke ri jhi ta tahe ri ne lua ddhei jhi. Ri do mina harre ke, pa dhara penge jhi he, do rihi ie ke ta hani miha jhi pa Atena, **3:2** pa dhara nga pepue ri jhi tuahhu di Timotius. No heddau mone kako-kaddhi tu Deo, do jhagga hela'u nga jhi, ta pepeke ne Li Hagma Dhara jhara lua Kristus ne. Ne pepue ri jhi Timotius la nga mu, mita perui nga pedidi ke mu mita ju ri mu ne parahajha pa Kristus. **3:3** Jhe ki do mina harre ke, bhule dho ke heddau he ti telora mu do nuni-anni ri, taga tari lua hedui-herui di hedhe. Do toi ke ri mu ma miha, ta do ne lua hedui-herui do na harre do maho ke pa dhara lua pedabbho Deo ma tu di. **3:4** Pa dhara awe nga era hela'u-la'u he ko jhi nga mu do alla ke ri jhi pepika uru jhara ma ta do medae di ta dhui-hape lua hedui-herui. Jhe tarra tarra ma alla ke pejadhi ne lai do na harre. **3:5** Ri do mina harre ke, hakku pepue ri ya

Timotius, ri do ddhei tu-tu ke ya ta toi ta do mina mii ke ne meramma lua parahajha mu pa Kristus. Do meda'u ke ya ngeta do nara ke Wango ta pelu mu, jhe jadhi ta parahuma wue ne lau pajha nga lobho jhi. **3:6** Awe nadhe, ne ke Timotius do bhale, jhe alla ke pepedhae pa jhi ne lii do mengallu nge kehaka dhara jhara lua mina mii mu ne parahajha pa Kristus nga do pehajha-peddhei mu heddau nga heddau. Pika ri no pa jhi, ta do pa ade mu do pee nga henge loro ma ne jhara lua jhi ri mu. Jhe do ddhei ma mu ta pe abu nga jhi do lema mii jhi do ddhei ta peabu nga mu he. **3:7** Jhe ri do miha harre ke Tuahhu-tuahhu, pa dhara hari-hari lua hedui-herui nga lua dhui-hape jhi, ta mengallu dhara ke jhi, ri lipika jhara lua mu he. Do peworena ke ne ade jhi, ri lua parahajha mu pa Kristus ne. **3:8** Hakku pa awe nadhe, toi tarra ke ri jhi ta do jhi hedhe do muri, hadhi we mu ta do pee ma nga titu halla-anni, peheujhu-headde nga Muri. **3:9** Langnga-langnga tarra ne worawwu ketutu ne kolo lii ie-ae do peha'e ri jhi pa Deo, rowi lua mengallu nge nga kehaka dhara do hamme ri jhi pa hedhapa No taga mu. **3:10** Anni lodho nga anni maddha do ami ke jhi pa Deo nga hewue nge danni-ade, mita nara jhi miha ta la peabu nga mu, tu ta peketeme ne nga ne do ta paralu ri mu ta parahajha pa Kristus, do mina mii ne do jhamma ne. **3:11** Ki ie mudhe he Deo ama di miha, nga Muri di Yesus Kristus, ta pemira ne loro jhara tu jhi ta la peabu nga mu. **3:12** Ki ie mudhe he Muri ta perui mu mita lu pehajha-peddhei mu heddau nga heddau, jhe ju hajha nga ddhei nga hari-hari ddau, jhe ri do mina harre ke ta ju-ju ke ne lua hajha nga ddhei mu, hela'u lema mii lua ddhei jhi penaja nga mu. **3:13** Jhe ri do mina harre ke, ta perui ke ne ade mu ri Muri, jhe nara mu ta mmau ta megala nga do dho bhule lua kura nga terujha pa hedhapa Deo Ama di, ki dhai ta dakka Muri di Yesus la'u-la'u nga hari-hari ddau do jadhi ta unu-oha No he.

4:1 Pa pedakka rahi Tuahhu-tuahhu, alla ke ri jhi pewie ne telia nga tuladha pa mu, jhara mina mii mu ne jhamma ta muri mada do pemengallo dhara Deo. Tarra do harre ke mu ma do muri mada do mina harre. Tapulara pa awe nadhe, pa dhara kuaha Muri Yesus, do ame nga meggai tu-tu ke jhi pa mu jhe pehahhi mi mita ju mu ne la'a-rui pa dhara muri

mada do mina harre. **4:2** Rowi do toi ke ri mu ma ne lira'a-litakka do alla ke ri jhi pewie pa mi pa dhara kuaha Muri Yesus. **4:3** Nadhe ke ne lua ddhei Deo: Mita ie ke mu ta muri mada do petone tu No we, do mmau do megala, do pejjhau-anni ngati wui-ai do ju la lua kenyo-langa-huka. **4:4** Momone-momone do na mii we pa telora mu do jhamma ke ta toi mina mii ne amma no pa dhara muri mada hela'u-la'u nga ihi-ammu no, nga loro jhara do pemengallo dhara Deo nga ddau raiwawa. **4:5** Bhole muri mada nga pedute ne lua ddhei nge nga ade do rihi ti rupehakku ne penaja nga ihi-ammu no, mii do tao ri ddau-ddau do dho tade Deo. **4:6** Pa dhara lai do mina harre, bhole era ri heddau he do tao hala pa tuahhu no, kiadho marra ta pelu ro. Do uru he do alla ke ri jhi pepehewina ma mu nga dhai rui, ta do ne ddau do tao hala do mina harre do medae ta wolo ri Muri. **4:7** Ne pedoa di ri Deo, adho mita muri mada do ta ju la lua kenyo-langa-huka ne, tapulara mita ie ke ne muri mada di nga loro jhara do pemengallo dhara Deo. **4:8** Ddau do nyakke ne liajha do nadhe, adho nyakke ddau raiwawa, nyakke Deo do mone wie Henga No do mmau do megala ne pa mu. **4:9** Tenge dho ke jhi ta bhuki ri tu mu, ta do mina mii ne jhamma mu ta hajha ta ddhei nga tuahhu-tuahhu mu, do hela'u lua manno nga kaho he. Mu miha do alla ke peajha ri Deo tu ta pehajha-peddhei heddau nga heddau. **4:10** Jhe ne lai do nadhe do alle ke ri mu ma pepedhelo ma penaja nga hari-hari tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he pa hari hewue Makedonia. Tapulara Tuahhu-tuahhu, ami ri jhi nga petarra-tarra, mita ie muri mada mu jadhi ta rihi ie ri. **4:11** La'a-rui we mu ta muri mada nga ketanna, jhe bhole ddhei ta pehiwu lai nga lua ddau do wala. Do jhamma ke mu ta jhagga tu kale muri mada mu miha, do mina mii ne do lii jhi do uru he pa mu. **4:12** Ki do muri mada do mina harre ke mu, adho ke mu do peketoe-anni ie ta pa nadu we, jhe ri ddau-ddau do dho parahajha pa Kristus he, do ta takka pekerihi ke mu ri ro. **4:13** Tuahhu-tuahhu, ne ddhei jhi mita toi ri mu ne lai do petu-tu ne, jhara lua ddau-ddau do alla pemade; mita do dho hedui ne ade mu mii ddau-ddau do wala he do dho bhule nga lua henao he. **4:14** Do parahajha di ta do alla ke Yesus pemade jhe muri bhale wari. Ri do mina harre ke hakku do parahajha lema ke di, ta do medae lema ri Deo ta pemuri bhale wari hari-hari ddau do parahajha

pa Yesus do alla pemade he, mita ie ro ta muri mada hela'u-la'u nga No. **4:15** Jhara lai do naanne, nadhe ke ne liajha Muri do ddhei ta pedhae ri jhi pa mu: Pa awe dakka Muri di Yesus, di ne do hee do muri mada hedhe, adho do medae ta uru jhara ngati ddau-ddau do alla pemade uru he. **4:16** Do medae hine naju Deo do dhida do kelodo ta peka nga lipeka do dhai kejarre, nga wotabbe Deo do medae ta tio, mii tada ta pemoko-moko-anni. Moko Muri Yesus miha do medae ta puru ngati era do mmau do megala, jhe ne do Herani do alla pemade he do medae ta pemuri uru jhara. **4:17** Ki alla ke pemina harre, di ne do era ko do muri he pa awe do naanne do medae ke ta dhede hela'u-la'u nga ro la dhara merammu pudi tu ta la peabu nga Muri di pa dhida nidhe. Moko di ta pee ke hela'u-la'u nga Muri lohe la lodho do nami mii ne. **4:18** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta perabha-pedharru heddau nga heddau nga pahe ne lipedai-lipedai do na hedhe.

5:1 Tuahhu-tuahhu, tenge dho ke jhi ta bhuki ri tu mu, parri ne awe do petu ne, ne lai-lai do na harre ne jadhi. **5:2** Rowi do toi miha ke ri mu ma nga keteme ta do ne lodho dakka Muri ne, do medae ta dakka mii do mena'o he do dakka pa dhara awe maddha. **5:3** Kinga era ddau do lii, "Hari-hari hee do ie he we, do ketanna, jhe bhule dho lai nga-nga," moko pa dhara awe do naanne ke ne harra hewakka ne lua apa nga kerewe ne la nappi la kebi ro, jhe bhule dho heddau he do nara ta ludu. Ne lai do naanne do medae ta jadhi nga do dho e'e do dho toi, do mii lua paddha dhallu pa mobanni do ta metana ana he. **5:4** Tapulara mu adho ddau do muri mada pa dhara kerabba, hakku jadhi dho ne lai do naanne ta pekebhaddi mu mii lua dakka do mena'o. **5:5** Tuahhu he hari-hari, ddau do muri mada pa dhara teleo; mu do maho ke ta kejie anni lodho do teleo. Di hedhe adho ddau do muri mada pa dhara kerabba, kiadho do maho pa dhara kejie anni maddha do kerabba. **5:6** Rowi do mina harre ke, ie dho ke di ta bba'i-bba'i he we mii ddau do wala he. Do jhamma ke di ta jaga pewoie ie, jhe ne penge di do jhamma ta teleo ke. **5:7** Pa awe anni maddha ddau ne bba'i, jhe pa awe anni maddha lema ke ne jadhi ddau ta mawo. **5:8** Tapulara di hedhe ddau-ddau do maho pa dhara kejie anni lodho do teleo, rowi mina

harre ke ne lua penge di do jhamma ke ta teleo. Do jhamma ke di ta halla-anni pa dhara parahajha pa Muri, jhe hajha nga ddhei nga ddau-ddau do wala, jhe do tarra-tarra ne henao ta do ri Deo do medae ta pehelama di, pa dhara pedhutu pemuhu di, do nara ta jage pa dhara pelawa nga lua kerabba. **5:9** Ne pidhi di ri Deo adho mita wolo tapulara tu ta pehelama, do pelake jhara Muri di Yesus Kristus. **5:10** Ne made No tu di ke, mita ie pa awe dakka No hine -- ie ta era ko di do muri mada, ie ta do alla ke di pemade -- do nara ke di ta muri mada hela'u nga No. **5:11** Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta pee nga perabbha-pedharru nga perui heddau ri heddau, hela'u mii do tao ri mu pa dhara awe nadhe. **5:12** Tuahhu-tuahhu, ne ami ri jhi nga petarra-tarra, mita takka pekerihi ri mu ne ddau-ddau do jhagga pa telora mu he, ro do alla ke pepidhi ri Muri ta bhau ta bhata nga ta ra'a lii takka langu pa mu. **5:13** Hammi we ro jhe takka pekerihi tu-tu we ro jhe hajha jhe ddhei we nga ro, taga tari do henge ne nga ne do tao ri ro. Muri mada we nga lua penau ie-penadhe ae. **5:14** Ami lema ri jhi, Tuahhu-tuahhu he, lii ie-ie we pa ddau do dho wae ta jhagga, ruba dhara we nga ddau do jhamma ta ruba dhara, perui we ne ade ddau do meghighi-meda'u, jhe makka tee nga wangnge we penaja nga hari-hari ddau. **5:15** Jaga we mita bhole era ddau do pebhale lua woapa ri lua woapa. La'a-rui we mu mita era loro mu pa dhara lai do woie heddau penaja nga heddau, mina harre nga hari-hari ddau. **5:16** Do jhamma ke mu ta era loro pa dhara lua mengallu nge nga kehaka dhara, **5:17** jhe hebhajha we loro-loro. **5:18** Pa dhara hari-hari lua do jhamma ke mu ta peha'e kolo lii ie-ae, rowi do mina harre ke ne do ddhei Deo, ngati mu ddau do muri mada pa dhara heujhu-headde nga Kristus Yesus. **5:19** Bhole labbe Henga Deo. **5:20** Bhole awe la kejhunga ne lii do peke ri Henga Deo ne. **5:21** Hari-hari lai do jhamma ke ta uje uru jhara ko, jhe nami ne do woie ne do jhamma ke ta pedute. **5:22** Pejjhau-anni we ngati hari-hari do apa do kedhaha. **5:23** Ki ie mudhe he, Deo miha do wie di ne lua kehaka dhara ne, ne do ta pe jadhi mu hari heddau, ie ta henga, hemanga mina harre lema ngi'u mu, hakku bhule dho ke ta era ri nga lua kura nga terujha pa awe dakka Muri di Yesus Kristus. **5:24** Deo do alla pepedoa mu ne, do medae ta tao ne lai no naanne, ro wi do henarru No pa dhara lijaji No.

5:25 Hebhajha we Tuahhu-tuahhu he tu jhi! **5:26** Era we mu pa dhara lua pelangu heddau ri heddau ri lipelangu do tobo ri lua pehajha-peddhei mii tuahhu do Herani hari. **5:27** Pa dhara kuaha Muri, ne ame ri ya nga petarra-tarra mita ajhe ri mu hu ri do nadhe pa hari-hari tuahhu do hela'u lua manno nga kaho. **5:28** Ki ie mudhe he Muri di Yesus Kristus ne do ta wie ne lua tarra ie nga menyarro mangngi tu mu. Lipelangu jhi, Paulus

2 Tesalonika

1:1 Tuahhu-tuahhu jemaat pa Tesalonika, do jadhi ta annu-niki Deo Ama di nga Muri Yesus Kristus! Jhi, Paulus, Silas nga Timotius, **1:2** do nga henao ki ie mudhe he Deo Ama nga Muri Yesus Kristus ta wie nu na lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara tu mu. **1:3** Tuahhu-tuahhu, do jhamma jhi ta loro-loro ne peha'e kolo lii ie-ae pa Deo taga mu. Jhe do tarra do jhamma jhi ta tao mina harre, rowi do ju ke mu ne parahajha pa Kristus, jhe do ju le ke mu ne pehajha-peddhei heddau nga heddau. **1:4** Ri lai do naanne ke, hakku hadhi kako jhi la heahu jemaat-jemaat Deo, pee ri jhi nga pedai nga ro. Nga warena ade jhi ne pedhiri pa ro mina mii mu ne pee nga halla-anni pa dhara lua parahajha pa Kristus, pa dhara lua dede-merahhu nga hedui-herui do narro do lake ri mu. **1:5** Jhe pa nadhe ke ne teleo ta do dhai tarra ne mola ne lihappo Deo. Alla ke mu pedhui-hape lua hedui-herui taga tari Raiwawa Deo do Wowiu ne, jhe ri do mina harre ke do ege ke mu ta do jhamma ta maho la dhara raiwawa do naanne. **1:6** Do medae ta tao ri No ne lai mola-mira ne, jhe do ta bhale ri lua hedui-herui ri No penaja nga ddau do pehedui mu he. **1:7** Jhe pa mu do dhui-hape hedui-herui pa awe nadhe -- mina harre lema pa jhi -- do medae ri Deo ta wie ne lua walla nge-walla dhara pa lodho puru Muri Yesus ngati era do mmau do megala ne, jhe pengaddi-anni No hela'u-la'u nga naju-naju No, do mina harre ne worawwu meliri dhara, **1:8** jhe nga ai do weo kedu kedaru. Ne puru No ta ma wolo ne ddau-ddau do adho do era nga lua pedhuli he nga Deo, nga do dho ddhei ta muri mada penau nga Li Hagha Dhara jhara lua Yesus Muri di ne. **1:9** Ne ddau do na harre do medaea ta hammi ne lua wolo apa nga kerewe lohe la lodho do nami mii

ne, do ta nabha la tele ngati dhara kewolo Muri nga ngati dhara kuaha No dhai kelodo ne; **1:10** hari-hari ne na harre do medae ta jadhi pa lodho dakka No hine tu ta pekelode No ri annu-niki No nga tu ta takka pe kerihe ri hari-hari ddau do parahajha. Mu lema do medae ta era pa telora annu-niki Deo do na harre, rowi do parahajha ke mu pa lii do pepeke ri jhi ne pa mu. **1:11** Ri do mina harre hakku loro-loro jhi ne hebhajha tu mu. Hebhajah mita pejadhi mu ri Deo ta jhamma ta muri mada pedute ne lua ddhei No; do tu lai do naanne ke ne pedoa muri Deo. Ki ie mudhe he ri kuaha No tu ta tao ne lai do woie, jhe peketeme hari-hari ne lua jhagga do alla petao ri mu he taga tari do parahajha ke mu pa Kristus. **1:12** Jhe ri do mina harre ke Muri di Yesus do ta pekelode ke ri mu, jhe mu lema do ta pekelode ke ri No taga tari lua woie ade Deo di nga Muri Yesus Kristus.

2:1 Jhara lua dakka Muri di Yesus Kristus, nga jhara lua do ta pekupu di ri No tu ta pee hela'u-la'u nga No, nadhe ke ne do ame ri ya nga petarra-tarra ne pa mu: **2:2** Bhole henginga-nginga mu ne bingu kiadho ta penina-noho taga tari do era ke ne lii ta do dhai ke ne lodho ta dakka bhale wari ne Muri Yesus. Wue marra ne lii do naanne do dakka ngati hahhi lipedara, kiadho ngati hahhi liajha; kiadho do jadhi ta era do pali, ta do ngaddi jhi ta bhu ki do mina harre pa dhara hala hahhi ngati huri jhi he. **2:3** Ta mina mii mine mii lema, bhole hani we pepelu ne ngi'u mu ri ddau. Rowi nga do dho dhai dae ne Lodho do naanne, do jhamma ko ta jadhi ne lai do nahedhe uru jhara: Ae ddau do medae ta naja-anni, pehile Kristus, jhe ne Ddau do Apa do Kerewe do tu ta maho la dhara rao ai do peloro ne, do medae ke ta pehhau-anni. **2:4** Nga wue-anni do medae ke no ta pelawa nga ta pedhida anni ngati hari-hari do mejura ri ddai raiwawa, kiadho ngati hari-hari ajhu nga wowadu do pebhari-perihu ta deo ri ddau raiwawa. Rihi ri ti naanne do medae no ta mejaddhi pa dhara Ammu Deo, jhe langu jhe petoda ta do no ke ne Deo ne. **2:5** Henge we do ngaddi ke ya ta pika pa mu hari-hari ne na harre pa dhara nga era ne ko ya hela'u-la'u nga mu. **2:6** Jhe do toi ke ri mu ma, ne nga ne do hape ma dhara awe nadhe do pee ko ma nga pelabba-anni mita do dho jadhi hari-hari ne na harre. Ki dhai hine pa awe do alle ke pepetakke ri Deo, ne Ddau do Apa

do Kerewe do medae ta hhau. **2:7** Ne lua rui do tao ne lua do woapa do naanne do jharai ke ta jhagga nga pemawo-anni, tapulara ne ko do tahe-tahe. Ki dhai hine ta alle pepejho ne do labbe no ne, **2:8** jhe itu teleo ne Ddau do Apa nga Kerewe do naanne. Moko ki nga dhai ta dakka Muri Yesus, do medae ta pemade ri No ne Ddau do Apa nga Kerewe do naanne, ri henga ngati dhara ubha No, jhe pejanne bolo ngala ni ri lua weo nga kana lua dakka No. **2:9** Ne Ddau do nga Kerewe do naanne do medae ta hhau nga hahhi kuaha do mone ae ngati Wango. Do medae ri no ta tao hari-hari worawwu lua madalae nga lai-lai do meliri dhara, do tobo do huke ri lua pote nga appi. **2:10** Do medae ta pake ri no heworawwu-heworawwu lua pote nga appi do apa do kerewe, tu ta pehuli-peteballi ddau la dhara lua apa nga kerewe. Do medae ro ta nappi ta kebii ri lua apa nga kerewe, rowi do nyakke nga do dho wae ro nga lii do petu-petarra do ngati Deo do nara ta pehelama ro ne. **2:11** Taga tari do mina harre ke hakku peakka ri Deo tu ro hahhi do pehuli-peteballi, hakku ri do mina harre ke ta parahajha ke ro pa ne nga we ne do dho petu he. **2:12** Ne pedakka, hari-hari ne ddau do ddhei nga lubhu harro nga menyilu, jhe adho do parahajha pa do petu ne, do medae ke ta wolo. **2:13** Tuahhu-tuahhu do ddei Muri. Do jhamma ke jhi ta peloro nepe ha'e kolo lii ie pa Deo jhara lua mu, rai ti petari rai do alla ke mu pepidhi ri Deo tu ta nara lua helama tona-ie. Ne jadhi ne lai do naanne ri lua jhagga Hega Deo pa mu, mita jadhi mu ta annu-niki Deo do mmau do megala taga rido parahajha ke mu pa lii do petu do ngati Deo. **2:14** Tu lai do napoanne ke nepedoa mu ri De o do pelake jhara Lii Hagma Dhara do pepeke ri jhi pa mu. Nepedoa mu ri Deo, rowi do dhei No ta toi le ri mu ne lua dhida nga kelodo Muri di Yesus Kristus. **2:15** Rido mii naharre ke Tuahhu-tuahhu, titu halla-anni we nga parro teru we ne liajha-liajha do alla pewie ri jhi pa mu, ie ta do dhanno miha ri mu ngati ubha jhi, hari lema do pelake jhara huri do bhuki ri jhi. **2:16-17** Ki ie mudhe he Muri di Yesus Kristus miha, nga Deo Ama di, wie ne lua mengallu nge kehaka dhara nga perui ne ademu mita nara ta jhagge nga pepeke nenga ne do wie.

3:1 Pedakka rahi Tuahhu-tuahhu, hebhajha we mu tu jhi. Hebhajha we

mita ie ne lii do ngati Muri ne nara teru ta pemenyabbhe nga henginga jhe nara ta hamme nga woie, hela'u le mii do alla pejadhi pa mu do uru he. **3:2** Hebhajha lema we mita ie jhi ta pehelama ri Deo ngati ddau-ddau do bhodho nga do tao apa. Rowi adho hari-hari ddau do ta parahajha nga lii do ngati Muri ne. **3:3** Tapulara Muri do henarru pa lijaji No. Do medae ke mu ta perui nga ta herimu-herigu mu, ngati Mone Tao apa nga Kerewe ne. **3:4** Do tobo ke ne lua parahajha jhi pa Muri jhara lua mu, rowi do harre ke ri mu do jhagga, jhe do pee ma ta jhagga teru ri mu ne nga ne do lii jhi pa mu he. **3:5** Li ie mudhe he ta hewai-hewewe mu ri Muri, tu ta dhai toi ri mu ta do Deo do hajha do ddhei nga mu, jhe do wie ri Kristus pa mu ne lua makka tee nga wangnge ne. **3:6** Tuahhu-tuahhu, pa dhara kuaha Muri Yesus Kristus, ta pereda ke ri jhi pa mu mita pejjhau-anni ngati hari-hari tuahhu do muri mada nga pemeidha-an ni jhe do adho do pedutu ne liajha-liajha do alla pewie ri jhi pa ro he. **3:7** Do toi ke ri mu ma miha ta do jhamma ke mu ta pedutu ne telia nga tuladha jhi. Ngaddi dho jhi ta pemeidha-anni pa awe era he jhi pa telora tuahhu he. **3:8** Nga'a dho jhi bhara nga'a unu-oha ddau nga do dho bhule nga kebhue. Rihi ri ko ti naanne, anni maddha nga anni lodho, pee jhi nga wohe la'a-rui ne jhagga, mita do dho pehedui ri jhi ie ta heddau he pa telora mu. **3:9** Hakku tao jhi mina harre, adho taga tari do dho bhule jhi nga higa ta dhuki mita ruba dhara mu nga jhi, tapulara taga tari do ddhei jhi ta jadhi telia nga tuladha tu mu. **3:10** Nga era ko jhi pa telora mu, do wie ri jhi ne lua do ta peato do mina hedhe, "Ddau do dho wae ta jhagga, ie dho no ta nga'a." **3:11** Hakku lii do mina hedhe, rowi do rangngi jhi ta do era ne ddau-ddau pa telora mu do muri mada nga pemeidha-anni. Wae dho ro ta jhagga ne nga-nga, wata ke ta la pekewallu-anni nga lai ddau do wala we. **3:12** Pa dhara kuaha Muri Yesus Kristus ta pereda ke ri jhi pa ddau-ddau do na harre, jhe ta wie ke ne lua pehewina mita jhagga ro nga woie, jhe kale ne muri mada ro miha. **3:13** Tapulara bhole gaha-bhole bhenya mu ne tao lua ie. **3:14** Wue marra hine, do medae ta era ne ddau do dho wae ta pedutu nga ne nga ne do lii jhi do pa dhara huri jhi do nadhe. Jaga pewoie we penaja nga ddau do mina harre, bhole pehiwu nga ddau do mina harre mita mekae ne dhara no. **3:15** Tapulara bhole tao pa no mii penaja nga heddau ihi muhu,

tapulara takka lii we pa no mii pa heddau tuahhu he. **3:16** Muri ke ne kepue kehaka dhara ne tu di. Ki ie mudhe he ta pee nga wie loro ri No na pa mu ne lua kehaka dhara pa dhara hari-hari lai. Ki ie mudhe ie Muri ta penau-pelere nga Tuahhu-tuahhu he hari-hari. **3:17** Lipelangu ngati ya, Paulus, ya miha ne do bhuke ne do hetajji do nadhe. Nadhe ke ne tada do tao ri ya pa hari-hari huri ya he. **3:18** Ki ie mudhe he Muri di Yesus Kristus, ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu he hari-hari. Lipelangu jhi, Paulus

1 Timotius

1:1-2 Timotius, ana ya do petu-petarra pa dhara Muri. Huri do nadhe ngati ya Paulus, rasul Yesus Kristus ri lipereda Deo Mone-ma'i, Mone-golo di nga ri lipereda Kristus Yesus do kepue lua hena di ne. Ke ie mudhe he Deo Ama nga Kristus Yesus Muri ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi, lua ruba dhara nga lua kehaka dhara tu au. **1:3** Ne ddhei ya, mita pee teru au pa Efesus, mii do alla ma pe lii pa au pa awe do ta ju ne ya la Makedonia. Rowi, pa Efesus do harre do parri ddau do pelebe ne liajha do dho petu, jhe au ke ne do jhamma ta pepada ro. **1:4** Lii au pa ro mita bhole pedhanno ri nga lijawi-lijawi nga lii pelolo huhu-kebie do pee nga pearre-re he. Hari-hari ne na harre do wata ke ta pemuri ne lua kenya'u nga buluru we, adho do ta peballe ne lua pedabbho Deo do titu wata ne nara ta toi pelake jhara lua parahajha pa No we. **1:5** Ne pedabbho ne litakka ya do nadhe mita ie ke ddau ta era nga ade do pudi, jhe nga ade nga penge do mmau do megala, jhe do tarra-tarra ne parahajha pa Muri, jhe ri do mina harre ke ta nara ke ro ta hajha ta ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga. **1:6** Harre ke haghe ne ddau he, do adho ke muri mada do mina harre, jhe huli la dhara lua pebhata do dho bhule guna nga-nga he. **1:7** Ddhei ro ta jadhi guru-guru aigama, jhe dhai ne pa petu ne, ro miha tada dho ne lipedai-lipedai do pake ri ro kiadho ne lai-lai do pedhae ri ro nga mina harre ne worawwu ketarra ri ro. **1:8** Do toi ke ri di ta do tarra ma ne uku aigama he do woie ki do pake tarra nga petu. **1:9** Do tatu ke, do jhamma ta henge ta do ne uku he adho ne peera ta tu ddau do tao lua do

woie, tapulara penaja nga ddau do pehihu-pejhajjhi nga uku nga do tao apa nga kerewe, do pebhodho-anni, penaja nga ddau do nga lubhu harro nga menyilu, ddau do dho bhule nga aigama, ddau do penge ne lua raiwawa dhe we, penaja nga ddau do pemade ina nga ama no, nga hari-hari ddau do pemade nadu we, **1:10** penaja nga ddau do tao lai do ju la lua kenyo la nga huka, penaja nga momone do manga miha dhangnge nga momone, kiadho mobanni do manga dhangnge nga mobanni, nga do mena'o, ddau do pote do appi, do jadhi ta hakahi-hakahi pote, nga nadu we do tao ne lai-lai do pelawa-petaddhu nga liajha do petu ne. **1:11** Ne liajha do naanne do era pa dhara Li Hagma Dhara ne nga jhara lua pelebe Li Hagma Dhara ne do jhole pa ya ke, Li Hagma Dhara do ngati Deo do dhida nga kelodo ne do jhamma ta wue ta waje pedhede peketute ne. **1:12** Peha'e ri ya ne kolo lii ie-ae pa Kristus Yesus Muri di. Do alle ke ri No pe wie ne lua rui nga kedi ne pa ya tu ta pemoke ne lua jhagga No ne, jhe do ege ke ri No ta do jhamma ke ya, tu tengge do naanne, **1:13** maji lema ya do uru he do pewoape ne ngara No, do dede do dhaba nga do kare do menihe No. Tapulara do hajha do ddhei Deo nga ya, rowi pa dhara awe naanne adho dae ya do parahajha, hakku adho dae do toi ri ya ne nga ne do toi ri ya dhe, **1:14** jhe rihi ri ti naanne do alle ke pehegabbhe tu ya ne lua ruba dhara Muri di. Do wie ke ri No ne lua rui nga kedi tu ta parahajha pa No, nga ta hajha ta ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga. Ne lua rui nga kedi do naanne do wie ke pa di hari-hari do peheujhu-headde nga Kristus Yesus. **1:15** Ne lipedai do nadhe do petu-petarra -- rowi do mina harre ke do jhamma ke ta hamme, jhe parahajha nga petarra-tarra --: "Ne dakka Kristus Yesus ma danni raiwawa do nadhe tu ta ma pehelama ddau do nga lubhu harro nga menyilu." Jhe ya ke ne ddau do kenani pa dhara lubhu harro nga menyilu, jhe do rihi tarra ne apa nga kerewe. **1:16** Tapulara taga tari naanne ke Deo ne hajha ne ddhei nga ya, mita nara ke Yesus Kristus ta pedhelo ne lua makka tee makka wangnge No penaja nga ya, ddau do kenani pa dhara lubhu harro nga menyilu do nadhe. Jhe nadhe ke ne do jadhi ta hahhi telia tu hari-hari ddau do medae ta paraha pa No, jhe do ta nara ne muri mada do petu nga do peloro ne. **1:17** Deo, do Duae pa hari-hari awe ne do jhamma ta pekerihe, nga do ta wue-waje loro-loro, ro

wi No ke ne do peloro, do dho ngadde ri namada ne do kemolo ta do hahhi wie! Amin. **1:18** Wo Timotius ana ya! Ne tenge do nadhe, do jhole pa au ke ri ya, pedutu nga litakka Deo do pedhae ri nabi-nabi pa dhara jemaat jhara lua ngi'u au. Do jhamma ke ne litakka do naanne ta mii woperaggu nga'a-dhae nginu-llau he tu au pa dhara lua petadi au do woie ne. **1:19** Petadi we nga parru pa lua parahajha do petu-petarra ne nga ade nga penge do henono henarru. Do era ne ddau-ddau do dho pedhuli nga lii do dubhu ngati ade nga penge no, hakku do mae tebho-ttei ke ne lua parahajha ro. **1:20** Pa telora ro do na harre Hemeneus nga Aleksander, ddau na harre hari do dhue do alla ke ri ya pewolo jhe jhula la dhara wolaabba Wango, mita petima-anni ro ta pengaha ngati kare-menihe Deo.

2:1 Petari-tari, ne ame nga menangnge ri ya nga petu-tu, mita ne liami nga menangngi, lihebhajha, nga lihebhajha tu ddau do wala, mina harre lema kolo lii ie-ae do pedhae pa Deo tu hari-hari ddau; **2:2** tu duae-duae nga tu hari-hari ddau do parrua pereda. Ami we mita ie di ta muri mada nga ketanna nga bilu kattu tu Deo nga wui-ai do jhamma. **2:3** Napoharre ke ne do woie nga do pemengallo dhara Deo, Mone-ma'i Mone-golodi. **2:4** Ne ddhei No mita pehelama ke hari-hari ddau jhe toi ne do mola do mira ne. **2:5** Rowi, do era wata ke heddau Deo we, jhe wa ta ke heddau we ne Mone Pehiri pa telora Deo nga ddau raiwawa, Yesus Kristus we. **2:6** No heddau ddau raiwawa do alle pejhole ne ngi'u No tu ta golo hari-hari ddau ngati lubhu harro nga menyilu ro. Ri lua jhula anni Kristus ke do naanne ta peteleo ke ri Deo pa awe do petu ne ta Deo do ddhei ta pehelama hari-hari ddau. **2:7** Jhe ri do mina harre ke hakku pepue ya la nga ddau do adho do Yahudi tu ta la pepeke pa ro ne lii jhara lua parahajha do petu-petarra ne. Ne do pedhae ri ya do na hedhe do petu, adho ya ta pote. **2:8** Ne ddhei ya mita pa mii we, hari-hari momone ta hebhajha nga ade do mmau do megala bhole era nga lua pebubu dhara nga lua pehala-pealla ne. **2:9** Kejie mobanni do jhamma ke ta nnau-anni nga lua mudhe hakku he we jhe nga pake bhara do kenyajjhe nga woie, do adho do pemekae dhara ddau. Bhole nga rukattu do pewala kea-kea, kiadho nga nnau bhara nnau ti mela lara kiadho ngati mutiara kiadho bhara nnau do dhida kebhue. **2:10**

Ne do woie ne, mobanni do jhamma ke ta peno ne ngi'u no ri wui ai-wui tao do woie do jhamma tu mobanni do i'a wie hu nga mejura pa Deo. **2:11** Mobanni do jhamma ke ta petima-anni ta pehangngo-anni jhe pedhanno. **2:12** O'o dho ya, mobanni ta ajha momone, kiadho lema ta pereda pa momone, ne do jhamma tu ro wala dho ke ta pehangngo-anni. **2:13** Rowi ne do petari rai ne do tao ri Deo, Adam jhe itu Hawa ri. **2:14** Jhe adho Adam, tapulara mobanni ne do lakka ta pelue, hakku do hiho do pagge ne lipereda Deo. **2:15** Maji lema ta mina harre, do medae ma mobanni ta helama ri do pemetana ana, hadhi we no ta nga wawa nge danni-ade ne halla-anni pa dhara parahajha pa Kristus jhe pehajha-peddhei nga ddau nga ihi-anga jhe petone ne muri mada no tu Deo.

3:1 Do petu tarra ne lipedai do nadhe, "Ddau do ddhei ta jadhi ta mone heleo jemaat, do ddhei nga hahhi lua jhagga do dhida kebhue." **3:2** Heddau mone heleo jemaat do jhamma ke no ta heddau do dho bhule nga lua kura nga terujha, heddau we ne ihi-ammu no, adho do henginga ne ha'e bubu dhara, do mmau dhara jhe do kenyajjhe ne muri mada, do ddhei ta hammi ddau ta maho la dhara ammu no, jhe do i'a ajha ddau; **3:3** bhole ta ddau do ngingu mawo, kiadho do ddhei ta pehala. Ne do woie ne, no heddau do lumu do majho nga do ddhei nga lua penau-penadhe. No heddau do adho do kerijhi nga mada doi. **3:4** Do jhamma ta heddau do i'a peato dhara ammu nga kemali nga woie. Jhe do i'a ajha ne ana-ana no tu ta takke no pekerihe. **3:5** Rowi ki ddau do dho i'a peato dhara ammu nga kemali no miha, mina mii no ne nara ta peato jemaat Deo? **3:6** Heddau mone heleo jemaat, ie dho ta ddau do itu ko ta maho Herani, rowi do medae no ta wue-anni jhe nara no lua-unu-kolo-taddhu mii Wango le do uru he. **3:7** Do jhamma no ta heddau do nga ngara do woie pa dhara namada ddau lowe, ro wi ki do adho ke do mina harre, moko do medae ke no ta kare ta menihe ri ddau, jhe bunu la dhara lii Wango. **3:8** Mone rabha-mone dharru jemaat do jhamma lema no ta heddau do woie nga do mola do henarru, adho do kerijhi nga mada doi, jhe adho ddau mone ngingu mawo. **3:9** Do jhamma ke ro ta ddau do titu halla-ani nga ade nga penge do mmau do megala pa liajha lua parahajha Herani do alle pepeteleo ri

Deo ne. **3:10** Do jhamma ta uji uru ko ro ta do dho bhule nga lua kura nga terujha, jhe itu ie ro ta perabha-pedharru pa dhara jemaat. **3:11** Ne ihi-ammu ro lema do jhamma ta ddau do woie, adho ddau do ddhei ta pewie ubha. Do jhamma ro ta ddau do adho do henginga bubu dhara jhe do mola pa dhara hari-hari lai. **3:12** Mone rabha-mone dharru jemaat do jhamma ta heddau we ne ihi-ammu no. Do jhamma ta do i'a peato ne ana-ana no nga dhara ammu nga kemali no nga woie. **3:13** Ddau do perabha-pedharru nga woie pa dhara jemaat do medae ta takka pekerihi jhe do ju bhani dhallu ta pedae ne lua parahajha pa Kristus ne. **3:14** Ne henao ri ya, rihi dhoke ne tui ri, do medae ke ya ta la heahu mu. Ma ji lema ta mina harre, ta bhuke ma ri ya ne huri do nadhe tu au, **3:15** mita ki nga hala he ya ta tui hudi he jhe itu dakka la au, do toi ke ri au mina mii ne jhamma di ta muri mada mii ana-oha pa dhara Ammu Deo, mii jemaat Deo do muri. Jemaat do nadhe ke do mii geri do tobhe do dharro ne liajha do mola do mira do ngati Deo ne. **3:16** Bhule dho ke ie ta heddau he do nara ta pehile, mina mii ne worawwu mone-ae ne lai do wowuni ngati aigama di dhe: Do pengaddi-anni ke No pa dhara wewo nga worawwu ddau raiwawa, jhe peteleo ta do mola do mira ri Henga Deo, jhe do ngadde ri naju-naju Deo. Jhe ne lii jhara lua No dolango do petode ke pa telora hari-hari ddau-rai, jhe No ke, hari hewue raiwawa ne parahajha jhe do dhede ke la era do mmau do megala.

4:1 Do pali nga teleoke Henga Deo, ta do pa awe-awe do medae hine, ne ddau he, haghe do medae ta kebhatto ne ade he, jhe pehile Kristus. Do medae ro ta pedhanno nga henga-henga do pehuli-peteballi ddau he, jhe pedutu ne liajha-liajha henga do apa do kerewe he, **4:2** do pedhae pelake jhara ddau-ddau do pekebhalli-anni he, do pote do appi he. Ne ade nga penge ddau-ddau do na harre do kerabba ke. **4:3** Jhe ajha ddau ri ro ta bhole banga-ammu, nga bhole nga'a bhara nga'a do nadhe kiadho do na hidhe. Jhe ne pa petu ne, ne bhara nga'a do na harre ne peera ri Deo tu ta nga'a nga peha'e kolo lii ie-ae pa Deo ri ddau-ddau do parahajha pa Kristus, jhe do toi ke ne liajha do mola do mira do ngati Deo ne. **4:4** Hari-hari ne nga we do peera ri Deo he do woie, jhe bhule do hahhi he do

jhamma ta peege ta do petaru, ki do alle ke pehamme nga peha'e kolo lii ie-ae pa Deo. **4:5** Rowi ri lua tarro ie nga menyarro mangngi do ngati Deo ne, nga ri lihebhajha he do ta pejadhi ne bhara do na harre ke mita ie ta nga'a. **4:6** Ki do ajha ke ri au ne na poharre pa tuahhu-tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he, do medae ke au ta jadhi mone jhagga Kristus Yesus do jhagga nga woie. Jhe do medae ke ri au ta pedide teru ne ade nga penge au ri lipedai Deo do parahajha ri di ne, jhe ri liajha-liajha do mola do mira do pedute ri au ne hape ma dhara awe do nadhe. **4:7** Pejjhau-anni we au ngati lijawi lijawi do dho bhule nga guna nga guna nga-nga he. Do jhamma ke ri au ta peteme ne ngi'u au ta muri mada do i'a wie hu nga mejura. **4:8** Lua petima-anni tu ngi'u do nadhe hudi we ne lua guna ne, tapulara lua petima-anni pa dhara lua pedu nga Deo do nga guna tu hari-hari lai, rowi do wute do kebore ke jaji tu muri mada pa awe do nadhe nga muri mada pa awe do medae ta dakka ne. **4:9** Lai do napoanne do petu-petarra, jhe do jhamma ta hamme ta henate, nga do jhamma ta parahajha nga petu-tu. **4:10** Ri naanne ke hakku petadi nga wohe la'a-rui tarra di ne jhagga, rowi do nga hena do tobo ke di pa Deo ado muri ne, No ke Mone-ma'i Mone-golo hari-hari ddau, rihi-rihi ddau do parahajha. **4:11** Ajha we ri au hari-hari ne napoharre, jhe lii au pa ddau-ddau he ta pe dutu. **4:12** Bhole hani ro ie ta heddau he ta bbahhe au ta dho bhule nga kebhue taga tari do ngarru ko au. Rihi ti naanne, do jhamma ke au ta jadhi telia tu ddau-ddau do parahajha pa dhara lipali-lipedai nga pa wui ai-wui tao au, pa dhara lua do mina mii au ne hajha ne ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga jhe jadhi we ta telia pa dhara lua parahajha pa Yesus Kristus pa dhara muri-mada au do mmau do megala ne. **4:13** Pa dhara nga dho dakka dae ya lohe la awe dakka ne ya hine, do jhamma ke au ta nga petarra-tarra ne ajhe ne Buku Lidara-Likewahhu Deo pa ddau-ddau he, jhe pedidi nga ajha ro. **4:14** Ie dho au ta peballu-anni ta pepeke ne lua ruba dhara Deo do ngati Henga Deo do wie pa au ne, pa awe dhede ne ruai-ruai kattu-kattu jemaat he la wokolo au, nga litakka Deo do pedhae ri nabi-nabi he jhara lua ngi'u au. **4:15** Jhagge we hari-hari ne napoharre nga petarra-tarra mita ie ta ngadde ri hari-hari ddau ne maju au. **4:16** Jage we ne ngi'u au, jhe jage lema we ne liajha au, rowi ri lua do mina harre ke ne

medae ri au ta pehelama ie ta ngi'u au mina harre lema ne ddau-ddau do pedhanno nga au he.

5:1 Bhole rihi hegarrri au ne bhani nga ddau do rihi pemuri nga au, tapulara ame we no ri au ta dhanno ne lipedai au mii heddau ama he no ri au. Tao we penaja nga ana-ana do ngarru mii pa tuahhu au he, nga mobanni do weka mii ina ri au he. **5:2** Penaja nga ana mobanni-ana mobanni do ngarru mii nawanni au he nga wue nga bha'u do mola do mira. **5:3** Takka pekerihi we ri au mobanni-moniki wue do muri mada miha-miha he. **5:4** Tapulara ki heddau mobanni wue do era ma nga ana-appu, ana-appu he ke do uru-uru jhara ne do jhamma ta wie ne lua tada pa ro, ta do ro ke ne do jhamma ta heleo ne ddau pa dhara ammu nga kemali ro, ta do ro ke ne jhamma ta bhale ne woie do weka he nga appu banni ro he. Rowi lai do mina harre ke ne do pemengallo dhara Deo. **5:5** Mobanni-moniki wue do no we miha-miha, do dho bhule heddau he do heleo ne muri mada no, do wata ke no peini-anni pa Deo we. Anni lodho nga anni maddha do pee ke no nga hebhajha pa Deo tu ta ami ne lua ruba dhara ngati Deo we. **5:6** Tapulara mobanni wue do ddhei ta muri mada nga mengallu dhara we, do made ke no, maji lema no ta do muri ko. **5:7** Pedhae ne lipejhara-lipejhara do na hedhe pa ro, mita ie ro ta muri mada nga dho bhule ne lua kura nga terujha. **5:8** Tapulara kinga era ke ne ddau do dho piara-peluja ne a'a-ari no, rihi-rihi ddau pa dhara ammu nga kamali no miha, moko ne ddau napoanne do pehile ke ne lua parahajha no; do rihi apa ri ko no ngati ddau do dho parahajha. **5:9** Wata ke mobanni wue do mina he we do ie ta pemaho ne ngara ro la dhara buku ngara-ngara mobanni-moniki wue: ne pemuri ro ie dho ta kura ngati anna nguru bhue ttau, jhe pa do uru he do wata ke hewari we ne banga-ammu, **5:10** do tade ta mimobanni do tao ne lai do woie, mii: do pekepai ne ana-ana no nga woie, do mengallu dhara ta hammi bara nga wini do hare la ammu no, do pemoko ddau do parahajha, do ruba dhara nga ddau do hedui, nga do jhagga nga pe tarra-tarra hari-hari lua jhagga do woie. **5:11** Bhole pemaho ne mobanni wue do ngarru ko la dhara buku ngara do naanne Rowi ki do dho makka ke ro ta tahe ne lua ddhei ro, do nara ri ro ta

banga-ammu, jhe hane Kristus. **5:12** Moko do hala ke ro, rowi do alla ke ri ro pehiho ne lijaji do tao ri ro ne pa Kristus. **5:13** Jhe ri ti naanne, ta hora-hora awe he we ro ne maho-kelua la dhara ammu nga kemali ddau. Jhe ne do rihi apa ri do ta la peajha ke ro ta pewoapa ngara ddau do wala jhe pehiwu lai nga lai ddau do wala, jhe padai ne lai-lai do jhamma do dho jhamma ta pedai. **5:14** Ri do mina harre ke ne ddhei ya, ne mobanni wue do ngarru he ko ta banga-ammu ri, ngaddi ana jhe pemoko dhara ammu-kemali mita do dho nara awe ne ihi muhu-ihl lawa di he ta peapa ne ngara di. **5:15** Rowi do era ke ne mobanni wue do pedutu ne henga do apa he. **5:16** Tapulara ki heddau mobanni Herani do pa dhara ammu-kemali no era ne mobanni wue do jhamma ke ri no ta rabhe-ta dharro ne mobanni-moniki wue do naanne, bhole hane pedhue-hape ri jemaat. Jhe ri loro jhara do mina harre ke jemaat ne nara ta heleo ne mobanni-moniki wue do dho bhule tu-tu nga ana-oha he. **5:17** Ne mone bhau-bhata jemaat do pekako nga woie ne lua jhagga no do jhamma ke no ta takke pekerihe dhue wari lipa, rihi-rihi do peliba lii nga do wie liajha. **5:18** Rowi do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Ha pi do nga kedhuli wuri gandum, bhole rape ne ubha no," mina harre lema, "Ddau do jhagga wohe la'a rui do jhamma ta hamme ri no ne pai-pala no." **5:19** Bhole hammi ne likelaa penaja nga heddau mone bhau-bhata jemaat, wala ki do perue do dhue hakahi kiadho do rihi ngati do na harre. **5:20** Ddau do tao lubhu harro nga menyilu, do jhamma ta bhani nga no pa hedhapa hari-hari jemaat, mita meda'u ne do wala he. **5:21** Pa hedhapa Deo, Kristus Yesus, nga naju-naju No do ta jhujhu he, ta ame ke ri ya nga petarra-tarra mita ie ri au ta pedute ne lipejhara-lipejhara do na hedhe, nga bhole era ne penge do hala ie ta nga nadu we, jhe bhole anga jhara hebhakka-hebhakka. **5:22** Bhole rihi ne henginga ne dhede ruai pa wo kolo heddau ddau tu ta dhede no ta jadhi heddau mone pekako lua jhagga Muri. Kinga tao ddau do wala lubhu harro nga menyilu bhole dute le la dhara lubhu harro nga menyilu do naanne. Jage ne ngi'u au mita au nga mmau nga mega la. **5:23** Bhole ri we au ta nginu ei-loko wue, nginu we au hudi he ne ei-ago tu ta perue ne dhallu au, rowi do ta paddha-paddha we au. **5:24** Lubhu harro nga menyilu ddau do haghe he, nga do dho happo dae, do teleo dhangnge ma

ke. Tapulara lubhu harro nga menyilu ddau he ri haghe, ki alle ko no pepereha jhe itu nara ta toi. **5:25** Mina harre lema wui ai-wui tao do woie do ta toi dhangnge ma. Jhe do nami lema ne do dho memudhe ne teleo, nara dho ta pee nga pehune loro.

6:1 Hari-hari do Herani do jadhi ta naannu, do jhamma ke ta pee ma nga takke ne muri no ta do jhamma ta takke pekerihe, mita do dho era ne ddau do nara ta peape ne ngara Deo kiadho ne liajha di he. **6:2** Naannu-naannu do ne muri ro Herani ma, adho do ie ri ta bbahhe ri ro muri ro, rowi do hela'u-la'u ta do Herani. Ne do rihi woie ne ri, kinga pemoke ri ro ne muri ro nga rihi woie ri, rowi ne muri do pemoke nga woie do naanne do hela'u-la'u ta ddau do parahajha, jhe do hajha do ddhei ri ro. Hari-hari ne do na hedhe do jhamma ke ri au ta ajha nga ta takka lii. **6:3** Na du ne do pekako liajha do wala ngati do naanne, jhe adho do penau nga liajha do mola do ngati Muri di Yesus Kristus, mina harre lema nga liajha aiga ma di, **6:4** ddau do mina poharre ke ddau do dhida ade nga do dho tada nga-nga! Ne lua apa ro, do ddhei ta pebhata nga ta pehala we jhara kewahhu-kewahhu lipedai, hakku do ta penahhu we ne lua pepana dhara, pehagghi-pebhagi, pekara pemenihi, peanynyi-peira pa lai-lai do dho mangnga, **6:5** jhe pee nga pehihu do dho ngaddi ta pengaha. Ne lua penge ddau do mina harre do kedhaddu ke jhe adho ke do petu ri. Ne penge ri ro do nara ta kaja ro ngati aigama. **6:6** Do tarra ma aigama do wie ne lua mangngi do mone-ae, ki do pengke ke ta do waji ri ne nga ne do era pa ruai no. **6:7** Rowi bhule dho di nga aggu ne nga nga ma raiwawa do nadhe, jhe bhule le dho ma ne nga-nga ne do nara ta aggo di ngati raiwawa do nadhe! **6:8** Hakku ki do era ke nga bhara nga'a nga bhara pake, waji he ke ne napoharre. **6:9** Tapulara ddau do ddhei ta kaja, do luu jhe do hie ke ri heworawwu-heworawwu lua ddhei do woapa nga do bhodho. Lua ddhei lua ddhei do mina harre do pejadhi ddau ta apa nga kerewe. **6:10** Rowi do ddhei ta kepie-keparre nga doi, moko ta hhau ke heworawwu-heworawwu lai do woapa. Era lema ddau haghe do pee nga pehudhi nga doi we, jhe ri do mina harre ke adho ke do pedute ri ne liajha Herani ne, moko ta nappi ta kebi ke ro ri lua hedui-herui do pemaie tebho ttei ne ade

ro. **6:11** Tapulara au ddau do unu-do oha ri Deo, hakku do jhamma ke au ta pejjhau-anni ngati lai-lai do napoharre hari-hari. La'a-rui we au mita jadhi ddau do mola do mira pa dhara namada Deo, jhe do jhula-anni pa Deo, do parahajha pa Kristus, do hajha do ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga, do makka tee nga wangnge pa dhara lua hedui nga herui jhe do lumu do majho. **6:12** Petadi we au nga petarra-tarra ta muri mada mii heddau do Herani, mita nara ri au ta kajhe-dhae ne bhara parahe ne, lua muri do petu nga do peloro ne. Rowi tu lua do naanne ke ne pedoe au ri Deo, pa awe kelole ri au pa hedhapa ddau lowe ta do parahajha tarra ke au pa Kristus. **6:13** Jhe pa dhara awe nadhe, pa hedhapa Deo do mone wie muri mada ne pa hari-hari ne nga we nga pa hedhapa Kristus Yesus do alle pe wie ne lilolo do petu ne pa hedhapa Pontius Pilatus, ame ri ya ne nadhe ngati au: **6:14** Pedute we ri au hari-hari ne lipereda do naharre nga petu-pete-petarra nga do dho bhule kura nga terujha tade dhai la Lodho Muri di Yesus Kristus ta dakka bhale wari ne. **6:15** Ne jhara lua dakka No do medae ma ta peato pa awe do petu ne ri Deo miha. Titu wata No ke ne Mone pereda, No ke ne do dhida nga kelodo, Duae ngati hari-hari duaе nga Muri ngati hari-hari muri. **6:16** Titu wata No we ne do nara ta pereda ri lua made mada, nnai ke No do muri pa dhara lua weo nga kana No, do dho nara ta he dharre-hedakke ne ie tari nadu we. Bhule dho heddau ddau raiwawa he do ngaddi ta ngadde No. Tu No ke ne lua dhida nga kelodo nga kuaha lohe la lodho do nami mii ne! Amin. **6:17** Penaja nga ddau do kaja pa danni raiwawa do nadhe, do jhamma ke au ta ami pa ro mita ie ro ta bhole wue-anni, jhe bhole henao pa bhara-bhara do pa dhara hemelila we -- mii pa lua kaja nga kete'e. Do jhamma ke ro ta henao pa Deo we do Mone wie hari-hari ne nga we pa di do mina harre ne worawwe'a nga lale, mita ie ri di ta unu ta oha, jhe pake nga mengallu nge nga kehaka dhara. **6:18** Ami we ua pa ro tu ta pedhelo ne lua tao ie tu ta ae ri ne tao lua tao-ie, ade do i'a ruba dhara nga do ddhei ta wie ne nga-nga. **6:19** Rowi ri lua tao do mina harre ke do medae ro ta nara ne lua muri mada do peloro, lua muri mada do petu-petarra ne. **6:20** Ne nga ne do alle pejhole pa au ne, jhagge we ri au pewoie-ie, wo Timotius! Pejjhau we anni ngati lipedai-lipedai do dho bhule nga guna he, nga lua pebhata-lua pebhata jhara lua

kinga lii nga henginga: "Lua mmau dhara". **6:21** Rowi do era ne ddau-ddau do lii ta do ro do nga lua mmau dhara do mina harre, hakku ta huli ke ro ngati liajha-liajha Herani do pa uru he do parahajha ko ro. Ki ie mudhe he ri Muri ta wie pa Tuahhu he ne lua tarro ie nga menyarro mangngi. Lipelangu ngati jhi, Paulus

2 Timotius

1:1-2 Timotius kewattu dhallu ya! Ya, Paulus, ne do bhuke ne huri do nadhe tu au, jhe nga henao ki ie mudhe he Deo Ama nga Muri di Kristus Yesus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi, lua ruba dhara nga lua kehaka dhara tu au. Ti lua ddhei Deo, ta dhede ke ya ta jadhi rasul Kristus Yesus, jhe pepue tu ta la pepeke ne jhara lua muri mada do jaje ri Deo ne. Ne lua muri mada ne nara ta hamme ri di, ki do muri mada ke di pa dhara lua heujhu-headde nga Kristus Yesus. **1:3** Peha'e ri ya ne kolo lii ie-ae pa Deo do pemoke ri ya nga ade do mmau do megala mido tao ri ama-appu ya do rai uru he. Loro-loro ya ne peha'e kolo lii ie-ae pa Deo, hadhi henge au ri ya pa dhara lihebhajha ya, ie ta anni lodho nga anni maddha. **1:4** Do henge ri ya ne lua hedui ade au. Ri do mina harre ke do ddhei tarra-tarra ke ya ta la peabu nga au, mita mengallu tu-tu ne dhara ya. **1:5** Do henge ri ya ne lua parahajha au do petarra-tarra pa Kristus, do hela'u le mii lua parahajha appu banni au Lois nga ina au Eunike. Do ketarra ri ya ne lua parahajha au lema do mina harre. **1:6** Rowi do mina harre ke ta pekebhadde ke au ri ya tu ta pemure teru ne lua ruba dhara Deo do wie pa au ne, pa awe takke ne ruai ya ne la wokolo au. **1:7** Rowi ne Henga do wie ri Deo di, adho Henga do ta pejadhi di ta ddau do meda'u. Tapulara we ne Henga Deo ne, do ta pejadhi ta ddau do rui, do tobo ri lua pehajha-peddhei jhe do nara ta tahe ne ngi'u dhe. **1:8** Rowi do mina harre ke bhole mekae dhara we ta pejha'e-pepeke ne jhara lua Muri di jhe bhole mekae lema jhara lua ya, do bhaddo taga No. Tapulara do jhamma ke au nga lua rui nga kedi do ngati Deo ne ta dhue ta hape le ne lua hedui-herui tu Li Hagha Dhara ne. **1:9** Deo ke ne do pehelama di nga do pedoa di mita jadhi ta annu-niki ri No miha. Ne tao ri No mina harre adho do jhalli pa ne

nga ne alla petao ri di tapulara do jhalla pa dhara lua pedabho nga lua ruba dhara No ma miha. Wie ri No pa di ne lua ruba dhara ne, pelake jhara Kristus Yesus uru jhara ngati do dho peera dae ne raiwawa do nadhe.

1:10 Jhe pa dhara awe nadhe ta pedhelo ke ri Deo ne lua ruba dhara No do naanne pa di, ri lua dakka Duae Mone-ma'i-Mone golo di, Yesus Kristus. Yesus ke ne do pejharre ne kuaha lua made mada nga do aggo ne lua muri mada do peloro ne, do pelake jhara Li Hagha Dhara ne. **1:11** Tu ta pepeke ne Li Hagha Dhara do naanne ke hakku dhede ya ri Deo ta jadhi rasul nga guru. **1:12** Taga ri do mina harre ke hakku dhui hape ya hari-hari lua hedui-herui do na hedhe, tapulara do pee ma ya nga ketarra, rowi do toi tarra ke ri ya ta pa nadu ya ne parahajha. Do ketarra ke ri ya ta do ne nga ne do alle pejhole ri No pa ya ne, do dhae lema ri No ta jage lohe la Lodho Pedakka rahi Raiwawa. **1:13** Pedute we nga petarra-tarra ne liajha do mola do mira ne, do alle pewie ri ya pa au ne. Jhe do jhamma ke au ta pee nga parro ne lua manno nga kaho ne nga lua hajha nga ddhei do jadhi ta unu di ne taga tari do peheujhu-headde ke di nga Kristus Yesus. **1:14** Ri rurabha-rudharru ngati Henga Deo do muri pa dhara di ne, do jhamma ke ri au ta jage nga woie-ie ne lai-lai do nga kebhue do alle pejhole pa au ne. **1:15** Do toi ke ri au ma ta do hari-hari ddau pa ihi rai Asia, do alla ke pe hane ya, do maho le ke Figelus nga Hermogenes. **1:16** Tapulara ana-oha Onesiforus do jhajhi wari ke ne pemengallo dhara ya. Ki ie mudhe he Muri, ta pedhe-lo ne lua ruba dhara No tu ro he. Maji lema ya ta do pa dhara ammu bhaddo, Onesiforus i'a dho mekae dhara jhara lua ya do naanne. **1:17** Ta mina harre ne dhai dhangnge ya ma Roma, ta la kale dhangnge ke ya ri no, tade peabu nga ya. **1:18** Jhe do toi ke ri au ma, do pa Efesus ko ro uru he, do dhai ae no ne ruba dhara nga ya. Ki ie mudhe he ta pedhelo ri Muri ne lua hajha nga ddhei No pa Onesiforus pa Lodho Pehappo ne hala hari-hari ddau raiwawa ne.

2:1 Wo Timotius, ana ya! Do jhamma ke au ta rui ta kedi, ri lua ruba dhara do wie pa di ne, taga tari do heujhu-headde ke di nga Yesus Kristus.

2:2 Ne liajha do dhanno ri au do uru he ngati ya, pa hedhapa ddau lowe he, do jhamma ke ri au ta wie pa ddau-ddau do nara ta parahajha ri au jhe

do i'a ta ajha ddau do wala. **2:3** Do jhamma au ta dutu hela'u le ta hedui mii heddau horodhadhu Kristus Yesus do dho i'a nuni-anni. **2:4** Heddau horodhadhu do pa dhara pekako jhagga, adho do pekewallu-anni nga lua lai no miha, rowi do ddhei no ta pemengallo dhara kattu unu no ne. **2:5** Heddau do peuji perai nara dho ta nome ahhi, ki adho do pedute ri no ne lai-lai do petakke jhara lua peuji do naanne. **2:6** Ddau do jhagga worai-wowadu do wohe la'a-rui, no ke ne do petari-tari do nga haa ta nara ne nga'a habha ne ngati habha nga la'a no ne. **2:7** Dhino we ne nga ne do pedhae ri ya do napoanne, rowi do medae ri Muri ta wie ne lua rui nga kedi pa au mita tada au hari-hari ne napoharre. **2:8** Henge we ne nadhe: Ne Li Hagha Dhara do pepeke ri ya ne, naanne lii jhara lua Yesus Kristus, kolo loro Daud ne; No ke Kristus do alla ke pemuri bhale wari ngati lua made mada. **2:9** Taga ri pepeke Li Hagha Dhara do naanne ke, hakku dhui hape ya ne lua hedui-herui; rihi ri ko ti naanne tade dhae ta petuke ri rate mii heddau do tao apa he. Tapulara ne lipedai Deo nara dho ta rate. **2:10** Ri do mina harre ke hakku ta tee ihi we ya ne dhui hape hari-hari ne na harre tu lua paralu ddau-ddau do alla pepidhi ri Deo, mita ie le ro ta nara ne lua helama tona ie ne, do wie pelake jhara Yesus Kristus, jhe do lere ri lua dhida nga kelodo do peloro ne. **2:11** Do petu tarra ne lipedai do nadhe, "Ki do alla ke di pemade hela'u-la'u nga No, do muri lema di hela'u-la'u nga No. **2:12** Ki do pee ma di nga makka tee nga wangnge, do medae lema di ta pereda hela'u-la'u nga No. *Ki pehile No ri di, ri No lema do ta pehile di. **2:13** Ki do dho henarru di, do pee ma No nga henarru, rowi do dho nara No ta pebhata nga ngi'u No miha." **2:14** Do jhamma ke ri au ta pekebhaddi ne ddau-ddau he, ne jhara lai do na hedhe hari-hari. Pa hedhapa Deo, takka lii we pa ro mita bhole pehala jhara kewahhu-kewahhu lipedai. Napo harre bhule dho nga guna, wata ke ta pekenyawu ne ddau-ddau do dhanno he we. **2:15** Do jhamma ke au ta la'a rui nga petarra tarra mita hamme au ri Deo, mii ddau do jhamma ta jhagga tu No. La'a-rui we au mita do dho nara au lua mekae ngati lua jhagga au, tapulara ajha we ri au nga petu ne liajha-liajha do mola do mira do ngati Deo he. **2:16** Pejghau-anni we au ngati lipelolo-lipelolo do dho bhule nga guna he nga do ta kare ta menihe Deo he. Lai-lai do na harre ke ne do ta

hebhubhu ddau wata ke ju la do woapa we. **2:17** Ne liajha-liajha ddau do na harre do jhala mii bhewi he we la hebhakka-hebhakka. Patelora ro do maho le ke Himeneus nga Filetus. **2:18** Alla ke ro pehuli ngati liajha do mola do mira ne, jhe do pekenyawu ne lua parahajha ddau he haghe. Ne lii ro, ne lua kaddhi ngati lua made mada ne do alla ke pejadhi. **2:19** Tapulara ne kepue do rui do pejaddhe ri Deo ne adho ke do nara ta kerattu wari ri. Pa dhida No do bhuke mina hedhe, "Do tada ri Muri ne ddau-ddau do unu do oha ri No," jhe, "Ne ddau do lii ta no do unu ri Muri, ddau do napoanne do jhamma ke ta pengaha ngati tao ne wui ai-wui tao do hala." **2:20** Pa dhara hewue ammu do worena do era heworawwu-heworawwu nalu. Era do tao ngati mela pudi kiadho ngati mela lara, tapulara do era lema do tao nga ti ajhu kiadho ti worai. Era do pake ta tu lua do ta ale ko jhe era, jhe era ri ma do pake tu ta lua do tima he. **2:21** Ddau do pemo ne ngi'u no ngati hari-hari do woapa, ddau do napoanne do ta pake ta tu lua do ta ale ko jhe era. No do jadhi ke ta nalu do petone ko jhe itu era nga guna tu muri no. Do pemoke ke no ta pake tu lua jhagga ne nga do woie. **2:22** Pejghau-anni we ti lua mengallu dhara-lua mengallu dhara ana-ana do ngarru. La'a-rui we ta muri mada pedute nga lua ddhei Deo, halla-anni we pa liajha No jhe hajha-ddhei we nga ddau nga ddau ihi-anga, jhe do nga ade do ketanna. Muri mada we mina harre hela'u-la'u nga ro do peka ta ami lua ruba dhara pa Muri nga ade do mmau do megala. **2:23** Bhole luu la dhara lua pebhata ddau-ddau do bhodho do dho tada ne nga-nga he. Do toi ke ri au ma ta do hari-hari ne na harre do ta pedubhe ne lua pehala we. **2:24** Ddau do jhagga tu Muri adho do jhamma ta pehala; do jhamma ta kehaka no penaja nga hari-hari ddau, jhe do nara ta ajha ddau nga woie nga makka tee nga wangnge. **2:25** Do jhamma ke no ta wie ne liajha pa ddau-ddau do ddhei ta pelawa nga lumu nga majho; nge ta ie mudhe he ta wie ri Deo pa ddau-ddau do na harre ne loro jhara mita jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro, jhe tada ne liajha do mola nga mira ne. **2:26** Nga mina harre ke ro ne jadhi ta tada wari, jhe nara ta mahhu-anni ngati dhara hii Wango do alla pe kappa ro jhe pehahhi ro ta pedute ne lua ddhei no.

3:1 Henge we ne nadhe: Pa lodho-lodho pedakka rahi do medae ta era ne

lua hedui-herui. **3:2** Ddau raiwawa do medae ta penge ngi'u miha we, do ddhei ta kepie-keparre nga doi ke, wue-anni, jhe ddhei ta tao lua bhoe. Do ddhei ta kara ta menihi ddau ke ro, pelawa petaddhu nga ina-ama, adho ke do i'a peha'e kolo lii ie-ae, jhe paddhu nga lai-lai do pedu nga Deo. **3:3** Adho ke ro do era nga hajha nga ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga, adho ke do ddhei ta pehuba hala ddau, ddhei ta peapa ngara ddau do wala he ke ro, ddhei ta pake lai do hekoto-pedharru, do dhai karri tarra ro, jhe adho ke do ddhei nga lua do woie. **3:4** Ro do ddhei ta pebui-periju ddau, wue-anni jhe adho ke do me rai penge. Do rihi ddhei ro nga lua mengallu dhara raiwawa ngati pedute lua ddhei Deo. **3:5** Maji lema mii do ngadde ri namada, do kenanno ro pa dhara pekako ne uku aigama, tapulara do nyakke ri ro ne lua pedabbho ngati aigama ne miha. Pejjuhau-anni we ngati ddau-ddau do mina harre. **3:6** Do era ke ti telora ro do maho dhara-dhara la hewue-hewue ammu, jhe la pebilu ne mobanni-mobanni do keloe do kenani pa dhara lubhu harro nga menyilu nga do kedhali ri heworawwu-heworawwu lua ddhei. **3:7** Ami loro-loro ri mobanni do na harre ta wie ne liajha pa ro, tapulara ngaddi dho ro ta tada ne liajha do petu do ngati Deo ne. **3:8** Mina mii Yanes nga Yambres ne pelawa nga Musa do uru he, mina harre le ke ne ddau-ddau do na harre ne pelawa nga liajha do ngati Deo ne. Do apa ke ne penge ro, jhe do tajja ke ne lua manno nga kaho ro. **3:9** Tapulara ju dho ro ta ara ne nga-nga, rowi ne lua bhodho ro do medae ma ta toi ri hari-hari ddau, hela'u lema mido narru ri Yanes nga Yambres he. **3:10** Tapulara au do pedute ke ne liajha-liajha ya, wui-ai ya nga lua pedabbho muri mada ya. Do ngadde ke ri au ma miha mina mii ya ne parahajha tarra tarra pa Yesus Kristus, nga do hajha do ddhei nga ddau nga ddau ihi-anga. do toi lema ri au ne lua makka tee nga wangnge ya nga lua halla-anni ya. **3:11** Do ngadde ke ri au ma miha, mina mii ne dede ne merahho nga mina mii ya ne dhui hape lua hedui-herui. Do toi ke ri au ma hari-hari ne do jadhi penaja nga ya pa Antiokhia, pa Ikonium nga pa Listra; jhe do toi ma ri au hari-hari ne dhue do hape ri ya he! Tapulara Muri ne do gole ya ngati hari-hari do na harre. **3:12** Tarra hari-hari ddau do ddhei ta muri mada nga wie hu nga mejura, jhe do muri mada pa dhara heujhu-headde nga Kristus Yesus do medae ta dede ta merahhu, **3:13** jhe

bhale ri ne ddau-ddau do tao apa nga kerewe he nga ddau do pote do appi do ta ju la'a apa he ke ro. Pelu ri ro ddau do wala, tapulara ne pa petu ne ro miha do lakka ta luu lema. **3:14** Tapulara jhara lua au, Timotius, do jhamma ke au ta pee nga parru pa liajha-liajha do mola do mira he, do alla peajha pa au he, jhe do parahajha ke ri au nga petu-petarra; ro wi do toi ri au nadu ne guru-guru au he. **3:15** Do jhamma ke ta henge ri au ta do rai ti nga naiki do tade ke ri au ne Buku Lidara-Likewahhu Deo ne. Buku Lidara-Likewahhu Deo naanne ke do nara ta wie pa au ne lua tada, tu ta nara ne lua helama tona ie ne do pelake jhara lua manno nga kaho pa Kristus Yesus. **3:16** Hari-hari ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do pepure ri Deo tu ta ajha ne do mola do mira, tu ta pehewina nga ta pemola ne do hala, nga tu ta ajha ddau raiwawa, mita muri mada pedute ne lua ddhei Deo. **3:17** Ri Buku Lidara-Likewahu Deo do naanne ke ne pemoko ddau do jhagga tu Deo he, nara ta penabbo nga keteme tu hari-hari worawwu lua jhagga do woie.

4:1 Kristus Yesus do medae ta dakka ri ma danni raiwawa do nadhe, ta ma pe happo ne hala hari-hari ddau do muri nga do made, jhe do medae No ta dakka ta ma pereda mii heddau Duae. Rowi do mina harre ke, ne ame ri ya nga petarra-tarra pa au, pa hedhapa Deo nga Kristus Yesus: **4:2** Do jhamma ke ri au ta pepeke ne lii do ngati Deo ne, jhe pee nga pedidi teru ne ddau he ta dhanno, do wae ro we adho. Do jhamma ke ri au ta peketarra ne pa ade ddau he, peteleo ne hala ro jhe wie ne lipedidi pa ro. Ajha we ri au ne ddau he nga petarra-tarra ne makka tee nga wangnge. **4:3** Rowi do ta dhai ma ne awe, ddau ta do dho wae ri ta hammi ne liajha do mola do mira ne. Rihi ngati naanne, do medae ke ro ta pedute ne lua ddhei ro miha jhe pekupu jhajhi ae guru mita ajha ne liajha do woie pa ro'a wodilu ro'a wodilu ro. **4:4** Do ta henabbhi ke ri ro ne wodilu ro mita do dho dhanno ne lai do mola do mira ne tapulara do ta pehe ri ro ne wodilu ro tu ta dhanno ne lijawi-lijawi. **4:5** Maji lema ta mina harre, do jhamma ke ri au ta jage ne ngi'u au pa dhara lai do mina mii we. Makka tee we au pa dhara hedui herui, pekako we ne tenge au mii heddau mone pepeke Li Hagha Dhara, jhe pekako we nga woie-ie mii heddau mone kako kaddhi

pa Deo. **4:6** Jhara lua ngi'u ya, dhai ke ne awe tu ya ta made pala mii bhara tunu nga menahu pa Deo. Pa dhara hekedhiki ri do medae ke ta hane ri ya ne raiwawa do nadhe. **4:7** Do moko ke ya ne pedutu lua peuji perai nga mina harre ne worawwu woie, jhe do dhai ke la rahi do pedakka. Do pee ya nga halla-anni pa Kristus tade pedakka rahi. **4:8** Jhe pa awe nadhe ne bhara nara ya pa dhara lua peuji do naanne, nmai ke do mate ya. Pa Lodho Pedakka Rahi Raiwawa, Muri, Mone Happo hala do dho i'a bibhi hebhakka ne do medae ke ta wie pa ya ne nga'a nara ya do naanne, rowi do muri mada ya pa dhara peie nga Deo. Jhe adho ta ya we ne do medae ta hamme ne nga'a nara do naanne tapulara lema hari-hari ddau do mara-matti-matti ke ne mate ne lua dakka Muri ne. **4:9** Kale we ri au ne loro jhara mita hewakka au ne dakka ma nga ya, **4:10** rowi do alle ke ya pehane ri Demas taga tari no do ddhei nga raiwawa do nadhe. Nmai ke no la Tesalonika. Kreskes nmai ke la Galatia jhe Titus la Dalmatia. **4:11** Wata Lukas ke do nee nga ya. Kako la aggo Markus, jhe aggo hela'u nga au rowi don ara no ta perabha pa dhara lua jhagga. **4:12** Alle ke pepepue Tikhikus ri ya ta kako la Efesus. **4:13** Ki nga dhai au ta mai ma nga ya, aggo we ne bhajhu-ajjhi do hane ri ya ne pa Troas, pa ammu Karpus ne. Aggu lema nga buku-buku ya he, rihi-rihi buku-buku do ngati kuri he. **4:14** Aleksander tuka mara ne, alla ke petao lai-lai do rihi woapa penaja nga ya. Do medae ma ri Muri ta bhale penaja nga no pemere nga wui ai-wui tao no. **4:15** Au lema miha do jhamma ke ta jage pewoie-ie penaja nga no, rowi do dhai tarra no ne pebhata nga lii do pepeke ri di ne. **4:16** Pa dhara awe do petari-tari ne ya ta pedhae ne lilolo ya, bhule le dho heddau he do titu hela'u pa keraha ya, ta hane ke ya ri ro hari-hari. Henao ri ya ki ie mudhe he Deo ta bhole wie hala pa ro pa dhara lai do nadhe. **4:17** Tapulara era ma Muri do titu pa keraha ya. No ke ne do wie lua rui nga kedi pa ya hakku nara ya ta pepeke hari-hari ne jhara Li Hagma Dhara ne, mi ta ie ta rangnge ri hari-hari ddau do adho do Yahudi. Jhe ri do mina harre ke ta ludu he le ke ya ngati hedui lua made mada. **4:18** Do tarra, do ta gole ma ya ri Muri ngati lua petadi ddau do woapa penaja nga ya. No ke ne do medae ta aggo ya nga helama la dhara rae pereda No pa era do mmau do megala ne. Do jhamma ke No ta pekelode lohe la lodho do nami

mii ne! Amin. **4:19** Lipelangu ngati ya tu Priskila nga Akwila, nga pa Onesiforus nga ana-oha no he. **4:20** Erastus do pee pa Korintus, nga Trofimus do hani ri ya pa dhara nga paddha he pa Miletus. **4:21** Kale we ri au ne loro jhara kinga ie he mita dakka au nga do dho dhai dae la warru meringi ne. Ebulus, Pudes, Linus, nga Klaudia do hee do moa le ne lipelangu ro tu au; mina harre lema hari-hari tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he. **4:22** Ki ie mudhe he Muri ne do penau-pelere nga au. Ki ie mudhe he Muri ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu-tuahhu he! Lipelangu jhi, Paulus

Titus

1:1 Wo ana ya Titus! Ya, Paulus, ne bhuke ne huri do nadhe mii annu Deo nga rasul Yesus Kristus. Ne pidhe nga pepue ya tu ta la ruba dhara nga ddau-ddau do jhujhu do pidhi ri Deo, mita ie ro ta rui pa dhara lua manno nga kaho. Ya lema do ta hewai-hewewe ro mita toi ri ro ne liajha do mola do mira ne, do aja ri aigama di. **1:2** Ne liajha do naanne do jhalli pa dhara lua henao ta do medae di ta hamme ne lua muri mada do petu nga do peloro ne. Do alle ke pajaje ri Deo ne muri mada do naanne uru jhara ngati hari-hari awe -- jhe Deo do adho do medae ta pote. **1:3** Pa awe do petakka ri Deo do ta pete leo ma ne jaji No ne pa dhara litakka No. Ne litakka do naanne do jhole pa ya ke, jhe do pepeke ke ri ya pedute nga liperada Deo Mone ma'i-Mone golo di ne. **1:4** Titus do tarra-tarra au, ana ri ya, rowi au nga ya do hela'u-la'u ke do parahajha pa Kristus. Ne henao ri ya, ki ie mudhe he Deo Ama nga Kristus Yesus Duae Mone ma'i-Mone golo di ta wie pa au lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara. **1:5** Ne hane au ri ya pa Kreta, mita nara ke ri au ta pemoko ne lai-lai do paralu ko ta peato, mita dhede ri au ne kattu-kattu jemaat pa hewue-hewue rae. Jhe henge we ri au ne lipejhara-lipejhara ya do na hedhe. **1:6** Heddau kattu jemaat do jhamma ke ta heddau do dho bhule nga lua kura nga terujha; ne ihi-ammu no wata heddau we; ne ana-ana no do jhamma ke ta do parahajha pa Kristus, jhe adho ta ana-ana do keti-ketinga do dho nara ta ajha. **1:7** Mone heleo jemaat, no ddau do

pemoko lua jhagga Deo, bhole era ne lua kura nga terujha pa no. Adho no do ie ta wue-anni kiadho ta do hegarri, kiadho mone ngingu mawo, kiadho do ddhei ta pehala-pealla, kiadho do kepie-keparre nga mada doi. **1:8** Do jhamma no ta ddau do mengallu dhara ta hammi ddau la ammu no, do ddhei nga lai-lai do woie, do nara ta peware lua bubu dhara, do mola do henarru, do mmau do megala nga do kenyajjhe. **1:9** Do jhamma ta ddau do titu halla-anni pa liajha do nara ta parahajha, mina mii ne do alle peajhe pa no. Jhe ri do mina harre ke, jhe nara no ta takka lii pa ddau, do jhalli pa liajha do petu, jhe do peteleo ne lua hala ddau-ddau do pebhata nga no. **1:10** Rowi do ae ddau do ddhei ta pekaddhi-anni jhe pelawa, rihi-rihi ddau-ddau do ngine ne do pa dhara aigama Yahudi ko; ta pelu ke ri ro ddau do wala ri lilolo kebhone ro. **1:11** Ddau-ddau do mina harre do jhamma ke ta henabbhi ne ubha ro do la pekenyawu-nyela jhajhi ae dhara ammu nga kemali ddau ri liajha-liajha do pote do appi. Ne tao ri ro ne lai do mina harre wata ke ri do ddhei ta happi lua mangngi do dho jhamma we. **1:12** Do ngadi ne nabi ro heddau, do ngati Kreta lema ta lii: "Ddau-ddau do Kreta do loro-loro ke ne pote nga appi, jhe do mii bhada bhani he do dhai lala nga do pemala." **1:13** Ne nga ne do lii nabi do naanne do petu. Jhe ri do mina harre ke, ie dho ke au ta do dho lii ri pa ro nga teleo-teleo; mita ie ro ta pee nga parru pa liajha do petu ne, **1:14** jhe adho ke do peparru ri nga lijawi-lijawi do Yahudi, kiadho ri uku-uku do tao ri ddau-ddau do nyakke ne liajha do petu ne. **1:15** Hari-hari ne nga we do mmau do megala tu ddau do mmau do megala. Tapulara tu ddau do ra'i ne penge he jhe do adho do manno do kaho, bhule dho hahhi he do mmau do megala, rowi ne ade nga penge ro do ra'i ke. **1:16** Ne ane ro do tade ke Deo ri ro, tapulara ne wui ai-wui tao ro adho do penau nga lii do pale ri ro. Do pebhege dhara ddau we ri ro, jhe wae dho ro ta pedhanno; ro ke ne ddau-ddau do dho nara ta tao lai ne nga we ne do woie.

2:1 Tapulara au, Titus, do jhamma ke ri au ta ajha ne liajha do petu ne. **2:2** Takka lii we pa momone do weka he mita ie ro ta taha ngi'u ko, do tobo ri uku nga mmau dhara, jhe muri mada ta mii ddau do jhamma ta takka pekerihi. Do jhamma lema ta parru pa liajha do petu do ngati Deo ne,

pehajha-peddhei do petu-petarra nga do halla-anni pa dhara lua hedui-herui. **2:3** Mina harre lema, do jhamma au ta takka lii pa mobanni-mobanni do weka he mita ie ne wue muri mada ro do penau nga ne nga ne do jhamma tu ddau do petone ne muri mada tu Deo. Adho ro do ie ta kara ta menihi ddau, jhe adho do kepie-keparre nga nginu mawo. Do jhamma ro ta ajha ne lai-lai do woie, **2:4** jhe ri do mina harre ke, nara ke ta ajha ri ro ne ana-ana mobanni do ngarru tu ta hajha ta ddhei nga ddau pa hedhapa ro nga ana-ana ro, **2:5** jadhi ta mmau dhara, muri mada nga mmau nga megala, jadhi ta heddau ina do i'a ha'u dhara-ammu nga kemali no nga woie, jhe do pedhanno nga ddau pa hedhapa no. Jhe nga mina harre ke, bhule dho ke ddau do nara ta kare ne lii do ngati Deo ne. **2:6** Mina harre lema, takka lii we au pa ana-ana do ngarru mita jadhi ro ta do mmau dhara. **2:7** Pa dhara hari-hari lai, do jhamma ke au ta jadhi telia pa dhara wue muri mada do woie. Ki nga wie ri au ne liajha, do jhamma au ta henarru nga petarra-tarra. **2:8** Pake we ri au ne lipedai do dhai pekatta, do dho na ra ta kare ri ddau, mita ie ne ihi muhu-ihlawa au jadhi ta mekae dhara, rowi bhule dho ne lai-lai do woapa do nara ta pedae ri ro jhara lua di. **2:9** Hari-hari naannu do jhamma ke ta pewawa-anni pa muri ro, jhe pemengallo ne dhara no, pa hari-hari lai. Ie dho ro ta pebhata, **2:10** kiadho ta mena'o. Do jhamma ke ro ta pedhelo loro ne wue do woie nga do henarru, mita ri wue muri mada ro do mina harre, do ta puji ke ri ddau ne liajha jhara lua Deo, Mone ma'i-Mone golo di ne. **2:11** Rowi do alle ke ri Deo, pepedhelo ne lua ruba dhara No ne, tu ta pehelama hari-hari ddau pa danni raiwawa dhe. **2:12** Ri lua ruba dhara Deo ke ne do pejadhi di mita ie di ta muri mada nga do dho pelawa-petaddhu nga lua ddhei Deo, jhe do adho ke do pedute ne lua ddhei raiwawa do nadhe. Do ajha ke di ta muri mada pa danni raiwawa do nadhe nga i'a jaga ngi'u, henono henarru jhe halla-anni pa Deo. **2:13** Pa dhara awe nadhe hee ke di pa dhara nga mate ne Lodho do ta mate-mate ne ri di, pa dhara Lodho do naanne ke, do medae ke ta ngadde ri raiwawa ne lua dhida nga kolodo Yesus Kristus, Deo do rihi dhi da nga medera ne, nga Duae Mone ma'i-Mone golo di. **2:14** Do alle ke ri No pejhole ne ngi'u No tu ta jadhi ki'i para manu hiba tu di, tu ta peballe kattu di ngati hari-hari lua apa nga kerewe jhe pejadhi di

ta hekejie annu-niki do ludu ke ngati lubhu harro nga menyilu jhe jadhi ta unu-oha No we, do mappe ta tao lai do woie. **2:15** Ajha we ri au hari-hari ne napoharre jhe takka lii we, jhe lii pa ro do dhanno do tenae au do nga higa do tobo ne. Bhole era ie ta heddau he do bhahhe au ta do dho bhule nga kebhue.

3:1 Pehenge we ri au ne do Herani do pa jemaat-jemaat do pemoko ri au he, mita i'a ro pewawa-anni pa kattu-kattu nga mone pereda rai nga liha, jhe pedhanno nga pemoko-anni ta tao ne nga we ne lai do woie ne. **3:2** Lii pa ro mita ie ro ta do dho kara nga menihi kiadho ta pelaha ie ta nga nadu we, tapulara mita kehaka ie ta penaja nga nadu we. Do jhamma ke ro ta lumu nga majho penaja nga hari-hari ddau. **3:3** Rowi do uru he di lema do bhodho, do huli do teballi nga do keti-ketinga. Do penaanno ko ri di heworawwu-heworawwu lua ddhei do woapa, do muri mada ko di nga lua pedabbho-lua pedabbho do woapa nga lua pana dhara, jhe do petakka nui heddau nga heddau. **3:4** Tapulara Deo, Mone ma'i-Mone golo di ne, do pedhelo ke ne lua hajha nga ddhei No nga lua woie ade No penaja nga di. **3:5** No ke ne do pehelama di, adho taga tari do alla ke di petao hahhi lai do woie, tapulara taga tari No miha ne do hajha do ddhei nga di. Ne pehelama di ri No do pelake jhara Henga Deo, do wie pa di ne lua metana bhale wari nga lua muri mada do wowiu nga loro jhara ta lonye di pemo. **3:6** Hegute ri Deo ne Henga No tu di pelake jhara Yesus Kristus Duae Mone ma'i-Mone golo di ne, **3:7** mita ri lua ruba dhara Yesus, ta nara ke di ta peie bhale wari nga Deo, jhe nara di ne lua muri mada do petu nga do peloro ne. **3:8** Do petu tarra ne lipedai do nadhe. Ne ddhei ya ta halle tarra ri au ne lai-lai do na hedhe, mita ie ne ddau-ddau do perahajha pa Deo he ta tarra-tarra ne la'a-rui ta jhagga ne lai-lai do woie nga do nga guna tu hari-hari ddau. **3:9** Pejghau-anni we ngati lua pebhata do dho bhule nga guna, lilolo jhara lua huhu nga kebie, lua pehala-pealla jhara uku aigama. Hari-hari na poharre bhule dho nga guna jhe ledho ma nga lua mangngi. **3:10** Ddau do pedubhe ne lua pemenyalla pa dhara jemaat do jhamma au ta takka lii pa no hewari-dhue wari; kialla pemina harre bhole penau ri nga no. **3:11** Do toi ke ri au ma ta do ne ddau do mina harre dokenyawu jhe

ngati lubhu harro nga menyilu no do teleo ke no ta do hala. **3:12** Bhole rajja ri ki alla ke ri ya pepepu Artemas kiadho Tikhikus la nga au, kale ri au ne loro jhara nga henginga mita dakka dhangnge ma nga ya pa Nikopolis, rowi do nga lua pedabbho ya ta pee pa ni pa dhara warru meringi dhe. **3:13** La'a-rui we au nga petarra-tarra ta perabha-pedharru nga Zenas, do mone dhai lohe tada jhara lua wee ne, nga Apolos, mita nara to ta pekaddhi nga do dho bhule lua kura nga-nga. **3:14** Ne ddau-ddau di he do jhamma ke ro ta petima anni ta tao lai-lai do woie mita petobo ne lua paralu ro do kerihi he, bhole dhai ta muri mada nga dho bhule guna. **3:15** Hari-hari ne tuahhu do hela'u-la'u nga ya he, do moa lipelangu tu au. Pedhae le ne lipelangu jhi pa ihi-anga di do hela'u lua manno nga kaho he. Ki ie mudhe he ta wie ri Muri ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu he hari-hari. Lipelangu jhi, Paulus

Filemon

1:1 Tuahhu Filemon, ihi-anga nga mone jhagga hela'u-la'u nga jhi! Ya, Paulus, heddau do rate taga Kristus Yesus, hela'u-la'u nga tuahhu di Timotius, nee do bhuki huri do nadhe tu au, **1:2** nga tu jemaat do peowu pa ammu au he; mina harre lema tu nawanni di Apfia nga ihi-anga hepenau di, Arkhipus. **1:3** Ne henao ri jhi ki ie mudhe he Deo Ama nga Muri di Yesus Kristus, ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara tu au. **1:4** Hadhi hebhajha we ya, do pale ri ya ne ngara Tuahhu nga peha'e kolo lii ie-ae pa Deo. **1:5** Rowi do rangnge ke ri ya ta do tarra-tarra Tuahhu ne parahajha pa Muri Yesus nga do hajha do ddhei nga hari-hari annu-niki Deo. **1:6** Hebhajha ya, kinga ie mudhe he, ne lua petuahhu di mii ddau-ddau do parahajha do medae ta wie ne lua tada do rihi mone-ae ri pa hari-hari lua tarro ie nga menyarro mangngi do hamme ri di taga tari do peheujhu-headde nga Kristus. **1:7** Tuahhu Filemon, ne lua hajha nga ddhei au penaja nga hari-hari annu-niki Deo, do pemengallo ne dhara ya nga do ta perue ne ade ya! Hari-hari annu-niki Deo do jadhi ta mengallu dhara taga Tuahhu. **1:8** Rowi do mina harre ke, mii heddau tuahhu do hela'u lua manno nga kaho, do ta pereda he we ya pa Tuahhu, ta tao ne

nga we ne do nara ta tao ri Tuahhu. **1:9** Tapulara taga tari do ddhei ya nga au, moko wata ke ta ame he we ri ya pa au. Ya dhe heddau do weka ke, jhe do ne do tahe pa dhara ammu bhaddo taga Kristus Yesus. **1:10** Ya, Paulus, ne ta pedhae ne hahhi liami pa au jhara lua Onesimus, ana ya pa dhara Kristus. Rowi pa dhara ammu bhaddo do nadhe, do jadhi ke ta heddau ama tu no pa dhara lua pedu nga Deo. **1:11** Pa do uru he, bhule dho no nga guna tu au, tapulara pa dhara awe nadhe do nga guna ke no, adho ta tu au he we, tapulara tu ya lema. **1:12** Pa awe nadhe ne ddau do ddhei ri ya do naanne, nee do moe bhale ri ya la nga au. **1:13** Do ne papetu ne, do ddhei ke ri ya ta tahe no ta pee hela'u nga ya, mita hoo ngi'u au, mita ie no ta rabhe ya pa dhara ammu bhaddo dhe ko, taga tari Li Hagma Dhara do ngati Deo ne. **1:14** Tapulara wae dho ya ta tao nga-nga ki do dho o'o dae au. Do rihi ddhei ya, ki nga tao ri Tuahhu taga ngati lua happo ade au ma miha; wae dho ya ta pehahhe au. **1:15** Wue ke, hakku langnge Onesimus ti nga Tuahhu, pa dhara hemelila he we, mita ie no ta abo bhale wari ri Tuahhu lohe la lodho do nami mii ne. **1:16** Pa awe nadhe adho ke no ta wata ta heddau naannu he we ri tu Tuahhu, do rihi ke no ngati do naanne. No heddau do Herani hel'au ke, do jadhi ta heddau do hajha do ddhei ya ke. Do tarra-tarra no ne guna tu ya, mina mii ri ko tu au ri. Do bhara tatu ke no ta do dhai tarra ne guna ie ta mii heddau naannu, mina harre lema ta mii heddau tuahhu pa dhara Muri. **1:17** Rowi do mina harre ke, taga ta ri do kire ma ya ri Tuahhu ta mii heddau ihi-anga do Herani hela'u, hamme wari we Onesimus, hela'u le mii hamme ya le ma ri Tuahhu. **1:18** Ki do nga hala no kiadho marra no do era nga kallu pa au ha ne we no pehape ri ya hari-hari ne na harre. **1:19** Nah, mai ma bhuke miha ri ya pa dhe: Ya, Paulus, do medae ta ma'i pemmau hari-hari ne na harre. (Do tatu adho ke Tuahhu do tenge ta pekebhaddo ri ya ri ta do Tuahhu miha do nga kallu pa ya, kallu lua muri mada au do wowiu ne mii heddau do Herani.) **1:20** Rowi do mina harre ke, pa dhara ngara Muri, hakku ko we au ta ruba dhara nga ya, pemengallo we ne dhara ya mii heddau tuahhu pa dhara Kristus. **1:21** Ne bhuke ri ya ne huri do nadhe, rowi do ketarra ri ya ta do medae ta tao ri Tuahhu ne nga ne do ame ri ya. Rihi ri ko ti naanne, ne toi rowi ya, do medae ta tao ri Tuahhu do rihi ri tina harre.

1:22 Pa dhara napoanne lema, ruba we ne dhara au ta pemoke ne era tu ya pa dhara ammu au, rowi do hena ri ya pa Deo, ta do medae ta petobe ri No ne lihebhajha Tuahhu-tuahhu he hari-hari jhe aggo ya pebhale la nga mu ri. **1:23** Epafras, do hela'u nga ya pa dhara ammu bhaddo dhe, taga tari Kristus Yesus, do moa le lipelangu no tu mu. **1:24** Hammi lema we ne lipelangu ngati ihi anga jhagga ya: Markus, Aristarkhus, Demas nga Lukas. **1:25** Ki ie mudhe he Muri Yesus Kristus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu mu. Lipelangu ngati jhi, Paulus

Ibrani

1:1 Pa awe do uru he, ae wari Deo ne pedai lii nga ama-appu di, pelake jhara nabi-nabi nga pake heworawwu-heworawwu loro jhara. **1:2** Tapulara pa dhara awe pedakka rahi dhe, ki pedai lii No nga di, do pelake jhara Ana No ke. Pelake jhara Ana No ke, ne peera ri Deo raiwawa nga liru hari ta hewue. Jhe do petakke ke ri Deo ta do Ana do nadhe ke ne do mone unu hari-hari. **1:3** No ke do pepelale ne lua dhida nga kelodo Deo do mina harre ne worawwu weo nga kana ne. No ke ne worawwu do ngadde ne ti ngi'u Deo miha. No lema ne do jage liru balla nga raiwawa hari ta hewue mita pee ma ta keteme, do jage ri lidara No do nga kuaha do dhai tarra ne. Ta alle ri No pewie ne loro jhara mita nara ddau raiwawa ta gole pelude ngati lubhu harro nga menyilu ro, ta mejaddhi ke No pa kedera lua pereda No do mmau do megala ne hela'u-la'u nga Deo, Mone Pereda do Wiki-rihi dhida ne. **1:4** Ana do naanne do nara ke ne era mejaddhi do dhai rihi dhida ne ngati naju Dee he, jhe ne ngara do wie pa No lema ri Deo do dhai rihi dhida nga ketutu ngati ngara do wie pa naju Deo he. **1:5** Ngaddi dho Deo ta lii mina hedhe ie ta pa heddau naju Deo he, "Au ke ne Ana Ya; pa lodho do nadhe, Ya ke ne do jadhi ta Ama au", Ngaddi le dho ma Deo ta lii mina hedhe jhara lua naju Deo he, ie ta pa naju Deo do nami we, "Ya ke ne do ta jadhi Ama no, jhe no ke ne do ta jadhi Ana Ya." **1:6** Tapulara ta dhai ta pepue ri Deo ne Ana No do mone a'a ne ma danni raiwawa do nadhe, do mina hedhe ke ne lii Deo, "Hari-hari naju Deo do jhamma ta wie hu nga mejura pa Ana do naanne."

1:7 Jhara lua naju-naju Deo he, mina hedhe ne lii Deo, "Tao ri Deo ne naju-naju No he ta jadhi ta ngallu, jhe ne do kako kaddhi pa No he ta jadhi ta weo ai." **1:8** Tapulara pa Ana do naanne, ne lii Deo, "Ne kedera era mejaddhi Au, oo Deo do peloro lohe la lodho do nami mii ne! Ne lua pereda Au hahhi lua pereda do mola do mira. **1:9** Do ddhei nga do mola do mira au, jhe do paddhu nga lua tao apa nga kerewe ri do mina harre ke Deo, Deo Au, ne jhujhe-ne pidhe Au jhe wie pa Au ne lua takke pekerihe do pewatto ne mengallu nge nga kehaka dhara, do kerihi ngati ihi anga-ih-anga Au he." **1:10** Do lii lema Deo, "Au, Muri, do ti petari rai do era raiwawa, jhe Au miha ne do tao liru. **1:11** Hari-hari ne na harre do medae ta ila-ta marra, jhe jadhi ta bura mii bhara pake he; tapulara Au adho do medae ta lari-anni. **1:12** Liru nga raiwawa hari ta hewue do medae ta lappe ri Au mii bhajhu he, jhe do medae ta gati ri Au ri do wala. Tapulara adho Au do ngaddi ta lari-anni jhe ne muri mada au adho do era nga pewata." **1:13** Ngaddi dho Deo ta lii mina hedhe ie ta pa heddau naju No he, "Mejaddhi we au pa hebhakka kedhanga Ya, tade pejharra ri Ya pa au ne ihi muhi-ih-ih-ih lawa au he." **1:14** Kido mina harre ke, ne nga ke ne do pa petu ne, ne naju-naju Deo he? Ro he, henga-henga do kako do kaddhi pa Deo, jhe do pepu-peju ri Deo ta la ruba dhara nga ddau-ddau do ta hammi ne leua helama tona ie ne.

2:1 Ri do mina harre ke, do jhamma ke di ta rihi ri ne parru nga petarra-tarra pa liajha-liajha pedhanno ri di he, mita do dho hane ri di ri ne lua parahajha di ne. **2:2** Ne lira'a-litakka do pedhae ri naju-naju Deo he pa ama-appu di he, do teleo ke ta do petu, jhe ne ddau do dho pedute kiadho do dho pedhanno nga lira'a-litakka do na harre do ta hamme ne lua wolo do hela'u mejanni nga wui ai-wui tao ro. **2:3** Mina mii ri ko nga lua hemala tona-ie do kerihi ne, do ngati lira'a-litakka do naanne! Ki do dho wae ke di ta pedhuli nga lua helama tona ie do naanne, adho ke di do medae ta ludu ri ngati lua wolo do naanne. Rowi Muri ma miha ne do petari-tari do pepeke ne lua helama tona ie do naanne, jhe ri ddau-ddau do nanno do petari-tari-rai he, alla ke pepeteleo pa di ne lua do petu ne jhara lua helama tona ie do naanne. **2:4** Penau nga naanne do lere ke ta perue ri Deo ne lii

pepika ddau-ddau do na harre nga tao heworawwu-heworawwu lua madalae nga lai-lai do rihi ngati ihi, jhe pebhagi-bhagi ne lua ruba dhara ngati Henga Deo ne pedutu nga lua ddhei No miha. **2:5** Naju-naju Deo he nara dho kuaha ngati Deo tu ta pereda pa raiwawa do wowiu do medae ta dakka ne, raiwawa do nee do pedae ri di dhe. **2:6** Wala ri ngati naanne, pa hahhi kejie pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, do hure do bhuke mina hedhe, "Ddau raiwawa nenga ke we, woo Deo, hakku ddhei ri Au ta henge No? Ddau raiwawa do wata ke ta ddau raiwawa ma, maji lema ta mina do heleo hetarra no ri Au! **2:7** Tu pa awe do hemelila he, do ta pewawe ke hudi ri Au ngati naju Deo. Do wie ke ri au ne era mejaddhi do dhida nga do ketutu, **2:8** jhe pejadhi no ri au ta mone pereda pa hari-hari ne nga we." *Nah, ki nga lii ta do ddau raiwawa do tao ri Deo ta "mone pereda pa hari-hari ne nga we", ne pedabbho do naanne, bhule dho ke hahhi he, ie ta ne nga we ta do adho ri do era pa dha'i pereda ddau raiwawa. Maji lema ta mina harre, ngaddi dho ri di pa dhara awe nadhe, ddau raiwawa ta do pereda pa hari-hari ne nga-nga. **2:9** Tapulara do ngadde ke ri di, Yesus do pereda ke! Do pewawe ke No hudi ngati naju Deo he tu awe do hemelila he we, mita ie ngati lua woie ade Deo, do nara ke No ta made tu hari-hari ddau raiwawa. Do ngadde ke ri di pa dhara awe nadhe, do wie ke pa No ne era mejaddhi do dhida do kelodo ne, rowi do alla ke No pedhui hape hedui-herui tade made. **2:10** Do pa petu ne ke Deo -- do peera hari-hari ie ta ne nga we tu lua pedabbho No ma miha -- do pejadhe Yesus ta Mone ma'i-Mone golo do keteme ne, do pelake jhara lua hedui-herui No. Jhe nga loro jhara do mina harre ke ne nara Deo ta tina do ae ddau tu ta pedhida-pekelodo hela'u nga Yesus. Rowi No ke mone perawi loro jhara tu ro mita nara ne lua helama tona ie ne. **2:11** Yesus ke ne do pemmau-pema'i ddau raiwawa ngati lubhu harro nga menyilu ro, jhe No ne do pemmau ne, hela'u-la'u nga ro do pemmau he, ne Ama ro heddau we. Ri do mina harre ke, mekae do ne dhara Yesus ta mengaku ro, ta mii tuahhu-tuahhu No. **2:12** Ta lii ke Yesus pa Deo, "Do ta pepeke ke ri Ya pa tuahhu-tuahhu ya he ne jhara lua Au. Do ta wue waje ke Au ri Ya pa dhara lua peowu-peteni ro." **2:13** Do lii lema Yesus, "Do ta pejaddhe ke ri Ya ne lua henao Ya pa Deo." Jhe do lii lema No,

"Ya ke nadhe, hela'u-la'u nga ana-ana do alla pewie ri Deo pa Ya." **2:14** Rowi ne ddau-ddau do pali ri No ta ana do na harre, ddau raiwawa do kemuki do nara ta made, moko Yesus miha do jadhi ta hela'u ke nga ro, jhe muri mada mii ddau raiwawa. Hakku tao No mina harre, mita ie ke ri lua made No do naanne, nara ke ri No ta pema-tebho-ttei Wango do pereda pa lua made mada. **2:15** Nga loro jhara do mina harre ke, ta peballa kattu ke ri No ne ddau-ddau do pa dhara penaanno ko ri ro ne muri mada ro ri meda'u pa lua made mada. **2:16** Do teleo ke ta do adho No do ruba dhara nga naju Deo he, tapulara nga kolo loro Abraham. **2:17** Nadhe ke ne do pa petu ne, do jhamma ke No ta jadhi hela'u nga tuahhu-tuahhu No pa dhara hari-hari lai. Jhe nga mina harre ke, do nara ke No ta jadhi Mone tunu-menahu Mone-ae do mola do henarru jhe do nga lua pehajha-peddhei. Ri lua pemoko No ke do naanne, ta nara ke ta pehai-pehu ba ne lubhu harro nga menyilu ddau raiwawa. **2:18** Jhe taga tari No miha do ngaddi ke ta dhui-hape hedui nga herui, nga do ngaddi ke ta nara ruluji-ruhakku do nara ke No ta ruba dhara nga ddau-ddau do lakka ri ruhakku, rowi No miha do ngaddi ke ta nara ruluji-ruhakku nga do dhui-hape hedui nga herui.

3:1 Tuahhu-tuahhu do hela'u we ta do Herani do alla ke pepedoa ri Deo! Hakko ko ta penge ri mu nga woi-ie jhara lua Yesus dhe! Ne pepue No ri Deo do petone ke ta jadhi Mone tunu-menahu Mone-ae pa dhara aigama do pedute ri di dhe. **3:2** Do titu halla-anni tarra No pa Deo do alle pepidhe No ne tu ta jhagge ne lua jhagga do naanne, mii Musa lema do uru he do mappe nga mejhanni ta pekako ne lua jhagga no pa Ammu-Deo. **3:3** Tapulara, Yesus do jhamma ke ta nara lua pekerihe do rihi mone-ae ngati Musa. Rowi ddau do petitu ammu, do jhamma ke ta nara lua pekerihe do rihi ngati ammu ne miha. **3:4** Tarra ma, ammu do na mii we do era ne ddau do petito no, tapulara Deo we miha ne do petito hari-hari ie ta ne nga we. **3:5** Musa do pee ma nga henarru mii heddau mone kako-kaddhi pa dhara Ammu Deo, do pee ma nga pedhae ne lai-lai do ta peke ri Deo pa awe do medae ta dakka ne. **3:6** Tapulara Kristus do henarru mii Ana do nga lua titu penaja nga Ammu Deo. Jhe di ke na hedhe ne Ammu Deo ne

ki do pee maa di nga mejhanni, jhe do pee nga ketarra tu ta nara ne nga ne do henao ri di. **3:7** Rowi do mina harre ke, mii do pale ri Henga Deo, "Kinga rangnge ke ri mu ne lipedai Ya pa dhara lodho do nadhe, **3:8** bhole ketii ri we mu mii ama-appu mu he, pa awe pelawa-petaddhu ro penaja nga Deo, jhe hakko Deo ri ro pa padha-ae. **3:9** 'Pa ni ke ne ama-appu mu ne hakko nga uje Ya,' ane Deo, 'Jhe ne pa petu ne do ngadde ke ri ro ma ne lua do tao ri Ya pa dhara appa nguru bhue ttau ne tui.' **3:10** Ri do mina harre ke hakku ta paddhu ta kete ke Ya penaja nga ro, jhe lii ya, 'Ro hedhe do loro-loro ke ne naja-anni jhe do dho wae ke ta pedhanno nga lipereda-lipereda Ya.' **3:11** Ta bubu dhara ke Ya jhe pehupa, 'Adho ke ro do medae ri ta maho la dhara rai do naanne tu ta nara ta la pehanga ihi hela'u nga Ya.' " **3:12** Tuahhu-tuahhu, meniga we pewoie-ie mita do dho era pa telora mu ie ta heddau he do era ne ade do mina harre ne worawwu apa jhe do dho bhule nga lua manno nga kaho, hakku ta naja-kejhunga jhe pejjhau anni no ngati Deo do muri. **3:13** Hakku mita do dho era ie ta heddau he ngati telora mu do jadhi ta luu ri lubhu harro nga menyilu, jhe pelawa-petaddhu nga Deo, do jhamma ke mu ta pera'a lii-takka langu heddau penaja nga heddau, ti helodho la helodho nga hee ko di do muri mada pa awe do pale ta "Lodho do Nadhe ke" pa dhara Buku Liadara-Likewahhu Deo. **3:14** Di hedhe hari-hari ihi-anga hepenau nga Kristus, hadhi we di ta tade pedakka pee nga kedhago pebbharra-bbharra ne lua ketarra do unu ri di ne rai tare ti petari ne. **3:15** Nadhe ke ne do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Kinga rangnge ke ri mu ne lipedai Deo pa dhara lodho, bhole keti ri we mu, mii ama-appu mu, pa awe pelawa-petaddhu he ro penaja nga Deo." **3:16** Nah, nadu ke ne ddau-ddau do dhanno ne lipedai Deo jhe do pelawa-petaddhu penaja nga No? Ta do adho ke ta ro ma do na harre hari-hari do aggu ri Musa he ta mahhu-anni ngati Mesir! **3:17** Jhe penaja nga nadu ke Deo ne bubu dhara pa dhara appa nguru bhue ttau ne tui? Adho ke ta penaja nga ro ma do nga lubhu harro nga menyilu, do made peguri-guri he pa dhara padha-ae he? **3:18** Pa awe pehupa ne Deo mina hedhe, "Adho ke ro do medae ta maho ri la dhara rai do naanne, tu ta nara ta la pengaha-ihhi hela'u-la'u nga Ya" -- nadu ri ke ne do pedabbho ri Deo ne do na harre? Ne do pedabbho ri Deo

ne do na harre wala wari dho ke ngati ddau-ddau do pelawa-petaddhu penaja nga Deo, we do adho ri ko? **3:19** Pa awe nadhe toi ke ri di, hakku do dho nara ro ta maho, taga tari do dho parahajha ro pa Deo.

4:1 Nah, ne lijaji Deo ne do pee ko ma hape ma dhara awe do nadhe, jhe do medae ta wie pa di ne lua pengaha-ihi do jaje ri No ne. Hakku, do jhamma ke ta jage ri di mita bhole era ie ta heddau he ngati telora mu do dho narro ne lua pengaha-ihi do jaje do jaje do naanne. **4:2** Rowi ne Li Hagha Dhara ne, do alle ke pepeke pa di hela'u lema mii pa ro he. Maji lema ta mina harre, pa ro ne lii do naanne bhule dho nga guna. Rowi ta rangnge, wae dho ro ta parahajha. **4:3** Tapulara di do parahajha he do hamme ke ne lua pengaha-ihi do jaje ri Deo ne. Napoanne do penau ke nga ne nga ne do pale ri Deo, mina hedhe, "Do bubu dhara ke ya jhe pehupa, 'Adho ke ro do medae ta maho tu ta nara ta la pengaha-ihi hela'u nga Ya.' " *Pali Deo mina harre maji lema ne lua jhagga No do moko ke rai ti awe ta peera ne ri No raiwawa do nadhe. **4:4** Rowi jhara lodho do kepidu ne, do era ma do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo mina hedhe, "Pa lodho do kepidu ne ta pengaha-ihi ke Deo, ngati hari-hari lua jhagga No." **4:5** Jhara lua do naanne do bhuke ri mina hedhe, "Adho ro do medae ta maho la dhara rai do naanne tu ta nara ta pengaha-ihi hela'u nga Ya." **4:6** Hakku ro ne do petari-tari do rangnge ne Li Hagha Dhara do naanne, nara dho ta hamme ne lua pengaha-ihi do naanne rowi do dho parahajha ro. Ki do mina harre do teleo ke ta do era ddau-ddau do wala do ie ta hamme ne lua pengaha-ihi do naanne. **4:7** Rowi do alle ke pepetato ri Deo helodho do wala ri, do pale ta "Lodho do nadhe." Ttau-ttau ta alla pe mina harre ta pedae ke ri Deo ri, ne jhara lai do napoanne pelake jhara Daud, pa dhara lilolo do ngine ne, "Kinga rangnge ke ri mu pa dhara lodho do nadhe ne lipedai Deo, bhole keti ri we mu, mii do tao ri ama-appumu pa awe pelawa-petaddhu he ro nga Deo." **4:8** Ki ta unu pala he do alla ke pe wie ri Yosua ne lua pengaha-ihi do jaje ri Deo ne, moko pedae dho ke ri Deo jhara lua lodho do wala ri. **4:9** Hakku, tu annu-niki Deo do era ri ko ma ne li jaji tu ta pengaha-ihi mii Deo do pengaha-ihi pa lodho do kepidu ne. **4:10** Rowi ne ddau do hamme ne lua

pengaha-ihhi do jaje ri Deo ne, do medae ta pengaha ngati hari-hari jhagga no hela'u le mii Deo. **4:11** Rowi do mina harre ke, mai we di ma wohe la'a rui nga petu-petarra tu ta hamme ne lua pengaha-ihhi do jaje ri Deo ne. Bhole era ie ta heddau he ngati di do dho dhae ta hamme mii ro le do uru he, taga tari do dho parahajha ro pa Deo. **4:12** Lipedai Deo, lipedai do muri jhe do rui; do rihi na'a ngati kelewa rakka dhue. Ne lipedai do naanne do tabbhu lohe la era pewata pa telora hemanga nga henga; hape la wata kewahhu-kewahhu nga rui dhole, hakku do dhai toi tade meramma-ramma ne lua penge nga lua pedabbho ade ddau raiwawa. **4:13** Bhule dho hahhi he ngati do kemuki do pehuni-peniti ngati dhara namada Deo. Hari-hari ne nga we do boke petelale-alle pa hedhapa No. Jhe di do jhamma ke ta wie ne libhale pa No. **4:14** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke di ta kedhagu perui pa lua ketarra lua parahajha di. Rowi di do nga Mone tunu-menahu Mone-ae, do maho lohe la hedhapa Deo -- Yesus, Ana Deo ne. **4:15** Ne Mone tunu-menahu Mone-ae di ne adho mone tunu-menahu do dho nara ta dutu hela'u ta narro-ta leke ne lua rogho nga keloe di. Do rihi ri ti naanne, alle ke No pehakko pa dhara hari-hari la lai, do hela'u lema mii di miha, tapulara we, adho No do ngaddi ta tao lubhu harro nga menyilu. **4:16** Rowi do mina harre ke, mai we di ma kako nga dhai bhani dhallu la hedhapa Deo do parru lua pereda nga ade do woie. Do ta hajha ta ddhei Deo nga di, jhe do medae ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu di, mita ie di pa awe do petu ne ta nara ne lua ruba dhara no.

5:1 Mone tunu-menahu Mone-ae do na mii we, do pidhe ngati telora annu-niki jhe dhede ta pekako lua jhagga tu Deo mii wake ngati ro. Ne tenge No tu ta jhole ne bhara jhula-bhara jhula nga bhara tunu-menahu pa Deo tu ta pehai pehuba lubhu harro nga menyilu. **5:2** Mone tunu-menahu mone-ae do naanne dhangnge ma miha do keloe pa dhara ae lua, jhe taga ri do mina harre ke hakku do dhai lumu nga majho no penaja nga ddau-ddau do dho i'a nga-nga, do huli do teballi ne loro jhara kako ro. **5:3** Jhe taga tari no miha do keloe, do jhamma ke no ta jhula bhara tunu nga menahu, adho ke ta tu lubhu harro nga menyilu ddau lowe we, tapulara tu

lubhu harro nga menyilu no lema. **5:4** Bhule dho heddau ddau he do dhede wari-anni ne ngi'u no jadhi mone tunu-menahu mone-ae. Ne jadhi ddau ta mone tunu-menahu mone-ae, ki pedoe no ri Deo ta tu lai do do naanne -- hela'u mii Harun. **5:5** Mina harre lema Kristus. Dhede dho wari-anni ta jadhi Mone tunu-menahu Mone-ae. Deo miha ne do dhede No, Ane Deo langngu No, "Au ke ne Ana Ya; pa dhara lodho do nadhe ke ne jadhi Ya ta Ama ri Au." **5:6** Pa era do wala ri do pali lema Deo, "Au ke ne mone tunu-menahu ne lohe la lodho do nami mii ne, mii Mone tunu-menahu Melkisedek." **5:7** Pa dhara awe muri mada ne Yesus pa raiwawa do nadhe, hebhajha No jhe ami do nga peka jhe do nga tangi pa Deo, do nara ta pelude No ngati lua made mada. Jhe taga tari do pewawa-anni No pa Deo, jhe do dhai tarra ne pewawa-anni, moko ta hamme ke ri Deo ne liami No ne. **5:8** Yesus Ana ri Deo, tapulara maji lema ta mina harre, petima-anni No ta pewawa-anni, do pelake jhara lua hedui-herui No. **5:9** Moko ta alla No pejadhi ta Mone ma'i-Mone golo do keteme, ta jadhi ke No ta kepue lua helama tona ie do peloro tu hari-hari ddau do pe pewawa-anni pa No, **5:10** jhe ri Deo lema ta peteleo ke No ta mii Mone tunu-menahu Mone-ae, mii Mone tunu-menahu Melkisedek! **5:11** Jhara lua era mejaddhi Yesus mii Mone tunu-menahu Mone-ae, hee do ae ne do jhamma ta peke ri jhi pa mu, tapulara do hedui ne peteleo ne do naanne pa mu, rowi do dhai ramu tarra mu jhe itu tada. **5:12** Do ne pa tu ne do awe ke tu mu ta jadhi guru, tapulara, ne do teleo dhe mu do ie ko ta ajha ti ddau do wala jhara lua kepue-kepue do petari ngati liajha Deo. Nara de dho mu ta hammi bhara nga'a do adu; do jhamma ta nginu ei-huhu he ko we mu. **5:13** Ddau do pee nga nginu ei-huhu ko, do pee ko ma no ta namea, adho dae do lai nga-nga dae jhara lua do petu nga do hala. **5:14** Bhara nga'a do adu tu ddau do kepai rowi do ae ke ne do narro do lake ri no, do nara ke ta petala nami do woie nga nami do woapa.

6:1 Rowi do mina harre ke mai we di ma aggha ju la liajha-liajha do rihi me ramma ri jhara lua kepai pa lua muri mada Herani, jhe bhole we, ta pee nga parru pa kepue-kepue do petari ne we ngati aigama di dhe. Bhole bhale ri la liajha do petari ne, do jhamma ke ddau ta pengaha ti tao ne

lai-lai do dho bhule nga pejhara jhe do jhamma ke ta parahajha pa Deo, **6:2** kiadho liajha do pejhari jhara lua pejhiu, kiadho jhara lua dhede ruai pa wokolo ddau, kiadho jhara lua muri bhale wari kialla pemade, kiadho jhara lua wolo do peloro ne. **6:3** Mai we di, ki nga o'o Deo, ma aggha la liajha do meramma ri. **6:4** Rowi ne ddau-ddau do alla pekbhatto ne ade ro, adho ke do nara ri ta arri kattu. Do uru he ro do era ke pa dhara teleo ngati Deo, jhe do narro do lake ke ri ro ne lua ruba dhara Deo. Do alla lema ke ro pehelibhu ri Henga Deo. **6:5** Do tada ke ro ma ngati lua do narro ri ro he, ta ne lepedai Deo do woie, jhe do toi ke ri ro ma ne karunya-karunya do tobo ri kuaha pa awe do medae ta dakka ne hine. **6:6** Tapulara ta alla pemina harre ta kebhatto ke ne ade ro jhe naja-anni ngati Deo! Mina mii ne nara ro ta hewai-hewewe tu ta bhale wari, tu ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro. Rowi pa dhara awe na dhe do nee pa dhara raje nga ketoe peabbha-rappa ri ke Ana Deo ri ro, jhe pahe No tu kare nga menihe pa hedhapa ddau lowe. **6:7** Worai do hemuhi ei-ajjhi do tima pa dhida no, jhe pemuri ne naajhu do nga guna tu ddau do habhe no, worai do naanne do wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi. **6:8** Tapulara ki do pemuri widu nga naajhu do dudu do kan na moko worai do naanne bhule dho nga guna jhe do medae ta wie ne lua unu kolo taddhu ri Deo, jhe pedakka rahi ta tune pekappu ladu-ladu. **6:9** Tapulara woo Tuahhu ddhei ya, maji lema jhi ta lii mina harre, tapulara do ketarra ri jhi, jhara lua tuahhu he. Do ketarra ri jhi, do alla ke ri mu pehammi ne lai-lai do rihi woie, lua mangngi-lua mangngi do mii hulai ngati lua helama mu ne. **6:10** Deo adho Deo do bibhi-hebakka. Adho ri No do ballu ne nga ne do tao ri mu tu No nga lua hajha ddhei do pedhelo ri mu pa No, pa dhara awe ruba dhara mu nga tuahhu-tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he pa awe do uru he. **6:11** Do ddhei tu-tu jhi mita ie mu heddau nga heddau ta pee nga mappe loro hape la pedakka rahi, tade hamme ri mu ne nga ne do ito nao ai ri mu ne. **6:12** Ddhei dho jhi ta jadhi ta do meidha mu. Tapulara ne ddhei jhi, mita ie mu ta pee nga keharru-kelidu hape la pedakka rahi, jhe ri do mina harre ke ta nara ke ta hamme ri mu ne nga ne do jaje ri Deo, taga tari do parahajha pa No nga do pa dhara nga halla-anni ne mate No. **6:13** Ta dhai Deo ta pejaji nga Abraham, do pehupa No ta do ta petobe ri

No ne nga do alle pejaje ri No. Jhe taga tari do bhule ke do rihi dhida ri ngati Deo, moko ta pehupa ke No pa dhara ngara No miha. **6:14** Ta lii ke No, "Pejaji ya, do ta wie ri ya ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu au, jhe pejadhi ne kolo loro au ta do ae." **6:15** Ta mate ke ri Abraham nga penina, moko ta hamme ke ri no ne nga ne do jaje ri Deo ne pa no. **6:16** Kinga pehupa ddau, do pehupa pa dhara ngara ddau do rihi dhida ri ngati no, moko ri lihupa do napo anne ta pehappo ke hari-hari lua pebhata. **6:17** Ta ddhai ke Deo ta perue ri pa ddau-ddau do hamme ne lijaji No he, ta adho ke No do medae ta lare ri ne lua pedabbho No ne. Ri do mina harre ke ta pebhuwe ke ri No ne lihupa pa lijaji No ne. **6:18** Dhue lai do na harre adho ke do nara ri ta lare. Dae dho ke Deo ta pote ri pa lihupa nga lijaji No he. Rowi do mina harre ke, di ne do pehuri-anni pa Deo, do wie ke pa di ne lua pedidi do rui tu ta parru pebharra-bharra pa lua henao do walle pa hedhapa di ne. **6:19** Ne lua henao do naanne do mii tenagha do kanynya dhai meramma he, jhe jadhi ta mii era parru do rui nga do kedi'i tu muri mada di. Ne lua henao do naanne do tore pemejarri ke ne didi do pewate Kama do wiki rihi Mau ne nga Kama do mau do megala ne pa dhara Ammu Deo ne. **6:20** Yesus ke mone jhuru kattu do boke ne loro jhara ju la era do naanne tu di. Alla ke No la ni ta jadhi Mone tunu-menahu Mone-ae unu di tu hape la lodho do nami mii ne, mii Mone tunu-menahu Melkisedek.

7:1 Melkisedek dhe Duae ngati Salem jhe Mone tunu-menahu ngati Deo do Mone wiki Rihi dhida nga kelodo ne. Ta dhai Abraham ta bhale ngati era muhu jhe pejarra ne duae-duae he, ta dakka ke Melkisedek la hapo Abraham, jhe wie ne tarro ie nga menyarro mangngi pa Abraham. **7:2** Moko ta wie ke ri Abraham pa Melkisedek bhagi henguru ngati hari-hari ti ne nga we ne do nara no ti dhara muhu ne. (Nagara Melkisedek, ne pedabbho do petari-tari, "Duae Mola Mira" jhe taga tari no duae ngati Salem, moko ne ngara no lema do pale ta, "Duae lua kehaka dhara.") **7:3** Jhara lua Melkisedek dhe bhule dho do peteleo ie ta pa mii we ta do era nga ama nga ina kiadho nga ama-appu; bhule le dho ma ne lipejhara jhara lua metana no. No mii heddau Ana Deo; no heddau mone tunu-me nahu do

peloro. **7:4** Hakku, ngadde ri di pa dhe mina mii mone-ae Melkisedek dhe, do mina harre ne worawwu mone-ae no, hakku Abraham le, ama-appu ddau rai di, do wie pa no bhagi henguru ngati ne nga we ne do nara Abraham ngati dhara pemuhu ne. **7:5** Pa dhara uku aigama Yahudi do petakke ke ta do nemone tunu-menahu do kolo loro Lewi he do jhamma ta hammi bhagi henguru ngati nga'a nara do Israel, do tuahhu ri ro dhangge ma miha, maji lema ro ta do hela'u-la'u kolo loro Abraham. **7:6** Melkisedek ado kolo loro Lewi, maji lema ta mina harre, do hamme lema ri no bhagi henguru ngati ne nga ne do nara Abraham ti dhara pemuhu ne, jhe wie ri no ne lua tarro ie nga menyarro mangngi wari pa Abraham, rowi do alla ke no pehammi liajha ngati Deo. **7:7** Do tarra ma ta do adho ke do nara ta bhate ri ta do ne ddau do wie lua tarro ie nga menyarro mangngi ne do rihi dhida ngati ddau do hamme ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne. **7:8** Mone tunu-menahu do hammi bhagi henguru he, ddau-ddau do nara ta made. Tapulara pedutu nga Buku Lidara-Likewahhu Deo, Melkisedek do hammi bhara jhula do bhagi henguru ne; ddau do pee ma nga muri. **7:9** Ki ta ie ta lii, Lewi -- do ne kolo loro no he do hammi bhagi henguru ngati nga'a nara do Israel -- do maho le ke ta do ma'i ne bhagi henguru do naanne pelake jhara Abraham, pa awe ma'i ne harre pa Melkisedek. **7:10** Maji lema Lewi ta do dho medata dae, tapulara do ie ke di ta lii, do era ke no pa dhara ngi'u Abraham ama-appu no ne, pa awe peabu ne Melkisedek nga Abraham. **7:11** Pa dha'i pereda mone tunu-menahu-mone tunu-menahu Lewi he, ta wie ke ne uku aigama Yahudi pa do Israel. Taga tari do dho nara ta pekako nga keteme ri mone-tunu menahu do uru he ne nga do jhamma ta pekako ri ro, moko do jhamma ke ta era ri mone tunu-menahu do wala, mone tunu-menahu do mii Melkisedek jhe do adho ngati kejie Mone tunu-menahu Harun ri. **7:12** Nah, ki do pelari ke ne era mejaddhi mone tunu-menahu he, moko uku aigama Yahudi do jhamma lema ke ta do lare ke. **7:13** Ne do pedabbho pa dhe ne, wala wari dho ke ngati Muri di: No ngati huhu do wala, jhe ngaddi de dho ta era heddau he ngati huhu No do jadhi ta mone tunu-menahu. **7:14** Ri hari-hari ddau do toi ta do Muri di ngati huhu Yehuda; jhe ngaddi dho ta pale ri Musa ne huhu do naanne pa awe pedae

ri no jhara lua mone tunu-menahu he. **7:15** Lai do pedae do nadhe do jadhi ke ta rihi teleo ri, ri lua hhau heddau mone tunu-menahu do wala do mii Melkisedek. **7:16** Ne dhede No ta jadhi mone tunu menahu ne adho do do jhalli pa lai-lai do petakke ri ddau raiwawa, tapulara do parru pa lua muri mada No do nga kuaha ne jhe do dho bhule nga pewata ne. **7:17** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do pale mina hedhe, "Au ke ne mone tunu-menahu lohe la lodho do nami mii ne, mii Mone tunu-menahu Melkisedek." **7:18** Hakku pa dhara awe nadhe, ne uku do dui ne do awe la kejhunga ke, ro wi adho ke do rui jhe bhule dho ke nga guna nga-nga ri. **7:19** Uku aigama Yahudi nara dho ta tao ne nga-nga ri ta jadhi ta peketeme. Ri do mina harre ke ta wie ke pa di pa dhara awe nadhe hahhi lua hena do rihi woie; jhe ri lua hena do naanne ta nara ke di ta hedharre-hedakke Deo. **7:20** Hari lema, hari-hari ne napoharre do lere ri lihupa ngati Deo. Bhule dho lihupa do mina harre pa awe ta dhede he ne mone tunu-menahu do wala he. **7:21** Tapulara ta dhai ta dhede Yesus ta jadhi Mone tunu-menahu, do pake lihupa pa awe lii Deo pa No, "Alla ke Muri pepehupa, jhe adho ke No do i'a lari-anni ri ti lua petitu No, 'Au ke ne maone tunu-menahu lohe la dhara lodho do nami mii ne.'" **7:22** Ri nadhe ri ke Yesus ne jadhi ta mii era parru tu hahhi lipejaji do rihi woie. **7:23** Nee ri ko hahhi lai ri: mone tunu-menahu do wala he do lowe, rowi do he ddau-ddau do ta made, hakku adho do nara ta pekako teru ne lua jhagga ro. **7:24** Tapulara Yesus do muri loro lohe la lodho do nami mii ne, hakku ne lua jhagga No mii heddau mone tunu-menahu adho ke do nara ta lare ri pa ddau do wala. **7:25** Rowi do mina harre ke, hakku lohe la lodho do nami mii ne, do nara ri Yesus ta pehelama ne ddau-ddau do dakka langa Deo, lake jahara No, rowi do muri No lohe la lodho do nami mii ne, tu ta pedhae pa Deo ne liami tu ddau-ddau do na harre. **7:26** Hakku Yesus ke ne Mone tunu-menahu Mone-ae ne, do kale ri di ne. No do mmau do megala, pa No adho do era nga hala nga ludu, kiadho lubhu-harro nga menyilu ne nga we. No do petale ngati ddau-ddau do nga lubhu harro nga menyilu, jhe do peha'e lohe la era do rihi dhida ngati hari-hari ihi liru. **7:27** Adho No mii mone tunu-menahu Mone-ae do wala he, do helodho-helodho do jhamma ta jhula bhara tunu nga menahu, taga lubhu harro nga

menyilu ro ko uru, jhe itu ri tu lubhu harro nga menyilu ddau lowe. Yesus wata hewari we ne jhula bhara tunu nga menahu tu hape la lodho do nami mii ne, pa awe jhole ri No ne ngi'u No miha mii bhara tunu nga menahu ne.

7:28 Pa uku aigama Yahudi ddau do dho keteme ne do dhede ta jadhi mone tunu-menahu mone-ae. Tapulara we, leto ngati uku do naanne, ta tao ke ri Deo ne lijaji nga pake lihupa ta do ta dhe de ri No mii Mone tunu-menahu Mone-ae, Ana do alle pepejadhe ta Mone-ma'i Mone-golo do keteme lohe la lodho do nami mii ne.

8:1 Ne kepue ngati hari-hari lipedai do na hedhe, nadhe ke: Di do nga Mone tunu-menahu Mone-ae do mina harre ke, do mejaddhi ta pereda hela'u nga Deo do Mone Rihi Wiki Mone-ae ne, pa era do mmau do megala ne. **8:2** Ne jhagge ri No ne tenge mii heddau Mone tunu-menahu Mone-ae pa Kama do Rihi Mmua nga Megala ne, do pa dhara Ammu Bhalla-lai Muri do petu ne, do petito ri Muri mi ha, adho ri ddau raiwawa. **8:3** Nadu we ne mone tunu-menahu mone-ae, do dhede tu ta la jhula bhara tunu-menahu, kiadho bhara jhula pa Deo. Mina harre lema ke ne Mone tunu-menahu Mone-ae di ne, do jhamma ke No ta do era hahhi bhara jhula tu ta jhole pa Deo. **8:4** Ki ta unu pala he do era No pa raiwawa do nadhe, adho No do medae ta jaddhi mone tunu-menahu, rowi do era ke mone tunu-menahu do jhula bhara tunu-menahu do dhuke ri uku aigama Yahudi. **8:5** Lua jhagga do tao ri ro mii mone tunu-menahu he, ne pa petu ne mii hahhi telia nga raimawo he we ngati ne nga do era pa era do mmau do megala ne. Ne telia do naanne do alle ke pepeke ri Deo pa Musa, pa awe do uru he, pa awe ta ddhei ne Musa ta petito Ammu Muri do ti bhalla-lai ne. Mina hedhe ne lii Deo pa Musa, "Henge we! Hari-hari ne na harre do jhamma ta tao ri au pedute nga wue do alle pepedhelo ri ya pa au pa ko lo lede ne." **8:6** Tapulara pa awe nadhe Yesus ke ne do nara ne tenge mone tunu-menahu do dhai kelodo ne ngati do jhagga ri mone tunu-menahu do na harre. Rowi ne lipejaji do tao ri No pa telora Deo nga ddau raiwawa, lipejaji do rihi woie rowi do jhalli pa lipejaji tu lai-lai do rihi woie. **8:7** Kita do adho he ta do era ne lua kura nga gahara pa lipejaji do petari-rai ne, moko tenge dho ke ta tao ri ne lipejaji do kedhue ne. **8:8** Tapulara do

ngadde ke ri Deo ne lai do hala pa annu-niki No, hakku ta lii ke Deo, "Henge we do medae ta dhari ne awe ne, do medae ri Ya ta tao ne lipejaji do wowiu nga do Israel, nga do Yehuda. **8:9** Adho do mii lipejaji do tao ri Ya nga ama-appu ro he pa awe lere nga kelau he ro ri Ya ta mahhu-anni ngati dhara rai Mesir. Adho ro do henarru pa lipejaji do tao ri Ya ne nga ro; rowi do mina harre ke hakku adho ke Ya do pedhuli nga ro. **8:10** Tapulara pa dhara awe nadhe, nadhe ke ne lipejaji do medae ta tao ri Ya nga do Israel pa lodho-lodho do ta medae, ane Muri: Do ta takke ke ri Ya ne dara ya pa dhara penge ro, jhe bhuke pa dhara ade ro. Ya ke ne do ta jadhi Deo ro jhe ro ke ne do ta jadhi annu-niki Ya. **8:11** Adho ke ro do tengere ri ta peajha nga ddau ro kiadho ta pepeke ri pa tuahhu ro 'Tade we Muri.' Rowi hari-hari do kepai nga do naiki, do medae ta tade Ya. **8:12** Ri Ya do ta pehuba ke ne hala nga ludu ro, jhe adho ke do henge wari ri ne lubhu harro nga menyilu ro." **8:13** Nga pedhae ri ne hahhi lipejaji do wowiu, ta tao ke ri Deo ne lipejaji do petari ne ta do dui ke jhe do bura ke; jhe ne nga ne do dui ne, do ta ele ke nga henginga.

9:1 Lipejaji do petari ne do nga lua do petatu ke jhara lua wie hu nga mejura, jhe do era lema ne era tu ta wie hu nge mejura do tao ri ruai kolo ku'u ddau raiwawa. **9:2** Do petito hewue ammu bhalla-lai, jhe ne kama do pa hedha pa ne do pehune ta kama do Mua do megala. Pa kama do naanne do era hahhi era pejaddhi lapu, jhe do era lema meja do nga roti do ta jula pa Deo. **9:3** Ju la dhara ne ri pa hebhakka ri bhalla-lai do pewate kama do kedhue ne do pale ta Kama do Rihhi Wiki Mmau nga megala. **9:4** Pa dhara kama do naanne do era hewue era tunu-menahu do tao ngati mela lara tu ta tunu dhupa nga do era lema ne Patti Lipejaji, do lape ri mela lara hari ta hewue. Pa dhara patti do naanne era he wue arrubbhahi mela lara do ihe ri manna, kajji Harun do muri ri namelija ne, nga dhue bhue wowadu do wo kebhila, jhe pa dhida wowadu do na harre do bhuki ri henguru lipedara Deo. **9:5** Pa dhida patti do naanne era do dhue Kerub do nga rualla do mii telia ta do era Deo pa ane. Ne rualla ngati hari do dhue Kerub do na harre, do lagge pehereba pa dhida ketanga patti do naanne, do napoanne ke ne pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu ne. Tapulara pa awe nadhe

nara de dho ta pejhare nga kenyajjhe. **9:6** Mina harre hari-hari ne peato. Helodho-helodho ne mone tunu-menahu he, ma ho la dhara kama do pa hedhapa ne ngati ammu bhalla-lai do naanne tu ta la pe kako ne lua jhagga ro. **9:7** Ne do maho la dhara kama do rihi hape la dhara ne ngati ammu bhalla-lai do naanne, wata ke mone tunu-menahu Mone-ae we. Ne maho no la anne wata ke hewari we pa dhara hewue ttau. Ne maho no la anne do nga aggu raa ta la jhole pa Deo, tu ngi'u no miha nga taga lubhu harro nga menyilu do tao nga do dho toi ri annu-niki No. **9:8** Ri lua peato do mina harre ke, ta pedhelo nga teleo ke ri Henga Deo, ta do kinga do era ko ma ne kama do pa hedhapa ne ngati ammu bhalla-lai do naanne do pee ko ma nga titu, ne rujhara maho ju la dhara Kama do Rihi Wiki Mmau nga Megala ne nara de dho ta boke. **9:9** Nadhe mii telia ke pa dhara awe nadhe; do ne pa petu ne ta do ne bhara jhula-bhara jhula nga bhada-bhada tunu-menahu do tunu do menahu pa Deo he, adho do nara ta peketeme ne ade nga penge ddau do aggu bhara jhula he. **9:10** Rowi ne lua pemane-lua pemane do na harre wata ke do pedu nga bhara nga'a, bhara nginu nga heworawwu-heworawwu lua pemmau-anni we. Hari-hari ne na poharre wata ke lua peato-lua peato jhara lua do ngadde ri na mada we, jhe do nara ta peke wata ke tade dhai la awe tao pewowiu ri Deo. **9:11** Tapulara alla ke Kristus pe dakka mii Mone tumu-menahu Mone-ae ngati lai lai do woie, do lore ke peera. Ne Ammu bhalla-lai Muri ne, do paanne ke Kristus ne jhagge ne lua jhagga No mii heddau Maone tunu-menahu Mone-ae, ammu bhalla-lai do rihi kelodo nga do dhai keteme. Ne ammu bhalla-lai do naanne adho do tao ri ddau raiwawa, adho ngati raiwawa do nadhe. **9:12** Kristus ke ne do maho la dhara Kama do Rihi Wiki Mmau nga megala do pa dhara ammu do naanne wa ta ke hewari we tu hape la lodho do nami mii ne. Pa dhara awe do naanne adho No do nga aggu raa ki'i hawu mone kiadho raa nahapi tu ta jhole mii bhara jhu la; ne do aggo ri No wata ke raa No dhangnga ma miha, jhe ri naanne ke ne peballa-kattu di ri No tu hape la lodho do nami mii ne. **9:13** Raa ngati ki'i hawu nga hapi mone mina harre lema awu ngati ana hapi do tune, do pake tu ta pihi ne ddau-ddau do nga rue nga taru pedutu nga lua do peato ri uku aigama, mita jadhi ro ta mmau ta megala. Nah, kinga raa nga awu do na harre do

nara ta pemmau ne lua rue nga taru ddau-ddau do na harre, **9:14** rihi-rihi ri ko raa Kristus ri. Pelake jhara Henga do peloro ne, ta jhole ke ri Kristus ne ngi'u No miha pa Deo mii bhara tunu-menahu do keteme. Raa No ke ne do pemmau pemegala ne ade nga penge di ngati lua pemane pa dhara aigama do dho bhule nga guna he mita nara di ta pemoke Deo do muri ne. **9:15** Rowi do mina harre ke, do jadhi ke Kristus ta Mone Titu pa Telora tu hahhi lipejaji do wowiu, mita ne ddau do alla pepedoa ri Deo he nara ta hammi ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do peloro ne, do alle pejaje ri Deo ne. Hari-hari ne na poharre ne nara ta jadhi taga tari do era ke ne do alla pemade, Kristus; jhe ne lua made No do naanne ta peballa kattu ddau ke ngati hala nga ludu do tao ri ro he pa dhara awe parro ko ri ro ne lipejaji do petari ne. **9:16** Ki do era ne huri puhaka ne, do jhamma lema ke ta do era ne tada ta do ne ddau do tao ne huri do na poanne do alla ke pemade. **9:17** Rowi huri puhaka adho dae do nara ta pake ki do muri ko ne ddau do tao huri do naanne. Ne nara ta pake ne huri do naanne ki do alla ke pemade ne ddau do naanne. **9:18** Rowi do mina harre ke, ne lipejaji do petari ne do jhamma ke ta perue ri raa. **9:19** Uru jhara-jhara pedhae ri Musa hari-hari ne lipereda ngati lidara Deo pa do Israel. Ta alla pemina harre ta aggo ke ri Musa ne raa nahapi nga raa ki'i hawu mone, jhe la pehiwu nga eiloko, ta alla pemina harre ta pihi ke ri no pa Buku Lipedara ngati Deo ne, jhe mina harre lema pa hari-hari do Israel nga pake ru jhu'u hisop nga rrau ki'i jhawa do mea adu. **9:20** Pa dhara nga pihi ri Musa ta pali ke Musa, "Nadhe ke ne raa do ta perue ne lipejaji do ngati Deo ne do jhamma ke ta pedute ri mu." **9:21** Ta alla pemina harre nga loro jhara do hela'u ta la pihe ke ri Musa ne raa do naanne lema la Ammu bhalla-lai Muri ne, nga pa hari-hari nalu tu lua wie hu nga mejura he. **9:22** Do tarra ma pedutu nga uku aigama Yahudi, miga ta hari hari ie ta ne nga we do pemmau-pemegala ri raa; jhe lubhu harro nga menyilu ne nara ta pehai-pehuba wata ke kinga era raa do pehute. **9:23** Ri loro jhara do mina harre ke ne bhara do mii telia lai-lai do era pa era do mmau do megala, do paralu ta pemmau-pemegala. Tapulara tu lai-lai do era pa era do mmau do megala ne miha do paralu bhara tunu-menahu do dhai rihi woie. **9:24** Rowi adho Kristus do maho la dhara Kama do Mmau do Megala do tao ri

ddau raiwawa do wata ke ta mii telia he we ngati Kama do Mmau do Megala do pe tu ne. Kristus do maho la era do mmau do megala ne ke miha, pa ni No pa dhara awe nadhe do mengadha nga Deo tu lua parahu di. **9:25** Mone tunu-menahu Mone-ae do Yahudi, hewue ttau-hewue ttau, maho la dhara Kama do Rihiki Wiki Mmau nga Megala do pa dhara Ammu Deo ne, do nga aggu raa hengi'u bhada. Tapulara Kristus adho do maho kebhalibhali ta la jhole ne ngi'u No. **9:26** Rowi ki do mina harre ke, napoanne ne pa petu ne do alla ke pejhajhi-jhajhi-wari No, ne dhui hape hedui-herui rai ti awe ta peera raiwawa do nadhe. Tapulara do teleo ke pa dhara awe nadhe, hewari we No ne dakka ta ma pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu nga loro jhara jhole-pae ne ngi'u No miha. **9:27** Do alle ke pepetakke ri Deo ta ddau raiwawa do hewari we ne made jhe ki alla ke pemina harre ta pehappo he ke ne hala ro ri Deo. **9:28** Mina harre lema Kristus, hewari we ne jhole ri No ne ngi'u No mii ki'i para-manu hiba tu ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu do ae ddau. Do medae ta dakka ri No pa awe do kedhue wari ne; adho ke ta ma pemoko lua lai lubhu harro nga menyilu, tapulara tu ta ma pehelama ne ddau-ddau do mate ne lua dakka No ne.

10:1 Uku aigama Yahudi wata ke ta wie ne gaba do henunu he we jhara lai-lai do woie do medae ta dakka ne, jhe adho gaba do petu ne ngati lai-lai do na harre. Bhule dho ne loro jhara ne uku do na harre do na harre do nara ta peketeme ne ddau do dakka la wie hu nga mejura pa Deo nga aggu bhara jhula nga menahu, maji lema ta hewue ttau-hewue ttau do pee nga jhula loro ne bhara tunu-menahu do hela'u. **10:2** Ki ta do tarra he ne ddau-ddau do dakka la wie hu nga mejura he pa Deo, do tarra-tarra ke ta do alla ke pepemmau-pemegala ngati lubhu harro nga menyilu ro, moko adho ke ro do era ri nga penge ta do era ko ro nga lubhu harro nga menyilu ri, jhe bhara tunu-menahu adho ke do ta jhula ri. **10:3** Tapulara do teleo ke ta do ne bhara tunu nga menahu do jhula pa hewue ttau-hewue ttau he, ri na harre ri ko ma ne do ju ta pehewina ne ddau he jhara lubhu harro nga menyilu ro, **10:4** rowi do tarra ma, raa hapi nga raa ki'i hawu mone adho do nara ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu. **10:5** Ri do

mina harre ke hakku pa awe ta maho ne Kristus ma danni raiwawa do nadhe do lii ke No pa Deo, "Adho ke Au do pedhuki nga bhara tunu-menahu nga bhara jhula; tapulara ngi'u ne pemoke ri Au tu Ya. **10:6** Maddhi dho ke pa dhara Au, bhara tunu-menahu kiadho bhara tunu-menahu tu ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu. **10:7** Moko ta lii ke Ya, 'Ya ke nadhe, oo Deo! ne dakka Ya tu ta ma tao ne do ddhei Au ke, mii do hure do bhuke ne jhara lua ngi'u Ya pa dhara Buku Lidara-Likewah Deo.' " **10:8** Uru-uru jhara ne lii Kristus, "Adho ke au do pedhuki nga bhara tunu-menahu, ddhei le dho ma Au nga bhada do tunu do menahu mii bhara jhula nga lua tunu nga menahu tu lua pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu." Mina harre ke ne lii Kristus, maji lema hari-hari ne bhara tunu nga menahu do na harre do jhula pedutu nga uku aigama Yahudi. **10:9** Ta alla pemina harre ta lii ke Kristus, "Ya ke do nadhe, oo Deo! Ne mai Ya tu ta ma tao ne do ddhei Au." Hakku ta peila ke ri Deo hari-hari bhara tunu nga menahu do dui he, jhe hoo ri No ri lua jhula-anni Kristus miha. **10:10** Alle ke pejhagge ri Yesus Kristus ne nga ne do ddhei Deo, nga jhole ne ngi'u No ta mii bhara tunu nga menahu. Ri lua jhula-anni do naanne ke wata le tu hewari we lohe la lodho do nami mii ne, ta pemmau ke di hari-hari ngati lubhu harro nga menyilu. **10:11** Nadu we ne mone tunu-menahu do Yahudi do pekako ne tenge no mii mone tutu menahu helodho-helodho, jhe do jhajhi wari ne jhula bhara tunu nga menahu do hela'u we. Tapulara ne bhara tunu nga menahu do na harre nara tu-tu dho ta pemmau-pema'i lubhu harro nga menyilu. **10:12** Tapulara we Kristus, wata hewari we ne jhula hahhi bhara tunu nga menahu tu ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu, jhe ne bhara tunu nga menahu do napoanne tu hape la lodho do nami-mii ne ke. Ta alle pe jhole ri Kristus ne bhara tunu nge menahu do naanne, nai ke Kristus do mejaddhi pa hebhakka kedhanga Deo jhe pereda hela'u nga Deo. **10:13** Jhe pa dhara awe do nadhe Kristus ta mata he ke ta pejharra ri Deo ne ihi muhi-ihila wa No. **10:14** Hakku ri hahhi bhara tunu nga menahu we ne peketeme ri Kristus ne ddau-ddau do alla pepemmau-pepema'i he ngati lubhu harro nga menyilu. **10:15** Jhara lua do naanne do peteleo ma ke ri Henga Deo pa di, ne ane Henga Deo. **10:16** " 'Nadhe ke ne lipejaji do medae ta tao ri Ya nga

ro, pa lodho-lodho do medae ta dakka,' ane Muri, 'Do medae ta takke ri Ya ne lidara-likewahhu Ya pa dhara ade ro, jhe bhuki pa dhara penge ro.'

" **10:17** Do lii lema Deo, "Do ta peballu ke ri ya ne lubhu harro nga menyilu nga lua apa nga kerewe ro." **10:18** Hakku lubhu harro nga menyilu nga lua apa nga kere we do na harre alla ke pepehai-pehuba, moko adho ke do tenge ri ta jhula bhara tunu nga menahu tu ta pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu. **10:19** Nah, Tuahhu-tuahhu, ri lua made Yesus ne, pa awe nadhe, bhani ke di ta ma ho la dhara Kama do Rihi Wiki Mmau nga Megala ne. **10:20** Alle ke peboke ri Yesus, hahhi loro jhara do wiu tu di, hahhi loro jhara do wie lua muri mada. Ne loro jhara do naanne do lake jhara ruhedhidhi bhalla, do ngi'u Yesus dhangnge ma miha. **10:21** Jhe di pa awe nadhe do era ke pa di heddau Mone tunu-menahu Mone-ae, do nga lua titu penaja nga Ammu Deo. **10:22** Rowi do mina harre ke, mai we di ma hedharre-hedakke Deo nga ade do mola do mira, nga lua manno nga kaho do titu halla-anni, nga ade do alle pepemo-pemegala ti lua tada ngi'u ta do hala, nga ngi'u do alle ke pepemo ri ei do mmau do megala. **10:23** Do jhamma ke di ta parru pebbharra-bbharra pa lua henao do ketarra ri di ne, rowi do nara ri di ta pa haja Deo, jhe do medae ri No ta petobe ne lijaji No. **10:24** Jhe do jhamma ke di ta hela'u-la'u ne heleo heddau ri heddau mita nara di ta pedidi heddau ri heddau tu ta pehajha-peddhei nga ddau nga ddau ihi-anga, nga tao ne lai-lai do woie. **10:25** Do jhamma ke di ta peteni hela'u-la'u, jhe bhole peballu-anni mii ddau do wala he. Do ne pa petu ne ri ko, di ri ko ne jhamma ta rihi mappe ne perui heddau ri heddau, rowi do toi ke ri di ma, adho ke do rajja ri Muri ne medae ta dakka. **10:26** Rowi ki nga ne lii do petu do ngati Deo ne do alle ke pepedhae pa di, tapulara jhe do pee ma di nga tao loro ne lubhu harro nga menyilu ne nga hengaja, moko adho ke do era ri ne bhara tu nu nga menahu tu ta pehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu di. **10:27** Ne do era tu di wata ke ta la penaja la era happo hala ngati Deo, jhe ne ai lua kete nga bubu dhara No do medae ta tunu pekappu ladu-ladu ne ddau-ddau do pelawa petaddhu nga No! **10:28** Ne ddau do dho pedhanno nga uku do wie ri Musa he, do ta wolo nga do dho bhule lua pehuba, ki nga padhara lilolo do dhue-ttallu hakahi, do teleo ke no ta do hala. **10:29**

Do dhai rihi apa ri ko ne mejanni ne lua wolo tu ddau do jhalle do kerupe Ana Deo. Ddau do napoanne do ege ta do woapa ne raa lipejaji Deo ne, lua made Kristus ne, do pemo no ngati lubhu harra nga menyilu. Ri no ta kare ta menihe Henga mone wie lua ruba dhara ne. **10:30** Do toi ke ri di, nadu No do pali, "Do medae ta bhale ri Ya! Do medae ta wolo ri Ya!" jhe lii ri, "Muri do medae ta happo ne hala-ludu annu-niki No." **10:31** Do dhai tarra ne meliri dhara ki bui la dhara wolaabba Deo Do Muri ne! **10:32** Henge we ne jhara lua Tuahhu-tuahhu he pa awe do ludu he. Pa awe do naanne, ta dakka ne lua weo nga kana Deo la pekelale pa mu, do ae mu ne do nga dhui hape hedui-herui, tapulara pe ma mu nga titu halla-anni nga do dho bhule ta kerattu. **10:33** Do ki nga nga marra do kara do menihi mu, jhe tao ne lai-lai do woapa penaja nga mu pa hedhapa ddau lowe. Do ki nga nga marra mu lema do ta dutu hela'u ta dhui nga ro do na harre, **10:34** jhe mu lema do dutu hari ta hedui nga ddau do pemaho la dhara ammu bhaddo. Jhe pa dhara awe raba hari-hari ne unu oha mu he, ta hammi he we ri mu nga mengallu dhara, rowi do toi ke ri mu ta do era ko hahhi ne do rihi woie do unu ri mu, do dho i'a ele lohe la lo dho do nami mii ne. **10:35** Rowi do mina harre ke, bhole atta dhara we, rowi ki do pee ko ma mu nga parahajha, moko do era ma ne pai-pala do mone-ae tu mu. **10:36** Do jhamma ke mu ta makka tee nga wangnge ko mita nara mu ta tao ne do ddhei Deo, jhe ri do mina harre ke do ta hammi ke ri mu ne nga ne do jaje ri No. **10:37** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Wata ke pa dhara hekedhiki he ke, moko No ne do ta dakka ne, do ta dakka ke nga henginga; adho ke do pelajho ri ne lua dakka No. **10:38** Jhe ne annu-niki Ya do mola do mira he do ta parahajha ke jhe muri mada; tapulara ki do era ti telora ro do nuni-anni, moko Ya adho do mengallu dhara penaja nga no." **10:39** Di hede adho annu-niki do ta nuni-anni, nga do huli nga teballi. Tapulara, do hedhe annu-niki do parahajha pa Deo nga do pehelama ri No.

11:1 Do era nga lua manno nga kaho, do ne pa petu ne, do ketarra nga petu-tu pa lai-lai do henao ne, do ne pa petu ne, do ketarra pa dhara ade pa lai-lai do dho ngadde ri namada. **11:2** Rowi, ri do manno do kaho ke,

moko ne ddau ddau do pa awe do uru he, do mengallu dhara Deo penaja nga ro. **11:3** Taga tari do manno do kaho ke, moko ta toi ke ri di ta do liru nga raiwawa do nadhe do peera ri lidara Deo, ne nga we ne do ngaddi ri namada, do tao ngati ne nga do dho ngaddi ri namada. **11:4** Taga tari do manno do kaho ke, hakku jhole ri Habel pa Deo ne bhara tunu nga menahu do rihi woie ngati bhara tunu nga menahu Kain. Taga tari lua manno nga kaho no ke do naanne, hakku ta hamme ke Habel ri Deo mii ddau do woie, ro ri do teleo ke ta do hamme ri Deo ne bhara jhula no. Alla ke Habel pemade, tapulara taga tari lua manno nga kaho no, hakku pee ko ma no nga pedaili lohe ma dhara awe nadhe. **11:5** Taga tari do manno do kaho ke, hakku made dho Henokh, tapulara ta dhede jhe aggo no la nga Deo. Bhule dho heddau heddau he do nara ta ngadde no, rowi do alle ke no pe dhede ri Deo. Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do bhuke ta do nga do dho dhede dae Henokh, do pemengallo dhara Deo ri no. **11:6** Ki do adho do era nga lua manno nga kaho, bhule dho heddau he do nara ta pemengallo dhara Deo. Rowi ne ddau do dakka la nga Deo do jhamma ta do parahajha ta do era Deo jhe ri Deo do ta wie ne libhale pa ddau do name do kale No. **11:7** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta peke ke ri Deo pa Noh, ne jhara lai do medae ta jadhi dhai leto, do adho dae da nara ta ngadde ri no. Noh do pedhanno nga Deo, hakku tao ri no hewue kapa do dhai ne pa pedakka do pehelame ne ngi'u no nga ana-oha no. Ri loro jhara do mina harre ke raiwawa ne wole jhe bhale Noh miha taga ri lua manno nga kaho no ta peteleo ke ri Deo, ta mii heddau do woie. **11:8** Taga tari do nga lua manno nga kaho ke, hakku ta pedhanno ke Abraham nga Deo, ta dhai ta pedoe no ri Deo, jhe lii ta kako la rai do jaje ri Deo tu no. Moko ta pekaddhi ke Abraham nga do dho toi ta kako ju la mii no. **11:9** Nga lua manno nga kaho, ta pee ke Abraham mii ddau do wala rai pa rai do jaje ri Deo ne. Pee Abraham pa anne pa dhara ammu ngati bhalla-lai. Mina harre lema Ishak nga Yakub, do hamme ne lijaji do hela'u ngati Deo. **11:10** Rowi pa dhara nga mate-mate ko ri Abraham ne rae do ta peito nga do ta petito ne ri Deo pa era titu do rui. **11:11** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta nara ke Abraham ne kolo loro nga ti Sara, maji lema ta do dhai weka ke Abraham jhe Sara le miha do kebaki. Do

ketarra ri Abraham ta do ta petobe ri Deo ne lijaji No ne. **11:12** Maji lema Abraham pa awe do naanne do dho hala ke mii ddau do alla ke pemade ne ngi'u no, tapulara nara ko ma no ne rukolo do ae, do dho makka ta kire ne ae ro -- do mii ae moto pa ihi liru nga mii ae wolahalae pa tabbi dahi he.

11:13 Hari-hari ne ddau do na harre do pee ma nga manno nga kaho tade made. Hammi dho ri ro ne lai-lai do jaje ri Deo he, tapulara wata ke ta heleo jhe hammi ngati jjhau we ri ro. Jhe ri do mina harre ke ta peteleo ke ri ro wata ke ta mii ddau do ta melero he we ro pa raiwawa do nadhe.

11:14 Ri ddau do lii mina harre ta peteleo ke nga teleo ta do ro, do pa dhara nga kale ne rai do medae ta jadhi ta rai nga liha ro. **11:15** Adho rai nga liha do alle pehane ri ro ne do peito-perijho ri ro he. Rowi ki do mina harre, moko do dhai ae ke ne awe tu ro, tu ta bhale la rai do naanne. **11:16** Tapulara ne do teleo, do pee ma nga ito nao-ai ri ro, hewue ne rai do rihi woie, ne rai do naanne, rai do pa era do mmau do megala ne. Ri do mina harre ke, hakku mekae dho ne dhara Deo, ki nga pale No ta Deo ro, rowi do alle ke pepemoke ri Deo hewue ne rae tu ro. **11:17** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta jhole ke Ishak ri Abraham mii bhara tunu nga menahu ta dhai ta hakko no ri Deo. Pa Abraham ke ne wie ri Deo ne lijaji No, ta mina harre lema ta o'o he we Abraham ne ana no do henamuhi ddau ne. **11:18** Do alla ke Deo pe lii pa Abraham, "Ti Ishak do nadhe ke, do medae au ta nara ne kolo loro do jaje ri Ya ne pa au." **11:19** Do ketarra ri Abraham ta do medae ma ri Deo ta pemure bhale wari Ishak ngati lua made mada. **11:20** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta jaje ke ri Ishak ne lua tarro ie nga menyarro mangngi pa Yakub nga Esau tu awe do ta hedhape. **11:21** Taga tari do manno do kaho ke, hakku nga do dho made dae Yakub, ta wie ke ri no ne lua tarro ie nga menyarro mangngi pa ana-ana Yusuf he -- nga pelaga-anni pa hu kajji no, jhe wie hu nga mejura no pa Deo. **11:22** Taga tari do manno do kaho ke, hakku Yusuf -- pa awe ta umu ne no ta ma de -- ta pedae ke ri no ne jhara lua mahhu-anni do Israel ngati Mesir, jhe hane ri no ne litakka jhara lua ne nga ne do jhamma ta tao penaja nga ngi'u no ki alla ke no pemade. **11:23** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta pewune ke Musa ri ina-ama no pa dhara tallu warru ne tui ta alla no pemetana. Ta heleo ri ro ne naiki do naanne ana do

mone-ie, jhe meda'u dho ro ta pelawa nga lipereda duae. **11:24** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta dhai Musa ta kepai, wae dho ke no ta pedoe ta ana ri ana mobanni ngati duae Mesir ne. **11:25** Do rihi ddhei no ta hedui-herui hela'u-la'u nga annu-niki Deo, ngati muri mada tu do hemelila he we pa dhara mengallu dhara do kenani pa dhara lubhu harro nga menyilu. **11:26** Do toi ke ri Musa ma ta do rihi ne woie tu ta nara lua kara nga menihi ta ga Duae Mone ma'i-Mone golo do jaje ri Deo ne, ngati nara hari-hari lua kaja nga kete'e pa rai Mesir, rowi do henao ri Musa ne pai-pala mangngi do pa awe do ta hedhape ne. **11:27** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta hane ke rai Mesir ri Musa nga dho bhule lua meghighi meda'u penaja nga lua bubu dhara duae. Dabbho teru Musa petuje ne lua pedabbho no, mii do ngadde he ke Deo do dho ngadde ri namada ne ri no. **11:28** Taga tari do manno do kaho ke, hakku ta tao ke ri Musa ne lua nga'a Paskah ne, jhe pereda ta pihiri rai pa ubha kelae ammu do Israel he mita ie ne Naju Made mada he ta do dho la pemade ne ana-ana mone a'a he ngati do Israel. **11:29** Taga tari do manno do kaho ke, hakku nara do Israel ta pagge Dahi Mea, mii do narru pa kolo lede do kemangu he we ro, jhe bhale ma ne do Mesir he ta janna bholo-ngala ke, jhe dalla nga hobha ri dahi ne, pa awe ta hakko ta pagge ri ro ne dahi do naanne. **11:30** Taga tari do manno do kaho ke, hakku nara ri do Israel ta pekeloli ne tebo-tebo pa Yerikho ne ta alle ri ro pepekehero pa dhara pidu lodho peduke-duke. **11:31** Taga tari do manno do kaho lema ke, hakku jadhi dho Rahab, mobanni do kerejhe ne, ta pemade hela'u-la'u nga ddau-ddau do pelawa petaddhu nga Deo he; rowi do hammi nga mahu ri no ne do Israel do la kale-toi dhara rae Yerikho ne. **11:32** Nah, do nara he we ya ta pedai-peahhe, tapulara bhule dho ke ne awe tu ya. Rowi pedae de dho Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, nga nabi-nabi he ri ya. **11:33** Taga tari do manno do kaho ke, hakku nara ri ro ta pejharra ne raipereda-rai pereda do pemuhu nga ro he. Do tao ri ro ne nga ne do mola do mira ne, hakku nara ta hamme ri ro ne nga ne do alle pejaje pa ro ri Deo. Nara ri ro ta henabbhi ne ubha hinga-hinga he, **11:34** ta pemade ai do kedu-kedaru ludu ngati rakka kelewa do tabbhu pa ro he. Do rogho do keloe ro, tapulara jadhi ro ta do rui do kedi, do dhai kemelo ro pa dhara

pemuhu hakku pejharra ri ro ne ihi muhu-ihl lawa ngati ddau do wala rai. **11:35** Taga tari do manno do kaho ke, hakku nara ri mobanni-mobanni he ta hammi bhale wari ne ddau-ddau ro do alla pemade he. Era ri do pemoko-anni ta dede ta merahhu tade made, jhe wae dho ta golo nga ti ammu bhaddo, rowi do ddhei ta pemuri bhale wari tu hahhi lua muri mada do rihi woie. **11:36** Era do dede do merahhu ri gui, do kara do menihi, do petuki ri rate jhe pemaho la dhara ammu bhaddo. **11:37** Kajji-kebii ri wowadu tade made, era do rodo ri rodo, era do para ri kelewa tade made. Bela nga lappa ro la hebhakka-hebhakka, nga pake bhara ngati kuri ki'i jhawa kiadho ti kuri ki'i hawu; do kehia nga gahara ro, do hudhi-do peraga, nga do dede do dhaba. **11:38** Raiwawa do nadhe adho do jhamma tu ro. Do bela do lappa pa dhara kebhalla-ae nga pa kolo lede kolo bhojo, jhe do pee pa ro'a lie-ro'a lie nga pa ro'a-ro'a worai. **11:39** Do dhai tarra ne mone-ae ne lua nara do kajhe-dhae ri hari-hari ddau do na harre taga tari lua manno nga kaho ro! Tapulara hammi de dho ri ro ne nga ne do jaje ri Deo ne pa ro, **11:40** rowi Deo do nga lua pedabbho do rihi woie tu di. Ne lua pedabbho No, nadhe ke, do wata ke ta hela'u nga di, do medae ke ro ta jadhi ta keteme.

12:1 Nah, jhara lua di miha, do ae tu-tu ne hakahi do lao do ridhe di! Rowi do mina harre ke, mai we di ma hora hari-hari ne do pemejanne di, nga lubhu harro nga menyilu do pee nga keparre pa di. Jhe mai we di ma perai takka-kattu pa lua peuji do nee do hedhape ri di dhe. **12:2** Do jhamma ke ne namada di ta pee nga petuje pa Yesus, rowi No ke ne do pemuri ne lua manno nga kaho di nga do piare-peloje ne lua manno nga kaho di rai ngati petari lohe la pedakka rahi. Do makka tarra Yesus ne dhui hape hedui-herui pa kolo ajhu ketoe ne. Adho No do pedhuli ta do ne lua made pa kolo ajhu ketoe ne ta hahhi lai do ta pemekae dhara. Ne do henge ri No wata ke lua mengallu nge nga kehaka dhara do medae ta narro ta lake ri No pa awe do ta hedhape ne. Pa dhara awe nadhe nnai ke No do mejaddhi pa hebhakka kedhanga kedera era mejaddhi Deo jhe pereda hela'u-la'u nga Deo. **12:3** Hakko ko ta dhino mina mii ne worawwu mejanni ne lua hedui-herui Yesus, pa dhara penaja nga ddau-ddau do nga

lubhu harro nga menyilu do mina harre ne worawwu pekiho ngutu ne pelawa-petaddhu nga No! Rowi do mina harre ke bhole wonaiki ne ade mu jhe atta dhara. **12:4** Rowi pa dhara lua pelawa-pedhutu nga lubhu harro nga menyilu, ngaddi de dho mu ta pelawa-pedhutu tade dhuti raa. **12:5** Jhe bhole peballo we ri mu ne litakka Deo, do wie pa mu mii ana-ana ri No: "Woo ana Ya, dhanno we pewoie-ie ne liajha Muri, jhe bhole wonaiki ne ade mu kinga dhai No ta bhani nga mu. **12:6** Rowi do ta ajha ri Muri nadu we ne ddau do ddhei No, jhe do ta wabba ri No nadu we ne ddau do hammi ri No ta mii ana No." **12:7** Do jhamma ke ri mu hammi ne gui wolo Deo mii hahhi liajha ngati heddau ama. Rowi ngaddi marra ta era heddau ana ta do dho wolo ri ama no? **12:8** Kiadho ke mu do dutu le ta wolo mii hari-hari ana no do hewala he, hela'u he ke mu mii do adho ke ta ana do petu ne, tapulara mii ana jhara tele he we. **12:9** Do nga ama di pa raiwawa do nadhe. Ri no do ajha di, jhe ri di do takke pekerihe no. Nah, mina mii ri ko Ama lua manno nga kaho di do pa era do mmau do megala ne, do bhara tatu ke ta do rihi ri ko ri di ne takke No pekerihe, mita ie di ta muri mada. **12:10** Ina-ama di do pa danni raiwawa do nadhe, do ajha di pa dhara awe do era nga lua pewata, pedutu nga ne nga ne do penge ri ro ta do woie. Tapulara ajha di ri Deo tu lua ie di ma miha, mita ie di, jadhi ta mmau ta megala hela'u le mii No. **12:11** Tarra ma pa dhara awe ajhe ne di, ne lua wolo do naanne adho do pemengallo ne dhara di, tapulara do ta pehedue we ne ade di. Tapulara kialla pemina harre, tu di do alla peajha he, ne lua wolo do naanne do ta pejadhe di ke ta muri mada nga pedute ne lua do ddhei Deo, jhe peera pa di lua kehaka dhara ne. **12:12** Rowi do mina harre ke, perue-pekeddi we ne ruai au do keloe ne nga kattu rutu au do keraggu ne. **12:13** Narru loro we pa loro jhara do mira, mita do dho he bhalli ne kae au do kai do kedhangngi ne, tapulara ta ju ie ri we. **12:14** La'a-rui we tu ta muri mada nga pedhuri-pemira nga hari-hari ddau. Jhe la'a-rui lema we tu ta muri mada nga mmau nga megala, petone we ta tu Muri. Rowi bhule dho heddau he do nara ta ngadde Muri ki do adho no do muri mada mina harre. **12:15** Jaga we mita do dho era ie ta heddau he ti telora mu do mahhu-anni ti era lua lua woie ade Deo, mita do dho era mina naajhu do nga raho he pa telora mu, jhe pedubhe ne lua

hedui nga peapa do ae ddau ri raho ngati no ne. **12:16** Jaga we mita do dho era do muri mada pa dhara lua bute nga jhagga dhawu ki adho do dho pedhuli nga lai-lai do ddhei Deo, mii do tao ri Esau he. Do pewie ri no ne haa no mii haa ana-mone-a'a, hadhi mita nara hemago bhara nga'a we.

12:17 Do toi ma ri mu, ta do dhai la leto ri, ta ddhei ri ke Esau ta nara ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ne ngati ama no, tapulara wie dho ke pa no. Rowi maji lema nga tangi pedihi-noho ne kale ri no ne loro jhara tu ta peie ne lua hala tao no do naanne, adho ke do era ri ne loro jhara tu lai do naanne.

12:18 Tuahhu he adho ke do dakka ta ma penaja nga hahhi lai ri, mii do hedhape ri do Israel do uru he. Ne do hedhape ri ro he hahhi lai do nara ta bhuje Lede Sinai do nga ai do kedu-kedaru, do penaja ro nga lua kerabba, lua kerabba-guru-rai guru wadu nga raga nga opo; **12:19** do penaja ro nga lii kedu-kadarru wotabbe, nga lii kedu-kadarru do dhai meliri dhara. Ta dhai ta rangnge ri do Israel ne lii kedu-kadarru do naanne, ta ggai-rai ke ro ne ami, mita ie ne lii do naanne ta pengaha ne pedai lii nga ro.

12:20 Rowi do dho makka ke ro ta dhanno ne lipereda do pedhae lii do napoanne. Rowi do lii mina hedhe ne lipedai do naanne, "Hari-hari do roh ne lede do naanne, adho do pedhuli, ie ta bhada kiadho ie ta nadu we, do jhamma ke no ta kajjhe ri wowadu tade made."

12:21 Ne nga ne do ngadde ri ddau-ddau do Israel, do dhai tarra ne meliri dhara ta lii Musa, "Meda'u nga kerighi-keraggu ya." **12:22** Tapulara mu ri, hee ke mu do dakka ma Lede Sion nga rae Deo do muri ne, Yerusalem do era pa era do mmau do megala ne, jhe nga do tabbha-tabbha naju No he. **12:23** Hee ke mu ma pedutu hahhi lua peowu-peteni do dhai rame -- lua peowu-peteni ana-ana mone-a'a ngati Deo, do ne ngara ro do huri do bhuki ke pa dhara buku do era pa era do mmau do megala ne. Ne dakka mu ta ma penaja tanga-ma da nga Deo, Mone happo hala hari-hari ddau raiwawa. Mu do ma penaja nga henga henga ddau do ie, do alla ke pepejadhi ta do keteme.

12:24 Ne dakka mu ta ma penaja nga Yesus, Mone Pehiri tu lipejaji do wowiu ne; mu ma penaja nga raa do pihe ne, do ta ma peparro ne lai-lai do dhai rihi woie ngati do peparro ri raa Habel ne. **12:25** Rowi do mina harre ke, meniga we mu pewoie-ie, mita bhole dhai mu ta do dho wae ta dhanno ta tenae No do pedai lii do naanne. Ro do dho wae ta pedhanno nga No do

dakka ma danni raiwawa dhe, jhe do ma pedhae ne lii do ngati Deo ne, adho ke do nara ta petegalli-anni ri ngati dhara wolaabba No. Mina mii ri ko di do na hedhe do rangnge ke ne lipedai No do ngati era do mmau do megala ne. Ki dho wae ke di ta pedhanno nga No, mina mii ri di ne nara ta ludu! **12:26** Pa dhara awe do naanne ne lipedai No do pekebhadde-hagaliga raiwawa. Tapulara pa dhara awe nadhe ta jaji ke No, "Hewari ri, do medae ri Ya ta pekebhadde-haga-liga adho ke ta raiwawa nadhe we tapulara liru lema." **12:27** Ne lipedai "hewari ri" ta peteleo ke ta do hari hewue raiwawa do alle pepeera do nadhe, do medae ta kenyoke pekeridho-radho jhe awe la kejhunga, mita ne do hiha ne, wata ke do dho nara ta kenyoke pekeridho-radho ne ke. **12:28** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke di ta peha'e kolo lii ie-ae pa Deo, rowi do hamme ke ri di ngati No hewue rai pereda do dho nara ta kerattu wari ri. Do jhamma ke di ta peha'e kolo lii ie-ae, jhe wie hu nga mejura pa Deo nga pewawa-anni jhe meda'u, pedute ne loro jhara do ddhei No miha. **12:29** Rowi Deo di do mii ai he do pekappu ladu-ladu ie ta ne nga we.

13:1 Do jhamma ke mu ta pee loro nga pehajha-peddhei heddau nga heddau, mii do Herani do petuahhu. **13:2** Bhole pekebhe'e-anni ta ammi ddau la ammu mu, ddau-ddau do dho tada dae ri mu. Rowi ri lua tao do mina harre ke do era ddau nga do dho toi dae ri no miha ta do alla ke no pe hammi naju Deo la dahara ammu no. **13:3** Henge we ne ddau-ddau do pa dhara ammu bhaddo, mii mu he le ne do era pa dhara ammu bhaddo hela'u nga ro. Nga ddau-ddau do e'e ne ddhei we ddau ta tao pa ro, do jhamma ke ri mu ta henge ro, mii do mu he le ne do tao ri ddau do mina harre. **13:4** Do jhamma ke ri hari-hari ddau ta pedhelo pa wue muri mada ro, do takke pekerihe ne lua banga-ammu, ri do mina harre ke, momone nga mobanni do jhamma ke ta henono-henarru heddau penaja nga heddau. Ddau do kenyo langa huka nga do bute do medae ta wolo ri Deo. **13:5** Bhole we ne muri mada mu ta kepie-keparre nga mada doi, tapulara do jhamma ke ta waji we ne ri ne nga ne do era pa mu. Rowi do alla ke Deo pe lii, "Adho au do medae ta hane ri ya, kiadho ta pejjhau-anni ngati au." **13:6** Rowi do mi na harre ke, hakku bhani di ta pali, "Muri ke ne Mone

rabhe nga dharro ya, meda'u dho ke ya. Ne nga ke ne do nara ta tao ri ddau raiwawa penaja nga ya?" **13:7** Bhole ballu we ri mu ne mone bhau-bhata mu he, do pedhai ne lira'a-litakka do ngati Deo he pa mu. Heleo we ri mu ne muri mada ro nga mina harre lema ne made ro, jhe pedutu we ne lua manno nga kaho ro. **13:8** Yesus Kristus do pee ta hela'u we, ie ta pa awe do uru ne, pa dhara awe do nadhe nga lohe la lodho do nami mii ne. **13:9** Bhole hani we hari-hari ne liajha do huli do teballi he, ta pe huli nga teballi mu. Ne ade di do jhamma ke ta perue ri lua woie ade Deo, naanne ke ne do woie, bhole ri, ri lilara-lilara jhara lua bhara nga'a he. Ddau ddau do uru he, do pedutu ne lilara-lilara do na harre, bhule dho ta nara ne lua mangngi ne nga-nga. **13:10** Di do nga hewue dhea era tunu-menahu tu ta jhole ne bhara tunu-menahu di pa Deo. Jhe ne mone tunu-menahu mone tunu-menahu do pemane pa dhara Ammu bhalla-lai unu Deo ne, adho do era nga haa do ie ta nga'a ne bhara tunu-menahu do pa dhida dhea do naanne. **13:11** Raa bhada do jhade mii bhara tunu-menahu tu lua pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu ne do aggo ri Mone tunu-menahu Mone-ae la dhara Kama do rihi Wiki Mmau nga Megala ne, tapulara ane ngi'u bhada ne do tune pa tele ngati dhara rae Ammu do naanne. **13:12** Ri do mina harre ke, hakku Yesus lema do made pa tele ngati ubha toka rae tu ta pemmau-pema'i ne annu-niki No ngati lubhu harro nga menyilu ri raa No miha. **13:13** Rowi do mina harre ke, mai we di ma kako la nga No, do pa tele ngati dhara kewolo ammu he jhe dutu ta ka re ta menihe hela'u-la'u nga No. **13:14** Rowi pa raiwawa bhule dho ne era pee do peloro tu di, ne do kale ri di era pee do medae ta dakika ne. **13:15** Rowi do mina harre ke, nga pelake jhara Yesus, do jhamma ke di ta wue waje Deo loro-loro; napoanne ke ne bhara tunu nga menahu, kolo lii ie-ae di pa No, ne do jhole ri di tu ta pedhede-pekelope ne ngara No. **13:16** Bhole peballu-anni we ta tao ne lua do woie jhe perabha-pedharru we heddau nga heddau, rowi lai-lai do na hedhe ke ne bhara tunu nga menahu do pemengallo dhara Deo. **13:17** Pedutu we ne lipereda mone bhau nga bhata mu he, jhe pewawa-anni we pa ro. Rowi ro ke ne do loro-loro ne do heleo ne lua helama ngi'u mu, jhe ro ke ne do nga lua titu pa hedhapa Deo. Kido pewawa-anni ke mu pa ro, do nara ke ro ta jhagga nga mengallu

dhara, kiri do adho, moko do medae ke ro ta jhagga nga hedui ade, jhe ne naanne adho do wie ne lua mangngi pa mu. **13:18** Hebhajha we loro-loro wie jhi. Do ketarra ri ji ne ade nga penge jhi do mmau, rowi pa dhara hari-hari lai, ne ddhei jhi ta tao ne lai do petu ne we. **13:19** Rihi-rihi ne ami ri ya nga petarra-tarra, mita ie ke mu ta hebhajha tu ya, mita ie ta aggo bhale wari nga henginga ri Deo la nga mu. **13:20** Alle ke ri Deo pepemure Muri di Yesus ngati lua made mada. Ri lua made No do naanne, pa dhara awe nadhe, No ke ne do jadhi ta Mone Bhata Mone-ae ne tu di do naki'i-naki'i No. Ri lua made No ke do naanne, ta perue ke ne lipejaji do peloro ne, do tao ri Deo ne nga di. **13:21** Ne hena ri ya, Deo do kepue kehaka dhara ne ta penabbu mu hari-hari do ie he do paralu he tu mu do pedute ne lua ddhei No. Ki ie mudhe he nga pelake jhara Yesus Kristus ta jhagge ri Deo pa dhara di, ne nga ne do ddhei No. Do jhamma ke Kristus ta wue ta waje lohe la dhara lodho do nami mii ne! Amin. **13:22** Ne menangge ri ya he, mita ie ke ta dhanno ri mu hari-hari ne lira'a-litakka ya do na hedhe nga merai dhara, rowi ne huri ya do nadhe do rihi ne merai. **13:23** Do jhamma ke ta toi ri mu, ta do tuahhu di Timotius do alle ke pegole ngati dhara ammu bhaddo. Ki nga dakka no ma nga ya, do ta aggo no ri ya hine, ki nga dhai ya ta kako la heahu mu. **13:24** Pedhai we ne lipelangu jhi pa hari-hari mone bhau-mone bhata mu nga pa hari-hari annu-niki Deo he. Hammi lema we ne lipelangu tuahhu-tuahhu do ngati Italia he. **13:25** Ne hena ri ya, ki ie mudhe he ta wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu-tuahhu he hari-hari.

Yakobus

1:1 Tuahhu-tuahhu annu-niki Deo hari-hari do menyabbha pa hari hewue raiwawa! Lipelangu ngati ya Yakobus, annu Deo nga annu Muri Yesus Kristus. **1:2** Tuahhu-tuahhu ki nga peabu mu nga heworawwu-heworawwu ruhakku, do jhamma ke ri mu ta hammi mii lua mangngi he. **1:3** Rowi do toi ke ri mu ma, ta do kinga pee ke mu nga parahajha pa Muri, pa dhara peabu mu nga ruluji-ruhakku, ne pe dakka ne, nadhe ke: do ta jadhi ta do makka tee ke mu. **1:4** Jage we mita ne lua makka tee ade

mu ne pe nga ju teru tade dhai mu ta jadhi tarra-tarra ta kete-me mu jhe bhule dho ke mu nga lua kura nga terujha ri pa dhara lai ne nga we. **1:5** Kinga era heddau pa telora mu do dho lohe i'a ne pepagha-penge do jhamma ke no ta ami ngati Deo ne lua do naanne, moko do ta wie ma ri Deo pa no ne lua mmau dhara do naanne; rowi tu nadu we, do ta wie ri Deo nga ade do ruba dhara jhe do nga hajha nga ddhei. **1:6** Tapulara ne ddau do ami ne, do jhamma ta parahajha, ie dho no ta kedhue-kepapi. Rowi ddau do kedhue-kepapi, do dho hala ke mii kolo nawa pa dhara dahi do wi'o ri ngallu he la hebhakka-hebhakka. **1:7-8** Ddau do mina harre, adho do titu halla-anni ne lua penge no; nara dho ta aggu lihappo nga-nga pa dhara hari-hari lai do jhagge ri no. Rowi do mina harre ke, tenge dho ke no ta hena ne nga-nga ngati Muri. **1:9** Do Herani do kehia do jhamma ke no ta mengallu nge nga kehaka dhara kinga pedhede no ri Deo. **1:10** Jhe do Herani do kaja do jhamma ke no ta mengallu nge nga kehaka dhara lema kinga pewawe no ri Deo. Rowi ddau do kaja do medae ta marra mii wila jhu'u he. **1:11** Pa awe hhau lodho jhe pana dhai keti, moko ne wila ju'u do naanne do medae ta merajhu jhe kelo, ta ele lema ke ne lua ga nga jhamma no. Mina harre lema ke nga do kajha; do ta lawo-tebho-ttei no pa dhara nga jhagge ri no ne lua jhagga no. **1:12** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau do makka tee nga wangnge kinga narro nga lake ri no ne ruluji-ruhakku ne. Rowi ki do nara ke no ta makka tee pa dhara penaja nga ruluji-ruhakku naanne, do medae ke ri no ta hamme ne pai-pa la no, muri mada do jaje ri Deo pa ddau-ddau do ddhei nga Deo. **1:13** Kinga luu ke heddau ri ruluji-ruhakku do mina harre, bhole lii ma no, "Ne ruluji-ruhakku do nadhe, dakka ngati Deo," rowi Deo adho do nara ta hakko ri lua apa nga kerewe, jhe adho lema No do hakku ie ta nadu we. **1:14** Tapulara ne lakka ddau ri ruluji-ruhakku, kinga happe no jhe kepie-keprie no pa lua ddhei no miha do apa do kerewe ne. **1:15** Ki alla ke pemina harre, ki pedute ke ri no ne lua ddhei no do apa do kerewe ne, moko ta metana ke ne lubhu harro nga menyilu ne, jhe kinga ihi ne lubhu harro nga menyilu ne; ne pedakka ngati naanne lua made ne ke. **1:16** Bhole luu mu. Tuahhu-tuahhu do hajha do ddhei ya! **1:17** Ne nga we ne lua ruba dhara do woie nga lua parahe do keteme do dakka ngati era do

mmau do megala, do pepure ri Deo, do mone peera hari-hari ie ta ne nga we do teleo pa ihi liru. No ke ne Deo do dho i'a lari-anni ne, jhe do adho lema do peera lua kerabba do na mii we. **1:18** Ti lua ddhei No miha, alla ke di petao ri No ta ana-ana No, pelake jhara lidara No do petu ne. Ne tao ri No mina harre, mita nara ke di ne era do kerihi ne pa telora hari-hari do kemuki do peera ri No he. **1:19** Helao we ne nadhe pewoie-ie! Tuahhu-tuahhu do hajha-do ddhei ya! Heddau-heddau do jhamma ta hewakka ne dhanno, tapulara bhole hewakka ne pedai lii, jhe adho do henginga ne ha'e bubu dhara. **1:20** Ddau do bubu dhara, adho ke do nara ta tao ne lai do woie, do pemengallo dhara Deo. **1:21** Rowi do mina harre ke, hora we ne lua petima-anni pa lai do ra'i do tongo nga lai do apa do kerewe. Hammi we nga wawa nge danni ade ne lipedai do halle ri Deo pa dhara ade mu, rowi ne lipedai do naanne, lua rui nga kedi do tu ta ma pehelame mu ke. **1:22** Do jhamma ke ri mu ta jhagge ne do pale ri Deo, bhole ta dhanno he we, jhe ki ta dhanno he we, mau mii do ta pebhalle ngi'u mu dhangnge ma miha. **1:23** Ddau do dhanno ne lipedai Deo, tapulara adho do lere ri wui ai-wui tao, do dho hala ke mii ddau do pa dhara ketarre ne worawwu no do petu-tu ne pa dhara leo rawwu. **1:24** Ki alle ke ri no peketarre pewoie-ie, jhe kako no, ta ballo dhangnge ke ri no, mina mii ne worawwu no ne. **1:25** Lai do dare ri Deo do keteme, jhe nga lua rui tu ta peballa kattu ddau raiwawa. Jhe ne ddau do ddhei ta kale toi jhe pedute nga woie-ie, jhe do jhagge ne lai-lai do dare ri Deo he, nga do adho do tee ta dhanno he we jhe ballo dhangnge, tu ddau do na poanne do medae ta wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi pa ne nga we ne do jhagge ri no. **1:26** Kinga era heddau ddau do toi ke ri no ne ngi'u no, ta no heddau do kenanno pa dhara aigama, tapulara adho do nara ri no ta jage ne we'o no, moko no dhangnge ma ne do pelue ne ngi'u no miha. **1:27** Lua kenanno pa dhara aigama do petu-petarra ne, do pedutu nga lua tada Deo Ama, na hedhe ke: ruba dhara nga nalalu-naletu nga mobanni do bhalu do ula do hedui-herui, jhe do jage ne ngi'u no miha mita do dho peape ri raiwawa do nadhe.

2:1 Tuahhu-tuahhu ya! Mii ddau do parahajha pa Muri Yesus Kristus,

Muri do Mone Rihi Wiki Dhida nga Kelodo ne, bhole we mu ta petala-tala ddau taga tari lua-lua do ngadde ri namada dhe we. **2:2** Rowi kinga era ke heddau do kaja do nga pake teru'u mela lara jhe nga pake bhara do woie do dakka la dhara lua peowu mu, jhe dakka ri heddau do kehia do nga pake bhara do kejai-jai, **2:3** moko do ta takke pekerihe ri mu ne ddau do nga pake bhara do woie ne. Do ta lii mu pa no, "Tua, mai ma mejaddhi pa kedera do rihi woie do nadhe." Tapulara pa ddau do kehia ne, ne lii mu, "La titu la nidhe," kiadho, "Ma mejaddhi ma wo rai pa dhe." **2:4** Ri wui-ai do mina harre, do petala-tala ke ri mu ne ddau nga ddau ihi-anga mu, jhe peege kebhue ddau ri mu pedutu nga lua penge mu do woapa ne. **2:5** Henge we, Tuahhu-tuahhu do ddhei ri ya! Ddau do kehia nga gahara he pa raiwawa do nadhe, do pidhi ri Deo ta jadhi ddau do kaja pa dhara lua manno nga kaho. Ddau do na harre do jadhi ta ai-alla annu-niki Deo, mii do alla pejaji ri Deo, mii do jaje ri No pa ddau do ddhei nga No. **2:6** Tapulara ne do tao ri mu ju ta kara ta menihi ri we ne ddau do kehia nga gahara, jhe ne pa petu ne ddau-ddau do kaja he do jhalli do kerupu mu nga do nuni do pera'u mu la hedhapa kattu! **2:7** Ro ke ne do kare do menihe ngara do dhida do ketutu ne, do hamme ri mu ngati Deo ne. **2:8** Do jhagga lai do petu ke ri mu, ki do petobe ke ri mu ne uku Raipereda do era pa dhara lilolo Buku Lidara-Likewahhu Deo do nadhe, "Hajha-ddhei we nga ddau nga ddau ihi-anga hela'u le mii ddhei nga ngi'u mu miha." **2:9** Tapulara ki do petala-tala ke ddau ri mu nga jhalli pa lua do ngadde ri namada we, napoan ne ta tao lubhu harro nga menyilu we mu jhe ri lai do dare ri Deo ne do peteleoke mu ta do pehihu-pejhajjhi ke mu nga do dare do kewahho ri Deo ne. **2:10** Ddau do hiho jhajjhe hala hahhi he we ngati lai-lai do dare do kewahho ri Deo ne, napoanne do hihu do jhajjhi hari-hari ke ngati lai-lai do dara do kewahhu do na harre. **2:11** Rowi do lii ta, "Bhole kenyo langa huka," napoanne lema ke do li ta, "Bhole pemade ddau." Hakku ki do dho kenyo langa huka ke mu, tapulara do pemade ddau, moko do pee ma mu ta do hiho do pagge ne nga we ne do dare do kewahho he. **2:12** Pedai lii we jhe jhagga we, mii ddau do ta pereha he ne hala pedute nga lii do dare do kewahho ri Deo do peballa kattu ddau raiwawa. **2:13** Rowi Deo adho do medae ta pedhelo lua ruba dhara pa

ddau do dho bhule nga lua ruba dhara. Tapulara lua ruba dhara do rihi ne rui ngati lua wolo. **2:14** Tuahhu-tuahhu! Ne nga ke ne guna we, kinga lii ddau, "Ya dhe ddau do parahajha", kiadho ke do pedhelo ne lua parahajha no ne pa dhara wui ai-wui tao no? Nara marra ne lua manno nga kaho do mina harre ta wie pa no ne lua helama? **2:15** Kita era he heddau tuahhu kiadho heddau nawanni do ta paralu nga bhara pake jhe do adho lema ke do era nga bhara nga'a tu do helodho-helodho ne. **2:16** Ne nga ke ne guna kinga lii mu pa no, "Pake we ri au ne bhara mita do dho meringi jhe nga'a we au!" -- jhe do adho do wie ri au ne nga ne do paralu ri no tu ta muri mada? **2:17** Mina harre lema nga lua manno nga kaho, ki do dho pedute ri wui ai-wui tao, moko bhule dho nga lua guna nga-nga. **2:18** Wue marra ta era do lii, "Era ddau do peini-anni pa lua manno nga kaho no jhe era lema do peini-anni pa wui ai-wui tao no." Do medae ri ya ta bhale, "Pedhelo ko we pa ya mina mii ddau ne nara ta era nga lua manno nga kaho nga do adho do lere ri wui ai-wui tao, jhe do medae ta pedhelo ri ya, ri wui ai-wui tao ta do ya dhe, do nga lua manno nga kaho." **2:19** Do parahajha mu ta Deo, titu wata ta do hahhi we, we adho? Nah, henga-henga kerabba lema do parahajha jhe do kerigghi-keraggu ri meda'u. **2:20** Do dhai bhodho mu! Do paralu ko ma ke ta peteleo pa mu, ta do bhule ne guna ta era lema nga lua manno nga kaho ki do dho lere ri wui ai-wui tao? **2:21** Heleo we Abraham ama-appu di. Do hamme nga woie no ri Deo taga tari wui ai-wui tao no, pa dhara jhole Ishak ri no, ana no ne, pa Deo pa dhida dhe era tunu-menahu ne. **2:22** Pa dhe ke ne teleo, ta do ne lua manno nga kaho ne do jhamma ta pedhelo ri wui ai-wui tao mita jadhi ta ke teme. **2:23** Napoanne do penau nga lilolo pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do nadhe, "Abraham do parahajha pa Deo jhe ri lua manno nga kaho no do naanne, ta hamme ke no ri Deo mii heddau do jhagge ne lua ddhei Deo." Ri do mina harre ke, hakku pale Abraham ta, "Ihi-anga Deo." **2:24** Teleo ke pa awe do nadhe, tu do ne hamme no nga woie ri Deo, taga tari ne nga ne do tao ri ddau do naanne, jhe adho taga tari lua manno no he we. **2:25** Heleo lema we Rahab, mobanni do woapa muri mada ne. Hamme no nga woie ri Deo, taga tari wui ai-wui tao no, pa awe hammi ri no la dhara ammu no ne mone pehodho dhara-dhara ti do Israel he, jhe kale ne loro

jhara mita nara ro ta perai peludu-anni lake jhara rujhara do wala. **2:26**

Nah, mina mii ngi'u do dho bhule nga henga, do jadhi ta ngi'u do made ke, mina harre lema nga lua manno nga kaho do dho lere ri wui ai-wui tao, do jadhi ta lua manno nga kaho do made.

3:1 Tuahhu-tuahhu! Bhole we ta rihi ae ti telora mu do ddhei ta jadhi guru. Do toi ke ri mu ma, ta do di ne jadhi guru he, do medae ta pereha ne hala di do rihi rui ri ngati ddau do wala he. **3:2** Di hari-hari do jhajhi wari ne tao hala nga ludu. Tapulara ddau do dho ngaddi ta tao hala nga ludu ri kolo lipali-lipedai no, no ddau do keteme ke, do nara ta tahe ke hari heddau ne ngi'u no. **3:3** Ki rape ke ri rapa ne ubha jhara mita ie ke ta pedutu ke ri no ne lua ddhei di, moko ne jara napoanne do nara ke ri ta peato hari hengi'u. **3:4** Mii hewue kapa lema, maji lema ta do mina harre ne worawwu worena jhe do aggo ke ri ngallu do dhai maddu, do nara ta kemudhe ri ulu do mina harre ne wonaiki, ta pedute nga lua ddhei mone parru uli. **3:5** Mina harre lema nga we'o di; maji lema we'o ta do hemadha naiki, tapulara do nara wue-anni jhara lua-lua do mone-ae. Dhino miha, ta mina mii lema worena hewue jhami, do nara ta tune ri ai do mina harre ne worawwu na iki! **3:6** We'o do hela'u ke nga ai. Pa ngi'u di, no ke ne jadhi ta kepue apa nga kerewe do pejhale ne lua apa nga kerewe la hari heddau ne ngi'u di. Ri ai do ti dhara naraka ne, no ke ne do pekappo ladu-ladu hari-hari ne muri mada di. **3:7** Hari-hari bhada bhani, do lila, do rodho ri kabu nga nadu'u do nara ta pemabo jhe do alla tarra ke pepemabo ri ddau raiwawa. **3:8** Tapulara we'o ddau raiwawa adho do nara ta pemabo ie ta ri heddau he. We'o dhe do apa do kerewe jhe nara dho ta peato, jhe do tobo ri raho do wie lua made mada. **3:9** No, pake ri di tu ta peha'e kolo lii ie-ae pa Muri nga Ama di, tapulara do pake lema ri di ta wie lua unu kolo taddhu pa ddau nga ddau ihi-anga, do alla peworo-pepanynyi nga hia nga wewo Deo. **3:10** Ngati ubha do naanne lema, mahhu ne kolo lii ie-ae, jhe mina harre lema lii lua-unu kolo taddhu. Do ne pa petu ne adho do mina poharre! **3:11** Era marra made ei-wattu do pewattu ei do meringi nga ei do paddhu; ngati hahhi mada ei-wattu do hela'u ne we? **3:12** Kepue kepallu, Tuahhu-tuahhu, nara dho ta wue, wue zaitun, jhe kepue ago nara

dho ta wue, wue kepallu. Mada ei-wattu do harro nara dho ta pewattu ei do meringi. **3:13** Kinga era pa telora mu do mmau dhara nga do i'a tao ie, do jhamma ke ri ri no ta pedhelo ne muri mada do woie, nga do tao ne lai-lai do woie, do lere ri lua wawa nge danni-ade nga lua uku nga mmau dhara. **3:14** Tapulara ki do pana dhara mu, do paddha ade, jhe do penge ngi'u miha ke mu, bhole pahe we ne mmau dhara mu do naanne, rowi ri naanne ke ne pepote-pekewarro ri mu ne do petu pe tarra do ngati Deo ne. **3:15** Lua mmau do mina harre adho do dakka ngati era do mmau do megala ne. Lua mmau dhara do naanne do dakka ngati raiwawa, ngati lua ddhei nge nga ade ddau raiwawa do rihi ngati rupehakku ne, jhe ri do mina harhe ke ngati wango! **3:16** Pa mii we ne era lua pana dhara nga lua ddhei nga ngi'u miha, pa anne lema ke ne era lua kenya'u nga buluru nga heworawwu-heworawwu wui ai-wui tao do apa do kerewe. **3:17** Tapulara ne ddau do nga uku nga mmau dhara do dakka ngati dhida nidhe, petari-tari do adho do pehiwo ri do woapa, jhe do ddhei nga lua pedhuri-pemira do kehaka jhe do pedhanno. Do tobo no ri lua dhara, nga do wie ne wue-wue wui ai-wui tao do woie. Adho no do anga jhara he bhakka, nga adho do peuku-uku-anni. **3:18** Do tarra ta do ne lua do woie ne do dakka ngati wini pedhuri-pemira ne, do kojhe ri ddau-ddau do ddhei nga lua pedhuri-pemira ne!

4:1 Ngati mii ke we ne dakka ne lua pehala-pealla nga lua pehibhi-penyami ne pa telora mu? Ta do adho ke napoharre ngati lua ddhei-lua ddhei mu do pee loro nga peluru-penyami pa dhara ngi'u mu tu mita nara ne lua mengallu dhara raiwawa dhe. **4:2** Do era ma mu nga lua ddhei, tapulara nara dho, moko ta ddhei ke mu ta pepara-petabbhu! Petadi mu ne kale tada keloe, tapulara ngaddi dho ri mu ta abo ne kale ri mu ne, moko ta pehibhi-penyami nga pehala-pealla he ke mu. Bhule dho mu ta nara ne nga-nga, rowi adho mu do ami pa Deo. **4:3** Jhe tarra ma mu ta do alla peami pa Deo, tapulara pee ma mu nga do dho nara, rowi ne lua pedabbho lii ami mu do hala, ne nga ne do ame ri mu, wata ke tu lua mengallu dhara ngi'u mu he we miha. **4:4** Mu hedhe ddau-ddau do dho pedhanno! Do toi ke ri mu we adho, rowi ki do peihi-anga ke mu nga raiwawa dhe, moko

mu do jadhi ta ihi-muhu ihi-lawa ngati Deo? **4:5** Bhole penge ta do bhule nga era jhalli ne lii do pale pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Pa dhara ngi'u di do peera ri Deo ne henga do rihi ketakki pa lua ddhei no." **4:6** Maji lema ta mina harre, lua ruba dhara Deo do wie pa di ne do rihi rui nga ti lua ddhei henga di do naanne. Ri do mina harre ke hakku era lema do hure do bhuke pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo, "Do ta lawa ri Deo ne ddau do wue-anni, tapulara do ta hajha do ddhei No nga ddau do wawa nge danni ade." **4:7** Rowi do mina harre ke pewawa-anni we pa Deo, jhe lawe we Wango, moko do medae ke Wango ta perai ti nga mu. **4:8** Peumu-anni we mu nga Deo, do ta peumu-anni lema Deo nga mu. Pemmau we ne ruai mu, woo mu do nga lubhu horro nga menyilu! Jhe pemmau-pemegala we ne ade mu, woo mu do kejanga ade! **4:9** Do jhamma ke mu ta menyaha nga petarra-tarra jhe tangi we pedihi-noho, do jhamma ke ne lii mari mu ta jadhi litang nga lua mengallu nge nga kehaka dhara mu ta jadhi lua hedui nge. **4:10** Do jhamma ke mu ta pewawa-anni pa hedhapa Muri, moko ri Muri do ta pedhida mu. **4:11** Tuahhu-tuahhu, bhole pekara-pewaggi we mu heddau, kiadho ta penyakka hala heddau penaja nga heddau. Ddau do kara do waggi kiadho do nyakka hala pa tuahhu no do hela'u ta do Herani, nnau ta kara ta waggi nga nyakka hala pa lai do dare ri Deo ke ri no. Jhe ki nga nyakke ke ri mu ne hala pa lai do dare do kewahhu ri Deo, napoanne ne pa petu ne, adho ke mu do pedute ne lai-lai do dara do kewahhu do na harre, tapulara do jadhi ta mone happo hala ke. **4:12** Jhe ne do pa petu ne wata hahhi we ne do nga higa ta wie hala nga do pehappo hala pa ddau raiwawa. Wata Deo we ne do nga higa ta pehelama nga ta pemaetebho-ttei. Hakku, nadu ke mu, hakku ddhei mu ta nyakka hala ddau nga ddau ihi-anga? **4:13** Tuahhu-tuahhu do lii ta, "Lodho dhe kiadho bhalli-rai, do ta pehaddhi la rae na ni ko jhi jhe la pee pa ni hewue ttau ne tui, ta la pedhaga ta la kale doi." -- dhanno ko ne litakka ya do nadhe. **4:14** Ne nga ne do medae ta jadhi pa muri mada mu do bhalli-rai ne, ri miha adho do nara ta toi. Mu do dho hala mii habbhu he we, do ngadde pa dhara hemelila he we, kinga alla ke pemina harre ta ele he ke. **4:15** Ne pa petu ne, do jhamma mu ta lii mina hedhe, "Kinga maddhi he pa dhara Muri, do medae jhi ta muri mada, jhe jhagga

nadhe, kiadho nanidhe." **4:16** Tapulara pa awe nadhe do wue-anni ke mu jhe do peha'e-ha'e-anni nga lipedai do dho bhule guna. Hari-hari lua peha'e-anni nga lipedai do dho bhule guna do mina harre do hala. **4:17** Rowi do mina harre ke, ddau do toi ne do woie ne, do naanne ke ne do jhamma ta tao ri no, tapulara adho do wae ta tao ri no, moko ddau do napoanne do tao lubhu harro nga menyilu.

5:1 Lua pehewina ddau-ddau do kaja! Dhanno ko we ne litakka ya. Do jhamma ke mu ta tangi nga penina noho rowi do medae mu ta dhui hape lua hedui-herui. **5:2** Ne lua kaja nga kete'e mu he do wwau ke. Ne bhara pake mu do nga'a ke ri rurai. **5:3** Ne mela-lara nga mela pudi unu mu he do keboro ke ri rutu, ne rutu ro he do jadhi ke ta hakahi tu ta pelawa nga mu, jhe do medae ke ta nga'a ne ngi'u mu, mii ri ai he. Do alla ke mu peudu nga ra'a ne unu-oha mu pa awe hedhape ne awe pedakka rahi dhe. **5:4** Adho mu do wae ta ma'i ne ihi kehiwa ddau-ddau do jhagga pa maa mu he. Pa awe nadhe dhanno we ri mu ne lipenina noho ro! Ddau-ddau do pemoko ne ihi-habha ngati maa mu he, do peko-peka ke ta ami lua ruba dhara jhe lipeko-peka ro do dhai ke la wodilu Deo, Muri do Mone Rihi Wihi Higa nga pereda ne. **5:5** Do muri mada ke mu pa dhara kereja kenata, jhe do narro do lake ke ri mu ne lua mengallu nge nga kehaka dhara pa raiwawa do nadhe. Hala dho mu mii do ta pekebhabbhu-anni he tu ta mate ne awe ta jhue ta kehabbhe ne. **5:6** Do wolo do pemade ke ri mu ne ddau-ddau do dho bhule hala nga ludu he, jhe do adho ro do pelawa nga mu. **5:7** Rowi do mina harre ke, makka tee nga wangnge we Tuahhu-tuahhu he, tade dhai la awe dakka Muri ne. Heleo we ne lua halla-anni mone jhagga worai wowadu, ne pemata no tade dhai ne worai no ne ta wie ne ihi-habha do nga kebhue tu no. Jhe mina harre lema no ne makka tee nga wangnge, ne mate awe ajjhi pa awe muru rrau nga ajjhi pa awe kehabbha wila. **5:8** Do jhamma lema ke mu ta makka tee nga wangnge, jhe nga worena ade, rowi do hedharra ke ne lodho dakka Muri. **5:9** Bhole pegu-pegallo jhe dhhei ta nyakka hala ri heddau pa heddau, mita do dho wolo mu ri Deo. Henge we! Ne Mone happo hala ne do hedharra ke, do moko ke No ta dakka. **5:10** Tuahhu-tuahhu, henge we ne nabi-nabi do

pedai lii pa dhara ngara Muri ne. Ro do makka tee jhe do halla-anni ne dhui hape hedui-herui. Hakku pake we ro ta mii telia he. **5:11** Do pali ke ro ta ddau do mengallu nge nga kehaka dhara rowi do titu halla-anni ro. Do rangnge ke ri mu ma ne jhara lua makka tee Ayub, jhe do toi ke ri mu ma mina mii Muri pa pedakka rahi ne wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu no. Rowi Muri do dhai tarra ruba dhara nga do woie ade. **5:12** Ne do rihi ketutu, nadhe ke: Bhole dhede lipehupa, ie ta nga ngara liruballa, mina harre lema nga ngara raiwawa, kiadho nga ngara ne nga we. Ta lii he we, "Tarra" ki nga ne lua pedabbho ne do tarra, jhe "Adho" ki do ne lua pe dabbho mu ta adho, mita do dho wole mu ri Deo. **5:13** Kinga era pa telora mu do era pa dhara hedui, do jhamma ke no ta hebhajha. Kinga era do mengallu dhara, do jhamma ke no ta alo-ree majho koko ta wue waje Deo. **5:14** Kinga era do paddha do jhamma ke no ta pedoa kattu-kattu jemaat. Jhe ne kattu-kattu jemaat do na harre do jhamma ke ta hebhajha tu ddau do paddha do naanne jhe pehame ri ei-manynyi pa dhara ngara Muri. **5:15** Ki do pedhae ke ri ro ne lihebhajha ro nga lua ketarra, do ta peie ma ri Muri ne ddau do paddha do naanne jhe pehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu do tao ri no. **5:16** Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta kelole ne hala mu heddau pa heddau jhe hebhajha we mu heddau tu heddau, mita peie mu ngati lua paddha mu. Jhe ne lihebhajha ddau do pedute ne lua ddhei Deo, do nga kuaha do mone-ae. **5:17** Elia do hela'u we ta ddau raiwawa mii di lema. Hebhajha no nga petarra-tarra mita do dho puru ajjhi, moko ta do dho puru tarra ma ajjhi ttalu bhue ttau nga hebhakka. **5:18** Ta alla pemina harre ta hebhajha ri ke no, moko ta puru ke ajjhi, hakku ta wie ke ri worai ri ne ihi-habha. **5:19** Tuahhu-tuahhu ya! Kinga era heddau ti telora mu, do adho ke do pedutu ri ne liajha do ngati Deo ne, jhe era heddau do nara ta pebhale ne kattu ddau do naanne la nga Deo, **5:20** henge ne lilolo do nadhe: Ddau do nara ta pebhale ne kattu heddau do nga lubhu harro nga menyilu ti loro jhara no do hala ne, moko ne ddau do napoanne do pehelame ke ne hemanga ddau do nga lubhu harro nga menyilu do naanne ngati lua made mada je do ae ne lubhu harro nga menyilu no do pehai-pehuba.

1 Petrus

1:1-2 Tuahhu-tuahhu, annu-niki do jhujhu-do pidhi ri Deo do menyabbha pa railiha ddau: pa ihi rai Pontus, Galatia, Kapdokia, Asia nga Bitinia! Ya, Petrus, rasul Yesus Kristus, do nga hena, ki ie mudhe he Deo ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara do re'a do lale tu mu. Do pidhi ke mu ta jadhi annu-niki Deo pedute nga lua pedabbho Deo Ama. Jhe Henga Deo ke ne do alla pepejadhi mu ta annu-niki do mmau do megala, do petone ta tu Deo we, mita pewawa-anni mu pa Yesus Kristus jhe No ke ne do pemmau-pemegala mu. **1:3** Mai we di ma peha'e ne kolo lii ie-ae pa Deo, Muri di Yesus Kristus! Do dhai tarra No ne hajha ne ddhei nga di, ri do mina harre ke hakku wie ri No pa di ne muri mada do wowiu nga pemure bhale wari Yesus Kristus ngati dhara made mada. Nadhe ke ne do wie pa di ne lua hena do dho i'a kerattu wari. **1:4** Do hena ke ri di ta hammi ne lua tarro ie nge menyarro mangngi ta jadhi ta unu ta oha ri di, do pemoke ri Deo tu annu-niki No, lua tarro ie nga menyarro mangngi do takke ke ri No pa era do mmau do megala ne, hakku do adho ke do nara ta apa wari, kiadho ta wwau, kiadho lema ta muru. **1:5** Hari-hari ne do na harre do ta tu mu ke, taga tari do parahajha ke mu pa Deo. Moko do jaga ke mu ri kuaha Deo, mita hammi ke ri mu ne lua helama tona ie ne, do moko ke ta peteleo pa awe do pedakka rahi ne hine. **1:6** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta mengallu nge nga kehaka dhara, maji lema pa dhara awe do nadhe, pa dhara do hekedhiki ko do jhamma ko mu ta hedui, rowi do ta narro ta lake ko ri mu heworawwu-heworawwu ruluji-ruhakku. **1:7** Ne pedabbho ne, tu ta peteleo ke ta do tarra ke mu, ta do parahajha nga petu-petarra pa Muri, we do adho. Mela lara do nara lema ta apa, do ta hakko ma ri ai. Nah, lua manno nga kaho mu do rihi ri ko ne kebhue ngati mela lara, hakku do jhamma ma ta hakko ko mita jadhi ta do dho kerattu. Jhe ri do mina harre ke do madae ke mu nara lipuji nga do ta takka pekerihi, jhe do ta pedhede pa lodho dakka bhale wari Yesus Kristus. **1:8** Do hajha do ddhei mu nga No, maji lema do uru he adho do ngadde No ri mu. Jhe do parahajha ke mu pa No maji lema pa awe nadhe adho dae do ngadde No ri mu. Ri do

mina harre ke, mengallu nge nga kehaka dhara we mu, jhe narro nga lake we ne lua mengallu nge nga kehaka dhara do dhai ketutu ne nga do dho nara ta ege ta kire ne. **1:9** Rowi do dhae ke ne lua pedabbho-lua pedabbho lua manno nga kaho mu ne, do lua hela ma ngi'u mu ke ne. **1:10** Lua helama do nadhe ke ne do kale toi nga do pereha ri nabi-nabi, jhe do peere-ere ke ri ro ne lua mangngi do wie ri Deo pa mu he. **1:11** Pa dhara awe naanne ke ne pedare ri Henga No pa ro ne jhara lua hedui-herui do ta dhue ta hape ri Kristus nga jhara keto-kelodo No do medae ta lere ki ludu ne lua hedui-herui do dhue do hape do na harre. **1:12** Pa nabi-nabi do na harre ke ne peke ri Deo ta do ne nga ne do tao ri ro, adho tu lua paralu ro, tapulara tu mu ke, adho ke ta do wala ri ti lai-lai do dhanno do tenae ri mu nga teleo pa dhara awe do nadhe ngati ro do pepika Li Hagha Dhara ne, jhara lua Yesus Kristus. Lai-lai do na harre ke, ne do pedhae ri ro pa mu ri kuaha Henga Deo do moe ri No ngati era do mmau do megala ne. Lohe la naju-naju Deo lema do ddhei ta toi ne lii do pepeke ri ro he. **1:13** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu ta pemoko-moko-anni. Jaga we pewoie-ie jhe henao we nga petu petarra pa lua mangngi do medae ta wie pa mu ne pa awe dakka Yesus Kristus ne hine. **1:14** Pewawa-anni we pa Deo, jhe bhole we ta muri mada pedutu nga lua ddhei mu we do uru he, pa dhara nga do dho tade dae Deo ri mu. **1:15** Do wala ri ngati napoanne, do jhamma ke mu mmau ta megala pa dhara hari-hari lai do jhagge ri mu, hela'u le mii Deo do pedoa mu ne, Deo do mmau do megala. **1:16** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke, "Do jhamma ke mu ta mmau ta megala, rowi Ya do mmau do megala." **1:17** Pedoe Deo ri mu ta Ama, pa dhara lihebhajha mu pa No. Nah, Deo do naanne ke, ne do ta pehappo ne hala ddau raiwawa pedutu nga wui ai-wui tao ro heddau heddau, nga do dho ketarri worawwu ddau. Rowi do mina harre ke nga era ko mu pa danni raiwawa do nadhe, do jhamma ke mu ta pekelode Deo pa dhara muri mada mu. **1:18** Do toi ke ri mu ma, ne nga ne do alle pema'e tu ta peballe kattu mu ngati muri mada do woapa do dho bhule nga guna ne do pepure ngati ama-appu mu he. Ne ihi ma'i do naanne adho dhe hahhi lai do nara ta apa ri, mii mela pudi kiadho mela lara, **1:19** tapulara hahhi bhara do dhai dhida kebhue, ngi'u Kristus miha, do jadhi ta mii ki'i

para manu hiba, do tune do menaho tu Deo, do dho bhule nga lua kura nga terujha. **1:20** Kristus ke ne do jhujhe do pidhe ri Deo, rai ti awe nga do dho peera dae raiwawa dhe. Jhe pa lodho-lodho ta hedharre ne awe padakka rahi raiwawa do nadhe, do ta dakka ke No ma raiwawa tu ta ma pehelama mu. **1:21** Do lake jhara No ke ne ne tu mu ta parahajha pa Deo do alle pepemure bhale wari No ne ngati lua made mada, jhe pekelode No. Hakku, Deo ke ne do parahajha ri mu, jhe pa Deo lema ke ne takke ri mu ne hena mu ne. **1:22** Taga tari do pedhanno ke mu nga liajha do ngati Deo ne, moko ta pemmau-anni ke ne ngi'u mu, jhe hajha jhe ddhei mu nga ddau-ddau do hela'u lua manno nga kaho do nga henono-henarru he. Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta pehajha-peddhei heddau nga heddau nga hewue nge danni ade. **1:23** Rowi do pelake jhara Lidara-Likewahhu Deo do muri nga do peloro ne, alla ke mu pepejadhi ta ddau raiwawa do wowiu, do adho do metana ti ddau raiwawa, tapulara do metana ngati Ama do peloro ne. **1:24** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Hari-hari ddau raiwawa do dho hala ke mii jhu'u he, jhe hari-hari ne lua dhida nga kelodo ro, do dho hala ke mi wila jhu'u. Ki merajhu ke ne jhu'u he, ta kelo lema ke ne wila ro, **1:25** tapulara lidara-likewahhu Deo do peloro lohe la lodho do nami mii ne." *Li Hagma Dhara do alle pepeke pa mu ne ke, ne lidara-likewahhu do naanne.

2:1 Rowi do mina harre ke, horo we ngati ngi'u mu, hari-hari ne do woapa he; bhole pote nga appi ri we, jhe bhole pekewarru-anni. Bhole pana dhara, jhe bhole kara nga waggi ddau do wala. **2:2** Do jhamma ke mu ta jadhi mii ana mea he do ta itu ta metana ko we, do pee nga hae-koko loro nga ei-huhu-kepulu lua pedu-petuwu nga Deo ne. Jhe nga mina harre ke mu ne muri nga do ta pehelama. **2:3** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Do toi ri mu ma miha, ta do mina mii ne woie ade Muri." **2:4** Rowi do mina harre ke, mai we la nga Muri. No ke do mii wowadu do muri, wowadu do hore do nabhe ke ri ddau raiwawa, ri do ege ta do dho bhule nga guna, tapulara do jhujhe do pidhe ke ri Deo ta mii wowadu do nga kebhue. **2:5** Mu do mii wowadu-wowadu

do muri. Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta ddhei ta pake tu ta petito ammu Deo pa dhara lua manno nga kaho. Nga mina poharre ke ta jadhi ke mu ta mone tunu-menahu mone tunu-menahu, do petone ne muri mada ta tu Deo we, nga do pelake jhara Yesus Kristus ne jhole pa Deo ne bhara tunu nga menahu do mmau do megala do jhamma do pekatta pa ade Deo. **2:6** Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Alle ke ri ya pepidhe hewue ne wowadu do nga kebhue, do pejaddhe ri Ya pa Sion mii wowadu kepue; jhe ne ddau do parahajha pa No adho ke do medae ta penina-noho." **2:7** Ne wowadu do naanne do dhaidhida ne kebhue tu mu do parahajha. Tapulara tu ddau-ddau do dho parahajha, do jadhi ke ne lilolo ngati Buku Lidara-Likewahhu Deo do mina hedhe, "Ne wowadu do pake ri tuka-tuka wowadu he do teleo ke ta do jadhi ta wowadu kepue," *jhe **2:8** "Na poanne ke ne wowadu do pehedune ku'u ddau, wowadu do ta pekeloli ro." *Hakku kedune ro taga tari do dho parahajha ro pa lipedai Deo. Mina harre ke ne do petakke ri Deo ne jhara lua ro. **2:9** Tapulara mu ke ne kejie ddau do jhujhu do pidhi, mone tunu-menahu do pemoke duae ne, kejie ddau-rai do mmau do megala, do petone ta tu Deo we miha. Deo ke ne do pidhi nga do pedoa mu ta mahhu-anni ngati dhara do kerabba ne tu ta maho la dhara teleo No do weo do kana ne, do nga lua pedabbho mita ie ke mu ta pelebe ne lii jhara lai-lai do tao ri No do rihi ngati ihi ne. **2:10** Do uru he mu do adho annu-niki Deo, tapulara pa dhara awe do nadhe mu do annu-niki ke ri Deo. Do uru he. Do uru he adho dae Deo do hajha do ddhei nga mu, tapulara pa dhara awe nadhe do hammi mu ne lua hajha nga ddhei No. **2:11** Tuahhu-tuahhu do ddhei ri ya. Mu ddau-rai do wala jhe do melero pa raiwawa do nadhe. Rowi do mina harre ke, tarra-tarra ne ami mu ri ya, mita bhole pedutu ri mu ne lua ddhei nge nga ade ddau raiwawa do pee nga pemuhu-pelawa nga hemanga. **2:12** Ne wui ai-wui tao mu pa telora ddau do dho tade Muri do jhamma ke ta do rihi ne woie, hakku kinga peapa ne ngara mu ri ro mii ddau do tao apa, do pee ma ri ro ta hammi ne wui ai-wui tao mu do woie he, jhe ri do mina harre ke do ta wue waje he ke Deo ri ro pa lodho dakika No ne. **2:13** Pa dhara ngara Muri do jhamma ke mu ta pewawa anni pa nadu we ne mone pereda ddau raiwawa; ie ta pa

Kehe do jadhi ta mone pereda do ketutu, **2:14** ie lema ta pa gubernur do pejhujhe ri Kehe tu ta wolo ddau do tao apa nga kerewe, nga tu ta takka pekerihi ddau do tao do woie. **2:15** Rowi ne ddhei Deo, mita ri lai-lai do tao ri mu do woie he do ta henabbhi ke ne ubha ddau do pali do kenyawu he. **2:16** Do jhamma ke mu ta muri mada mii ddau do balla kattu he, tapulara bhole pake ne lua balla kattu mu ne, tu ta herimu ne lua do apa do kerewe, tapulara muri mada we mi annu-niki Deo. **2:17** Takka we pa dhara kire hari-hari ddau, hajha ddhei we nga tuahhu-tuahhu do Herani hela'u. Meda'u we ri Deo, jhe pekerihe we Kehe. **2:18** Tuahhu-tuahhu do jadhi ta ddau kako-kaddhi, pewawa-anni we pa kattu unu mu nga petu-petarra, jhe adho ta wata pa ro he we do woie ade nga do lumu do majho, tapulara pa ro lema do rihi bhani nga karri he. **2:19** Do medae ta wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu mu, ki do toi ke ri mu ne jhara lua ddhei Deo ne, ta makka tee mu, ta dhui ta hape ne wui ai-wui tao do dho pekatta. **2:20** Rowi ne nga ke ne kerihi ki do makka tee ke mu ta dhui-hape lua wolo do jhamma ne ta hape ri mu taga tari do hala? Tapulara ki do makka tee ke mu ne dhui-hape lua hedui-herui do nappe do kebie mu taga tari do tao lua do petu, moko do ta wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu mu. **2:21** Tu lua napoanne ke ne pedoa mu ri Deo. Rowi Kristus miha do alla ke do alla ke dhui-hape hedui-herui tu mu, jhe ri lua hedui-herui No ke do naanne, ta wie ke ri No pa mu ne hahhi telia, mita pedute ri mu ne mela kabha-jhalla No. **2:22** Ngaddi dho No ta tao lubhu harro nga menyilu jhe ngaddi le dho ma heddau ta rangngi ta No do pote do appi. **2:23** Pa awe ta dio-ta pedaddhe No, bhule dho No ta pebhale ri lii diu-pedaddha. Pa dhara dhue-hape ri No ne hedui-herui ne bhule dho No ta bhani ta gagga; ta jhole he we ri No ne lua No pa Deo, Mone happo hala do dho i'a bibhi-hebhakka ne. **2:24** Kristus miha ne do dhue do hape ne lubhu harro nga menyilu di pa ngi'u No, pa kolo ajhu ketoe ne, mita ludu ke di ngati higa nga pereda lubhu harro nga menyilu, jhe muri mada pedute nga lua ddhei Deo. Ri no'e-no'e Kristus ke ne do peie mu. **2:25** Do uru he do dho hala ke mu ki'i do huli do teballi he, tapulara pa awe nadhe, alla ke mu peaggu bhale wari tu ta pedute Mone Bhata nga Mone Piara-peluja ngi'u mu ne.

3:1 Mina harre lema mu mobanni-mobanni, do jhamma ke mu ta pewawa-anni pa ddau pa hedhapa mu, mijhi kina era pa telora ro do dho parahajha pa lii do ngati Deo ne, ti wue muri mada mu do nara ke ro ta parahajha. Jhe tenge dho ke mu ta lii nga-nga ri pa ro, **3:2** rowi do ngadde ke ri ro ne wui ai-wui tao mu do petu ne nga do mmau do megala ne. **3:3** Bhole we ne lua banni-ie mu ta wata ke ta banni-ie jhara tele ne we, mii lua pennau rukattu, kiadho pake bhara nnau nga tenge do ngati mela, kiadho pake bhara do dhida kebhue. **3:4** Ne woie ne, do jhamma ke ne lua banni-ie mu ne do wattu ngati dhara penge nga danni ade, alu nga hadha do lumu do majho jhe do ketanna; napoharre ke ne lua banni ie do peloro nga do dhai dhida kebhue pa dhara namada Deo. **3:5** Nga loro jhara do nadhe ke pa mobanni-mobanni do nga aigama he pa awe do uru he, ne henao pa Deo, ne pegaa-pejhamma ne ngi'u ro, jhe pewawa-anni pa ddau pa hedhapa ro he. **3:6** Mina harre lema ke Sara, do pewawa-anni no pa Abraham jhe pedoe Abraham ri no ta muri no. Tuahhu he pa awe nadhe, do ana-ana ri Sara ke, kinga do jhagge ke ri mu ne lai-laido woie, jhe do dho meda'u ie ta pa ne nga we. **3:7** Jhe mu lema ne momone-momone, do jhamma ke mu ta muri mada nga tobo ri lua tada penaja nga ihi-ammu mu, jhe do nga toi ke ri mu ta do ro kejie do ke loe. Takka we ro pekerihi, rowi ro do hela'u-la'u nga mu, do ta hammne ne lua ruba dhara ne, muri mada do peloro ne ngati Deo. Jhagge we ri mu ne nadhe, mi ta do dho era ne do labbe ne lihebhajha mu. **3:8** Li peheatte nadhe ke; do jhamma ke Tuahhu-tuahhu ta hela'u lii nga langu, jhe hahhi we ne lua tada. Do jhamma ke mu ta pehajha-peddhei heddau nga heddau mii ddau-ddau do petuahhu he. Jhe do jhamma ke mu ta peruba dhara heddau nga heddau, nga wue do nga lua wawa nge danni ade. **3:9** Bhole bhale lua woapa ri woapa, kiadho lii diu nga pedaddha ri lii dui nga pedaddha, ne woie ne, bhale we ri mu, ri li ami lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati Deo. Rowi ne pedoa mu ri Deo, mita ie ke ta hemme ri mu ne lua tarro ie nga menyarro mangngi ngati No. **3:10** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Ddau do ddhei ta toi ne lua manynyi nga natta muri mada, nga do ddhei ta narro ne lodho-lodho do woie, do jhamma ke ta jage ri no ne ubha nga kuri nyoro no, mita do dho pedai ne

lai-lai do apa do kerewe, nga do dho pali ne lai-lai do pote do appi. **3:11** Do jhamma ke no ta pejjhau-anni ngati lua do apa do kerewe, jhe tao lai-lai do woie; do jhamma ke no ta la'a rui nga petarra-tarra tu ta kajhe dhae ne lua pedhuri-pemira he. **3:12** Rowi Muri do pee loro nga heleo ne ddau-ddau do pedute ne lua ddhei No, jhe do pee nga dhanno ri Muri ne liami nga menangngi ro; tapulara do ta lawa ri Muri ne ddau-ddau do tao apa nga kerewe." **3:13** Nadu ke we do ddhei ta tao apa penajha nga mu, ki do ddhei mu ta rao ie? **3:14** Tapulara maji lema mu ta do jhamma ta dhui hape lua hedui-herui taga tari tao lai-lai do woie, do mangngi ke mu! Bhole mada'u ie ta penaja nga nadu we, jhe bhole kepapi. **3:15** Tapulara pa dhara ade mu, do jhamma ke ta petone ne lua takke pekerihe Kristus ri mu, do penau nga era mejaddhi No mii heddau Muri. Jhe do jhamma ke mu ta era loro nga moko ta wie ne lii bhale ie ta pa nadu we ne ddau do kebhali jhara lua henao do parro ri mu ne. **3:16** Tapulara jhagge we ri mu ne lai do naanne nga lumu nga majho jhe nga pewawa-anni. Jhe do jhamma ke ne ade nga penge mu ta do pudi tarra, mita ki peape ne ngara mu ri ddau, taga tari mu do muri mada nga woie mii ddau-ddau pedute Kristus, moko ne ddau do peapa ngara mu he do medae ta mekae miha unu ma ro. **3:17** Rihi ie ta dhui-harui taga tari tao lai do woie ki do naanne ke ne lua ddhei Deo -- ngati dhui-hape hedui-herui taga tari tao lua do apa do kerewe. **3:18** Rowi Kristus miha, wata hewari we ne made, tu hape la lodho do nami mii ne taga lubhu harro nga menyilu ddau raiwawa -- heddau do dho bhule nga hala nga ludu, made tu ddau do nga hala nga ludu. Ne tao ri Kristus ne naanne mita nara ke ri No ta hewai-he wewe mu la nga Deo. Alle ke ne ngi'u No do ngadde ri namada ne pepemade, tapulara do pemure bhale wari pa dhara lua pedu-petu nga Deo. **3:19** Pa dhara lai mii henga, kako No la pepeke ne lii do ngati Deo ne pa henga-henga do pa dhara bhaddo he, **3:20** henga-henga ngati ddau-ddau do dho pewawa-anni pa Deo pa awe Noh he. Pa dhara awe do naanne, do mata ri Deo nga merai dhara pa dhara nga tao ko ri Nuh ne kapa ne. Wata ke ddau-ddau do era pa dhara kapa ne we -- hari-hari ro do aru ddau -- ne do pehelama pelake jhara lua lale dahi do naanne. **3:21** Nah, lai naanne pala mii telia ngati lua pejhiu do pa dhara awe do nadhe ke, do pehelama

mu ne. Lua pejhiu do nadhe, adho ke ta hahhi lai-ala do pemoone ngi'u dhe we ngati hari-hari ra'i nga tongo, tapulara pala mii lijaji mu he ke pa Deo, lijaji ngati ade nga penge do woie. Lua pejhiu do naanne do pelama mu ke taga tari Yesus Kristus do alla ke pemuri bhale wari ngati dhara made mada, **3:22** jhe do nmai ke do ha'e la era do mmau do megala. Pa dhara awe nadhe nmai ke No do pereda hela'u nga Deo, jhe do pereda pa hari-hari naju-naju Deo he, pa hari-hari mone parru kuaha, mina harre lema pa hari lua rui nga kedi.

4:1 Taga tari do alla ke Kristus pe dhui-hape hedui-herui pa ngi'u No do ngadde ri namada ne, do jhamma ke mu ta perui-anni ri lua petitu do mina harre le. Rowi ddau do dhui-hape lua hedui-herui pa ngi'u do ngadde ri namada dhe, adho ke do tao lubhu harro nga menyilu ri. **4:2** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke mu pa petrue ne muri mada mu pa raiwawa do nadhe pedute nga lua ddhei Deo, jhe adho do pedutu nga lua ddhei ddau raiwawa. **4:3** Pa awe do ludu he do dhai tui ke mu ne tao lai-lai do ddhei ta tao ri ddau-ddau do dho tade Muri. Ne muri mada mu adho do woie. Do pedute ri mu ne lua ddhei nge nga ade mu do rihi ngati rupehakku ne, nginu mawo, tao lai-tao do keruka-kerakki nga lua dhutu liba ila, nginu-nginu nga wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu do pebhege dhara ddau we. **4:4** Pa dhara awe nadhe ddau do dho tade Muri, ta madalae ke taga tari do adho ke mu do muri mada do mii ro ri, do ddhei ta kenani pa dhara lubhu harro nga menyilu do dho bhule nga rutie-rutatta ne. Ri do mina harhe ke hakku ta kara ta menihi ke mu ri ro. **4:5** Tapulara do medae ma ro ta titu pa hedhapa Deo do moko ke ta happo ne hala ddau do muri nga do made. **4:6** Ri do mina harre ke, hakku ne Li Hagma Dhara ne do alle ke pepeke lema pa ddau-ddau do made. Ne pedabbho ne mita ie ke ro do alla ne hala ro he pa dhara lua ngi'u do nadhe -- mii lai hari-hari ddau do medae ta pehappo ne hala he -- nara ta muri mada pa dharalua do pedu nga Deo. **4:7** Hari-hari ne nga we, do hedharre ke ne lua pedakka rahi ne, rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta nara ta tahe ne ngi'u mu, jhe meniga we pewoie-ie mita nara mu ta hebhajha. **4:8** Rihi ngati hari-hari do napoharre, do jhamma ke mu ta petu-petarra ne pehajha-peddhei heddau

nga heddau, rowi ri pehajha-peddhei he ke mu heddau nga heddau ne do medae ta nara mu ta pehuba hala heddau ri heddau. **4:9** Do jhamma ke mu ta hammi heddau ri heddau la dhara ammu heddau-heddau nga do dho bhule ne lua penina noho. **4:10** Ri mu heddau-heddau do alla ke pehammi ne lua ruba dhara do pewala-wala ngati Deo. Rowi do mina harre ke, mii mone peato do woie ngati lua ruba dhara Deo do na harre, do jhamma ke mu ta ta pake ne lua rui nga kedi mu do naanne tu lua paralu mu hela'u-la'u. **4:11** Tuddau do pepeke lii ne, do jhamma ke ta pepeke ne lii do ngati Deo ne, ddau do pemoko ddau do wala, do jhamma ke ta pemoko ri lua rui nga kedi do ngati Deo, mita pa dhara hari-hari lai, nara ke ta pekelode Deo do pelake jhara Yesus Kristus. No ke ne do pereda nga do jhamma ta pekelode lohe la lodho do nami mii ne. Amin. **4:12** Tuahhu-tuahhu do ddhei ya! Pa dhara awe nadhe, do dhai tarra ke mu ne hedui-herui, rowi do nee ke mu pa dhara nga hakko ko. Tapulara bhole jadhi ta madalae, mii do ta era he hahhi lai do rihi ngati ihi do ta jadhi pa mu. **4:13** Ne woie, do jhamma ke mu ta mengallu dhara, rowi do dhui hape hela'u-la'u ke mu nga Kristus. Moko hine, kinga dhai ke ta peteleo ne lua dhida nga kelodo Kristus, do medae ke mu ta mengallu nge nga kehaka dhara. **4:14** Do mangngi mu kinga kara menihi mu taga tari mu do pedute Kristus. Napoanne ta peteleo ke ta do ne Henga do kelodo ne, Henga Deo, do era pa dhara mu. **4:15** Bhole era heddau he ti telora mu do dhui hape hedui-herui taga tari no mone pemade ddau, mone mena'o, kiadho mone tao apa nga kerewe; kiadho taga tari do pehiwu lai pa dhara lai ddau do wala. **4:16** Tapulara kinga dhui hape mu hedui-herui taga ri do Herani mu, bhole mekae mu ri lai do naanne. Peha'e we ri mu ne kolo lii ie-ae pa Deo, taga tari do aggo ngara Kristus ri mu. **4:17** Do dhai ke ne awe ta happo ne hala raiwawa do nadhe ri Deo. Jhe ne hala annu-niki Deo dhangnge ma ne do ta happo uru jhara. Nah, ki Deo do ta jhari uru jhara ngati di, mina mii ke ne do ta jadhi hine nga ddau-ddau do dho parahajha pa Li Hagha dhara do ngati Deo ne? **4:18** Pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Kinga ddau-ddau do tao lai do woie do hedui lema ke ta pehelama, ne nga ri ke ne do medae ta jadhi nga ddau-ddau do nga lubhu harro nga menyilu do dho tade Muri?" **4:19** Rowi do mina harre ke,

kinga era ne ddau-ddau do dhui hape ne hedui-herui taga tari do mina harre ke ne ddhei Deo, do jhamma ke ne ddau-ddau do na harre ta muri mada nga mola nga mira, jhe jhula we ne ngi'u pa Mone woro-Mone panynyi ro. Ri No do medae ta pee ta petobe loro ne lijaji No.

5:1 Ne ami ya mita heleo ri mone bhau-bhata jemaat mu. Ne bhuke ri ya ne nadhe mii ihi-anga do hela'u ta mii mone bhau-bhata, jhe mii ddau do alle pe ngadde mina ne lua hedui-herui Kristus, jhe do medae le ta pekelode hela'u, kinga dhai ne awe lua pekelode Kristus ta pengadde pa ddau raiwawa. Ne ame ei ya nga petarra-tarra, **5:2** mita ie ke ri mu ta bhau-ta bhata ne kewolo naki'i do jhula ri Deo he pa mu. Bhau-bhata we ro nga mengallu nge nga kehaka dhara, mina mii ne do ddhei Deo, jhe bhole nga ade do kewai. Jhe bhole jhagge lema ne lua jhagga mu tu ta nara lua mangngi, tapulara taga tari do tarra-tarra mu ne ddhei ta pemoko ro. **5:3** Bhole tao mii do pereda penaja nga ro do alla pejhula pa mu he, tapulara jadhi we ta telia tu ro. **5:4** Jhe pa awe dakka Mone bhata Mone-ae ne hine, do medae ke ta hamme ri mu ne labba do weo nga kana ne, do adho ke do medae ta henunu wari ne lua weo nga kana no. **5:5** Mina harre lema Tuahhu, ddau-ddau do ngarru. Pewawa-anni we pa ddau-ddau do rihi pemuri. Tuahhu he hari-hari do jhamma ke ta pewawa-anni jhe pemoko we heddau ri heddau nga wawa nge danni ade. Rowi pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo do hure do bhuke mina hedhe, "Deo do ta pelawa penaja nga ddau do wue-anni tapulara do hajha do ddhei nga ddau do wawa nge danni ade." **5:6** Rowi do mina harre ke, pewawa-anni we la wolaabba Deo do rui ne, mita pedhida mu ri No kinga dhai ke ne awe ne. **5:7** Jhole we hari-hari ne lua keba'a-kepapi mu pa Deo, rowi No ke ne do pedhuli nga mu. **5:8** Do jhamma ke mu ta meniga pewoie-ie, jhe nga moko-moko we. Rowi Wango do ihi-muhu ihi-lawa mu ne, no do dho hala ke mii hinga do bela la hebhakka-bhakka jhe do nga keau-au ta kale ne nga we ne do ta dalla-ta hobha ri no. **5:9** Lawe we no ri lua manno nga kaho do dho i'a kerattu wari ne, rowi do toi ke ri mu ta do ne Tuahhu-tuahhu do Herani hela'u do wala he do pa hari hewue raiwawa do dhui hape hedui-herui mii mu lema. **5:10** Tapulara ki moko ke mu ne

dhui hape hedui-herui pa dhara hemelila he, moko do medae ri Deo miha ta peketeme mu ta jadhi ta do keteme. Do medae ke ri No ta petitu nga ta perui mu, jhe pebharra mu ri No. Rowi No ke ne Deo do dhai tarra ne woie ade, do alla pepedoa mu tu ta hela'u-la'u le ta narro ta lake ne dhida nga kelodo No do peloro ne, do pe lake jhara Kristus ne. **5:11** No ke ne do pereda lohe la lodho do nami mii ne! Amin. **5:12** Huri ya do na bhabha nadhe, ne bhuke ri ya tu mu, do ri ruba dhara Silas do ege ke ri ya ta heddau tuahhu do Herani do mappe. Ne ddhei ya ta pedidi mu nga ta peketarra mu ta do ne nga ne do bhuke ri ya dhe, lii do petu-petarra jhara lua ruba dhara Deo ne. Do jhamma ke mu ta parru pebharra pa lua ruba dhara do naanne. **5:13** Ihi anga-ihia anga pa dhara jemaat pa Babilon, do jhujhu do pidhi lema ri Deo, hee do moa lipelangu tu mu, mina harre lema ne ana ddhei ya, Markus. **5:14** Pelangu we mu heddau nga heddau, nga do tobo ri lua pehajha-peddhei mii do petuahhu he pa dhara Herani. Ki ie mudhe he, Muri ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu-tuahhu he hari-hari do jadhi ta unu-oha Kristus. Lipelangu jhi, Petrus

2 Petrus

1:1 Tuahhu-tuahhu do tarra-tarra ke ne parahajha do mii jhi le! Yesus Kristus, Deo nga Duae Mone ma'i-Mone golo ne di, do wie ne loro jhara pa di tu ta parahajha pa No, rowi No ke ne do mola do mira. Huri do nadhe ngati Simon Petrus, heddau naannu nga rasul Yesus Kristus. **1:2** Ki ie mudhe he, ta wie ri Deo pa mu ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara do dhai re'a nga lale, rowi do tade ke ri mu, Deo nga Yesus, Muri di. **1:3** Alla ke Deo pe pake ne kuaha No miha tu ta wie pa di hari-hari ne nga we ne do paralu pa lua muri mada ta wie hu nga mejura pa Deo. Ne do tao ri No ne nadhe, do pelake jhara ne nga ne do toi ri di jhara lua Yesus Kristus, do alla pepedoa di tu ta narro -- ta lake ne lua bebu nga meragi nga lua woie ade No. **1:4** Ri loro jhara do naanne ke, ne wie ri Deo pa di ne lua tarro ie nga menyarro mangngi do rihi nga ihi nga do rihi dhida kebhue do alle pejaje ri No ne. Ri lua tarro ie nga menyarro mangngi do na harre ke ne nara mu ta golo-anni ngati lua ddhei-lua ddhei do woapa

he pa raiwawa do nadhe, jhe hamme ri mu ne alu nga hadha do dakka ngati Deo ne. **1:5** Rowi do mina harre ke, la'a-rui we mu nga petarra-tarra, mita pee mu nga parahajha pa Kristus, jhe ne lua parahajha mu ne do rabhe ri muri mada do woie. Wala ngati muri mada do woie ne do paralu mu ta jadhi ddau do era nga lua mmahu dhara, **1:6** jhe do wala ri ngati lua mmahu dhara ne do jhamma ke ri mu do nara ta labbe ne ngi'u mu. Jhe ne do wala ri ngati nara ta labbe ngi'u ne, do jhamma lema mu ta petima-anni tu ta makka tee penaja nga hari-hari lai ne nga we. Do wala ri ngati lua makka tee ne, do jhamma lema ke mu ta muri mada pedute nga lua ddhei Deo. **1:7** Jhe ti muri mada do pedute lua ddhei Deo ne, do jhamma ke ta penabbo ri lua pehajha-peddhei nga tuahhu-tuahhu do hela'u lua manno nga kaho he, jhe pebhue ri, ri lua pehajha-peddai nga hari-hari ddau. **1:8** Hari-hari ne napoharre wue-wue do paralu ke tu mu. Kinga do era ke ne wue do napoharre do re'a do lale pa mu ta mejhanni jhe do nga wue nga wila, jhe tade nga rihi woie ri Yesus Kristus Muri di. **1:9** Tapulara ddau-ddau do dho bhule nga wue-wue do mina harre, do kedhaddu ke ne lua penge no, nara dho ke ri no ta heleo nga do ballo ke ri no lubhu harro nga menyilu no do uru he ta do alle ke pepemo. **1:10** Rowi do mina harre ke Tuahhu-tuahhu, la'a-rui we mu rihi rui ri, mita ne lilangu-lipedoa nga lua jhujhu nga pidhi mu ri Deo ne, ta ju ri ne rui. Ki nga tao ke ri mu ne lai do mina harre, adho ke mu do medae ta kebhatto ri. **1:11** Jhe ki do mina harre ke, do medae ke ta wie pa mu ne higa do tobo tu ta maho la dhara Rae Pereda do peloro ngati Muri nga Duae Mone ma'i-Mone golo di ne, Yesus Kristus. **1:12** Rowi do mina harre ke, pee ri ya nga pekebhaddi jhara lua do naanne, maji lema ta do toi ke ri mu ma, jhe do dhai parahajha ke mu pa liajha do ngati Deo do alla pehammi ri mu he. **1:13** Pa dhara nga muri mada ko ya, pa penge ya, do jhamma ya ta pehewina mu pa lai-lai do na harre. **1:14** Rowi do toi ke ri ya ta do adho ke do tui ri, do medae ke ta hane ri ya ne raiwawa do nadhe, ro wi do alle ke pepeke nga teleo-teleo ri Muri di Yesus Kristus pa ya. **1:15** Moko do ta pee ma ya nga la'a-ruimaji lema ta alle ke ya pemade, do pee ma ri mu nga henge ne lai-lai do na hedhe. **1:16** Pa awe peke ri jhi pa mu ta do dhai kelodo tarra ne lua dakka Muri di Yesus Kristus, adho jhi do peketoe-anni pa lijawi-lijawi do

penahhu ri ddau raiwawa. Lua dhida nga kelodo Kristus do naanne do alle ke pe ngadde ri namada pa kattu jhi miha. **1:17** Do era jhi pa ni ta dhai No ta pekerihe nga ta pe kelode ne ri Deo Ama. Pa dhara awe naanne do rangnge ri jhi ne lipedai ngati Do Rihi Wiki Dhida nga Kelodo ne, do pali pa No, "Nadhe ke ne Ana Ya, Ana hajha nga ddhei ne Ya. No ke ne do pemengallo dhara Ya!" **1:18** Do rangnge miha ri jhi ne lipedai do naanne do dakka ngati era do mmau do megala ne, pa awe era he jhi hela'u-la'u nga No pa kolo lede do mmau do megala ne. **1:19** Rowi do mina harre ke ta rihi ri ke ne ketarra pa jhi ne jhara litakka Deo do pepeke ri nabi-nabi he. Ne woie ne, ta dhanno-ta tenae ke ri mu ne li takka do naanne, rowi ne litakka do naanne do mii lapu do kelala he pa era do kerabba tade dhai hape la hhau lodho, jhe mii weo moto mmau-rai he ne kelala pa dhara ade mu. **1:20** Ne do rihi tarra-tarra ri, do jhamma ta henge ri mu ne nadhe: Ne litakka Deo do pedhae ri nabi-nabi he adho do ie tahe pedutu nga lua tada miha. **1:21** Rowi, ngaddi dho ne litakka do ngati Deo ne ta pepeke ri lua ddhei ddau raiwawa. Tapulara Henga Deo ke ne do jaga do meniga ddau tu ta la pedhae ne litakka do ngati Deo miha.

2:1 Pa awe do ludu, pa telora annu-niki Deo he do hhau ke ne nabi-nabi do pote do appi. Mina harre lema hine pa telora mu do medae ta hhau ne guru-guru do pote do appi. Do medae ta pemaho ri ro ne liajha-liajha ro do dho petu he, do ta peapa pekerewe ddau we. Jhe do medae ta pehile ri ro ne Mone Pereda do alla pepeballa kattu ro he. Jhe ri do mina harre ke, do ta pedubhe ke ri ro ne lua apa nga kerewe tu ngi'u ro ma miha, jhe adho ke do tui ri do medae ke ta ma nappi ma kebii ro. **2:2** Maji lema ta mina harre, ae ddau do ta pedutu ne loro jhara muri mada guru-guru dopote do appi do na harre do menya'e ri lua ddhei nge nga ade ro do rihi ti rupehaku he. Jhe ngati wui ai-wui tao guru-guru do na harre do medae ta pejadhi do ae ddau ta kare ta mene Loro Jahara do Mola do Mira ne, ne pedabbho ne do ju la nga Deo ke. **2:3** Taga tari do lala ro, moko ne guru-guru do pote do appi do na harre ta pedhiri ke pa mu ne lipedhiri-lipedhiri do tao ri he ke miha, mita nara ro ne lua mangngi ngati mu. Tapulara ne era happo hala tu ta pebunu ne lua wolo tu ro, do tui ke ne alle

pepemoke, jhe ne lua apa nga kerewe ne do alle ke pepetakke tu ro, do nmai ke pa dhara nga mata ro. **2:4** Ne naju-naju Deo do tao lubhu harro nga menyilu he, adho do ta hani ri Deo ta peludu ri ngati lua wolo, tapulara do medae ta nabha la dhara rao ai do peloro ne. Do ta pemaho ke ro la dhara ro'a rairoo do kerabba ne, tu ta hani ko pa ni tade dhai ne Lodho Pehappo hala ne. **2:5** Mina harre lema nga raiwawa do pa awe do uru ne, adho no do ta hane ri Deo tu ta ludu ngati lua wolo. Do moe ri Deo ne ei-waa talo-rai ne la rai wawa ddau-ddau do apa do kerewe he pa dhara do naanne. Wata Nuh we, hela'u-la'u nga do pidu ddau do wala he, ne do pehelama, taga tari do pelebe ri Nuh ne lii jhara muri mada do pelatta ne pa dhara Deo. **2:6** Hela'u lema ne lai ne mii rae Sodom nga Gomora; do do peila-lu bolo-janna ri Deo ne rae-rae do na harre ri ai, mita jadhi ta te lia ke, ne jhara lua ne nga we ne do medae ta jadhi pa ddau-ddau do apa do kerewe he. **2:7** Tapulara Lot do pehelame rowi do pedute ri Lot ne lua ddhei Deo; do dhai tarra Lot ne dhui hape hedui-herui ri wui ai-wui tao do apa do kedha dhi ngati ddau-ddau do apa do kedhaha he. **2:8** Pa telora ddau-ddau do mina harre ke ne worawwu, Lot do woie do naanne, ne muri mada nga majje ade, rowi he lodho-helodho do ngaddi nga do rangngi ri no wui ai-wui tao do apa do kerewe he. **2:9** Hakku, do toi ke ri Muri, mina mii ne pelama ne ddau-ddau do pedute ne lua ddhei No, ki penaja ro nga ruluji ruhakku. Jhe do toi ri Muri mina mii ne takka ne ddau-ddau do apa do kerewe he tu ta wolo pa Lodho Pehappo hala ne, **2:10** jhe rihi ri tu ddau-ddau do pedutu lua ddhei ro do rihi ngati rupe hakku he, do ra'i do tongo nga do kare do menihe ne lua pereda Deo. Do mina harre ke ne worawwu bhani nga wue-anni ne guru-guru do pote do appi do na harre, hakku bhule le dho ro nga meghighi he ne kara nga menihi ro ne do kemuki do dhida do kelodo do era pa era do mmau do megala ne le ma. **2:11** Jhe ri naju-naju Deo he le ma miha do rihi ri ko ne rui nga kuaha ngati guru-guru do pote do appi he, ngaddi dho ta pewoapa ro do kemuki do na harre ri likara nga menihi pa hedhapa Muri. **2:12** Tapulara ne guru-guru do naharre, do dhai tarra! Hala dho ke ro mii bhada addu do kappa jhe tabbhu pemade. Adho ke do penge uru jhara ko ri ro, wata ke ddhei ta tao pedutu nga lua tada ro he ke miha, hakku ta giu-ta waggi ke

ne lai-lai do dho toi dae ri ro. Rowi do mina harre ke, ri wui ai-wui tao ro miha, do medae ke ro ta apa ta kedhaha mii bhada-bhada bhani he. **2:13** Mii gui-wolo ajhu-wabba taga tari lua hedui-herui do dakka wui ai-wui tao ro he, do medae ke ro ta dhui-hape hedui-herui. Tu ro, ne lai do pemengallo dhara ro, wala dho ke ti tao ne nga we pa awe anni lodho, tu ta petobe ne lua ddhei ngi'u ro. Ki ga mejaddhi ke ro hela'u-la'u nga mu pa dhara lai tao ne wue ro do pebhege dhara ddau, rowi do mawo ro ri lua dhhei nge nga ade ro do rihi ngati rupehakku he. **2:14** Ngaddi dho ro ta i'a bhenya ne tao lubhu harro nga menyilu jhe ne mengallu dhara ro peketarri nga mobanni do kerejhe we. Jhe ne ddau do ta itu ko ta parahajha jhe adho dae do hole ne ketarra, do ta hii ke ri ro. Ne ade ro do dhai tima ke nga lua lala nga hopa. Ro he, ddau-ddau do nga lua unu kolo taddhe ke! **2:15** Rowi adho ke ro do ddhei ta pedutu lo ro jhara do mola, moko ta huli ta teballi he ke ro. Ro he do narru pa loro do narro ri Bileam ana Beor do uru he. Bileam dhe do ddhei tarra ke ta nara doi ngati wui ai do woapa ne. **2:16** Tapulara do nara no lua pekebhadde do dhai rui penaja nga wui ai-wui tao no do woapa ne, ta dhai ta pedai lii ne keledai no ne mii lipedai ddau raiwawa he. Moko ta pehahhe ke ne nabi do naanne mita pengahe ne wui ai no do kepona do naanne. **2:17** Guru-guru do pote do appi do na harre, hala dho ke mii mada ei-wattu do kemangu he, jhe do mii buru-rai do hewi'o ri raga nga opo he. Do moko ke ri Deo tu ro ne hahhi era do kerabba-guru-rai. **2:18** Do tao ri ro ne lijaji-lijaji do manynyi do natta do dho bhule nga ihi, pake ri ro ne lua ddhei do bute ne tu ta pebunu ne ddau do ta itu ta bhale kattu, ngati telora ddau do muri mada pa dhara huli nga teballi. **2:19** Ne guru-guru do pote do appi he do na harre do jaji ne lua balla kattu pa ddau-ddau do na harre, tapulara ro miha do ujhu do laggu ko ri lua tima-lua tima do peapa ddau raiwawa. Rowi ki jharra ke ddau ri hahhi lai, moko ddau napoanne do jadhi ta annu ke ri lai do pejharre no ne. **2:20** Ddau do tade Muri nga Mone ma'i-Mone golo di ne, Yesus Kristus do balla kattu ke ngati kuaha-kuaha raiwawa do peapa ddau raiwawa. Tapulara kinga alla ke pemina harre, jhe lakka ri no ri hii hewari ri, jhe jharra no ri kuaha-kuaha do na harre, moko ne lua ddau do napoanne pa pedakka ra hi do rihi apa ri ke ngati do uru ne. **2:21** Rihi ie ne ddau-ddau

do na harre ta do dho ngaddi dae ta tade ne loro jhara do petu do ngati Deo ne, ngati do ta de ke ri ro tapulara pa dhai leto adho do wae ta pedute ri ro ne lipereda-lipereda do wie ri Deo ne pa ro. **2:22** Ne nga ne do tao ri ro ta peteleo ta do pe tu ne lipepahhi do nadhe, "Ngaka do nga'a wari ne nga ne do alle pemaddo ri no," nga "Wawi do alle pepejhio pemmo, moko do medae bhale wari la bba'i pebhare-gore pa dhara lubhu."

3:1 Tuahhu-tuahhu do hajha do ddhei ya! Nadhe ke ne huri ya kedhue ne tu mu. Pa dhara dhue bhalla huri do na hedhe, do kale ke ri ya ne loro jhara tu ta pemuri ne lua penge-lua penge do mmau pa mu. **3:2** Ne li ya pa mu mita henge ri mu ne lipedai-lipedai do uru he, do pali ri nabi-nabi Deo he, nga lipereda Muri, Duae Mone ma'i-Mone golo, do pedhae pa mu pelake jhara rasul-rasul he. **3:3** Petari-tari-rai do jhamma ta toi ri mu, ta do pa lodho-lodho pedakka rahi, do medae ta hhau ne ddau-ddau do ne muri mada ro do menya'e ke ri lua ddhei ro miha do woapa he. Do medae ta mari ta dholo mu ri ro, **3:4** jhe lii mina hedhe, "Ne ane, do pejaji Muri ta do medae No ta dakka! Pa awe nadhe, jhe pe'e No ri? Ama-appu di do alla ke pemade, tapulara hari-hari lai, pee ma mii pa tima he, mii rai ti petari ta peera rai wawa hari ta hewue!" **3:5** Nga peuku-anni ro ta dho wae ta mengaku ta do rai uru-rai tare do alle ke pepeera liru nga raiwawa dhe ri lidara Deo. Raiwawa tao ri Deo ngati ei-loko, jhe ri ei-loko ne; **3:6** jhe ri ei-loko ne lema -- ei-loko ngati ie-waa talo-rai ne -- ne peape ne raiwawa do uru jhara ne. **3:7** Tapulara liru nga raiwawa do nadhe do piare-peloje ri lidara Deo do naanne ma tu ta pekappo ri ai hine. Pa dhara awe nadhe liru nga raiwawa pee ko ma nga piare-pelojhe tade dhai la lodho ta wolo nga ta peila ne ddau-ddau do apa do kerewe he. **3:8** Tapulara tuahhu-tuahhu ya, hahhi lai do nadhe adho do ie ta ballo ri mu: pa dhara namada Muri, helodho hela'u lema mii hetabbha bhue ttau, hari dhue ne na harre do hela'u we pa Deo. **3:9** Adho do pelajho ne wie ri Muri ne nga ne do alle pejaje ri No, maji lema ta do era ddau do penge ta do Deo do dhai pe elo jhe itu petobe ne lijaji No. Do wala ri ngati naanne, Deo do dhai makka tee penaja nga mu, rowi ddhei dho Deo ta era heddu he ta maho la dhara lua apa nga kerewe. Ne ddhei No mita ie ke hari-hari

ddau ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu ro. **3:10** Tapulara Lodho Dakka Muri ne, do medae ta dakka mii heddau do mena'o. Pa Lodho do naanne, liru do medae ta ele ri likedu-kedarru, jhe hari-hari ne do era pa ihi liru do ta kappu ladu-ladu, jhe raiwawa nga hari-hari ne nga we ne do era pa dhara no do medae ta ila. **3:11** Rowi hari-hari ne na harre do medae ta mae-tebho-ttei nga loro jhara do mina harre ke, mina mii ke we ne jhamma mu ta muri mada? Do jhamma ke mu ta muri mada nga mmau nga megala jhe petone ta tu Deo we, **3:12** pa dhara nga mate nga ito ko ne lua dakka Lodho Deo ne. Pa Lodho do naanne liru nga raiwawa do medae ta kappu ladu-ladu, jhe taga tari pana no, moko hari-hari ne nga we pa ihi liru do ta ei. **3:13** Tapulara di ne do ta mate ne nga ne do alle pejaje ri Deo, wale dho ke ti liru nga raiwawa do wowiu ne, do pa dhara no ne do era ne lua mola mira ne. **3:14** Rowi do mina harre ke Tuahhu-tuahhu do ddhei ri ya, pa dhara nga mate ko ri mu ne Lodho do naanne, wohe la'a-rui we mu nga petarra-tarra ta muri mada nga mmau nga megala nga do dho bhule lua kura nga terujha pa hedhapa Deo. Jhe jage we ri mu ne lua pedu do woie ne nga Deo. **3:15** Ege we ne lua makka tee Deo ne, ta mii hahhi awi do wie ri No pa mu mita helama mu. Paulus tu ahhu di do hajaha do ddhei ri di ne, do alla ke pebhuki do mina harre lema tu mu. Ne bhuki ri no ne naanne nga lua mmau dhara do wie ri Deo pa no. **3:16** Pa dhara hari-hari huri no he, do bhuki loro ri Paulus ne jhara ne jhara lai do naanne. Tarra, do era ma parri lai do hedui ta kanynye ri mu pa dhara huri-huri no do na harre. Ne do hedui do na harre, do alla ke pepemodha-pepe kewarru ri ddau-ddau do dho tada nga-nga he, jhe do adho do titu halla-anni ne lua manno nga kaho ro. Lai do napoharre adho ke ta lai do madalae ri, rowi ne kewahhu-kewahhu do wala he ngati Buku Lidara-Likewahhu Deo, do mina harre lema ke ne tao ri ro. Ne nga ne do tao ri ro do na harre wata ke do ta penahhu ne lua apa nga kerewe tu ro miha. **3:17** Tapulara mu do Tuahhu-tuahhu do ddhei ri ya, do toi ke ri mu ma jhe jhara lai do naanne. Rowi do mina harre ke, meniga pewoie-ie we, bhole tade dhai mu ta piru la dhara lua huli nga teballi ddau-ddau do dho tada nga-nga he, jhe bunu ngati era titu mu do rui ne. **3:18** Do jhamma ta ju ri mu ne toi ne lua ruba dhara Yesus Kristus, Muri nga Duae Mone ma'i-Mone golo di ne, jhe do

jhamma ke ta ju ri mu ne tade No. Lua dhida nga kelodo tu No we, awe nadhe lohe la lodho do nami mii ne! Amin. Lipelangu jhi, Petrus

1 Yohanes

1:1 Ne ihi huri do nadhe jhara lua Lidara do wie muri mada, Lidara do era ke rai ti awe do petari rai. Do alle alle ke ri jhi pedhanno ne jhara lua no, jhe do ngadde ke ri namada jhi miha. Do alle ke ri jhi peketarre no, jhe do alle ke no peparro ri ruai jhi. **1:2** Ta dhai ne muri mada do naanne ta peteleo do ngadde ke ri jhi. Ri do mina harre ke moko ta pepeke ke ri jhi ne jhara lua no. Pepeke ri jhi pa mui ne jhara lua muri mada do petu nga do peloro ne, do era hela'u nga Ama, jhe do alle ke pepeteleo pa jhi. **1:3** Ne nga ne do ngadde nga do dhanno ri jhi, naanne ke ne do pepeke ri jhi pa mu, mita dutu hela'u le mu nga jhi, ta henate ne muri mada do peheujhu-headde nga Ama nga Ana No Yesus Kristus. **1:4** Ne bhuki ri jhi ne huri do na hedhe mita ie ke ne adi ta tarra-tarra ne mengallu nge nga kehaka dhara. **1:5** Nadhe ke ne lii do dhanno ri jhi ngati Ana No, jhe pedhae ri jhi pa mu; Deo ke ne teleo ne, jhe pa No adho do era tu-tu ne lua kerabba ne. **1:6** Kinga lii ke ta di do muri mada do heujhu-headde nga No, jhe moko di do muri mada pa dhara kerabba, moko do pote ke di, ie ta pa kolo lipali lipedai mina harre lema pa dhara wui ai-wui tao. **1:7** Tapulara ki do muri mada ke di pa dhara teleo do mina mii Deo do era pa dhara teleo, moko do bharra do kedi'i ke ne muri ma da di, do pedhuri-pemira ke heddau nga heddau, jhe raa Yesus, Ana No ne, do pemmau-pema'i ke di ngati hari-hari lubhu harro nga menyilu di. **1:8** Kinga lii ke di ta do dho bhule di nga lubhu harro nga menyilu, di dhangnge ne do pelue ngi'u di miha, jhe adho ke do era pa dhara ade di. **1:9** Tapulara ki do kelole mola ke ri di ne lubhu harro nga menyilu di pa Deo, do medae ke ta petobe ri No ne lijaji No nga tao ne do mola-do mira. Do ta pehai-pehuba ri No ne lubhu harro nga menyilu di, jhe lonye pemmau ne ngi'u di ti hari-hari wui ai-wui tao di do hala he. **1:10** Tapulara ki do lii ke di ta do dho bhule di nga lubhu harro nga menyilu, do ege ke Deo ri di ta do pote jhe adho ke do takke ri ne lipedai Deo pa dhara ade di.

2:1 Woo ana-ana ya! Ne bhuke ri ya ne nadhe tu mu, mita ie mu ta bhole tao lubhu harro nga menyilu. Tapulara kinga era do tao lubhu harro nga menyilu moko do era ke di nga heddau mone tito di, Yesus Kristus do mola do mira ne, No ke ne Mone ami nga menangngi tu di pa hedhapa Ama. **2:2** Jhe do pelake jhara Yesus Kristus ke, ne pehai-pehuba ne lubhu harro nga menyilu di. Jhe adho ta lubhu harro nga menyilu di he we, tapulara lubhu harro nga menyilu hari-hari ddau raiwawa lema. **2:3** Ki do pedhanno ke di nga lipereda-lipereda Deo, napoanne ke ne telia ta do tade ke Deo ri di. **2:4** Ddau do lii, "Do tade ke Deo ri ya," tapulara adho do pedhanno nga lipereda-lipereda No, ddau do na poanne do pote, jhe Deo adho do era pa dhara ade no. **2:5** Tapulara ddau do pedhanno nga lipedai Deo, ddau napoanne do hajha do ddhei nga keteme pa Deo. **2:6** Nadu do lii ta no do muri ma da pa dhara heujhu-headde nga Deo, do jhamma ke no ta muri mada pedute kerak ki Kristus. **2:7** Tuahhu-tuahhu ddhei ya! Ne do bhuke ri ya dhe adho ta hahhi lipereda do wiu. Nadhe lipereda do tui ke, do alle alle ke pepedhae pa mu pa awe ta jhari he ko mu ta parahajha pa Kristus, lii do ngati Deo do alle ke ri mu pedhanno uru jhara. **2:8** Maji lema ta mina harre, ne lipereda do bhuke ri ya do nadhe do wiu ko ma; rowi ne petu-petarra no ne do nara ke ta ngadde pa ngi'u Kristus nga pa ngi'u mu ma. Rowi ne lua kerabba ne do ju ke ta ele jhe ne te leo ne do petu ne do jhari ke ta kelaka. **2:9** Ddau do lii ta no do era pa dhara teleo, tapulara ne ddau napoanne do pee ma nga takka nui-takka bubu nga tuahhu no, ddau napoanne do pee ko ma pa dhara kerabba lohe ma dhara awe nadhe. **2:10** Ddau do hajha do ddhei nga tuahhu no, do muri mada pa dhara teleo ke no, hakku bhule dho ke hahhi lai he pa no do ta pebunu ddau do wala la dhara lubhu harro nga menyilu. **2:11** Tapulara ddau do takka nui-takka bubu nga tuahhu no, do era ko no pa dhara kerabba. Do narru pa dhara kerabba ko no, jhe toi dho ri no ta kako ju la mii no, rowi ne ne lua kerabba do naanne do pekerabbe ko ne namada no. **2:12** Ne bhuke ri ya tu mu, Ana-ana ya, rowi do alla ke ne lubhu harro nga menyilu mu pepehai-pehuba ri Kristus. **2:13** Ne bhuke ri ya tu mu do Ama-ama, rowi do tade ke No ri mu do lore ke peera rai ti petari. Ne bhuke ri ya tu mu Ana-ana do ngarru, rowi do alle ke pepejharre ri mu ne Mone Tao Apa

ne. **2:14** Ne bhuke ri ya tu Ana-ana, rowi do tade ke Deo Ama ri mu. Ne bhuke ri ya tu mu, Ama-ama rowi do tade ke ri mu ne Lidara do rai tare ti petari ne. Ne bhuke ri ya tu mu, Ana-ana do ngarru rowi do rui ke mu. Ne Lipedai Deo do era ke pa dhara ade mu, jhe do alle ke pepejharre ri mu ne Mone Tao Apa ne. **2:15** Bhole ddhei we nga raiwawa do nadhe, kiadho ie ta ne nga we do era pa raiwawa do nadhe. Ki ddhei mu nga raiwawa do nadhe, moko adho ke mu do ddhei ri nga Ama. **2:16** Hari-hari ne nga we do era pa danni raiwawa do nadhe -- do ddhei ri wue ddau raiwawa do nga lubhu harra nga menyilu ne ke, do ngadde ri namada, do ngadde ri namada jhe ddhei ta unu jhe pehewue-wue ta pekerihe -- hari-hari ne napoharre lai-lai do adho ngati Ama, tapulara ngati raiwawa dhe. **2:17** Raiwawa nga hari-hari do era pa dhara no, do ddhei ri ddau raiwawa, do nee ke pa dhara ta ele. Tapulara ddau do pedute lua ddhei Deo, do ta pemuri mada lohe la lodho do nami mii ne. **2:18** Woo ana-ana ya, awe pedakka rahi raiwawa do hedharre ke! Do alla ke pepika uru ri ya pa mu ma, ta do medae ta dakka ne ihi Muhu-ihlawa Kristus; jhe pa dhara awe nadhe, ae ke do hhau ne ddau do pemuhu-pelawa nga Kristus. Napoanne ke ne telia ta do hedharra ke ne awe pedakka rahi raiwawa. **2:19** Ne ihi muhu-ihlawa Kristus he, wala dho ke ngati ddau-ddau do alla pehani di he, rowi ro he do ne pa petu ne do adho ma ddau-ddau di. Kita ro ddau-ddau di ma, do tatu ro ta do era ma hela'u-la'u nga di. Tapulara alla ke pehani di ri ro, mita teleo ke ta do dho bhule heddau ti telora ro do tarra-tarra do maho ma kejie di. **2:20** Tapulara do alle ke ri mu pehamme ne Henga Deo do hegute ri Yesus Kristus, jhe ri do mina harre ke, hakku do toi ke ri mu hari-hari ne liajha do petu ne. **2:21** Hakku bhuke ri ya ne huri nadhe tu mu adho taga tari do dho toi dae ri mu ne liajha do petu ne, tapulara taga tari do toi ke ri mu, jhe do toi lema ke ri mu ta adho do era ne lua do pote pa dhara liajha do petu do naanne. **2:22** Ne do pote ne wata ke ddau do pali ta Yesus, adho No Duae Mone ma'i-Mone golo do jaje ri Deo ne. Ddau do naanne ke ne ihi Muhu-ihlawa Kristus, adho ri no do hamme Ama mina harre lema Ana. **2:23** Ddau do dho hamme Ana, ne pa petu ne do dho hamme Ama lema ke. Jhe ne ddau do hamme Ana, no do hamme Ama lema ke. **2:24** Rowi do mina harre ke, ne lii do dhanno ri mu

ne do rai ti petari ne mu ta parahajha, do jhamma ke ri mu ta jage pewoie-ie pa dhara ade mu. Kinga he leo ri mu pewoie-ie ne liajha do naanne, do medae ke mu ta era loro do muri mada pa dhara heujhu headde nga Ana jhe nga Ama lema. **2:25** Jhe nadhe ke ne do jaje ri Kristus miha pa di; muri mada do petu nga do peloro ne ke. **2:26** Ne bhuke ri ya ne nadhe tu mu jhara lua ddau-ddau do pee nga petadi he ta pelu mu. **2:27** Tapulara jhara lua mu miha, do alle ke ri Kristus pehegute ne Henga No pa mu. Jhe ki do era ko ma ne Henga No pa mu, tenge dho ta era ddau do wala ne do ajha mu. Rowi ri Henga No miha do ta ajha ma mu jhara lua hari hari lai ie ta ne nga we; jhe ne nga ne do ajha ri ri No do petu, adho do po te. Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta pedhanno nga ne nga ne do ajha ri Henga ne pa mu, jhe do jhamma ke mu ta pee nga muri mada pa peheujhu-headde nga Kristus. **2:28** Ri do mina harre ke, woo ana-ana ya, halla-anni we mu pa dhara muri mada do peheujhu-headde nga Kristus, mita ki dhai hine ta dakka No, nara di ta penaja nga No nga bhani dhallu jhe adho do pewui-wui-anni taga tari do mekae. **2:29** Do toi ke ri mu ma ta Kristus do muri mada pedute nga lua ddhei Deo. Rowi do mina harre ke, do jhamma lema ke ta toi ri mu ta do nadu we do muri ma da nga pedute ne lua ddhei Deo, no ke ana Deo.

3:1 Heleo we mina mii ne hajha nga ddhei Deo Nga di, hakku nara di ta hammi ri No ta mii ana-ana ri No. Jhe do tarra ke di ta ana-ana ri Deo. Ri do mina harre ke, hakku tada dho di ri raiwawa do apa do kerewe dhe, rowi adho do tade Deo ri raiwawa dhe. **3:2** Tuahhu-tuahhu do ddhei ri ya! Pa dhara awe nadhe di ana-ana ri Deo ke, tapulara adho dae do teleo ne lua di ta mina mii hine. Maji lema ta mina harre do toi ke ri di, ta do ki dakka ke Kristus, do medae ke di ta jadhi hela'u mii No le, rowi do medae ta ngadde No ri di ta do mina mii ne lua No do petu-tu ne. **3:3** Hari-hari ddau do nga lua henao do na dhe penaja nga Kristus, do ta jage ke ri no ne ngi'u no mita tarra-tarra ta do mmau do megala, do mmau ngati lubhu harro nga menyilu, hela'u le mii Kristus do mmau do megala. **3:4** Ddau do tao lubhu harro nga menyilu, do hihu do pagga lipedara Deo ke; rowi lubhu harro nga menyilu, wala dho ke ngati lua hihu nga pagga lai do da re

do kewahho ri Deo. **3:5** Do toi ke ri mu ma ta do ne dakka Kristus ne tu ta ma pehai-pehuba lubhu harro nga menyilu ddau raiwawa ke, jhe do adho do era lubhu harro nga menyilu pa No. **3:6** Hari-hari ddau do muri mada pa dhara lua heujhu-headde nga Kristus, adho ke no do pee loro nga tao lubhu harro nga menyilu. Ddau do pee loro nga tao lubhu harro nga menyilu, ngaddi dho ta ngadde Kristus kiadho ta tade No. **3:7** Woo ana-ana ya, bhole wie ne lua ie ta pa nadu we ta pehuli-peteballi mu. Ddau do jhagge ne lua ddhei Deo, ro ke ne ana ri Deo, mii Kristus lema do Ana Deo. **3:8** Tapulara ddau do pee loro nga tao lubhu harro nga menyilu, do ana ri Wango do nga lubhu harro nga menyilu rai tare ti petari. Tu lai do nadhe ke ne dakka Ana Deo, tu ta ma pemae-tebho-ttei ne lua jhagga Wango. **3:9** Ddau do jadhi ke ta ana Deo, adho ke no do pee loro nga tao lubhu harro nga menyilu rowi ne alu nga wue Deo miha do era pa no. Jhe taga tari Deo ke ne Ama no, moko nara dho ke no ta pee loro nga tao lubhu harro nga menyilu. **3:10** Nadhe ke ne lua pewala pa telora ana-ana Deo nga ana-ana Wango, nadu do dho jhagga ne lua ddhei Deo, kiadho do dho hajha do dho ddhei nga tuahhu no, no adho ana Deo. **3:11** Rai tare ti petari do alle ke pepedhae ne lii do nadhe pa mu: Do jhamma ke di ta pehajha-peddhei heddau nga heddau. **3:12** Bhole we di ta mii Kain, do jadhi ta ana Wango nga pemade ne tuahhu no miha. Ta nga hakku pemade ri Kain ne tuahhu no ne? Rowi ne lai-lai do tao ri Kain do hala, tapulara ne lai do tao ri tuahhu no ne do petu. **3:13** Rowi do mina harre ke Tuahhu-tuahhu ya, bhole madalae we mu kinga bubu dhara ne ddau-ddau raiwawa dhe nga mu. **3:14** Do toi ke ri di ta do di hedhe do alle ke pemahhu anni ngati lua made mada, jhe do lari-anni ke la dhara muri mada. Do toi ke ri di nenaanne, rowi di do pehajha-peddhei di nga tuahhu di. Ddau do dho pehajha-peddhei, do pee ko no pa dha'i pereda made mada. **3:15** Ddau do bubu dhara nga tuahhu no, do mone pemade ddau no, jhe do toi ke ri mu ma ta do heddau mone pemade ddau adho do era nga muri mada do petu nga do peloro ne. **3:16** Nga loro jhara do nadhe ke ne nara di ta toi ne loro jhara pehajha peddhei nga ddau nga ddau ihi-anga: Alle ke pejhole ri Kristus ne muri mada No tu di. Rowi do mina harre ke, di lema do jhamma ke ta jhole ne muri mada di tu tuahhu-tuahhu di! **3:17** Kinga

heddau do ne muri mada no do waji ke, jhe ngadde ne tuahhu no do era pa dhara lua dau nga gahara, jhe do dho wae no ta ruba dhara nga tuahhu no do naanne, mina mii ne ddau do naanne ne nara ta pa li ta do hajha do ddhei no nga Deo? **3:18** Woo ana-ana ya! Bhole we ta pehajha-peddhei pa kuri ubha he we, kiadho ke ta wata pa kolo lipali lipedai he we. Do jhamma ke di ta pehajha-peddhei nga lua hajha nga ddhei do petu-petarra do dute ri wui ai-wui tao di. **3:19** Mina harre ke ne loro jhara ne mii ta toi ri di ta di hedhe do maho ke ta kejie ana-ana Deo do mola do mira ne, jhe ne ade di do nara ke ta ketanna pa hedhapa Deo. **3:20** Do toi ke ri di, ki do hala ke di ne ane ade di, lua tada Deo do rihi ngati lua tada ade di, jhe do toi ke ri No hari-hari ie ta nenga we. **3:21** Hakku Tuahhu-tuahhu ddhei ya, ki do dho hala ke di ne ane ade di, do nara ke di ta mengadha nga Deo nga bhani dhallu. **3:22** Jhe ne nga ne do ami di ngati No do ta nara di, rowi do pedhanno do nga lipereda-lipereda o jhe jhagge ri di ne nga ne do pemengallo dhara No. **3:23** Ne lipereda No pa, nadhe ke: Do jhamma ke di ta parahajha pa Ana No, Yesus Kristus, jhe do jhamma ke di ta pehajha-peddhei heddau nga heddau, mii do alla ke Kristus peli pa di. **3:24** Hari-hari ddau do pedhanno nga lipereda-lipereda Deo, do heujhu headde ke nga Deo ne muri mada ro, jhe Deo do peheujhu-headde ke nga ro. Jhe do toi ke ri di ta Deo do muri mada peheujhu-headde nga di, rowi do wie ke ri No ne Henga No pa di.

4:1 Tuahhu-tuahhu do ddhei ya! Bhole parahajha we pe hari-hari ddau do mengaku ta do era Henga Deo pa ro, tapulara uji uru ko ro mita toi ne he nga do era pa ro do ngati Deo we do adho. Rowi ae ke ne nabi do pote do appi do bela do lappa la hebhakka-hebhakka ke. **4:2** Mina hedhe ke ne loro jhara mita toi ri mu, Henga Deo we do adho: Ddau do mengaku ta do Yesus Kristus dakka ma raiwawa do nadhe do mii ddau raiwawa, ddau napoanne do nga Henga do dakka ngati Deo. **4:3** Tapulara ne ddau do dho ketarra ne lai do nadhe jhara lua Yesus, adho do nga Henga Deo. Ddau napoanne do nga henga ngati ihi Muhu Kristus. Do rangngi ke tuahhu he ta do ne henga do napoanne do medae ta dakka, jhe pa dhara awe nadhe do hee ke pa danni raiwawa do nadhe. **4:4** Tapulara Ana-ana ya, mu do

unu-oha ri Deo. Do alla ke ri mu pepejharra ne nabi-nabi do pote do appi do na harre, rowi do era Henga Deo pa dhara mu do rihi rui ngati henga do era pa ddau-ddau do unu ri raiwawa do nadhe. **4:5** Ne nabi-nabi do pote do appi do na harre do pedai jhara lai-lai raiwawa dhe, jhe ri raiwawa dhe do dhanno ne lipedai ro, rowi ro do unu-oha ri raiwawa dhe. **4:6** Tapulara di do ana-ana ri Deo; jhe ddau do tade Deo do pedhanno nga di. Ddau do adho do unu-oha ri Deo, adho do pedhanno nga lipedai di. Mina harre ke ne loro jhara mita toi ri di ne lua pewala pa telora Henga do wei ne liajha do mola do mira ne nga henga do pehuli-peteballi ddau he. **4:7** Tuahhu-tuahhu do ddhei ya! Mai we di ma pehajha peddhei heddu nga heddu rowi ne lua pehajha nga peddhei ne do dakka ngati Deo. Ddau do pehajha-peddhei, do ana-ana ri Deo ke, jhe do tade Deo ke. **4:8** Ddau do dho bhule nga lua pehajha-peddhei, adho ddau do tade Deo; rowi Deo ke ne lua pehajha-peddhei ne. **4:9** Peteleo ri Deo ta No do hajha-do ddhei nga di nga pepue ne Ana No do Mone Miha ne ma danni raiwawa, mita nara muri mada do pelake jhara Ana No ke do naanne. **4:10** Na dhe ke ne lua hajha nga ddhei ne: Adho di do alla pehajha-peddhei nga Deo, tapulara Deo ke ne do alla pehajha-peddhai nga di, jhe pepue ne Ana No ne, mita lake jhara No ke, ta nara ke di ne lua pehai-pehuba ngati lubhu harro nga menyilu di. **4:11** Tuahhu-tuahhu do ddhei ya, ki do mina harre ke Deo ne hajha nga ddhei nga di, di lema do jhamma ke ta pehajha-peddhei heddu nga heddu. **4:12** Bhule dho heddu he do ngaddi ta ngadde Deo tapulara ki do pehajha-peddhei ke di heddu nga heddu, do peheujhu-headde ke di nga Deo, jhe lua hajha nga ddhei No do keteme ke pa dhara ngi'u di. **4:13** Rowi do alla ke pewie pa di ri Deo ne Henga No ne, moko do toi ke ri di ta do muri mada ke di pa dhara heujhu-headde nga Deo, jhe Deo do muri mada peheujhu-headde ke nga di. **4:14** Ri jhi miha do ngadde ke Ana Deo, jhe pepeke ri jhi ri ta No ke ne do pepue ri Ama tu ta ma jadhi Duae Mone ma'i-Mone gole raiwawa do nadhe. **4:15** Jhe nadu do ketarra ke ta Yesus ke ne Ana Deo ne, Deo do peheujhu-headde ke nga ddau do napoanne, jhe ddau do napoanne lema do peheujhu-headde ke nga Deo. **4:16** Ri di miha do toi ke jhe do parahajha ke ne jhara lua hajha nga ddhei Deo ne penaja nga di. Deo ke ne lua hajha

nga ddhei ne. Ddau do pereda ri lua hajha nga ddhei ne muri mada no, ddau napoanne do heuju headde ke nga Deo, jhe Deo do peheuju-headde ke nga no. **4:17** Do pejadhi ta do keteme ke ne lua hajha nga ddhei pa dhara ngi'u di mita mita era di nga lua bhani-dhallu Lodho Pehappo hala ne. Do bhani ke di, rowi ne muri mada di pa raiwawa do nadhe do hela'u ke mii mu ri mada Kristus. **4:18** Ddau do narro do lake ke ne lua hajha nga ddhei Deo, adho ke do petada ri nga lua meda'u. Hakku do teleo ke, ne ddau do dho tarra dae ne lua hajha nga ddhei Deo nga keteme, ki do meghighi tarra dae ne lua hajha nga ddhei Deo nga keteme, ki do meghighi meda'u ko no ta he dhape ne Lodho Happo hala ne. **4:19** Do pehajha-peddhei ke di, rowi Deo do alla ke pahajha-peddhei uru jhara nga di. **4:20** Ki nga lii ke heddau, "Ya dhe, do hajha do ddhei ke nga Deo," tapulara adho do hajha nga ddhei nga tuahhu no, ddau na poanne do pote do appi. Rowi ddau do dho hajha do dho ddhei nga tuahhu no do ngadde ri namada, moko bhule dho ke ne rujhara tu no ta nara ta hajha ta ddhei nga Deo do dho ngadde ri namada ne. **4:21** Rowi do mina harre ke, nadhe ke ne lipereda do wie ri Kristus pa di: Nadu do hajha do ddhei nga Deo, do jhamma ke ta hajha ta ddhei nga tuahhu no lema.

5:1 Ddau do parahajha ta do Yesus ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo do jaje ri Deo ne, ddau do napoanne ke ana ri Deo. Ddau do hajha do dhhei nga heddau ama, do hajha do ddhei lema ke nga ana no. **5:2** Nga loro jhara do naanne ke ne toi ri di, ta di do hajha do ddhei nga ana-ana Deo: Di do hajha do ddhei ke nga Deo, napoanne ke ne telia ta do pedhanno di nga lipereda-lipereda No. **5:3** Rowi, hajha-ddhei nga Deo, do ne pa petu ne wala dho ke ngati pedhanno nga lipereda-lipereda No. Jhe ne lipereda-lipereda No. Jhe ne lipereda No adho do mejanni tu di, **5:4** rowi nadu we ne ana ri Deo do nara ta pejharre raiwawa do apa do kerewe do nadhe. Jhe ne nara ri di ta pejharre ne raiwawa dhe ri lua manno nga kaho di. **5:5** Nadu do nara ta pejharre ne raiwawa do nadhe? Wata ke ri ddau do parahajha ta Yesus ke ne Ana Deo ne. **5:6** Yesus Kristus do dakka ma raiwawa dhe nga ei-pejhiu No nga raa lua made No. Ne dakka No adho ke wata ta nga ei-loke he we, tapulara ei-loko nga raa. Jhe Henga Deo

miha do wie ne lua ta peteleo ta do ne lai do naanne do petu-petarra, rowi Henga Deo peteleo ta do ne lai do naanne do petu-petarra, rowi Henga Deo adho do ngaddi ta pote. **5:7** Era do tallu ne hakahi: **5:8** Henga Deo, ei-loko nga raa -- ro hari do tallu do wie ne lilolo do hela'u. **5:9** Do parahajha do pa lilolo ddau raiwawa, tapulara lilolo Deo do rihi rui ri ko. Jhe naanne ke ne ne li lolo do alle pewie ri Deo jhara lua Ana No. **5:10** Rowi do mina harre ke ne ddau do parahajha pa Ana Deo, do alle ke ri pehamme ri no ne lilolo do naanne pa dhara ade no, tapulara ddau do dho parahajha pa Deo, do peege ta do pote do appi Deo ri no, rowi do dho parahajha no nga ne nga ne do peke ri Deo jhara lua Ana No ne. **5:11** Nadhe ke ne lilolo do naanne: Alle ke pewie ri Deo pa di ne muri mada do petu nga do peloro ne, jhe Ana No ke ne muri mada do naanne. **5:12** Ddau do hamme Ana Deo, do unu ke ri no ne muri mada do naanne, jhe ddau do dho hamme Ana Deo, bhule dho ddau napoanne nga muri mada do peloro ne. **5:13** Bhuke ri ya tu mu do parahajha pa Ana Deo, mita toi ke ri mu ta do unu ke ri mu ne muri mada do petu nga do peloro ne. **5:14** Jhe do bhani ke di ta la peabu nga Deo rowi do ketarra ke di ta do ta hammi ri No ne lihabhajha di, ki ami ke di ne nga we ne do penau nga lua ddhei No. **5:15** Rowi do toi ke ri di ta do ne liami di do dhanna ri No, ki ami di pa No, moko ta toi lema ke ri di ta do wie ke ri No pa di ne nga ne do ami ri di nga No. **5:16** Kinga ngadde ri mu heddau do Herani hela'u do tao lubhu harro nga menyilu do adho do pedakka ta la ele ne muri mada do petu nga do peloro ne, do jhamma ke mu ta hebhajha pa Deo; jhe ri Deo do medae ta wie pa No ne muri mada do naanne. Nadhe do pedu nga ro do tao lubhu harro nga menyilu he, ro do adho do pedakka ta ju la ele he ne muri mada ro do naanne. Tapulara era ne lubhu harro nga menyilu do nara ta peelee ne lua muri mada ro do petu nga do peloro ne. Jhara lai do naanne lii dho ya pa mu ta hebhajha pa Deo. **5:17** Rowi hari-hari wui ai-wui tao do hala, do na poharre ke ne lubhu harro nga menyilu ne, tapulara do era ne lubhu harro nga menyilu do nara ta peelee ne muri mada do petu nga do peloro ne. **5:18** Do toi ke ri di ma ta do hari-hari ddau do jadhi ke ana-ana Deo, adho ke do ta pee loro nga toa lubhu harro nga menyilu, rowi do herimoheruge ke no ri Ana Deo, jhe ne Mone Tao Apa nga Kerewe ne, nara dho

ke ta tao nga-nga ri penaja nga no. **5:19** Do toi ke ri di ta di do unu do oha ke ri Deo, maji lema hari hewue raiwawa do nadhe do pa dha'i pereda Mone Tao Apa nga Kerewe ne. **5:20** Do toi ke ri di ta do alla ke pedakka Ana Deo, jhe do alla ke pewie ri No ne lua tada pa di, mita ie di ta tade Deo do mola do mira ne. Muri mada di peheujhu-headde nga Ana No Yesus Kristus. Nadhe ke ne Deo do mola do mira ne, jhe nadhe ke ne muri mada do petu nga do peloro ne. **5:21** Woo ana-ana ya, pejjhau-anni we ngi'u mu ngati wie hu nga mejura pa ajhu pa wowadu he!

2 Yohanes

1:1 Tu Ina do pidhe ri Deo nga tu ana-ana ri Ina. Ne huri do nadhe ngati ya, mone bhau-bata jemaat do ddhei tarra-tarra nga mu. Adho ta ya he we, tapulara hari-hari ddau do tade Deo do mola do mira ne, do hajha do ddhei lema nga mu. **1:2** Rowi Deo do pee ke pa dhara ade di, jhe do medae ta era loro nga di lohe la lodho do nami mii ne. **1:3** Ki ie mudhe he ta wie pa di ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua ruba dhara nga lua kehaka dhara ri Deo Ama nga ri Yesus Kristus Ana Ama ne. Ki ie mudhe he hari-hari ne na harre ta unu ta oha ri di nga ade do pudi jhe nga lua hajha nga ddhei. **1:4** Dhahi mengallu dhara tarra ya ta toi ta do era ne ana-ana ri Ina do muri mada pedutu nga liajha Deo, do hela'u mii lipereda Deo Ama pa di. **1:5** Rowi do mina harre ke, ne ame tarra-tarra ri ya pa Ina, mita ie ke di hari-hari ta pehajha-peddhei. Ne do pedhae ri ya nadhe ke, adho ke ta hahhi lipereda do wowiu ri; ne lipereda do nadhe do alle ke pewie pa di rai ti awe ta jhari ne di ta parahajha. **1:6** Pehajha-peddhei wala dho ke ngati muri mada do pedute lipereda-lipereda Deo. Jhe ne lipereda do rangnge ri mu ne rai tare ti petari, do nadhe ke, do jhamma ke mu tamuri mada nga pehajha peddhei heddau nga heddau. **1:7** Do ae ke ne mone pote-mone appi do menyabbha ke la hari hewue raiwawa dhe. Ro he, ddau-ddau do dho hammi ta do Yesus Kristus ne dakka ma raiwawa dhe mii heddau ddau raiwawa. Ddau do napoharre, do pote do appi, jhe ihi Muhu-ihila Kristus. **1:8** Rowi do mina harre ke, jaga we mita do dho dhahi ta ila ne nga ne do la'a-rui ri jhi tu mu. La'a-rui we mita ie ri mu ta

hammi ngati Deo, hari-hari ne pai pala mu he. **1:9** Ddau do dho parru pa liajha Kristus, tapulara do aggu loro jhara do wala ngati ne nga do ajha ri Kristus, ddau do napoanne adho do era nga Deo. Ddau do halla-anni pa dhara liajha Kristus, do ne pa petu ne do ke ri no Deo Ama mina harre lema Ana. **1:10** Rowi do mina harre ke, kinga era ddau do dakka jhe pe peke pa mu ne liajha do adho do ajha ri Kristus, bhole hammi ri mu ne ddau do na harre la dhara ammu mu, kiadho ta pelangu ro. **1:11** Rowi ddau do pelangu ne ddau do mina harre, do dutu hela'u le ke nga ddau do na harre pa dhara jhagge ne wui ai-wui tao do apa nga kerewe ne. **1:12** Dhai ae ko ne jhamma ta peke ri ya pa mu, tapulara pa dhara penge ya rihi ie ta bhole pelake jhara huri do nadhe. Do henao ri ya ta nara ta la peabu nga mu, jhe pedai lii miha nga mu, mita tobo tarra ne mengallu dhara di. **1:13** Ana-ana ngati tuahhu Ina do mobanni ne, do jhudhe do pidhe lema ri Deo, hee do moa lipelangu tu Ina.

3 Yohanes

1:1 Gayus, tuahhu ya! Ya mone bhau-bata jemaat, do hajha-do ddhei tarra-tarra nga au, **1:2** hebhajha ki ie mudhe he tuahhu ta era pa dhara lua kedi-keharru, jhe hari-hari do ie-ie he we nga au, hela'u mii hemanga au lema do ie-ie we. **1:3** Dhai mengallu ne dhara ya, ta dhai ta pika do parri ddau do Herani pa ya, ta do dhai halla-anni tarra tuahhu pa Deo do mola do mira ne, rowi do tarra ma Tuahhu ta do era loro pa dhara muri nga pedute ne liajha Deo. **1:4** Bhule dho ke do rihi ri ne pemengallo dhara ya ngati rangngi ta do ne ana-ana ya do muri mada pedutu nga liajha Deo. **1:5** Tuahhu ya! Do mina harre ke ne worawwu mappe tuahhu pa dhara lua jhagga do jhagge ri tuahhu, tu ihi anga-ihi anga do Herani hela'u, hape la nga do Herani do dho tada dae lema ri tuahhu, do pemoko le ro ri tuahhu. **1:6** Alla ke ri ro pepika pa jemaat do pa era jhi pa dhe, ne jhara lua hajha nga ddhei au. Rabha we ro mita nara ri ro ta pelohe ne loro jhara kako ro, jhe rowi do mina harre ke ne do pemengallo dhara Deo, **1:7** rowi pa loro jhara kako ro tu ta pemoke Kristus, adho ro do era ta nara ne nga-nga le ngati ddau-ddau do dho tade Deo. **1:8** Rowi do mina harre ke, di

ddau-ddau do Herani do jhamma ke ta ruba dhara nga ihi anga-ihia anga di do Herani hela'u do minapoharre, mita nara le di ta dutu pa dhara lua la'a-rui ro, tu ta pemenyabbhe ne liajha do mola do mira do ngati Deo ne.

1:9 Alla ke ya pebhuki huri do nabhabha he we tu jemaat, tapulara Diotrefes do ddhei ta jadhi kattu pa dhara jemaat, wae dho no ta pedhanno nga ya. **1:10** Do medae kinga dakka ya hine, domedae ri ya ta megalli hari-hari ne nga we ne do alla petao ri no, jhara lua apa nga kerewe nga pote-appi do alla pepale ri no jhara lua jhi. Tapulara hari-hari ne napoharre waji de dho tu no. Ta dhai ta dakka ne ihi anga-ihia anga do Herani hela'u he, wae dho no ta hammi ne tuahhu do na harre. Rihi ri ko ti naanne, labba ri ko ri no ne ddau-ddau do ddhei ta hammi ne tuahhu do na harre, jhe lii no pa ddau-ddau do na harre ta mahhu-anni ngati jemaat.

1:11 Tuahhu-tuahhu ddhei ya, bhole pedute ne nga ne do woapa. Pedutu we ne nga ne do woie. Ddau do tao lai do woie, ro ke ne do unu do oha ri Deo. Jhe ddau do tao lua do apa nga kerewe, adho dae ddau do tade Deo.

1:12 Hari-hari ddau do puji Demetrius. Rihi ri ko, ri Deo le miha do puji no. Ri jhi lema do puji no, jhe do toi ke ri tuahhu ma, ta do ne nga we ne do pedhae ri jhi do nara ke ta parahajha. **1:13** Dhai ae ko ne paralu ta pedhae ri ya pa mu, tapulara pa penge ya rihi ie ta bhole jhara huri dhe.

1:14 Ne henao ri ya adho ke do tui ri do medae ke ya ta la peabu nga mu jhe medae di ta pedai lii penaja hedhapa heddau nga heddau. **1:15** Ki ie mudhe he ta wie ri Muri ne lua tarro ie nga menyarro mangngi tu Tuahhu. Ihi anga-ihia anga au pa era ya pa dhe, hee do moa lipelangu tu mu. Pedhae lipelangu ya pa ihi anga-ihia anga di he ti heddau la heddau.

Yudas

1:1 Tuahhu-tuahhu do alla pepedoa nga do hajha do ddhei tarra ri Deo Ama nga do jaga ta tu Yesus Kristus. Mii annu ri Yesus Kristus, ya -- Yudas -- tuahhu ngati Yakobus, **1:2** do nga lua henao: Ki ie mudhe he ta wie ri Deo ne lua tarro ie nga menyarro mangngi, lua ruba dhara nga lua kehaka dhara do re'a nga lale tu mu. **1:3** Tuahhu-tuahhu ddhei ya! Do nga lua pedabbho tarra-tarra ya ne bhuke huri do nadhe tu mu jhara lua helama

tona ie do narro do lake ri di hela'u-la'u. Tapulara pa dhara awe nadhe mii do ta pedide he ke ya ta takka lii pa mu ri do nadhe mita pee mu nga la'a-rui tu lua manno nga kaho mu do alle pe wie he wari we ri Deo lohe la lodho do nami-mii ne, pa annu-niki No. **1:4** Rowi nga do dho nara ta toi ri di, hee ke do parri ddau, do maho dhara-dhara ma telora di. Ro he, ddau-ddau do bhodho, do pepote-peappi ne lii jhara lua ruba dhara Deo di ne, mita nara ro ne awe ta pegolo ne lua ddhei ade nga penge ro do ri hi ngati rupehakku he. Jhe do nyakke ke Yesus Kristus ri ro, do kinga tu di, wata No he ke ne Mone Pereda nga Muri di. Ne lua wolo tu ro do alle ke pedare-pekewahho rai uru-rai tare pa dhara Buku Lidara-Likewahhu Deo. **1:5** Hari-hari ne na harre do toi ke ri mu ma. Maji lema ta mina harre ddhei ri ko ya ta pehewina mu jhara lua mina mii Muri ne pehelama do Israel ngati ihi rai Mesir, tapulara pa dhai leto pemade ne ddau-ddau do dho parahajha he ti telora ro. **1:6** Henge lema ne naju-naju Deo do hihu do jhajjhi ngati higa do eara pa ro, hakku tade hani ri ro ne era pee ro. Ne naju-naju Deo do na harre do ujhu do laggu ke ri Deo ri rate do dho i'a apa wari pa era do kerabba do pa dha'i rai raiwawa dhe. Pa ni ke ro ne rate lohe la awe happo hala tu ro pa Lodho do meliri dhara ne hine. **1:7** Henge lema we rae Sodom nga Gamora nga rae-rae do peumu he, do ne ana rai he do tao ne lai-lai do mii do tao ri naju-naju Deo do na harre. Ne lai-lai do tao ri ro, lua dhawu nga bute nga ngali nga bhodho, hakku ta wolo he ke ro pa dhara rao-ai do peloro ne, tu ta jadhi lai pehewina tu hari-hari ddau. **1:8** Mina harre lema ne ddau-ddau do na harre do peito-perijho ne lai-lai do rihi ngati ihi we tade tao ri ro ne lubhu harro nga menyilu penaja nga ngi'u ro miha. Ta pewawe we ri ro ne higa Deo, jhe kara nga menihi ne do kemuki do dhida do kelodo do era pa era do mmau do megala ne. **1:9** Mikhael le miha do kattu ngati hari-hari naju Deo, ngaddi dho ta tao mina harre. Pa awe pehala no nga wango ta perabe ne ngi'u Musa ne mita toi ta nadu ne do nara, bhani dho Mikhael ta pehappo hala Wango ri likara nga menihi. Wata ke ne lii Mikhael, "Muri ne do medae ta hegarre au!" **1:10** Tapulara lii kara-li menihi, ne pemuhu ne ddau-ddau do na harre nga hari-hari ne nga we do dho tada ri ro. Do dho hala ke mi bhada-bhada do dho bhule nga penge he, do ne tada ne nga-nga wata ke ri lua tada do lore

ke peera pa dhara pengero. Tapulara ri lai-lai do na harre ke ne tu ro ta nappi ta kebi ri lua apa nga kerewe he. **1:11** Apa nga kedhaha ke ro! Alle ke ri ro penarro ne loro jhara do narro ri Kain. Mita nara doi, ta pallu-anni ke ro la dhara ro'a hulinga teballi ne, hela'u mii Beliam. Jhe pemae tebho-ttei ro taga tari lua pelawa-petaddhu ro do mii tao Korah he. **1:12** Pa awe tao mu lai-tao, ne wue ddau-ddau do na harre do pemengalli dhara ddau pa telora mu. Rowi do nga'a nga lala ro, nga do dho bhule nga lua mekae dhara, jhe molo ta penge ngi'u ro we miha. Hala dho ke ro mii merammu do wi'o ri ngallu he, tapulara adho do pepuru ajjhi. Hala le dho ma ke ro mii ajhu do dho bhule nga wue he maji lema ta pa awe wue woajhu, do mii ajhu-ajhu do alla pebhita amo he ke, jhe do made tu-tu ke. **1:13** Do hela'u mii kolo nawa he pa dhara pana dahi do kehabbha woro pudi, do mina harre le ke ro ne pekehabbha woro wui ai-wui tao ro do pemekae dhara ddau. Ro do dho hala ke mii bhada do we'u la hebhakka-hebhakka he, jhe ri Deo do alla ke pepemoko ne era tu ro, pa era do kerabba guru-rai do rihi meliri dhara ne, lohe la lodho do nami mii ne. **1:14** Henokh, pidu lapi huhu ddau ngati Adam, do uru he do ngaddi ta pedara jhara lua ddau do mina harre. Ne ane Henokh, "Heleo, do ta dakka Muri nga do tabbha-tabbha ne naju No do mmau do megala he. **1:15** Tu ta ma happo halla hari-hari ddau. Do ta wolo ri Muri ne ddau-ddau do apa do kerewe taga tari wui ai wui tao ro do keti-ketinga he. Jhe do ta wolo ri No ne ddau do tao lubhu harro nga menyilu he, nga do pelawa-petaddhu he taga tari hari-hari likara nga menihi do pali ri ro he." **1:16** Ne ddau-ddau do na harre do pee nga pegu-pegallo we jhe pelaha nga ddau do wala. Muri mada ro pedutu nga lua ddhei nge nga ade ro we do nga lubhu-harro nga menyilu he. Peha'e-ha'e ri ro ne jhara lua ngi'u ro miha, jhe jhore ddau mita nara ro lua mangngi. **1:17** Tapulara Tuahhu-tuahhu ddhei ya, henge we ne nga ne do uru he, do pali ri rasul-rasul Muri Yesus Kristus he. **1:18** Do peke ke ri ma uru jhara pa mu, ta do ki hedharra ke ne awe pedakka rahi raiwawa dhe do medae ta hhau ne ddau-ddau do ta mamari-madholo mu, ddau do ddhei ta muri mada pa dhara pedutu ne lua ddhei nge nga ade ro do nga lubhu harro nga menyilu he. **1:19** Ro do na hedhe ke ne ddau do pedubhu lua pehagghi-petala he. Adho ro do pereda ri

Henga Deo, tapulara ri lua ddhei nge nga ade ro ke do ddau raiwawa ne. **1:20** Tapulara mu Tuahhu-tuahhu ya, peteme we teru ne muri mada mu do petito ri mu pa dhara parahajha pa Yesus Kristus. Lua manno nga kaho mu do dhai mmau nga megala. Pa dhara awe napoanne lema hebhajha we nga Henga Deo, **1:21** jhe muri mada we loro-loro pa dhara lua herimu-herugu lua hajha nga ddhei Deo, pa dhara mate ko ri mu ne lua ruba dhara Yesus Kristus Muri di, do medae ta wie pa mu ne muri mada do petu nga do peloro ne. **1:22** Penaja nga ddau-ddau do keba'a-kepapi ne ade ro, do jhamma ke mu ta pedhelo ne ruba dhara mu. **1:23** Happi we pemahhu ne ddau he ngati dhara rao-ai tu ta pehelama ro. Penaja nga ddau-ddau do wala he, do jhamma ke mu ta pedhelo ne lua ruba dhara mu do lere ri lua meghighi-meda'u ne, tapulara paddhu we lohe la bhara ro le do alla pepera'i-pepetongo he ri lua ddhei ro do nga lubhu harro nga menyilu he. **1:24** Deo, do makka ta jaga nga meniga mita do dho era mu do bunu, jhe do nara ta aggu mu la hedhapa No do dhida do kelodo ne nga mengallu nge nga kehaka dhara jhe do adho do era nga lua kura nga terujha ne, **1:25** do titu wata No ke ne Deo, Mone ma'i-Mone golo di do pelake jhara Yesus Kristus Muri di. No ke ne Deo do dhida do kelodo, do ketutu, do higa do pereda rai tare ti petari titu ju hape ma dhara awe do nadhe, jhe loho la lodho do nami mii ne! Amin.

Wahyu

1:1 Ne ihi buku do nadhe jhara lua ne nga ne do peteleo ri Yesus Kristus, jhara lai-lai do medae ta jadhi. Ne lai-lai do na harre lipika ri Deo pa Kristus mita pedhelo ri No pa annu-annu Deo he, ne nga ne do ta henginga ne jadhi. Pepue ri Kristus ne naju No la nga Yohanes, naannu No, tu ta la pepeke ne lai-lai do na harre pa Yohanes. **1:2** Moko ri Yohanes lema ta pedhiri ke hari hari ne nga ne do ngaddi ri no he, jhe nadhe ke ne pika no jhara litakka Deo do perue ri Yesus Kristus do pelake jhara likololo Yohanes. **1:3** Mangngi nga mengallu dhara tu ddau do ajhe nga ddau do dhanno ne lii do dare do kewahho ri buku do nadhe jhe pedute ne nga ne do hure do bhuke pa dhara buku do nadhe. Rowi adho ke do rajja ri ne

medae ta jadhi ne lai-lai do na hedhe. **1:4** Tuahhu-tuahhu do era pa pidu bhue jemaat do pa ihi rai Asia! Ya, Yohanes, do hena do ta hammi ri mu ngati Deo -- ne lua tarro ie nga menyarro mangngi nga lua kehaka dhara -- do lore ke peera, nga do pee ta era loro -- jhe mina harre lema ngati pidu henga do ere pa hedhapa era mejaddhi Deo ne, **1:5** jhe nga ti Yesus Kristus, hakahi do henarru ne. No ke ne do petari-tari ne do pemure bhale wari ngati dhara made mada, jhe No ne do pereda pa hari-hari duae raiwawa. Yesus do hajha do ddhei nga di, jhe ri lua made No ke, ne golo ri No ngati lubhu harro nga menyilu di, **1:6** jhe pejadhi di ta hekejie ddau ngati mone tunu menahu-mone tunu menahu do pemoke Deo, Ama No. Yesus Kristus ke ne do ketoo kelodo nga do higa nga pereda lohe la lodho do nami mii ne. Amin! **1:7** Heleo we, ne dakka No pa dhara merammu. Hari-hari ddau do medae ta ngadde No, mina harre lema ri ro he do alle petabbho No. Hari-hari ddau-rai pa raiwawa do medae ta tangi lalu taga No. Oo, do tarra ! Amin! **1:8** "Ya ke ne do petari nga do pedakka," ane Muri Deo, do era, do loro peera nga do peloro ta era, Do Mone Rihi Wiki Higa nga Pereda. **1:9** Ya, Yohanes, tuahhu mu do hela'u mii mu lema do nee pa dhara dhue-hape hedui-herui do narro do lake ie tari nadu we do pedute Kristus. Makka tee Makka tee nga wangnge di ta dhui-hape hedui-herui mii annu-niki do unu-do oha No. Ne hore ya ma Pulu Patmos taga tari pemenyabbhe ri ya ne litakka do ngati Deo ne, do perue ri Yesus Kristus do pelake jhara lipeliba No. **1:10** Pa lodho Muri ne, ta helibho ke ya ri Henga Deo, jhe rangnge ri ya ne lii do maddu -- mii lii wotabbe he -- do pedai lii pa kejhunga ya. **1:11** Mina hedhe ne lii do naanne, "Bhuki we ri au ne nga ne do ngaddi ri au jhe moe we ne buku napoanne la hari pidu bhue jemaat do na hedhe: Efesus, Smirna, Pergamus, Tiatira, Sardis, Filadelfia nga Laodikia." **1:12** Ta kebbiha ke ya ju la kejhunga tu ta heleo ta nadu ne do pedai lii nga ya ne. Moko ta ngaddi ke ri ya pidu bhue kae era pejadhi do tao ngati mela lara. **1:13** Pa telora kae lapu do na harre era heddau do titu do dho hala mii ddau raiwawa. Ne ddau do naanne do nga pake juba dhedho hape la kabha jhalla. Pa kabu-uhu ne do pake henabbhi kabu ti mela lara. **1:14** Ne rukattu no do pudi mii rrau ki'i jhawa he, do mii pudi poro wangngu he. Ne namada no do weo kedu-ke

mii ai he; **1:15** ne kae no do weo mii mara do tune he. Ne lipedai No do kedu mii ei-petiri he. **1:16** Ne ruai kedhanga No do nga parru pidu bhue moto, jhe ngati dhara ubha ubha No ta mahhu ke hebhangngu kelewa do na'a do rakka dhue. Ne tangamada No do kelala mii weo lodho pa nilodho do kejarre he. **1:17** Ta ngadde No ri ya, ta peheguru-anni ke ya pa hedhapa No mii ddau do made he. Tapulara ta takke ke ri No ne ruai kedhanga No pa ya, jhe lii, "Bhole meda'u! Ya ke ne do petari nga nga do pedakka ne. **1:18** Ya ke No ne do muri ne! Alla ke Ya pemade, tapulara heleo we, nee ke Ya do muri lohe la lodho do nami mii ne! Do nga kuaha Ya pa lua made mada, nga pa raiwawa ddau do made. **1:19** Rowi do mina harre ke, bhuki we ne lai-lai do ngaddi ri au, lai-lai do era pa dhara awe do nadhe, nga lai-lai do medae ta jadhi hine. **1:20** Na hedhe ke ne do pedabbho ngati hari pidu bhue moto pa ruai kedhanga Ya dhe, ngati hari pidu kae lapu mela lara do na hidhe: Ne pidu bhue moto hidhe, ro ke ne naju Deo ngati jemaat do pidu bhue he, jhe ne pidu bhue kae lapu he, wala dho ke ngati do pidu bhue jemaat he."

2:1 "Tu naju Deo jemaat Efesus, bhuke we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ti No do nga parru moto do pidu bhue he pa ruai kedhanga No, do lappa pa telora pidu kae lapu mela lara he. **2:2** Do toi ke ri ya, ne nga ne do tao ri mu. Do dhai rui tarra mu ne jhagga, jhe do dhai tarra mu ne makka tee nga wangnge. Do toi ri ya ta adho do wie ne ade mu pa ddau do apa do kerewe. Jhe ne ddau-ddau do mengaku ne ngi'u ro ta rasul jhe ne pa petu ne do adho, alla ke ri mu peuji, jhe nara ta toi ri mu ta do pote do appi ro. **2:3** Do makka tee makka wangnge mu jhe do dhui-hape hedui-herui mu taga Ya, jhe ngaddi dho ta atta dhara. **2:4** Tapulara we nee ne lai do dho maddhi pa dhara Ya penaja nga mu: Adho ke mu do hajha do ddhei nna Ya ri mii pa awe do petari ne. **2:5** Rowi do mina harre ke, henge we henga ke ne jjhau mu ne alla pebunu! Jharra we ngati lubhu harro nga menyilu mu, jhe jhegge ne nga ne do tao ri mu do ti petari ne. Kiadho ke do mina harre, moko do medae ke Ya ta dakka ma nga mu, jhe ma bhete ne kae lapu mu ne ngati era no. **2:6** Maji lema ta mina poharre, nee koma hahhi lai ne do ie pa mu, ne lai do napoanne, nadhe ke: Do

paddhu mu nga wui ai wui tao ddau-ddau pedute Nikolaus he, jhe do paddhu lema Ya penaja nga ro. **2:7** Nadu do nara ko ta dhanno do jhamma ke ri no ta dhanno ne nga ne do pale ri Henga Deo pa jemaat-jemaat! Ro ne do nara he, do medae ke ri Ya ta wie lua ta nga'e ne wue woajhu nga ti kepue ajhu muri mada do muri pa dhara Doka Deo ne." **2:8** "Tu naju Deo pa jemaat Smirna, bhuke we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ngati No do petari nga do pedakka ne -- do alla ke pemade jhe do alla ke pemuri bhale wari. **2:9** Do toi ri Ya ne lua hedui-herui mu, do toi ri Ya ne lua kura nga gahara mu -- tapulara ne pa petu ne do kaja do kete'e mu! Do toi ri ya ne likara nga menihi do pale penaja mu ri ddau-ddau do mengaku ne ngi'u ro ta do Yahudi, jhe ne pa petu do adho; ro do na harre annu-niki ri Wango. **2:10** Bhole meda'u jhara lua hedui-herui do adho ke ta rajja ri ne medae ta dhue ta hape ri mu. Henge, do medae haghe ngati mu ta pemaho la dhara ammu bhaddo tu hakku mu. Do medae mu ta dhui-hape hedui-herui pa dhara henguru lodho ne tui. Do jhamma ke mu ta titu halla-anni pa Ya tade made, moko do ta wie ke ri Ya pa mu ne muri mada do petu nga do peloro ne mii parahe lua nara mu. **2:11** Nadu do nara ta dhanno, do jhamma ke ta dhanno ta tenae ne nga ne do pa le ri Henga Deo pa jemaat-jemaat! Ro ne do nara he, adho tu-tu ke ro do medae ri ta dhui hape lua hedui-herui nga-nga ri lua made do kedhue wari ne." **2:12** "Tu naju Deo pa jemaat Pergamus, bhuke we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ngati No do parru kelewe do na'a do rakka dhue ne. **2:13** Do toi ri ya pa mii ne era pee mu, do pa era mejaddhi Wango ne. Mu do titu halla-anni pa Ya. Rihi ri ko ta dhai pa awe Antipas, hakahi Ya do henarru ne, ta pemade pa hedha pa mu, pa nyabbu Wango ne, pehili dho mu ta do parahajha mu pa Ya. **2:14** Majhi lema ta mina harre era ko ma parri lai do dho pemengallo ne dahara Ya ngati mu: Do era haghe ne ddau ti telora mu do pedute ne nga ne do ajha ri Beliam. Ajhe Balak ri Beliam mina mii ne nara ta laggu do Israel ta pebunu la dhara lubhu harro nga menyilu, nga lora jhara ta ubu ro ta nga'a bhara nga'a do alla peudu-pebhaja pa ajhu nga wowadu nga tao ne lai-lai do bute nga dhawu. **2:15** Mina harre lema pa telora mu do era ko ma ne ddau-ddau do parru pa liajha ddau-ddau do pedute Nikolaus. **2:16** Rowi do mina harre ke, jharra we ngati lubhu harro nga menyilu mu!

Kiadho, rajja dho ke Ya ne dakka ma nga mu jhe la keluru ne ddau-ddau do na harre ri kelewa do era pa ubha Ya dhe. **2:17** Nadu do nara ta dhanno, do jhamma ke ta dhanno ta tenae ne nga ne do pale ri Henga Deo pa jemaat-jemaat! Ro ne do nara he, do ta wie lua ke ri Ya ta nga'a manna do ngadde ne, jhe heddau-heddau do ta hamme do ta hamme hewue wowadu do wopudi ngati Ya. Pa wo wadu do naanne do bhuke ne hahhi ngara do wiu, do dho toi ie tari nadu we, wa la ngati ddau do hamme ne wowadu do naanne we." **2:18** "Tu naju Deo pa jemaat Tiatira, bhuku we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ngati Ana Deo ne, do ne na mada No do weo kedu mii weo ai he, jhe ne rubhebho No do mea mi mara do tune he. **2:19** Do toi ri Ya hari-hari ne do tao ri mu -- do toi ri Ya ta do pehajha-peddhei ma mu heddau nga he ddau, do mappe mu, do jhagga mu, jhe do makka tee nga wangnge mu pa dhara dhui-hape hedui-herui. Do toi ri Ya pa awe nadhe do rihi ae mu ngati awe do uru he. **2:20** Tapulara, na dhe ke lua do dho maddhi ne pa Ya penaja nga mu. Ne ade mu do wie pa Izabel, mobanni do mengaku ne ngi'u no ta ddau do pepue ri Deo. Do ae ke ne annu-niki Ya do pelu ri no jhe ajha ri no ta tao ne do bute nga dhawu nga ta nga'a bhara nga'a do alla pejhula pa ajhu nga wowadu. **2:21** Alle ke pewie ri Ya ne awe pa no mita jharra ngati lubhu harro nga menyilu no, tapulara wae dho no ta pengaha ngati lua bute nga dhawu no do naanne. **2:22** Henge we! Do medae ri Ya ta ligo tade paddha pa era bba'i no ne. Pa anne ke no nga ddau-ddau do kenyo langa huka nga no he do medae ta jaru kara jaru. Hari-hari ne harre do ta jhagge ke ri Ya pa dhara awe nadhe -- titu wata ki nga pengaha ro ti tao ne lai-lai do apa do kerewe do hela'u-la'u nga no. **2:23** Ne ddau-ddau do pedute no he do ta pemade lema ri Ya mita toi ri hari-hari jemaat ta do Ya ke dhe No do nara ta kanynya ne nga ne do era pa dhara ade nga penge ddau raiwawa. Do ta bhale ri Ya pa mu heddau-heddau pedutu nga wui ai-wui tao mu. **2:24** Tapulara mu ne do awala-wala he pa Tiatira do dho pedutu nga liajha do apa do kerewe do na harre, jhe do adho lema do peajha nga lipana-lipana do ngati Wango. Ne lii Ya pa mu, pebhuwu dho ke ri Ya pa mu ne bhara dhui-bhara hape do ta pemejanni ri pa mu. **2:25** Tapulara tade dhai hape la awe dakka Ya ne hine, do jhamma ke mu ta pee ma nga pedute ne nga ne do unu-do oha ri

mu. **2:26-27** Ro ne do nara he, jhe do tade dhai hape la pedakka rahi do pee ma jhagge loro do ddhei Ya, do ta wie ri Ya ne higa nga kuaha do hela'u mii higa nga kuaha do alla pehamme ri Ya ngati Ama Ya. Do medae ke ta hammi ri ro ne lua pereda ngati Ya, tu ta pereda pa hari-hari ddau-rai, ri dabbho kajji bhahhi, nga tu ta pemaie tebho ttei ne ddau-rai do na harre, mii rajji pemaie arru ngai worai he. **2:28** Do ta hamme ke ri ro ne moto mmau-rai ne ngati Ya. **2:29** Nadu do nara ta dhanno, do jhamma ke ta dhanno ta tenae ne nga ne do pale ri Henga Deo pa jemaat-jemaat!"

3:1 "Tu naju Deo pa jemaat Sardis, bhuke we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ngati No do mone unu hari pidu henga do ngati Deo he nga hari pidu bhue moto he. Do toi ri ya ne nga ne do tao ri mu. Ne pali he, do muri mada mu, tapulara pa petu ne do made ke mu. **3:2** Rowi do mina harre ke, kaddhi we jhe perui we ne nga ne do era ko pa mu, nga do dho dhai dae ne na harre ta made tu-tu. Rowi do abu ke ri Ya ta do ne nga we ne do tao ri mu, bhule de dho ie ta hahhi he do keteme pa hedhapa Deo. **3:3** Hakku, henge we bhale wari, ne nga ne do alla peajha pa mu do uru he, jhe ne nga ke ne do alla pedhanno ri mu. Tao we ne na harre jhe jharra we ngati lubhu harro nga menyilu mu. Ki do dho kaddhi ke mu, do medae ke Ya ta dakka la nga mu mii do mena'o he, jhe adho do medae ta toi ri mu ta parri ne awe dakka Ya ne. **3:4** Tapulara pa telora mu pa Sardis do harre ko ne ddau do pee nga jaga ne bhara pake ro mita pee ma nga mmau. Ro ke do na harre do medae ta penau hela'u-hela'u nga Ya jhe do nga ahe bhara do wopudi, rowi ro ke ne jhamma tu lai do naanne. **3:5** Tu ro do nara he do medae ta pepake juba do wopudi. Ne ngara ro adho ke do ta roho wari ri Ya ngati Buku Ddau do Muri. Jhe pa hedhapa Ama Ya nga naju-naju No do medae ta mengaku Ya ta ro ke ne ddau do unu do oha ri Ya. **3:6** Nadu do nara ta dhanno do jhamma ke ri no ta dhanno ta tenae ne nga ne do pale ri Henga Deo pa jemaat-jemaat!" **3:7** "Tu naju Deo pa jemaat Filadelfia, bhuke we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ngati No do mmau do megala ne nga do petu-petarra ne. No ke ne do parro kuhi do unu Daud ne; do kinga boke ke ri No, bhule dho ke heddau he do ta henabbhe ri, jhe kinga henabbhe ke ri No bhule dho ke heddau he do nara

ta boke wari. **3:8** Do toi ri Ya ne nga ne do tao ri mu. Do toi ri Ya ta do adho mu do rihi ne rui; do pedute ke ri mu ne liajha Ya jhe do titu halla-anni pa Ya. Tu mu, alle ke ri Ya peboke hewue ne kelae, jhe do adho ke do nara ri ta henabbhe ie tari nadu we. **3:9** Henge we ne nadhe: Ddau-ddau do jadhi ta annu-niki Wango ne, do pote do appi do mengaku ne ngi'u ro ta do Yahudi, tapulara do ne pa petu ne adho, do ta tao ro ri Ya mita tade dakka ro la wei hu nga mejura pa hedhapa mu. Jhe ri ro do medae ta toi ta do Ya do hajha do ddhei nga mu. **3:10** Taga tari do alla ke pepedutu ri mu ne lipereda Ya mita pee ta halla-anni, Ya lema do medae ta herimu-herumu ngati awe hedui-herui do medae ta nappe ta kebie raiwawa hari ta hewue. Lai naanne ne jadhi tu ta hakku hari-hari ddau pa danni raiwawa. **3:11** Do ta dakka ya nga henginga! Jaga we pewoie-ie ne nga ne unu-oha mu mita do dho bhule heddau he do la rabe ne pai pala lua nara mu ne. **3:12** Ddau do nara, do ta pejadhi ri Ya mii geri pa dhara Ammu Deo Ya do mmau do megala ne, jhe do medae no ta pee pa era do naanne lohe la lodho do nami mii ne. Ne ngara Deo Ya ne, nga ngara rae Deo Ya ne -- Yerusalem do wowiu ne do ta puru ngati era do mmau do megala ne, ngati Deo Ya -- do medae ta bhuke ri Ya pa ngi'u ddau do naanne. Mina harre lema ngara do ta bhuke ri Ya pa ngi'u no. **3:13** Nadu do nara ta dhanno, do jhamma ke ta dhanno ta tenae ne nga ne do pa le ri Henga Deo pa jemaat-jemaat!" **3:14** "Tu naju Deo pa jemaat Laodikia, bhuke we mina hedhe: Nadhe ke ne litakka ngati Do Mone Amin ne, Hakahi do henarru nga do mola do mira ne, kepue wattu hari-hari ne nga we do peera ri Deo. **3:15** Ri Ya do toi ne nga ne do tao ri mu; do toi ri Ya ta do adho mu meringi, jhe do adho lema mu do pana. Do ne pa petu ne do jhamma mu ta pana kiadho ta meringi. **3:16** Tapulara ta pana mara-mabo he we mu, pana dho, jhe meringi le dho ma. Ri do mina harre ke do medae ke mu ta maddu pemahhu ri Ya ngati dhara ubha Ya. **3:17** Ane mu, 'Jhi do kaja jhe do waji we pa hari-hari ne nga we, pengaddi dho jhi nga kehakku ie ta pa ne nga we.' Tapulara toi dho ri mu ta do mina mii ne kehia nga gahara jhe do dhai tarra ke ne meliri dhara jhara lua mu he. Mu do kehia do dho bhule nga bhara pa ihi ke, jhe do bhaddu ke mu. **3:18** Rowi do mina harre ke ta takka lii ke Ya pa mu mita ie ke ta walli ne mela

lara ihi wue ngati Ya, mita ie mu ta kaja. Walli lema we ngati Ya ne bhara pake do wopudi mita era mu nga bhara pa ihi tu ta herimo ne ngi'u do dho bhule nga bhara ne nga do pemekae dahara ddau ne. Jhe walli lema we ne ruajhu tu ta pelobo pa namada mu he mita nara mu ta ngaddi. **3:19**

Ddau-ddau do hajha do ddhei Ya he, pa ro ke ne do ta bhani nga ta wabba ri Ya. Rowi do mina harre ke do jhamma ke mu ta keharru kelidu, jhe jhara we ngati lubhu harro nga menyilu mu. **3:20** Heleo! Nee ke Ya do titu pa ubha kelae jhe kedakku. Kinga era ne ddau do dhanno ne likedakKu Ya jhe bhoka no kelae, do ta maho ke Ya la peabu nga no, do ta nga'a Ya hela'u-la'u nga no, jhe no nga'a hela'u nga Ya. **3:21** Ro ne do nara he do ta wie lua ri Ya ta mejaddhi pa kedera era mejaddhi Ya, hela'u-la'u nga Ya, hela'u lema mii Ya do alla penara jhe pa awe nadhe nee ke Ya do mejaddhi hela'u nga Ama Ya pa kedera era mejaddhi No. **3:22** Nadu do ta dhanno do jhamma ke ta dhanno ne nga ne do pale ri Henga Deo pa jemaat-jemaat!"

4:1 Ta alla pemina harre, ta pengadde ri ke pa ya ri. Ta ngadde ke ri ya he wue kelae do boke pa era do mmau do megala. Ta alla pemina harre ta rangnge ri ke ne lipedai, do pa uru jhara ne do alla ke peli pa ya, do mii lii wotabbe he. Ne lipedai do naanne do pali mina hedhe: "Mai ha'e ma dhe. Do ta pengadde ri Ya pa au ne nga ne do medae ta jadhi hine." **4:2** Pa dhara awe naanne dhangnge ta helibho ke ya ri Henga Deo. Moko ta ngadde ke ri ya pa era do mmau do megala, do era hewue kedera, jhe do era heddau do mejaddhi pa kedera do naanne. **4:3** Ne tanga-mada ddau do naanne do kelala mii wowadu baiduri pandan, nga wowadu delima. Hahhi heroo do weo dalu mengarru do lale pekehero kedera do naanne. **4:4** Era dhue nguru appa bhue kedera do pejhara pekehero kedera do naanne. Pa kedera do na harre do mejaddhi do dhue nguru do appa ddau kattu do nga pake bhara do wopudi, jhe nga pake labba mela lara. **4:5** Ngati kedera do naanne kehabbha weo bhela jhe hhau ne lii kedu-kedarru dhoru. Jhe pa hedhapa kedera do naanne, era pidu bhue obo do weo, napoharre ke hari pidu Henga Deo. **4:6** Do era lema pa hedhapa kedera do na harre, era hahhi do mii dhara dahi-ae ngati gela he, do mmau tarre lohe la hebhakka.

Pekehero kedera do naanne, pa hekebhihu-hekebhihu era appa ngi'u bhada do pa hedhapa nga pa kejhunga he tobo ri namada. **4:7** Ne bhada do petari ne hala dho mii hinga he. Do kedhue ne mii hapi mone he. Do ketallu ne do nga tanga-mada do mii tanga-mada ddau raiwawa he. Do keappa ne do mii luji-ae do pa dhara nga lila he. **4:8** Hari appa ngi'u ne bhada do na harre, hengi'u-hengi'u do nga rualla anna bhakka, jhe pekehero nga pa hebhakka jhara dhara he do kerape ri namada. Anni lodho nga anni maddha ne bhada-bhada do na harre pee loro nga jhuka lilodho do dho bhule nga pengaha, "Mmau-megala, mmau-megala, mmau-megala we Muri, Deo do Mone Rihi Wiki Higa do era ke, do loro ke peera, nga do era loro." **4:9** Hari appa ngi'u ne bhada do na harre jhuka alu liwue-waje, mejura, nga peha'e kolo lii ie-ae, pa No do mejaddhi pa kedera do naanne, No do muri lohe la lodho do nami mii ne. Jhe pa dhara nga jhuka lodho he ne bhada-bhada do na harre, **4:10** hari do dhue nguru do appa ddau ne kattu-kattu do na harre do peheguru-anni ke pa hedhapa ddao do mejaddi pa kedera do naanne, jhe wie hu nga mejura pa No do muri lohe la lodho do nami mii ne. Ta alla pemina harre ta ligu ke ri ro ne labba-labba ro he la hedhapa kedera do naanne, jhe lii, **4:11** "Wo Muri, wo Deo jhi! wata Au he ke ne do jhamma ta hammi ne liwue-waje, lua mejura nga kuaha. Rowi Au ke ne Mone Peera hari-hari ne nga we, jhe pa dhara lua ddhei Au lema ne alla ke hari-hari ne nga we ne pejadhi, jhe muri mada."

5:1 Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya hewue lulu buku pa wolaabba No do mejaddhi pa dhida kedera do naanne. Ne buku do naanne do tobo ke ne bhuke ti hebhakka la hebhakka jhe do hege ri pidu bhue hege. **5:2** Moko ta ngadde ke ri ya heddau naju Deo do dhai kedi'i-kehaddi do peko-peka nga lipeka do dhai maddu, "Nadu ke ne jhamma ta pemehakka ne hege-hege do na hedhe jhe boke ne buku do nadhe?" **5:3** Tapulara ie ta pa era do mmau do megala, mina harre pa danni raiwawa, kiadho pa dha'i raiwawa, bhule dho ie ta heddau he do jhamma taboke ne buku do naanne jhe heleo la dhara ne. **5:4** Moko ta tangi pengidhu-ngidhu ke ya rowi bhule dho ie ta heddau he do jhamma ta boke ne buku do naanne nga ta heleo la dhara ne. **5:5** Moko ta lii ke heddau ngati telora kattu-kattu do na

harre pa ya, "Bhole tangi! Heleo we! Hinga do ngati kolo-loro Yehuda ne, kolo-loro Daud do mone-ae ne, do nara ke No ke ne do nara ta pebhari ne hege do pidu bhue he, nga ta boke ne buku do naanne." **5:6** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya hengi'u Ana Ki'i Jhawa do titu pa telora kedera do na harre, do pekehero ri hari appa ngi'u bhada he nga ri hari-hari kattu do na harre. Ne Ana Ki'i Jhawa do naanne mii do alle pekehabbhe he ke. Pa No do era pidu bhangngu tadu nga pidu bhue namada: na harre wala dho ke ngati pidu Henga Deo do alla pepepu la hari hewue raiwawa dhe. **5:7** Ta alla pemina harre ta la aggo ke ri Ana Ki'i Jhawa do naanne ne lulu buku do naanne ngati ruai kedhanga ddau do mejaddhi pa dhida kedera do naanne. **5:8** Pa dhara nga tao mina harre ne Ana Ki'i Jhawa ne ta peheguru-anni ke ne bhada do appa ngi'u he nga kattu-kattu do dhue nguru do appa ddau he pa hedhapa No. Heddau-heddau ro do nga parru ketadu nga mago mela lara do ihi ri keminya na harre ado ke ta do wala ri ngati lihebhajha-lihebhajha annu-niki Deo he. **5:9** Ta jhuka ke ro hewue ne lilodho do wowiu: "Au ke ne do jhamma ta aggo ne buku do naanne nga ta pebhari ne hege-hege do na harre, Rowi do alle ke Au pepemade, jhe ri lua made Au ne, ddau raiwawa ngati hari-hari huhu, lipedai, rai pereda nga ddau-rai do alla ke pewalli ri Au tu Deo. **5:10** Alla ke ri au pepejadhi ro ta hekejie ddau-rai do petone ta mone tunu-menahu mita ie ro ta pemoke Deo di, jhe pereda pa danni raiwawa." **5:11** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya ri. Ta rangngi ke ri ya ne lii naju Deo do tabbha-riwo-rawo ne ae. Do titu ro pekehero ne kedera ne nga bhada do appa ngi'u he, mina harre lema nga kattu-kattu do na harre. **5:12** Jhe ro do nga jhuka lodho do dhai maddu, "Ana Ki'i Jhawa do alle pekehabbhe do naanne, do jhamma ke ta hammi kuaha, kaja-kete'e, uku nga mmau dhara nga lua rui nga kedi; do jhamma ke No ta takke pa dhara kire, pedhede-pekelope nga ta wue ta waje!" **5:13** Moko ta rangngi ke ri ya hari-hari ne kemuki do nga henga pa liru balla, pa raiwawa, pa dha'i raiwawa nga pa dhara dahi -- nga peheatte hari-hari do kemuki do nga henga pa hari hewue liru nga raiwawa do nadhe -- do jhuka lodho, "No do mejaddhi pa dhida kedera ne, nga Ana Ki'i Jhawa do naanne, ro ke ne do ta wue-waje nga do ta pekerihi, hari lema ne do ta pedhede-pekelope, do nga higa nga pereda lohe la lodho do

nami mii ne!" **5:14** Moko ta bhale ke ri bhada do appa ngi'u do na harre, "Amin!" Jhe hari-hari ne kattu do na harre ta lakku rutuu ke peheguru-anni jhe wie hu nga mejura.

6:1 Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya ne Ana Ki'i Jhawa do naanne ta pebhare ne hege do petari ne ti telora hege do pidu bhue he. Moko ta rangnge ke ri ya hengi'u ti telora bhada do appa ngi'u he, do pali, "Mai we!" Ne kedarru lipedai no ne, a'i dho mii likedarru dhoru he. **6:2** Moko ta ngadde ke ri ya hengi'u jara do pudi. Ne do menya'e no ne do nga parru hebhangngu jhe pa no do wie hewue labba. Ta maju ke no mii heddau mone nara do kako ta la perabe ne lua nara ne. **6:3** Ta alla pemina harre ta pebhare ke ne hege do kedhue ne ri Ana Ki'i Jhawa ne, ta rangnge ke ri ya ne lii bhada do kedhue ne, "Mai we!" **6:4** Moko ta mahhu-anni ke hengi'u jara do wala ri. Ne jara do napoanne do mea. Pa ddau do menya'e jara do naanne do wie ke ne kuaha ta peila hari-hari lua pedhuri-pemira pa danni raiwawa, mita ie ddau raiwawa ta peparapetabbhu heddau nga heddau. Moko ta wie ke pa no hebhangngu ne kelewa do mone-ae. **6:5** Moko ta pemehakke ke ne hege do ketallu ne ri Ana Ki'i Jhawa ne. Ta rangnge ke ri ya lii bhada do ketallu ne, "Mai!" Ta ngadde ke ri ya hengi'u jara do laka. Ne do menya'e no ne do nga parru hemawo dhahi pa ruai no. **6:6** Ta rangnge ke ri ya ne lipedai do mii lipetoda he ngati telora bhada do appa ngi'u do na harre. Ne lii do naanne mina hedhe, "Helite gandum do woie hela'u ke ne kebhue no nga gaji helodho, nga tallu lite gandum do wala ri ne kebhue hela'u nga gaji helodho lema. Tapulara bhole peapa ne kepue-kepue zaitun nga dhoka ago he!" **6:7** Ta alla pemina harre ta pebhare ke ne hege do keappa ne ri Ana Ki'i Jhawa ne. Ta rangnge ke ri ya lii bhada do keappa ne, "Mai!" **6:8** Ta ngadde ke ri ya hengi'u jara do kehawa. Ne ngara do menya'e jara do naanne Made-mada. Bhagi appa ngati lua pereda ngati Raiwawa Do Nadhe, do jhula ke pa ro, mita nara ta pemade ri ro do pelake jhara pedhutu-pemuhu, jhara lua menganga-rai, ha gu nga padha nga pelake jhara bhada-bhada bhani. **6:9** Ta alla pemina harre ta pebhare ke ri ke ne hege do kelammi ne ri Ana Ki'i Jhawa ne. Moko ta ngadde ke ri ya pa dha'i dea tunu-menahu ne do era ne hemanga-

hemanga do made taga tari do perue ri ro ne litakka do ngati Deo pa dhara lipeliba ro he. **6:10** Ro do peka nga lipeka do rihi maddu, "Wo Muri do Mone Rihi Wiki Higa nga Pereda, do mmau do megala nga do mola do mira! He nga ri ko ke ne tui ri jhe itu pehappo ri Au ne hala ddau raiwawa jhe wolo ro ta ga tari do alla ke ro pepemade jhi?" **6:11** Ta wie ke pa ro hedddau-hedddau hebhalla ne juba wopudi. Moko ta lii ke pa ro ta pengaha pa dhara hemelila he ri, tade tobo ne ae ihi-anga ro do hela'u lii he nga tuahhu-tuahhu ro do medae ta pemade he mii ro le. **6:12** Moko ta ngadde ke ri ya ne Ana Ki'i Jhawa do naanne ta pebhare ne hege do keanne ne. Ta jadhi ke dhai-ie do dhai meliri dhara. Mada lodho ta jadhi ta maddi ke mii bhalla maddi do hekoto he, jhe mada warru jadhi ta mea mii raa he ke. **6:13** Moto-moto ta keloro ke ngati ihi liru ma danni raiwawa mii wokepallu do dho ihi dae he ne keloro ngati kolo do kenyoko ri raga nga opo he. **6:14** Liru ta ele ke mii karataa do ta lule he, jhe hari-hari lede nga pulu do pereho ke ngati era ro. **6:15** Moko ne duae-duae pa raiwawa, kattu-kattu mone-ae kattu-kattu horodhadhu, ddau-ddau do kaja nga ddau-ddau do nga kuaha, nga ddau-ddao do hewala he ri. Ie ta naannu mina harre lema ddau do balla kattu, hari-hari ro do pehuni-anni pa ro'a-ro'o lie nga pa hanga-hanga wowadu. **6:16** Ta peka ke ro ta ami pa lede-lede nga wowadu-wowadu, "Mai we ma nappi ma kebii jhi! Pehuni-peniti we jhi ngati kete bubu dhara Ana Ki'i Jhawa do na nidhe. **6:17** Nee ke do dakka ne lodho do meliri dhara ne, pa awe nadhe ta dhute ta hegabbhe ke ne lua kete bubu dhara ro, jhe bhule dho ke ie ta hedddau he do makka taha penaja nga ro!"

7:1 Ta alla pemina harre, ta ngaddi ke ri ya do appa ddau naju Deo pa appa kebhihu raiwawa. Do henabbhi ke ri ro hari appa bhue ne mada ngallu pa raiwawa dhe, mita do dho era ri ngallu do kemale pa kolo lede, kiadho pa dhara dahi, ki adho pa kolo ajhu-kolo ajhu. **7:2** Moko ta ngadde ke ri ya hedddau naju Deo do hewa la do hhau ngati hebhakka bira dimu. No do nga aggu hege ngati Deo do muri ne. Jhe nga lipedai do maddu, ta pedoa ke ri naju Deo do naanne ne do appa ddau naju Deo do alla penara kuaha ngati Deo tu ta peapa kolo lede nga dhara dahi he. **7:3**

Ta lii ke ne naju Deo do naanne, "Bhole peapa dae kolo lede nga dhara dahi, mina harre lema kepue-kepue ajhu ki do dho wie dae ri jhi ne tada hege pa tanga-rrai annu-niki Deo di he." **7:4** Moko ta peke ke pa ya ta do era do hengahu do appa nguru appa tabbha ddau do ta wie ne tada hege ngati Deo ne, pa tanga-rrai ro. Ne ddau-ddau do na harre, do aggu ngati henguru do dhue huhu do Israel; **7:5** ngati hehuhu do henguru dhue tabbha ddau; ngati huhu: Yehuda, Ruben, Gad, **7:6** Asyer, Naftali, Manasye, **7:7** Simeon, Lewi, Isakhar, **7:8** Zebulon, Yusuf nga Benyamin. **7:9** Ta alla pemina harre ta ngaddi ke ri ya ri, ddau raiwawa do rihi ngati ihi ne worawwu ae -- bhule dho heddau he do nara ta kire ne ae ro. Ro do napoharre ddau-ddau ngati heworawwu-heworawwu ddau-rai, huhu, rai-pereda nga lipedai. Do nga pake juba do wopudi, do nga parru kelai-kelai palem, jhe do titu naja-hedhapa ro ju langa kedera do naanne nga Ana Ki'i Jhawa ne. **7:10** Moko nga lipedai do maddu, ta lii ke ro, "Ne lua helama tona ie di do dakka ngati Deo di we, do mejaddhi pa dhida kedera nga ngati Ana Ki'i Jhawa do na nidhe we." **7:11** Hari-hari naju Deo do titu pekehero ne kedera do naanne nga kattu-kattu he mina harre le ma nga bhada do appa ngi'u he. Ne naju-naju Deo he ta lakku rutu ke jhe pehegu ru-anni la worai pa hedhapa kedera do naanne, jhe wie hu nga mejura pa Deo. **7:12** Ta peka ke ro, "Amin! Dhida nga ketutu tu Deo di, do dhida do kelodone nga do dhai mmau dhara ne. Pa No he ke ne do jhamma ta dhute ta hegabbhe ne kolo lii ie-ae nga lua dhida nga kelodo. No ke ne higa nga kuaha jhe do rui lohe la lodho do nami mii ne! Amin." **7:13** Ta kebhalu ke heddau ti telora kattu-karru do na harre pa ya, "Nadu ke ne ddau-ddau do nga pake juba do wopudi hedhe, jhe ngati mii ke ro ne dakka?" **7:14** "Muri, toi dho ri ya. Ri Muri ma ne do toi," ne bhale ri ya. Moko ta lii ke no pa ya, "Na hedhe ke ne ddau-ddau do helama he pa dhara narru nga lake ne awe hudi nga peraga he nga dede-merahhu he do dhai hedui he. Do alla ke ri ro pebhaha ne juba ro ri raa Ana Ki'i Jhawa do naanne hakku jadhi ta pudi. **7:15** Ri do mina harre ke hakku titu ro pa hedhapa kedera Deo, jhe wie hu nga mejura pa No, anni lodho nga anni maddha pa dhara Ammu Deo. Jhe No do mejaddhi pa dhida kedera nidhe, do medae ta era hari ta hela'u ke nga ro, tu ta herimu-herugu ro. **7:16**

Adho ke ro do medae ri ta menganga kiadho ta hae-koko mada-lodho kiadho lema pana lodho do keti, adho ke do medae ta lakka ri pa ro, **7:17** rowi ne Ana Ki'i jhawa ne, do mejaddhi patelora kedera ne, do ta jadhi mone bhata ro ke. Do ta lere ta kelau ke ro ri No la mada-ei wattu do wie muri mada ne. Ri Deo do ta hai pekemangu ke ne ei-namada ro."

8:1 Ta dhai ta pebhare ke ne hege do kepidu ne ri Ana Ki'i Jhawa ne, moko ta kehii-kejidho ke pa era do mmau do megala, era ma ta hetenga jaa ne tui. **8:2** Moko ta ngaddi ke ri ya, do pidu naju Deo do titu pa hedhapa Deo he, jhe wie pa ro pidu bhue wotabbe. **8:3** Ta dakka ke heddau naju Deo do wala, do nga aggu era tunu dhupa ngati mela lara, jhe la titu pa hedhapa era tunu menahu ne. Ta wie ke pa ne keminya do dhai ae, tu ta la peturu pa lihebhajha-lihebhajha ngati hari-hari annu-niki Deo he nga tu ta jhole pa dhea mela lara do era pa hedhapa kedera ne. **8:4** Hela'u-la'u nga lihebhajha ti annu-niki Deo he, ne habbhu dhupa do pa dhara nga weo do naanne ta kepopo ke ne ha'e la dhida ngati wolaabba naju Deo do titu pa hedhapa Deo ne. **8:5** Ta alla pemina harre, ta aggo ke ri naju Deo do naanne ne era tunu dhupa ne, jhe la ihe la dhara ne ri ai ngati dhea era tunu ne, jhe ligo ri no ma danni raiwawa. Moko ta kedu-kedaru ke dhoru, jhe ta peki'e ke ne bhele, moko ta jadhi ke dhai-ie pa raiwawa. **8:6** Ta alla pemina harre, ta pemoko-moko-anni ke do pidu naju Deo do nga parru wotabbe he ta la tiu. **8:7** Moko ta tio ke ri naju Deo do petari ne wotabbe do pa ruwai no ne, ta puru ke ajjhi-es nga ai do pehiwo nga raa mii do ta tude he ma danni raiwawa. Bhagi tallu ngati raiwawa alle ne kappu ladu-ladu; mina harre lema bhagi tallu ngati hari-hari naajhu nga hari-hari jhu'u do mengarru. **8:8** Moko ta tio ke ri naju Deo do kedhue ne wotabbe no ne, moko ta ngadde do dho hala mii hewue lede do dhai tarra ne warena do weo kedu-kedaru do ligo la dhara dahi. Bhagi tallu ngati dhara dahi ta jadhi ke mii raa he, **8:9** ta made ke bhagi tallu ngati hari-hari do kemuki do nga henga pa dhara dahi, jhe mina harre lema bhagi tallu ngati hari-hari kapa pa dhara dahi kappu ladu-ladu. **8:10** Ta alla pemina harre ta tio ke ri naju Deo do ketallu ne, ne wotabbe no. Moko hewue moto do warena, do weo do kedu mii obo he, ta bunu ke

ngati liru nappi nga kebii bhagi tallu ngati loko nga mada ei-wattu. **8:11** (Ne ngara mato do naanne "Paddhu".) Moko bhagi tallu ngati ei-loko jadhi ta paddhu, jhe ae ne do made taga tari nginu ei-loko do paddhu he. **8:12** Moko ta tio ke ri njau Deo do keappa ne, ne wotabbe no. Moko ta herimo ke bhagi tallu ngati mada lodho, bhagi tallu ngati mada warru nga bhagi tallu ngati moto-moto, hakku ta ila ke bhagi tallu ngati rui kelala ro. Mina harre lema bhagi tallu ngati anni lodho adho ke do teleo, jhe mina harre lema bhagi tallu ngati anni maddha. **8:13** Moko ta ngadde ke ri ya, jhe rangnge ri ya hengi'u luji-ae do era pa dhara nga lila do dhida, do nga peka, "Apa kerewe rai ke, apa kerewe rai ke, apa kerewe rai ke tu hari-hari ddau pa danni raiwawa kinga rangngi ke ri ro ne lii wotabbe do tiu ri do tallu naju Deo do wala he ne wotabbe ro hine!"

9:1 Moko ta tio ke ri naju Deo do kelammi ne, ne wotabbhe no, ta ngadde ke ri ya hewue moto do bunu ngati liri ma raiwawa. Pa moto do naanne do wie ke ne kuhi ro'a made mada ne. **9:2** Moko ta bhoke ke ri mota do naanne ne ro'a mada ne, moko ta poro-dodo ke ne habbhu ngati dhara ro'a do naanne, mii habbhu ngati dhara rao do worena he. Mada lodho nga ihi liru ta kerabba ke ri habbhu ngati ro'a do naanne. **9:3** Moko ngati habbu do naanne, ta mahhu-anni ke mo kebhara-mokebhara jhe puru ma raiwawa. Pa mokebhara do na harre do wie ne kuaha do hela'u mii kuaha do wie pa keraka-rai. **9:4** Do lara pa ro mita bhole peapa rujhu'u, kiadho kepue-kepue ajhu kiadho naajhu-naajhu do wala he ri. Ne lua do wie pa ro wata ke ta pemuhu-pelawa nga ddau raiwawa do dho bhule nga tada hege do ngati Deo pa tanga-rrei ro. **9:5** Pa mokebhara do na harre adho do wie ne lua ta pemade ne ddau-ddau do na harre, wata ke ta pehedui he we ro pa dhara lammi warru ne tui. Ne noro jhala-lala paddha ngati tappu mo kebhara do na harre do hela'u nga noro paddha tappu ngati kereka-rai. **9:6** Pa dhara lammi warru do na harre, ne ddau-ddau do na harre do la'a-rui mita ma de, tapulara lua made ta jjhau we ngati ro. **9:7** Ne wewo mokebhara do na harre do mii jara do moko ta duli la dhara muhu he. Pa kattu ro do era bhara do mii labba ngati mela lara he. Ne tanga mada ro do mii tanga mada ddau raiwawa he. **9:8** Ne rukattu ro, do mii rukattu

mobanni he, jhe ne ngutu ro do mii ngutu hinga he, **9:9** ne dhara kabu ro do henabbhe ri hahhi do miga ta mii bhajhu bhahhi he. Ne lii kebarre rualla ro a'i dho mii likebiro-baro hekewolo doka-muhu do pa dhara nga hudhi muhu do pa dhara pemuhu he. **9:10** Ne mokebhara do na harre do nga rulai, jhe do nga ki'u mii keraka-rai he. Pa rulai ro he do nga raho, tu ta pehedui ddau raiwawa pa dhara lammi warru. **9:11** Ro do nga duae ta pereda pa ro, jhe ne duae do naanne wala dho ke ngati naju do parro ro'a made mada ne. Ne ngara no pa dhara lii Ibrani: Abadon; kinga pa lii Yunani Apolion (do hela'u lema mii "Mone Peapa"). **9:12** Ludu ke ne lua apa nga kerewe do petari ne. Medae ri ko dhue lua apa nga kerewe do wala ngati do petari ne do ta hedhapa ri. **9:13** Ta alla pemina harre moko ta tio ke ri naju Deo do keanna ne, ne wotabbe no. Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai ngati hari appa kebhihu dhea era tunu do ngati mela lara do pa hedhapa Deo ne. **9:14** Ne ane lipedai do naanne pa naju Deo do keanna ne, "Golo we ne do appa naju Deo do akki pa Loko Efrat ne!" **9:15** Moko ta la golo ke hari do appa ne naju Deo do na harre. Do alla ke ro pepemoko ta petona ta tu jaa, lodho, warru, nga ttau do naanne tu ta pemade pemade bhagi tallu ngati hari-hari ddau raiwawa. **9:16** Ta peke ke ya ta do ne ae horodhadhu do do menya'e jara he do dhue ngahu juta. **9:17** Jhe pa dhara lai do pengadde pa ya, ta ngaddi ke ri ya ne jara-jara nga ddau-ddau do menya'e he. Ne ddau-ddau do menya'e he do nga pake bhajhu bhahhi do mea kebhelda, do kelere maddi mii wowadu nilam he, nga do kelara mii hedawa he. Ne kattu jara he, do mii kattu hinga he, jhe ngati ubha jara he do hhau ai, habbhu nga hedawa. **9:18** Bhagi tallu ngati ddau raiwawa made ri tallu lua apa nga kerewe do na harre; ri ai, habbhu nga hedawa do hhau ngati ubha jara do na harre. **9:19** Ne lua rui jara do na harre do era pa ubha nga pa rulai he. Ne ruali ro he do mii debhoho do nga kattu he. Ri rulai do na harre ke ne pehedui ddau raiwawa ri jara-jara do na harre. **9:20** Tapulara ne ddau raiwawa do rihi ta do dho made he ri lua apa nga kerewe do na harre, i'a dho lari anni ngati wui ai-wui tao do tao ri ruai-kolo-ku'u ro miha. Pengaha dho ro ngati wie hu nga mejura pa henga-henga do apa do kerewe he nga pa nalu-nalu do pebhari-perihu ri ro ta era wie hu nga mejura, do ngati mela lara, mela pudi, mara, wowadu

nga ajhu do dho nara ta ngaddi ne nga-nga, mina harre lema adho do i'a kako. **9:21** I'a dho ro lari-anni nga ti wui ai-wui tao ro do apa do kerewe he, lua para ddau-tabbhū ddau, ngati lipana-lipana, ti lua bute nga jhawu ngati lua loi nga mena'o.

10:1 Moko ta ngadde ke ri ya, heddau naju Deo do dhai tarra ne kedi'i nga keharru, do hewala ri do puru ngati era do mmau do megala. Ne naju Deo do naanne do herimo ri merammu, jhe pa kattu ne do lale ri heroo. Ne tanga-mada no do weo mii weo mada lodho he, jhe ne ru bhebho no do mii geri-ai he. **10:2** Pa dhara wolaabba no do era helulu buku do lulu iki do alle ke peboke. Ne rubhebho kedhanga no do jhalli pa dhara dahi, jhe ne hebhakka keriu ne ri do jhalli pa kolo lede. **10:3** Moko ta peka ke no nga lipeka do maddu do mii likeau hinga-hinga he. Ta alla pepeka ne naju Deo do naanne ta bhale ke ri likedu-kedarru pidu bhue dhorō. **10:4** Nga mina harre pa dhara nga kedarru ko hari pidu bhue ne dhorō he, do dhai ke ri ya ta bhuki, tapulara ta rangnge ke ri ya ne lipedai ngati era do mmau do megala, "Bhole peteleo dae ne ne nga ne do pale ri dhorō do pidu bhue he, bhole bhuki dae!" **10:5** Moko ne naju Deo do ngadde ri ya do titu pa dhara dahi nga pa kolo lede ne, ta dhede ke ne ruai kedhanga no ju la liru. **10:6** Ta pehupa ke no nga ngara Deo do muri loro ne, do Mone peera liru nga raiwawa nga dhara dahi mina harre lema nga hari-hari ne nga we ne do era pa dhara no. Ta lii ke ne naju Deo do naanne, "Adho ke do ta pelajho ri ne awe ne!" **10:7** Tapulara kinga dhai ke ta tio ri naju Deo do kepidu ne, ne wotabbe No, do ta pekako ke ri Deo ne lua pedabbho No do pewune ne, mii do alle ke pepeke ri No pa annu-annu No he, nabi-nabi he." **10:8** Ta alla pemina harre, ta lii ri ke ne lipedai do ngati era do mmau do megala ne pa ya. Ne ane No, "Kako we la aggo ne lulu buku do lulu iki do mmai do boke pa dhara wolaabba naju Deo do jhalli pa dhara dahi nga pa kolo lede do na nidhe." **10:9** Moko ta kako ke ya la nga naju Deo do naanne, jhe ame ri ya pa no mita wie ri no pa ya ne lulu buku do lulu iki do naanne. Ta lii ke no, "Aggo we jhe nga'e we ne nadhe. Pa dhallu au do ta jadhi ta do paddhu no, tapulara pa dhara ubha au do natta no mii ei-oni he." **10:10** Ta aggo ke ri ya ne lulu buku do lulu iki do naanne ti ruai no,

jhe nga'e ri ya. Pa dhara ubha ya do natta no mii ei-oni he, tapulara ta alle pedalle ri ya, pa dhallu ya ta jadhi ta do paddhu ke no. **10:11** Ta alla pemina harre, ta pereda ke pa ya, "Pelebe we hewari ri ne lii do ngati Deo ne, jhara lua ddau-rai-ddau rai, rai pereda-rai pereda, lipedai-lipedai nga duae-duae."

11:1 Ta alla pemina harre, ta wie ke pa ya hekedalli ne ajhu do miga ta mii ajhu luji he, moko ta pereda ke, "Kako we la luje ne Ammu Deo nga dhea era tunu-menahu ne. Kire we henga ne ae ddau do wie hu nga mejura pa dhara Ammu Deo ne. **11:2** Tapulara bhole luje ne kebhalla do pa tele Ammu Deo ne, rowi ne era do naanne do alle ke pejhole pa ddau-ddau do dho tade Muri he. Do medae ri ro ta jhalle ta kerupe ne rae do mmau do megala ne pa dhara appa nguru dhue warru. **11:3** Do ta pepu ri ya do dhue ddau hakahi Ya do nga pake bhara lua lalu, jhe do ta pepeke ri ro ne lii do ngati Deo ne pa dhara 1260 lodho." **11:4** Ne do dhue hakahi do na harre wala dho ke ngati dhue kepue ziatun nga dhue bhue kae lapu do era pa hedhapa Muri liru nga raiwawa. **11:5** Kinga ddei ddau ta hakku ta tao lai do woapa penaja nga ro, moko ngati dhara ubha ro ta hhau ke ai do ta pekappu ladu-ladu ihi muhu-ihlawa ro. Nga loro jhara do mina harre ke, ne pemade ri ro hari-hari ddau do ddhei ta pepaddha ro. **11:6** Do nga kuaha ro tu ta henabbhe liru mita do dho puru ajjhi pa dhara nga pepeke ri ro ne lii do ngati Deo ne. Jhe ro lema do nga kuaha pa hari-hari mada ei-wattu, tu ta pebhari ei-loko ta jadhi ta raa. Do nga kuaha lema ro ta wabbe raiwawa ri hari-hari worawwu lua apa, parri we e'e ne ddhei ro we ta tao. **11:7** Kinga moko ke ri ro ne pepeke ne lii do ngati Deo ne, ne bhada do mahhu-anni ngati ro'a made mada ne do ta pelawa ke nga ro. **11:8** Jhe ne ngi'u ro do made he, do ta pebhari-gore ke pa rujhara-ae pa dhara rae-ae, do pa mii Muri ne ketoe-peabbha-rappa. Mii lii pepahhi ngati ngara rae do naanne Sodom kiadho Mesir. **11:9** Ddau-ddau ngati hari-hari rai-pereda, huhu, lipedai nga ddau-rai do ta heleo ne ngi'u ro do made pa dhara tallu lodho nga heatta, jhe adho do wie lua pa ro ta pedana ne do made do na harre. **11:10** Ddau pa raiwawa do ta mengallu nge nga kehaka dhara ke ri lua made do dhue hakahi do na harre. Do ta tao lua

rame ro ta pehewene ne lua made do naanne, jhe mira ro ta pemoa bhara parahe heddau nga heddau, taga rowi ri do dhue ddau nabi do na harre do dhai ae ke ne wie lua hedui-herui pa hari-hari ddau raiwawa. **11:11** Ta ludu le tallu lodho nga heaata, ta dakka ke ne henga muri mada ngati Deo, jhe maho la dhara do dhue ddau nabi do na harre. Moko ta kaddhi ke ro ta titu, hakku hari hari ddau do ngaddi ro ta meda'u ke do dho ie ta nga-nga. **11:12** Ta alla pemina harre, ta rangngi ke ri do dhue ddau nabi do na harre ne lipedai do maddu do pedoa ro ngati era do mmau do megala, "Mai we, ha'e we ma dhe!" Moko pa hedhapa ihi muhu-ihhi lawa ro, ta ha'e ke ro la era do mmau do megala, jhe herimu ro ri merammu. **11:13** Moko pa dhara awe do naanne ta jadhi ke dhai-ie do dhai meliri dhara. Bhagi henguru ngati rae do naanne mae tebho-ttei, jhe do pidu tabbha ddau made ri dhai ie do naanne. Ne ddau-ddau do hewala he, dhai tarra ne meda'u, moko ta wue-waje ke ri ro ne lua dhida nga kelodo Deo do pa era do mmau do megala ne. **11:14** Ludu ke ne lua apa nga kerewe do kedhue ne. Tapulara heleo we! Ne lua apa nga kerewe do ketallu ne, pa dhara la'a bhalle ri hudi do ta dakka ke. **11:15** Moko ta tio ke ri naju Deo do kepidu ne, ne wotabbe no ne, moko ta rangngi ke ne lipedai-lipedai do maddu pa era do mmau do megala, do pali, "Lua higa nga kuaha ta pereda raiwawa do nadhe do pa dhara wolaabba Muri di ke nga pa Duae Mone ma'i-Mone golo di ke ne, do jaje ri no ne. Do medae ke No ta pereda lohe la lodho do nami mii ne!" **11:16** Moko ne kattu do dhue nguru do appa ddau do mejaddhi pa hedhapa Deo he, ta lakku rutu ke jhe peheguru-anni la worai ta wie hu nga mejura pa Deo. **11:17** Ane ro, "Muri, Deo Do Mone Rihi Wiki Higa nga Pereda ne, do era, nga do lore ke peera! Peha'e ri jhi ne kolo lii ie-ae pa Au rowi do alle ke ri Au pepake ne kuaha Au do mone-ae ne, jhe do nee ke do jhari ta pereda!" **11:18** Ne ddau-ddau do dho tade Muri, peluru-penyami ke, rowi do dhai ke ne awe pa Au ta hegabbhe ne lua kete nga bubu dhara Au, jhe do dhai lema ke ne awe pa Au ta pehappo ne hala ddau-ddau do made. Nadhe ke ne awe ne tu ta wie ne pai-pala pa annu-niki Au, nabi-nabi, nga pa hari-hari annu-niki Au, ro hari-hari do wie hu nga mejura pa Au, do kepai nga do naiki. Nadhe ke ne awe tu ta pema-tebho-ttei ne ddau-ddau do peape raiwawa!" **11:19** Moko ta

boka-anni ke Ammu Deo pa era do mmau do megala jhe ngadde ne Patti Lipejaji ne pa dhara no. Moko ta peki'e ke ne bhela nga likedarru dhoro do kedu-kedarru nga kepuka-kerajji, mina harre lema dhai-ie nga ajjhi-es do mita tude he ke.

12:1 Moko ta ngadde ke pa ihi liru hahhi do madalae do rihi ngati ihi. Heddau mobanni do nga pake mada-lodho mii bhara pake no, do pa dhara nga titu pa dhida warru. Pa kattu no era hewue labba do ngati henguru dhue bhue moto. **12:2** Ne mobanni do naanne do pa dhara nga mejanni-ihhi jhe do dhai ke pa rai-pa warru ta kehoo-dhara, moko ta peka ke no ri leru ri jhala lala paddha. **12:3** Moko ta ngadde ke pa ihi liru hahhi ri do madalae. Era hengi'u debho mone-ae do mea do dhai tarra ne mone-ae do nga kattu pidu bhue jhe nga tadu he nguru bhue tadu. Pa hewue-hewue ne kattu no do nga pake hewue labba. **12:4** Ri ru lai no ne ta kewaru ke ri no bhagi tallu ngati moto-moto pa liru jhe nabha ma raiwawa. Ne debhoho do naanne do titu ke pa hedhapa mobanni do ta kehoo dhara do naanne, do nga lua pedabbho ta mate ta dalle ne ana ri mobanni do naanne. **12:5** Moko ta metana ke ri mobanni do naanne heddau ana momone do ta pereda pa hari-hari ddau-rai ri dabbho kajji bbhahhi. Tapulara ta rabe ke ana do naanne ngati mobanni do naanne, jhe aggo la nga Deo, nga la hedhapa kedera era mejaddhi No ne. **12:6** Moko ta perai ke ne mobanni do naanne la padha-ae, la era do alle ke pepemoke ri Deo tu no. Pa era do naanne ke do ta piare-peloje no 1260 lodho ne tui. **12:7** Moko ta jadhi ke ne lua pedhutu-pemuhu pa era do mmau do megala. Mikhael hela'u-la'u nga naju-naju no pemuhu penaja nga debhoho do naanne. Jhe ne debhoho do naanne lema do rabhe ri naju-naju no ta pelawa nga Mikhael. **12:8** Tapulara jharra ne debhoho do naanne. Pa debhoho do naanne nga pa naju-naju no he adho ke do wie lua ri ta pee pa era do mmau do megala. **12:9** Ne debhoho do naanne ta nabhe ke la tele. No ke nedebhoho weka ne, do ne ngara no Wango kiadho Henga Kerabba, do pelu hari hewue raiwawa dhe. Ta nabhe ke no ma raiwawa nga hari-hari naju no he. **12:10** Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai do maddu pa era do mmau do megala, do pali, "Awe nadhe ke, ne awe tu Deo ta ma'i ta golo ne annu-niki No. Pa

dhara awe nadhe ke ne pedhelo ri Deo ne kuaha No mii heddau Duae. Pa dhara awe nadhe ke ne Duae Mone ma'i-Mone golo do jaje ne do ta pedhelo lema ke ne kuaha No. Rowi ne do peanyinyi tuahhu-tuahhu di he pa hedhapa Deo, anni lodho nga anni maddha do alla ke pemahhu ngati era do mmau do megala. **12:11** Do alle ke no pepejharre ri tuahhu-tuahhu di he ri raa Ana Ki'i Jhawa ne, nga ri lii do mola do mira do ngati Deo ne do pepeke ri ro he. Do bhani jhula-anni ro ta jhole ne ngi'u ro tade made. **12:12** Rowi do mina harre ke, do jhamma ke, era do mmau do megala nga hari-hari do era pa dhara no ta mengallu nge nga kehaka dhara. Tapulara apa nga kerewe ke raiwawa nga dhara dahi, rowi naanne ke Wango do puru la nga mu, do puru nga bubu dhara do dhai kete tu-tu, rowi do toi ke ri no ta do nee hudi he ke ne awe unu no ri." **12:13** Ta dhai ta toi ri debhoho do naanne ta do alle ke no pehore ma raiwawa, ta jhari ke ta hudhe ri no ne mobanni do alla pemetana ana do naanne. **12:14** Tapulara pa mobanni do naanne do wie ke hemawo rualla luji-ae do balla, mita ie no ta lila la era no pa padha-ae ne, do pa ni ke no do ta piare-peloje pa dhara tallu bhue ttau hebhakka, ta ludu ke no ngati lua hudhe nga perage ri debhoho ne. **12:15** Moko ta hebue ke ri debhoho do naanne ne ei do dhai ae ngati ubha no ju la nga mobanni do naanne mita piro no ri ei ne. **12:16** Tapulara ta ruba dhara ke raiwawa nga mobanni do naanne, ta henganga ke ne ro'a rairo ngati raiwawa jhe dalle ne ei do ngati ubha debhoho ne. **12:17** Ta bubu dhara ke ne debhoho ne nga mobanni do naanne, hakku ta hudhi la peraga ke ne kolo loro do wala he ngati mobanni do naanne, hari-hari ddau do pedutu ne lipedara-lipedara Deo, nga do pelebe ne lipeliba jhara lua Yesus nga kuaha No. **12:18** Moko ne debhoho do naanne ta kako ke la titu pa tabbi dahi.

13:1 Ta alla pemina harre, ta ngadde ke ri ya hengi'u bhada do hhau ngati dhara dahi. Ne bhada do naanne do nga tadu henguru laa, jhe do nga kattu pidu bhue. Pa tadu he helaa-helaa do era labba hewue, jhe pa hewue-hewue ne kattu he era do do bhuki ri hahhi ngara lua kare nga menihe Deo. **13:2** Ne bhada do ngadde ri ya do naanne ne worawwu no a'i do mii maha do keluru he, jhe ne kae no mii kae berua he, ne hewangnge

no mii hewangnga hinga he. Moko ta wie ke ne bhada do naanne ri debhoho ne lua rui no miha, mina harre lema ne kedera era mejaddhi no ne nga lua kuaha no do mone-ae ne. **13:3** Hahhi ngati telora kattu do pidu bhue ngati bhada do naanne, hala dho mii do ngaddi ta ta no'e do dhai bhalla he, tapulara do ie ke no'e do naanne. Hari hewue raiwawa do pedutu ke ne bhada do naanne nga dhai madalae. **13:4** Ta wie hu nga mejura ke ro pa debhoho do naanne, rowi do alle ke pewie ri no ne kuaha no pa bhada do naanne. Jhe mina harre lema ta wie hu nga mejura ke ro pa bhada do naanne. Ta lii ke ro, "Bhule dho ke do hela'u ri nga bhada do nadhe! Bhule dho ke do nara ri ta pemuhu-pelawa nga no!" **13:5** Pa bhada do naanne do wie lua ke ta pali ne lai-lai do dhai lena nga hegitu ta kare-menihe Deo. Do wie lua ke pa no ta pereda appa nguru dhue warru ne tui. **13:6** Moko ta jhari ke no ta kare-menihe Deo, nga ngara Deo ne. Mina harre lema ne era pee Deo ne, nga hari-hari do era pa era do mmau do megala ne do kara do menihi le ke ri no. **13:7** Do wie lua lema pa no ta pereda pa hari-hari huhu, rai pereda, lipedai nga ddau-rai. **13:8** Hari-hari ddau do muri mada pa danni raiwawa do medae ta wie hu nga mejura pa bhada do naanne, wala ngati ddau-ddau do alla ke pe bhuki ne ngara rai ti awe nga do dho peera dae raiwawa pa dhara buku ddau do muri do unu-oha ri Ana Ki'i Jhawa do alle peke habbhe ne. **13:9** Rowi do mina harre ke ki do makka ko mu ta dhanno, dhanno we ne lii do nadhe: **13:10** "Ddau do jhamma ta aggu nga ujhu-ai rapi-ubha, do tatu ke do ta aggu nga ujhu-ai rapi-ubha ma. Jhe ne ddau do jhamma ta pemade ri kelewa, do tatu ke ta pemade ri kelewa ma. Rido mina harre annu-niki Deo do jhamma ke ta makka tee nga wangnge jhe pee nga titu halla-anni." **13:11** Moko ta ngadde ke ri ya hengi'u ne bhada do wala ri do hhau ti dhara raiwawa. Ne bhada do naanne donga tadu dhue la, mii tadu ana ki'i jhawa he. Ne lii no do mii lii debhoho he. **13:12** Pa hedhapa bhada do petari ne, ta pake ri no ne kuaha do mone-ae do hamme ri no ngati bhada do petari ne ma. Hari hewue raiwawa nga hari-hari ne nga we ne do pee pa danni raiwawa ta pehahhi ke ri bhada do naanne ta wie hu nga mejura pa bhada do petari ne, bhada do alla ke peie ne no'e do dhai ae ne. **13:13** Moko ta tao ke ri bhada do kedhue ne lai-lai do dhai rihi madalae. Pa hedhapa hari-hari ddau ta

pepure ke ri no ne ai ngati liru ma raiwawa. **13:14** Jhe hari-hari ddau do kemuki pa raiwawa ta pelu ke ri no, ri lai-lai do madalae do ie ta tao ri no pa hedhapa bhada do petari ne, jhe lii no pa hari-hari ddau do na harre ta petitu hewue do mii wewo-worawwu bhada do alle peno'e ri kelewa, tapulara do pee ma nga muri. **13:15** Pa bhada do kedhue ne do ie ri no ta wie henga pa bhada do tao do naanne, hakku ta nara ke no ta pedai lii nga do nara ta pemade hari-hari ddau do dho wae ta wie hu nga mejura pa no. **13:16** Hari-hari ddau, do kepai nga do naiki, do kaja nga do kehia, naannu nga do balla kattu, ta pehahhi ke ri bhada do anne mita hammi ri ro ne tada pa ruai kedhanga kiadho pa tanga-rrei ro. **13:17** Bhule dho heddau he do nara ta pewie pewalli ne nga-nga kidho bhule no nga tada do naanne, ngara ngati bhada do naanne miha, kiadho nomo do peteleo ne ngara do naanne. **13:18** Pa dhe do jhamma ke ta era uku nga mmau dhara. Ddau do mmau dhara do na ra ta kire ne nga ne do pedabbho ri lete-lete nome ngati bhada do naanne, rowi ne nome do naanne, ngara heddau raiwawa. Ne nome ne 666.

14:1 Ta alla pemina harre ta heleo ke ri ya, moko ta ngadde ke Ana Ki'i Jhawa ne do titu pa Kolo Bhojo Sion. Hela'u-la'u nga No era 144.000 ddau do pa tanga-rrei ro heddau-heddau do bhuke ne ngara No nga ngara Ama No. **14:2** Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai ngati ihi liru do kedu-kedarru mii lii ei-petiri he nga mii lii kedu-kedarru dhoru do meliri dhara. Ne lii do naanne ne rangnge mii lii ketadu ngati mone ggai ketadu do pa dhara nga ggai he. **14:3** Pa hedhapa kedera era mejaddhi ne nga pa hedhapa appa ngi'u bhada he nga pa hedhapa kattu-kattu do pekehero kedera do naanne, ne do 144.000 ddau he, do jhuka hewue lilodho do wowiu. Ne lilodho do naanne adho do nara ta ajhe ie tari heddau he, wala ngati do 144.000 ddau do na harre do alla ke pegolo ngati raiwawa dhe. **14:4** Ro ke do na harre ne ddau do kemolo ta do mmau mii ana mobanni do wokobo he, rowi do adho dae ro do ngaddi ta bba'i hela'u nga mobanni. Pee ri ro nga pedutu la mii we ne kako Ana Ki'i Jhawa ne. Ti telora hari-hari ddau, ro ke donaharre do alla pehuri pewalli mii bhara jhula do petari rai pa Deo nga pa Ana Ki'i Jhawa ne. **14:5** Ngaddi dho ro ta pote-ta

appi; jhe bhule dho ne lua kura nga terujha ie ta hewurawwu he pa ro.

14:6 Moko ta ngadde ke ri ya heddau naju Deo do wala ri, do dhida ne lila pa ihi liru. Ne naju Deo do naanne do nga aggu lii jhara lua Li Hagha Dhara do peloro ne tu ta ma pedhae pa ddau raiwawa do pa danni raiwawa dhe, pa hari-hari ddau-rai, huhu, lipedai nga rai-pereda. **14:7** Ne naju Deo do naanne ta peka ke nga lipeka do maddu, "Meda'u we ri Deo, jhe wue waje we ne lua dhida nga kelodo No. Rowi do dhai ke ne awe pa Deo ta pehappo ne hala ddau raiwawa. Wie we hu nga mejura pa do alla pepeera liru, raiwawa, dhara dahi nga hari-hari mada ei-wattu!" **14:8** Ne naju Deo do petari ne do lere ri naju Deo do kedhue do nga peka, "Alla ke pekeloli! Rae Babel do worena ne, alla ke pekeloli. Do alla ke pepemawo ri no hari-hari ddau-rai ri ei-ago, -- ei-ago ngati lua jhagga bute nga dawu no!" **14:9** Heddau naju Deo do ketallu ne do lere ne do dhue naju Deo do uru he, do nga peka do maddu, "Ne ddau do wie hu nga mejura pa bhada do naanne nga pa wowadu-worawwu bhada do naanne jhe do nga tada bhada do naanne pa tanga rrei kiadho pa ruai no, **14:10** ddau do napoanne do medae ke ta ngino ne ei-ago Deo, wala dho ke ngati ei-ago lua kete nga bubu dhara Deo do alle ke pehale la dhara kabha nginu No, jhe do adho ke do nara ta galo ri ie ta hudi he! Hari-hari ne ddau do na harre do ta wolo pa dhara rao ai nga hedawa pa hedhapa naju-naju Deo do mmau do megala he nga pa hedhapa Ana Ki'i Jhawa ne. **14:11** Ne habbhu ai era wolo ddau do na harre do ta pee ke nga poro-koki pelohe la lodho do nami mii ne. Anni lodho nga anni maddha adho do era ri nga pengaha ri ne wolo ne ddau-ddau do na harre, ri do wie hu nga mejura pa bhada do naanne nga pa wowadu worawwu bhada do tao ri ro ne, hari-hari ddau do nga tada ngara bhada do naanne." **14:12** Pa dhara lai do naanne, ne annu-niki Deo do pedhanno nga lipereda-lipereda Deo nga do halla-anni pa Yesus Kristus, do jhamma ke ta makka tee nga wangnge. **14:13** Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai ngati era do mmau do megala do pali, "Bhuke we ne nadhe: Jhari ngati awe nadhe, mangngi nga mengallu dhara ke ne ddau-ddau do made pa dhara pemoke Muri!" "Do tarra!" ne bhale ri Henga Deo, "Do ta pengaha ke ro ngati jhagga do mejanni rowi ne wue-wila ngati ne nga ne do alla pejhagga ri ro do penau-pelere loro nga

ro." **14:14** Ta alla pemina harre ta heleo ke ri ya, ta ngadde ke hekewolo merammu do pudi. Pa dhida merammu do naanne do mejaddhi heddau do dho a'i mii ddau raiwawa he. Pa kattu era hewue labba mela lara jhe pa ruai No do era hebhangngu tudhi-kai do na'a. **14:15** Ta alla pemina harre ta era ke heddau naju Deo do wala ri, do mahhu-anni ngati Ammu Deo. Nga lipedai do maddu, ta peka ke no pa ddau do mejaddhi pa dhida merammu ne, "Wino we ne tudhi kai au ne jhe ghatto we pa awe nadhe rowi do dhai ke ke awe ta ghatto ne; do ihi ke raiwawa tu tu ta ghatto!"

14:16 Moko ta wino ke ri ddau do naanne ne tudhi-kai no ne ma raiwawa, moko ta ghatto he ke raiwawa. **14:17** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya heddau naju Deo do wala ri, do mahhu-anni ngati Ammu Deo pa era do mmau do megala. No lema do nga parru tudhi-kai do na'a. **14:18** Ta alla pemina harre, heddau naju Deo do nga kuaha pa ai, do dakka ngati dheera era tunu nga menahu ne. Nga lipeka do maddu ta peka ke no pa naju Deo do nga parru tudhi kae do naanne, "Wino we ne tudhi-kai au ne jhe atta we woago-woago pa raiwawa, rowi do ihi ke wue-wue ro!" **14:19** Moko ta wino ke ri naju Deo do naanne ne tudhi-kai no ne, ma raiwawa jhe waggi ri no ne woago he ngati loro he, jhe ligu la era hengappi woago lua bubu dhara Deo do re'a nga lale ne. **14:20** Ta hengappi ke ne woago do na harre pa tele ti dhara rae, jhe ngati nalu era hengappi ne ta mili ke ne raa do dho a'i ke mii ei-waa pa dhara loko ae he jhe ne jjhau ne tallu ngahu kilo mete, jhe ne meramma ne miga ta dhue mete.

15:1 Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya pa ihi liru hahhi do madalae nga do rihi meliri dhara ddau. Era do pidu ddau naju Deo nga pidu lua apa nga kerewe do pedakka rahi. Nadhe ke ne awe do pedakka rahi ne pa Deo ta hegute ne lua kete nga bubu dhara No. **15:2** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya hahhi do dho a'i mii dhara dahi-ae ngati gela do pehiwo nga ai. Jhe ngaddi lema ri ya ne ddau ddau do nara he penaja nga badha nga wowadu worawwu bhada do naanne, nga do nara lema penaja nga ddau do ne ngara no do tao ri tada nome ne. Ne ddau do na harre do titu pa tabbi dahi gela ne jhe do nga parru ketadu do wie ri Deo pa ro. **15:3** Jhe nga jhoke ri ro, ne lilodho Musa, annu Deo ne nga lilodho Ana Ki'i

Jhawa ne. Mina hedhe ne lii lilodho ne, "Muri, Deo Mone Rihi Wiki Higa nga Pereda, do dhai tarra ne ketutu nga madalae ne wui ai-wui tao Au! Duae ngati hari-hari ddau-rai. do dhai tarra ne mola nga mira ne lai-lai do tao ri Au! **15:4** Nadu ke ne do dho meda'u pa Au we, Muri? Nadu ke do dho wae ta pepeke ne lua dhida nga ketutu Au, we Muri? Wata au ke ne do mmau do megala ne! Hari-hari ddau do ta dakka la wie hu nga mejura pa Au rowi ne nga we ne do tao ri Au do mola do mira do ngadde ke ri hari-hari ddau." **15:5** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya Ammu Deo do boka-anni pa era do mmau do megala, jhe ne Ammu Bhalla-lai lipedara Muri do era pa dhara no. **15:6** Moko ne naju Deo do pidu ddau he nga hari pidu lua apa nga kerewe he ta mahhu-anni ke ngati dhara Ammu Deo ne. Ne bhara pake ro ngati bhalla lenan do mmau jhe do kebhela. Jhe ro do nga pake henabbhi kabu do ngati mela lara. **15:7** Ta alla pemina harre ta wie ke ri hengi'u ngati telora bhada do na harre pa hari do pidu naju Deo he, pidu bhue paho mela lara do tobo ri lua kete nga bubu dhara Deo -- Deo do muri loro ne. **15:8** Moko ta tobo ke ne Ammu Deo ne ri habbhu ngati lua dhida nga kelodo nga kuaha Deo. Nga do dho dakka dae ne do pidu ddau naju Deo he do nga aggu pidu lua apa nga kerewe he, bhule dho heddau he do nara ta maho la Ammu Deo ne.

16:1 Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai do maddu ngati dhara Ammu Deo ne, do lii pa do pidu ddau naju Deo do na harre, "Kako we, la dhute we ne ihi ngati hari pidu bhue paho lua kete bubu dhara Deo la danni raiwawa!" **16:2** Ta kako ke la dhute ri naju Deo do petari ne, ne ihi paho no ne ma raiwawa. Moko ta hhau ke ne wihu-wihu do meliri dhara jhe do dhai tarra ne noho pa hari-hari ddau do nga bhada do naanne nga pa ddau-ddau do wie hu nga mejura pa wewo worawwu bhada do naanne do alle pepetito ri ro ne. **16:3** Ta alla pemina harre ri naju Deo do kedhue ne ta la dhute ke ne ihi paho no ne la dhara dahi. Moko ta jadhi ei dahi mii raa ddau do made he, moko ta ma de ke hari-hari bhada do muri pa dhara dahi. **16:4** Ta alla pemina harre ta la dhute ke ri naju Deo do ketallu ne, ne ihi paho no ne la dhara hari-hari loko nga hari-hari mada ei-wattu, moko hari-hari ei-loko ta jadhi ke ta raa. **16:5** Ta rangnge ke ri ya ne lipedai naju

Deo do pereda pa ei-loko ne, do mola do mira, "woo Mone Rihi Wiki Mmau nga megala, Deo do era, nga do lore ke peera! **16:6** Do alla ke ri ro pedhutu ne raa annu-niki Deo nga raa nabi-nabi, pa awe nadhe ta tao ke ro ri Au penguinu raa. Tarra, do mina harre ke ne do pekatta tu ro!" **16:7** Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai ngati dheera era tunu-menahu ne do pali, "Muri, Deo do Mone Rihi Wiki Higa nga Peredane, do petu nga do mola do mira ne, ne lua wolo-lua wolo do pebunu ri Au he!" **16:8** Ta alla pemina harre ta dhute ke ri naju Deo do keappa ne, ne ihi paho ne la mada lodho, moko ta wie lua ke pa mada lodho mita ie ta pekappu ddau raiwawa ri pana lodho do dhai ketii. **16:9** Ta pekappu ke ddau raiwawa ri pana lodho do dhai ketii ne, moko ta kare ta wagge ke ri ro ne ngara Deo do nga higa ne pa hari-hari lua apa nga kerewe do na harre. Maji lema ta mina harre, wae dho ro ta jharra ngati lubhu harro nga menyilu jhe wae dho ro ta wue-waje ne lua dhida nga ketutu Deo. **16:10** Moko ta dhute ke ri naju Deo do kelammi ne, ne ihi paho no ne la kedera era mejaddhi bhada do naanne. Moko hari hewue rai-pereda bhada do naanne ta kerabba ke, jhe ddau raiwawa ta ngangngi kolo we'o ke rowi do ta noro ke ne jhala lala paddha. **16:11** Moko ta wie lua-unu kolo-taddhu ke ri ro pa Deo do era pa era do mmau do megala ne taga tari lua paddha ro he nga taga tari wihu-wihu ro he. Tapulara wae dho ma ro ta jharra ngati wui ai-wui tao ro do apa do kerewe he. **16:12** Ta alla pemina harre ta la dhute ri ke ri naju Deo do keanna ne, ne ihi paho no ne la dhara loko Efrat do worena ne. Moko ta kemangu ke ne loko do naanne, hakku ta nara ke duae-duae ngati bira dimu ta narru jhara dhara no. **16:13** Moko ta ngaddi ke ri ya, do tallu henga apa nga kerewe do ne wewo ro do a'i mii kedhakke he. Ne kedhakke-kedhakke do na harre do mahhu-anni ngati dhara ubha debhoho ne, ngati dhara ubha bhada, nga ti dhara ubha nabi do pote do appi he. **16:14** Ro he, henga-henga apa nga kerewe do tao lua madalae-madalae. Hari do tallu ne henga do harre ta kako ke la nga hari-hari duae pa hari hewue raiwawa, jhe la pekupu ro tu ta pedhutu-pemuhu pa Lodho mone-ae, Lodho ngati Deo do Mone rihi Wiki Higa nga Pereda ne. **16:15** "Dhanno we! Ne dakka ya do mii dakka heddau mone mena'o! Mangngi nga mengallu dhara tu ddau do pee nga moko loro, jhe

do jage ne bhara pake no, hakku kako dho no nga do dho bhule bhara pa ihi, jhe i'a dho ke no mekae dhara pa hedhapa ddau lowe!" **16:16** Ta alla pemina harre ta pekupu ke ne ddau-ddau he ri henga-henga apa nga kerewe do na harre pa era do pa dhara lii Ibrani do pehune ta Harmagedon. **16:17** Ta alla pemina harre ta dhute ke ri naju Deo do ke pidu ne, ne ihi paho no ne pa kolo ngallu. Moko ta rangnge ke ne lipedai do maddu ngati kedera do dhara Ammu Deo ne, do pali, "Moko ke!" **16:18** Moko ta peki'e ke ne bhela nga lii kedu-kadarru dhoro do pee nga kepuka-kerajji ke jhe do lere ri dhai-ei do ri hi meliri dhara. Naddi de dho ta jadhi dae ne dhai ie do mina harre ne worawwu rai tare ti petari ti awe woro nga panynyi ddau raiwawa. Nadhe ke ne dhai ie do rihi ngati meliri dhara. **16:19** Ne rae do worena do naanne mehakka ta tallu tajji, jhe mae tebho-ttei hari-hari rai ngati hari-hari rai-pereda pa raiwawa. Moko ta pengino ke no ri Deo, ne ei-ago ngati kabha nginu Deo -- ago lua kete bubu dhara Deo do re'a do lale ne. **16:20** Hari-hari pulu ta ila ke, jhe hari-hari lede ta marra ke. **16:21** Ajjhi-ae wowadu-es, hewue ne mejanni ne, era ma ta lammi nguru kilo gram he, do bui ngati liru, jhe nappi-kebi ne ddau-ddau he. Moko ta wie ke ri ro ne lua unu kolo taddhu pa Deo, taga tari lua apa nga kerewe do ti ajjhi-wowadu-es do naanne do rihi meliri dhara ne.

17:1 Ta alla pemina harre, ta dakika ke ma nga ya heddau ti telora do pidu ddau naju Deo do nga parru paho do na harre, ta lii ke, "Mai we, do ta la pejhujhe ri ya pa au mina mii ne tuka kenyo langa huka do keto ngara ne, ne wole, dhara rae do worena do petito peumu nga loko-loko he. **17:2** Duae-duae raiwawa do tao lua kenyo langa huka he nga no, nga ddau do pee pa raiwawa do mawo ke, ri do ngino ne ago lua kenyo langa huka no ne." **17:3** Moko ta helibho ke ya ri Henga Deo, jhe aggo ya ri naju do naanne la padha-ae. Pa ni ta ngadde ke ri ya heddau moabni do mejaddhi pa rudanni bhada do mea-adu jhe do kerape ke ne bhuke ri ngara-ngara lua kare nga menihe Deo. Ne bhada do naanne do nga kattu pidu jhe nga tadu henguru bhangngu. **17:4** Ne mobanni do naanne do nga pake bhajhu do wokelere-mea nga do mea-adu, jhe do penoo ri bhara mnau ngati mela lara

nga wowadu do gaa nga merake nga womutiara. No nga dhede hewue mago mela lara do tobo ri lai-lai do woapa nga do rai, mii wue wila ngati lua kenyo langa huka no. **17:5** Pa tanga rrai no do bhuke ne hahhi ngara do dho teleo ne lua pedabbho no, "Babel Do Worena, ina ngati hari hari do jhagga bute nga dhawu nga do apa nga kerewe pa raiwawa." **17:6** Moko ta ngadde ke ri ya ne mobanni do naanne do mawo ke ri raa annu-niki Deo nga raa ddau-ddau do pemade taga tari do pee nga halla-anni pa Yesus. Ta ngadde ke ri ya ne mobanni do naanne, ta jadhi ta madalae ke ya. **17:7** Moko ta lii ke ne naju Deo do naanne pa ya, "Ta nga au hakku madalae? Rihi ie ta peke ri ya pa au ne lai do pehune jhara lua mabanni do naanne mina harre lema jhara bhada do menya'e ri no ne, bhada do nga kattu pidu bhue jhe do nga tadu do henguru bhangngu ne. **17:8** Ne bhada do naanne, pa awe do uru he do ngaddi ta muri, tapulara pa awe nadhe adho kie do muri ri. Pa dhara hekedhiki ri, do medae ke no ta mahhu-anni ngati ro'a made mada, jhe do ta kako ju la lua apa nga kerewe ne. Ddau-ddau do muri pa raiwawa, do ne ngara ro do adho do era do bhuki pa dhara Buku Ddau do Muri nga do dho peera dae raiwawa dhe, do ta madalae ke kinga ngadde ke ne bhada do naanne. Rowi ne bhada do naanne, pa uru he do ngaddi ta muri. Pa awe nadhe adho ke do muri ri, tapulara do medae ke no ta hhau wari. **17:9** Pa dhara lai do nadhe do jhamma ke ta era ne lua uku nga mmau dhara nga lua tada lohe. Piduhue kattu he, wala dho ke ti pidu bhue bhojo; bhojo-bhojo era mejaddhi mobanni do naanne. Jhe pidu bhue kattu do na harre lema, pidu ddau duae: **17:10** lammi ti telora ro do alla ke pepada, hahhi pa dhara nga pereda ko, jhe hahhi ri, adho dae do dakka. **17:11** Jhe ne bhada do pa uru he do ngaddi ta muri, tapulara pa dhara awe nadhe adho ke do muri, no ke ne duae do kearu ne. No do naanne heddau ti do pidu duae do na harre lema, do pa awe nadhe do pa dhara ju la dhara lua apa nga kerewe ke. **17:12** Henguru bhangngu tadu do ngaddi ri au he, napoharre henguru ddau duae do adho dae do jhari ta pereda. Tapulara pa ro do ta wie ne kuaha mii duae he, he la'u-la'u nga bhada do naanne, pa dhara heja we ne tui. **17:13** Hari do henguru ne duae do na hedhe do nga lua pedabbho do hela'u we; do ta jhula ri ro, hari-hari ne lua rui nga kuaha ro pa bhada do naanne.

17:14 Do medae ro ta pemuhu-pelawa nga Ana Ki'i Jhawa ne. Tapulara ne duae-duae do na harre do medae ta pejharra ri Ana Ki'i Jhawa ne nga ddau-ddau pedute No do pee nga halla-anni he, do alla pepedoa nga do pidhi ri No, rowi No ke ne Muri ngati hari-hari Muri nga Duae ngati hari-hari duae." **17:15** Do lii lema ne naju Deo do naanne, "Ei-loko do ngadde ri au nidhe, era mejaddhi banni kenyo langa huka do na nidhe, wala dho ke ngati ddau-ddau-rai, ana-ana-rai, rai-rai-pereda nga lipedai-lipedai. **17:16** Henguru bhangngu tadu do ngaddi ri au he nga bhada do na nidhe do ta paddhu nga banni kenyo-langa huka do na hidhe. Do ta raba ri ro hari-hari ne nga we ne do unu-oha no, jhe hane do nga do dho bhule bhara pa ihi. Do ta nga'e ne ihi no ri ro, jhe pekappo ladu-ladu no ri ai. **17:17** Rowi alla ke ri Deo pepekemuki ne ade ro ta pekako ne lua pedabbho Deo. Do alla ke petao ro ri Deo ta pehela'u lii tu ta jhula ne kuaha ro pa bhada do naanne, mita ie ne bhada do naanne ta pereda tade jadhi ne nga ne do pale ri Deo. **17:18** Ne mobanni do ngadde ri au ne, wala dho ke ti rae do worena, do pereda pa duae-duae pa raiwawa dhe."

18:1 Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya heddau naju Deo do wala do puru ngati era do mmau do megala. Do nga kuaha do mone-ae no, jhe ne weo nga kana no do peteleo hari hewue raiwawa. **18:2** Nga lipeka do maddu ta peka ke no, "Alla ke pekeloli! Babel do worena ne, alla ke pekeloli! Pa awe nadhe jadhi ke no ta era manga wango nga henga-henga kerabba he. Pa dhara no do muri ke heworawwu-heworawwu do rue do taru jhe do bhege dhara ddau. **18:3** Rowi hari-hari ddau-rai alla ke penginu ne ago lua matta dhara nga lua bute nga dhawu no. Duae-duae raiwawa do tao bute nga dhawu ke nga no, jhe ne ana-ana dhaga pa raiwawa jadhi ke ta kaja-ta kete'e ri lua ddhei nge nga ade do rihi ngati rupehakku ne do dho nara ke ta bhate wari ne." **18:4** Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai do wala ngati era do mmau do megala ne, do pali, "Mahhu-anni we, woo annu-niki Ya! Mahhu-anni we ngati dhara no! Bhole pedute we ri mu ne lubhu harro nga menyilu no, jhe dutu le ta dhui-ta hape ne lua wolo no! **18:5** Rowi ne lubhu harro nga menyilu no do heudu-huu-bhodo-lede ke hape la ihi liru, jhe do henge ri Deo ne lua apa

nga kerewe do tao ri no he. **18:6** Tao we pa no do mina mii ne do alla no petao pa mu; bhale we pa no wari lipa ne ae tu hari-hari ne do tao no pa mu. Ihe we ne mago no ri bhara nginu dhue wari lipa ri ne pana ngati bhara nginu do pemoke ri no tu mu. **18:7** Wie we pa no ne bhara dhui nga hape nga lua hedui-herui, do hela'u ne ae nga lua dhida nga ketutu nga lua keruka-kerakki do alle pewie ri no ta ngino pa ngi'u no miha. Rowi do loro-loro ke no ne lii pa ngi'u no, 'Ya ke dhe ne banni-ae do parru pereda! Ya adho do mobanni wue; adho ya dhe do medae ta peabu nga lua hedui-herui!' **18:8** Taga tari lai do naanne ke, hakku pa dhara helodho we do ta nappe ke no ri apa nga kerewe -- banyaki, lua hedui-herui, nga lua menganga dhallu. Jhe no do medae ke ta tune pe kappu ladu-ladu ri ai, rowi do kuaha ke Muri Deo do pehappo hala no ne." **18:9** Ne duae-duae raiwawa do pedutu nga wui ai-wui tao lua bute nga dhawu do tao ri no nga do dute ne lua ddhei mobanni do naanne do rihi ngati rupehakku ne do medae ta tangi-pali tu rae do naanne, kinga ngadde ke ri ro ne habbhu do poro koki ngati ai do pekappo ladu-ladu ne rae do naanne. **18:10** Do medae ro ta titu ngati jjhau, rowi do meda'u ro nge ta lakka le ri lua hedui-herui no. Ne ane ro, "Bhote eh, dhai tarra ke ne apa nga kedha rae do keto ngara do nadhe -- rae Babel do dhai rui ne! Pa dhara heja we ne lua wolo au, moko dhangnge ke ne pepekapo!" **18:11** Ne ana-ana dhaga raiwawa lema do tangi-lajhu-anni taga mobanni do naanne, rowi bhule dho ke heddau he ne do walli ne bhara dhaga ro. **18:12** Bhule dho ke ne do walli mela-lara, mela pudi, wowadu-wowadu nnau do gaa do merake nga mutiara unu ro; mina harre lama bhalla lenan, bhalla kelere mea, hutarra nga bhalla do mea-adu, hari-hari ajhu do hedui jhe peabu, bhara-bhara ngati gadhi nga ajhu do dhida kebhue, bhara ngati mara, bbhahhi nga wowadu pudi do meluti; **18:13** kuri kajumanu, wwau mangngi -- wwau mangngi pa dapu, lawoboo, hetagi, keminya; ago nga eimanyinyi, terigu nga gandum; hapi nga ki'i jhawa, jara nga doka, annu-niki annu-niki, rihi ri ko ti na harre henga muri mada ddau raiwawa lema. **18:14** Ta lii ke ne ana-ana dhaga he pa mobanni do naanne, "Hari-hari ne nga we ne do ddhei ta unu ri au pi'a dho ke, nga hari-hari lua keruka-kerakki nga lua heree-heraba au alla ke peila. Adho ke do medae ri au ta peabu ri nga na harre!"

18:15 Ana-ana dhaga do kaja nga kete'e ke ri pedhaga pa dhara rae do naanne, do ta titu ke ngati jjhau, rowi do meda'u ke ro ta lakka ri lua hedui-herui no ne. Do medae ke ro ta tangi-lalu jhe wutu kattu kattu,

18:16 jhe lii ro, "Bhote eh, do dhai tarra ke ne apa nga kedhaha ne rae do keto ngara do nadhe! Do pa tima ro do pake bhalla lenan, bhalla do kelere mea nga do mea adu, pa tima no do tobo bhara nnau nga tenge ngati mela-lara, wowadu-wowadu nnau do gaa nga merake nga mutiara! **18:17** Tapulara pa dhara hejawe, mmau ke hari-hari ne lua kaja nga kete'e do na harre!" Hari-hari nakodha, ddau menupa nga ana-ana kapa, mina harre lema ddau do ne muri mada ro ti dhara dahi, do ta titu ke ngati jjhau.

18:18 Jhe peka ro, ta ngadde ri ro ne habbhu do porokoki ne ngati ai do pekappo ladu-ladu ne rae do naanne. Ta peko ke ro, "Ngaddi de dho ta era rae do hewala do mii rae do worena do nadhe!" **18:19** Moko ta hibha awu ke ro la wokolo mii hahhi tada lua lalu ro, jhe tangi ro peka-ka, "Bhote eh, dhai tarra ke ne apa nga kedhaha ne rae do mina hedhe ne worena! Ti lua kaja nga kete'e no alla ke pepejadhi ddau ta era nga kapa-kapa pa dhara dahi jhe jadhi ke ta kaja! Tapulara pa dhara he ja we, mmau ke hari-hari ne nga we ngati no!" **18:20** Woo era do mmau do megala, hodho we nga mengallu nge kehaka dhara we, ri do mae tebho ttei ke ne rae do naanne! Woo annu-niki Deo, rasul-rasul, nga nabi-nabi, mengallu nge nga kehaka dhara we! Rowi alle ke no pewole ri Deo mii lua pebhale penaja nga ne nga ne do alla petao ri no penaja nga mu! **18:21** Ta alla pemina harre, heddau naju Deo do dhai kedi'i ta dhede ke hewue ne wowadu -- mii worena wowadu gehu do worena he -- ta nabhe ke la dhara dahi jhe lii, "Mina hedhe ke ne loro jhara rae Babel do keto ngara ne, ne medae ta nabhe nga kewuu hakku adho ke do medae ta ngadde wari ri. **18:22** Lialu ketadu nga ti mone ggai ketadu ngati do jhuka lodho, ngati do tiu kehidho nga do tiu wotabbe, hari-hari ne na harre adho ke do medae ta rangngi ti dhara au! Adho ke do medae ta era ri ie ta heddau he mone jhagga do dhai i'a ri paanne, jhe likedarru wowadu gehu le adho ke do medae ta rangngi ri pa dhara au. **18:23** Ddau adho do medae ta ngaddi ri weo lapu pa dhara au; jhe adho ke do medae ta era lielo nga bhaha lai-ala peloko nga'a paanne. Ana-ana dhaga au, ro ke ne ddau-ddau do ketoo ngara pa

danni raiwawa, jhe ri lipna-lipana au ne pelu ri au hari-hari ddau pa raiwawa!" **18:24** Hakku wole Babel ri do pa dhara rae do naanne do ngaddi ke raa nabi-nabi raa annu-niki Deo, ki peheatte, raa hari-hari ddau do alla ke pepemade pa danni raiwawa.

19:1 Ta alla pemina harre, ta rangnge ke ri ya mii likebiro-baro ddau lowe he ngati era do mmau do megala, do peka-pekarra, "Wue waje we Deo! Deo di, Deo do mone ma'i-mone golo di; No ke ne Deo do dhida do kelodo nga do higa nga pereda!" **19:2** Pa dhara lua happo hala, do happo nga mola nga mira jhe do tobo ri lua uku nga mmau dhara! Alla ke No pepebunu ne lua wolo tu do kepali jhagga bute nga dhawu ne do peape raiwawa do na dhe lua dhawu nga bute no. Alle ke pewole ri Deo ne do jhagga dhawu nga bute do naanne, rowi do alla ke ri no pepemade ne annu-niki Deo." **19:3** Moko ta peka ri ke ne ddau-ddau do ae he mina hedhe, "Wue waje we Deo! Ne habbu ai do pekappo ne rae do worenana do naanne, jhe do adho ke do ta i'a pengaha wari ri." **19:4** Moko hari do dhue nguru do appa ddau kattu-kattu do na harre nga bhada do appa ngi'u he do pekehero kedera do naanne ta lakku rutu ke jhe peheguru-anni la worai jhe wie hu nga mejura pa Deo do mejaddhi pa dhida kedera ne. Ta lii ke ro, "Amin! Wue waje we Deo!" **19:5** Moko ta rangnge ke ne lipedai ngati kedera do naanne do pali, "Wue waje we Deo, woo hari-hari annu-niki Deo, nga hari-hari ddau -- do kepai nga do na iki -- do wie hu nga mejura pa Deo!" **19:6** Ta alla pemina harre ta rangnge ri ke ne hahhi lii do mii lii hekewolo ddau do dhai ae he; ne lii do naanne do mii kedu-kedarru nawa do pa dhara nga bhani dahi he nga do mii lii kedu-kedarru dhoru he. Ne rangnge ri ya ne ane ro, "Wue waje we Deo! Rowi Muri, Deo di Do Mone Rihi Wiki Higa nga Pereda ne do pa dhara awe nade do nee ke do pereda." **19:7** Mai we di ma mengallu nge nga kehada dhara, nga ma kerejhe-kewajji, mai we di ma wue waje ne lua dhida nga kelodo No! Rowi dhai ke ne lodho ngedhe No do do pedoe ta Ana Ki'i Jhawa ne, jhe ne mone ngedhe ne, do moko ke ta peloko nga'a. **19:8** Do alle ke pewie pa no ne bhara pake ngati lenan do meghela tu ta pake." (Bhara pake lenan do naanne wala dho ke ngati wui ai-wui tao do woie do tao ri annu-niki Deo

he.) **19:9** Moko ta lii ke ne naju Deo do naanne pa ya, "Bhuke we ne: 'Mangngi nga mengallu dhara ke ne ddau do langu do pedoa he la dhara lai-ala peloko nga'a Ana Ki'i Jhawa ne.' " Ta alla pemina harre ta pebhue ri ke ri naju Deo do naanne, "Nadhe ke ne lii do petu-petarra ne ngati Deo."

19:10 Ta lakku rutu ke ya jhe peheguru-anni la worai pa hedhapa naju Deo do naanne ta wie hu nga mejura ya pa no, tapulara ta lii ke no pa ya, "Bhole mina harre! Bhole wie hu nga mejura pa ya, wie hu nga mejura pa Deo we! Rowi ya lema annu hela'u mii au lema mii hari-hari tuahhu au do titu halla-anni pa lii kelolo Yesus!" Rowi ne lii kelolo Yesus ke ne do pekewuru pa dhara ade ddau-ddau ta pedara. **19:11** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya era do mmau do megala do boka-anni, jhe ngadde ri ya hengi'u jara do pudi. Ne ngara ddau do menya'e jara do naanne Do Henarru nga Mone Mola nga Mira. Do dho i'a bibhi hebhakka no pa dhara happo lua wolo nga pa dhara pemuhu do tao ri No. **19:12** Ne namada No do mii jhe pa kattu No do nga pake labba do ae. Pa ngi'u No do bhuke ri hahhi ngara. Jhe wata ri No we miha ne do toi ne ngara do naanne. **19:13** Ne juba do pake ri No alle ke pepehabbho pa dhara raa. Jhe No ke ne do pale ta "Lidara Deo". **19:14** Horodhadhu-horo ngati era do mmau do megala ne do pedutu No do nga menya'e jara-jara do pudi jhe do nga pake bhara lenan do pudi bheo-bheo. **19:15** Ngati dhara ubha No, mahhu hebhangngu kelewa do na'a, jhe ri kelewa do naanne ke, ne pejharra ri No hari-hari ddau-rai, jhe ri No do ta pereda ke pa ro ri dabbho kajji bbahhi. Do ta hengappi ke No ne woago pa era hengappi woago lua kete bubu dhara Deo Do Mone rihi Wiki Higa nga Kuaha ne. **19:16** Pa juba No nga pa rutu ga No do bhuke ne ngara nadhe; "Duae ngati hari-hari duae, nga Muri ngati hari-hari muri." **19:17** Moko ta ngadde ke ri ya heddau naju Deo do titu pa dhida mada-lodho. Nga lipeka do maddu ta peka ke no pa hari-hari dolila, do lila jhara dhida, "Mai we ma peowu tu ta maho la dhara lai-ala worena do tao ri Deo ne! **19:18** Mai we ma nga'a ne kedalli duae-duae, kedalli kattu-kattu muhu nga kedalli mone kettau-mone kettau pa dhara muhu, mai we mu ma nga'a ne kedalli ngati hari-hari ddau raiwawa, do kepai nga do naiki, naannu nga ddau do balla kattu!" **19:19** Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya ne bhada do naanne, nga

duae-duae raiwawa nga horodhadhu ro he, do peada ke ta la pemuhu-
pedhutu nga No do menya'e jara do pudi ne nga horodhadhu No he. **19:20**
Moko ne bhada do naanne ta abu ke ta kappa hela'u-la'u nga nabi do pote
do appi ne, do alla petao lua-lua madalae he pa hedhapa bhada do naanne.
(Ri lua-lua madalae do na harre ke ne bhada do naanne ne pelu ne
ddau-ddau do nga tada bhada do naanne nga ddau-ddau do wie hu nga
mejura pa wewo-worawwu bhada do naanne do petito ri ro he.) Moko ne
bhada do naanne nga nabi do naanne ta nabha ke nga muri mada he la llau
dahi-ai do kedu-kedaru nga hedawa ne. **19:21** Jhe ne horodhadhu-
horodhadhu ro he ta pemade ke ri kelewa do mahhu ngati dhara ubha
mone menya'e jara do pudi ne. Moko ta dakka ke ne dolila he la dalla la
hobha ne kedalli ro do alla pepemade do na harre.

20:1 Ta alla pemina harre ta ngadde ke ri ya heddau naju Deo do puru
ngati era do mmau do megala. Pa ruai no do nga parru kuhi ro'a made
mada nga hewue tuki do mone-ae. **20:2** Moko ta kappe ke ri no ne
debhoho ne, debhoho weka -- do dho wala ke ngati Wango ne kiadho
Henga Apa nga Kerewe ne -- jhe petuke no tade hetabbha bhue ttau ne tui.
20:3 Ta alla pemina harre ta nabhe ke ri naju Deo do naanne ne debhoho
ne la ro'a made mada ne, jhe helote ne ro'a do naanne jhe pahe ri hege,
mita do nara ri ne debhoho do naanne ta la pelu ne ddau rai-ddau rai nga
do dho alle dae ne awe do hetabbha bhue ttau ne. Ki alla ke penaanne, do
jhamma ke ne debhoho ne ta gole ko pa dhara hemelila he ne awe. **20:4**
Moko ta ngaddi ke ri ya ne kedera-kedera he, nga ddau-ddau do mejaddhi
pa dhida kedera do na harre do wie ke ne kuaha tu ta pehappo hala. Ta
ngaddi lema ke ri ya ne hemanga-hemanga ddau-ddau do alla peatta kattu
he taga tari do pelebe ri ro ne lii jhara lua Yesus, nga do pemenyabbhe ri
ro ne litakka do ngati Deo ne. Ne ddau-ddau do na harre adho do wie hu
nga mejura pa bhada ne mina harre lema pa wewo-worawwu bhada do
naanne do petito ri ddau he. Adho le ma do ngaddi ta hammi ne tada ngati
bhada do naanne pa tanga-rrei kiadho pa ruai ro. Moko ta muri bhale wari
ke ro jhe pereda mii duae he jhe pereda hela'u-la'u mii Kristus pa dhara
hetabbha bhue ttau ne. **20:5** Nadhe ke ne kera'a do petari ngati pekaddhi

bhale wari ddau-ddau do made. (Tapulara ddau-ddau do ma de do haghe he adho do pekaddhi bhale wari pa dhara awe do hetabbha bhue ttau do naanne.) **20:6** Mangngi mone-ae tu ddau-ddau do dutu le ta pekaddhi bhale wari pa kera'a do petari ne. Do jhamma ke ro ta jadhi ta unu-oha Deo. Lua made mada awe do kedhue ne adho ke do nga kuaha penaja nga ro ri. Ro do ta jadhi ke ta mone-tunu-menahu unu Deo nga mone-tunu-menahu unu Kristus; jhe do ta pereda ke ro hela'u-la'u nga No pa dhara hetabbha bhue ttau ne tui. **20:7** Ta ludu le ne awe do hetabbha bhue ttau ne, do ta gole ke Wango ti era bhadho no ne, **20:8** jhe do ta kako ke no la pelu ddau-ddau-rai do menyabbha pa hari hewue raiwawa, Gog nga Magog. Ta pekupu ke ro ri Wango tu ta la pemuhu, hekewolo do dhai ae, do mii ae wolahalae pa tabbhi dahi he. **20:9** Moko ta pemenyabbha ke ro la hari hewue raiwawa, jhe la pekehero ri ro ne era pee annu-niki Deo nga rae do ddhei Deo ne. Tapulara ta puru ke ai ngati ihi liru jhe la pekappu ladu-ladu ro. **20:10** Ta alla pemina harre, Wango do la pelu ro he ta nabhe ke la dhara rao ai nga hedawa. Paanne ke ne era tu bhada nga nabi pote nga appi he ne nabha uru jhara. Do medae ke ro ta wolo anni lodho nga anni maddha lohe la lodho do nami mii ne. **20:11** Ta alla pe mina harre ta ngadde ke ri ya hewue kedera wopudi do worena nga heddau do mejaddhi pa dhida kedera do naanne. Liru nga raiwawa ta marra ke ti hedhapa No, hakku nara dho ke ta ngaddi ri. **20:12** Ta ngaddi ke ri ya ne ddau-ddau do alla pemade he, do kepai nga do naiki do titu pa hedhapa kedera do naanne. Moko ta boka ke ne buku-buku he. Moko ta boke ke hewue ne buku do wala. Buku Ddau Do Muri. Ta alla pemina harre ta pehappo ke ne hala ddau do made, pelere nga wui ai-wui tao do hure do bhuke pa dhara buku-buku do na harre. **20:13** Moko ta jhula ke ri dhara dahi ne ddau-ddau do made pa dhara no. Lua made mada nga Raiwawa Made Mada, ta jhula le ke ne ddau-ddau do alla pemade pa dhara ro. Jhe tu ddau-ddau do made do na harre hari-hari, ta pebunu ke ne lua wolo pa ro pelere nga wui ai-wui tao ro. **20:14** Ta alla pemina harre Lua Mada Made nga Raiwawa Made Mada ta nabha ke la dhara rao ai. (Llau ai do naanne wa la dho ke ngati lua made mada pa awe do kedhue wari ne.) **20:15** Ne ddau-ddau do bhuki ne ngara ro pa dhara Buku Ddau Do Muri, ta nabha

ke la dhara llau ai ne.

21:1 Moko ta ngaddi ke ri ya liru do wowiu nga raiwawa do wowiu. Liru nga raiwawa do petari ne do ila ke, mina harre lema dhara dahi alla ke pemma. **21:2** Moko ta ngadde ke ri ya ne rae do mmau do megala ne, Yerusalem do wowiu, do puru ngati era do mmau do megala ne ngati Deo. Ne rae do naanne do alle ke pepenoo mii heddau ana mobanni do peloko nga'a he, do ta la peabu nga ana momone ne. **21:3** Moko ta rangnge ke ri ya ne lipedai ngati kedera ne do peka nga lipeka do maddu, "Pa dhara awe nadhe ne era pee Deo do hela'u-la'u ke nga ddau raiwawa! Do medae ke No ta muri hari nga ro, jhe ro do medae ke ta jadhi annu-niki No. Deo miha do ta era ke nga ro, jhe jadhi ta Deo ro. **21:4** Do ta hai ke ri No hari-hari ne ei-namada ngati namada ro. Lua made adho ke do ta era ri, lua hedui, litangi, kiadho lua paddha adho lema ke do ta era ri. Lai-lai do dui alla ke pemma." **21:5** Moko No do mejaddhi pa dhida kedera ne, ta lii ke, "Pa dhara awe nadhe do tao ke ri Ya pewowiu hari-hari!" Do lii lema no pa ya, "Bhuke we ne nadhe, ro wi ne lipedai-lipedai do na harre do petu-pemma nga do nara ta parahajha." **21:6** Moko ta lii ke No, "Moko ke! Ya ke ne do petari nga do pedakka ke ne Muri rai ti Petari lohe la Pedakka rahi. Nadu we ne do hae koko, do ta wie ri Ya penguinu nga parahuma-wue ngati mada ei-wattu do wie muri mada ne. **21:7** Nadu ne ddau do nara do ta hamme ke ri no ne lai do nadhe ngati Ya. Ya ke ne do ta jadhi Deo no, jhe no ke ne do ta jadhi ana Ya. **21:8** Tapulara ddau-ddau do meda'u, do mone pewie ddau, ddau do dho bhule nga guna, do pemade ddau, do jhagga bute nga dhawu, ddau do pake lipana-lidha'i, do wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu, hari-hari do pote do appi, do ta nabha la dhara llau ai nga hedawa do weo kedu-kedaru ne, naanne ke ne lua made mada do kedhue ne." **21:9** Heddau ti telora do pidu naju Deo do alla peparru paho-paho do tobo ri pidu lua apa nga kerewe do pedakka he, ta dakka ke la nga ya jhe lii, "Mai we! Do ta pejhujhe ke ri ya pa au ne Ana Mobanni do ta ngedhe ne, ihi-ammu ti Ana Ki'i Jhawa ne." **21:10** Moko ta helibho ke ya ri Henga Deo, ta aggo ke ya ri naju Deo do naanne la kolo lede do rihi dhida. Ta pejhujhe ke pa ya ri no Yerusalem, rae do mmau do

megala ne, ne rae do naanne do puru ngati era do mmau do megala, ngati Deo. **21:11** Do nga gaa nga kele'e nga dhida nga kelodo Deo. Ne rae do naanne do weo do kana mii weo wowadu do gaa do merake he, mii wowadu baiduri pandan do tarre lohe mii gela he. **21:12** Ne tebo do pekehero no ne do dhida jhe do balla, nga henguru dhue bhue ne ubha-kelae-ae do jaga ri henguru do dhue naju Deo. Pa ubha kelae-ubha kelae do na harre do bhuki ri ngara-ngara ngati hari henguru do dhue huhu do Israel. **21:13** Era tallu bhue kelae do hedhapa ju la hahhi era: tallu ju la bira dimu, tallu ju la bira bhollau, tallu ju la bira bhodhae jhe tallu ju la bira waa. **21:14** Ne tebo rae do naanne do petito pa dhida henguru dhue bhue wowadu kepue. Pa wowadu do na harre do bhuke ri ngara hari henguru do dhue rasul Ana Ki'i Jhawa do naanne. **21:15** Ne naju Deo do pedai lii nga ya ne do nga kajji-uku ngati mela lara, tu la uke ne rae do naanne, ubha-ubha kelae-ae henga tebo rae do naanne. **21:16** Ne rae do naanne do ubha-raka appa -- ne merai ne hela'u we nga balla ne. Moko ta uke ke ri naju Deo do naanne ne rae do naanne ri kajji-uku do unu no ne: ta teleo ke ne merai ne 2400 kilo mete; ne balla ne nga dhida ne, do hela'u we nga merai ne. **21:17** Ta dhai ta uku ke ri naju Deo do naanne ne tebo ne, ta teleo ke ne dhida ne anna nguru mete. Ne ruuku do pake ri naju Deo do naanne ruuku do tima ta pake ri ddau raiwawa ma. **21:18** Ne tebo do naanne do tao ngati wowadu baiduri pandan, jhe ne rae do naanne do tao ngati mela lara ihi wue, do tarra lohe mii gela he. **21:19** Ne wowadu-wowadu kepue rae do naanne do penoo ri heworawwu-heworawwu wowadu do gaa nga merake. Ne wowadu do petari ne do tao ngati wowadu baiduri pandan, do kedhue ne ngati wowadu nilam, do ketallu ne ngati wowadu yakut, do keappa ne ngati wowadu zamrud, **21:20** do kelammi ne ngati wowadu baiduri sepah, do keanna ne ngati wowadu delima, do kepidu ne ngati wowadu ratna cempaka, do kearu ne ngati wowadu pirus, do keheo ne ngati wowadutopas, do kehenguru ne ngati wowadu krisopras, do kehengu-ahhi ne ngati wowadu lazuardi, nga do ke henguru-dhue ne ngati wowadu kole-wawi. **21:21** Hari henguru dhue bhue ne ubha kelae he do tao ri henguru dhue bhue mutiara, hewue-hewue do tao ri hewue mutiara. Ne rujhara pa dhara rae do naanne do tao ngati mela

lara ihi wue do tarre lohe mii gela do kebhela he. **21:22** Ngadde dho ri ya Ammu Deo pa dhara rae do naanne, rowi ne Ammu Deo ne, Muri ma miha, Deo Do Mone Rihi Wiki Higa nga Pereda ne, nga Ana Ki'i Jhawa ne ma. **21:23** Ne rae do naanne adho ke do tenge ri ta peteleo ri mada lodho kiadho ri warru ri, rowi lua weo nga kana Deo ke ne do pekelale ne rae do naanne, jhe ne Ana Ki'i Jhawa ne ke, ne lapu rae do naanne. **21:24** Ddau-ddau-rai pa raiwawa do medae ta narru pa dhara weo nga no ke, jhe duae-duae he lema do ta aggu ke ke ne lua kaja nga kete'e ro la dhara rae do naanne. **21:25** Ne kelae rae do naanne do ta boke loro ke helodho rai balla-bilu, adho ke do medae ta henabbhe ri, rowi adho ke do era ri anni lodho nga anni maddha paanne. **21:26** Lua gaa nga jhamma nga lua kaja nga kete'e ddau-ddau-rai do ta aggu ke la dhara rae do naanne. **21:27** Tapulara ddau do tao lua do rue do taru, kiadho ddau do pote do appi -- ki peheatte ne nga we ne do wwau do bengal, nara tu-tu dho ta maho la dhara rae do naanne, wata ke ddau do era do bhuki ne ngara he pa dha Buku Ddau Do Muri, buku ngati Ana Ki'i Jhawa ne.

22:1 Ri naju Deo do naanne lema ta pejhujhe ke pa ya ne loko do ei ngati no do wie muri mada. Ne loko do naanne do megala ridu-ridu do hala mii ge la do tarre lohe he, jhe do mili ngati kedera era mejaddhi Deo nga Ana Ki'i Jhawa ne, **22:2** do pa telora rujhara pa dhara rae do naanne. Pa ngidi loko do naanne, pa hebhakka-hebhakka do era ne kepue ajhu era wattu lua muri mada ne, do wue henguru dhue wari pa dhara hewue ttau, hewari pa dhara hewarru. Ne ru ajhu do na harre do pake ta peie ddau-ddau-rai. **22:3** Pa dhara rae do naanne adho ke era ri ie ta hahhi do ta lakka ri lua-unu kolo-taddhu ngati Deo. Ne kedera Deo nga Ana Ki'i Jhawa ne, do ta era loro ke pa dhara rae do naanne. Ne annu-niki No do ta wie hu nga mejura ke pa No, **22:4** jhe ketarre ne tanga-mada No. Ne ngara No do medae ta bhuki pa tanga-rrei ro. **22:5** Adho ke ro do tenge ri ta pake lapu nga weo mada lodho, rowi anni maddha adho ke do ta era ri, rowi Muri Deo miha do ta pekelala pa ro. Moko ro do ta pereda mii duae he lohe la lodho do nami mii ne. **22:6** Moko ta lii ke ne naju Deo do naanne pa ya, "Ne lipedai-lipedai do nadhe do petu-petarra jhe nara ta parahajha. Muri

Deo ne do wie ne Henga No pa nabi-nabi, do alla ke pepepu ne naju No mita la pejhujhe pa annu-niki No ne nga ne do ta jadhi nga henginga." **22:7** "Heleo we nadhe!" ane Yesus, "Do ta dakka ke Ya nga henginga. Mangngi nga mengallu dhara ne ddau do pedhanno nga lii do dare do kewahho pa dhara buku do nadhe!" **22:8** Ya, Yohanes, do alla ke pedhanno nga do ngaddi ke hari-hari ne na hedhe. Ta alla ya pedhanno nga heleo ne na harre, ta lakku rutuu ke ya jhe peguru -- anni la worai pa hedhapa naju Deo do pejhujhu ne na ahrre hari-hari pa ya, jhe miga ke ya ta wie hu nga mejura pa no, **22:9** tapulara ta lii ke no pa ya, "Bhole! Bhole wie hu nga mejura pa ya! Wie we hu nga mejura pa Deo we! Rowi ya naannu mii au lema, mii tuahhu-tuahhu au nabi-nabi nga hari-hari ddau do pedhanno nga lira'a-litakka do pa dhara buku do nadhe!" **22:10** Moko ta lii ri ke no, "Bhole pehune-penite ne lii-lii do dare do kewahho pa dhara buku do nadhe, rowi do hedharra-hedakka ke ne awe ta jadhi hari-hari ne do nahedhe. **22:11** Ddau do tao apa nga kerewe hani we ro petao loro-loro ne lua apa nga kewe, ddau do rue-do taru, hani we petao ta perue-petaru ne ngi'u ro; ddau do pedute lua ddhei Deo, hani we pepedute loro ma ne lua ddhei Deo, jhe ddau do muri-mada titu -wata tu Deo we, muri mada we teru titu wata tu Deo." **22:12** "Dhanno we ne nadhe!" ane Yesus, "Rajja dho ke do ta dakka ke Ya nga aggu pai-pala tu ta bhale pa heddau-heddau pelere nga wui ai-wui tao do alla petao ri no. **22:13** Ya ke ne do petari nga do pedakka rahi; Ya ke ne Muri ngati do petari-rai lohe la do pedakka rahi." **22:14** Mangngi nga mengallu dhara ne ddau do bhahe ne juba no tade mmau, hakku nara ro higa ta nga'a ne wue nga kepue ajhu muri mada ne jhe do maho la dhara rae do naanne lake jhara ubha kelae-ae rae do naanne. **22:15** Tapulara ddau-ddau do tao apa nga kerewe, do pake lipana nga uku kerabba, ddau do bute do dhawu, do pemade ddau, do wie hu nga mejura pa ajhu nga wowadu, nga ddau-ddau do pote do appi, ie ta ri kolo lipali-lipedai mina harre lema ri wui ai-wui tao, hari-hari ne ddau do na harre ne era tu ro pa tele ngati dhara rae do naanne. **22:16** "Ya, Yesus, do alle pepepu ne naju Ya ne la nga mu mita pepeke ri no ne lai-lai do na hedhe tu lua ie jemaat-jemaat. Ya dhe kolo loro Daud; Ya ke ne moto mmau-rai do weo do kana ne." **22:17** Ta lii ke Henga Deo nga Ana

Mobanni do ta ngedhe ne, "Mai we!" Nadu we ddau do dhanno ne na hedhe do jhamma ke ta lii lema, "Mai we!" Nadu ne do hae koko, do jhamma ke ta dakka! Jhe nadu ne do nga lua ddhei, do jhamma ke no ta la aggo ne ei-loko do wie muri mada ne, nga do dho bhule nga kebhue.

22:18 Pa nadu we ne ddau do dhanno ne lii-lii do dare do kewahho pa dhara daha buku do nadhe, ya, Yohanes, wie ne lipehewina do nadhe: kinga era ddau do pebhue ne nga we pa lii-lii do dara-do kewahhu do na hedhe, moko ri Deo do ta pebhue ne lua wolo tu ddau do naanne ri lua apa nga kerewe do pejhare pa dhara buku do nadhe. **22:19** Jhe kinga era ddau do pekura ne nga we ngati lii-lii do dare-do kewahho pa dara buku do nadhe, moko ri Deo lema do ta pekura ne paipala no, mii do pejhare pa dhara buku do nadhe -- pai-pala ngati kepue ajhu muri mada ne nga ngati dhara rae do mmau do megala do naanne. **22:20** No ne do pedhae hari-hari ne lii do na hedhe, do pali, "Do petarra-tarra, do ta dakka Ya nga hewakka!" Amin! Dakka we, ooh Muri Yesus! **22:21** Ki ie mudhe he Muri Yesus ta wie ne lua tarro ie nga menyarro mangngi No pa hari-hari annu-niki Deo!